ALTERA PARS

APOLOGETICI

AD GERMANOS, PRO RELIGIONIS CATHOLICÆ PACE, ATQVE SOLIDA ECCLESIARVM IN VERO CHRISTI IESV EVANGELIO CONCORDIA:

QVÆ RELIQVAS ANTHITHESES HABET VNDEVIGINTI;
Auctore Reuerendiſsimo D. Wilhelmo Damaſi Lindano, Dordraceno S. D. E. Ruræmondenſi Epiſcopo.

AD HÆC

Tertius Tomus Apologetici, qui habet operis epilogum & indicem, vnà cum Paraneſi, ad illuſtriſsimos Principes, & Romani imperij Ordines Proteſtantes.

Intertexta eſt varia S. œcumenici Concilij Tridentini defenſio contra VVilhelmi Cemnicij, & aliorum vitilitigatorum ſycophantias.

SACRARVM ORIGINVM CAPITA.

Quænam hoc opere ex Chriſti Euangelio, Apoſtolorum doctrina, & conſentaneis orthodoxorum Patrum ſententijs eruantur, videbis verſo folio.

ANTVERPIÆ,

Ex officina Chriſtophori Plantini.

M. D. LXX.

1.Ioan.1. Quod audiſtis ab initio, hoc in vobis permaneat.
Galat.1. Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accecepiſtis, anathema ſit.

Pro optatiſſima Germaniarum in vero Chriſti Ieſu Euangelio concordia

VOTVM WILHEL. LINDANI PAVLINVM.

Rom.15. *DEus pacis det nobis idipſum ſapere, atque ſentire inter nos mutuo ſecundum Ieſum Chriſtum, illuminatos ſpiritu*
Epheſ.3. *tu reuelationis ac ſapientiæ oculos mentis; Chriſtum habitare*
1.Corinth.1. *per fidem in cordibus noſtris, vt in charitate radicati & fundati idem dicamus omnes; ne ſint in nobis ſchiſmata: ſed vno*
Rom.15. *ore in fide vna verè Euangelicæ bonorum operum fœcunda*
1.Theſſal.1. *honorificemus ipſum in Eccleſia, quæ eſt in Deo Patre noſtro, & Chriſto Ieſu, ac Spiritu ſancto, Amen.*

TYPOGRAPHVS LECTORI CANDIDO SALVTEM IN CHRISTO IESV.

En damus tandem, Lector candide, alteram Apologetici huius pro religionis Catholicæ concordia ad Germanos partem: quæ reliquas ſcripti illius, quod Proteſtantes anno ſexageſimo ſecundo veluti nouam Confeſſionis ſuæ Auguſtanæ apologiam Fraucfordiæ à Ferdinando F. M. obtulerunt. Vale ac fruere feliciter, atque auctoris ſtudia, piaq; vota tuis aſſiduis ad Deum precibus gratus adiuua: boniq; conſule, quod partim in exilio, partim varijs in migrationibus ubi peperit.

SACRARVM ORIGINVM

FARRAGO HOC IN APOLOGETICO OBITER, PROVT MATERIA POSTVLABAT, TRACTATA.

ADoratio S. Euchariſtiæ, vnde nam orta Patribus.
Aquæ S. fontis ad Baptiſmum conſecratio.
Aquæ ſacræ, ſiue luſtralis ad populi Chriſtiani ſanctificationem.
Altarium conſecratio & reconciliatio.
Benedictionis menſæ per S. Crucis ſignum.
Campanarũ ad Dei cultum, & populum, vt oret, monendũ.
Circumgeſtatio S. Euchariſtiæ diuinam habet latriam.
Confeſſionis auricularis origo.
Conſecrationes eccleſiaſticæ, panis, olei, vini, ſalis.
Chriſmatis &c.
Coniugum, ſiue ſponſorum Benedictio.
Crucis S. ſigno frontem ſignare, vnde natum.
Dedicationes annuæ quando cœpêre.
Exorciſmorum Eccleſiæ vſus.
Feſtorum dierum quæ ratio.
Feſti venerabilis Sacramenti religio peculiaris.
Florum atque hĕrbarum ſanctificatio.
Inuocatio ſanctorum.
Imaginum venerandarum defenſio.
Ieiunij quadrageſimalis.
Indulgentiarum.
Horarum canonicarum.
Meritis ſanctorum nos adiuuari, vndenam hæc loquendi formula fluxerit:
Miſſa veri nominis ſacrificium, à Chriſto inſtituta.
Olei catechumenorum.

Oratoriorum ſiue Sacellorum dedicatio.
Panis conſecrati ad vſum Catechumenorum.
Panis S. Euchariſtiæ conſecratio.
Pœnæ Canonicæ.
Peregrinatio ad certa loca miraculis, aut Dei reuelatione illuſtriora.
Proceſſionum generalium cum litanijs.
Purgatorij, ſiue ignis emendatorij.
Publicæ pœnitentiæ.
Pſalmi pœnitentiales.
Quadrageſimalis ieiunij origo.
Reſeruatio S.Euchariſtiæ in vſum fratrũ hinc emigrantiũ.
Roſarium & oratio dominica ſæpius repetita.
Sanctorum inuocatio ex Dei verbo demonſtratur Catholicis tradita.
Sacrificium Miſſæ pro viuis ac defunctis à Chriſto inſtutum offerri.
Salue Regina canticum pium eſt.
Salis conſecrati & ſimilium origo.
Satisfactio pœnitentialis per preces, ieiunia, & eleemoſynam.
Sponſorum Benedictio.
Templorum in Dei honorem & Martyrum memorias.
Vnius ſpeciei Communionem eſſe Apoſtolici ſeculi.
Votorum monaſticorum.
Vnctionis extremæ cum litania.
Veſtium conſecratio.

I N-

INDEX CAPITVM HVIVS SECVNDÆ APOLOGETICI PRO RELIGIONIS CATHOLICÆ CONCORDIA PARTIS.

CAPVT XX.

DOCTRINAM *Eccleſiæ Chriſti Catholicæ, de peccato originali vere eſſe euangelicam, & ſcripturis, atq; Orthodoxorum Patrum ſententijs conſentaneam, quam Anonymi Confeßioniſtarum patroni oppugnantes plurimis Aſyſtatis ſeſe miſere conficiunt. Oſtenditur prophana nouorum, vereq́; degenerorum Confeßioniſtarum in Chriſti gratiam euangelicam, impietas & facillima concordiæ Ratio, ex Colloquio VVormatien. modo Lutherani ſuis magiſtris fidem habere dignarentur.*

Antitheſis.6
De Peccato Originali.

Conſenſus iam olim initus cũ proteſtãtiũ Ro. Imperij Ordinũ Theologis Colloquio VVormatienſ. Anno. 41. die 18. Ia.

CAP. XXI.

De liberi Arbitrij doctrina vere non eſſe magnam Eccleſiarum diſſentionem, niſi Anonymi perfide dißimulare maluiſſent calumniandi Catholicos cauſa, quidnam in colloquijs varijs ſit iam pridem conciliatum.

Antitheſis7.
De libero Arbitrio.
Conſenſio facillima.

CAP. XXII.

Iuſtificationis doctrinam verè. adeoq́; præclarè à Catholicis fuiſſe hactenus traditam, & quam facilis ſit inter Eccleſias huius grauißimæ quæſtionis concordia ex colloquij Ratiſpeñ. actis per Bucerum editis.

Antitheſis 8.
De Iuſtificatiõe Conſenſus ex Colloquij Ratiſpen. actis per Buceri editis.

CAP. XXIII.

Attexitur de operum piorum merito diſputatio, qua oſtenditur ex verbo Dei, & Orthodoxorum Patrum ſententijs pia fidelium opera, non ſolum iuſtificare: Sed mereri etiam vitam æternam, vbi Elogia bonorum operum recenſentur, & meritum congrui ex ſcripturis Beza ſuffragante demonſtratur, ſicuti & meritum condigni ex eiſdem euincitur.

An ſolo Chriſti merito iuſtificemur, ita vt nõ ex operibus noſtris? Meritum veri nominis demonſtratur in ſanctorum operibus.

CAP. XXIIII.

Quæſtionem diſſoluit, an iuſti ſuis pijs in Dei iudicio nitantur operibus, Spiritu Chriſti factis? Vbi fictitiam Buceri duplicem iuſtitiam VVilhel. Cemnicius defendens refutatur.

De fiducia & ſolida bonorũ operum ſpe in Dei iudicio, quę Deũ piis faciãt debitorẽ. Vnde & Paulus ſuum flagitarit iuſtitiæ debitum.

Calumniæ variæ in Concilium Tridentinum depulſæ, Cemnicius vitilitigator refellitur.

CAP. XXV.

Varias Apologeticorum in Concilium Tridentinum calumnias depellit, ſimiliter & virulentæ Cemnicij cauillationes, in Patres Tridentinos retunduntur.

Antitheſis 9. De fide ſpeciali, ſiue de indubitata Dei gratia promiſſionumq; Chriſti.

CAP. XXVI.

De certa et indubitata fiducia diuinæ gratiæ promiſſionumq; æternarum in conuerſione peccatoris. Cauſæ, cur pijs exemplo D. Pauli dubitare licet de ſua ſalute, diligenter exponuntur.

Antithe. 10. De legis & Euangelij diſcrimine Chriſtus vere Numothetis, Legifer noſter & Archon teſtibus Eſaia & D. Iacobo.

CAP. XXVII.

De legis & Euangelij diſcrimine, vbi oſtenditur Chriſtum vere eſſe legiſlatorem nouum legis nouæ: quem Prophetæ ſuis oraculis Nomothetam Archonta & Legiferum pronunciarunt.

CAP. XXVIII.

Antithe. 11. Coccyſmus eſt nugarum.

De legis perfectione: quæ Antitheſis eſt inanis ſuperiorum nugarum Coccyſinus.

Antithe. 12. Meritũ paſſionis Chriſti Catholicos euangelicis prædicare illuſtrius.

CAP. XXIX.

De merito Paſſionis & mortis Chriſti Catholicos, Orthodoxè docere, ipſoſq; adeo ſatisfactioni Chriſti non detrahere, vt eam, quam Euangelici, prædicent illuſtrius.

Antithe. 13. Purgatoriũ ſtatuitur euã ex cõſenſu Lutheri & Apologiæ Cõfeſſionis Auguſtanæ.

CAP. XXX.

De Purgotorio vere doceri à Catholicis: de quo facillimè concilietur concordia, modo Lutherani ſuo credant Luthero, iactatæque ſuæ Confeſſionis Auguſtanæ Apologiæ.

Antithe. 14. Recõciliatio cũ Deo Cõſenſus hac in re facillimus.

CAP. XXXI.

De reconciliatione atque diuina gratia Catholicos Orthodoxè ſentire.

CAP. XXXII.

Antithe. 15. De numero Sacramentorum degeneres iſti Cõfeſſionis Auguſtanæ defenſores ad Caluinum deficientes ſuã Cõfeſſionẽ Auguſtanam euertũt.

Apologetici ad Caluini caſtra transfugium parantes refutantur, quod duo tantum ſtatuerint ſacramenta: vbi varia iſtorum Anonymorum Patronorum mendacia deteguntur, atq; Confeſſionem ſuam vere Auguſtanam euertere conuincuntur.

CAP. XXXIII.

Antithe. 16. De baptiſmi ceremonijs conſenſus omnium facillimus, quia per Saxoniam & alibi vtuntur exorciſmo, crucibus, ſale, &c.

Sacræ baptiſmatis ceremoniæ contra nouos Confeſſionis auguſtanæ Patronos defenſæ, quod pleræque à proteſtantibus ſolent per Saxoniam, & alibi etiamnũ adhiberi, vt exorciſmi cruces atq; ſal & cætera eius generis.

CAP.

CAP. XXXIIII.

Doctrina de ſacramento confirmationis ſtatuitur, & calumniæ refelluntur.

Antithe. 17. Confirmationis ſacramentum conſtabilitur.

CAP. XXXV.

Diſſimulato controuerſiæ ſtatu de pœnitentia, an Sacramentum, degeneres iſti Apologetici præclaram Confeſſionem ſuam Auguſtanam oſtenduntur labefactare funditusq; euertere.

Antithe. 18. Pœnitentiā eſſe veri nominis ſacramentū lapſis à Baptiſmi gratia neceſſariū. Suam Confeſſionem Auguſtanā noui Apologetici labefactant.

CAP. XXXVI.

Veræ ſacramenti pœnitentiæ partes declarantur ex verbo Dei Confeſſio, & Satisfactio. Vbi de Confeſſionis antiquitate, atq; neceſſitate ex Chriſti inſtituto, ſiue iure diuino: & quatuor errores etiam Catholicis per calumniam affricti refutantur.

Cōfeſsio ſacramētalis iure diuino neceſſaria. Satiſfactio noſtra pœnitentibus neceſſaria. Quatuor prophani errores Catholicis per iſtos calumniatores affricti profligantur. Concordia hoc in doctrinę capite nullo negotio fiat.

CAP. XXXVII.

Cum de vno expiationis omnis fonte Chriſto Ieſu conueniat inter diſſidentes Chriſti Eccleſias, facilis etiam concilietur inter ipſas concordia, ſi vel ſuos audiant Magiſtros noui Confeſsionis Auguſtanæ Patroni, vbi de peccatorum mortalium & venialium diſcrimine.

Antithe. 19. de modis expiādi peccata cōſenſus facillimus. Diſcrimen peccatorum venialium & mortaliū neceſſario conſtituēdum.

CAP. XXXVIII.

Canonicæ pœnitentiæ origo, quæ per indulgentias iam pridem ſolet vel Cypriani ætate remitti ex theſauro Eccleſiæ, cuius opes depinguntur obiter, in quem pij ſuum quiſque important paſſionum canonem, quas cū Chriſto pro eius implent corpore Eccleſia.

Pœnitētiæ Canonicæ origo indulgētiarum theſaurꝰ, cuius opes depingūtur, & ærarium publicum Chriſtianorum oſtenditur locupletiſsimum ex D. Auguſtino alijſq;.

CAP. XXXIX.

Remedia duodecim expiandorum peccatorum apud Catholicos quotidiano vſu nota defenduntur ab impiorum Apologeticorum calumnijs.

Remedia quotidiana proleuiorum peccatorū expiatione defenſa.

CAP. XL.

Degeneres Confeſsionis Auguſtanæ Apologetici, ad Caluinum defecturientes callidè ſua attēperant verba, de vtraque ſpecie diſputaturi: cum non ſatis perſpicuè de ipſa re quidnam ſentiant, profiteantur. Docetur Chriſtum non mandaſſe, neque inſtituiſſe vt ſub vtraque ſpecie S. Euchariſtia ab omnibus ſumatur: quod non Chriſti Dom. exemplis atq; Orthodoxorum Patrum demonſtratur teſtimonijs, ſed ipſius etiam Lutheri, Melanchtonis atq; Buceri euincitur diſertis verbis.

Antithe. 20. De vtriuſq; ſpeciei communicatione, quod nō ſit à Chriſto mādata omnibus ſumenda. Cōſenſus hic facillimè coaleſcat, ſi noui Cōfeſsioniſtæ ſuā obtinerēt Confeſsionē Auguſtanā non deprauatā, & ſuis Magiſtris, Luthero, Melanchtoni, Bucero haberent fidem.

CAP. XLI.

Meris calumnijs rem geri ab Apologeticis, quaſi prohibitum fuerit Concilij Conſtantienſis canone, laicis non dandam vtriuſque ſpeciei communionem: cum poſteà, in ipſa etiam Roma fuerit populo vtraq; ſpecies

Vtriuſque ſpeciei cōmunionem non fuiſſe Concilio Cōſtantienſi laicis prohibitam aut ſubtractam.

Antithe. 21. *ſolemniter diſtributa, & alibi in hunc vſque diem per Aquilonem legitimè fiat.*

Ordinatio miniſtrorũ Eccleſiæ ſacramentũ eſt, teſtibus Melãchthone atq; Saxonibus.

CAP. XLII.

Ordinationem eſſe veri nominis ſacramentum, refellitur calumnia inuidiæ in clerum pleniſſima, & Ordo ſacramentum conuincitur, ex Melanchtonis & aliorum Saxorum doctrina verbo Dei fulta.

Antithe. 22.
De Cõiugio an ſacramentum octo inſignia degenerũ iſtorũ Apologeticorũ mendacia luculenter refutata.

CAP. XLIII.

Incredibile oſtenditur degenerũ iſtorum Confeſſionis Auguſtanæ defenſorum mentiendi ſtudium, qui octo inſignia in catholicos confingunt mẽdacia hîc luculenter admodum refutata.

Cœlibatus eccleſiaſticorũ, votaque piorũ religioſorũ defenduntur, & Apoſtolicæ demõſtrantur eſſe originis. Primã fidem viduarũ eſt votũ cõtinẽtiæ apud Paulum.

CAP. XLIIII.

Calumniæ in cœlibatum eccleſiaſticorum pluſquam ſathanicæ proteruntur, atq; vota caſtitatis, aliaq; apoſtolicæ oſtenduntur eſſe originis, locus Pauli; Quia primam fidem irritam feci ex perpetuo conſenſu PP. Orthodoxorum euincitur loqui de voto caſtitatis.

Antithe. 23.
De S. extrema Vnctione quod veri nominis ſit ſacramentũ, & cum litania adminiſtrandũ blaſphemiæ Apologeticorũ pluſquam ſathanicæ proteruntur.

CAP. XLV.

S. Vnctionem extremam verum eſſe catholicæ Dei Eccleſiæ Sacramentum, tam apud Græcos, quam Latinos: & penes vtroſque legitimè illi adhiberi litaniam, ſiue piam Sanctorum inuocationem. refutantur blaſphemiæ Anonymorum iſtorum Confeſſionis Auguſtanæ Patronorũ, plus quàm Sathanicæ in S. Oleum.

Antithe. 24.
De traditionibus eccleſiaſticis piiſq; Chriſtianæ Eccleſiæ ritibus, vetuſtiſque ceremonijs. Origines ſanctarũ conſecrationũ apud Chriſtianos à Chriſto, & Apoſtolis ortas.

CAP. XLVI.

Traditiones eccleſiſticas, & ceremonias populo Chriſtiano ſolemnes non eſſe magicas, diabolicas aut idololatricas: ſed pias, euangelicas, apoſtolicas. Vbi earum eruuntur origines ex verbi Dei oraculis, & Prophetarum atque Apoſtolorum factis. Conſecrare quid, & quomodo Chriſtus Dom. Apoſtoliq; bonas Dei creaturas conſecrarint ſignoq; crucis ſanctificarint clariſſimis hiſtorijs demonſtratur incredibilis, planeque paradoxa ſacroſanctæ dominicæ crucis virtus, & efficacia rebus corporalibus picta.

S. Crucis ſignũ olim in cõſecratione adhibitũ etiam ab ipſis Apoſtolis.
Virtus paradoxa S. Crucis dominicæ ſi corporalibus rebus imprimatur.

CAP. XLVII.

Subiecta definitioni diuiſio conſecrationum eccleſiaſticarum in ſacramentales, & non ſacramentales. oſtenduntur, ceremoniæ baptiſmati adhibitæ, originem habere apoſtolicam. Vbi & de baptizandorum exorciſmo per S. Crucem, quam & Lutherani plerique obtinent per Saxoniam, Lunenburg. Braunſwijk &c.

Species variæ cõſecrationũ eccleſiaſticarum, ſacramentales, & non ſacramentales. Conſenſus Saxonũ de exorciſmo, quẽ baptizandis etiamnum cum S. Cruce adhibent eiurantes diabolum.

CAP.

CAP. XLVIII.

De vini paniſque conſecratione ad Sacrificium, & Dei inuocatione ad S. Euchariſtiam conficiendam, vbi & de ceremonijs S. ordinis, Matrimonij, atque coniugum benedictione: quæ vel Illyrico teſte ab Apoſtolis eſt tradita.

Benedictio vini & panis, itē cōiugum benedictio eſt apoſtolica teſte Illyrico

CAP. XLIX.

De Conſecrationibus non ſacramentalibus in tres ſpecies diſtributis, vbi de apoſtolica earum origine. Quod exorcizare ſit veræ pietatis, & quidnam ſit, verbis Auguſtini docetur. de panis, oleique, aquæ, herbarumque conſecratione ad morbos, morſusq; venenatos pellendos.

Conſecrationes nō ſacramētales, exorcizare veræ eſt pietatis ait Auguſtinus, & Quidnā ſit, panis, oleiq; cōtra morſus ſerpentum conſecratus valet.

CAP. L.

De ritibus ad Chriſtianam pietatem præparatorijs, vt conſecratio veſtium eccleſiaſticarum, & monaſticarum, Amuleta non eſſe ſuperſtitioſa; vbi admiranda vis S. Amuletorum demonſtratur, quibus aqua ſanctificatur peculiariter in honorem S. Antonij.

Veſtes cōſecratæ, & Amuleta vis peculiaris aquæ Amuleto, S. Antonij ſacratæ.

CAP. LI.

De externis conſecrationibus, vbi templorum, vbi dedicationis origo exponitur, & antiquitas. Quòd altaria olim S. Oleo fuerint ſanctificata, & quo ritu templum, altaria, calices, & vaſa ſacra reconcilientur tam apud Græcos quàm Latinos.

Templorum & altariū cōſecratio S. Oleo pridē cōſecrata. Item quo ritu recōcilietur apud Græcos & Latinos.

CAP. LII.

Campanas legitime benedici S. Crucis ſigno, vt vis ipſis naturaliter indita maiori vſui ſit pijs earum ſono ad precandum excitatis. Vbi ex Luthero probantur Proceſſiones publicæ cum crucibus, & Euangeliorum ſub dio lectione: quæ frangit Dæmones ait, & cohibet, ne frugibus noceant, Vbi noua S. Crucis elogia.

Cāpanas legitimè benedici ſiue Baptizari vt ruſtici loquuntur.
Lectiones euangeliorū per Germaniā ſolēnes probat Lutherus, quibus ut aërem purgari, dæmones cohiberi ne frugibus noceant.

CAP. LIII.

De ritibus eccleſiaſticis, qui ſunt vera exercitia Chriſtianæ pietatis, vt horæ canonicæ: quas ardeliones anonymi blaſphemant idolum Papiſticum: quarum origo demonſtratur apoſtolica, ſicuti & quòd die S. Paraſceues catholici in Miſſa oramus pro Iudæis & hæreticis: Conſenſus facillimus his de rebus cum proteſtantibus, quòd Saxones etiam ſuis canonicas horas, veſperas, & alia præſcribant cum certis Pſalmis & Magnificat.

Ritus qui ſint exercitia pietatis, canonicarū horarum origo demonſtratur Apoſtolica, & Auctarium paulatim à pijs maioribus increuiſſe.

CAP. LIIII.

De Proceſſionibus S. Marci, & diebus rogationū quod non ſunt idolū, ſed pium veræ pietatis exercitium idque teſte Luthero. Quòd rectè diebus rogationum recitatur litania, & vnde ortum, quod per Germaniam

Proceſſiones cū Crucibus vnde venerũt, quod litania & Miſſa partim Græcè fiat apud Germanos.

litania partim ſit Græca, ſicuti & Miſſa in qua Gloria in excelſis, & Euangelium Græcum legitur.

Spectacula die Aſcenſionis, & Pẽtecoſtes probanda. Sanctarũ imaginũ Apologia, quas & Lutherus probat, & Lutherani reuerenter habent ſuis in ſynagogis VVittembergæ atq; Vlmæ.

CAP. LV.

Spectacula ad pietatem exhibita die Annunciationis, Paſchæ, Aſcenſionis à ſannis blaſphemorum defenduntur, vbi & generalis Sanctarum imaginum Apologia: quas & Lutherus probat & Iconoclaſtas damnat.

Ieiunium eſſe præceptũ euangelicũ, & traditionem liquido apoſtolicã. Vbi de eius neceſſitate, & quã facilis ſit concordia ex Bucero demonſtratur.

CAP. LVI.

Ieiunium non eſſe idolum Papiſticum, ſed præceptum euangelicũ, Traditionemq́; certe apoſtolicam pijs omnibus neceſſario ſeruandam. vbi ex Bucero docetur facillima concordiæ ratio.

Oratio Dominica per Roſaria defẽditur.

CAP. LVII.

Orationem dominicam per Roſaria recitatam non eſſe idolum vti ſannæ Anonymi blaſphemant Papiſticum.

Dierum feſtorum originem eſſe apoſtolicã.

CAP. LVIII.

Dies feſtos non eſſe Papiſticum idolum vti Anonymi iſti Confeſſionis Auguſtanæ rabulæ blaterant: ſed originem habere Apoſtolicam.

Calumnia de feſtorũ neceſſitate depellitur. Quí colẽda feſta. Cõcordia cũ Saxonibus de feſtis D. Mariæ & Corporis Chriſti facillima.

CAP. LIX.

An feſta ſub excommunicationis pœna apud Catholicos præcipiantur, vbi de feſtorum vtilitate, & quòd verus ſit Dei cultus, & quid ſibi velit requies ab operibus corporalibus. Quomodo feſta Chriſtianè colenda, concordia de feſtis facillima cum Saxonibus, qui renocare cupiunt feſta S. Mariæ, aliaque non hiſtoriæ Euangelicæ & feſtum Corporis Chriſti.

Epilogus huius 24. Antitheſeos refutatus.

CAP. LX.

Refutatur Epilogus huius, 24. Antitheſeos, qui planè Turcicas ſpirat calumnias in Catholicam Chriſti Ieſu Eccleſiam: quòd ea non colit idola: ſed quæ ab Apoſtolis accepit, conſtanter obtinet vnà cum pleriſque Proteſtantium, ex Lutheri & aliorum conſenſu. Vnde via veræ cum Ordinibus Rom. Imperij Proteſtantibus concordiæ oſtenditur certa & indubitata, modò ipſi ſuis verbis ſtare, & nouæ ſuæ fidei magiſtris fidem dignabuntur habere.

Certa & indubitata cum Proteſtantibus veræ concordiæ via.

ANTI-

ANTITHESIS SEXTA.

CAPVT VIGESIMVM.

EVndem prętextum nec in ſequentibus doctrinæ capitibus locum habere nũc aggrediemur oſtendere, ſed paulò, quàm ſuperiora, ſuccinctius: quòd hęc minus habeant aut controuerſiæ, aut grauioris difficultatis, aut iuſtæ denique obſcuritatis. Sextam igitur antitheſin præclari illi Confeſſioniſtarum Patroni ſic explicant: « affirmat ſcriptura, inquiunt, omnes homines naturali modo poſt lapſum primorũ parentum, Adæ & Euæ propagatos cõcipi in peccato originis, cuius quidem peccati fundamentũ ſeu reatus tollitur per baptiſmum, condonatione facta propter Chriſtum, actu autẽ manet ipſum materiale & effectus huius mali, adhærens homini, donec in hac vita manet; adeo vt hæc prauitas nobiſcum naſcens ſpiritui ſancto, quo renati donantur, vſquè & aſſiduè aduerſetur, & omnia bona opera contaminet, ne in ea perfectione & integritate perſiſtant, quam lex Dei requirit. »

Antith. 6.
De peccato Originali.

WILHELMI LINDANI RESPONSIO.

Peccatum originale per baptiſmum tolli, quo ad reatum, ſi Anonymi iſti Confeſſioniſtarum Apologetici ex animo docerent, quod verbis profitentur, nulla eſſet eis cum Catholicis controuerſia hoc in dogmate reliqua. Agnoſcũt enim Catholicos ſibi concorditer contra Pelagianos, & veteres & nouos Swinglianos ſiue Caluiniſtas docere, peccatum originis in baptiſmo tolli & aboleri; ſed ita tolli (inquiunt fol. 119) vt homo in vita Deum ex toto corde amare poſſit: qua in poſtrema parte diſſenſio eſt.

Cõſenſio, quòd peccatum originale per baptiſmum tollitur.

Nam iſtud negant aduerſarij affirmantes hanc originis noſtræ prauitatem omnia opera bona contaminare, ne in ea perfectione & integritate perſiſtãt, quam lex Dei requirit. Quod Con-

Confeſsioniſtæ tolli peccatum originale re ipſa negant & quanta eius dogmatis impietas.

Confeſſioniſtarũ dogma quàm ſit ex diametro diuinis ſcripturis aduerſarium, quã ſit perpetuo PP. orthodoxorũ conſenſui contrarium, quanta deniq; ſit cum Chriſti baptiſmatis, imo diuinę ipſius maieſtatis iniuria coniũctum, paucis nũc eſt conſiderandum. D. Paulus S. baptiſma docet eſſe ſacramentum non modò regenerationis, ſed & renouationis Spiritus ſancti: quippe quo au&ctore atque effectore totus homo & regeneratur & renouatur.

Ad Titum 3.

Quicquid ergo in anima hominis eſt, emundatur, renouatur, inſtauratur. (hac enim hominis parte Chriſti regno exordium eſt, Adamicæ illi origini, quæ à corpore ordi&tur, contrarium) vnde & illa animę prauitas, quæ naſcendo contracta eſt, omnibuſq. ad vnum Adæ filijs ingenita, oportet per Chriſtũ Adam ſecundum repurgetur, ſanetur, renouetur.

Alioqui enim ſi anima Chriſti ſpiritu regenerata ſiue viuificata, & vti Paulus teſtatur, renouata, iſto vetuſto atque originalis prauitatis cõtagio eſt, dum in corpore agit, immunda, polluta, contaminata, nondum eſt verè renouata, nedum vere ſanctificata. Nam hac vetuſtatis per Adæ peccatum inflictæ labe nondum eſt repurgata, nedum liberata. Quod quàm ſit abſurdum, & Paulinę doctrinæ ex diametro cõtrarium, perſpicere omnibus eſt facillimum.

Aſyſtaton doctrinæ aduerſariæ, Aiunt peccatum Orig. vere ſublatum, tamen contaminare baptizatos.

Agnoſcunt quidem aduerſarij originalis peccati fundamentum (inquiunt) & reatum per baptiſmum tolli. Quod ſi verè agnoſcunt, iam nobis, imò veritati Apoſtolicæ atque Euangelicæ conſentiunt. Si enim reatus peccati originalis eſt ſublatus per Chriſti baptiſma non amplius contaminat.

Nam ſi ſublatus eſt peccati reatus, non poteſt reum facere, neque hominem, cui eius effectus nõ ineſt, Deo opt. Patri odibilem, nedum exoſum reddere. Quia ſublata odij diuini cauſa, quæ ſola eſt peccati reatus, Deus hominem non poteſt non diligere, ſuámque imaginem Chriſti iam ſanguine ablutam, mundatam, repurgatam, adeoque Spiritu ſancto ſuo ſanctificatam, ornatam, dotatam ex animo non adamare.

Liquet igitur Catholicos multò excellentius Chriſti gratiam & ſacramentorum eius prædicare efficaciam, quàm aduerſarios Chriſti gratiæ æmulos: illi enim ſemel tolli, & aboleri do-

ri docent, ita vt nihil ſit baptizatis ſecũdum Pauli doctrinam damnationis; iјs inquam, qui poſt baptiſmum non ſecundum carnem ambulant: hi verò tolli quidem peccati originalis reatum, ſed qui tamen bona opera contaminet. Hoc Confeſſioniſtarum dogma conſiſtere non poſſe, inde fiat perſpicuum, quòd ſublatus peccati reatus contaminare non poteſt. Si enim verè ſublatus eſt, vti verbis quidem affirmant Confeſsioniſtę, non exiſtit. Porrò quod non exiſtit, non operatur, non inficit, non cõtaminat. Econtrariò, ſi contaminat, viciat, defœdat, violat, adulterat, vereq; deprauat, verè etiam exiſtit. Non ergò verè ſublatum eſt, quod imprudenter, aut potius temere, quia aſyſtaton eſt, affirmăt iſti delecti Confeſſioniſtarũ defenſores.

Rom. 5.

Aſyſtaton Confeſsioniſtarum, Si peccatũ Originale poſt baptiſmum contaminat, nõ eſt ſublatum.

Cùm igitur peccati Originalis fundamentũ, vti appellant, ſiue reatus, ſit per Chriſti ſacramentum ſublatus ex vtriuſque partis Confeſſione, de eius materiali ſinè effectu pridem omnibus ad vnum hominibus inflicto nunc diſputatur, an ſit poſt baptiſmi gratiam peccatum, quod aduerſarij docẽt: an ſolum animæ infirmitas, morbus, languor, & vt plurimum dicamus, aſſidua ad peccandũ tentatio? vti Catholici ſcripturis & Vet. PP. ſententiis concorditer docemus.

Agnoſcimus ſanè hunc animæ languorẽ & vſque & vſque, adeoque aſſiduè Spritui ſancto dudum in baptiſmo per Chriſti gratiam infuſo aduerſari, reluctari, repugnare liberrimeq;, imò licentioſiſſime belligerari: ſed citra hominis rationi illi carnis ſuæ nondum renouatæ, aut à vetuſti contagij ſui labe vindicatæ repugnantis, animoque diſſentientis culpam, contagiũ, aut reatum. Niſi enim cõſentias illis prauis animæ, ſiue potius carnis motibus; reum nõ fecerint: cùm ſaluti adeò nõ obſint aut noceant, vt eam promoueant magis. Vitium enim illud Originale D. Augu. docet in renatis (inquit lib. 2. de pec. merit. cap. 28.) manere in vetuſtate carnis tanquam ſuperatum & peremptum, ſi non illicitis conſenſionibus quodã modo reuiuiſcat, & in regnum proprium, nationemq; reuocetur. Similiter concione 3. in Pſal. 118. Non deniq; languor (inquit de concupiſcentia agens poſt baptiſmum reliqua) nobis obeſſet, quamuis ineſſet, ſi deſideriis eius illicitis nullis vnquã obedientiã præberemus ſiue operatione, ſiue loquutione, ſiue ta-

Praui motus nõ contamiuant, nedũ reum faciunt niſi conſentias Auguſt. de peccat. meritis.

Peccatũ Orig. in renatis eſt mortuũ ſed cõſentiendo eius motibus quaſi reuiuiſcit.

cita aſſenſione, donec ipſe ſanaretur &c. Lógè omnium apertiſſimè iſtud D. Auguſt. docet lib. 1. de Nuptiis & Conc. C. 33. concupiſcentiam in regeneratis non eſſe peccatum, quando ei non cóſentitur, nec eius reatú valere ſinit gratia Chriſti: quia vt initio Cap. dixit: expiatur concupiſcentia ſacramento regenerationis; reum facit ſi vicerit. Vnde rectè colligimus nó reos facere baptizatos concupiſcentiam, ſi non vicerit; hoc eſt, non obeſſe ſaluti, niſi mentem baptizati in conſenſum pellexerit, ſiue traxerit in quem finem ſemper ſpiritui reluctatur, hominemque renatum non deſinit aſſiduè oppugnare.

Reatum peccati Orig. valere non ſinit gratia Chriſti, vnde nec reú concupiſcentia faciat niſi conſentias.

Cæterum hanc aſſiduam ſpiritus hominis in Chriſto renati contra ſuam carnem, eiuſque carnalia deſideria luctam tenētur illa D. Pauli à Confeſſioniſtis allegata loca, Ro. 7. & 8. Gal. 5. quę noſtræ doctrinæ ſuffragátur. Diſertę namque affirmamus in renatis eſſe malum, quod nós quidem ad malum impotenter ſolicitat, blandè inuitat, vehementer inclinat, violenter etiam ſubinde trahit, atque à bono retrahit: ſed non eſt per ſe malum, niſi conſenſus métis iam renouatæ, vti demonſtrauimus, acceſſerit; victoriamq; contra ſpiritum renatis inhabitantem mentis ignauia, voluptate, aut conſenſione de homine reportarit: hac in lucta ſi abſit animi atque rationis, ſiue mentis conſenſus, nihil oberit pugnantis ſaluti. Siquidé nihil eſt Damnationis iis, qui in Chriſto ſunt, qui non ſecundum carnem ambulant.

Loca ex D. Paulo ab aduerſarijs allegata pro nobis ſtare.

Hi ergo qui reſiſtunt cupiditatibus carnalis animæ, qui deſiderijs ſeculi repugnant, qui concupiſcentiæ mundi reluctantur, & iuxta Pauli monita, pro virili membra ſua mortificant, vt non dominetur ipſis peccatum, omnis planè reatus ſunt expertes, nulloque peccati contagio contaminantur, aut inquinantur. Iſtę enim peccati originalis reliquiæ nondum ſublatę, ad exercitium virtutis dudum per Spiritum ſanctum cómunicatæ relinquuntur: quæ vti magnum quidem faceſſunt piis negotium, ita glorioſam in primis, ſi vincantur pariunt legitimè pugnantibus coronam, adeo enim non ſunt peccata, ſi non acceſſerit mentis conſenſio, quæ nouam illis pariat de homine victoriam, vt diuina auxiliante gratia, ſolidam piis præbeant bene merendi materiam.

Rom. 5.

Rom. 8.

Recte igitur de iſtorum latrunculorum vſque & vſque noſtræ ſaluti inſidiantium, imò facta quaſi in noſtram pernitiem coniuratione, infeſtiſſimè oppugnantium victoria ſoliciti omnes aſſiduè ingemiſcunt, veriti, ne alicubi fallacia peccati decepti, aut blanditijs pellecti, à recto excidant: orant Pater noſter cæleſtis ne nos inducas in tentationem. Nam illud Orationis Dominicæ, Dimitte nobis debita, non pertinet ad peccati originalis labem. Eſt enim hæc filiorum Dei oratio propria. Vnde nec in Eccleſia olim dicebatur à Catechumenis, niſi baptizatis. magno igitur errore annotát Confeſſioniſtarũ patroni Sanctos aſſiduè cogi ingemiſcere ſuper hoc malo, quod hæret in natura humana, & clamare, Remitte nobis debita.

Hebr. 5.

Error Confeſſioniſtarũ fœdiſſimus. Confeſſioniſtas deprauare Orat. Dominicã, quæ non orat pro peccati originis remiſſione.

Atqui ſi verum dixiſtis viri boni, iam per Chriſti baptiſmũ ſunt illa originis debita remiſſa, quia ſublatus, vti verbis profitemini, eſt reatus. Rectius cum D. Auguſtino nobiſcũ concorditer ſentiretis illam Orationis Dominicæ, particulam non agere de originali peccato. nec propter ipſam, inquit, concupiſcẽtiam in baptizatis reliquam, cap. 13. contra 2. Epiſt. Pelag. cuius reatus iam lauacro regenerationis abſumptus eſt, dicũt in oratione baptizati, Dimitte nobis debita noſtra: ſed propter peccata, quæ fiunt eius conſenſionibus.

D. Auguſt. cõtra 2. Epiſtolas Pelagianorũ negat orationẽ Dominicã dici à Baptizatis propter concupiſcentiam aut peccatum originale: cuius iam reatus eſt abolitus. D. Hiero.

Quàm verò præpoſterè timeant Confeſſioniſtæ vbi non eſt timor, id eſt, illic eſſe peccatum, vbi non eſt peccatum. D. Hiero. epiſt. ad Oceanum ſcitè admodum diſſerit: Omnia nobis in baptiſmate, inquit, condonata ſunt crimina, nec poſt indulgentiam, Iudicis metuenda ſententia eſt, dicente Apoſtolo: Sed hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis. Omnia peccata donata ſunt bene & fideliter.

Omnia peccata in baptiſmo ſunt fideliter condonata.

Illa verò ex Pſalmis capitula, Domine ne intres in iudicium cum ſeruo tuo. Similiter, Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit! ad alia peccata pertinent poſt baptiſmi gratiam perpetrata.

An non Deum, Confeſſioniſtæ, iniuſtum facitis, qui ipſum iudicare facitis peccata olim cõdonata? Si reatus ſublatus eſt, perijt, nõ exiſtit, in iudiciũ vocari nõ poteſt. An nõ & fides veſtra vobis teſtatur Deum nõ bis iudicare in idipſum? quod fieret, ſi peccatum ſemel remiſſum, vt agnoſcitis, iterũ raperet

Improbi Confeſſioniſtarum patroni Deum faciunt iniuſtũ locaq; Pſalmorum falſa ſententia detorquent.

 iniu-

in iudicium. Non ergo de his peccati Originalis iniquitatibus ſolicitus laborat Dauid,ſed ſuo de adulterio,de homicidio, ac propè paricidio, poſt condonatum ipſi pridem originalis culpæ reatum.

Sed plus prçſidij ſibi pollicentur aduerſarij ad nouam ſuam doctrinam ſtabiliendam ex veterum Patrum, inquiunt, teſtimoniis: cùm tamen vnum allegent Auguſtinum.

Quòd peccatū Originis plenè aboletur in baptiſmo ita vt non ſit, nedum obſit.

Proinde recitatis aliquot Orthodoxorum PP. teſtimonijs piam Catholicorum doctrinam confirmantibus demonſtrabimus & D. Auguſtinum illis,nobiſq; cōcorditer ſenſiſſe; neque loca ab aduerſariis ex ipſo contra nos allegata quicquam Catholicæ aduerſari Eccleſiæ.

D. Cypriano Baptiſmus eſt mors criminū, vita virtutum.

D. Cyprianus eximias Chriſtiani baptiſmi prædicans laudes epiſtola ad Donatum, ait Baptizatum,quòd prius fuerat exponere,hominem animo ac mēte mutari. Deinde poſt quædam, ſed poſtquàm vndæ genitalis auxilio ſuperioris æui labe deterſa in expiatum pectus ac purū deſuper ſe lumē infudit,poſtquàm cçlitus ſpiritu hauſto in nouum me hominem natiuitas ſecunda reperauit,mirum in modum confirmare ſe dubia, &c. vt eſſet agnoſcere terrenum fuiſſe, quod prius carnaliter natum delictis obnoxium vixiſſet: Dei eſſe cœpiſſe,quod iam Spiritus ſanctus animarat. Scis ipſe profectò, & mecum pariter recognoſcis, quid detraxerit nobis, quidúe contulerit mors iſta criminum, vita virtutum. Si baptiſmus mors eſt criminum, quonam animi receſſu tuta latet iſta concupiſcentia, vt non enecetur? Iſtud diſertius Serm. de ſtella & magis declarauit Spiritus ſanctus, & aquis & ſanguini ſuperfertur, qui ſubiectos ſibi fouet & abluit: quo baptizante idem occiſio, quod merſio operatur; qua extincta peccati vitam, virtutemque emortuam vtriuſque rei continet ſacramētum.

Peccati vita extinguitur Baptiſmo, & eius vis emoritur Cypria.

Similiter ad magnum epiſtola 7.lib.4.lib.4.docet Diaboli nequitiam pertinacē vſq; ad aquam ſalutarem valere: In baptiſmo verò omne nequitiæ ſuæ virus amittere. Si diabolus omne ſuæ nequitiæ virus in baptiſmo amittit, ſi extincta eſt peccati vita,quonam ſinu animi poſt baptiſma hæret non trucidata, non extincta ſpiritu Chriſti concupiſcētia? Idem & Arnobius ſentit omne tolli atq; aboleri, vt non ſit peccatum. Nullus inuenitur

Nequitia diaboli omne ſuū virus amittit in Baptiſmo.

Arnobius docet Baptizatos non habere peccatum.

uenitur (inquit Con. in Pſal.104.) vel vnus peccatum habens in hora baptiſmatis;alioqui ſi peccatum habet, non credidit, cum Ægyptiis merſus eſt.

D.Baſilius Chriſtiani baptiſmatis effecta prędicãs,illud docet eſſe captiuorum liberationem Serm.de S.baptiſ. debitorũ remiſſionem, peccati mortem, animæ regenerationem;cùm paulò ante dixiſſet per baptiſmũ nos ab amara diaboli tyrannide liberari,in eo Deum offerre nobis non aurum,non materiæ illuſtrem colorem, ſed animæ puritatem, liberationem à ſeruitute,ſolutionem ab omni ære alieno,omniquè debito priſtino. Ideoque in procraſtinatores exclamat:renouaris & non conflaris, reformaris & non contereris, ſanaris & non dolore affligeris,& non conſideras beneficium.

D. Baſilius affirmat in Baptiſmo ſolui ac remitti omne æs alienũ: omneque priſtinũ debitum.

Baptiſmus eſt peccati mors D.Baſilio.

In eandem ſentẽtiam & D.Gregorius Nazianz. Orat.in S. baptiſma ſcribit,poſtquàm dixiſſet Deum opt. ſuam creaturã reformaſſe reformatione diuiniori,ac prima illa excelſiori;quę quidem inchoantibus eſt ſigillum, ac ijs qui robuſtiore ſunt ætate,gratia,& paſſiuæ imaginis ob malitiam emendatio;ſiue vt in Greco eſt καὶ τῆς παθούσης εἰκόνος διὰ τὴν κακίαν ἐπανόρθωσις, atque imaginis ob improbitatem afflictæ caſtigatio atque deperditæ inſtauratio,ſubiecit: ſiquidem ipſa baptiſmi gratia & virtus non mundi cataclyſmum ſiue diluuium, vti olim, ſed vniuſcuiuſque peccatorum purgationem continet,καὶ παντελῆ ῥῖψιν τῶν ἀπὸ κακίας εἰσελθόντων συγχωσμάτων καὶ μολυσμάτων;atque omnimodam,plenariamque fœditatum & inquinamentorum à vitio ingreſſorum abiectionem & expulſionem. Rurſus duplex eſt purgatio per aquam & Spiritum,vna quidẽ typica, altera vera, quæ & τὰ βάθη καθαίροντος,profunda expurgat, quæ & prioris generationis facta auxiliaria, nouos pro vetuſtis, καὶ θοειδεῖς, deiformes,pro eo quod nunc ſumus,efficit.

Gregor. Nazianzeno baptiſmus eſt diuinior reformatio, imaginis Deprauatæ inſtauratio, omnimodã cõtinens vitiorũ omnium expulſionem.

Baptiſmus omnes animi latebras expurgat, & facit deifor mes.

Eandem doctrinam de plenaria omnis peccati expiatione & D.Ambroſium tenuiſſe,paucis aliquot verbis demonſtrabitur, nouerat Dauid(inquit Apologia eius) ſecundum legem plura quidem eſſe mundandi ſubſidia, ſed nullum plenũ atq; perfectum.Ad illud ergo perfectũ tota intenſione feſtinat,quo iuſtitia omnis impletur, quod eſt baptiſmatis Sacramentum. Rurſus, ſupra niuem dealbatur, cui in Baptiſmo culpa dimittitur.

D. Ambroſius baptiſmo iuſtitia omnis impletur.

titur. Et epiſtola ad demetr. Dum homo exterior abluitur, mutatur interior, & fit noua creatura de veteri. Vaſa iræ in vaſa miſericodiæ transferũtur, & in corpus Chriſti cõuertitur corpus peccati, de impijs iuſti, de captiuis liberi, de filiis hominũ fiunt filij Dei. Similiter ſerm. 27. moritur in baptiſmo concupiſcentia peccatorũ, viuificatur ordo virtutum: & inferius. in tantum id quod prius eramus in baptiſmo interimitur, aufertur, extinguitur, vt id quod poſtea ſumus; denuò natum credamus.

Vaſa iræ fiunt va'a miſericordiæ.

Concupiſcentia in baptiſmo moritur.

Quod prius eramus aufertur, & extinguitur.

D. Chryſoſtomus.

Hanc doctrinam de vera animorum noſtrorum ab omnibus peccati ſordibus expiatione luculentiſſimis ſanè verbis D. Chryſoſt nobis depingit. Quemadmodum bonus medicus (ait homil. 11. in Cap. 3. ad Philipp.) parat pharmaca pretioſiſſima, eaque primus ipſe deguſtat. Virtutem enim ipſe primus exercuit, atque ita & nobis dedit. Et primum veluti antidoton quoddam pharmacum dedit baptiſmi lauacrum, καὶ ὅπως πᾶσαν ἠμέσαμεν κακίαν, καὶ πάντα ἔφυγα δέυθη ἄθροον, καὶ ὁ πύρετος ἐσβέσθη, καὶ αἱ συπεδόνες ἐκαύθησαν. πάντα γὰρ καὶ τὰ ἀπὸ πλεονεξίας, καὶ τὰ ἀπὸ θυμοῦ, καὶ τὰ ἄλλα κακὰ ἐκενώθη διὰ τοῦ πνεύματος, quod latinis ſonat. Et hac ratione omnem euomimus malitiam atque nequitiam, effugataque ſimul omnia, inflammatio ceſſit, febris extincta, putredines exſiccatæ ſunt. Nam omnia quæ erant tam ex auaritia, quàm ab animi tumore, ſiue iracundia, & reliqua omnia euacuata ſunt & eiecta per ſpiritum. Sic & homil. 4. in cap. 15. Corinth. Reges & ſi peccati ſupplicio, inquit, liberant & abſoluunt, peccato non liberant. Solus Deus id poteſt, quod in regenerationis lauacro facit. αὐτῆς γὰρ ἅπτεται τῆς ψυχῆς ἡ χάρις κἀκεῖθεν πρόρριζον ἀνασπᾷ τὴν ἁμαρτίαν. Illius regenerationis enim gratia animá tangit, & illinc ſiue ex ipſa anima radicitus ſtirpituſque peccatum euellit. Vnde & eius, cui rex peccatum donauit, animam videre eſt inquinatam; non amplius autem baptizati, ſed ſolaribus radijs puriorem, & qualis erat dum conderetur, imò hac multò illuſtriorem. Nam ſpiritu fruitur, vndique ipſam inflammante & ſanctificationem intendit, & quæ ſequuntur.

Efficaciſſimum animorũ pharmacum baptiſmus, quo Spiritus ſanctus omnes peccati fibras euellit, ſundituſq; abolet.

Baptiſmo peccatum ſtirpitus euellitur.

Anima Baptizati nõ amplius eſt peccato inquinata.

D. Gregorius Nyſſenus.

D. Gregorius Nyſſenus ciuile bellum vitiorum vbi docuiſſet

ſet manere in baptizatis, non tamen (inquit, D. Auguſt. teſte 2. libro aduerſus Iulia.) talia ſunt vitia, quæ peccata dicenda ſunt, ſi ad illicita opera Spiritum non trahant.

In Baptizato nõ eſt peccatum.

D. Auguſtinum eadem etiam fuiſſe ſentẽtia paucis aliquot locis demonſtrabimus: libro 6. aduerſus Iulia. cap. 5. docet gratiam baptiſmi hominem perfectè innouare, quantum ad liberationem, inquit, ab omnibus omnino peccatis; non autem ab omnibus omnino malis, aut corruptione naturæ. Rurſus omni peccato caret Baptizatus, non tamen omni malo: quod planius ita dicitur, omni reatu caret, non omni malo. Cap. 8. docet eandem concupiſcentiam eſſe quidem iniquitatem, ſed quę poſt reatum remiſſum baptizatos, inquit, non facit vllo modo reos, nullaque damnatione detineri. Et cap. 12. atque 13. diſertè pronuntiat baptizatos non teneri antiquo patris Adæ debito. Similiter lib. 1. de nupt. & Conc. cap. 27. Ipſa quidem concupiſcentia in Baptizatis, inquit, iam non eſt peccatum, quando illi ad illicita opera non conſentitur, & cap. ſequenti. Concupiſcentiæ reatus quando remittitur; aufertur, hoc eſt enim non habere peccatum, reum non eſſe peccati. Et cap. 26. remittitur ergo concupiſcentiæ manentis reatus, vt in peccatum nõ imputetur: ſed aufertur, ita vt non maneat.

D. Auguſtinus.

Baptiſmo liberari hominẽ ab omnibus omninò peccatis.

Concupiſcentia baptizatos non facit vllo modo reos: cũ in eis nõ ſit peccatũ, ſed vitium, animiq; languor.

Concupiſcẽtia in baptizatis nõ eſt peccatũ: cuius reatus aufertur, ita vt nõ maneat.

Vnde prodigioſum eſt apologiæ Confeſſionis Auguſtanæ mendacium, quę citat Auguſtini teſtimonium, quod ait; peccatum in baptiſmo remittitur, non vt non ſit, ſed vt non imputetur: cùm iſtud nuſquam reperiatur.

Addit eadẽ apologia ita hãc Auguſtini ſententiam placuiſſe poſterioribus, vt recitata ſit in decretis; quod alterũ eſt mendacium: Cùm vtrobique legatur: Concupiſcentia remittitur vel euacuatur, non vt non ſit, ſed ne obſit. quod D. Auguſtinus lib. de paruulorum baptiſmo diſertè interpretatur de lege peccati repugnante in baptizatis legi mentis, qua cum poſt remiſſum concupiſcentiæ reatum omnibus eſt pugnandum. Verùm iſtis tam apologiæ, quàm ſuæ confeſſionis Auguſtanæ mendacijs colligendis atque profligandis alius erit Deo propitio, & locus & labor. Poſt tam luculenta D. Auguſtini & aliorum PP. orthodoxorum teſtimonia Catholicæ doctrinę

Inſignia duo Apologiæ Confeſsionis Auguſtanæ mendacia ad doctrinam de peccato Orig. deprauandam.

Vide Gratian. de conſecrat. diſt. 4. C. Per baptiſmum.

de ablato concupiſcentiæ reatu conſentanea, prodeant nunc illa loca, quæ à verſutis iſtis anonymis confeſſioniſtarum patronis ad imperitorum fucum ſunt oppoſita.

Quod igitur primo loco obijciunt ad ſuam ſtatuendã antitheſin, ipſos tam perſpicuè iugulat, vt lector attentus facilè coniiciat ipſorum animos domo, quod vulgò dicitur, abfuiſſe, longiſſimeque peregrinatos.

Reſponſio ad loca PP. Catholicis oppoſita.

Auguſtinus, inquiunt, lib. 1. de nupt. & Conc. 25. docet, dimitti concupiſcentiam in baptiſmo, non vt non ſit, ſed vt in peccatum non imputetur. Atqui iſtud, vobis viri boni aduerſatur ex diametro: Vultis enim in veſtra antitheſi, ex Dei verbo & PP. teſtimonijs demonſtrare prauitatem peccati Orig. manere poſt baptiſmum, quæ opera noſtra omnia aſſiduè contaminet. Iam D. Auguſtinus à vobis hic recitatus expreſſè docet, reatum concupiſcentiæ, ſiue peccatum Originale eſſe ſolutum & remiſſum, licet maneat ipſa ad mortem vſque concupiſcentia, non quidem vt peccatum, ſed vt vitium, vt malum, vt naturę languor. quod D. Auguſtinus diſertè profitetur in ipſa quæſtione, cui hæc verba à Confeſſioniſtis callidè allegata reſpondet. Si autem quæritur, inquit initio huius 27. cap. quomodo iſta carnis concupiſcentia maneat in regenerato, in quo vniuerſorum facta eſt remiſſio peccatorũ, &c. aut certe ſi in baptizato poteſt & eſſe & nõ eſſe peccatũ, cur eadẽ in ipſa prole peccatũ ſit. Ad hæc, ait Auguſtinus, reſpõdetur, Dimitti concupiſcentiam carnis in baptiſmo, non vt non ſit, ſed vt non imputetur. Quamuis autem reatu ſuo iam ſoluto, manet tamen donec ſanetur omnis infirmitas. Vides ergo lector candidè D. Auguſtinum hoc ipſo loco diſertè profiteri, concupiſcentiam in baptizato parente non eſſe peccatum, quod negant Confeſſioniſtæ, ſuis ſe ipſi verbis iugulantes. Manere namque eam docet Auguſtinus, ſed reatu ſuo ſoluto atque remiſſo cum aliis vniuerſis peccatis: quod expreſſè interpretatur eam non eſſe peccatum, in ſua antitheſi in quęſtione expoſita: Nam aſſerit eam in parente baptizato eſſe quidem, ſed non eſſe peccatum: quæ ipſa tamen in prole ex illo nata, nondum renata, peccatum eſt.

Aſyſtaton aduerſariorũ, qui ſuis ſe iugulant verbis ex D. Auguſt. citatis.

Nota cõcupiſcentiam in baptizatis eſſe, & peccatum non eſſe.

Eadem concupiſcẽtia in nõdum baptizato peccatum eſt, quæ in patre baptizato peccatũ nõ eſt.

Porrò alter locus ex D. Auguſt. contra Iulianum plus videtur

detur

detur prima facie habere difficultatis, vbi dicit concupiſcentiam eſſe & peccatum,& pœnam peccati, & cauſam peccati. Verùm ſi ſcopum diſputationis contra Iulianum illic inſtitutæ nobis præ oculis proponamus,nihil hæc ſententia efficit ad nouum Confeſſioniſtarum dogma ſtatuendum. Nam Iulianus pelagij defenſor, gratiæ diuinæ imò Crucis Christi hoſtis negabat naturam humanam Adæ peccato vitiatam: ſicuti & peccatum eſſe vllum in pueris, quod Chriſti gratia ſanaretur. Ideoque hanc libidinem ſiue concupiſcentiã eſſe bonam atque laudabilem,minimeque malam affirmabat. Neq; ideo etiam malam dicendam, quòd eſſet pœna peccati, quemadmodum Auguſtinus ſcripſit: quod in eo reprehendendum putauit. Iſti impietati vt ſolidè occurrat D. Auguſtinus, oſtendit exemplis hanc concupiſcentiam homini ingenitam non ſolùm non eſſe laudabilem,aut bonam, quod Antagoniſta Iulianus contendebat; ſed malum, atque peccati pœnam, & cauſſam,adeoque peccatum: non tamen proprij nominis, vti hîc loquimur,ſed generaliter hoc eſt eſſe iniquitatem, vti ſuperius lib.2.ex D. Ambroſij ſententia appellarat; ſiue malum quoddam,languorem & naturæ vitium: quod per ſe, niſi accedente mentis conſenſione,non poteſt peccati rationem ſuſtinere. Docet ergo eam peccatum eſſe,id eſt, malum atque naturæ deformitatem,ſiue corruptionẽ, quod Latini vitium dicunt: quòd citra peccati veri rationẽ in homine eſſe queat: niſi conſenſu priſtinam in nos recuperet dominationem, vti D. Auguſt. alibi ediſſerit. Eſt enim in carne, ſiue inferiore hominis parte, quam Philoſophi iraſcibilem & concupiſcibilem nunc appellant, inobedientia mentis, cui illa parere ex officio,imò ex origine debeant: ſed quæ citra mentis conſenſionem nobis mortem parere neſcit, teſte D.Iacobo Apoſtolo; non enim illa mortem parit, niſi & conceperit & conſummetur.

Ad locum ex D. Auguſtino contra Iulianũ.

Concupiſcẽtia quo ſenſu dicatur aliquando, & iniquitas & peccatũ, etiam poſt baptiſmum.

Taceo nunc quòd ne baptizatorum quidem D. Auguſtinus hac in diſputatione contra Iulianũ habita meminit: Sed quòd concupiſcẽtiam hanc in baptizatis reliquam hoc loco D. Auguſtinus proprij nominis peccatum faceret, ſtudioſo lectori, qui totam hanc diſputationem perlegerit, aliaq; huius operis

contra Iulia. elaboratiſſimi cum illis dudum commemoratis in mentem reuocarit, meritò videbitur longe abſurdiſſimum. Diſertè enim affirmat omnia omnino peccata eſſe in baptiſmo remiſſa & abolita; ita vt iam omnino non ſint. lib. 2. cap. 2. ex teſtimonio D. Ambroſij. rurſus omni peccato, imò omni reatu carere baptizatos lib. 6. cap. 5. Item, concupiſcentiam eſſe quidem iniquitatem in baptizatis ſed quæ ipſos nullo modo (inquit lib. 6. cap. 8.) facit reos, nulloque debito, nedum damnatione (ait lib. 6. cap. 12. & 17.) detineri. Ad hæc ne quid ambigas amplius, concupiſcentia in baptizatis (inquit lib. 1. de Nupt. cap. 7.) iam non eſt peccatum, quando illi ad illicita opera non conſentitur.

Concupiſcentia baptizatos non facit reos, aut vllo debito detineri.

Imò diſertè negat D. Auguſtinus contra Confeſſioniſtas remanentis poſt baptiſmum concupiſcentiæ reatum manere, ita vt nō imputetur, ſed aufertur (inquit lib. 1. de Nuptijs cap. 26.) ita vt non maneat.

Reatus concupiſcētiæ per baptiſmum tollitur: non autem manens nō imputatur.

Neque verò tertius D. Auguſtini locus nouam Confeſſioniſtarum ſtatuit doctrinam. Quòd enim loco à Confeſſioniſtarum propugnatoribus allegato, ait vnde peccator! video aliam legem in membris meis, &c. Luculenter eadem periodo explicat eundem, cuius hæc eſt vox, eſſe quoque iuſtum. Nam ſic habet. Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem; Ecce iuſtus.

Ad III. locum D. Auguſtini reſponſio, quòd Catholicā ſtatuat doctrinā.

Vides ergo Chriſtiane lector D. Auguſt. agnoſcere iuſtos, qui peccato ſemel in baptiſmo liberati condelectantur legi Dei, quáuis ad peccatum aſſiduè ſollicitet illa peccati lex noſtris in mēbris adhuc reliqua, donec Dei gratia tota cum alijs infirmitatibus ſanetur: ſed quæ nobis, niſi volentibus, & cōſentientibus non dominatur, neq; priſtinum in nos ſine nobis, id eſt citra noſtram conſenſionem ſibi vindicare poteſt imperium, duramque tyrannidem. Iuſti autem non eſſent ij, de quibus Auguſtinus agit, ſi omnia ipſorum opera bona contaminaret malū illud, quod in carne quidē adhuc mortali atq; morbida habitat, ſed ſpiritui reluctāti cùm nō dominetur, pios minimè cōtaminat, nō polluit, non prophanat, nedū perdit, aut dānat.

Liquet igitur Catholicorum doctrinam de ablato omni concupiſcentiæ poſt baptiſmum reliquæ reatum, ác omnibus

ſemel peccatis extinctis, deletis, abolitis,ita vt nõ obſint, imò vt nõ ſint,aut maneant,nõ ſolum ſcripturarũ ſententijs eſſe cõſentaneá,atq; perpetuo orthodoxorum PP. teſtimonijs conſtabilitá: ſed eximiè admodũ illud ſingulare Chriſti Domini beneficiũ in baptiſmo præſtitũ prędicare,quod aduerſarij Crucis dominicæ inimici ſacrilega impietate conantur obſcurare, malignè extenuare,inuidè infirmũ, inualidúq; extenuare, deniq; plus quàm ex dimidio peſſundare, vereq́ue profligare.

Quæ namque cæleſtis gratiæ vis erit atq; efficacia , ſi quod ſerpens ille antiquus pernitioſum afflauit virus non ſanat,non tollit, non extinguit? Quænam Chriſti redemptoris de diabolo victoria, ſi teli eius venenatiſſimi, quo ad mortem vſque ad vnum omnes perimus, non ſanat, non inſtaurat vulnera? Quis denique Chriſti ſaluatoris de peccato triumphus, ſi vel poſt Chriſti baptiſma, hoc eſt poſt verum animarũ noſtrarum pharmacum,illa viget,regnat, adeoquè imperium adhuc poſſidet,vt vſq; & aſsiduè omnia noſtra ſuo virulento afflatu contaminet, imò perdat pia opera?

Quàm ſit blaſphema, & inuida in Chriſti gratiam noua Confeſsioniſtarum doctrina.

Sed percallidè ſanè vetus ille Serpens, ne totus, neque ſolus pereat, fideles aliquot ſibi cõciliat cõmilitones, qui prætextu Euágelij priſcũ illum ſui Procli Origeniſtę ob orco in lucé reuocent erroré iam pridé Eccleſiæ Dei Catholicæ præiudicio damnatum : nimirum , viuere adhuc Adæ peccatum in nobis, dum iſtud viuit corpus quod intus in nobis. radices ſuas abſcondat quemadmodum D. Methodius apud Epiphanium lib.2.Tom.1 recenſet,etiam ſi forinſecus per caſtigationem & admonitionem ſectiones fuerit refrenatum.& infra: Quare conſtat contrahi quidé ac ſopiri nunc per fidem peccatum, vt ne fructus noxios producat, non tamen radicitus tolli.rurſus, adeo nondum contigit peccatum funditus tolli ac radicitus exſcindi;non enim penitus moritur ſed viuit.

Serpens antiquus per Confeſsioniſtas priſcam Procli Origeniſtæ hæreſim ab orco reuocat.

Itaquidem Proclus ille Origeniſta, qui non eò impietatis fuit prolapſus, quo iſti peruadunt Euangelici ; qui priſcas impiorum hæreſiarcharum hæreſes renouátes,noua etiam ipſas vincunt impietate. Confitétur ergo Confeſſioniſtę cum iſto Origeniſta peccatum poſt aquam purificationis & illuminationem,ſiue vti hodie loquimur, poſt ſuſceptum baptiſmi

Sacramentum, manere, & ſupereſſe illud Adæ peccatum, adeoque viuere.

Origeniſta Proclo, magis in Chriſtū ſunt impij Confeſſioniſtæ, docentes peccatum Orig. non occidi atq; aboleri baptiſmo Chriſti.

Verùm cautius, imò moderatius, addo & verius ille Origeniſta negat, etſi viuit, ſopiri tamen atq; contrahi, neque edere fructus noxios: Iſti contra, multò magis impiè affirmant non ſopiri, non reſtringi, ſed tegi, occultari: nec ſolum fructus producere noxios, ſed ſuos motus perficere, omniaq; adeò noſtra bona opera contaminare. Atqui nos Catholici orthodoxorum. PP. veſtigijs inſiſtentes peccatum omne baptiſmo mortuum, extinctum, deletum, abolitum, & quod contaminare, neque obeſſe queat, niſi conſenſu nouo viuificetur, profeſſi cum D. Paulo docemus baptizatos fuiſſe quidem peccatores, ſed nunc eſſe ablutos, iuſtificatos, ſanctificatos. Inuideant ergo infelices illi Confeſſioniſtarum patroni, ſibi, alijſque miſeris ſuam ſalutem atque ſalutarem Chriſti Domini medicinam omnibus paratiſſimam: nos Chriſto redēptori Domino grati cum Trident. Concilij patribus iuxta verbum Dei & orthodoxæ Eccleſiæ fidem credimus, in baptizatis, ſiue Chriſti Sacramento renatis concupiſcentiam in eis reliquam ita ſuo euacuari reatu, vt non ſolùm non obſit, ſed ne ſit quidem.

Tranſitio ad Baptiſmi effecta, ſiue ad renatorum opera Spiritu ſancto adiuuante facta.

Demonſtrato igitur hominem Chriſti baptiſmo non ſolum omni ſemel liberari, expiari, emūdari, ſed innouari etiā, inſtaurari ac Dei ſimilem iteratò fieri, Chriſti imaginem exornari, Spiritu ſancto deintegrò animari; nunc ad alterum illum cæcę immo inuidæ Confeſſioniſtarū diſputationis partem eſt deſcendendum, qua Catholicos criminātur, quòd ita Baptiſmo prorſus tolli atque aboleri docemus peccatum originale, vt homo in hac vita Deum ex toto corde amare poſſit, & non tantum legi diuinę ſatisfacere; ſed etiam plura & meliora opera, quàm, quæ in decalogo præcepta ſunt, præſtare poſſit, quæ ſupererogationis opera vocant.

Hîc per Deum immortalem tuam lector Chriſtiane fidem, teſtor quidnam aliud iſti confeſſioniſtarū Patroni, quàm quod inuidè nos accuſant, quòd Catholici incōparabile Chriſti Domini beneficium in baptiſmo illo cæleſti omnibus liberalitate diuina cōmunicatum nimis efferimus, nimis laudamus, nimis prædicamus?

An

An non ſic Orthodoxi Patres, naturam eſſe in baptiſmo innouatam, meliusq; reformatam, quàm fuit formata? meliorē eſſe imaginem, plenius inſtauratam, quàm fuit condita? Sanè ſic D. Cyprianus, Nazianzenus, alijq; PP. nuper commemorati.

Cæterum quò dignitatem beneficiorum Chriſti, quæ inuidia diaboli afflati, ne dicam excæcati, aduerſarij conantur extenuare, conculcare, atq; ſemel de hominum mente abolere, magis perſpiciat Lector candidus, paucis erunt perſtringenda; pauca quidem illa Confeſſioniſtarum verba, ſed quæ immanem cōtinent inuolutam impiarum blaſphemiarum ſiluam: quam in præſentiarum in tria diſtinguemus capita.

1 Accuſant igitur nos, quòd doceamus hominem poſt baptiſmum poſſe Deum toto ex corde amare. Capita de piis renatorum operibus, cùm hic accuratiùs examinanda.

2 Quòd legi Diuinæ poſſit renatus ſatisfacere.

3 Quòd plura & meliora opera poſſit præſtare, quàm quæ in Decalogo ſunt præcepta, que Supererogationis vocantur.

Hæc autem tria operum Chriſtianorum capita ideò accuratiùs ſunt perueſtiganda; quòd maximum in primis in omni vita Chriſtiana habent vſum, ac fructum longè vberrimum, ſimul & iucundiſſimum: qui animos noſtros immenſa cęleſtis regni olim poſſidendi fiducia demulceat, ſolidoq; gaudio delibutos reddat.

Liquebit etiam quantum impietatis ſacrilegæ Sathanas in Chriſti Eccleſiam, quantum blaſphemiarum in Chriſti Spiritum, quantum denique furoris contumelioſiſſimi in Chriſtū ipſum ore iſtorum ſuorum Confeſſioniſtarum quotidie euomat, dum ſibi bellas captare videri volūt cauſationes, ob quas à Catholica Dei Eccleſia nefario ſchiſmate diſceſſerint.

Accuſant igitur primò generoſi illi Confeſſioniſtarum apologetici Catholicos: quòd contra ſcripturas & Orthodoxorū PP. teſtimonia, docent ita tolli in baptiſmo peccatum originale; vt poſſit renatus in hac vita Deum toto ex corde amare. Iſta criminatio quanto cum ſacrilegio ſit coniuncta, vel illinc ſatis liqueat, quòd nemo tam eſt Chriſtianæ pietatis imperi-

tus,qui ſuæ memor profeſſionis audeat cum Manichæis affirmare,Deum aliquid præcepiſſe impoſſibile. Quòd ſi blaſphemia nō caret, poteſt ergo homo Chriſti ſpiritu renatus,inſtauratus, adiutus, legem Dei præſtare, ac mandata obſeruare. Si vis ad vitā ingredi,inquit adoleſcenti Chriſtus fallere neſcius, ſerua mandata. An non iſta in Catholicos à Confeſſioniſtis dudum intentata criminatio, in Chriſtum Dominum etiam quadret? Certe ſi adoleſcenti mandat ſeruanda mandata; præſtare atque ſeruare potuit. nihil enim impoſſibile ipſi prǽſcripſit. Atqui mandatorum omnium primum eſt, Deum ex toto corde diligendum.

Verùm hæc præſtandæ, imò implendæ Legis diuinæ diffidentia, quæ vera eſt virtutis deſperatio, qua ita laborant ob veræ fidei defectum & imbecillitatem Confeſſioniſtæ; vt ſanctos de eius fiducia piè præſumentes, ſacrilegæ audeant accuſare impietatis; non aliunde nata eſt, quàm quòd ipſis diuina Chriſtiani baptiſmi vis,cæleſtisq; regenerationis ex Deo hauſtæ efficacia planè eſt ignota. quam vbi orthodoxorum PP. verbis illuſtrauerimus, apparebit nos ea nihil indignum, nihil eius natura alienum docere, dum hominem in hac vita poſſe Deum ex toto corde amare,affirmamus.

D. Cyprianus copioſis Spiritus ſancti primitiis diuiniſſimè locupletatus ineffabilem S. Baptiſmi Chriſtiani vim,planè cęleſtem expertus,ita ſuo eam Donato Chriſtianiſmi candidato diſertiſſima ſanè oratione expromit: Vbi dixiſſet in homine baptizato,Dei eſſe cœpiſſe,quod ſpiritus animauit,addidit: vt iam non peccare eſſe cœperit fidei, quod ante peccatum eſt, fuerit erroris humani. Qua verò ratione Chriſtianus iſtam planè angelicam,imò diuinam aſſequatur dignitatem,vt poſſit non peccare, mox diſertè explanat. Cæterum,ſi tu innocentiæ, ſi iuſtitiæ viam tentas illapſa firmitate veſtigij tui, ſi in Deum viribus totis,ac toto corde ſuſpenſus, hoc ſis tantum, quod eſſe cœpiſti, tantum tibi ad licentiam datur, quantum gratię ſpiritualis augetur. non enim in capeſcēdo munere cæleſti menſura vlla vel modus eſt.

D. Cypriano Chriſtianus poteſt non peccare ex Chriſti Spiritu renatus in baptiſmo.

Idem

Idem poſteà. Quantum illuc fidei capacis afferimus, tantum inde gratiæ mundantis haurimus. Inde iam facultas datur caſtitate ſobria, mente integra, virtute ſyncera, voce pura, in medulla adoleſcentium poſſe venenorum virus extinguere, animorum deſipientium labes ſanitate purgare, infeſtis iubere pacem, violentis quietem, ferocientibus lenitatem, immundos & erraticos ſpiritus ad cōfeſſionem minis increpantibus cogere, vt recedant.

Ita quod eſſe cœpimus, acceptus ſpiritus licentia ſua potitur: ſed quòd necdum corpus ac membra mutamus, adhuc carnalis aſpectus ſeculi nube cæcatur. Quantus hic animi potentatus eſt, quanta vis eſt, non tantum ipſum eſſe ſubtractum perniciosis contactibus mundi, vt quis expiatus & purus nulla incurſantis inimici labe capiatur: ſed adhuc maiorem & fortiorem viribus fieri, in omnem aduerſarij graſſantis exercitum imperioſo iure dominetur!

Vis ac potentatus animi Chriſtiani tantus, vt nulla diaboli labe capiatur.

Verùm ne cuiquā faſtidio ſit prolixior teſtimoniorum commemoratio; breuibus aliquot D. Auguſtini ſententijs contenti, reliquis ſuperſedebimus. Is igitur ex inſtituto has quæſtiones pertractans lib. de Perfect. Iuſtitiæ, cōtra Cæleſtinum; docet impleri præceptum dilectionis: nō quidem pręſtando, ſed ſitiendo iuſtitiam, id eſt, ad eam currendo pro modo noſtro. Quamdiu enim à Domino, inquit, ſumus peregrinantes, ad Dominum per fidem ambulamus. hæc eſt noſtra iuſtitia, vt ad illam perfectionem, plenitudinemq́ue, vbi perfecta erit charitas, nunc ipſius curſus rectitudine & perfectione tendamus.

D. Auguſt. Implemus iuſtitiā & præceptū dilectionis ad illā currendo & ſitiendo.

Sic idem Auguſtinus oſtēdit hominem poſſe eſſe perfectū, ſiue Deum ex toto corde diligere, licet exemplum deſit: tamē aliud eſſe poſſe diligere ex toto corde.

Chriſtianus D. Auguſt. poteſt Deum ex toto corde diligere.

Ex Chriſti Domini igitur beneficio eſt, & nos poſſe Deum ex toto corde diligere, qui ſuo medicamento cæleſti cor ſanat, vt nihil ſupra Deum, ſed eò, vti D. Auguſt. ait, ſitiendo iuſtitiam, tendat. Vnde facilè eſt alteram criminationem aduerſariorum diluere, quam Catholicis intentant, quaſi impiè

2. Cap. An poſſit Chriſtianus legi ſatiſfacere.

doceant poſſe nos legi diuinæ ſatisfacere. nam cùm idem ſit legem implere, & legi ſatisfacere; negari non poteſt homines legi ſatisfacere, qui confiteri compellitur homines legem
Rom. 13. implere. Atqui Paulus: Qui proximum diligit, legem impleuit. Rurſus Dauid, Pſal. 118. teſtatur de ſe: Cuſtodiuit anima mea mandata tua & teſtimonia tua. Item: Seruaui mandata
Pſal. 118. tua & teſtimonia tua. Vt verò nihil de hominis teſtimonio dubites, ſi tamen hominis eſt, & nõ Spiritus ſancti potius; audi ipſum Dei filium de ſuis Apoſtolis teſtimonium ferentem: Ipſi mandatum tuum ſeruauerunt! Ioan. 17.

Ex eo quòd legi diuinæ ſatisfacimus, merces oritur, & eius cauſa meritum.

Ex hac legis obſeruatione conſequitur, quòd legi diuinæ ſatisfacimus. vnde & merces oritur, ſiue meritum eius cauſa. Nam poſt hanc vitam, ait Auguſtinus libro de Perfect. Iuſtitia, merces perficiens redditur; ſed eis tantum, à quibus in hac vita eiuſdem mercedis meritum comparatur. Vnde D. Cyprianus Deum non dubitat nobis dicere debitorem. In Epilogo enim Serm. de Eleemoſyna, eius laudes cumulaturus: Præclara & diuina res, inquit, fratres chariſſimi, ſalutaris operatio, ſolatium grande credentium, ſecuritatis noſtræ ſalubre præſidium. & poſtea: Verum Dei munus, & maximum, infirmis neceſſarium, fortibus glorioſum; quo Chriſtianus adiutus præ ſe effert gratiam ſpiritalem, promeretur Chriſtum, Deum computat debitorem.

Deus debitor eſt pijs Cypriano, qui Chriſtũ ſibi per Eleemoſynas promerentur.

3. Cap. An opera ſupererogationis alicuius ſint momenti aut rei.

Porrò quòd ad tertiam quæſtionem attinet, quę eſt de operibus Supererogationis, vti nunc vocant, ſiue conſilia Euangelica, paucis ex veterum PP. ſententia oſtendemus verã hanc eſſe operum Chriſtianorum differentiam. Prima ſententia, inquit D. Cyprianus ſub finem de habitu virginum, creſcere & generare præcepit: ſecunda ad continentiam ſuaſit. Cùm iam refertus eſt orbis & mundus impletus, qui capere continentiam poſſunt, ſpadonum more viuentes, caſtrantur ad regnum. Nõ hoc iubet Dominus, ſed hortatur: nec iugum neceſſitatis imponit, quando manet voluntatis arbitrium liberum. Sed cum habitationes multas apud Patrem ſuum eſſe dicat, melioris habitaculi hoſpitia demõſtrat. Habitacula iſta meliora

Origo vndenã ſit operum ſupererogationis? an ex Euangelij præceptis & conſilijs?

D. Cypr. Chriſtus nõ iubet, ſed hortatur cælibem & innuptam viuere.

meliora vos (ô virgines) petitis. Similiter & diuus Hieronymus in illud: Qui non iungit, melius facit. Ita concludit Paulus Virginum cauſam, inquit, vt eas faciat in omnibus meliores. Vnde prudentibus ſemper meliora & perfectiora ſectanda ſunt.

D. Hieron.
1. Cor. 7.
Virginibus meliora ſectanda.

Similiter & diuus Ambroſius aliud oſtendens eſſe præceptum, aliud conſilium Euangelicum libro de Viduis, ait: vt intelligas diſtantiam præcepti, atque illum recordetis, cui in Euangelio antè præſcribitur, ne homicidium faciat, cõſilium deinde datur, vt veneat omnia.

D. Ambroſius.

Ergo hic liber eſt à præcepto, cuius defectur arbitrio & conſiliorum obſeruatoribus dicit repoſita præmia.

A præcepto liber eſt, cui conſilium Euangelicum proponitur.

Item, ideo præceptum non datur, conſilium datur (à Paulo 1. Corinth. 7.) Præceptum enim caſtitatis eſt, conſilium integritatis. Sed quid opus eſt prolixioribus Patrum commentarijs, cùm D. Paulus tam diſertè doceat ſeſe non habere mandatum domini de virginibus, id eſt, de virginitatis ſiue integritatis cultu, ſed conſilium ſe dare? In quem locum D. Ambroſius: Præceptum non habet (inquit Epiſtola 82. libr. 10.) conſilium habet: non enim præcipitur, quod ſupra legem eſt; ſed magis dato ſuadetur conſilio. Diuus quoque Auguſtinus luculenter iſtud diſcrimen operum agnoſcit: Dominus in Euangelio, vt inimicos diligere debeamus (inquit Serm. 61. de tempore) non dedit conſilium, ſed præceptum. aliud eſt conſilium, aliud eſt præceptum. Conſilium datur, vt virginitas conſeruetur, à vino, à carnibus, abſtineatur; vt vendatur omnia, & pauperibus erogentur: Præceptum verò datur, vt iuſtitia cuſtodiatur, vt omnis diuertat à malo, & faciat bonum. & paulò poſt: conſilium qui libenter audierit & fecerit, maiorẽ habebit gloriam.

Præceptum caſtitatis, conſiliũ integritatis, ſiue cęlibatus.

D. Ambr.
Virginitas ſub legem non cadit, ideò non mandatur, ſed conſulitur.

Auguſtin. operibus ſupererogationis ſiue cõſilij maiorem tribuit gloriã.

Cùm igitur ex Patrum Orthodoxorũ teſtimonijs meliora virgines, quàm coniugati ſint habituræ habitacula; imò maiorem etiam gloriam, an non meliora & plura faciunt opera; quod canino dente arrodebant Confeſſioniſtæ, quàm quæ in decalogo ſunt præcepta? De quo ſi Confeſſioniſtæ ſuis ſtarẽt verbis,

Epilogu huius Antitheſeos.

verbis, vt manifeſtæ ac perpetuæ PP. orthodoxorum ſententiæ cederent; facilis eſſet inter nos conſenſio: ſicuti & de concupiſcentia in baptizatis reliqua: quemadmodũ de ipſo peccato originali planè contra Swinglianos cõſentimus. Sic enim in Colloquio Wormatien. hic articulus, anno 41. die 18. Ianuarij fuit inter Colloquutores DD. Ioan. Eckium & Menſingum; Item Bucerum & Philipp. Melanchthonem conciliatus.

Facillima concordiæ via cum Proteſtantibus, modò conciliatam dudum in Cæſareo colloquio doctrinam omnes Confeſſioniſtæ ſuſcipiant.

Formula concordiæ de peccato originali Wormatiæ in Colloquio Concepta An. 41.

„ FATEMVR vnanimi ſententia omnes ab Adam propagatos, ſecundum legem communem naſci cum peccato originali, & ita in ira Dei.

„ Eſt autem peccatum originale carẽtia iuſtitię originalis debitæ ineſſe cum concupiſcentia.

Conſentimus etiam in Baptiſmo reatum peccati originalis remitti cum omnibus peccatis, per meritũ paſſionis Chriſti: manere autem non ſolùm Apoſtolicis ſcripturis, verùm ipſa etiam experientia docti, ſentimus concupiſcentiam, vitium naturæ, infirmitatem, morbum, & cæt. De quo quidem morbo in renatis inter nos conuenit, quòd maneat materiale peccati originis ſublato formali per Baptiſmum. Materiale autem vocamus peccati originis, quòd ſit à peccato, & quòd ad peccatum inclinet, quòd repugnet legi Dei, quemadmodum & Paulus appellat. Ad eandem etiam rationem in ſcholis compendio dici ſolet manere in baptizato originis peccati materiale; formale verò rectius eſt auferri.

ANTI-

ANTITHESIS
SEPTIMA.

CAP. XXI.

HOC *ariete depulſo,iam ad ſeptimam tranſeamus Antitheſin,quã aduerſarij de libero faciunt arbitrio. Eodem modo ſacris literis, inquiũt, traditum eſt,arbitrium voluntatis humanæ poſt lapſum, & vires naturales hominis adeò eſſe vitiatas ac debilitatas peccato, vt nec Deum verè agnoſcere, nec ad gratiam eius peruenire , aut conuerti ſuis viribus, ſine Deo, vllo modo poßit homo: Sed ſolius miſericordiæ diuinæ hoc opus ſit: qua, ſiue omni virium humanarum prærogatiua aut meritis præcedentibus recipimur in gratiam à Deo, per, & propter filium Ieſum Chriſtũ, regenerati per Spiritum ſanctum.* VII. Antitheſis, de libero arbitrio.

RESPONSIO LINDANI.

CVM & nos Catholici eadem non modò nunc & ſemper doceamus, ſed ſub anathemate etiam aliter ſentientes damnemus: ecquid fuit opus hic doctrinarum quaſi contrariarum conſtruere Antitheſin? Sicut igitur hanc doctrinam verbis Confeſſioniſtarum expreſſam concorditer docemus; ita & ſcripturas huc allegatas non recitamus : cùm eiſdem contra Pelagianos cùm nouos tum veteres, Patrum noſtrorum veſtigijs inſiſtentes, vtamur. Similiter & adducta hanc in rem à Confeſſioniſtis Patrum, Auguſtini, Ambroſij, & Bernardi teſtimonia gratanter ſuſcipimus, quæ nobis ſuffragantia Pelagianos communes hoſtes iugulant; quibus Catholici, & nũc, & olim anathema diſertè ſemper varijs in concilijs, Aureliano, Mileuitano, & alijs denuntiamus. Proinde manifeſtam Confeſſioniſtarum in Catholicos calumniam quid opus eſt refutare? Affingunt enim ipſis Pelagianiſmum, qui longius à Catholica noſtra abeſt Eccleſia, quàm cælum à terra. Confeſſio. Calumnia Catholicis affingunt improbi Confeſſioniſtarum Patroni.

Sed bellam iſtam obſecro, accuratiùs paulò inſpiciamus Confeſſioniſtarum Antitheſin.

Papiſtarum

« Papiſtarum (inquiunt fol. 123.) & Monachorum doctores « contrà tantum tribuunt viribus humanis & libero arbitrio, « vt tradant hominem viribus liberi arbitrij poſſe conuerti ad « Deum,& promereri gratiam diuinam ex congruo.

Geminam iſtam calumniam quid obſecro fuerit opus fuſiore confutare oratione? An qui iſtis impijs dogmatibus,quæ Catholicis effrontes Confeſſioniſtarum defenſores affingunt improbè,anathema dicunt, cenſendi ſunt Euangelicã Chriſti doctrinam ſacrilegis iſtis erroribus contaminare?

Si quidẽ hac in antitheſi controuerſum proponitur generatim de liberi arbitrij viribus,quid valeant in lapſis ante conuerſionem; quid deinde in renatis poſt Spiritus ſancti renouationem. Confeſſioniſtæ vt calumniam in Catholicos acrius exacuant, dolo malo iſtud rerum maximatum diſcrimẽ percallidè diſſimulant.

Erant enim probè ſibi conſcij nullam eſſe inter nos dogmatum pugnam, ſi de liberi arbitrij viribus loquamur ante conuerſionem; hîc enim per omnia conſentimus, vt dudum indicauimus; nimirum, hominem ante Chriſti gratiam, ſine Chriſti auxilio nihil poſſe,quod ad ſalutem valeat æternam: nedum ſuam poſſe mereri conuerſionem.

Conſenſum hoc in dogmate nequiter diſſimulant aduerſarij, vt nefarius calũnijs ſacrilegum ſuum alãt ſchiſma.

Quòd ſi candidè iſtud ſua in antitheſi Confeſſioniſtis placuiſſet indicaſſe,nulla foret controuerſia: ſed ſic ſuo perijſſent ſorices iudicio. Quid enim oportuiſſet ciuile bellum fratribus inferre, qui communibus Pelagianos hoſtes oppugnant telis, eiſdemque exturbant machinis? Quòd autem ſic concorditer ſentiant Catholici,ex Concil. Trident. decret. liquet, vbi Canone 3. Seſſ. VI. ſic eſt definitum. Si quis dixerit ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet; vt ei iuſtificationis gratia conferatur,anathema ſit.

Hanc Catholicorum doctrinam cum anonymi iſti Confeſſioniſtarum defenſores ſcirent publicis Concilij actis orbi expoſitam,quia illud acerrimè oppugnare non dubitant: audent tamen contra ſuam bis miſeram conſcientiam tam manifeſtas

niſeſtas Catholicis affingere calumnias, quò ſuis Principibus videantur iuſtas adferre diſſidij iſtius funeſtiſſimi, certoque Germaniæ exitialis cauſas.

Quòd ſi Conc. Trident. verba non ſatis ruminarant, vti ſolent, qui odio ebrij hoſtium verba vix ex dimidio percipere, neque ex vero aſſequi poſſunt; ſanè Catholicorum ſcriptorũ verba à ſeſe hac in Antitheſi contra Catholicos recitata diligentiori debuiſſent ſtudio trutinaſſe.

Si enim citra præiudicium æquis à lectoribus accipiantur, liquebit Confeſſioniſtas ſuis hic gladijs iugulatos. Audiamus igitur quibúſnã verbis iſtas Catholicis afflictas calumnias confirment. In gratia conſtitutus (inquiunt ex Antonini verbis parte 4. Tit. 9. c. 7. §. 1.) meretur per opera ſua vitam æternam.

Suis ſeſe iugulant gladijs aduerſarij.

Hîc vos delecti Confeſſioniſtarum defenſores rogo, veſtramque per ſalutem in Chriſto Ieſu obſecro, ad vos redite paululum. Ponite quæſo ad tempus ſaltem, quod in veſtros fratres paricidale concepiſtis odium: quo excæcati etiam veſtræ eſtis obliti diſputationis. In Antitheſi Catholicos affirmatis docere hominem liberi arbitrij viribus poſſe conuerti ad Deum, & promereri ex congruo gratiam diuinam. An nõ illam Antonini auditis vocem tam diſertè à vobis ipſis hîc ad nos ſacrilegi erroris iſtius conuicendos recitatam, & primo loco ceu claſſicum collocatam? In gratia conſtitutus, inquit, meretur per opera ſua vitam æternam.

Aſyſtaton omnium fœdiſſimum, quod aduerſarios vel ſolùm demonſtret veri odio rabidos.

Si quem mereri docent Catholici vitam æternam, in gratia affirmant conſtitutum, ecquanam fronte, vos ô Euangelici (veſtras ô Theologi Confeſſioniſtarum appello conſcientias) iſtam audetis euomere calumniam, docere Catholicos hominem, ſuis liberi arbitrij poſſe viribus ad Deum conuerti.

Si in gratia conſtitutus id poteſt, Dei gratia adiutus id poteſt. ſolus enim id ſine Deo non poteſt, quod à Deo adiutus poteſt. Quod autem adiutus poteſt, aliqua ſanè ratione & ipſe homo poteſt: ſed vt adiutus facit, ita ipſe tamen facit. Vnde & diuus Paulus nos vocat cooperarios Dei. θεῦ συνεργοὶ. 1. Cor. 3. Dei enim ait cooperarij ſumus.

Quòd porrò addunt Confeſſioniſtæ, Catholicos docere hominem viribus liberi arbitrij poſſe promereri gratiam diuinam ex congruo; Si de conuerſo & renato homine accipias, veriſſimum eſt, & Euangelicæ adeò doctrinæ conſentaneum, quæ vitam æternam appellat piorum operum mercedem. In quam ſententiam & Antoninus ab aduerſariis citatus, diſertè loquitur hominem in gratia conſtitutum mereri per opera ſua, (quia per Chriſti ſpiritum in Deo ſunt facta) vitam æternam ex condigno, ex parte gratiæ, quia hæc potiſſimum eſt cauſa bonorum operum; mouens, excitans, agens, perficiens: ex congruo, ex parte liberi arbitrij; quia ſic diuinæ iuſtitiæ congruum eſt, vt homo diuino adiutus auxilio, qui legem Dei ſua pro virili, ſuoque modulo hîc præſtare nititur; ac quantum humana patitur fragilitas, implere conatur, diuina etiam mercede honoretur atque coronetur. Iſtud adeò clarum eſt apud Antoninum ab aduerſariis recitatum, vt eo inſpecto, non iniuſta nobis ſuborta ſit de maligno illorum ſtudio, ſuſpitio.

An homo mereatur ex cõdigno, an ex congruo; & quonã ſenſu iſtud piè, vereq; accipiatur.

In ipſo enim huius rei veſtibulo Antoninus diſertè præfatur: de merito hominis, inquit, ſciendum eſt, quòd homo ſine gratia nullo modo mereri poteſt vitam æternam in innocentia conſtitutus. multò ergo minus nunc lapſus, vel ante Chriſti reconciliationem.

Vide piè Lector Improbum cauillandi atque calumniandi in aduerſariis ſtudium, quo Scriptoribus piis impias affingũt opiniones, vt ſuum inſanum ſtatuant ſchiſma plauſibili aliqua ſpecie fucatum.

Itaq; quid ſentiendum de Chriſtianis piis, ſubtexuit, quod aduerſarijs placuit in calumniam rapere. In gratia autem, ait, conſtitutus, meretur per opera ſua bona, vitam æternam. Quam ſententiam ſe pronunciaſſe palàm declarat de operibus meritoriis; prout procedunt, inquit, ex gratia Spiritus ſancti: vbi valor meriti attenditur ſecundum virtutem Spiritus ſancti mouentis in vitam æternam. Attenditur etiam precium operis ſecũdum dignitatem gratiæ, per quam homo conſors factus diuinæ naturæ, adoptatur in filium Dei: cui debetur hæreditas ex ipſo iure adoptionis. Roman. 8. Si filij & hæredes.

Antoninus clariſſimis verbis piã ſuã doctrinam expoſuit.

Quare nihil diuerſum Antoninus docet à ſancto Concilij Tridentini decreto: quod perſpicuè omnibus videre licet, qui

qui ipſum cogitet diſertè agere de homine Chriſtiano, Dei auxilio, cæleſtique Spiritus ſancti gratia adiuto; non verò vt aduerſarij calumniantur, quod liberi arbitrij viribus (ſine Deo, aut eius gratia) conuerti queat, aut vitam æternam promereri.

Sed impudentior eſt altera illa Confeſſioniſtarum calumnia, qua folio 124. eundem Antoninum citant; quaſi doceat hominem ſolis liberi arbitrij viribus poſſe aurem ſuam inclinare in verba legis, hoc eſt, legem implere integraliter, totamque legem ſuis viribus facere: cùm initio cap. vnde ſuam aduerſarij petunt confirmationem, perſpicuè loquatur de Chriſti diſcipulis, fide præditis. attexit enim quòd Clerus debet attendere legem Dei, vt ſine errore alios poſſit docere: populus autem ſiue laici, vt intelligant, & mente retineant.

Altera in Antoninum calũnia luculẽter ipſius verbis depulſa.

Eandem piam ſententiam, & Gabriel Bielus profuſiore oratione explicat apertiſſimis verbis, Chriſti paſſionem eſſe principalem meriti omnis cauſam, per quam conferatur hominibus Chriſtianis, ac Chriſti ſpiritu renatis gratia; apertio regni, & vitæ æternæ gloria. Cùm igitur liqueat Catholicos, ſi rectè ipſorum doctrina intelligatur, atque citra ſupinam ad modum, aut ſtudio quæſitam calumniam candidè accipiatur, nihil à vera ſcripturarum ſententia, perpetuoque Patrum orthodoxorum conſenſu docere diuerſum, non fuit cauſa legitima, cur delecti Confeſſioniſtarum defenſores iſtam doctrinæ Antitheſin in medium adferrent, propter quam à Catholica Dei Eccleſia ſacrilego ſchiſmate diſceſſiſſe videri velint. Nam ſi candidè accipiatur, riteque diſtinguatur, quod de libero arbitrio Catholici profitemur, facilè de ijs cõtrouerſijs, quas delecti Confeſſioniſtarum patroni diſſimulatis grauioribus obiter attingunt, inter nos conueniat. modò gratiæ Chriſti nolint Confeſſioniſtæ diutius eſſe & ingrati, atq; adeò verè iniurij.

Nõ eſſe cauſam cur hoc de dogmate aduerſarij antitheſin & quaſi doctrinarum pugnam facerent, cùm ſit vera inter nos concordia.

Hanc enim ſalutarẽ Chriſti domini gratiã malignè nobis, imò ſibi potius inuident miſeri; cuius ſolius ope Catholici docemus non ſolum conuerti homines ad Deum, ſed ita etiam

adiuuari, ſanari, inſtaurari, vt per bona opera hac ipſa Chriſti gratia, diuinoque auxilio facta mereantur vitam æternam, regnique cæleſtis mercedem, ſiue vti Paulus appellat, iuſtitiæ coronam: quemadmodum Antitheſi quarta dudum ex diuina ſcriptura, & perpetuo Patrum orthodoxorum conſenſu perſpicuè eſt demonſtratum.

ANTITHESIS OCTAVA.

CAP. XXII.

VIII. Antitheſis, De iuſtificatione.

SED nunc tandem Confeßioniſtæ, ad illam controuerſiarum ferè omnium deſcendunt, vt ita dicamus, matricem, iuſtificationem; quam & nos ipſorum præpoſterum ſequuti ordinem, quoad fieri poteſt, luculenter pertractabimus, demonſtrantes nihil & hic Catholicos à Scripturis docere diuerſum & peregrinum, aut veterũ Patrum orthodoxorum ſententijs non conſentaneum. Sacra Prophetarum, inquiunt, & Apoſtolorum ſcripta magno conſenſu docent hominem iuſtificari coram Deo ſola fide credentem, quòd propter ſolius Chriſti meritum recipimur à Deo, atque ita meritum filij Dei gratis donari. & ex mera gratia diuina, qua homo in iudicio Dei nitatur, & conſolationem accipiat.

RESPONSIO LINDANI.

Hæc controuerſia quæ potiſſimum Eccleſiæ pacem diremit, facillimè conciliatur, & quánam ratione.

GRAVISSIMÆ huius de iuſtificatione hominis controuerſiæ ſtatus, ſi rectè piis atque candidis lectoribus eſſet expoſitus, nullo ſanè labore coiret Eccleſiarum pax atque concordia: quæ nouis ac peregrinis; &, ſi verum dicere licet, calumnioſis huius cum primis dogmatis quæſtionibus vexata, imò dilacerata iacet, atque dilaniata. Verùm non eſt, Chriſto gratia, omnis conciliationis ſpes nobis abijcienda. ſiquidem vtrique in cauſa iuſtificationis efficiente, ſine auctore Deo; vt & in meritoria, prorſus conuenimus: quam vtrique

In re ipſa & cauſa efficiente, atque meritoria Iuſtificationis eſt conſenſus: ſed de modo

vtrique meritum Chriſti, atque adeò ſolius Chriſti meritum dicimus, ſi nos verè ac citra Sophiſticé, & vti Chriſtiano candori congruit, aduerſarij intelligere non dedignarentur.

atque effectis ſupereſt contro uerſia.

Quid igitur, inquias, eſt controuerſum? De modo iuſtitiæ quæritur, quánam ratione credentibus communicetur, an ſola fide? & quónam modo ab hominibus accipiatur, an ſolo Chriſti merito, ita vt non operibus etiam noſtris? Denique quidnam in nobis efficiat, an ſola meraque diuina gratia, & non iuſtis etiam operibus homo nitatur in Dei iudicio?

Tribus Capitibus totum continetur huius controuerſiæ corpus.

His enim capitibus totum controuerſiæ præſentis ſtatum delecti Confeſſioniſtarum apologetici nobis videntur complexi.

Leui ergo rerum diſcrimine, facillimaque diſtinctione hæc grauiſſima ferè omnium quæſtio de hominis Chriſtiani iuſtificatione diſſoluatur, ſolideque concilietur: modò citra cauillationem atque Sophiſticen, quod iterum dicendum eſt, doctrina Catholicorum ab aduerſariis candidè accipiatur.

Catholicis & Confeſſioniſtis, de hominis iuſtificatione conuenit, quòd ad primam attinet, id eſt, qua ex iniuſto fit iuſtus; qua ex infideli fit fidelis; ex inimico fit amicus & Dei filius: ex pagano ſiue Iudæo, fit Chriſtianus. De hac loqui Paulum & veteres PP. à Confeſſioniſtis recitatos aiunt Catholici, quemadmodum paulò inferius demonſtrabimus, neceſſariò in hanc ſententiã eſſe accipiendos; niſi ſeipſis contrarios, ſibique pugnantia tradere dicas.

Duæ iuſtificationis ſpecies neceſſariò conſtituendæ iuxta Scripturas & PP. veterum doctrinam.

Conſenſio.

In hac igitur iuſtificationis ſpecie, quæ prima ſiue exordialis dicitur, qua peccator ex impio pius; ex tenebris lux fit in Domino: agnoſcimus Catholici credentem propter ſolius Chriſti meritum recipi à Deo, atque gratis iuſtificari coram Deo; hoc eſt, peccatorem non iuſtum reputari tantum, vti forenſi Iudici mos eſt: actore non probante: ſed ab omnibus ſemel peccatis tectis, remiſſis, condonatis vltrò abſolui: Neque ſolummodò iuſtitia imputatiua iuſtum haberi atque cenſeri, ſed verè iuſtum, rectum, pium, ſanctumque fieri iuſtitia

Quid homini prima iuſtificatione conferatur, & in quo illa ſita ſit.

ri iuſtitia

ri iuſtitia Dei, quam deus fide interueniente per Chriſti Spiritum communicatum donat.

In prima iuſtificatione requiruntur quidem hominis opera, ſed nulla eius merita: quorum gloria ſoli Christo debetur ſolida.

Nullum enim hic hominis credentis ac pœnitentis agnoſcimus meritum, nullas hîc hominis iuſtificandi operibus tribuimus iuſtitiæ partes: ſed ſolo Chriſto ſolida debetur gratia; ſoli eius merito ſolida debetur iuſtitia, quæ tamen homini vt non datur niſi credenti, ita niſi & pœnitenti.

An ſola fide iuſtificentur.

Actor. 3.

Quare ſimpliciter ſi loquendum eſt, non verè hominem dixeris ſola fide coram Deo iuſtificari. Præter fidem enim in Chriſtum Petrus die Pentecoſtes à Iudæis poſtulauit vitæ prioris pœnitentiam. Inſuper & Sacramentum fidei adhibuit abluens eos lauacro aquæ & verbo vitæ.

Colloquium Septenorum Auguſtæ in Comitiis, anno 30. conciliauit hanc de ſola fide iuſtificante controuerſiam, puta non eſſe hanc loquendi formulam vtendum.

Vide 3. Philippicam D. Cochlæi.

Vnde liquet illam loquendi formulam non eſſe ſimpliciter & ſine explicatu admittendam; Sola fide hominem iuſtificari, cùm nuſquam in ſcriptura legatur: niſi in Paulo ſacrilegis Lutheri peruerſoris corruptelis, ad Roman. 3. peruerſo, deprauato, adulterato. Vnde & Auguſtæ anno 30. in Colloquio Septenorum, cùm proteſtantes Theologi, Melanchthon, Brentius, Sneppius, Spalatinus, aliique non poſſent hanc propoſitionem ex verbo Dei demonſtrare, conſenſerunt, præſentibus Electoribus, Saxone & Brandeburgenſe: primo congreſſu victi, illa voce, Sola, abſtinendum, ne vlterius dicerent, Solæ fide nos iuſtificari. Huius concordiæ tunc initæ, quia liquidis verbi Dei teſtimoniis victi, non potuerunt illi Proteſtantium magiſtri non conſentire, ſi meminiſſent iſti noui Confeſſioniſtarum defenſores illorum diſcipuli; non iſtam nouam turbandæ Eccleſiarum paci mouerent tragœdiam de voce, Sola: cùm ipſis non ſit ignotum, vel Lutherum ipſum docuiſſe ex huiuſmodi, Solius fidei prædicatione multa naſci ſcandala, & homines, inquit, fieri carnaliter ſecuros.

Apolog. Eckij fol, 151.

Rectè igitur illo generali Receſſu ſiue decreto Auguſtano, à Carolo V. A. & omnibus Catholicis Principibus,

atque

atque Imperij ſtatibus concluſum fuit, hanc falſam propoſitionem, Quòd ſola fides iuſtificat, abolendam eſſe.

At rabidè reclamabunt noui iſti Confeſſioniſtarum delecti Patroni, Sic veteres PP. loquuntur, Ambroſius, Origenes, & alij. Eſſe quidem alicubi hanc loquendi formulam, Sola fide iuſtificari hominem, apud eos, inficiari qui poſſit, aut velit, nullus eſt! Sicuti econtrariò manifeſtiſſimum eſt, Patres docere non ſola fide nos ſaluari, aut iuſtificari.

Quod ſi eadem, qua illi, ſententia Confeſſioniſtæ hanc loquendi formulam acciperent candidè, citraque omnem ſophiſticen intelligerent, facilis eſſet de re concordia.

Niſi enim Logomachiam amare, atque vti Paulus, hæreticorum depingens ingenium, teſtatur; circa verborum quæſtiones languere velint deprehendi, ſola fide fieri non audebunt affirmare diutius, quod non ſola fide, ſed aliis præterea rebus fieri coguntur profiteri. Nam & pœnitentiam, & Sacramentum adhibenda, ad iuſtificationem contendunt. Cùm igitur de ipſa re conueniat, ecquid fruſtra de vna litigant vocula, Sola? Nam & veteres Patres, quorum exemplo inducti videri volunt ad hanc loquendi formulam vſurpandam, præter fidem ſolam, etiam alia poſtulant, vt verè quis iuſtificationem conſequatur. Sed quò res fiat illuſtrior, paucis erit declaranda. Hoc conſtitutum à Deo, inquit Ambroſius, vt qui credit in Chriſtum, ſaluus ſit ſine opere, ſola fide. Atqui de pœnitente, ſiue quem veteris ſuæ vitæ pœniteat, loquitur. Addit enim continenter Ambroſius: Gratis accipiens remiſſionem peccatorum, hoc eſt, vti altero loco ab aduerſariis recitato declarat, quod iuſtificatio, quæ fit per gratiam, meritis præcedentibus non debetur.

Aduerſarios amare Logomachias atque verborum pugnas. Volunt hominem ſola fide iuſtificari, cùm tamẽ eius requirãt pœnitentiam, vt Sacramentum.

Quo ſenſu verè ac piè Patres alicubi dicant, Sola fide hominẽ iuſtificari.

Cùm igitur D. Ambroſ. diſertè præter fidem ad iuſtificationem exigat iuſtificandi hominis pœnitentiam, perſpicuum eſt non ſolam fidem ſimpliciter hominem iniuſtum iuſtificare: ſed tamen fidem ſine opere; quod Ambroſius ait, id eſt, vti ipſe & Hilarius cæterique omnes ad vnum Patres ortho-

Sola fide, id eſt, nullo præcedẽtis operis merito; non tamen ſine opere bono præcedente.

orthodoxi ſuæ interpretantur verba, ſine ſui operis præcedentis iuſtificationem merito. alioqui enim non quadraret quòd attexuit pro cauſali Ambroſius: Gratis accipiens, inquit, remiſſionem peccatorum: quemadmodum & alia ex eodem adducta per aduerſarios loca manifeſtiùs conuincunt. vbi ait iuſtificationem non eſſe mercedem operantis, ſed munus largientis. quod non eſſet, ſi ipſa meritis præcedentibus deberetur aut daretur à Deo. Ex quo Ambroſij verbo liquet ipſum quoque de illa exordiali (quam nunc Scholæ ad veterum PP. exemplum, primam, diſtinctionis cauſa, vocant) loqui, quæ nullum prorſus admittat humani operis meritum. Etſi enim Eccleſia iuſtificandorum flagitat opera, ſeriam animi pœnitentiam, ieiunia, peruigilia, chameunias, lachrymas: ea tamen non propter ipſorum efflagitat merita, vt peccatorum priſtinorum in Dei ignoratione perpetratorum accipiat remiſſionem; ſed in priſtinæ impuræ vitæ deteſtationem, in veræ, ſeriæque peccatorum pœnitentiæ teſtificationem, in ſolidam denique ſuſcipiendæ illius cæleſtis gratiæ præparationem. quemadmodum apud veteres PP. liquidum eſt perſpicere; vbi baptizandos ſuos Catechumenos ſiue competentes ad S. Baptiſmatis gratiam dignè ſuſcipiendam, vt ſe per bona opera præparent, obnixiſſimè exhortatur.

Quorſum vet. PP. olim tam multa à Baptizandis exigebãt opera, ieiunia, lachrymas, & chameunias.

Chriſtus & Apoſtoli exigunt ad iuſtificationẽ opera.

Quemadmodum & Chriſtus ipſe, & Apoſtoli à pœnitentia ſuam Euangelij prædicationem exorſi fuêre; vt pœnitentiam agentes, Euangelio crederent: quod eſt apud D. Marcum. Vides hic & fidem, vides & opera; vt impij ſiue peccatores iuſti fierent: ſed fidei iuſtificatio tribuitur, non operibus: licet non fidei ſine operibus; ſicuti nec fidei propter opera, ne quis glorietur. Omnes enim peccauerunt, ait Paulus, & egent gloria Dei; iuſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiatorẽ in ſanguine ipſius. Rom. 3. Omnia namque ſub peccato concluſit Scriptura, vt promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credẽtibus Gal. 3. nam meræ eſt gratiæ Dei opus hæc impij Iuſtificatio, hoc eſt iniuſti expiatio, cæci il-

ci illuminatio, peccatorũ cõdonatio, animi ablutio, emũdatio ſanctificatio: quæ omnia vnus Chriſti ſpiritus in homine credente peragit. Et quia fides hac in re principes agit partes, ac ſubiectũ, vt ita cum Phyſicis loquamur, cumprimis prǫparat, & ad formam ſuſcipiendam diſponit, aptiſſimeq́; idoneum facit: (nam & pœnitentiam perſuadet agendam, & ad miſericordiam per Chriſtum oblatam monſtrat cõfugiendum) ideo fidei, quæ ipſa etiam Dei donum eſt, omnis iuſtitiæ laus eximiè tribuitur.

Cur fidei magis iuſtitiæ encomiũ tribuatur, quàm aliis bonis operibus.

Quia verò de hac iuſtificationis ſpecie, quæ prima vulgò dicitur, paſſim loquuntur ſcripturæ, hinc tam frequens eſt fidei commendatio apud Apoſtolos, dum ſalutis æternæ negotium aggrediuntur, & ſalutariter quaſi auſpicantur, maximè apud Paulum Epiſtolis ad Rom, & Galatas. alteram tamen, quæ eſt ex iuſtorũ operibus, non diſſimulantes, ſed diſertis verbis explicantes, atque à falſa quorundam impoſtorum interpretatione vindicantes: Si quidem D. Paulus epiſtolis ad Romanos & Galatas vnum hoc agebat potiſſimum, vt Iudaicum hominibus ſuæ iuſtitiæ detraheret faſtum, ſuperbiſſimumq́; ac verè Phariſaicum ſuæ bonæ vitæ ſupercilium, quo Romæ & apud Galatas gloriabũdi, ac tantum non Deo inſultabundi ferociebãt Iudæi. Ex quibus duabus Epiſtolis cum delecti Confeſſioniſtarum defenſores ſua ferè adduxerint argumenta, quibus nouum ſuæ ſolius fidei dogma ſtatuere conantur, nullo planè negotio, ſubtractis his fundamentis falſum in ſenſum abreptis, nouũ illud corruat neceſſe eſt ǫdificiũ. Vt enim demus, hac in ſpecie iuſtificationis nihil ab homine præter fidem requiri (vt modò diſſimulemus & priſtinæ vitæ pœnitentiam, & poſteræ melius, atque ad legem Dei conformiter tranſigendǫ propoſitum) non tamen conſectarium eſt, hominem ſola fide iuſtificari, cũ & in altera iuſtificationis ſpecie, quæ ſecunda vocatur, etiã operibus, ſed fide ac Dei ſpiritu factis iuſtificetur. Verum enim ſit oportet, quia verũ eſt, qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc. Sola ergo fide hominem iuſtificari, quia ſimpliciter falſum eſt, non eſt pijs hominibus hoc ſeculo, quod ſophiſticis ſcatet argutijs, & captioſas æternæ imperitorum ſaluti inſidias ſtruit, concedendum: ſed prudenter diſtinguendum, quòd peſtife-

Cur ſcripturæ, potiſſ. ad Ro. & Gal. tantopere fidem extollãt.

Non eſſe aduerſariis concedendum ſola fide hominem iuſtificari.

rum reconditum habet aconitum. Sane in Colloquio Ratiſpon. ſecundo Bucerus fatetur actorum fol,200. Proteſtantes aliud non velle hac formula, ſola fide iuſtificamur, dicere, quàm gratis iuſtificari; quod Paulus ait, gratia eius per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, vt per voculam, ſola, excludamus quidem ſpem, charitatem, & cęteras virtutes ac bona opera omnia: non autem à iuſtificato ſed à iuſtificatione, id eſt, à vi & merito iuſtificandi, à qua etiam ipſam fidem, quod ad ipſius meritum attinet, excludimus. Ita quidem Bucerus.

Ex colloquio Ratiſpon. oſtenditur facilis cõcordiæ via & ratio.

Quare cùm & nos idem ſentiamus, putà quòd gratis, & ſola Dei gratia iuſtificamur, id eſt, nullo humano merito iuſtificandum impium, ſed ſola & mera gratia Dei per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu iuſtificari; non eſt cur de hac voce, ſola, diutius litigandi quęrant occaſionem aduerſarij. Nam & ipſi profitentur & alia ſe, præter ſolam fidem ad iuſtificationem, requirere: & alio ſenſu, quàm veteres Patres ſolam fidem iuſtificare dicunt, hac loquendi formula eſſe abuſos.

Sed hæc eadem loquendi formula multò minus locum habet in reliqua iuſtificatorum vita, quæ teſte Apoſtolo Ioan. ex iuſta fit iuſtior, & lux eius quaſi auroræ ad meridiem, plenumq; creſcit diem. nam qui iuſtus eſt, ait, iuſtificetur adhuc. Rurſus fieri nequit quin verum ſit, qui facit iuſtitiã, iuſtus eſt. Non igitur ſola fide iuſtus fieri iuſtior dicendus eſt.

Apocal. 22.
1. Ioan. 3.

CAP. III.
Tranſitio ad 2. quæſt. an ſolo Chriſti merito iuſtificemur, ita vt non operibus etiam noſtris.

Verùm quò ſemel fiat omnibus perſpicuum Catholicos verè, Euangelioque cõſentaneè docere hominem Chriſtianũ iam Baptizatum vereque iuſtum non ſola fide coram Deo iuſtificari, hoc eſt, iuſtum rectumque haberi: ſed ſuis etiam in Deo factis piis operibus iuſtiorem fieri; atque ita Chriſti meritum gratis donari homini, vt iuſta ipſius quoque Deus efflagitet opera, quibus ille iuſtior effectus iuſtam tandem accipiat vitæ æternæ mercedem, nunc luculenter venit ſuo loco demonſtrandum.

Iuſtificatis dari, & infundi Spiritum Chriſti, quo fiũt, iuſti iuſtaq; operãtes, iuſtiores.

Si aduerſarij teſtimoniis Vet. PP. à ſe productis fidem habent, nullo negotio licebit perſpicere Deum ſuam iuſtitiam hominibus per Chriſti fidem & ſacramentum communicare atque

atq; impartiri, cuius participio homo verè fit iuſtus. Cùm enim animam dudum iniuſtam nunc fide purgatam, Chriſti ſanguine ablutam, emundatam, ſanctificatam, ſuo etiam ſpiritu ornarit, imò vt Cyprianus ſcribit animarit adeoq; mortuá viuificarit, in quo clamamus Abba Pater, verè ipſum etiam hominem iuſtum effecit Chriſti Spiritus communione, atque iuſtitiæ ipſius diſtributione, quemadmodum D. Auguſt. variis aduerſus Pelagianos potiſſ. ſcriptis fuſiſſimè iam olim demonſtrauit.

Epiſtola ad Donat.

Præter imitationem gratiæ eius (inquit lib 1. de peccatorum meritis & remiſſ. cap. 5. & 10.) illuminationem, iuſtificationemque noſtram etiam intrinſecus operatur. Hæc enim gratia baptizatos quoque paruulos ſuo inſerit corpori, qui certè imitari nondum aliquem valent. Sicut ergo ille, in quo omnes viuificabuntur, præter quòd ſe ad iuſtitiam exemplum imitantibus præbuit, dat etiam ſui ſpiritus occultiſſimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit & paruulis; Sic ille, &c. Rurſus, legimus iuſtificari in Chriſto qui credunt in eum, propter occultam communicationem & inſpirationem gratiæ ſpiritualis, qua quiſque hæret Domino, vnus ſpiritus eſt.

Communicatio gratiæ ſpiritualis atq. iuſtitiæ in baptiſmo.

Ad hæc vt omnis ſemel procacibus vitilitigatoribus occaſio rixandi præcidatur, multis iuſtis in (inquit Con. in Pſal. 10.) multæ ſunt iuſtitiæ, cùm ſit vna Dei iuſtitia, cuius participatione omnes ſunt iuſti.

Verùm etſi hæc in diuerſis ſit diuerſa, vna tamen eſt Dei iuſtitia: & licet imperfecta, vera tamen & ſolida, iuſtorum animæ inhærens, vereque iuſtificans. charitas enim inchoata, inquit Auguſtinus de nat. & gratia cap. vlt. inchoata iuſtitia eſt; charitas prouecta, prouecta iuſtitia eſt; charitas magna, magna iuſtitia eſt; charitas perfecta, perfecta iuſtitia eſt.

Iuſtificatis vera eſt donata iuſtitia, licèt imperfecta.

Iſtud tam manifeſtum eſt, ex ſcripturis Apocalyp. 22. Daniel 12. 1. Corinthiorum 6. vt vel Bucerus ipſe tandem confiteri fuerit coactus, vniuerſos Patres, iuſtificari, accipere

Quòd iuſtificatis donatur iuſtitia inhærẽs animæ, nõ tantum imputatiua ex conſenſu Proteſtantium veterum.

 pro

pro, iuſtum fieri, & iuſtitia imbui, quam docet verè animæ inhærētem, fol. 122 de Eccleſiarum reconciliatione, & iuſtificationem non ſolum eſſe remiſſionem prioris iuſtitiæ, & impuritatis, & imputationē ſanctitatis ac iuſtitiæ Chriſti, ſed inchoatam etiam in ipſis ſanctis puritatem, ſanctimoniam, » & iuſtitiam, quam Chriſtus ſpiritu ſuo in credentibus efficit, » & qua illos induit. Rurſus paulò poſt: Iuſtificari nos fide Chri- » ſti intellexerunt PP. inquit, pro eo quod eſt nos fide Chriſti » iuſtitiam à Deo percipere: & non ſolùm iuſtitiam Chriſti, quæ nobis imputatur: ſed etiam eam, quam in nobis excitat & perficit Spiritus Chriſti: qui enim natus eſt, ex Deo, iuſtitiam facit. Similiter lib. de actis Colloquij Ratiſpon. 2. anno 46. habiti fatetur Bucerus Proteſtantes agnouiſſe Sanctos Patres in voce, iuſtificari, plerumq; agnouiſſe (inquit fol. 195.) iuſtū fieri donata iuſtitia inhærente, quæ iuſtificatis ſemper confertur. » Adiecimus & illud, iuſtificari alicubi etiam accipi, pro, in iuſti- » tia proficere, vt Apocaly. 22. Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc, » id eſt, proficiat amplius incœpta iuſtitia & ſanctimonia.

Spiritus Chriſti in nobis inchoat puritatē & iuſtitiā perficit Bucero teſte.

Conſenſio ex colloquio Ratiſpon. de iuſtitia inhærente.

In his diſertis Proteſtantium verbis ore Buceri recitatis pius quiſq; lector Eccleſiaſticę pacis atque concordiæ ſtudioſus facile perſpicit, quāta ſit Catholicæ doctrinæ lux de iuſtificatione, quæ in aduerſariorum etiā, ſed eruditiorū atq; minus iniquorū oculos incurrit. Hanc & Ioan. Æpinus, alijque non obſcuri, iuſtificationē duabus partibus conſiſtere nunc definiūt, remiſſione peccatorum, & ſanctificatione, ſiue Spiritus S. donatione. Imò Andreas Fritius Modreuius concordiæ, vti apparet, amantiſſimus: Concedimus, inquit, non ſola Chriſti im- » putatione, ſed verè realiter inhærente nobis iuſtitia nos eſſe » iuſtos; hancque iuſtitiam præclarū eſſe Dei donū affirmo, qua » regeneremur, & qua noua Chriſtiani hominis vita conſtet. » Hæc tā ſunt omnibus nunc manifeſta, vt vel infeſtiſſimus Eccleſiaſticæ cōcordiæ hoſtis Mart. Cēnicius cogatur agnoſcere » nos inhærente iuſtitia, inquit Examine Conc. Tridentini fol. » 697. iuſtificari. Hæc verò iuſtificationis Euāgelicæ doctrina cū » ſit abundè Conc. Tridentini decreto Seſſ. 6. cap. 7. & ſequenti explicata, non eſt cur hîc fuſius exponamus; licèt paulò pòſt futilibus aliquot iſtorum nouorum Confeſſionis Auguſtanę, defen-

Doctiores & minus peruicaces Proteſtantes agnoſcunt, tandem iuſtitiam non imputatiuam tātum in iuſtificatis, ſed etiam inhęrentem.

Ioan. Æpinus.

Andreas Fritius.

Martinus Cemnitius

defenſorum, aliorumq; cauillatiunculis erit reſpondendum, quò illuſtretur magis veritas, per calumniam temere oppugnata.

De effectis, fructibusq; iuſtitiæ Dei nobis communicatæ, animoque inhærentis.

Cùm igitur ex aduerſariorum ſiue proteſtantium in Colloquio Ratiſpon. conſenſu iuſtificatio impij ſit non ſolùm peccatorum remiſſio, aut imputatio iuſtitiæ, ſanctitatis & puritatis Chriſti; ſed inchoara etiam iuſtitia, ſanctimonia & puritas à Deo recepta, ſpiritu Chriſti excitata & perfecta, animæ inhærens, ſiue vt ait Auguſtinus, inſpirata & infuſa. Reſtat videamus an ea iuſti quoque iuſtificentur amplius in reliqua vita, hoc eſt, an iuſtiores reddãtur. deinde an opera, quæ in homine iuſto efficit, meriti nomen dignè accipiant, atque verè ſuſtineant.

An opera iuſtificatorum ipſos iuſtificent.

Quòd ad priorem attinet quæſtiunculam, ſatis opinor locus vnus Apocalyp. 22. (ne dicta repetamus,) abunde docet: Qui iuſtus eſt, inquit, iuſtificetur adhuc. quod cũ Buceri verbis veritati perſpicuè conſonis dudum expoſitum ſit, hoc eſt, proficiat amplius in cœpta iuſtitia & ſanctimonia, non eſt cur de ea laboremus, quòd eius auctoritati plurimum tribuũt aduerſarij, hoc potiſſimum loco, vbi nomine Proteſtantium talem adfert eius ſcripturæ ſenſum: Quæ opera iuſtos iuſtificantia cum ſint, non ſolius gratię Chriſti, ſed etiam hominis gratiæ diuinæ cooperantis, ſicuti ſuperius de libero arbitrio eſt demonſtratum; conſequitur homines etiam ſuis bonis operibus, ſed teſte Chriſto, in Deo factis ſiue ſpiritu Chriſti duce & auctore patratis, iuſtificari.

Buceri conſenſus in Colloquio Ratiſpon. eſt inſtar omnium Proteſtãtium de ſecunda iuſtificatione id eſt vita iuſtiore ac ſanctiore.

Ioan. 5.

Cæterùm quia ſua illa iuſtitia Chriſti ſpiritu afflata inchoata & perfecta, ſiue donata pij & iuſti operantur pia opera (ſiquidem res actuoſa eſt & minimè ignaua, aut languida; ſuo tamen pro cuiuſque modulo) quæſtio nunc oritur, an ea merita ſunt dicenda? Quæ ſanè quæſtio idcirco nobis accuratius venit perpendenda, quòd ea non extremam benefici) in nos Chriſti Domini noſtri laudem videatur complexa: tanta quippe nos ipſius dono liberaliſſ. ditatos eſſe gratia, opibuſque planè cęleſtibus locupletatos nobis gratulamur, quæ humiles Chriſti ſeruos beatiſſimo piorum operum merito etiamnum hac in lachrymarum valle gementes atque laborantes exor-

An bonorum operum merita ſint appellanda?

Ex meritorum piorum declaratione illuſtratur eximiè magnifica Chriſti Do. gratia membris ſuis impartita.

 net,

net, cumulet, locupletet, quod apud Deum iudicem ſit vſui.

Quem Dei Opt. theſaurum in viliſſimis, quòd ad faſtuoſi mundi ac Sophorum huius ſeculi ſua ſapientia tumentium cenſuram attinet, vaſculis, Apoſtolis dico, martyribus, atque ſanctis Dei omnibus reconditum, cùm hac potiſſimum tempeſtate ſubdoli quidam variis artibus, non modò extenuare, conſpurcare, defœdare & adulterare, ſed ſuppilare, adeoque ſemel abolere connitantur, acrius eis reſiſtendum duximus. Non quidem quaſi nos nobis magnorum, aut eximiorum, aut vllorum etiam meritorum ſimus conſcij (cùm peccator quotidie illa Eccleſiæ ſolemni prece Deo ſupplicare non deſinam, vt me intra ſanctorum ſuorum conſortium non æſtimator meriti, ſed veniæ largitor admittat propitius ſimul & benignus) ſed quò gloriam Chriſti in ſanctis ſuis refulgentem propugnemus, obſcuratam illuſtremus, violatam atque indignè vellicatam vindicemus.

Cur auctor peccator de iuſtorum operum meritis accuratius tractandũ hîc putarit.

Has enim opes ſuas cæleſtes, has facultates æternas, has veras ſuas diuinas diuitias atque delitias Catholica Dei Eccleſia ſuo à ſponſo Chriſto Ieſu dotatas nulla ſophiſtarum fraude, nulla ſycophantarum arte, nulla diabolorum vi patiatur ſibi ereptas. Eccleſiaſticas opes, prouentus, fundos, agros, patrimonia, latifundia, pauperum lachrymas, cultorum Dei alimenta, ſuam denique vitam tyrannis cùm priſcis tum nouis plurimis cedere, permittere, atque vti dudum in Anglia, donare poteſt pia mater, quippe quibus errantium ſalus ſuis diuitijs charior eſt: ſed monilia & ornamenta, quibus à ſponſo
Psalm. 44. ſuo eſt interius ornata, bonaq́; ita dixerim, paraphernalia, quibus in vitæ æternæ arram eſt dotata, nullis ſibi patiatur artibus extenuari, nullis dolis ſuppilari, nullis denique cruciatibus extorqueri.

Eccleſiæ Catholicæ magis pugnandũ pro meritorũ theſauro, quàm pro ſuis focis & agris.

Hæc autem ſunt ſanctorum bona opera, poma illa, quæ ſponſus ſuæ ſponſæ in Canticis ſeruauit, noua & vetera, quæ
Ioan. 1. cùm ſint Dei ſpiritu facta; imò ſi Chriſto fidem habemus in Deo facta, non poteſt eorum pretium, dignitas, atque meritum apud Deum iudicem incorruptum non eſſe multò maximum. Vnde & ſcriptura mercedis nomine præmij, *ἀνταποδώσεως*, retributionis, *ἀντιμίψεως*, recompenſationis,

Tituli & elogia bonorum operum in ſcriptu. ris, retributio, iuſtitia, merces & meritum.

mer-

mercedis, adeoque τῆς ἀξίας καὶ ἐυαρεστίας, meriti elogio honorat, glorioſeque dignatur.

Vniuerſa hæc piorum operum elogia perlibenter atque gratanter nobiſcum agnoſcunt Euangelici plerique; ſed domino ſuo ac redemptori Chriſto ingrati, ſemi Iudaica cæcitate quod ille liberaliſſimè donauit, extenuare, contaminare, abolere, perdere malunt, quàm gratanter ſuſcipere, gratoque animo prædicare. Non enim mercedem operum bonorum exſpectandam volunt ſolidam, hoc eſt debitam retributionem: ſed indebitam, inquiunt, & gratuitam. vnde & nullum volunt eſſe illorum meritum proprij nominis. Neque ſcripturæ (inquit Bucerus, actis Colloquij Ratiſpon. 2. fol. 590.) bona opera meritorum nomine dignatæ ſunt, nec ſancti Patres; quod equidem legiſſe memini; etſi apud aliquem attributa bonis operibus reperiatur, hoc durior eſt ea Catachreſis.

Quanta ingratitudine quidã Eu͂gelicorum mercedem bonorũ operum extenuent.

An ſcripturæ dignentur bona opera meriti elogio: quod negat Bucerus.

Præclara extat apud Sapientem ſententia: Eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo. Quæ ſi in vllo mortalium vnquam locum habuit, in hoc homine Buceriana ſiue felina aſtutia inſigni vel principem meretur locum: cùm mihi vix perſuadeam vllum fuiſſe vſquam locorum aut ſophiſtam callidiorem, aut technologum vafriorem, qui Catholicæ doctrinæ, adeoq; veritati Euangelicæ obſcurandæ fumos offuderit nebuloſiores.

Prouerb. 19.

Bucerus à fele ſibi nomen finxit, vti & olim ſe Aretium Felinum perſonatus apoſtata orbi obtruſit. Germanis enim Bucer felem ſonat.

Quò igitur ſuam fictitiam animi verſipellis humilitatem, ſuorumque bonorum operum (de quibus maluit diſputare, quàm eis operam nauare) valorem extenuaret, ac tantum non in nihilum redigeret, initio improbè aſſerit, neq; ſcripturas, neque SS. Patres meriti titulo eſſe bona opera dignatos.

Cui manifeſtario mendacio, eidemq; gemino fraudulentum, vereque Sycophanticum aſſuit commentum: hæc appellatio meritorum, inquiens, ſi apud aliquem SS. patrum reperiatur, hoc durior eſt Catachreſis.

Sophiſtica Buceri eluſio refutatur.

Non potuit inficiari os impudens Sanctos Patres ſingulari ſemper elogio, ac meritorum titulo exornaſſe ſanctorum opera: ſed venenatum ſpargit aculeum, duram eſſe Catachreſin, vociſque abuſionem. Quid obſecro eſt Bucere ſophiſtam agere, quid ſycophantam, ſi iſtud non eſt, vnde obſe-

Non eſſe Catachreſin quãdo PP. bonorum operum apppellant merita, ſed proprij nominis vocabulum aptiſſimum.

obſecro iſtius figmenti petas Bucere vel aliquam probabilis orationis ſpeciem, niſi ex Elenchis tuis Sophiſticis? imò ex Rhetorum floſculis & coloribus, quibus imperito lectori fucum facias. Veteres autem Patres ad vnum omnes fuiſſe hac, meriti, voce abuſos, ecquis tibi credat, niſi qui Chriſtiani nominis, acceptique beneficij oblitus cum ſemi Iudæo Bucero, ne dicam Iudaizante ſua ignoret bona, dignitatemque longè maximam, in quam electus Dei populus atque in peculium adoptatus eſt ſingulari dono prouectus? Patres igitur meritorum appellatione bona opera dignatos dudum antitheſi 4. fuſius eſt demonſtratum. quàm vt hîc ſit repetendum; inde qui deſiderat, licebit repetat.

PP. aiunt bonis operibus Deum teneri debitorẽ: quod maius eſt, quã meritum illorum aſſerere.

Hi enim longo enumerati catalogo ſanctiſſ. Patres Dei ſpiritu docti ſua cũ noſſent diuinitùs data bona, non ſolũ ea appellarunt merita, ſed illuſtriore ſunt etiã dignati elogio, adeò vt per ea aſſeruerint D. Cyprianus, D. Auguſtinus, alijque ſanctos Deum tenere debitorem.

Verùm quò Buceriana illa ſemel ſuos in fumos diſſoluatur Sophiſtica, ne Catechreſticῶs hæc omnia dicta amplius obganniát, age videamus num verum ſit, quod tanta impudentia homo effrons non erubuit affirmare, ſcripturas meriti appellatione bona opera nuſquam eſſe dignatas.

Loca Scripturarum quibus meriti elogiũ bonis tribuitur operibus à Buceri cauillatiunculis & manifeſtis corruptelis vindicata.

Obiecerat pridem euangelicis noui euangelij Magiſtris prçclarus admodum vir Franciſcus Romeus duo potiſſ. Scripturæ loca, quibus meriti elogium probaret bonis operibus Dei ore tributum. Bucerus illi ſe opponens, ait Catholicos actum agere, ac præ cæteris hunc ineptire, qui adductis locis Hebr. cap. 13. & Eccleſ. 16. docuerit non ſolum mercedis nomen, ſed etiam meriti bonis tribui operibus.

Talibus hoſtijs, promeretur ſiue propitiatur Deus.

Quibus inuictis planeque irrefragabilibus pulſatus arietibus Bucerus ad ſui vaferrimi ingenij callida ſanè confugit figmenta, ex textu Grçco, qualem ſeſe legiſſe ſimulat, iuſtæ defenſionis arma petiturus. Atqui Hebr. 13. Talibus hoſtiis promeretur Deus. legitur (inquiens fol. 587.) εὐαρεστεῖται id eſt gratum fit Deo. Voluit enim Spiritus ſanctus hîc docere Deum habere gratam beneficentiã & communicationẽ, hiſq; hoſtijs delectari; non Deum per illas vllo obſtringi debito mercedis.

Ita

Ita quidem Bucerus. At vocem Paulinam εὐαρεστῆται non ſolùm ſignificare gratum habere, delectari; ſed etiam propitiari, placari, atque propitium reddi, vnus D. Auguſtinus ſatis eſt locuples teſtis: qui libr. de Ciuitate hunc locum legit, Talibus enim hoſtijs propitiatur Deus.

Vide Auguſtin. de Ciuit. Dei

Certè Caſtellio Græcæ linguæ non mediocriter peritus conuertit, propitiatur. & Leo Iudas vna cum tota ſchola Tigurina Eraſmi verſionem caſtigans in margine ſuorũ Bibliorum, anno 43. reddit, placatur, aut reconciliatur. Sanè & diuus Chryſoſtomus Homil. in cap. 7. ad Hebræos hanc Paulinam vocem intellexit cõtinere placandi ac propitiandi vim. Viden' qualibus hoſtiis Deus placatur. ὁρᾷς οἵαις θυσίαις εὐαρεστῆται ὁ θεός.

Bucerum mendacij arguunt euangelici Græcè peritiſſimi Caſtellio & Tigurini, verſionẽ Eraſmi caſtigantes.

Rectè igitur vetus interpres expreſſit, promeretur Deus voce paſſiua ex promereo. vnde promeritum Ciceroni, id eſt, beneficium mercede ac præmio dignum; quemadmodum & Cyprianus frequẽter dicit, Pœnitentia & eleemoſynis Deum pios promereri. Cuius ætate magis fuit Deponentale verbum, quod dicunt Grammatici.

Promeritum Ciceroni, quod veteri interpreti promereri.

Delectatur igitur Deus non ſolum, quod fingit Bucerus contra vocis Paulinæ vſum, his bonorum operum hoſtijs, ſed per illas etiam operantibus atque exhibentibus iuſto mercedis debito obſtringitur. Conſolatur namque D. Paulus afflictos ſuos cõtribules, à ſpe mercedis æternæ, quam ſua in pauperes, captiuos, & exules, omniq́ue iniuria vexatos liberalitate apud Deum iudicem iuſtum habent repoſitam. Non eſt iniuſtus deus, ait paulùlum antea, qui obliuiſcatur operis veſtri boni. Si obliuiſci boni operis Deus non poteſt, mercedẽ iuſtus iudex piis operibus debet. Quam mercedem debitam ſiue iuſti operis meritum cùm liquidiſſimè ex altero illo verbi Dei teſtimonio, Eccleſiaſtici 16. Catholici conuincamus, Omnis miſericordia faciet locum vnicuique ſecundum meritum operum ſuorum: iterum ad codices Bucerus conuolat Græcos, negans in eis meritum operum haberi. Credo equidem in eis, quos Bucerus quidem viderit, meriti vocẽ hodie non legi: ſed in omnibus non legi, nec lectam olim fuiſſe, non ſic demonſtrauerit. Notum enim eſt ex Vatabli & Nannij

Eccleſiaſt. 16. Secundum meritum operum ſuorum.

annotationibus, quãtopere iſta Græca vet. teſtamenti in vulgus nota à veteri Latina, quæ de Græcis antiquiſſimis ad verbum olim fideliſſimè fuit expreſſa, varient, planeq́; diſſentiãt. Ex vitio igitur Græcorum codicum, qui paſſim in manibus ſunt, antiquiſſimam Latinæ Eccleſiæ verſionem falſi arguere, puerilis planè fuerit ineptiæ: quẽadmodum libris de opt. interpretandi ſcripturas genere orbi demonſtrauimus; aliàs ſi Deus opt. optatum cum vita largiatur ocium idem copioſius illuſtraturi.

An vox meriti in diuinis ſcripturis tribuatur bonis operibus.

Sed vt euidentius Sophiſtica Buceri confutetur improbitas, age, diuinas perluſtremus ſcripturas num vocem meriti, ſiue eius æquipollentem aliquam in ſaluberrimo illarum hortulo inueniamus; vnde iſtorum delira ſanetur inuidia, qua bonis operibus cæleſtem merendi vim audacter detrahere, imò ſacrilegè expilare conantur. Vbi ergo Latini loco Eccleſiaſtici dudum allegato legimus, ſecũdum meritum operum ſuorum, Græcis hodiernis eſt, ἕκαςος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ εὑρήσει, quod ad verbum eſt, Secundum opera ſua quiſque inueniet. Quæ quidem Græca phraſis ſi expendatur accuratiùs, idem habet quod Latinus expreſſit interpres. nam κατὰ interdum Græcis proportionem notat, vti κατὰ μέγεθος pro magnitudinis proportione, & κατὰ λόγον, pro rata parte ac iuſta proportione partium inter ſe. Significat igitur κατὰ Græcis Proportionem, quæ ſi non eſt iuſta & legitima, & ſuo quaſi modo tẽperata, atque iuri ſiue iuſtæ menſuræ reſpondens, nõ erit proportio; Sed ἀμετρία, ordo perturbatus, modusq́; violatus. Oportet ergo in diuiſione agrorum, hæreditatis, aut rerum ex iure, ac pro iuris aut laboris cuiuſque proportione diſtribuendarum obſeruari iuſtitiam & mercedem, quę omnibus à Deo pro cuiuſque reddetur operibus ex iuſtitia. Vnicuiq; enim reddet Deus ſecundum opera ſua; & quiſque referet propria corporis prout geſſerit, ſiue fecerit in corpore ſuo bonum, ſiue malum. Neminem equidem arbitror tam eſſe improbè audacem, aut ſacrilegè improbum, qui dicere auſit malis, impiiſque hominibus à Deo iniuſtam rependi mercedem. Nam cũ varia ſint impiorum tormenta, neceſſe eſt varia illa variis ipſorum reſpondere commeritis, ſceleratiſque flagitiis. Alioqui vna

Eccleſiaſt. 16 Vnicuique ſecundum meritum ſuum.

Vocem κατὰ, iuſtam includere proportionẽ, & legitimã ac iuſtam rerum inter ſe congruentiam.

2. Corinth. 5.

Quod impiis iuſta reddetur à Deo merces, ac merita pœna.

vna eſſet damnatorum omnium pœna, quòd nullus niſi Epicureus quiſpiam, aut Lucianicus ſentiat.

Varia ergo cùm ſint impiorum ſupplicia (nam ſecundum menſuram delicti erit, & plagarum modus) nec quiſquā illorum aliquid luat ſupra ſuum meritum, oportet malorū operum conſtituere meritum, quemadmodum non pauci Euangelicorum primi nominis facere non dubitent.

Meritum malorum operum neceſſariò arguit eſſe & bonorum operum meritum apud Deum iudicem iuſtum.

Quòd ſi malorum operum eſt meritū, cui à Deo ſua iuſta redditur pœna, cuius, obſecro, furoris cēſendum, bonis operibus etiam ſuum non agnoſcere meritum? Certè vox illa Græcis notiſſima κατ' ἔργα cogit eandem in bonis operibus agnoſcere proportionem, quam modò in malis euicimus operibus.

Quòd igitur ex vi Præpoſitionis κατ' oſtendimus, idem ex altera τοῦ πρὸς euincatur. Habet enim & ipſa inuolutam proportionem, ſiue iuſtitiæ rationem. quemadmodū & Plutarchus in Fabio πρὸς ἀρετὴν τὰς τιμίας νέμει, honores pro cuiuſque virtute impartitur, atq; diſtribuit, vti enim cōuertit; licet plus in voce latere non ignorauerit: quòd & Græci Lexici Baſileæ, anno ſexageſimo tertio editi auctores ingenuè agnoſcentes reddiderunt, Pro meritis virtutum honores impartitur. Eadem vis huius voculæ πρὸς apud diuum Paulum accuratè eſt animaduertenda, 2. Corinth. 5. Vt quiſque reportet, prout geſſerit in corpore, ſiue bonum ſiue malum, vti Græca Frobenij, aliaque habent πρὸς ὅ, ad id quod fecit, ſiue vti plenius Beza expreſſit, congruenter ad id quòd fecerit vel bonum, vel malum. Et clariùs in Commentarijs, dum ait, hoc loco diſſerit Apoſtolus de corpore, quod in ſe recipiet vel gloriam, vel ignominiam perpetuam pro tranſactæ vitæ ratione. Vbi ergo vitæ tranſactæ ratio æſtimatur, ac veluti ponderatur, vt iuſtum pro valore, ſiue merito & iuſta æſtimatione recipiat præmiū, mercedem, aut ſtipendium, verè eſt meritum, quod ſaltem cōgruenter eſt ex iuſtitia Dei rependendum.

Voculam τὸ πρὸς apud D. Paulū includere iuſtā pro cuiuſq; opere mercedem ac meritum.

Beza fatetur quemq; pro vitæ ſuæ tranſactæ ratione congruentem à Deo accepturum mercedem.

Ex hac fideli Bezæ Veſelij verſione perſpicuum eſt quoddam operum piorum meritum in Scripturis contineri, puta

Meritū cōgrui, quod ſcholę dicunt Beza manifeſtè ſtatuit.

puta meritũ, quod antiquo Scholarũ vocabulo Congrui vocitatur: quaſi congruum ſit, conſentaneum, atq, conueniens, vt eis merces tanquam iuſtum ſtipendium rependatur. Illam enim τȢ πρὸς vim rectè expreſſit, vt congruenter quiſq; ad id quod fecerit, reportet in Dei iudicio iuſtiſſimo.

Cùm iam ſit euictum meritũ congrui habere locum in Dei iudicio de piis Sanctorũ operibus, an etiam meritũ de condigno debeat agnoſci ex ſcripturis.

Si congruenter, pro actæ vitæ ratione hoc fiet, etiam congruum erit, atq; iuſtitiæ conſentaneum, vt quiſq; ſuá recipiat mercedẽ; non minus boni, quàm mali. Quòd ſi æquus rerum æſtimator inficias ire nequeat; conſtituto nunc congrui merito, ſupereſt vt & paucis inueſtigemus, num & illud operum meritũ in ſcripturis reperiatur, quod maiores de cõdigno ſuis ſcholis apto vocabulo nuncuparunt. Iſtud magis exhorreſcũt aduerſarij, quibus oculi ſunt humanæ prudentiæ nebula, carnaliſque ſapientiæ quaſi lema ita ſuffuſi & obfuſcati, vt aureũ illum virtutis Chriſtianæ ſplendorem inſtar meridiei diuina ex gratia refulgentem ferre nequeant. Hac enim ſua ex malitia deſtituti Dei gratia, eius lucem alibi ſplendeſcentẽ, neque ferre poſſunt, neque agnoſcere dignantur. Eſt tamen veritatis agenda cauſa, vt Dei gloria, inuitis iſtis veræ virtutis æmulis, qui eam, qua diuinitus eſt prædita, ornataque præſtantia, prærogatiua, cæleſtique dignitate priuare non verentur, magis illuſtretur: & huius ætatis infeliciſſimi homines ſimul & ad opera bona ignauiſſimi; qui obtrectatione iſtorum pſeudoTheologorum & hoſtili bonorum operum inſectatione, obfuſcatione, & ſuæ quaſi laudis priuatione torpidi, ac tantum non frigidi, ardentioribus ſtudijs virtutem veram excuſſo ignaui ocij torpore colant, verbis prædicent, piiſq; moribus præſtent. Quòd ergo pia opera in Dei iudicio nomen ſuſtineant meriti, quaſi digna ſint, quibus reddatur vitę æternæ præmium, iuſta merces aut ſtipendium; vnus aut alter locus luculenter euincat: quos in præſenti ſuffecerit delibaſſe; donec plus ocij iſtis amplificãdis dederit Deus propitius. Doctor omnis veritatis Chriſtus Ieſus omnium operum futurus Iudex, nos apud D. Lucam exhortatur: *Vigilate orantes ſemper, vt digni habeamini iſta futura effugere, & ſtare coram filio hominis;* ſiue vt Græcis eſt, *ἵνα καταξιωθῆναι,* quod rectè de Syriaco expreſſit Imanuël Tremelius, orantes vt digni

Lucæ 21.

ſitis

fitis, vt fugiatis ab iſtis futuris,& conſiſtatis coram filio hominis. Meritò enim Beza Eraſmum reprehendit,quòd verterit, vt liceat vobis fugere.Sic enim Eraſmus vim Græcæ vocis deprauauit: quæ manifeſtam inuolutam habet dignitatem,quá τὸ ἀξίωμα Græci appellant.

Eraſmus meritò à Beza reprehenſus.

Huius ergo Euangelicæ exhortationis Chriſti Domini veſtigijs inſiſtentes Theſſalonicenſes ſuos laudat diuus Paulus, eiſq; gratulatur,quòd rebus ipſis illa Chriſti domini præcepta præſtarent,ac ſua fide in dies efflorèſcente,atque pia charitate in horas in ſe mutuum exundante ſeſe in occurſum domini Chriſti iudicis præpararent.Verùm quo ſtudio,qua fiducia,& qua ſuæ piæ vitæ opinione id fecerint pij illi Theſſali,Paulum ipſum adeamus arbitrum. Nos de vobis gloriamur,inquit,in Dei Eccleſijs pro patientia veſtra, malorumque tolerantia,& fide in omnibus perſequutionibus veſtris & tribulationibus, quas ſuſtinetis in exemplum,ἔνδειγμα,certiſſimum argumentum iuſti iudicij Dei,vt digni habeamini regno Dei ; pro quo (regno)& patimini.Quod D.Ambroſ.hunc in modum aurei ſui Con. verbis ambroſia ſuauioribus illuſtrauit. Gloriam eſſe ſuam,ait, in horum conuerſatione & perſecutione toleranda teſtatur:in tantum vt apud cæteras Eccleſias exempla eorum proferantur; vt imitatione eorum creſcant in deuotione paſſionum pro Chriſto, vt mereantur cõſequi quæ promiſſa ſunt ſanctis in die iuſti iudicij Dei ; cuius amore mundũ ſpernere nõ dubitarũt. Ipſe enim preſſuræ exẽpla ſunt futurorũ meritorum in his,qui patiuntur ad gloriam; in illis autem,qui perſequuntur ad perditionem. Siquidem iuſtum eſt apud Deum retribuere eis, &c. Quoniam exemplum iuſti iudicij Dei apparere dicit ſiue in bonos, ſiue in malos ; idcirco ſubſequutus ait: Siquidẽ iuſtũ eſt apud deum vt reddat vnicuique ſecundum opera ſua.

2.Theſſal.1.

Chriſtiani per afflictiones pro Chriſti fide toleratas merentur conſequi æternæ quietis promiſſiones. Ambr.

Piorum afflictiones ab impijs ob Chriſti fidẽ inflictæ indubia ſunt piorum meritorum argumenta.

Certè D. Pauli vox, ſicuti & D. Lucæ καταξιωθῆναι perſpicuam habet incluſam piorum operum dignitatẽ;quæ cuiúſnã ſit momenti ad rem, quæ in præſentiarum agitur,non fuerit difficilè demonſtrare.

καταξίωμα apud D Paulum & D.Luc.complecti veri nominis meritum ſiue præclarè factorũ dignitatem, quæ iuſtam mereatur mercedem.

In politicis rebus iſtud ἀξίωμα dignitas,laboribus, curis, & ſtudijs in Rempublicam impenſis manifeſtam inuoluere iu-

ſtam

ſtam mercedem, verumq; meritum notius eſt vel ſemigræcè peritis, quàm vt ſit hîc perſequendum fuſius.

Hanc Græcæ vocis vim non agnoſcere in pijs fideliũ operibus, ſicuti in prauis infideliũ facinoribus, magnæ fuerit improbitatis, maioris inſcitiæ, maximæ inuidiæ. Idem & Latinis vox dignum ſonat, quod diuus Ambroſius meriti vocabulo reddidit.

Sed ne vocum videamur niti aut vi, aut pondere, maius adfert momentum, quod diuus Paulus ex ipſa rerum natura depromit.

Cauſam enim oſtenſurus idcirco ſuos Theſſalos iure optimo confidere de horribili illo Chriſti iudicio, quòd per eius ſententiam digni iudicarentur regno Dei, ſubtexuit: Si tamen
„ men iuſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem ijs, qui
„ vos tribulant: & vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum in
„ reuelatione Domini Ieſu de cælo cum angelis virtutis eius in
„ flamma ignis, dantis vindictam ijs, qui non nouerunt Deum,
„ & qui non obediunt Euãgelio domini noſtri Ieſu Chriſti.

Duas hîc iuſti Iudicij Dei partes diſcernit Paulus; vna impijs perſequutoribus iuſtas reddet pœnas, meritaq; ſupplicia: altera piis dura ob Chriſti nomen perpeſſis, variaque tribulatione exagitatis, vexatis, dilaniatis requiem illam verè beatam rependet. Quis hîc non videat vtriſque pro ſuorum operum merito rependi mercedem? Sanè ſi quid merentur fidei Patres orthodoxi, hac in re ſunt cumprimis audiendi. Quod D. Ambroſius dixit Theſſalos meruiſſe conſequi, quæ ſunt Sanctis in die iuſti Iudicij Dei promiſſa. hoc etiam D. Theodoretus diſertè cõteſtatur. Hunc enim locũ explicaturus, do-

Legiſlatori iuſto conſentaneum eſt, vt meritam rependat piis mercedem.

„ cet Apoſtolum dicere eſſe iuſtum & iuſtitiæ, ait, Legiſlatori
„ conueniens, vt nos remuneretur pro perpeſſionibus fidei, &
„ de aduerſariorum impietate pœnas ſumat. Sic & in Græcis Scholiis apud Oecume. dum illud exponit, In exemplũ ſiue demonſtrationem. Hæc enim, ait, & ad iuſtum Dei iudicium demonſtrandum toleratis, *καὶ πρὸς τὸ καταξιωθῆναι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν*, & vt digni fiatis regno cælorum, ac ſi dixiſſet: Idcirco permiſit vos Deus in iſtis afflictionibus eſſe, vt cum cælorum regnum *ἀποδίδωσιν ὑμῖν* vobis reddiderit, oſtendat, & quaſi

Iuſto ex iudicio Deus iudex reddet regni cæleſtis mercedẽ pro piis operibus.

quaſi experientiam ac demonſtrationem det τῆς οἰκείας δικαι-οκρισίας ſui iuſti iudicij. ὅρα δὲ ὅτι τὸ ὑπὲρ τοῦ χριςοῦ πάσχειν κατὰ δικαιοκρισίαν παρέχει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οὐ κατὰ χάριν.

Vide, obſecro, quòd pro Chriſto pati, regnum cælorum adfert atque præſtat, ſecundum iuſtum iudicium, non ſecundum gratiam. Quod ita non eſt accipiendum quaſi interpres Pauli diuinam gratiam excluſam velit, aut Chriſti iudicis miſericordiam; tanquam gratiæ non eſſent pia opera per nos facta, aut etiam citra miſericordiam Catholici cupiamus iudicari: Sed illud κατὰ χάριν. Non ſecundum gratiam, illorum temerario oppoſuit errori, qui ſolius diuinæ miſericordiæ rationem haberi in dei iudicio hallucinantur; non etiam bonorum operum, aut præclarè factorũ. Nam hos refellens Paulus Apoſtolus, ait, iuſtũ eſſe, vt dei iudicium longè omniũ iuſtiſſimũ non tãtum ex miſericordia, ſed ex iuſtitia iuſtam reddat mercedem operibus, & malis malam; & bonis bonam.

Quonam ſenſu accipiendum Deum iudicem reddere mercedem ſecundum piorum merita, non ſecundum gratiã, vti Græcus interpres loquitur.

Hæc illa eſt merces, cuius ſuauiſſima promiſſione, diuini olim Prophetæ iuſtos aſſiduè conſolabantur. Et merces eius cum eo, ait Eſa. 40. Rurſus quod per Chriſtum cælitus in terram miſſum ille annus veniret tandem retributionis, ſiue ἀνταποδόσεως quemadmodum ex Eſa. nobis recitat D. Lucas capit. 4. Sed hic obganniet iterum Bucerus, neque hoc eſſe in Græcis codicibus. Agnoſco, non eſt in ijs, quos Bucerus fortè vidit. multa enim quæ vidit, prudens & ſciens diſſimulauit, vt fucum faceret imperitis homo verſutus. Neq; quos Eraſmus, neq; quos omnium diligentiſſimus veterum noui Teſtamenti codicum collator Rob. Stephan. ſed extat illud Capitulum D. Lucæ, in plurimis Græcis exemplaribus, quæ Theodorus Veſelius ſuis citat in Comment. In hunc annũ Retributionis reſpiciens S. Dauid exclamauit: Inclinaui cor meum ad faciẽdas iuſtificationes tuas, propter retributionem! quæ locum nõ haberet niſi propter opera, imò propter piorũ merita Deus iuſtus Iudex nõ cuiq; redderet prout geſſit in corpore, ſiue bonum, ſiue malum: cuius præmij variè reddendi apud iuſtum iudicem Deum agonothetam nõ poteſt eſſe differentiæ cauſa, niſi boni vel mali operis meritum.

Eſaiæ 40.

Lucæ 4.

Locus D. Lucæ, de anno retributionis, per Chriſtum futuro, mutilus in pleriſque Græcis codicibus, ſicuti & in Syriaco Tremelij.

Proinde cùm nõ ſolum perpetuò S. PP. cõſenſu, liquidoq; Eccleſia-

Epilogus huius Capit.

Eccleſiarum omnium Chriſtianarum vſu: ſed diuinarum etiã ſcripturarum teſtimoniis demonſtratũ ſit, piis operibus Chriſti ſpiritu factis ſuam eſſe iuſtam ac debitam promiſſam mercedem, meritumque à Deo, vti aiunt ex Paulo Cyprianus, & Auguſtinus, debitore reddendum atque perſoluendum. Iam ad tertiam initio huius controuerſiæ propoſitam quæſtionem decurrat oratio, An pijs ſola Chriſti gratia, meroque eius merito ſit nitendum in Dei iudicio; ita vt non ſuis operibus iuſtisque ſuis promeritis?

3. huius controuerſiæ caput, an Iuſti ſuis pijs nitantur operibus Chriſti ſpiritu factis?

CAP. XXIIII. De ſolida bonorum operum fiducia in Dei iudicio.

Hac in quæſtione diſſoluenda diuinæ gratiæ hoſtes copioſam Dei miſericordiam ingrate ſibi inuidentes cornicũ oculos, quod dicitur, configere contendunt. Volunt enim iuſtificari ſanctos in dei iudicio, non ſuorum operum in Deo factorum (quod ſępius eſt vel cum iſtorum ingratorum faſtidio, atque ingratijs repetendum) reſpectu aut merito: ſed Chriſti iuſtitia illis externa ſiue imputata. Coacti enim à ſcriptoribus Catholicis tandem veram agnoſcere in iuſtis à Chriſti ſpiritu iuſtitiam, verentur miſelli iſti, quia de bonis operibus contendere, quàm bonis operibus ſedulam nauare operam malunt; ne non ſufficiat diuino iudicio illius meritum, pretium, ſiue dignitas.

Duplicem fingunt nunc Euangelici iuſtitiã in ſanctis.

Quòd ſi meritorum aut ſuorum, aut meorum extenuandorum cauſa facerent, laudanda ſanè cùm primis eſſet humilitas Chriſtiano pectore digniſſima. Verùm cùm generatim omnium ſanctorum merito fraudulentas ſtruant inſidias, Sathanico eſt occurendum ſtratagemati à Chriſti hoſtibus Eccleſiæ Catholicæ intentato. Itaque gratiæ Dei ingrati, atque Dei verbo fidem non habentes; ſed in ſuis humanæ ſapientiæ cogitationibus euaneſcentes, fingunt duplicẽ eſſe in credentibus iuſtitiam: vnam internam, ſiue inhærentem, que confertur recepto in gratiam; alteram externam, ſiue imputatam, quæ Chriſti eſt, quemadmodum hallucinatus nugatur Bucerus actis Colloquij Ratiſpon. 2. fol. 222. & ſeq. Illam accepit & habet, ait fide & re ipſa: hanc fide tantũ, qua & nititur confidens de gratia, illa minimè; non enim ſatisfacit legi dei.

Iſthæc humanæ doctrinæ de diuinis iuſtorum operibus figmenta ſequutus cenſorius ille Concil. Tridentini examinator Cemni-

Cemnicius, rei ipſius abſurditate admonitus non poſſe aliquẽ iuſtum pronunciari in Dei iudicio, quod ſecundum veritatem agitur, ab externa iuſtitia; ſicuti nec formam alicuius rei dicimus quæ ipſi rei non ineſt: neque fortem aliquem ab alterius heroica fortitudine: non eſt curandum (inquit fol. 733. Tom. 1.) etiamſi ſentẽtia noſtra incurrat in abſurditatem philoſophicam.

Quid verò hæc argumenta aliud oſtendunt, quàm Pontificios in doctrina iuſtificationis, relicta Euangelij luce, quærere ſententiam, quæ conformis ſit & conſentanea philoſophicis opinionibus, aut certè legalibus ſententijs de iuſtitia? Elaſio Cemnicij refellitur.

Atqui nos Cemnicij priſcam Eccleſiæ Chriſtianæ doctrinã verbo Dei fundatam, perpetuoque PP. orthodoxorũ conſenſu ſtabilitam de iuſtificatione euangelica obtinentes non lucem Euangelij reliquimus: ſed vos deſerto viuæ aquæ fonte fodiſtis lacunas humanæ doctrinæ de imputatitia & imaginaria iuſtitia, contra perpetuũ orthodoxæ atq; Catholicæ Eccleſiæ conſenſum, contra manifeſta adeò verbi Dei teſtimonia: quæ iudicium Dei teſtantur fieri in veritate, non in ſimulatione iuſtitiæ abſentis, & imputatæ, aut hypocriſi vlla. Quo pacto autem Deus Apoſtolum Paulum verè ſuo illo in iudicio pronunciabit iuſtum, qui, vti fingitis, magnaque in D. Paulum, imò in Chriſtum ipſum contumelia blaſphematis; quòd legi non ſatisfecerit, ſordidus eſt, inquinatus eſt, iniuſtus eſt? Vultis ſola Chriſti iuſtitia, quæ Dei filijs, vti hallucinantes imaginamini, externa eſt, neque inhærens, aut præſens, D. Paulo nitendum ad Dei Tribunal. At ille contra vos proteſtatur ſibi pro iuſto ſuo merito reddendam iuſtitiæ coronam, non donandam; vti annotat D. Auguſtinus, quemadmodum mox dicetur fuſius, ſic enim eſt Pauli meritum, quo Deum tenet debitorem, vt & Dei ſit.

Quod iam dudum de iuſtitia eſt demonſtratum, eam ſic Dei dono hominibus per Chriſtum communicari, vt verè ſit hominum Chriſtianorum (ſic mea erit, inquit Auguſtinus, vt ſit tua) ita & bonorum operum meritum ita eſſe Chriſti faciemus perſpicuum, vt tamen & verè hominum Chriſtianorum ſit per Chriſti auxiliantis, ſuumque ſpiritum communicantis

nicantis meritum. Nullum enim Catholici agnoſcimus, nedum prædicamus aut bonum aut verum meritum, niſi quod à Chriſti ſpiritu auctore eſt profectum, vereque ab eo in homine ſuo templo & domicilio effectum. meritis enim ſuis, vt præclarè ait Auguſt. in Pſalm. 139. nihil tribuunt ſancti, totum niſi miſericordiæ tuæ ô Deus tribuunt! Quilibet enim Catholicæ Dei Eccleſiæ filius liberè cum D. Bernardo exclamat, Nolo meritum quod, gratiam excludit.

Totum piorũ operum meritum Deo, & vni Deo tribuũt Catholici.

Ber. ſup. Cant. Ser. 17.

Quum enim viderit homo, vti & Confeſſioniſtæ ex eodem recitant Auguſtino, quicquid boni habet, non ſe habere à ſe, ſed à Deo ſuo, videt id totum, quod in eo laudatur, non de ſuis meritis, ſed de miſericordia Dei eſſe. Quæ igitur prædicamus bona Chriſtianorum opera, ſiue merita, non niſi ex Chriſti dono, & Patris docemus eſſe miſericordia. Iam ſi hunc vnicum meritorum omnium fontem Chriſtum Ieſum à Catholicis, iure ac vti meretur prædicatum benigno, candido, minimeque contentioſo aut peruicaci animo grauiter cogitare vellent aduerſarij, nulla ſupereſſet hac de re grauiſſima diſſidij remora. Siquidem vt malis operibus debetur damnatio, ita bonis, teſte Auguſtino ab Confeſſioniſtarũ patronis ex Pſal. 31. & 70. allegato debetur regnũ cælorum.

Bonis operibus debetur regnũ cælorum teſte Auguſt. quem aduerſarij allegantes ſuo ſeſe iugulãt gladio.

Si debetur bonis operibus regnum cælorum, quod veritas inuitis aduerſariorum faucibus erumpens proclamat, aliquod eſt bonorum operum meritum, propter quod debetur, alioqui enim nullum eſſet debitum, niſi meritum ſit, quod verè debitum efficiat. Quòd ſi iuſtum eſt malorum operum meritum, damnatio, iuſtum quoque erit bonorum operum meritum, regnum cælorum.

Cæterùm quò magis Chriſti Domini ſuis in mẽbris Deique filijs iuſtificatis gloria illuſtretur, agedum videamus an non tantæ dignitatis ſit hoc iuſtorum meritum, vt eo niti quis verè poſſit in Dei iudicio? Si enim debetur iuſtis operibus regnum cælorum, pro merito redditur, veraq; iuſtitia retribuitur. vnde & Deum nobis fieri debitorem dudum Cypriani & Auguſt. aliorumq; orthodoxorũ PP. teſtimoniis demõſtrauimus, Antitheſi 4. Sed hoc manifeſtius D. Pauli verba euincũt. 1. Tim. 4. Reddet mihi, ait, coronam iuſtitiæ iuſtus iudex in illa die,

quàm vt ſit copioſius pertractandum. In quem locum D. Auguſt. Audi Paulum (inquit Con. in Ioan. 2. cap. 4.) flagitantem debitum, qui primò indebitam ſuſceperat gratiam. « De cætero, ait, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ Iam debitum « flagitat, iam debitũ exigit. Et Con. in Pſal. 100 Inuenit Deum « donatorem tempore miſericordiæ, tenet eum debitorem tem « pore iudicij, non dicit donabit, ſed reddet. Similiter Con. in « Pſalm. 93. Cùm conuertetur iuſtitia in iudicium tempore « extremi iudicij, quærit Propheta, qui iuxta illum ſecurè tunc « ſtare poterunt, & exſpectare eius ſententiam? Reſpondet quòd omnes, qui recto ſunt corde. Tunc enim iuſti ſtabunt in magna conſtantia, & cum gaudio, & magna ſecuritate leuabunt capita ſua.

Paulus flagitat debitum à Domino Deo ait Auguſtinus.

Quòd ſi ſecuri ſtabunt illo in iudicio iuſti magnaque ſecuritate iuſtum Dei exſpectabunt iudicium, rectè docemus Catholici bonis operibus Chriſti ſpiritu in nobis factis fidendum atque nitendum. Dei enim iudicium in veritate eſt. An non eleemoſyna ab omni peccato, ipſaque adeò morte liberat? vti ait Dei verbum Tob. 4. & 14. fiduciaque magna eſt coram ſummo Deo: Sicut enim impietas, ait Hieronymus. Con. ad 3. cap. Titi, magni Dei reformidat aduentum: ita ſecura de opere ſuo & de fide illum pietas præſtolatur. Nam ſic in Baptiſmo omnia ſunt condonata crimina, quod idem ait epiſt. ad Ocean. vt poſt indulgentiam, iudicis non ſit metuenda ſeueritas. Quòd enim de martyrum dilectione Tertullianus dixit, ſic operire multitudinem peccatorum, ita vt nihil imputari poſſit: idem & iuſtis, potiſſimum quos D. Paulus Hebræorum 12. perfectos ſiue τετελειωμένους, integerrimos omnibuſque numeris abſolutiſſimos appellauit, meritò dicatur.

Fiduciam in Dei iudicio adfert atque parit eleemoſyna, adeò vt magna ſecuritate iuſti exſpectent Dei iudicium.

Pietas Deũ ſecura præſtoletur de fide & operæ ſuo.

Hebr. 12.

Siquidem in hoc eſt perfecta charitas nobiſcum, vt fiduciam habeamus in die iudicij, apud Deum iuſtum iudicem. quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo. Tales autem non ſolum repertos in vet. teſtamento, ſed etiam in nouo, Chriſtus Dominus, ipſe iudex omnium futurus variis locis pronuntiat, ſeſe ſeruos ſuos aliquot bonos, & fideles reperturum conteſtatus. Sic Paulus ſuos Theſſalonicen. bo-

1. Ioan. 4.

Matth. 25.

1. Theſſ. 1.

norum operum eximiè ſtudioſos ab impijs vexatos, ne iniu-
„ rijs laceſſiti animo langueſcant aut perſecutionum aſperita-
„ te frangantur, conſolatur, quia pro regno Dei patiuntur vt
„ ipſo digni habeantur.

Hac iuſta Dei retributione Sancti interdum freti atque ſolidiſſimè confiſi Deo ſua benefacta, innocentiæ ſuæ, atque integritatis elogia piè commemorant, non in ſe, ſuiſúe meritis, ſed in Deo illorum auctore gloriantes.

4. Regum 11. Obſecro, inquit Ezechias, Domine memento quæſo, quomodo ambulauerim coram te in veritate, in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te fecerim, ſic & D. Iob ſuam optat vitæ innocentiam calamitatibus, quibus tantum non opprimebatur. componi, vt appareat illas non ſuis redditas peccatis, ſed brauij grandioris, coronæque augendæ gratia fuiſſe diuinitus inflictas. Vtinam appenderentur peccata mea, inquit cap. 8. quibus iram merui, & calamitas quam patior in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret. Tantum abeſt igitur vt viri ſancti vera & ſolida Dei iuſtitia ornati, atque Chriſti redemptoris ſpiritu ornati & inſtaurati, ſuo defuncti ſtadio, victoque certamine freti iudicium Dei formident, aut trepidi expaueſcát, vt illud ſecuri expectent, anhelique exoptent; magna nimirum piæ vitæ fiducia verùm Dei Iudicium ſubituri, quod non poteſt non in veritate atque iuſtitia fieri. Hinc D. Ambroſius mori non timet, quòd bonum Dominum habeat. D. Martinus moribundus ſathanæ audet etiam exprobrare, quòd nihil ſuum apud iudicem Chriſtum eſſet reperturus. D. Paulus gloriatur, ſibique gratulatur ſeſe ad Chriſti tribunal ſiſtendum, vbi repoſitam ſibi, ait, coronam iuſtitiæ, quam ipſi reddet, non donabit, vti annotat Auguſt. quàm ipſi, inquam, reddet iuſtus iudex. Et quia debitorem tenet Deum, ideo debitum vitæ æternæ, ait Auguſt. efflagitat, exigitque. Nam in futura vita, vbi vitiorum erit retributio iuſta, pro bonorum operum meritis iuſto iudicio (ait D. Auguſt. lib. 3. de Corrept. Cap. 13.) etiam ipſa miſericordia retribuetur. Qua ratione autem huic doctrinæ non obſiſtat operum piorum imperfectio, quaſi legi Dei non ſatisfaciant, ſuo inferius explicabitur loco, Antitheſi. 10.

Sancti olim iudicium Dei exſpectabant intrepidi.

Verùm

Verùm in hoc bonorum operum merito, quo pius homo iuſtificatur, ſiue ex iuſto efficitur iuſtior, coronamq́ue iuſtitiæ promeretur, atque iuſtus à Deo iudice coronatur, nullas ſui ſolius (quòd calumnioſorum hominum cauſa iterum atque iterum eſt ad Chriſti gloriam magis illuſtrandam inculcandum) aut ſui verè atque ex origine proprij meriti partes poteſt agnoſcere. Veriſſimè namque cum D. Auguſtino profitemur, omniq́ue iuſtificato, Petro, & Paulo dicimus, nihil es per te, peccata tua ſunt; merita autem Dei: ſupplicium tibi debetur, & cum præmium venerit, ſua dona coronabit, non merita tua.

Quam prorſus nullas partes humanæ iuſtitię Catholici agnoſcant in piorum operum meritis, vt ſoli Chriſto reddatur ſolida gloria.

Quæ vna D. Auguſtini ſententia pacem Eccleſijs meritò reddat, ſi aduerſarij ſeſe patiantur D. Auguſtini verbis vel à ſe hîc recitatis ad veritatem perſuaderi, aut placidè à nobis audire, quæ ad abolendas ipſorum malignas potius cauillatiunculas, quàm doctas ſolidaſúe argumentorum oppoſitiones, adferimus. Si enim citra contentionem noſtrum admitterent reſponſum, agnoſcerēt nos nihil à Patrum ſententia tot D. Auguſtini verbis à ſe ipſiſmet recitatis conteſtata docere diuerſum, nihil à conſenſu veteris Eccleſiæ Catholicæ nobis vno ore ſuffragantis peregrinum, nihil varium, nedum alienum.

Adſit iudicij cādor, facilè cōponetur Eccleſiarum diſſidiū.

Viderent enim & nos, vti & Patres, alicubi nullū agnoſcere meritum, alicubi agnoſcere quoddā meritum: ſed non niſi ex almo illo & inexhauſto Chriſti Domini merito profluens, largiterq́ue promanans, quod per eius Spiritum miſeris alioqui nobis mortalibus cælitus communicatur. Viderent item nos cum Patribus alicubi nulla bona agnoſcere opera; alicubi agnoſcere: ſed à Chriſti ſpiritu, imò vti Chriſtus ipſe Iohannis 3. docet in Deo facta. Viderent denique & nos cum Patribus quodam ſenſu admittere ſolam fidem iuſtificare, modò non aut conuerſorum pœnitentia, aut Sacramenti efficacia: ſed Phariſæorum tantum excludatur ſuperbia: quodam ſenſu non admittere, ne bona opera videamur excludere: quorum merito vitæ æternæ mercedem, & coronam iuſtitiæ ſecundum Chriſti euangelium ac perpetuum veterum Patrum, conſenſum iuſtus ille Iudex illo olim die reddet, atque remunerabit.

Sarciendæ concordiæ ratio facillima de bonorum operum merito atque tota iuſtificatione.

Aduerſarij res longè diuerſiſſimas commiſcent, ſuaq; abſurda ſtudent calumnijs propugnare.

Hæc quia delecti illi Confeſſioniſtarum patroni neque nobiſcum, neque cum Patribus Vet. neque cum ipſa adeò ſcriptura diuina volunt diſtinguere, hinc puerilibus nugis, imò verè ſophiſticis ſtrophis Catholicam vexant doctrinam. Aiunt enim in Antitheſi Catholicos aduerſus ſcripturarum loca, & Patrum teſtimonia dudum commemorata docere iuſtificationem conſiſtere in bonis operibus, vt qui corá Deo conſequi velit iuſtitiam, hunc oporteat tot ac tanta merita bonorum operum adferre &c.

Calumnia in Catholicos depulſa.

Verùm inſulſiſſima hæc calumnia frigidior ſit, an malignior, meritò ambigat lector candidus: qui meminerit Catholicos ex vet. orthodoxorum PP. præſcripto mille locis diſtinguere iuſtificationē primam à ſecunda, quod ne ipſi quidem Confeſſioniſtarum defenſores poſſunt inficiari, ſi bona fide rem tanti periculi agunt. Sed quis ſatis tragicè iſtorum Confeſſionis Auguſtanæ Patronorum malum dolum exaggeret, qui iſtam calumniam Catholicis affictam (quaſi in omni iuſtificatione, ſiue qualibet iuſtificationis ſpecie requirant bonorum operum merita) ex D. Petri à Soto doctrina conantur ſtabilire, cùm diſertis verbis profiteatur ſeſe locutum de bonis operibus (inquit vti ſapientes iſti Confeſſioniſtarum defenſores ipſi fol. 128 recitant) quæ ex diuina gratia fiunt.

Dolus malus iſtorum Confeſſionis Auguſtanæ Patronorum.

Suis ſe verbis iugulant aduerſariorum calūniæ in P. Soto confictæ.

Videt igitur lector candidus aduerſarios diuerſarū controuerſiarū ſtatus more ſophiſtarū callidè permiſcere, quò fucum imperitis faciant, fumosq; ſuarum nugacium antitheſeōn vendant. Sed ſicuti Cōfeſſio Auguſtana eiuſq; Apologia Catholicos falſò de doctrina Pelagiana infamauit, calumnioſiſſimeq; hactenus accuſauit: ita, & maiori ſanè impudentia, noui Confeſſioniſtarum Patroni eandem cuculorum more recantillant, (ſed nuſquam probant, rebuſue ipſis demonſtrant) cantilenam Zoilis digniſſimam.

Seßio 6. Cap. 1.

Variis enim & ſcriptis & colloquijs, imò diſerta Conc. Tridentini doctrina iſtis à calumniatoribus oppugnata profitemur Catholici eſſe anathema, ſi quis dixerit hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturę vires, vel per legis doctrinam fiant, abſque diuina per Ieſum Chriſtum gratia poſſe iuſtificari coram Deo.

Quid

Quid his verbis dicatur clarius, quid manifeſtius, quid aduerſarijs ſanandis (niſi mentem peruicacia obſtinatam reddat) efficacius, modò ſuos ipſi oculos ad tam illuſtrem noſtræ doctrinę profeſſionē velint beneuoli aperire? Sed hæc cùm videntes nō videant, id eſt, Phariſæorū more oculos ſuos ad effulgentē atque vndique ipſis affulgentē veritatem claudāt; ecquid mirum, ſi cum illo veritatis hoſte Elyma diuinitus percutiantur aoraſia: quò fit vt quòd ſaluberrimum, adeoque certiſſimum ipſis foret collyrium, in graue ſibi vertant offendiculum. Quòd præclaris iſtis Confeſſioniſtarum Patronis hoc loco vſuuenire non eſt cur quiſquam admiretur.

Aduerſarij calumniãdi odio ebrii videntes non vident.

Nam calumniandi odio rabidi aduerſarij ex R. D. Petri à Soto verbis annotant quaſi aſiſtaton, quod ipſis proculdubio verum fuiſſet collyrium ad cæcatam oculorum ſuæ mentis, ſanitatem recuperandam longè vtiliſſimum: ſi modo placidè atque benignè, ſua cholera odijque ſanie repurgata, ipſam rem citra perſonæ reſpectum placuiſſet conſiderare.

Cùm enim ille bona opera ex gratia Dei facta ad vitam æternam docuiſſet non ſolùm vtilia, atque neceſſaria, vti & Auguſt. aliique PP. Orthodoxi Cyprianus, Ambroſ. Hieron. ſuprà commemorati: ſed ipſis etiam fidendum eſſe, ſubiecit; nec propterea, inquit, nobis, ſed diuinæ gratiæ per Chriſtum fidimus. Hîc iſti miſeri ſuum orbi demonſtrantes oculis ſuffuſam glauconiam annotant; Vide auteminquiunt fol. 128. vertiginem ſophiſticam! apertè dixit Aſotus fidendū eſſe bonis operibus; & tamē mox ſubijcit nō eſſe nobis fidendum.

Vertigine raptati alios iudicant vertiginoſos.

Hic vnus ſanè locus abundè ſufficiat ad malignum iſtorum delectorum Confeſſionis Auguſtanæ Patronorum, cauillandi ſtudium, candidis lectoribus demonſtrandum, quod luce clarius ſeſe hîc turpiſſimè prodit. An qui affirmat non eſſe nobis fidendum, non profitetur etiam nulla nobis ex nobis eſſe pia opera, aut benefacta? id eſt, in prima illa iuſtificatione nullum nec eſſe, nec requiri noſtrum meritum? Rurſus qui docet bonis operibus ex diuina gratia factis in ſecunda iuſtificatione, ſiue poſt baptiſma, fidendum, non tamen nobis, ſed diuinæ gratiæ fidendum, an non totam bonorum operum fiduciam vni Chriſto acceptam docet ferēdam? An hic vllum

Quo ſenſu fidendum bonis operibus, non tamen fidendū nobis, aut humanis meritis.

ſolius hominis, imò humanum vllum agnoſcat meritum, qui diſerte profitetur non eſſe nobis fidendum, ſed diuinæ per Chriſtum gratiæ.

Non hic igitur vertigo ſophiſtica, vti exprobrant aduerſarij, locum habet, aut aſyſtaton; ſed legitima, imò neceſſaria, quia verbo Dei nixa, rerum diuerſarum diſtinctio; quas coquorum more cum aduerſarijs turpiter atque imperitè confundere non patitur orthodoxorum Patrum doctrina, neque ipſa diuinarum adeò ſcripturarum ſententia.

Aduerſarij ſuis telis iugulati.

Hæc enim Catholicis concorditer docet bonis iuſtificatorum operibus reddendam à iuſto iudice coronam iuſtitiæ, ſiue promeritam vitæ æternæ mercedem. Vt enim malis operibus debetur damnatio ita bonis debetur (quemadmodum ex D. Auguſt. ad ſe iugulandos recitant Confeſſioniſtæ fol. 127.) ita bonis inquam, operbus debetur regnum cælorum: quod debitum faciunt piorum operũ merita, quæ etiam Dei ſunt, quia per Chriſti ſpiritum viuificantem, atq; in iuſtificatis operantem fiunt, & vti Chriſtus docet, in Deo ſunt facta: ſed ab homine Chriſti ſpiritu dotato. Vnde ita ſunt Dei dona, vt hominis etiam iuſtificati ſint opera bona, ideóque regni cæleſtis merita. Nam cùm ero iuſtus, inquit Auguſt. in Pſalm. 70. in tua iuſtitia (quia abs te data erit) iuſtus ero, & ſic erit mea, vt tua ſit, hoc eſt abs te mihi data.

Vt malis operibus debetur, damnatio, ita bonis operibus debetur, regnũ cælorum: teſte D. Auguſt. ab aduerſarijs recitato.

Iuſtitia Dei iuſti ſumus, quæ & Dei eſt, & noſtra eſt, quia à Deo nobis data.

CAP. XXV.

Tranſitio ad calumniã in Cõcilij Trident. depellendam.

SED longè improbior eſt calumnia, quam præclari iſti Confeſſionis Auguſtanæ propugnatores in ſacros Concilij Tridentini Canones de iuſtificatione tertia ſui apologetici parte conſtruunt, qua cauſas aliquot, ſanè friuolas enumerant, cur illud Rom. Imperij principibus atque ordinibus non cenſeant ſuſcipiendum. Verùm qua id peragant fide atque dexteritate, operæpretium fuerit aduertere. Ex hac vna enim vel cæco fiat perſpicuum quàm putidis nitantur calumnijs, ſtrophisq; ſuis imperito lectori quàm imponat illiberalibus. Aiunt à Tridentinis Patribus Canones non paucos conditos erroneos (inquiunt fol. 294. tetros & manifeſtè impios, qui ſacris literis & SS. Patrum dogmatibus apertiſſimè aduerſantur

Atrociſſima in Concilium Tridem. calumnia, qua propugnatores Confeſſionis Auguſt Canonis verba deprauant.

Ac primum occurrit Canon VII. quo ſtatuitur, aiunt, de non

rena-

Ac primùm occurrit Canon VII. quo ſtatuitur, aiunt, de "
non renatorum operibus,quæ ſine fide fiunt,quòd ea non ſint "
peccatum , ſed res Deo placens. verba Canonis hæc ſunt : Si "
quis dixerit opera, quæ ante iuſtificationem fiunt,quacunque ratione facta ſunt,verè eſſe peccata,vel odiũ Dei mereri,anathema ſit.Ita quidem Confeſſioniſtarũ delecti illi patroni.

Canonis VII. Conc. Trident. defenſio atque interpretatio.

Hic te obſecro Lector Chriſtiane, ſedulus attendas quàm ſint præclari iſti homines contentionis, quàm veritatis; belli, quàm pacis Eccleſiaſticæ ſtudioſiores. Captant vndique litigandi materiam,perquirunt vndique diſſidiorum fomenta. Initio vt materiam iuſtificationis maioribus tenebris inuoluant, quod de præparatoriis pœnitentium atque credentium operibus Canon VII. ſtatuit; ipſi manifeſta corruptela de non renatorum operibus, quæ ſine fide (inquiunt fol. 294.) fiunt, deprauant. Atqui Canon diſertè agit de pœnitentibus ſeſe ad iuſtificationem præparantibus, quod ſine fide fieri nequit; cũ accedentem ad Deum credere oporteat: quod ex Can.3.& 4. luce eſt manifeſtius meridiana,

Quod de credẽtium ac pœnitẽtium operibus Canon docet, aduerſarij detorquent ad opera ſine fide facta: cùm ſine ea non agatur pœnitentia.

Verùm quò putidam ſuam calumniam magis obtegerent, etiam illud,vnde vltrò diſſoluatur,dolo malo ſupprimunt,atque è Canonis corpore violenter manu ſacrilega euellunt. De quibus enim perſonis loquatur,renatis an non renatis,credẽtibus an non credentibus, diſertè exponit,vocibus continenter ſubtextis. Aut quanto vehementius quis nititur,ait Canon VII. ſe diſponere ad gratiam, tanto eum grauiùs peccare. Quæ verba ſi bonis iſtis viris allegare placuiſſet, & ſe friuolo rixandi labore, & nos maligna liberaſſent calumnia. Sed hoc pacto facilem uidebat Sathan concordiæ Eccleſiaſticæ, quam odit acerrimè, viam fore apertam. His enim verbis perſpectis, atque priori Canonis oppugnati particulæ aptatis; Candido Lectori fit perſpicuum non agi de infidelium operibus, ſed credentium; qui ſeſe ad gratiam ſtudent ex fide dudum percepta per Dei auxilium diſponere. Itaq; hic Canon blaſphemam Lutheri doctrinam damnat, ſicut ſuperiores Caluini, atque Pelagij.

Omittunt callidè aduerſarij, doloque malo diſſimulant, quod diſſidia tollat.

Pari audacia pergunt & XI,& XII. Canones de iuſtificatione arrodere,quibus præcipuus fidei & religionis Chriſtianæ

Canonũ XI. & XII. defenſio.

I articulus,

„articulus (inquiunt fol.295.) crudeliter & impiè condemna-
„tur. Quod iuſtificamur vel ſola imputatione iuſtitiæ Chriſti,
„vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, vel caritate
„cordi per Spiritum ſantum diffuſa & inhærente: aut gratiam hanc eſſe tantum fauorem Dei. Item fidem iuſtificantem tantum eſſe fiduciam diuinæ miſericordiæ. Verùm iſta paulò ante non ſolùm liquidis Scripturarum ſententiis, & orthodoxorum PP. teſtimoniis ſunt confutata, ſed diſertis etiam Buceri & Cemnicij verbis non obſcurè iugulata.

Veteri Lutheraniſmo repugnăt nobiſcum noui Lutherani Bucerus & Cĕnicius.

Cæterùm illa Scripturarum & Patrum teſtimonia, quæ ad ſqualidam illam, putidamque veteris Lutheraniſmi doctrinam de ſola fide iuſtificante, vel imputatiua iuſtitia ſtatuendam denuò adferunt Apologetici, dudum ſatis ſunt perſolidè profligata: ſi rectè, vereque accipiantur, nihil Catholicæ aduerſantur doctrinæ Concilij Tridentini verbis luculenter declaratæ. Siquidem & nos aſſerimus ſine operibus legis hominē iuſtificari, hoc eſt, ex impio fieri iuſtum; neque vllum operum meritum hîc requirimus: cùm locum hîc habere nequeant, quòd nulla ſunt (vti ex Auguſt. pro nobis aduerſarij recitant fol.298.) merita iniuſtorum. Nam vt iuſti fierent, merita non fecerunt. & iuſtificatio quæ fit per gratiam, meritis præcedentibus, ait Ambroſius, non debetur; vt non merces ſit operantis, ſed munus largientis. Rurſus iuſtificatorum merita negare non poſſunt aduerſarij, modò ſuis ipſi teſtibus fidem habeant, quia ſuis ſeſe iſthic incauti iugulant verbis. Eadem namque Auguſtinus ſententia affirmat, iuſtorum eſſe merita. Nulláne ergo
» ſunt, inquit Epiſtola 105. merita iuſtorum? Sunt planè, qui
» iuſti ſunt. Iuſti enim facti ſunt, cùm iuſtificati ſunt. Sed ſicut dicit Apoſtolus: Iuſtificati gratis per gratiam ipſius.

Putidum Lutheraniſmum ădoctioribus Lutheranis reprobatū inſtaurant apologetici.

Aſyſtaton aduerſariorū, vbi ſeipſi verbis Patrum á ſe allegatis, conficiunt miſeri.

Conſenſus Catholicorū nulla eſſe iniuſtorum merita; ſed tamen eſſe iuſtorum, & gratis iuſtificatorum.

Sic & altera diui Auguſtini ſententia ſuperioribus continenter ſubiecta, ſeſe miſeri iugulantes noſtram incauti ſtatuunt doctrinam. Quæ ideo iuſtitia Dei (inquiunt folio 299) dicitur, quòd impartiendo eam iuſtus facit; ſicuti Domini eſt

Alterū Aſyſtatō aduerſariorum, quo noſtrā ſtatuunt doctrinā.

mini eſt ſalus, quia ſaluos facit. Quibus verbis ſi ipſi aduerſarij fidem habent, an iuſtitia qua iuſtificamur; dicenda eſt imputatiua Chriſti, aut non inhærens? aut remiſſio tantum peccatorum? aut fauor, aut miſericordiæ fiducia? Certè D. Auguſtinus, cap. vndecimo de Spiritu & litera, ait, Ideo iuſtitiam, qua iuſtus ex fide viuit, à D. Paulo dici iuſtitiam Dei, quòd eam impertiatur & impertiendo iuſtos facit. Si eam nobis impertitur, nobis infunditur, ſiue inſpiratur, nobis etiam inhæret, ſolideque ineſt, qua viuit & agitur, & agit adeò anima.

Iuſtitia Dei qua iuſtificatur, & ex fide viuit iuſtus non eſt imputatiua: ſed animæ inhærens & inſpirata.

Reliqua verò Cyrilli, Ambroſij, & Hieronymi teſtimonia de prima, vti diximus, loquuntur iuſtificatione, vbi fide iuſtificamur, non operum meritis: gratia ſaluamur, non ex operibus iuſtitiæ, cùm nulla eſſe potuerint ante hanc gratiam.

Cùm igitur Concilij Tridentini Patres tam exactè de iuſtificatione controuerſiam excuſſerint, ordine tractarint, & explicarint; doctè atque methodicè ad ſolidam fidei Chriſtianæ ex Scripturis conceptæ, orthodoxorumque PP. ſententiis conſentaneæ analogiam tradiderint, proterua, improbaque eſt Martini Cemnicij criminatio; qui cenſorio planè ſupercilio Concilij Tridentini cenſuram ſibi arrogans audet inaudita temeritate ſophus iſte pronunciare, illos de iuſtificatione ſine ſcriptura non aliter diſputare (inquit folio 640.) ac ſi in Ariſtotelis ſchola de Phyſicis motibus philoſopharentur. Sed huius rei iudicium penes æquum Lectorem eſto, an quæ ſuperius ad Concilij Tridentini normam Scripturarum verbis conceptam ſunt declarata, ſine ſcripturis ſtatuerimus. Ingreſſurus igitur latiſſimum hunc de iuſtificatione campum à manifeſtiſſima, iuxtà atque impudentiſſima exorditur calumnia. Prius autem de ſophiſtica illa dicẽdum eſt (inquit fol. 641) qua verum diſputationis κρινόμενον aſtutè occultant, & odioſè ſententiam noſtram prægrauant. Certum enim eſt vtrumq; eſſe beneficium filij dei mediatoris & remiſſionẽ peccatorũ, & renouationem

Tranſitio ad Conc. Trident. defenſionẽ contra rancidas Cẽnicij cenſuras.

Calumnia Cemnicij, quòd ſine ſcriptura diſputet Patres Trid. de iuſtificatione

Calũnia Cẽnicij quòd PP. Trid. ſtatum cauſæ occultant.

mentis per Spiritum ſanctum, qui in credétibus accendit nouas virtutes, vt renouemur ſpiritu mentis noſtræ. quæ ita ſunt coniuncta, vt quando reconciliamur, ſimul etiam detur ſpiritus renouationis. & paulò poſt: Sed tantum impudentes & ſycophāticæ ſunt calumniæ, quibus ſtrepitum excitant, ne homines impetiti animaduertant qua de re controuertatur. Atqui Cemnici quidnam eſt Sycophantam agere, ſi nō iſtud? An occultant PP. Trident. crinomenō, ſiue controuerſiæ ſtatū? an non diſertè omnes ſemel, aut ſaltem nobiliſſimos quoſque hac de re obortos errores & nouos veſtros, & veteres Pelagianos per vos, alióſue Syneuangelicos orco tenatos, diſertis verbis iugularunt? An tuam temeritatem delecti illi Confeſſ. Auguſtanę propugnatores æquo animo ferát; qui Conc. Trid. Canonibus ſuam nouam doctrinam crudeliter & impiè (fol. 295.) palàm agnoſcunt condemnatam? Certè hac in re candidiores ſeſe exhibent, qui ſuam paradoxam opinionem quiritatur anathemate iugulatam. At nos obliquè inſimulant, refert Cemnicius, quaſi duo illa Chriſti beneficia, diuellamus & mutilemus: cùm doceamus eſſe coniuncta. Sic quidem nunc Euangelicorum aliqui philoſophamini, vt verbis in priſtinam veritatis viam regreſſi; imò retracti, imperitis videamini. ſed an non re vera Chriſti Domini beneficia & impiè diuellatis, & ſacrilegè mutiletis adeò, mox diſcernendum veniet. facitis nunc quidem tu & Lutheranorum aliquot acutiores geminas iuſtificationis partes, remiſſionem peccatorum & mentis renouationem: mutilam tamen & ſemieuangelicam; quia imperfectam, claudam, impuram, defœdatam, & re vera nullam: dum negatis iuſtitia inhærente nos in Dei iudicio iuſtificari, ſed imputatiua illa Chriſti. Verú an ſic omnes Lutherani, & alij omnes Euangelici, aliàs diſcutietur aptius. Certè non obſcuri inter Euangelicos negant nos nouis virtutibus iuſtificari, noua obedientia, aut inhærente iuſtitia iuſtos fieri.

Sycophantam agit Cemnicius in Conc. Tridét. Patres, qui ſtatū cauſæ illos ait diſſimulaſſe.

Temeritaté Cēnicij redarguūt alij Lutherani commilitones, qui ſuā Lutheri doctrinam quiritantur crudeliter Conc. Tridentin. damnatam.

Vetus Lutheraniſmus, nouis Lutheri diſcipulis putridus palliatur & mangonizatur à Cēnicio, aliiſque ſemi Lutheranis.

Noui etiam Lutherani veram hominibus tollunt Dei iuſtitiam, qua iuſtificētur in vitam æternam.

Pugna inteſtina Lutheranorum inter ſe nouitiorum & veterū.

Quid? an non Brentius cum ſuis palàm profitetur Catholicos ideò eſſe idololatras, quòd per virtutes fidem, ſpem & „ caritatem. docent & ſomniant monachi & hypocritæ (inquit „ in Catechiſmo ſuo magno) hominem iuſtificari per gratiam; nomine

nomine gratiæ intelligentes tres illas virtutes, propter quas homines Deo accepti & iuſti fiunt? Sed hæc eſt mera impoſtura & impia doctrina. Viden' Cénicī & te, & tuos nunc pleroſque omnes nouos Lutheranos à veteri, neq; ignobili Lutherano cenſeri hypocritam, imò impoſtorem adeoq; idololatram, quòd doces iuſtitia inhęrente, ſiue virtutibus nouis hominem iuſtum fieri. Nolo hîc commemorare quàm varia ſit inter Euangelicos de iuſtificatione pugna prorſus implacabilis. An non contra vnius Oſiandri Paradoxum, quo ſomniat hominem eſſentiali Dei iuſtitia iuſtum fieri, Euangelici proteſtantes ſuam rogati ad 14. ſententiam verè quiſq; ſuá, qui ab Euangelio diſſonam, ſociiſq; aduerſariá reſponderunt? Aduerſus horum, aliorumq; phanaticorum, de iuſtificatione errores fuit Euangelica doctrinæ Catholicæ veritas in Concilio Tridentino defendenda atque vindicanda. Quare non inſidiosè nec ſtudiosè (quod inſidioſè, ne dicam ſycophanticè fingit Cénicius) huius controuerſiæ ſtatus occultatur in decretis Tridētinis; ſed palàm aduerſus omnes veritatis hoſtes, potiſſimùm nouos & orbi notiores proponitur, diſertiſque cùm verbis, tum anathematiſmis declaratur; dum nō modò Lutheranorum falſa dogmata, ſed aliorum etiam phanaticorum deliria contra Dei verbum typho humanæ doctrinæ, conficto, luculentis verbis impij erroris ſunt condemnata.

Brentio Cénicius eſt impoſtor, & idololatra, quòd docet per virtutes hominem iuſtificari.

XIV. Doctores Lutherani 14. ſententias ſuas inter ſeſe pugnátes vni Oſiandro ſtudebant opponere, rogati à DD. Luneburgen. ſiue Bruynſwicen.

Statum quæſtionis de iuſtificatione non diſſimulari, aut occultari à Cōcilij Tridentini Patribus, vti nugator Cénicius blaterat.

Quòd contra inſulſas Cénicij quiritationes ingenuè profitentur anonymi Confeſſionis Auguſtanæ apologetici, vti dudum eſt demonſtratum. Sed audiamus tandem, obſecro, quis nam ſit Cemnici huius controuerſiæ ſtatus, quænā principalis quæſtio, quodnam crinomenon: quod Sycophantico artificio, techniſq; ſophiſticis (ait fol. 720.) occultatū. Quid ſcilicet id ſit, propter quod Deus hominem peccatorem (inquit fol. 646.) in gratiam recipiat? Quid iudicio Dei opponi debeat? Quid fides apprehendere & adferre, & quo niti debeat, &c. Quid interueniat propter quod deus peccatori reddatur placatus & propitius. Quid conſcientia ſtatuere debeat illud eſſe, propter quod donetur nobis adoptio? In quo tutò collocari poſſit fiducia, vt acceptemur ad vitam æternam? & cæt.

Status controuerſiæ à Cemnicio explicatus manifeſtè ipſū conuincit calūniæ atque ſycophantiæ.

An illud ſit ſatisfactio, obedientia, & meritum filij Dei mediatoris, an verò inchoata in nobis nouitas, dilectio & reliquæ virtutes in nobis?

» Hic eſt ſtatus ille controuerſiæ (inquit fol. 646.) qui tam » ſtudioſè & inſidioſè in decretis Tridentini occultatur. Sed » quid ais Cemnici, an ſatis tui compos tuis videberis Collegis? An non ad iſta omnia vnus ferè Canon. cap. VII. de Iuſtificatione abundè reſponderit, iudicet Lector candidus. Nam propter Chriſtum, propter ſolum, inquam, Chriſtum à Deo peccator iuſtificatur, cui per ſpiritum ſuum donat iuſti- „ tiam Dei, qua nos iuſtos facit, qua donatus renouatur ſpiri- „ tu mentis, nec ſolùm reputatur; ſed verè & nominatur & „ eſt iuſtus.

Canõ VII. Seſſ. VI. quæſtionib. à Cemnicio oppoſitis diſertiſſimè ſatisfacit.

Vnus enim Chriſtus nobis eſt iuſtitia, ſanctificatio, fiducia, quæ opponatur iudicio Dei, propter quam nobis datur cùm peccatorum remiſſio, tum filiorum Dei adoptio. Nam eius iuſtitia non imputata, ſed infuſa & verè per eius ſpiritum viuificantem communicata, ſiue inſpirata ornati, nouaque hac ſtola pro illa veteri veteris Adæ carnali tunica induti, iubemur ſtatim renati eam conſeruare candidam & immaculatam, vt eam ante tribunal Dei perferamus, & vitam æternam habeamus. An non hæc omnia illo vno cap. VII. totidem ferè verbis ſunt diſertiſſimè explanata? Quid igitur Cemnici nodum in ſcyrpo quæris? imò cur veræ atque ſalutari concordiæ infeſtus logomachiarum amans circa quæſtiones langues, nouam rixarum quærens telam, & verborum pugnas? Certè mî Cemnici, vt ingenuè, quod ſentio, dicere tua venia liceat, manifeſtè animi tui morbum prodidiſti, teque vitilitigatorem conuiciſti; cùm tui non ſatis me- » mor inſtituti poſteà fateris Patres Tridentinos, vbi docent » iuſtitiam Chriſti nobis inſpiratam, vereque communicatam, » eſſe ſtolam, quam ad tribunal Dei perferre debeant imma- » culatam, eos Chriſto adimere, (inquis folio 722.) & noſtræ » caritati tribuere.

Candida baptizatis impoſita quidnam ſibi velit, monet ſuis verbis baptiſta

Cẽnicius vitilitigator ſui oblitus, agnoſcit PP. Trid. docere verum controuerſiæ ſtatum.

Quod etſi calumnioſè arrodis, vti mox demonſtrabitur; ſatis tamen huic eſt loco, vt tuam profliget temeritatem, impu-

impudentemq́ue ſycophantiam, qua affirmabas huius controuerſiæ ſtatum ſophiſticè, inſidiosè, ſycophanticè, à PP. Tridentinis occultatum.

Cæterùm etſi rigidus iſte cenſor Tridentinis Patribus hac in parte conſentiat (ſed an ſuis ſyneuangelicis concorditer: & quam illi habeant gratiam, ipſe viderit) renatos iuſtificari per inhærentem iuſtitiam, quam ex renouatione habent credentes (inquit folio *697.*) per Spiritum ſanctum: nouam tamen glorioſus bellator iſte inſtaurat pugnam de hac iuſtitia, an ſufficiens & digna ſit, vt iuſta pronuntietur ad vitam æternam? Reſpondet noſtra inhærens iuſtitia (inquit folio *698.* quæ in renouatione per Spiritum ſanctum inchoatur, propter adhærentem carnis imperfectionem & immunditiam non eſt talis. Oportet igitur aliam eſſe iuſtitiam, qua interueniente & intercedente iuſtificemur coram Deo ad vitam æternam. Illa verò eſt ſatisfactio & obedientia, hoc eſt, iuſtitia Chriſti mediatoris, quæ in miniſterio Verbi & Sacramentorum proponitur, fide apprehenditur, & à Deo imputatur credentibus. Vult ergo iſte Sophus nos iuſtificari in iudicio, non noſtra, hoc eſt inhærente; ſed externa; quia Chriſti mediatoris, nobis non communicata, iuſtitia: quia eam dicit credentibus imputari. In cuius ſui ſomnij firmamentum Alb. Pighij acerbiſſimi, inquit, licet aduerſarij adfert verba. Verùm nos non huius, aut illius magiſtri in verba iurare docti, ſed vnum magiſtrum Chriſtum Ieſum in ſua Eccleſia per Spiritum veritatis loquentem ſecuti dicimus cum Tridentini Concilij Patribus, hoc eſt, veræ Chriſti Eccleſiæ voce, iſtam iuſtificationem renatorum, non eſſe veram iuſtificationem, ſed meram abominationem: quia impius, iuxta vos, pronunciatur pius: atque iniuſtus, declaratur iuſtus; more priſcorum Pſeudoprophetarũ, quos Dei Spiritus horridis territat comminationibus. Prouerb. 17. & Eſaiæ 5.

Quanam iuſtitia pij iuſtificetur in Dei iudicio, an inhærête, an imputatiua?

Impia blaſphemia Cẽnicij in Deũ iudicem.

Atqui negamus nos docere, inquis, credẽtes, ſine iuſtitia iuſtificari. Sic quidem ad verbum habes Cemnici fol. *697.* ſed iſto contentionis æſtu defunctus, & ad te, obſecro, reuerſus expende an nõ reuera credẽtes doceas ſine iuſtitia iuſtificari?

Cemnicius hominem docet ſine iuſtitia iuſtificari in Dei iudicio.

Agnoſcis quidem in hac vita ſine regeneratione iuſtificari homines inhærente iuſtitia : ſed ad Tribunal Dei iuſtificari alia iuſtitia, puta Chriſti, quæ illis, ais, imputatur.. Si imputatur, non ineſt, non eſt. Si non eſt, & per eam iuſtus eſt, quod affirmas, ſine iuſtitia iuſtus eſt. Iudicium ergo Dei ſecundum vos, non eſt in veritate. Iuſtificatio veſtra, quam orbi nouam inuehere molimini, inanis eſt, blaſphemia eſt, abominatio eſt: quia contra Scripturas conficta. Offendit vos quòd illa inhærens iuſtitia per Chriſti ſpiritum renatis communicata & infuſa, ſiue, vt ait Auguſtinus, inſpirata, ſit imperfecta: atqui tam perfecta eſt, vt perfectione à filiis Dei hoc ab exilio, vbi lucta aſſidua, pugnæ indefeſſæ, vulnera non leuia reuerſis poſtulatæ reſpondeat, ſuoq; modulo diuinitus præſcripto faciat ſatis. quemadmodum de perfectione iuſtitiæ, atq; legis ſatisfactione ſuo declaratur loco.

Ex ignorata diuinæ regenerationis per Christo ſpiritum efficacia oritur perfidia de iuſtitiæ Chriſtianorũ impuritate ac imperfectione.

Sed ſi vobis nota atque perſpecta eſſet Chriſtianæ regenerationis atque diuinæ illius per Chriſti ſpiritum renouationis vis, efficacia, maieſtas, non ſemper ita oculos veſtros terrenæ impuritatis fumo, carnaliſque immunditiei caligine lippientes in renatorum iuſtitiam imperfectam intēderetis: ſed perfectam potius Chriſti D. ſecundi Adami renouationem admirantes intueremini, qua ſuos haud ſecus, atque ille primus, omnes in animam viuentem regenerat, vereque reformat & inſtaurat in ſpiritum viuificantem. Hoc igitur Spiritu Chriſti, quem magna, horrendaque afficitis ignominia, ne dicam blaſphemia, renouati, inſtaurati, & regenerati, perfectā accipiunt ex fonte Chriſto iuſtitiam; qua ornati, imbuti, atque præditi, verè iuſtificantur, adeò vt iuſtum Dei iudicium ferre poſſint: quod in renatis pueris, adultis phreneticis, ſtolidiſq; effulget clarius, quàm vt fuſiore oratione ſit perſequendum.

Iuſtitia renatorum iuſtum Dei ferat iudicium, etiam ſeueriſſimum; vti in púerulis, adultiſque phreneticis emorientibus liquet.

An oculi veſtri, etſi vobis videntur lincei, etiam in his næuos & ſordes deprehendent, quibus ſolida illa, puriſſimaque inquinetur & ſordidetur iuſtitia? an in illo etiam latrone Euangelico Chriſti voce de Paradiſi poſſeſſione ſecuro mihi oſtendetis & maculas & ſordes, quibus dignus ſit à promiſſo Patris regno exturbari? An non & huius cor Deus fide purificauit? an non ſuo ſpiritu, ſua iuſtitia, ſua vita Chriſtus hunc imbuit

An in Latrone Euangelico maculæ ac ſordes.

imbuit & ornauit? Nę vos igitur mihi eritis Argi: imò fratrũ cum diabolo calumniatores, qui donatam à Chriſto innocentiam & ſanctimoniam impuro veſtræ imperfectæ iuſtitię luto audetis contaminare, defœdare, atque conſpurcare. An nõ maius Chriſti donum, quàm Adæ peccatum? an nõ abundauit magis Chriſti gratia in iuſtificationem vitæ, quàm Adæ præuaricatio in mortis damnationem? huius doni, Chriſtianique beneficij nos grati præcones Catholici docemus, credentes verè iuſtificari, verè à peccatis omnibus abſolui, & expiari; ita vt nullum maneat peccatum: imò ne vlla quidẽ peccati labes, neque ſolùm in baptiſmo iuſtos fieri vera Chriſti inhærente iuſtitia: ſed apud tribunal adeò ipſius iuſti iudicis Dei, iuſtos eſſe declarandos; quòd per Chriſti iuſtitiam anima verè, non ſimulatè; re ipſa, non imputatiuè, non fictitiè, non hypocriticè iuſta veris ſecundi Adæ virtutibus eſt imbuta & ornata, membrumq́. Chriſti filij facta: quibus ceu piorum operum fontibus irrigata dulciſſimos, Deoque gratiſſimos edit bonæ, Chriſtianæq; vitæ fructus minimè inanes, caſ-" ſos, aut euanidos; quibus tandem Deus Pater iuſto reddit iu-" dicio vitam æternam. Iuſti enim in illo iudicio, ait Augusti-" nus lib. de Perfect. iuſtitiæ, inuenientur omnes, qui non fallaciter hîc dicunt, Dimitte nobis debita noſtra, & propter illã iuſtitiam accipient hæreditatem vitæ æternæ.

Quàm eximiè Catholici prædicent Chriſti beneficium & iuſtificationẽ præ inuidis ſibi Euãgelicis miſetis.

Iuſti propter iuſtitiam ſuã accipient vitã æternam. Auguſt.

Iſtud ſingulare Chriſti Domini mediatoris beneficium, nõ ſolùm Euangelicos obſcurare, atque extenuare, ſed re vera etiam mutilare, defœdare, adeoq; in nudum iuſtitiæ nomen deprauare, notius eſt, quàm vt ſit pluribus exagitandum. Sed excipiet fortè Cemnicius, renatos illos infantes hinc abreptos vera Chriſti iuſtitia inhærente apud Dei tribunal iuſtificari: quum fateatur non diuelli poſſe à peccatorum remiſſione innouatione mentis, quæ charitatis, nouæ obedientiæ, ac reliquarum (inquit folio 642.) virtutum non excludit præſentiam, nec conſequentiam: ſed aliud cenſendum de ijs, qui baptiſmo ſuperſtites viuunt.

Horum namq; iuſtitiam eſſe imperfectã & immundã: propter carnẽ enim (inquit fol. 739.) in hac vita legi nõ ſatisfacit. Vnde & D. Paulum ipſum (ait fol. 737.) iam renatũ, multisq;

An D. Paulus apud Dei tribunal ſit ex piis operibus iuſtificatus.

Cemnicij impia in D. Paulum blaſphemia.

operibus ex fide profectis ornatum, non eſſe operibus iuſtificatum: quum dicat, Nihil mihi conſcius ſum, & tamē in hoc non ſum iuſtificatus.

Iſta eſſe ſophiſtica nugamenta non fuerit oſtenſu difficile. Hunc enim D. Pauli locum nihil facere ad demonſtrandam immunditiam operibus renatorum inhærentem, ſiue quod ex operibus bonis pij non iuſtificantur; inde fiat perſpicuum, quòd D. Paulus de piorum ſuorum operum munditia ibi nō agit: ſicuti nec ſe ex operibus negat, apud Dei tribunal iuſtificandum: Sed cùm non auderet ſe iuſtum coram Deo pronunciare (ſecuritatem enim non habebat teſte Oecu.) affirmat ſe tamen ſibi non eſſe infidelis, aut perfidi miniſterij in Euangelij diſpenſatione conſcium; propter quod deberet condemnari. Etſi enim ſibi non eſſet aut negligentiæ, aut perfidiæ, aut infidelitatis in miniſterio Euangelij comiſſæ conſcius: veritus tamen ne quid occultioribus animæ ſinibus lateret ſibi ignotum, quod arbitro Deo videatur iniuſtum, non audet ſtatuere ſe eſſe iuſtum. Neque enim me ipſum iudico, ait, quia nemo nouit, quę ſunt hominis, niſi ſpiritus, qui in ipſo eſt. Itaq. Deo Iudici nos iudiciū noſtri relinquimus. Cùm autē ille nōdum cauſam patefecerit, in certamine & timore verſor (vti eſt apud Oecum. interpretatus Photius) vtpote nondum iuſtificatus.

Nihil mihi conſcius ſum, hic locus magis ſtatuit iuſtificationem ex operib. quæ abolet.

D. Paulus ſibi mali nullius cōſcius, tamen exactum Dei metuit iudiciū, ne quę ignota laterent peccata.

Sic & D. Hiero. Qui hoc dicebat: Nihil mihi cōſcius ſum, nullius vtiq; peccati ſibi cōſcius erat: Sed quia legerat, Delicta quis intelligit, &c. idcirco temperat ſententiam, ne forte per ignorantiam deliquiſſet.

Vides igitur Lector candide D. Paulū ſuis operibus bonis nō detrahere ſiue munditiā, ſiue iuſtificationē: ſed tantum non audere ſe iuſtum coram Deo arbitro pronunciare, quāquā ſibi non eſſet perfidiæ, aut infidelis miniſterij conſcius.

D. Paulū ſua ex fideli opera & Euangelij functione laudē à Deo expectaſſe. Igitur ex operibus piis iuſtificationem & remunerationem iuſtam.

Quin potius ſi verba D. Pauli accuratiùs trutinare libeat, magis ex eius diſputationis filo appareat miniſtros Euangelij propter Euangelij miniſterium ritè atque fideliter obitū apud Deum iuſtificari.

Vetat enim non eſſe nobis de quoquā iudicandū, donec veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarū, & reuela-

uelabit conſilia cordium: & tunc, ait, vnicuiq. laus erit à Deo.

Si erit vnicuique, nimirũ probo, frugi atq. fideli ſeruo, laus à Deo, erit & fidelis miniſterij, probiq. operis præmium. Nam infideli ſeruo pars erit cum hypocritis, quæ iuſtiſſima erit triſtiſſimo in tartaro ſuæ perfidiæ pœna.

Par eſt conditio operũ bonorũ, quæ malorum, apud Deũ iuſtũ agonothetam.

Quare ex D. Pauli diſputatione cõſequitur, fideles Euãgelij miniſtros propter ſuam fidelẽ operam plãtando, ſiue rigando Euangelio nauatã cæleſti præmio ornãdos; ideoq; propter pia opera iuſtificandos. Siquidem conditionis non inferioris apud Deum iuſtiſſimũ agonothetam ſunt opera bona; quàm mala, quod ad retributionẽ iuſtã attinet. Neq; tollit hanc dignitatẽ obiecta à Cemnicio immũditia: cùm eã D. Paulus ſuis in operibus nõ agnoſcat. Si enim veris & tam impuris eſſent omnia iuſtorum omniũ opera ſordibus, tetraq. immunditie cõtaminata, & defœdata, nõ verè dixiſſet Paulus, Nihil mihi cõſcius ſum. Si enim, Cẽnici, ſordes, quas malignè tuo ex impuriſſimi Lutheri ſpiritu afflare ſtudes omnibus iuſtorũ operibus, reuera D. Paulus agnouiſſet, potius illi dicendũ erat; Plurimorum mihi conſcius ſum. Atqui modò contrariũ aſſerit, quò ſibi de benè geſtis rebus, obitaq; fideliter pro Chriſto legatione gratulatur. Etſi enim hoc loco humiliter, teſte Chryſoſt. de ſe loquatur, dum & ſe, & Corinthios arrogantiſſimos ſuorũ magiſtrorum iudices priuat iudicio, quod cognitione ſua maius atteſtatur: nouit tamẽ Paulus nonnunquã loqui magnificè. Hoc autẽ nõ eſt elationis, neq; ſtultitiæ; ſed optimæ diſpenſationis.

D. Paulus Sãctis tribuit dignitatem, iuſtamq́ue remunerationẽ, propter piã vitam, teſte D. Chryſoſt.

Nam hoc in loco nõ ſuperbia elatus; ſed alios coërcens, ita loquutus eſt, καὶ ἀξίωμα αὐτῶν περιθεῖναι τοῖς ἁγίοις, & meritum honorẽ, iuſtãq. dignitatẽ piæ cõuerſationis tribuere ſanctis feſtinat. Cùm enim piis viris laus erit à Deo cunctorũ arbitro, erit & cauſa, cur eos præ cæteris laudet, iuſtisq; dignetur coronis, promeritisque ornet præmiis. nimirum quòd per patientiam boni operis, duroſque virtutis labores quæſierint gloriam, honorem, & incorruptionem, vti ad Romanos tradit. Hinc videat Cemnicius, ni ſit talpa cæcior, quàm diſdiapaſon ſua figmenta à Patrum commentariis, adeoque à genuina D. Pauli ſententia diſſentiant. Quibus Patribus ſi fidem habere recuſat de iuſtificatione ex piis operibus, certè

diſſimulare non debuiſſet D. Paulum ad Dei tribunal iamiam properãtem ſibi gratulari de corona iuſtitiæ ſibi ſuis pro operibus, imò meritis à Deo debitore, ait Auguſtinus, reddẽda & non donanda. An hunc Euangelij Chriſtiani doctorem cùm primis nobilem audebis Cẽnici venenata etiam illa tua vexare calumnia, qua Concilij Tridentini Patres mordere, ac theonino dente dilacerare non dubitaſti? Cùm namque illi ex hoc D. Pauli, aliarumq́ue ſcripturarum teſtimonio tradidiſſent illam Chriſti iuſtitiam nobis communicatam, Deiq́ue Spiritu inſpiratam & impertitam eſſe ſtolam, quam renati immaculatam proferre debeant ad Tribunal Dei, vt habeant vitam æternam, annotat Catonianus iſte cenſor. Sine diſſimulatione igitur Chriſto adimũt (inquiens fol. 722.) & noſtræ caritati hoc tribuunt, quòd ea iuſtificemur; hoc eſt, quòd propter illam coram tribunali Dei abſoluamur & acceptemur ad vitam æternam? Rurſus folio 728. ait remiſſionem peccatorum, adoptionem, ipſam denique ſalutem & vitam æternam adimi & detrahi ſatisfactioni & obedientiæ Chriſti, & transferri in noſtras virtutes.

Improba Cemnicij calumnia in Conc. Trid.

O malignum iniquiſſimi iſtius examinatoris, rigidiq́; cenſoris iudicium! qui rixandi ſtudio veritatem oppugnans, ſuæ non eſt compos mentis. An in noſtras transfertur virtutes, quod diuinis Spiritus ſancti nos regenerantis atque renouantis, tribuitur actionibus? An Chriſto detrahitur quòd vni eius gratiæ in nobis illas uirtutes operanti tribuitur? an adimitur ſatisfactioni & obedientiæ Chriſti vita æterna, quæ nobis eius ſpiritu dotatis atq; viuificatis, ipſiq́ue incorporatis per Chriſtum & propter ſolum Chriſtum donatur? gratia enim vita æterna.

Chriſto Do. nihil detrahi adeò dignitatis, aut meriti, vt illuſtretur magis, dum ſuis membris, Deiq́; filiis ſua largitur & impartitur gratiæ dona: quæ noſtra ſunt merita, teſte Aug.

Neque verò Chriſti gratia per nos vllo pacto obſcuratur, dũ bonis operibus ex huius ſementi atque efficacia ortis docemus iuxta Scripturæ linguam, Deiq́; ore vitam æternam reddi atque remunerari: ſed magis prædicatur, glorificatur, illuſtratur, quemadmodum D. Auguſtinus Epiſtola ad Sixtum cõtra Pelagianos iam pridem declarauit. Vni enim gratiæ debetur vita æterna: ſed ita vt ipſi gratiæ non fiat iniuria, quæ per Chriſti ſpiritum renatis communicata operatur fructum vitæ æternæ

æternæ, cui merces,coronaque debetur iuſtitiæ. Adeò vt Auguſtinus D. Cyprianum imitatus audeat pronunciare renatos Deum computare, imò tenere debitorem: qui ad Pauli exemplum legitimè certantibus reddat, non donet coronam iuſtitiæ.

Huic tam perſpicuæ luci atque præclaræ Chriſtiani beneficij illuſtrationi inuidus, imò ſua potius malitia, vereor equidem, cæcus, audet obrudere Cemnicius. Sed quid fiet Paulo, inquit fol. 722. qui iuſtificationem noſtram tribuit miſericordiæ Dei, & merito, & obedientiæ, paſſioni, ſatisfactioni Chriſti? Equidem cum Propheta hic iuſto dolore, atque iſtorum verè miſerorum commiſeratione commotus exclamare cogor: Oculos ſuos clauſerunt ne videant, ne forte ſanentur! An non totum ſalutis atque iuſtificationis humanæ negotium, proram, quod vulgo dicitur, & puppim vni tribuimus domini Chriſti paſſioni, ſatisfactioni, obedientiæ, merito, adeoque vni Dei miſericordiæ? an non profitemur cum diuo Paulo gratiam eſſe vitam æternam? Certè nihil ad prædicandam Chriſti gratiam, nihil ad celebrandam Dei opt. miſericordiam quod faciat, à Catholicis omittitur; quibus nulla vnquam factio deprehendi potuit Deo ſuo fuiſſe aut gratior, aut liberalioris acceptorum beneficiorum commemorationis ſtudioſior. Deo opt. Max. igitur grati cognoſcentes, quæ nobis à Deo per Chriſtum donata ſunt; tam diuitem prædicamus Chriſti Redemptoris atque inſtauratoris gratiam, tam locupletem docemus redemptionem, tam copioſam deniq; apud dominum miſericordiam, vt non ſolùm ſtrenuos Chriſti ducis milites, inuictoſque commilitones miſericorditer illo beatæ vitę brauio exornet: ſed iuſtam, adeoq; promeritam reddat iuſti agonis coronam. Vtri nunc, mî Cemnici obſecro, illuſtrius Chriſti domini prædicamus gratiam? Vtri ſingulare Chriſtianiſmi extenuamus, obſcuramus, abolemus beneficium?

Vni Chriſti Do. merito, & ſalus tota, & iuſtificatio noſtra tota debetur, & à Catholicis tribuitur.

Etenim vti coronabitur, qui legitimè certauerit: ita qui plura, crudelioraq; diuinæ virtutis amore, veritatis Euangelicæ gratia, Chriſti agonothetæ cauſa ſuſtinuit vulnera, qui plures exantlarit labores, qui duriores perpeſſus cruces, domino ſuo

eſt afflictionibus ſimilior, magiſque imagini eius complantatus maiorem etiam, glorioſioremque accipiet coronam: ſiue vti Paulus ait, meliorem inueniet reſurrectioně. Nam ſi apud Dei tribunal iuſti pronuntiantur renati non ſua, vti fruſtrà inflatus prudentia carnis tuæ Cemnici fingis, inhærente iuſtitia, ſed imputatiua Chriſti iuſtitia, omnibus vna erit corona: quia omnibus vna & æqualis eſt Chriſti iuſtitia, quę cùm à Patre omnibus imputetur credentibus, non poteſt niſi cum iniuſtitia eſſe varia & diuerſa. Vbi ergo variæ illæ, multæq; manſiones piis à Chriſto Domino promiſſæ? Vbi illud piorum diſcrimen cæleſti redundans cōſolatione Prophetis olim promiſſum, quod iuſti aliis alij magis fulgebunt vt ſtellæ, quæ claritate aliæ alias ſuperant? Item quod fulgebunt alij vt ſtellæ, alij vt firmamentum.

Roman. 7. Hebr. 11. Si vna, æqualiſque piis omnib. eſt iuſtitia, vna erit omnibus piis etiam corona. Vbi ergo manſiones variæ? vbi diuerſa iuſtorū pręmia? Ioan. 15. Daniel. 11. 1. Cor. 15.

Hoc iuſtorum in Dei regno diſcrimen dum Catholici ad verbi Dei præſcriptum, atque fidei Chriſtianæ analogiam ex vera meritorum cum D. Hiero. & Auguſt. aliiſque SS. Patribus, imò Paulo ipſo conſtituimus, non Chriſti domini merito ſuperbi detrahimus; non eius paſſioni, non eius obedientiæ, non eius ſatisfactioni ingrati derogamus: ſed Chriſtum ſolum omnis meriti ac gratiæ fontem prædicantes, eius beneficia grati laudamus, amplificamus, illuſtramus. Neque enim nobis inuidemus gloriam, quam Deus Pater miſericordiarum filiis ſuis per Chriſtum inſtauratis donare, abundantiſſimeq; elargiri eſt dignatus: ſed beneficiorum per Chriſti ſpiritum acceptorum memores diuinæ gratiæ nolumus audire ingrati. Quam ingratitudinis notam non poſſunt effugere iſti Euangelici, vtvt ſeſe magnificos crepant gratiæ Euangelicę, diuinæq. miſericordię buccinatores: quam non ſolum in hac meritorum controuerſia obſcurant, extenuant, abolent: ſed aliis plurimis etiam Euangelicæ doctrinæ capitibus, ſicuti alibi veniet demonſtrandum aptius. Proinde in venerandos Conc. Tridentini Patres dentatum ſuum Sarcaſmum, dentemque Archilochicum figere deſinat Cemnicius, quem fol. 728. Epiphonematis loco oſtentare non erubuit. Verè igitur & iuſto dolore, inquiens, cum Paulo exclamabimus: Euacuati eſtis à Chriſto,

Catholicos non excidiſſe à gratia, dum aiunt pios bonis ex operibus Chriſti gratia factis iuſtificari.

Chriſto,qui caritate veſtra,quæ eſt ſumma legis,iuſtificamini! Gal. 5. Exinanita eſt fides,& abolita eſt promiſſio ſi hæreditas ex lege, cuius ſumma eſt caritas! Rom. 4. Erras miſer,erras, ignorans ſcripturas & virtutem Dei! Non enim hæreditatẽ ex lege, quod nobis temerè ac prorſus cæco errore affingis: ſed ex fide Chriſti per caritatem operante expectamus;quemadmodum ad Gal. 5. docet Paulus. Sophiſtica eſt enim collectio, Hæreditas cæleſtis expectanda eſt ex caritate, ergo ex lege. quia ſumma legis eſt caritas. Lex enim in ſe caritatem non complectitur, ſed ea per Chriſti ſpiritum donatur atque diffunditur in corda credentium, Roma. 5. eſt ergo à lege ſeparata, non aliter, quàm à corpore anima, lux ab vmbra.nam per legẽ tantum monſtratur, quo ab auctore ſit petenda; non item per eam donatur,nedum præſtatur.Etſi enim ſumma ſit legis caritas, non tamen eius pars eſt intrinſeca, ſed aliunde accedens. quippe à Chriſto, qui legis ſcopus eſt, finis, atque perfectio legi ſuperaddita, quò ſuum conſequatur finem & vſum, qropter quem eſt lata. Siquidem pædagogus eſt,teſte Paulo, ad Chriſtum animarum noſtrarum medicum, qui concupiſcentiam animæ innatam, ſiue potius Adæ vitio inflictam ſanet ſua gratia, & fide per caritatem operante, faciat rationi morigeram, dictoque audientem. Cuius fidei operantis fructus, dum hæreditatem cæleſtem mercedis loco recipiunt atque remunerantur: non iam legis ſunt opera, ſed Spiritus Chriſti, qui illa in Chriſti membris ſiue Dei filiis per fidem & gratiam eſt operatus. Quare non aboletur promiſſio, quia hæreditas ex Dei gratia donatur: non iuſtis hominis gratia deſtituti operibus redditur. multò etiam minus exinanita eſt fides, quia hæc per caritatem operás magis ſtatuitur, perficitur, adeoque viuificatur: quæ ſine caritatis operibus anteà iacebat otioſa, mortua, & ad hæreditatem obtinendam inutilis, planeque infrugifera. Hæredes enim ſumus Dei, ait Paulus Roman. 8. & cohæredes Chriſti, ſi tamen compatimur, vt & conglorificemur. Quare cæleſtis hęreditas hanc cõpatiendi, ſiue vt vnà cũ Chriſto capite affligamur & collaboremus, conditionẽ habet inuolutã: quæ

Inſulſum Sophiſma & enmi. cij euerſum.

Hæreditas Chriſti an operũ cõditionẽ habeat incluſam.

quæ per viuificantem Chriſti ſpiritum ab eius membris eſt præſtanda.

Videat nunc æquus huius controuerſiæ arbiter, an in Catholicos quadret illud Cemnicij epiphonema, ſiue ridiculum potius inſani capitis conuitium. Euacuati eſtis à Chriſto, qui charitate veſtra, quæ eſt ſumma legis, iuſtificamini! Atqui non ita noſtra eſt, vt non ſit Chriſti: Imò ſic eſt Chriſti, vt eius dono & communione nobis occulta vi, ſicuti Adæ peccati labe anima eſt emortua, impartiatur & inſpiretur. Hæc verò charitas adeò à Chriſto non ſeparat, vt iungat magis, & re vera vniat. Qui enim Deo adhæret, vnus cum eo ſpiritus eſt. Rurſus, Qui manet in caritate, ait Euangeliſta, in Deo manet, & Deus in eo. Si nos igitur Chriſti caritas per eius ſpiritum diffuſa in cordibus noſtris Chriſto vnit; quonam obſecro pacto, Cemnici à Chriſto excidimus? quonam pacto à Chriſto ſumus euacuati?

Opera bona vniunt nos Deo

An Chriſto excidiſſe dicendi, qui vnus cum eo ſunt effecti ſpiritus? Hæc enim cordibus noſtris per Chriſti ſpiritum diffuſa, ſiue inſpirata, ſiue communicata, & nos vnus cũ Chriſto facti ſpiritus, quia ſpiritu eius viuificante rediuiui, nouamque animæ vitam recuperantes clamamus, Abba Pater!

Quare improba eſt Paulinæ ſentẽtiæ corruptela & plagiaria, multisq; fuſtibus digniſſima deprauatio, qua Cemnici in Chriſti caritatem detorques; quòd Paulus Dei ſpiritu doctus, in legẽ dixit Moſaicam: Euacuati eſtis à Chriſto, inquit Paulus, qui in lege iuſtificamini. Quantæ autem ſit iſtud temeritatis ſacrilegæ pleniſſimam Cemnici in legem ſpiritus vitæ, quæ eſt Chriſti caritas, dicere, quod Dei ſpiritus ore diui Pauli in legem dixit Moſaicam, literam mortuam, miniſterium mortis, literam occidentem, tibi æſtimandum relinquo, vbi ad te reuerſus ſolidum, verumque illud diſcrimen perceperis, quod diuinæ literæ inter legem & fidem, inter Chriſtum & Moyſen conſtituunt: Tum demum Euangelico Dei ſpiritu illuſtratus (quod vt tibi, tuiſq; ad vnum omnibus Syneuangelicis à vera dei Eccleſia catholica, & Chriſti gratia exitialiter aberrãtibus, quã citò donetur, cęlitus imprecari die no ctuque non deſinimus) perſpicies nos catholicos nõ humana

Sacrilega Cemnicij corruptela in D. Pauli ſententiam.

caritate

caritate, ſed diuina dilectione non lege, ſed fide per caritatem operante: non noſtra virtute, ſed cæleſti gratiæ iuſtificari: non denique à Chriſto excidiſſe, vel euacuatos eſſe: ſed illi fide incorporatos, ſpe inſitos, charitate coaliros & inuiſceratos vnű eſſe cű illo factos ſpiritum: qui ſua facultate atq; vi occultiſſima noſtras viuificans animas priſtinam abolens tabem, veteres eluens ſordes, innatas abolens fœditates, ingenitas inſtaurans debilitates, languores, fragilitates, nos conformes faciat imagini filij Dei. Quæ noſtra cùm filio Dei Chriſto Ieſu Domino noſtro conformitas, συμμορφία ſimilitudo, ſiue cőformatio non in eo duntaxat ſita eſt, quòd nunc innouamur ſpiritu mẽtis, ſiue peccatorű remiſſa impetrata, & noua obedientia inchoata iuſti habemur, qua tamen iuſtitia quia, imperfecta, niti nő poſſumus; ſed altera externa Chriſti nobis imputata, vti vos vobis cum Chriſti iniuria, & manifeſta iuſtitiæ eius nobis reuera communicatæ extenuatione, veraque abolitione docetis: ſed in eo maximè, quòd diuites in omnibus Spiritus S. chariſmatibus per ipſum facti ita legem eius ſpiritu adiuti præſtamus, vt ſimus ſicuti ille eſt: hoc eſt, Deum & proximum vera caritate quę vera eſt iuſtitia, diligamus. In hoc enim, ait ille verè Theologus, eſt charitas Dei perfecta nobiſcum vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia, ſicuti ille eſt & nos ſumus in hoc mundo. Non eſt quidem tam perfecta nobis caritas, quàm Chriſto eſt: eſt tamen nobis & eadem caritas, eſt & perfecta caritas; licet non perfectiſſima; ſed tam perfecta qualem, & quantá à nobis verum atq; iuſtum Dei poſtulat iudicium. Hoc autem Dei iuſti iudicis iudicium quia ſecundum veritatem eſt, & non hypocriſi aut ſimulatione, non poteſt fieri vt ſecundum inputatiuam Chriſti iuſtitiá nobis externam, quia imputatam, agatur: ſed ſecundum inhęrentem, & in nobis repertá. Alioqui non eſſet ſecundum veritatem, ſed iniuſtos Deus iudex iuſtus pronunciaret iuſtos: Rurſus Chriſtianos ad vnum omnes vna pariq́ue iuſtiria declararet iuſtos, quia vna Chriſto inhærens iuſtitia omnibus eius membris iuxta veſtrum paradoxum ex ęquo imputatur. Proinde ſolida iudicij illius diuini fiducia nobis non ex imputatiua, imò fictitia veſtra Chriſti iuſtitia oritu, quam ſibi quiſque

Rom. 8.

Conformitas filiorum Dei cum Chriſto in quonam ſita ſit.

1. Cor. 1.

1. Ioan. 4.

Deum nő poſſe iudicare nos iuſtos ſecundű iuſtitiam imputatiuam.

Vndénã oriatur ſolida de iudicio Dei fiducia?

temerè adeoque arroganter non fide ſolida, ſed præſumptione ſtolida apprehendit; ſed nobis inhærente, inſpirata, & Chriſti ſpiritu verè communicata; quæ nos Chriſto iuſto verè ſimiles atque conformes ſiue conformatos efficiẽs parit opera verè iuſta: hæc in Dei iudiciũ allata mercedẽ vitæ æternæ, coronãque, vti Paulus ſibi gratulatur, merentur iuſtitiæ, quã mihi reddet, inquit, non donabit, ait Auguſtinus, ἀποδώσει, reddet, inquam, iuſtus iudex: quia ſumus, quod ait Ioan. Apoſtolus, ſicuti Chriſtus eſt, hoc eſt iuſtitia vera, quia nobis verè inhærente atque ſuo, quem pater iudex poſtulat, modulo perfecta, plena, & munda iuſti, ſancti & Chriſti capiti conformes.

Catholicorum doctrina verbo Dei eſt conſentanea quæ tam eſt luculenta vt vel philoſophi ab ea non abhoreant.

In hac igitur diuini iudicij, quod piis Chriſti fratribus membris, cohæredibus reddit prout quiſque in corpore geſſit, vitæ æternę mercedem, deſcriptione, veraque iuſtificatione Catholici non quærimus (quod dudum exprobrabas Cemnici) ſententiam, quæ conſentanea ſit Philoſophicis opinionibus, aut legalibus ſententijs: ſed quæ diſertis verbi Dei vocibus nixa perpetuum habet orthodoxorum etiam Patrum conſenſum. at quid vetat obſecro, philoſophiam manifeſtæ veritati ſuffragari, aut liquidam veritatem non obſcuris Philoſophorum exemplis aduerſus abſurda, inſulſaque ſciolorum placita illuſtrare, qui accuratiſſimi rerum obſcuriſſimarum perſcrutatores apta rebus dedêre vocabula? quod in ſuis de virtutibus atque iuſtitia commentariis eſt manifeſtiſſimum. Vnde quia iuſtificari diſcimus D. Paulo conformiter, eſſe iuſtum fieri, ſicuti & purificari, & ſanctificari purum ſanctumque fieri, hinc iſtum caninum dentem putaſti nobis figendum, qui Pyrrhonica potius philoſophia imbutus abſurde maluiſti nouis iſtis cum Pſeudoapoſtolis philoſophari, & hominem iniuſtum ſentire verè iuſtum fieri permanente (vti ſomnias) eius iniuſtitia, quàm noſtris cum maioribus Chriſti diſcipulis, Scriptura, & Dei verbo nitentibus veritatem totum per orbem Chriſtianum conſtanter ſectari. Quòd porrò de legalibus attexis ſententiis, nugę ſunt: qui vt legalibus ſacrificiis, vmbriſque omnibus deſertis, ita & iuſtitia legali repudiata lucem vnam amplectimur & exoſculamur

mur Euangelicam ab Apoſtolis Catholicæ Dei Eccleſiæ toto orbe concorditer traditam. Arbitrati enim cum D. Paulo hominem iuſtificari per fidem ſine operibus legis, hoc eſt ſine humanis meritis, vllóne humanæ iuſtitiæ promerito præcedente, nos ſpiritu ex fide per caritatem operante ſpem iuſtitiæ exſpectantes, docemus cum D. Iacobo fidem operibus conſummari, adeoq́ue ex operibus, & non fide tantum hominem iuſtificari. Quibus fidei viuæ operibus in Deo, quia per Chriſti ſpiritú, factis, perfecta exoritur nobis Dei caritas, vt fiduciã habeamus in die iudicij, quia ſicuti ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo. Etſi enim non tam ſunt iuſti, aut mundi, aut ſancti, quàm eſt Chriſtus Dominus, vnicus omnis iuſtitiæ noſtræ atque ſanctificationis fons: ſunt tamen & ſuo modo iuſti, ſancti, atque mundi: quia & lux ſunt in domino. iuſtorũ autẽ ſemitæ, inquit verus ille cæleſti, non Iuriſtica, aut ſophiſtica ſapientia illuſtris ſophus, quaſi lux ſplendens procedit & creſcit vſque ad perfectam diem. Vnde & Eſaias piis, iuſtisq́ue viris de fratribus egenis bene merentibus pollicetur, quòd orietur quaſi meridies iuſtitia, quos etiam colliget Domini gloria. Hæc an legalibus, an potius euangelicis: item an philoſophicis, an potius Chriſtianis dicantur & defendantur ſententiis, nunc æquus bonus arbiter dijudicet.

Rom. 3. Gal. 5.

Iac. 2. Ioan. 6. 1. Ioan. 4.

Sancti ſic iuſti ſunt vt & lux ſint in Domino quæ paulatim oritur. & illuſtratur magis atq. magis.

Proinde, vt hanc concludamus controuerſiam, cùm iam liquidum ſit nihil eſſe in doctrina Catholicorum de gratuita impij per fidẽ iuſtificatione, aut piis Chriſtianorum operibus & meritis. quòd Chriſti Domini gratiam vllo pacto extenuet, aut minuat, nedum excludat, tollat aut aboleat, ſed ornet eximiè, ſingulariter prædicet atque illuſtret (quia nihil homini tribuitur, niſi gratis ſolaq́ue Dei gratia iuſtificato, & per Chriſti ſpiritum renato, viuificato, inſtaurato) perſpicuum opinor piis lectoribus & de hac iuſtificationis controuerſia facilem fore Eccleſiarum conſenſionem: modò candidè, citraq́ue ſophiſticas calumnias ab aduerſariis acciperetur. Nam verè intellecta hæc pia Catholicorum doctrina, liquidis ſcripturarum ſententijs ſtabilita & SS. orthodoxorum PP. conſenſu confirmata, nihil habet peregrinum, Euangelio

Epilogus huius controuerſiæ de iuſtificatione.

Vnde facillimæ cõſenſionis certæque Eccleſiarum concordiæ ſpes affulgeat.

gelio contrarium, aut diuinæ Chriſti gratiæ iniurium. Conſenſio enim tandem in Colloquio Auguſtano, quod ſeptenorum dicitur, à Melanchthone, Brentio, aliiſque proteſtantibus ingenuo magis pudore præditis fuit impetrata; imò tantum non extorta, iuſtificationem non eſſe ſolius fidei. Ideoque non vtendum hac loquendi formula, nouis ab euangelicis fraudulenter inuenta, hominem ſola fide iuſtificari, quemadmodum & decreto receſſus Auguſtani per Carolum. V. aliosque Imperij ordines fuit conſtitutum. Deinde fuit dudum demonſtratum nec vocabuli iuſtificari etymologiam petendam ex Græcorum, aut Hebræorum lingua, neque ex forenſi vſu, pro iuſtum haberi aut reputari aut declarari: ſed ex Chriſtianæ ſcholæ intelligentia, quæ iuxta Theologorum veterum doctrinam teſte vel ipſo Buccero, Epino, atque ipſo adeo Cemnicio tradit accipiendum pro iuſtum fieri, & iuſtitia, & ſanctitate imbui, ſiue iuſtitia inhærente donari ac iuſtum eſſe. Cæterùm vt in his controuerſiis tandem contra paradoxi Lutheri hyperbolas ab ingenuis, & moderatioribus & Vet. Patrum lectione cultoribus fuit impetrata concordia, ita nihil ambigendū, facilem hac ſuper quæſtione de iuſtificatorū operibus, & iuſta mercede fore conciliationē, qua iuſti Deum exſpectant, atq; vti ait Cyprianus & Auguſtinus, tenent debitorē. Item de horum verè iuſtorum operum fiducia & iuſtitia, quæ iuſtum Dei iudicium ſecundum Ioannis Theologi & euangeliſtæ doctrinam ſuſtineant, Deumq; teſte Auguſtino debitorem poſtulant, iuſtam etiam vitæ æternæ coronam exigunt: non eſt ambigendum inquam facilem, hac ſuper quæſtione fore conciliationem modò ſui Comitialis decreti memores Proteſtantes Rom. Imperij ordines patiantur omnem hanc controuerſiam ex ſcriptura diuina, & ex perpetuo Patrum orthodoxorum conſenſu definiri. quia ſuo ſeſe nunc iugularunt gladio delecti iſti Confeſſioniſtarum Patroni, dum præclaro ſuo illo opere Cæſari Ferdinando. B. M. Francforti exhibito arma nobis, vnde gratiam habemus ſanè ingentem, expedierint, quibus miſeri concidant neceſſe eſt. Non enim iniuſtorū ſunt merita, vti ex Auguſtino allegant, ſed iuſtorum. Quare fateantur neceſſe eſt hominum piorum quædam eſſe merita.

Et,

I. Colloquio Auguſtano facta concordiæ ſemina.

II. Etymon vocis iuſtificari vndenā petendū.

III.

Anonymi Confeſſionis Auguſtanæ propugnatores ſuis ſeſe iugulaſſe gladiis: quia Patrum verbis à ſe allegatis Catholicorū ſtatuūt doctrinā.

Et, cùm ero iuſtus ait apud eoſdem Auguſt. fol. 126. in tua iuſtitia, quia iuſtitia abs te data eſt, iuſtus ero; & ſic erit mea vt tua ſit; hoc eſt abs te mihi data. Rurſus cum pręmium venerit, ſua dona coronabit, non merita tua, gratia enim vita æterna. vnde bonis operibus, vti aiunt ex D. Auguſtino fol. 127. debetur regnum cælorum: quia, vti ait epiſtola 105. meritis præcedentibus redditur, ſed quæ ex gratia ſunt facta, ideoque & ipſa merita ſunt data. eſt enim ſtipendium iuſtitiæ vita æterna, quia ſicuti merito peccati, tanquam ſtipendium redditur mors: ita merito iuſtitiæ tanquam ſtipendium redditur vita æterna. Stipendium enim debetur, ait Auguſtinus, quia dignè retribuitur, quia meritò redditur. Et mox, cui debetur vita æterna, vera iuſtitia eſt. Si autem vera iuſtitia eſt, ex te non eſt, de ſurſum eſt deſcendens à Patre luminum, & vt haberes & eam profectò accepiſti. Quid enim habes quod non accepiſti? Quapropter homo ſi accepturus es vitam æternam, iuſtitiæ quidem ſtipendium eſt; ſed tibi gratia, cui gratia & ipſa iuſtitia. tibi enim tanquam debita redderetur, ſi ex te tibi eſſet iuſtitia, cui debetur. nunc ergo de plenitudine eius accepimus non ſolùm gratiam, qua nunc iuſtè in laboribus vſque ad finem vitæ viuimus; ſed etiam gratiam pro hac gratia, vt in requie poſteà ſine fine viuamus.

Aſyſtata Apologeticorũ noſtram canunt victoriam hac in cauſſa.

Auguſtinus epiſtola 52. In Pſal. 31. & 50 Epiſt. 105.

ANTITHESIS NONA.

CAP. XXVI.

Antith. 9.

De fide quã noui Theologi nouo dicunt vocabulo ſpecialem.

IAM *ad Nonam tranſeunt Anonymi Confeſsioniſtarum Patroni Antitheſin, quam faciunt de fiducia certa & indubitatá diuinæ gratiæ, & promiſsionum æternarũ. Hanc ita ipſi quidem definiunt, Catholicæ & orthodoxæ, inquiunt, doctrinæ conſentiens vox eſt, quòd in cõuerſione oporteat indubitata fide accipi remiſsionem peccatorum propter meritum filij Dei & certò ſtatuere quòd ſumus in gratia.*

LINDANI RESPONSIO.

Quã facilis ſit Eccleſiarũ concordia, ſi candidè quæratur ab aduerſariis.

Vbinam Catholicis certa fiducia: & vbi dubia, & quibus de cauſis.

Hæc Antitheſis nullo diſſoluatur negotio, ſi & hîc ſicut in ſuperioribus, neceſſaria adhibeatur diſtinctio: nimirum fiduciam indubitatam, imò fidem certam adhibendam eſſe Dei promiſſionibus; quantum eſt ex eius parte; ſed poſſe du-

bitandi cauſſam eſſe ex homine: quia certus conuerſionis, ſicuti & exauditionis modus, certaque conditio diuinitus eſt præſcripta. Non enim donatur remiſſio peccatorum niſi credentibus: putà verè atque Euangelicè. Non ergo Arrianis, non Macedonianis, aut Neſtorianis. Deinde nō datur eadem peccatorum remiſſio niſi pœnitentibus: putà verè & ex animo. Non ergo Simoni Mago, aut Iudæis illis Hiſpanienſibus ob euadendum mortis periculum, aut bonorum temporalium commodum conſeruandum baptizatis. Non datur denique peccatorum remiſſio, niſi cæleſtia Chriſti Sacramenta ſuſcipientibus, idquè legitimè, idoneaq́. animi præparatione.

Varia ſunt ad remiſſionē, peccatorum neceſſaria, quę illam, quo ad nos, faciunt incertam. 1. Fides Catholica. 2. Pœnitentia vera. 3. Sacramentorum ſuſcepitio. 4. Idonea præparatio.

His ex rebus liquidum eſt, iuſtam hominibus ex ſui parte accidere poſſe impetrandæ diuinæ peccatorum remiſſionis gratiæ dubitationē; cùm tot rerum clariſsimarum exēpla cogant pios animos nō ſolū ad Dei promiſſa reſpicere; ſed ad præſcriptas etiam ſibi conditiones, ſeriò in primis animaduertere.

Quas dum pius animus, vti par eſt, perſcrutatur ſedulò an ad illas ſeſe prǣparatit, ac quantum per humanam licet fragilitatem illas præſtiterit, meritò ſua ex parte, non autē ex Dei promittentis: ſed ſua inquā ex parte meritò ambigit, an quod Deus promiſit, nanciſcatur. Non quod Dei promiſſis diffidat: ſed ſuæ diligentię atque neceſſariæ, imò diuino iuſſu requiſitæ præparationi. Non enim Deus ſimpliciter, nulláue adiecta cōditione promiſit omnibus peccatorum remiſſionem: ſed certis ſub legibus, certis ſub cōditionibus, puta credētibus, pœnitētibus ſua deniq. Sacramēta legitimè ſuſcipiētibus. Hic quia pius ſubinde anim' in ſe agnoſcere poteſt aut fidē imperfectiorem, aut pœnitētiæ languorē priſtiniq. amoris carnalis, aut im mundas huius, mūdi reliquias, aut aliud, quod diſpliceat: meritò ipſa ſua ex parte oritur de illius promiſſi euētu dubitatio.

Peccatorū remiſſio variis ſub conditionibus à Deo eſt hominibus promiſſa.

Audit enim diuinum illud oraculum, ſibi piiſq. omnibus magnū iniicere metū an ſit orator exoratus & ſupplicator exaudiēdus, iniquitatem ſi aſpexero in corde meo, non exaudiet Dominus. Rurſus, nequis temere ſibi peccatores de facili exauditione blandiantur, audiant apud prophetam Zachar. Et factū eſt, ſicut loquutus eſt, & non audierunt. ſic clamabūt & non exaudiam. Sic & Pſalm. 17. Clamauerant, nec erat qui ſal-

Iuſta eſt dubitādi cauſa piis an quod poſtulant impetrabunt: cum Dei verbū teſtetur multos orare & clamare ad Deum, ſed non exaudiri. Pſal. 65. Zach 7.

ſaluos faceret, ad Dominum, nec exaudiuit eos.

Huius cauſſa diuina illa Sapientia apud Salomonem exponit aut exprobrat potius impiis, deſpexiſtis omne conſilium meum (inquit Prouerb. 1.) & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo. Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: ad me conſurgent, & non inuenient me: eò quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperunt, nec acquieuerunt conſilio meo.

Pſal. 17.

Cur Deus clamantes ad ſe ſubinde non exaudiat.

Prouerb. 1.

Accedat igitur Deum rogaturus, cum illo euangelico Pharizęo aliquis hypocrita, accedat vſurarius, fornicator, ebrioſus, accedat peccator quiuis alius, ſuorum nondum flagitiorum ex animo pęnitens, non exaudietur, donec cor ſuum legitimè ab omni iniquitate expurgarit. quod quia labor & opus eſt, meritò tam diu de exauditu ambigit, donec in corde videt priſtinam vigere iniquitatem: neque cùm illius ſui delicti odio, aut caſtigandi propoſito videt, aut animo experitur ſuauiſſimum pulcherrimæ virtutis deſiderium.

Quod ergo blandi Confeſſioniſtarũ patroni addunt, iterũ in inuocatione minimè dubitandum an Deus recipiat preces, manifeſtè diuinis dudũ allegatis repugnat oraculis. Non enim exaudiet Deus, ſi in corde videas iniquitatem vllam. Clamabunt enim & non exaudiam, inquit ad Zachariã. Porrò quòd affirmant hanc fidem afferendam omnino ad precationem, verè recipi & exaudiri à Deo preces noſtras, & exaudiri propter filium mediatorem iuxta promiſſiones, eſt ex illis blandiloquentiis & adulationibus, quibus D. Paulus admonet ſuos Romanos D. Petri ante annos decem diſcipulos, corda ſimplicium ſeduci per Pſeudoapoſtolos: qui ſuo ventri ſeruiunt. Ex diametro enim repugnant, credendũ eſſe preces noſtras exaudiri à Deo iuxta promiſſiones: & non exauditurũ Deum, teſte Dauide, ſi noſtro in corde videamus iniquitatem. Proinde quę ad ſuam adulatoriã ſententiam ſtabiliendam adducunt aulici Confeſſioniſtarũ propugnatores SS. literarũ aut Patrũ teſtimonia, nihil Catholicę aduerſantia doctrinę. Abrahæ namq. exẽplum ex Ro. ca. 4. nobis conſentaneè docet nullum debere locum eſſe dubitationi, nedum infidelitati, de promiſſo diuino, quin illud ex parte Dei promittentis ſit veriſſimum, certoq́.

Adulando & blãdiloquio ſeducunt Pſeudoapoſtoli corda ſimplicium.

Pſal. 65.

Rom. 15.

Doctrina Confeſſioniſtarũ ex diametro ſcripturis cõtraria.

Reſponſio ad loca ab aulicis adulatoribus cõtra catholicam doctrinã allata.

Non hęſitandũ de promiſsis Dei ex infidelitate: quæ Deũ reſpicit.

futurum. quod Paulus diſertè admonet, dum dicit Abraham non dubitaſſe ad promiſſioné Dei ob incredulitatem, ſiue vti Paulus, τῇ ἀπιςίᾳ, vt fidem Deo non haberet: ſed fide corroboratum Deo tribuiſſe gloriam, certa perſuaſione concepta, quòd is qui promiſerat, idẽ potens foret etiam præſtare. Quòd ad D. Petri abiurgationem attinet, Modicæ fidei, quare dubitaſti, nihil Catholicæ officit doctrinæ, quæ & ſuos filios docet nihil ambigendum de Chriſti omnipotentia; ſeueriterq́ obiurgat, ſi quos de Chriſti potentia ſine omnium efficaci virtute deprehenderit aut dubios, aut æquo minus perſuaſos.

Modicæ fidei quare dubitaſti, Germano ſuo vindicatur ſenſu.

Cùm enim quidam reperiantur infirmiori fide, qui cum illo Euangelico Tirone orantes dicunt, Domine adiuua infirmitatem meam, talibus ipſa Chriſti Dei loco reſpondet. Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti; reipſa perſpicuè demonſtrans nullam eſſe dubitandi rationem ex parte Dei: ſed ſua ſolùm ex parte. Vnde & cum D. Iacobo hortatur ſuos, vt petant in fide, nihil hęſitantes. Non enim impetraturũ, qui hæſitans orat: puta qui non ſemel perſuaſus, totusq́; indubius credit Deo Opt. Max. & poſſe & velle donare, quicquid noſtra interſit, aut quoquomodo nobis fuerit ſalutare. Ex parte ergo Dei nullus poteſt piis eſſe dubitãdi ſcrupulus reliquus.

1. Ioan. 3.

D. Ioan. rationem oſtendit cur orantibus ſubinde dubitandũ an impetrabunt quod petunt.

Sed quia D. Ioannes admonet ſic orandum, ſi nos cor noſtrũ non reprehendit, quod mandata Dei cuſtodimus, vt fiduciam habeamus, nos accepturos, quicquid petierimus à Deo; alienũ non eſt à pietate, ſi animus Chriſtanus ſubinde ſecũ ambigat vtrum ſit impetraturus, quoniam agnoſcit ſe cordis ſui repreſionem non omninò effugere, quòd Dei mandata cuſtodit.

Reſpõſio ad locum D. Pauli Certus ſum. Rom. 8.

Certitudo Paulina nõ eſt omnium communis, ſed paucorum ſpeciali beneficio.

Non omnes iuſti ſe perſeueraturos ſciunt, ſed quibus Deus reuelat August.

Porrò quòd ad illam ſententiam D. Pauli. Rom. 8. Certus ſum. &c. attinet, nihil contra piam Catholicam eum doctrinã facere, inde candido liqueat lectori, quod & Catholici docemus quibuſdam, ſed non omnibus credentibus illam certitudinem contingere, quod non ſeparabuntur à Dei amore vlla re externa, qualis D. Paulo contigit: ſed ea vti non omnibus eſt communis, ita & citra ſalutis ſecuritatem conſiſtit. Siquidem pij de perſeuerantia ſunt incerti, quod D. Auguſt. libri. 1. cap. 12. de ciuitate Dei præclarè docet. Quis enim hominum ſe in actione, profectuq́; iuſtitiæ perſeueraturum vſque in finem

nem ſciat? niſi aliqua reuelatione ab illo fiat certus, qui de hac re iuſto latentiq; iudicio non omnes inſtruit: ſed neminem fal lit. fuerit ergo D. Paulus ex horum numero, vti & Dauid ex Pſal.
clamans, Credo videre bona Domini in terra viuentium! Rurſus incerta & occulta ſapientiæ tuæ, id eſt, remiſſionem peccatorum meorũ, manifeſtaſti mihi. Verùm quòd paucis ſingulari pietatis diuinæ beneficio cõtigit ad omnes indifferẽter transferre cuius nam fuerit frontis? Vt ergo nunc diſſimulemus illam D. Pauli vocem certus ſum, πέπεισμαι non ſemper habere fidei certitudinem: ſed tantum fiduciæ (vnde & hoc loco Eraſmus, Beza, & alij reddunt, perſuaſus ſum) quæ falli queat; quemadmodum variis ex D. Pauli locis oſtendatur, atq; adeò conuincatur. Agedum igitur demonſtremus vel D. Paulum ipſum non ita fuiſſe ſuæ ſalutis, æternæq; vitæ certum & indubium, quin dubitarit ipſe; magnoq; ſubinde periculo, metuq; perculſus ambiguerit, an eſſet aſſecuturus, quod tantis laboribus & ſudoribus venabatur. quòd mirum iis minimè videbitur, qui poſteriores hac ad Ro. Epiſtolas non oſcitanter excuſſerint. Nam epiſt. ad Philippen. quæ veterũ PP. ſuffragio poſt illam ad Ro. fuit ſcripta, ſic habet: Si quo modo occurram ad reſurrectionem ex mortuis. In quẽ locum D. Chryſoſt. homil. xi. ita ſcriptum reliquit: Credidi in illum, inquit, & reſurrectionem eius; imò & patior propter ipſum, ἀλλὰ οὔπω δυνάμεθα θαῤῥῆσαι περὶ τῆς ἀναστάσεως, ſed nondum poſſumus de reſurrectione illa ſecuri eſſe. & infra; Veruntamen poſt omnia iſta quòd in Chriſtum credidi, quòd morti eius conformatus ſum, „ quòd paſſioni eius ſum conſors οὔπω θαῤῥῶ nondum ſecurus „ οὔπω θαῤῥῶ
ſum. Quod & alibi dicit, qui ſtat, videat ne cadat. Et iterum: „
Metuo, ne cùm aliis predicauerim, ipſe reprobus efficiar. In eundem locum & Theophilactus: Vide & religionem, ſiue timorẽ eius, qui tanta eſt operatus, quæ ſunt ſupra hominem: nondum audax & confidens ſum, inquit, quia in certamine verſor, & inſequor ſi quo modo queam comprehendere brauium. In eandem ſententiã & D. Primaſius hũc Pauli locum accipit. Adhuc de hac perfectione, & tali reſurrectione (quæ erit iuſtorum ad gloriam cum Chriſto) de me incertus ſum. Planè ita & Oecumenius. Si quo modo pertingam, ὁρᾷς αὐτὸν

D.Paulum non fuiſſe ſalutis ſuæ ſecurum, aut ſine dubitatione omni perſuaſum.

Chryſoſt. negat D. Paulum fuiſſe ſecurum.

Cur Paulo fuerit timendum

Theophylact. ait D. Paulum timuiſſe ne ſaluaretur.

D. Primaſius ait D. Paulum fuiſſe ſalutis incertum.

Oecumenius Paulum docet dubitaſſe de gloriæ corona.

μετὰ τοσαῦτα ἔτι ἀμφιβάλλοντα; cernis'ne illum poſt tanta adhuc dubitantem?

D Theodoretus monet Paulũ timuiſſe, ne à palma excidat

Similiter & D. Theodoretus illud ad Corinth. Ne fortè cũ aliis prædicauero, his, inquit, vtor labore & continentia, pertimeſcens, ne cùm alijs id quod oportet, docuero, ipſe à certaminum fine & brauio omnino excidam. Et D. Chryſoſtomus,

D. Chryſoſt. aſſerit D. Paulum pertimeſcere poſt tot labores eximios.

Quòd ſi Paulus hoc timuit, (inquit homil. 23 in cap. 9. Cor. 1.) qui tam multos docuerat *καὶ δέδοικεν μετὰ τὸ κηρῦξαι* & timuit poſtquàm prædicauerat, & nuncius factus fuerat, orbiſq. terrarum patrocinium ſuſceperat; quidná nos dicemus? Nolite putare, inquit, ſolam fidem ad ſalutem vobis eſſe ſatis. Eundem

D. Gregorius, ait D. Paulum trepidaſſe de ſalute.

in locũ D. Gregorius ſcribens, Certè Paulus Apoſt. (inquit lib. 6. cap. 186.) qui ad tertium cęlũ aſcẽderat, tamen adhuc trepidus dicebat, Caſtigo corpus meũ, & quæ ſeq. Adhuc timet qui

Tertullianus docet, D. Paulũ animi pẽdere de ſua mercede, an certò accipiẽda.

iam ad cælũ ducitur: & iá timere non vult, qui adhuc in terra conuerſatur? Sic & Tertullianus D. Paulum de cęleſti mercede, an certò ipſi cõtingeret, dubitaſſe docet lib. de reſurrectione carnis. D. Ioannes nondum manifeſtatum eſſe ait, quid » futuri ſumus.

Piis hîc eſt contemplatio per fidẽ nõ præſentatio non poſſeſſio regni, ſed expectatio.

» Scimus quia ſi manifeſtauerit, ſimiles ei erimus, vt ſimus iá, quod neſcimus: vtiq. ſcituri, ſi iá eſſemus. Adeo contemplatio eſt ſpei in hoc ſpacio per fidẽ, nõ præſentatio: nec poſſeſſio, ſed expectatio. De qua ſpe & expectatione Paulus ad Galat. Nos enim ſpiritu ex fide ſpẽ iuſtitię nõ expectam*; nõ ait tenemus.
» Iuſtitiæ autẽ Dei dicit ex iudicio, quo iudicabimur de merce-
» de. Ad quá pendens & ipſe, cum Philippenſibus ſcribit, Si quà,
» inquit, concurrá in reſurrectionẽ, quæ à mortuis, non quia iam
» accepi, aut cõſummatus ſum. Et vtiquè crediderat, omnia Sa-
» cramẽta cognouerat vas electionis, Doctor Nationũ; & tamen
» adijcit; perſequor autẽ, ſi adprehendam, in quo ſum adprehẽ-
» ſus à Chriſto. Eò amplius ego me fratres, nõ puto adprehẽdiſſe.
» Vnũ planè, oblitus poſteriorũ, in priora me extendẽs ſecundũ ſcopũ perſequor ad palmá incriminationis, per quá concurrerẽ

1. Cor. 4. Paulus in diſcrimine verſabatur.

vtiq; in reſurrectionẽ à mortuis: ſuo tamẽ tẽpore, ſicut ad Galatas, bene autẽ faciẽtes, ne tædeat, tẽpore enim ſuo metemus. Audis D Paulũ tot myſteriorũ peritiſſimũ animi pẽdere de ſua mercede, quá Deus illo in iudicio reddet: donec enim Deus iudica-

iudicauerit,cauſamque patefecerit in certamine & metu ait apud Oecu. Photius,ἐν ἀγῶνι καὶ ἐν φόβῳ in diſcrimine ac pericu lo verſabatur. Niſi enim Deus ipſum iuſtū pronūciarit, vti ait Oecumenius τὸ ἀσφαλὲς οὐκ ἔχει,nō habebat certū, ſecurū atq. infallibile,ſe apud Deum iuſtificatū iri. D. Auguſt.illud quòd ad Ro.ſcriptū eſt,infelix ego homo,ex Diui Pauli perſona intel ligens,video me eſſe in periculo, inquit, de nuptiis,& concup. cap.2.ne aliquando ſuccumbā.Ideo cupio liberari.In eundem ſenſum, & D.Ambroſ. D. Paulū ſenſit ſuæ ſalutis nō fuiſſe cer tum:ſed mirè ſolicitum.Paulus pugnās contra peccati inquietudinem,inquit apud Auguſt.lib.2.contra Iulianum,primum ab eo vinci,ſuperariq́ue metuebat.

D. Ambroſius docet D.Paulū non fuiſſe ſuæ ſalutis & victoriæ de peccatis certum.

Cùm igitur D. Paulus teſtibus Ambroſ. Auguſt. Chryſoſt. & aliis metuit,ne ſuperaretur,brauioq. excidat: & Oecumenio teſte ambigit an ſit coronā aſſecuturus,parteq. reſurrectionis beatæ adepturus,aliquo ſenſu verū eſſe oportet licere de ſalutis certitudine piis quibuſdā dubitare,ſicuti & verū eſt licere ambigere an Deus orantē quēlibet exaudiet,ſi forte vti Dauid admonet,viderit iniquitatē in corde ſuo, aut ſi iuxta Paulū & Chryſ. ab aduerſariis recitatū, nō orat leuās puras manus. Nō licet prorſus ambigere,inquit,ſi puras ad Deū leuemus preces, non exauditum iri. vbi qui conditionem vt quis exaudiatur à Chryſoſt. nō videt adiectam,an aliquid videre cenſendus ſit?

Aduerſarii ſe iugulāt allegato D.Chryſoſt. teſtimonio.

Quare quod in Antitheſi Anonymi Confeſſioniſtarū Patroni Catholicis affingunt,mera eſt calumnia,verè Sathanica. Pontificij contrà (inquiunt fol.131.) delent hanc conſolationē, & iubent ſemper dubitare an ſimus in gratia, an Deus nos exaudire velit inuocantes propter Chriſtum. Bona verba quæſo viri boni! Quo pacto obſecro Catholici hanc delent cōſolationem,qui diſertè ſuis mādant firmiter credendū,quotidianaq. repetitione ad excitandā in Deum fiduciā,lectitandum illum fidei Apoſtolicæ articulum, Credo remiſſionem peccatorum?

Calumnia Confeſſioniſtarū in Catholicos, quod ſemper dubitandū docent an Deus nos inuocantes exaudire velit.

Rurſus, qui firma fide tenēdum docent quotquot, credunt, pœnitentiam agunt, & Sacramentis legitimè, certaq. à Chriſto forma præſcripta ſuſcipiunt, à Deo in gratiam recipi, certoq. eſſe non ſolùm in Dei gratia: ſed filios etiā Dei: hæredes Dei adeoque Chriſti eſſe cohæredes? An qui aſſiduè, docent

M 2 Deo

Deo nunquàm ſine ſpe miſericordiæ ſupplicari, iubet ſemper dubitandum an Deus nos exaudire velit? Spe firma Dominum oramus; de exorandi euentu optimè confiſi, nihil ſpei abijcimus: ſed vt exaudiendi certitudinem nobis non arrogamus, ita deſperandi auctores nulli ſumus.

Non ergo hanc tollunt Catholici exorationis conſolationem: non dubitandum aſſerunt an Deus orantes exaudire velit, neque ſemper docent dubitare an credentes ſint in gratia: ſed tãtum illos, qui meritò ſua ex parte dubitant an præſcriptas diuinitus reconciliandi leges impleuerint, certasq; impetrandæ peccatorum remiſſionis cõditiones pręſtiterint. Nihil autem dubitandũ docent an nos exaudire velit Deus orantes propter Chriſtum: ſed tantum, an nos idoneè præparati, & legitimè diſpoſiti oremus, vt exaudiamur propter Chriſtũ. Fieri nãq; poſſe haud infrequenter vt plurima in nobis ſint impedimẽta cur nõ exaudiamur: putà ſi aut verè Deũ nõ timeamus; aut noſtro in corde iniquitatẽ cor noſtrum reprehendentẽ ipſi videamus, aut in animo deniq; occultorum aliquid, quod Deũ offendat, latere neſciamus. Si quid horum omnium, aut aliud quòd exaudiri impediat, noſtro in animo viderit ille, cui omnia, teſte Paulo nuda ſunt & aperta. Heb. 4. ſiue vt ipſe loquitur τετραχηλισμένα reſupinata, patentia, expandiculata, ecquid mirum ſi homo ſubinde metu ſanè non iniuſto corripiatur, ne non exaudiatur?

Colligitur ex ſcripturis cauſæ variæ cur ſit dubitandũ, an exaudiendi ſint: an Deus nobis propitius annuet.

Nouimus enim Dauidem docere Deum exaudire inuocantes ſe: verùm addit inuocantes in veritate. Rurſus Deum facere voluntatem inuocantium ſe; ſed addit, & timentium. Nouimus Dauidem tam aſſiduum precatorem ſibi metuere ne non exaudiatur. Ne auertas faciem tuam, inquit, à me, ne declines in ira à ſeruo tuo. Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? huius pij ac religioſi metus piis cauſa eſt, nequid fortè abditũ in animo lateat, aut aliunde quoq; hæreat, quod nos quidẽ cõtaminet, Deũ offendat vel grauiſſimè. Delicta quis intelligit, ait: &, Ab occultis meis munda me. Rurſus, Ab alienis parce ſeruo tuo Si mihi nõ dominabũtur, tunc immaculatus ero: & emũdabor à delicto maximo. Et erit (nimirum tũc vbi fuero à peccatis liberatus; ab occultis expiatus; ab

Dauid cur timuerit ne non ſemper exaudiretur.

Varia peccata impediunt cur orantes nõ exaudiamur.

ab alienis emundatus) vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.

Quæ cauſæ ſi Sanctiſſimũ Dei virum Dauidẽ meritò reddebant ſolicitum ne orans non exoraret, aut deprecatus non exaudiretur: an non temerarium fuerit paſſim omnibus perſuadere, vt ſuam ad precem ſtatuant ſibi ſine dubitatione omni remiſſa peccata; pręclare enim D. Hieron. in illud Danielis, Forſitã ignoſcet Deus delictis tuis. Cùm beatus Daniel, inquit, præſcius futurorum de ſententia dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur.

Temeritas Confeſſioniſtarum. D. Hieron. verbis demõſtrata.

Quo pacto enim temeritatis notã effugiat, qui ſine dubitatione ſibi inuocanti & oranti ſtatuit remiſſa eſſe peccata? An non videat Phariſæum illum Euangelicum fruſtrà oraſſe? an Deũ fruſtra comminatũ peccatoribus credat, quærite Dominum, dum inueniri poteſt; inuocate eum dum propè eſt. An nõ igitur quibuſdã ſeſe, licet inuocatus, ſubducit, ne nõ exaudiat? Certè id humano ingenio videretur impiũ; niſi diuina ſic nos docerent oracula. Clamauerunt, ait ille, nec erat qui ſaluos faceret: ad Dominum, & non exaudiuit eos. Sanè Iudæi in Deum credentes clamant aſſiduè, ac ſine quotidiano diuinarum precationum penſo nullum tranſigunt diẽ: ſed non exaudiuntur. Sic enim olim ipſis cõminatus Dominus nunc ipſorum punit facinora, Clamabunt & non exaudiã (inquit apud Zach. cap. 7. Clamant & Antiochi ſuorum flagitiorum in ſpeciem pœnitentes: ſed non exaudiuntur. Clamant & vindictæ cupidiſſimi homines: tamen iuxta temerarium Confeſſioniſtarum axioma ſine dubitatione inuocantes ſtatuere debent, non ſolùm ſe exauditum iri: ſed peccatorum etiam remiſſionem conſecuturos.

Verbum Dei docet multos clamantes non exaudiri.

Iudæi quotidie clamantes non exaudiuntur.

Sed quò ſuos adulãdo fallant, temerariam, vanam, impiam (quia ſcripturis diuinis dudum allegatis contrariã) aſſeuerationem, ſtolidam animi perſuaſionem, arrogantem præſumptionem Euangelicam fingunt eſſe fidem. Rem temerariam faciunt (ait Hieron. in Danielem) qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicẽtur, cũ Daniel de ſentẽtia Dei dubitarit.

Adulatores hodie plurimi ſtolidam perſuaſionem audent appellare Dei fidem: & humanam temeritatẽ Euangelicã faciunt ſecuritatem.

Quanquàm verò Catholici doceamus Chriſtianũ hominẽ nunquã ſine dubitatione (niſi ſingulari Dei dono) poſſe ſtatue-

Calumnia aduerſariorum in Catholicos depulſa.

re ſibi remiſſa peccata: non tamen docemus (quòd aduerſarij nobis calumnioſiſſimè affingunt) ſuſpenſa aſſeueratione perpetuò hæſitandum Chriſtiano precanti an exaudiatur nec ne. cùm liqueat nos vbique ſpem metui adiungere comitem; imò firmiter ſperandum certoq́. cõfidendum oranti quòd exaudietur: ſi tamẽ oret legitimè: ſi ex animo fratribus in ſe peccantibus dimiſerit; ſi Deũ verè timuerit; ſi denique ſine hęſitatione orauerit, nihil ſibi mali conſcius, cuius non pœniteat; ita nec occultis contaminatus, aut alienis grauatus.

Meritò enim D. Paulus ſeſe timet iuſtificatum prædicare, quanquam ſibi nihil eſſet conſcius. 1. Corint. 5. Cuius exemplo & nos ſperandum potius quàm temere citra hęſitationem ſtatuendum ſibi eſſe remiſſa peccata. Non ergo delent Catholici diuinam conſolationem, quòd clamantes exaudiet, quòd inuocãtes non deſeret: ſed has promiſſiones firmiter obtinentes monent ſuos, vt orantes ſeſe idoneos reddant, quos Deus exaudiat. quod cùm ſæpiſſimè iuſtis ex cauſis dudum fusè cõmemoratis fiat, hortantur vt ſi iniquitatẽ nõ viderint in corde ſuo, ſperent, fiduciamq́. permagnam cõcipiant de Opt. max. Dei pietate atq. miſericordia, cui nunquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur: cuius oculi ſemper contemplantur iuſtos, & aures eius ad ſuſcipiendas, & exaudiendas ipſorum preces.

Quanta cũ exauditionis ſpe certaq́. fiducia orandum doceat Catholici.

Certitudo de ſuorum peccatorum remiſſione docetur ex Dei verbo temeraria Eccleſiaſt. 5.

Cæterùm illã certitudinẽ, quæ omnẽ excludat dubitationẽ de peccatorũ remiſſione, quòd ad hominẽ quidẽ pertinet, vti diximus, nõ ex parte Dei diſertè ſcriptura monet ceu temerariam refutandam. De propitiatu peccati noli eſſe ſine metu.

Rurſus ſunt iuſti & ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo vtrum amore an odio dignus ſit: ſed in futurũ omnia ſeruantur incerta. Vbi D. Hieron. Porrò hic ſenſus, inquit, etiã in hoc dedi cor meum, & ſcire volui quos Deus diligeret; quos odiſſet, & inueni iuſtorum quidem opera in manu Dei eſſe: & tamen vtrum amentur à Deo, an non, nunc eos ſcire non poſſe, & in ambiguo fluctuare, vtrum ad probationem ſuſtinent, quæ ſuſtinent, an ad iudicium.

Sẽſus germanus illius, nemo nouit vtrũ amore an odio ſit dignus ex D. Hieronymo.

Vnde liquet quod certa & infallibili fide citra reuelationẽ nulli conſtare poteſt ſibi remiſſa eſſe peccata: aut ſe iuſtũ eſſe, & ſaluandum, & de numero electorum, cùm de hoc nullum

ſit

ſit Dei verbum: & propter varia cùm pericula, lapſuſq. tum liberi arbitrij noſtri inconſtantiam & flexum facilem ad malum, & peccati fallaciam cuiq. metuendam ne à brauio excidat: rurſum ne illud ignauus deſerat, ne à peccato blandiente fallatur delicatulus, ne à diabolo inſidiante mollior vincatur. Denique cauendum, vt qui ſtat videat ne cadat. Rurſus ne cùm alijs prædicauerit, quod monet Apoſtolus, ipſe reprobus efficiatur. Quòd ſi meritò D. Paulus ſibi metuit, teſte Chryſoſt. ecquid nobis non multò iuſtius timeamus, ne à cœpto curſu excidamus, aut brauio per noſtram aut negligentiam, aut oſcitātiam fruſtremur. Ex quibus nullo negocio perſpicere licet Lectori candido, non modò falſum eſſe illud Lutheri dogma (vti R. D. Hoſius annotauit) ſed temerarium ſacrilegum etiam atque impium, cuius homini ad remiſſionem peccatorum aſſequendam neceſſarium eſſe, vt firmiter credat, certoque ſtatuat abſque vlla dubitatione propriç infirmitatis & diſpoſitionis, eſſe peccata ſibi remiſſa, quòd liquet ex eo, quia & Antiocho, licet oranti, non contigit: Phariſæo Euangelico, licet in templo oranti, non contigit, quia clamauerunt non ſuo vti oportebat modo: & Dominus non exaudiuit. Rectè igitur iuxtà atq; veriſſimè aduerſarij Confeſſioniſtæ. hanc illo R. D. Hoſij Epiphonemate concludunt Antitheſin. Nulla poteſt eſſe apud Deum maior abominatio, quàm ſit hæreticorum tanta præſumptio, cùm tam liquidis diuinarum ſcripturarum exemplis repugnet, atque manifeſtiſſimis verbi Dei ſententijs, & perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſui ex Diametro aduerſetur.

Cauſæ cur iuſtus metus in pios cadet vt dubitent, ac minus ſuæ ſalutis æternæ agāt ſecuri.

Si enim firmiter cuiq; credendū, certoque ſtatuendum eſt, ſibi remiſſa eſſe peccata; quorſum Apoſtolus monet nos, cum timore & tremore ſalutem veſtram operamini? Vbi enim eſt ſalutis obtinendç certitudo, firmaque impetratæ peccatorum remiſſionis fides, nullus poteſt eſſe timor de amittenda ſalute; nullus de iudicio illo horribili poteſt eſſe tremor.

Atqui ne Paulus quidem ipſi, vti dudum perpetuo PP. orthodoxorum conſenſu demonſtrauimus, fuit huius timoris expers. negat enim iuſtificatū, tametſi non eſſet ſibi peccatorū conſcius; teſte D. Chryſoſt. & Hieron. Cur ita quęſo? quòd Do- 1. Corinth. 4.

minus, inquit nondum hanc pronunciauit ſententiam. Nam ante hoc Dei Cardiognoſtis arbitrium, non habebat teſte Oecumen. ſecuritatem, ſiue τὸ ἀσφαλὲς: non erat Paulo ſecurum atque infallibile credere ſe iuſtum eſſe.

D. Paulo non fuit certum & infallibile ſe eſſe ſaluãdum.

Donec enim Deus ſententiam tuliſſet, Paulus verſabatur, vti ait Photius, in certamine & metu; ſiue potius ἐν ἀγῶνι, erat in diſcrimine alea certoque periculo ne fortè aliter iudicaret Deus, cui omnia ſunt notiſſima, nihilque ignotum aut occultum; quàm Paulus: qui vt ſibi non malè conſcius, ita nec ſibi ſatis notus. Vnde infallibilem de ſe pronunciare nõ potuit ſententiam. Quis enim nouit inſcrutabile cor hominis? quis nouit quæ ſunt in homine; niſi ſpiritus qui eſt in homine? Quòd ſi D. Paulo non fuit tutum, ſecurum, certum aut infallibile iuſtum ſe ante Dei ſententiam pronunciare. quantæ, obſecro te Lector Chriſtiane, eſt temeritatis, imò blaſphemiæ ſacrilegę docere, cuiuis ad remiſſionem peccatorum aſſequendam neceſſariam eſſe, vt firmiter credat, certoq. ſtatuat abſque vlla dubitatione peccata ſibi eſſe remiſſa? Sed nunc ad alias examinandas antitheſes tranſeundum.

ANTITHESIS DECIMA.

CAP. XXVII. De diſcrimine legis & Euangelii. *Antith.* 10.

Decimam ingreſſuri Antitheſin Confeßioniſtarum delecti defenſores, ſcriptura manifeſtum, inquiunt, facit diſcrimen inter Moſen & Chriſtum, inter Doctrinam legis & Euangelium. Papiſtici Theologi & Monachi in omnibus libris ſuis hæc diuerſiſſima doctrinarum genera prorſus confundunt, ex Chriſto Moſen, ſeu legiſlatorẽ, & inuicem ex Moſe Chriſtum, ſeu ex Euangelio legem facientes.

LINDANI RESPONSIO.

Caluñiæ iſtius probè ſibi conſcij apologetici nullum audẽt e tãte doctorẽ Catholicum iſtius blaſphemiæ teſtem.

CVM apud Scriptores Catholicos indubitatiſſima extet hoc de legis, & euangelij diſcrimine doctrina, diuinis ſcripturis per aduerſarios allegatis, Patrumque teſtimoniis conſentanea, & nullũ meretur prolixius hæc calumnia impudentiſſima reſponſum. Cuius improbæ calumniæ ſibi probè conſcij iſti delecti Confeſſioniſtarum defenſores, nullum Catholicum hîc citare audebant ſcriptorẽ, præter ſuum morem in omnibus

omnibus hactenus antitheſibus obſeruatum, callidè perſpicientes, quòd manifeſto in mendacio tenerentur conuicti.

Vnde vt candido Lectori liqueat vaniſſimos iſtos Confeſſioniſtarum patronos impudentiſſimas Catholicis affingere calumnias, manifeſtiſſimaque mendacia: paucis oſtendemus ipſos non Moyſen & Chriſtum, vt illi fingũt, confundere, aut ex Euangelio legem facere; ſed iuxta diuina oracula vtriuſq; officium legitimè diſtinguere.

Promiſſiones Dei nouã pollicetur per Chriſtum legem.

Siquidem Chriſtum dominum agnoſcimus, ingenueq́ue profitemur cælitus à Deo Patre nobis deſtinatum, qui iuxta eius promiſſa nobis præſtaret: quod olim Prophetarum ore fuit ſe facturum prædicere dignatus.

Iam Teſtamentum nouum, ſiue legem nouam fuiſſe orbi promiſſam, nemo eſt, modò Ieremiam vel Paulũ legerit, qui audeat inficiari. Dabo leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum inſcribam eas. Hoc eſt teſtamẽtum meum, quod diſponam domui Dauid poſt dies illos.

Eſaiæ 5. Ierem. 31. Hebr. 5. & 10.

Quod Ieremiæ oraculum diuus Paulus interpretatus ſuis Hebræis explicat dicendo: Nouum, inquit, veterauit ſiue antiquauit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Rurſus: Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. Nam ex Sion prodibit lex. Notum igitur eſt ex Dei verbo, aliam fuiſſe legem per Moyſen datam: aliam per Chriſtum dandam. Quod enim Deus per Moyſen promiſerat, Deuteron. 18. Prophetam ſuſcitabo eis ſimilem tui, & ponam verba mea in ore eius, per Chriſtum ſuum filium ad nos miſſum impleuit. Quod & Ioannes Baptiſta diſertis admodũ verbis Iudæos docuit. De eius plenitudine, inquit, accepimus omnes, gratiam pro gratia. Quia lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.

Pſalm. 109. Deuteron. 18. Ioan. 1. Vide comment. Origenis.

Illuſtri admodum Antitheſi amicus Sponſi Chriſti Ioannes Paranymphus legis & Euangelij, ſiue Moyſis & Chriſti diſcrimen expoſuit. Agnoſcit quidem legem Moyſis bonam, & diuinitus latam; imò gratiæ nomine eam ornare nihil dubitat: Verùm longè inferiori gradu, quàm eſt lex Chriſti; quã etiam gratiæ nomine inſigniuit, ſed exochōs atque excellenter. Nam & legis Moſaicæ magnum erat beneficium hominibus

Legis beneficia in homines ſui ignaros multò maxima, propterquę à Ioan. Baptiſta appellabatur gratia.

nibus ſui imperitis,& Dei ignaris verum Deũ oſtendere,verũ eius cultum docere;quid agendũ, quid fugiendũ demõſtrare.

Deniq.quo pręmio eſſent donãdi boni,pij,atq.morigeri filij: qua etiã pœna puniẽdi,æternũq. torquẽdi atq. vexandi mali, improbi,impij. hoc enim pœnæ timore tanquã camato freno peruicacię,ptoteruięq.Iudaicæ iniecto,pleriq.in vero Dei veri cultu cõtinebãtur: quę D.Ioan. vna voce expreſſit,dum per Chriſtũ ait veritatẽ eſſe facta.Is enim dei cultus à Moyſe pręſcriptus,erat quidẽ verus Dei cultus:ſed typicus,ſed vmbraticus; & qui alterius eſſet præfiguratiuus. Quod ergo Moyſes fidelis Dei ſeruus obſcuris typis præfigurarat,ac veluti vmbris obſcurius informauerat, rudioribusq́. quaſi lineamentis ante piorũ oculos depinxerat. hoc Chriſtus dei filius noſter legiſer, quod ait Eſa. luculenta veritate orbi expreſſit, & ipſa adeo re mũdo exhibuit. Ad hæc quia nihil ad perfectũ adduxit lex,cũ fuerit pædagogus Iudaicus,ad Chriſtũ & cognoſcẽdũ & ſuſcipiendũ,videmus aurea illa cõcione in monte habita, quàm ſit Chriſtus Do.longè diuerſiſſimus à Moyſe ſeruo priſco legiſlatore nouus legiſlator. Audiſtis, inquit,quia dictũ eſt antiquis, nõ occides:Ego autẽ dico vobis,quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo,reus erit iudicio. Venerat enim,vti erat præfatus,legẽ non ſoluere,aut abolere:ſed adimplere,atque ſubiecto quaſi nouo fundamento cælitus allato fulcire,ſtabilire,atque confirmare. Quod & D.Paulus atteſtatur Epiſt. ad Rom. data.

Veritas quonã modò per Chriſtum facta. Hebr.z.1.

Lex Iudaicus fuit Pædagogus ad Chriſtũ Doctorom & legiſlatorem promiſſum.

Math.5.

Nouus legiſlator,verè Chriſtus.

Hinc & Apoſtolis ſuis abiturus dixit,Mandatũ nouũ do vobis,vt diligatis inuicẽ,ſicut dilexi vos. Hoc dilectionis mãdatũ D. Paulus legẽ Chriſti apertiſſimis verbis pronũciat. Alter alterius onera portate: & ſic adimplebitis legẽ Chriſti. Gal.6. In quẽ locũ D. Aug. Quid eſt lex Chriſti(inquit li.3, cõtra Epiſt. Parmẽ. ca.2.) niſi, Mandatũ nouũ do vobis,vt diligatis inuicẽ? Quid eſt lex Chriſti?niſi pacẽ meã do vobis?Hinc idẽ Auguſt. rectiſſimè ſtatuit eſſe à Chriſto propria quædã præcepta Euãgelica nobis præſcipta,inquit li.1.Retract. ca.17.quæ in veteri teſtamẽto nõ reperiuntur. Nã nobis magis præcepta Decalogi præcipiuntur, quã Iudæis,quia & ſpiritaliter obſeruanda præcipiuntur. Auguſt. in Euangelium Ioan. Tractatu 3.

Paulus docet eſſe legẽ Chriſti, cur non igitur Chriſtũ dixeris legiſlatorem?

A Chriſto quędam propria præcepta nobis præſcripta, ait Auguſtinus.

Erat

Erat quidẽ & dilectionis mandatũ in lege Moſaica cõprehenſum:ſed magis ad oſtendendã homini & arguendã, quàm adiuuandam ,aut ſanãdam ſuam infirmitatẽ : nondum enim ſpiritus erat datus,qui clamaret Abba ! Pater ! ſed timoris,qui pœnæ formidine ad officium cogeret.

Legis Moſaicæ vſus, & à nouo teſtamento differentia.

Sicut enim lex data fuit,vt gratia quæreretur;ita Chriſti gratia, vt lex impleretur. Nã lex præuaricationis gratia poſita eſt, ait Aug.de ſpiritu & lit.c.18.id eſt litera extra hominẽ ſcripta: propterea eam Apoſt.& miniſtrationẽ mortis,& miniſtrationẽ dãnationis appellat.Hanc autẽ,id eſt,nouum teſtamẽtum,miniſtrationẽ ſpiritus,& miniſtrationẽ iuſtitiæ dicit: quia per donum ſpiritus operamur iuſtitiã, & à præuaricationis dãnatione liberamur. Ideò illud euacuatur: hoc manet, quoniã terrenus pædagogus auferetur,cùm timori ſucceſſerit caritas.

Verum vtriuſq. legis, nouæ ac veteris diſcrimẽ ex Auguſtino.

Sic & D.Ambr.ab aduerſariis recitatus. Ideo lex ſeueritatẽ gladij habet(inquit li.9.epiſt.22.)tanquã pędagogus baculum, vt imperfectæ plebis infirmitatẽ pœnæ ſaltẽ denũtiatione deterreat;Euangeliũ autẽ indulgentiã habet,qua peccata donantur.Sic & D.Chryſ.nobis itẽ ab aduerſariis cõmemoratus.Lex ſi prehenderit homicidam;tollit è viuis.Gratia ſi acceperit homicidam,inquit 2.Cor.3.illuminat ac viuificat.Itaq. lex Moyſis pęnam,mortemq. operatur: lex Chriſti gratiam & vitam.

Aduerſarij Patres veteres nobis recitant cõſentaneos , vt ſuam in nos magis orbi prodãt rabiem.

Quid ergo vetat Chriſtum Do. appellare Legislatorẽ,cùm legẽ tulerit nouam.Si miniſtrauit nobis legẽ ſpiritus ad iuſtitiã, ſiue ad vitam, cur non tam dicatur legis vitæ Diaconus;quàm Moyſes,qui miniſtrauit legẽ mortis & damnationis?Certè nos has ob cauſas cum Dei Propheta Chriſtũ agnoſcimus eſſe nobis legiferum, ſiue vti appellat מְחֹקְקֵנוּ & 70.ἄρχοντα legiſlatorem.quemadmodum & D. Iacobus affirmat,vnum eſſe & legiſlatorem ſiue νομοθέτην & iudicem,qui nobis eſt Chriſtus Ieſus: cui Deus Pater ex promiſſo Dauidis ore facto,emiſit legẽ ex Sion : quæ eſt Euangelium, Chriſti ſpiritu in cordibus fidelium ſcriptũ: non graphio in tabulis lapideis,aut in libris chartaceis atramento exaratum.

Chriſtus verus & legifer,& nouus Legiſlator. 2. Corinth.3. Eſaiæ 33. Iacob.4.

Chriſtus nobis eſt archon apud Eſa. & nomothetis apud Iacobum.

Qui piam hanc Eccleſiæ Catholicæ doctrinã ſcripturarum verbis,& Patrum orthodoxorum teſtimoniis cõprobatã probe perſpectã habuerit, an non inuidã planè atq. cæcam videt eſſe

Epilogus Antitheſis x.

illam anonymorum Confeſſionis Auguſtanę patronorum calumniam, qua hanc concludunt Antitheſin? Papiſtici Theo-
„ logi, inquiunt folio 134. hæc diuerſiſſima doctrinarum genera
„ prorſus confundunt. At viri boni quanam fronte, obſecro,
„ iſta figmenta in vulgus ſpargitis? An tam eſt apud Catholicos quiſquam analphabetus, qui diſcrimen Moyſis & Chriſti nō teneat? Sed atrocior eſt calumnia, quòd ex Chriſto, vti aiūt,
» facimus Moyſen: ex Euangelio legem. Sed quorſum tam im-
» pudenti mendacio prolixius reſpondeatur? cùm vnus Pau-
» lus nos ab eius culpa liberet, quòd ex eius doctrina legē profiteamur fuiſſe pædagogum ad Chriſtum; datam eſſe præuaricationis vitandæ, mortisque euadendæ gratia. Euangelium verò eſſe legem Chriſti, legem ſpiritus, legem iuſtitiæ ac vitæ. Tota igitur hæc Antitheſis vana eſt, fictitia eſt, & Catholicis adeò per calumniam affiicta: cùm nullus omnino ſit ſcriptorum, qui hæc duorum teſtamentorum, ſiue duorum legiſlatorum diſcrimina non diſertis verbis doceat, liquidisq́. ſcripturarum, & Patrum teſtimoniis ſtatuat. In tam manifeſta igitur calumnia conuicti aduerſarij proferant tandē aliquem, qui ex Chriſto faciat Moyſen: ex Euangelio legem, vicerint. Quod ſi facere potuiſſent, nō hîc diſſimulaſſent callidè. nullū enim Scriptorem Catholicum audebant in hac criminatione nominare tam impiæ doctrinæ auctorem. Vnde ſeipſi ſuo ſeſe cōuincunt ſilentio mendacij fœdiſſimi, manifeſtariæque calumniæ fuſtibus expiandæ potius, quàm rationibus profligandæ.

ANTITHESIS VNDECIMA.

CAP. XXVIII. XI Antitheſis de legis perfectione, quæ inanis eſt ſuperiorum nugarum Coccyſmus.

QVOD in vndecima ſua Antitheſi delecti Confeſſioniſtarum defenſores iterum de legis perfectione Catholicis obijciunt, merus eſt Coccyſmus: quem quia ſuperius Antitheſi VI. diffuſè refutauimus, non viſum eſt operæpretium longiori eius refutationi operam dare. Meminerit tantum Lector candidus, Catholicos non ſentire legem Dei eſſe imperfectam, ſed perfectæ addi quædam, vt ſit perfectior. quemadmodum ipſe Chriſtus diſcipulo credenti, ſperanti & amanti, imò & legem ſeſe obſeruaſſe profitenti dixit, Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia quæ habes.

Conſilia

Conſilia enim Euangelica rectè, imò planè neceſſariò eſſe à mandatis atq. præceptis Dei diſtinguenda, ſuperius Antith: VI. clariſſimis orthodoxorũ PP. teſtimonijs; imò perſpicuis D. Pauli, adeoq. Chriſti Domini verbis eſt demonſtratum. Sicuti & de meritis bonorum operum ſuo eſt loco dictum.

ANTITHESIS DVODECIMA.

PORRÒ quod ad XII. attinet Antitheſin, nihil viſum eſt candidos Lectores inutili dictorum repetitione fruſtra onerare; cùm iſtam Confeſſioniſtarum calumniam hic odioſè repetitam ſatis ſuperq. cõfidamus ex ſuperioribus Antitheſi 4. refutatam. Chriſtum enim pleniſſimè ſua morte ſatisfeciſſe pro omnib. peccatis totius generis humani apud Catholicos vt eſt indubitatiſſimum; ita & omnibus in cõcionibus, libris, & conſolationibus primum eſt ſalutis æternę fundamentum. Quod ergo in Antitheſi addunt Anonymi Cõfeſſioniſtarum patroni, Papiſtas & Scholaſticos Doctores ſatisfactioni Chriſti " impiè detrahentes, docere Chriſti paſſionem propter noſtra " bona opera factam, vt hæc ab ipſa virtutem ſatisfaciendi con- " ſequantur, improba in primis eſt calumnia. Ex ijs enim quæ " dudũ liquidè ſunt demõſtrata, manifeſtiſſimũ eſt Catholicos vnum Chriſtũ omnis ſatisfactionis, totiusque hominum cum Deo Patre recõciliationis fontẽ, & facere & prædicare: ex quo in homines copioſa fluit, manat, exundat, inexhauſta noſtra tota ſalus. Cuius fontis gratiam, diuinorumq. donorum, atq. ſpiritalium chariſmatum cõmunionem; quia SS. literæ tam Apoſtolicæ quàm Propheticæ atteſtantur, hominibus diſtribui, Catholici docemus ita hominibus ea communicari, vt hac ratione diuinum Chriſti Domini meritum nõ vllo pacto ſacrilegè obſcuretur, ſed illuſtretur: non impiè minuatur, ſed eximiè augeatur.

CAP. XXIX. XII. Antitheſis. De merito paſſionis Chriſti.

Inſulſa Confeſſioniſtarum calumnia depulſa.

Catholicos Chriſti domini dona eximiè prædicare, ſingularique gratitudine illuſtrare.

Siquidem illuſtris admodũ eſt Dei Opt gloria ita hominẽ peccati vitio pridem vaſtatum, & labe deperditum, doniſque illis verè cæleſtibus, Iuſtitia, pietate, fide, ſpe, caritate, inuido ſatagente diabolo, ſpoliatum inſtaurare, ac planè reformare: vt iam Chriſti gratia reſtitutus, nõ ſolùm rectè facere queat,

Chriſti beneficio Chriſtiani faciunt Dei voluntatem, & quod Deo eſt iucundiſſimum gratiſſimum & ampliſſimum.

ſed etiam quod Deo gratum ſit atque vehementer placitum, iuxta eius volútatem præſtare. quemadmodum D. Paulus ſuis Hebræis Epiſtolæ epilogo ardentèr imprecatur.

Chriſti beneficium poſtulare encomia, quæ Catholici piis renatorũ operibus tribuunt.

Singulare hoc Chriſti Domini in miſerum hominem beneficium multo maximũ plane efflagitat, poſtulatq́, ipſius Chriſti redẽptoris atq. ſaluatoris officiũ. Cùm enim, teſte Paulo, Chriſtus ſit factus in formam & in typum priori Adæ contrarium: quẽadmodũ ille hominẽ perdidit, ſuisq́. naturalibus Dei donis orbauit, & quaſi dotalib. ſiue originalibus dotibus miſerrimè priuauit: ita Chriſtũ neceſſe eſt hominẽ nõ modò à peccatorum vitiis liberare, nexu ſoluere, labe inſtaurare: ſed virtutib. etiá excolere, priſtinisq́. cæleſtiũ donorũ monilibus exornare, atq. vt ſe ſponſo dignũ eſt, armillis, dextricеriis, anulis, mitraq. decorare. Sicut enim Adam prior factus eſt in animam viuentem: ita poſterior Adam Chriſtus in ſpiritum viuificantem.

1. Corinth. 15.

Proinde oportet ſicut ex priori Adamo animam haurimus, viuẽtem quidem illam, ſed ſuis orbatam donis, virtutibus ſpoliatam, vitiis corruptá, verè denique miſeram, imò totá perditam: ita ex Dom. Chriſto poſteriori Adam ſpiritũ accipiamus viuificantem.

Quòd ſi ita eſt, liquidum conſequitur Chriſtianũ hominẽ, hoc viuifico Chriſti ſpiritu inſtauratum, verę́q. vitæ ſuæ redditum. nunc demũ viuere, vitalesq́. actiones ſe, ſuoq́. ſpiritu cęleſti dignas habere atq exercere. quę pia Chriſtianorũ opera ſiquid apud deũ Opt. Max. valẽt (valẽt autẽ plurimũ, ſummiq́. ſunt apud eum cùm meriti, tũ precij eximij) nõ niſi ex inhabitante nobis Chriſti ſpiritu valent. Huius enim Spiritu S. ſuorũ pectoribus quaſi templis caſtiſſ. & ſacroſanctis inhabitãtis ope, auxilio, efficacia, imò cooperatione cùm pij faciunt quidquid faciunt boni: vni Chriſti Do. ſpiritui acceptum ferimus, quicquid inde prouenit, aut fructus aut præmij.

Hoc cũ ita ſit, quæ nam eſt iſthæc Cõfeſſioniſtarũ impudẽs, ne dicam calumnia an ſacrilega blaſphemia, Catholicos impiè detrahere Chriſti Do. merito & ſatisfactioni? Adeò non detrahunt Chriſti merito, aut eius ſatisfactioni Catholici, vt vtrũq. Chriſti beneficium prædicent ſingulariter, & illuſtrẽt eximie. Quod ex his quę dudum in Antitheſin quartá ex conſentanea nobis

nobis PP. orthodoxorum doctrina prolixius eſt annotatum.

. Nõ enim veritate nititur, quod calũniantur Cõfeſſioniſtæ, Catholicos docere Chriſti paſſionẽ propter noſtra bona opera factá, vt hæc ab ipſa virtutẽ ſatisfaciendi conſequátur: cùm ex Petro, Ioãne, Paulo, aliisq́. Apoſtolis doceát Chriſtũ eſſe quidẽ propter peccata noſtra traditum, propter iniquitates noſtras in mortẽ dãnatũ, propter ſcelera noſtra mortuũ: ſed reſurrexiſſe propter iuſtificationẽ noſtrã; vt & nos mortuos quidẽ peccatis, viuificatos autẽ ſpiritu offerret Deo viuẽti. Porrò quod opera piorũ Chriſti ſpiritu viuificãte facta Deo ſunt placita & grata, adeò vt iuxta SS. literarũ doctriná, & liquida orthodoxorum PP. teſtimonia, ſint apud Deũ verę quodã ſenſu ſatisfactiones, nõ eſt finis paſſionis Dominicæ, ſed effectus. quẽadmodum in ſuperiorib. eſt diffuſe ſatis declaratũ. Non enim propterea eſt mortuus Chriſtus, ſed reſuſcitatus nobis ſuũ viuificantẽ communicans ſpiritũ, ſuis in mẽbris operatur bona opera Deo grata: propter quæ Pater iratus, aut irã ſemel deponit, aut mitiùs punit. Quod an ſatisfactionis an meriti nomen mereatur, in præſens parui referre arbitror. Nobis ſuffecerit cũ D. Auguſt. ſentire Niniuitas ſuo ieiunio meruiſſe diuinæ ſententiæ mutationẽ: & cũ D. Ambr. gratanter agnoſcere, nos Deũ quodámodo cogere, dũ cõpellitur pro actibus noſtris mutare ſententiam: & cũ D. Cypr. Deũ noſtra (ſer. de lapſis, & de Eleemoſ.) ſatisfactione placari: atq. per eleemoſynas nos Chriſtum nobis promereri, Deum nobis debitorem computare.

Vide D. Auguſt. in Matt. c. 1 2.

Ita Chryſ. ſerm. 1. de ieiu. quòd reuocauit Dei ſententiã ieiunium Niniuitarum, quod fuit & à cibis, & à peccatis.

Cæterùm quod ſuam Confeſſioniſtæ calumniã Catholicis immeritò inuſtam verbis R. D. Petri à Soto volunt cõfirmatam, ridiculũ planè eſt. Quæ enim ex doctiſſ. viri contra Confeſſionẽ Wirtẽberg. ſcripta, adferũt verba; nõ aiũt ideo Chriſti paſſionẽ factá, vt noſtra bona opera inde virtutẽ ſatisfaciendi accipiant: ſed ita Chriſti ſatisfactionẽ eſſe pro omnib. omnino peccatis ſufficientẽ, vt nullum opus noſtrũ nec meriti, nec ſatisfactionis vim, niſi ab ipſa habeat. Chriſti ergo ſatisfactio fõs eſt multò vberrimus, vnde profluit, copioſiſſimeq́. promanat, quicquid in hominibus Chriſtianis viuis Chriſti Do. mẽbris reperiri queat pij operis, virtutis veræ, boni meriti, aut qualis qualis denique ſatisfactionis. hæc autẽ nõ eſſe nulla, dudũ eſt demon-

demonſtratum fuſiùs: quæ Lector cádidus ſi deſideret explicata copioſius, ſuperiores conſulat Antitheſes: potiſſ.4.& 6.

ANTITHESIS DECIMATERTIA.

CAP. XXX. XIII, Antith. De Purgatorio.

ANTITHESIN 13. *quam de Purgatorio faciunt Confeßioniſtarum patroni, ita exponunt: Scriptura ait, Qui crediderit & baptizatus fuerit, inquiunt, ſaluus erit: Qui non crediderit, hunc condemnatum iri. Atque ita totum genus humanum poſt hanc vitam ſeparatum iri in duos ordines, quorum alter ſit credentium, qui perpetuò conſpectu Dei fruentur in cælis: alter impiorum, qui non crediderint, abijciendum à conſpectu Dei in infernum, & cruciatus æternos.*

RESPONSIO LINDANI.

Conſenſus quis ex parte de hac controuerſia.

HANC doctrinæ controuerſiam, vno liceat verbulo diſſoluere, puta Catholicos idem planè ſentire, futurum aliquando in illo iudicij extremi die. Loca autem ſcripturarum à Confeſſioniſtis allegata non aliud euincere, quàm nos communiter profitemur, quod natiua ipſorum lux declarat apertiùs; quá vt fruſtrà noſtræ orationis lumine ſit illuſtranda maniſeſtius: ne lampades ſoli in meridie, quod habet Prouerbium. Potiſſimú verò ille locus ex epiſtola Paulina ad Theſſalonicenſes data. de publico illo enim loqués iudicio, Deus eos, inquit, qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo. Hoc ex loco aduerſarij arguta cóſuunt ingenioſi Dialectici enthymemata, quibus ſeſe Purgatorij (vti aiunt) Papiſtici figmentum ſemel gloriantur abolere, & Catholicos irrefragabiliter (vtor enim ipſorum voce) conuincere. Sed audiamus, obſecro, doctores iſtos irrefragabiles, quibus ſeſe irrefragabiliter iſtud figmentum ſuſtuliſſe iactant. Apoſtolus grauiſſimè, inquiunt, & prolixè loquitur ac docet de ſtatu eorum, qui piè, & in fide ex hac vita deceſſerunt: neque vllam Purgatorij Papiſtici vel minimam facit mentionem.

Reſponſio ad Scripturas contra Purgatoriú.

1. Theſſal.4.

Argumentú aduerſariorum ab authoritate negatiuè: quod ſophi iſti vocare audent irrefragabile.

O magnos Sophos! qui ex pauli ſilentio Chryſippeos conflare norunt Syllogiſmos. Quaſi verò neceſſe fuerit omnium omnibus locis Paulum expreſſam facere mentioné. Hîc ſanè non

non fuit oportunum, ac ne quidem neceſſarium. Sed addũt cati iſti Confeſſioniſtarum propugnatores coniecturam, qua Paulum grauis adeò, ſi placet Superis, reprehendendæ negligentiæ non vereantur incuſare, qui prohibeat Chriſtianos ab "
hoc officio humanitatis, ne acerbiſſimis fratrum cruciatibus "
commoueremur atque condoleremus. "

D. Paulũ temerè accuſari à Cõfeſſioniſtis negligentiæ.

Atqui non prohibet, ô viri boni, Chriſtianos Paulus, ne fratrum cruciatibus condoleant, aut commoueantur, cùm de illorum iſthac vita defunctorum doloribus, aut cruciatibus ne verbum quidem; ſed ne ipſi doleant ſuperſtites propter illorũ diſceſſum, quod nos ad Dominum æterna requie fruituri precesserunt. Nolo vos, inquit, ignorare de fratribus dormientibus, nimirum illos Domino viuere, vereq. ſupereſſe: non ait, vt nõ oretis pro eis, ſi quid fortè à requie illa promiſſa remoretur, aut interpediat: ſed vt non contriſtemini ſicuti cæteri, qui ſpem non habent; puta reſurrectionis futuræ. Ne priſtinos ſecuti errores, inquit, doleatis eos ita mortuos, quaſi non ſuperſint, aut nunquam ſint vobiſcum beati victuri. Eò enim facit Chriſtiana fides, quam Paulus docet, imò rememorat reſurrectionis olim futuræ. De hac igitur ſolicitus, ne illi Neophyti impiis philoſophorum diſputationibus capti, aut priſtina paganorum infidelitate dubij, ſeſe ſuorum fratrum, parentum, aut filiorum mortibus diſcruciarent ægrius, quàm par ſit, aut Chriſtianæ fidei decorum patiatur.

D. Paulus non agit de cruciatibus defunctorũ, ſed de viuentiũ luctu immoderato.

Quàm hic igitur fuiſſet importunum de purgatorij cruciatibus diſſerere, videt Lector cãdidus, vbi de fidei Chriſtianæ fundamento, id eſt, reſurrectionis articulo ſtatuendo, fuit apud Neophytos agendum.

Fuiſſet D. Paulo valde importunum de purgatorio agere, vbi fidei articulus de Reſurrectione in dubium vocabatur.

Cæterùm nunc expendamus illud irrefragabile, quod dicunt argumentum, quo Catholicos manifeſtiſſimè ouantes iactitant conuictos. Huc pertinent exempla, inquiunt, luculentiſſima Lazari, Lattonis in cruce, Stephani, Pauli, & aliorum. Hæc quidem exempla non ſolùm admittimus: ſed eis myriades aliquot chiliadum Chriſti martyrum, & ſi placet, Confeſſorum addimus; qui iam cum domino viuunt atq. regnant beati, mox vt hinc migrare contigiſſet.

Irrefragabile aduerſariorũ argumentum oſtenditur futile atq. ficulneum.

Neque verò his exemplis irrefragabiliter efficitur, omnes

Scriptura diuina vetat temerariú iudicium, quo pios omnesq. in Christi fide dormientes, euestigio ſentiamus ad cælú transferri.

Exemplum Machabæi, quantæ ſit auctoritatis apud pios. D. Auguſt. arbitrio,

in vniuerſum Chriſtianos, qui piè in fide filij Dei ex hac vita diſcedunt, protinus eſſe cum Chriſto. Obſiſtit enim illud SS. literarum Capitulum præclarò PP. orthodoxorum conſenſu nobis ſuffragaturum; quod monet ſanctam atque ſalutarem eſſe orationem pro iis, qui piè in Domino dormierút, vt à peccatis ſoluantur. qua de cauſa & Iudas Machabæus ingentem aliquot centenorum dalerorum circiter XII. ſummá miſit Ieroſolymam offerre pro peccatis mortuorum. Quod illuſtre in primis Machabæi exemplum (teſte D. Auguſtino, libro de cura pro mortuis, ca. I.) etſi pios ſatis ſuperq. doceat prodeſſe ſuperſtitú orationes & oblationes defunctis: tamen nõ parua eſt vniuerſæ etiam Eccleſiæ auctoritas, vbi in precibus Sacerdotum, quæ Do. Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commemoratio mortuorum: etiam ſi nuſquam in Scripturis veteribus omnino legeretur.

Reſponſio ad loca Patrum ab aduerſariis ſubdolè recitata.

Sed hunc librum Anonymi Confeſſioniſtarum defenſores non agnoſcút Canonicum: aliis igitur armis ſunt nobis expugnandi. Affirmát ita (quéadmodum ipſi ſentire præ ſe ferunt) Patres in Eccleſia docuiſſe, quorú teſtimonia quædá, inquiút, videamus. Huc adferunt D. Auguſt. loca. 5. quæ & nos perlibenter ſuſcipimus; ſicut & D. Chryſ. teſtimonia. Diſertè enim docent nobis concorditer poſt mortem non profuturá propriam pœnitentiam, aut luctum. Poſt mortem enim non fore corrigendorum morum locum, nullam fore correctionis facultatem. Non enim, vti ait Chryſ. in nobis poſtea erit ſitum pœnitere, neque commiſſa diluere.

Lutherú Patrib. nobisq. cõſentire contra nouos ſuos degeneres diſcipulos.

D. Auguſt. loca non agere de purgatorio.

Vt igitur hæc PP. teſtimonia diſertè negant vllum eſſe propriis meritis, poſt hanc vitá locú, aut propriá profuturá pœnitentiam, ſiue luctú: ita nequaquá negát mortuos poſſe viuorú precibus, aut auxiliis adiuuari. Imò hoc ipſos nõ ſolum docere verbis ſolis luce clarioribus, ſed ipſum quoq. Lutherum veſtrum manifeſtiſſimè profiteri, mox demõſtrabimus: vbi duo illa D. Auguſt. loca nõ agere de Purgatorio, nec igitur contra Purgatorium, quæ Cõfeſſioniſtæ in ficulneum planè ſui noui, imò renouati erroris phanatici adduxerunt patrocinium.

Non eſt certus locus quẽ fingebant Pelagiani, pueris nõ baptizatis poſt mortẽ.

Quòd enim D. Aug. lib. I. ca 25. de peccatorum meritis, & cõtra Pelagium Hypognoſt. ca. 5. affirmat, Catholicos præter

regnum cælorum & gehennã, tertiũ locum ignorare, imò non eſſe in ſcripturis ſanctis reperire, & nos affirmamus. Siquidem disertè agit de paruulorũ non baptizatorum loco contra Pelagianos: qui eos nec eſſe in Chriſto regno, nec in gehenna affirmabant: ſed medio quodã loco, vbi vita fruentur æterna.

Videt ergo Lector candidus, nihil has D. Auguſt. ſententias facere ad Purgatorium abolendum, qui de ipſo his locis allegatis nihil agit.

Porrò quod ex D. Aug. Ser. 15. de verbis Apoſt. adferũt. duas eſſe habitationes, vnã in igne æterno; altera in regno æterno: nos longè veriſſimũ profitemur: ſed poſt iudicium. Nã de hoc tẽpore D. Auguſt. expreſſe agit, illum locum D. Petri differẽs: Erit cælũ nouũ & terra noua, quã iuſti, inquit, inhabitabunt. Vnde liquet D. Aug. de illis æternis iuſtorũ & iniuſtorũ habitationib. agere, quas poſt illud iudiciũ iuſti & iniuſti poſſidebunt. Tunc verò non erit purgationi vlli locus: ſed Deus erit omnia in omnib. Quod autẽ Catholica Dei Eccleſia ſcripturis ac perpetuò PP. orthodoxorum cõſenſui cõcorditer credit purgatoriũ, nõ poſt illud durat iudiciũ. ſed tẽporarium eſt, ad lues, ſordesq́. peccatorũ eluendas, & leuiores maculas, peccatorumq́. pœnas perſoluẽdas. Quare nunc dãda opera, ſed paucis, vt videãt pij oẽs, quã delecti iſti Confeſſ. patroni nõ ſolùm vanè gloriantur ſeſe PP. ſententiis ſuos, quos dicunt, aduerſarios Catholicos irrefragabiliter cõuiciſſe: ſed mala etiã fide ſuorũ dominorũ Ro. Imp. ordinũ proteſtantiũ cauſam agere. *Mala fide anonymos iſtos Patronos cauſam ordinum Rom. Imperij proteſtantium agere: quòd agnitam veritatem ſcienter diſſimulant.*

Quod vt piis ſemel omnib. ſit perſpicuũ, ab ipſo D. Aug. quẽ fallaciter cõtra nos allegarunt exorſi, ad noſtræ fidei Chriſtianæ cõſcendemus originẽ, liquidò demõſtrantes, hanc de pio animarum hinc diſcedẽtium, per preces & ſacrificium auxilio doctrinã ſemper fuiſſe ab Apoſtolorum vſq. temporibus iuxta Scripturas in Chriſti Eccleſia traditã. D. Auguſt. igitur lib. 2. de Geneſi contra Manich. Si qui fortè agrum nõ coluerit, & ſpinis eum opprimi permiſerit, habet in hac vita maledictionem terræ ſuæ in omnibus operibus ſuis: & poſt hãc vitam habebit vel ignem purgationis, vel pœnam æternã. Vnde & Epiſt. 64. vetat oblationes pro ſpiritib. dormientium, quas verè aliquid adiuuare, inquit, credẽdum eſt, ne fiãt ſumptuoſè. *D. Auguſt. plurimis locis apertiſſimè ac diſertiſſimè docere ignẽ purgatorij poſt hãc vitam.* *Oblationes pro mortuis verè aliquid eos iuuare.*

Emendatorius ignis rectè D. Auguſt. appellatus, quod mēdas eluat, peccando animæ iniuſtas.

Et in illud Pſalm.37. Neque in ira tua emendes me; orat vt in hac vita, inquit, purges me, & talem me reddas, cui iā emendatorio igne non ſit opus: propter illos qui ſalui erunt; ſic tamen quaſi per ignem: qui grauior erit (mox addit) quàm quicquid homo pati poteſt in hac vita.

Sacrificiū miſſæ propitiatorium eſt pro defunctis. D. Auguſtino teſte.

Efficacia Miſſæ atque eleemoſynarum pro defunctis.

Libro de cura pro mortuis, docet non eſſe dubium defunctis (air cap. 4) eum affectum, qui apud SS. martyres pro eis orando exhibetur; qui cùm in corpore viuerent, talia ſibi poſt hanc viram prodeſſe meruerunt. Quod iiſdem verbis Enchirid. ca. 110. & quæſt. 4. ad Dulcit. repetit. Defunctis prodeſſe ſacrificium mediatoris, cùm pro illis offertur: quia pro non valde malis, inquit, propiriationes ſunt ſacrificia ſiue altaris, ſiue quarumcunq. eleemoſynarum. Hinc Serm. 32. de verbis Apoſtoli, non eſſe dubirādum mortuos adiuuari, inquit, orationibus S. Eccleſiæ & ſacrificio ſalutari & eleemoſynis: vt cum eis miſericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus tradirum, vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis oretur: ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Quo autem fructu pro defunctis offeratur illud altaris ſacrificium, vel eleemoſynæ pro eis fiant: docet exemplo matris ſuæ, lib. 11. Confeſſ. pro mortua orans, vt ipſum pro ea exaudiat, & mortuæ peccata dimittat: ſi quæ contraxit poſt aquam ſalutis, per medicinam vulnerū noſtrorū quæ pependit in ligno. Rurſus Enchirid. cap. 110. quibus autem proſunt, inquit, ſacrificia altaris, ſiue eleemoſynarum, ad hoc proſunt, vt aut ſit plena remiſſio, aut tolerabiliter fiat ipſa damnatio: id eſt, pœnæ illius acerbiſſimæ mitigatio & diminutio.

Pro defunctis orandū eſſe traditio, eſt Apoſtolorum.

Quo fructu miſſa defunctorum fiat Auguſtino.

Totā Eccleſiam Africanā oraſſe & obtuliſſe pro mortuis,

D. Petrus Chryſolog. an. 430.

Hanc autem fidem fuiſſe totius Africanæ Eccleſiæ, ex Canone 79. Concil. 4. Carthag. liquet: vbi pœnitentium in itinere vel in mari mortuorum memoriam iubet, & orationibus & oblationibus commendari. Hinc & Poſſidonius D. Auguſtini diſcipulus, pro eius commendanda corporis depoſitione (inquit in eius vita) ſacrificium Deo oblatū eſt. D. Petrus Chryſologus Serm. 127. de Lazaro, docet morruos Eccleſiæ interceſſione ſolui, vt quod ſententia (Dei) negat, Eccleſia mereatur, præſtet gratia.

D. Epiph.

D. Epiphanius Aërium vbi notaſſet hæreſcos, quòd mortuis negaret prodeſſe aut eleemoſynas, aut ſacrificia, aut orationes: docet eis prodeſſe, etiāſi totam culpā non abſcindāt: quia pro peccatoribus, inquit, oramus Dei miſericordiā implorantes. Idem Epitome doctrinę Catholicæ, docet Eccleſiā neceſſariò pro defunctis & orare, & ſacrificare: quia traditionem hanc à Patribus acceperit.

D. Epiphanius anno 460.

Vide Epit. Doctrinæ Eccleſiæ.

Eccleſiā neceſſariò pro mortuis orare & ſacrificare.

Imò teſtatur Chryſoſtomus à Spiritu ſancto inſtitutum, vt mutuum iuuemus etiam poſt mortem. Multas nobis Deus, inquit homil. 21. in Acta Apoſtolorum, ſalutis vias dedit. Nō fruſtra oblationes pro defunctis fiunt, non fruſtra preces, non fruſtra eleemoſynæ. Hæc omnia Spiritus diſpoſuit, volens vt nos mutuum iuuemus. Quod & homil. 41. in 1. Corinth. aſſerit. Non temerè excogitatū docens, quod nitimur mortuos iuuare precibus, eleemoſynis, oblationibus. Non enim iam amplius ſcena noſtra eſt: ſed Spiritus ordinatione fiunt. Hinc homil. 61. in Ioannem, hortatur vt pro mortuis ea faciamus, quæ ipſis, inquit, aliquid conferre poſſint eleemoſynas & oblationes. Rurſus homil. 41. in 1. Corinth. Non defatigemur mortuis auxilium ferendo, precēs pro ipſis offerendo. Communis totius orbis victima preces ſunt. Hinc pleni fiducia, pro toto etiam orbe ſupplicamus inter Martyres, inter Confeſſores, inter Sacerdotes mortuos recēſemus. vnum enim corpus omnes ſumus. Nō temerè namque ab Apoſtolis, inquit hom. 69. ad populum Antiochenum, hæc ſancita fuerunt, vt in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam. Cùm enim totus conſtiterit populus, Sacerdotalis plenitudo (ſiue Chorus atque Cleri cętus) & tremēdum proponatur ſacrificium, quomodo Deum non exorabimus pro his deprecantes? ſiue vti homil. 3. ad Philipp. vbi eadē verba repetita ſunt, quo modo Deum non placaremus pro iſtis orantes? Quod Theophilactus clarioribus verbis expoſuit. Non ſemper qui moriuntur peccatores (inquit in Lucam ca. 12. mittuntur in gehennam: ſed ſunt in poteſtate Dei, vt etiā dimitti poſſint. Hoc autem dico propter oblationes & diſtributiones quæ fiunt pro defunctis, quæ non parum conducūt

D. Chryſoſtom. Spiritum ſanctū ordinaſſe pro mortuis orandum & ſacrificandum.

Preces Miſſarū totius ſunt victima.

Theophilactus docet oblationes defunctis prodeſſe.

etiam his, qui in grauibus peccatis mortui ſunt. Et mox: Ne igitur ceſſemus per eleemoſynas & interceſſiones propitium reddere qui poteſtatem habet mittendi in gehennam.

D. Ambroſius anno 360.

D. Ambr. pro defuncto fratre ſuo Satyro Deum deprecans, Tibi hoſtiam (inquit orat. Funebri) meam offero: Cape propitius munus fraternum, ſacrificium ſacerdotis. Ita cùm pro A. Valẽtiniano hortatus eſſet auditores, Date manib. (inquit orat. Funeb.) ſancta myſteria, pio requiẽ ei poſcamus affectu. Date Sacramenta cæleſtia, animam piam noſtris oblationibus proſequamur. Et infrà: Beati ambo ſi quid meæ orationes valebunt: Nulla dies vos ſilentio præteribit, nulla inhonoratos vos mea tranſibit oratio, nulla nox nõ donatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret, omnibus vos oblationibus frequentabo. Similiter & de obitu Theodoſij: Dilexi virum Theodoſium A. ait, Diem obitus eius quadrageſimum celebrans, & præſumo de Domino, quòd ſuſcipiet vocem orationis meæ, qua proſequor animam piam. Da requiem perfectã ſeruo tuo Theodoſio! requiem illam, quam paraſti ſanctis tuis!

D. Cyril. Ieroſolymit. an. 350.

Nunc quidnam Eccleſia Ieroſolymitana hoc de dogmate ſenſerit vnus D. Cyrillus Ieroſolymitanus Conc. Nicæni non
" infima pars, luculenter docet. Deinde pro defunctis (inquit
" myſtagogica Cathech. v.) Sanctis Patribus & Epiſcopis, deni-
" que pro omnibus oramus; qui inter nos vitâ functi ſunt, maximum eſſe credentes animarum iuuamen ſiue ὄνησιν, remedium & lenimentum, pro quibus offertur obſecratio ſancti illius & tremẽdi, quod in altari poſitum eſt, ſacrificij. Et paulò inferius. Ad eundem modum & nos pro defunctis precationes adhibentes: quamuis ſint peccatores. non quidem coronam plectimus: ſed Chriſtum pro noſtris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis, & illis benigniſſimum reddamus propitium.

Chriſtum Deo benigniſſimo pro viuis & mortuis offert Eccleſia Ieroſolymit. an. 300.

D. Baſil. an. 350.

D. Baſilius in liturgia ſua orat, vt Deus meminerit omnium dormientium in ſpe reſurrectionis vitæ æternæ, vt eos refrigeret, ſiue refrigerium præſtet. Gregor. Nazianzenus fratrem ſuum Cæſarium. Orat. Funebri Deo cõmendat. Singulis annis honores hos inſtaurabimus, ac defunctorũ memoriam renouabimus: nunc quidẽ, ô Domine, animarum noſtrarum

D Greg. Nazianz. orat pro fratre mortuo an. 350

ſtrarum

ſtrarum cuſtos & benefactor, Cæſariũ ſuſcipe peregrinationis noſtræ primitias! D.Gregor. Nyſſenus Oratione, quòd nõ ſit dolendum de diſcedentibus in fide, perſpicuè docet, nõ poſſe quoſdam qui hic animi perturbationibus dediti vixerint, diuinitatis participes fieri, niſi maculas animo immixtas, purgationis ignis abſtulerit. Aliis autem poſt hanc vitam purgatorio igne materie labes abſtergentibus, & ad gratiam initio naturæ conceſſam voluntaria cupiditate redeuntibus. Epiſtola ad Olympũ de morte ſororis ſuæ Macrinę teſtatur, Vbi intra fores tẽpli cum funere accenſis cereis, & pſalmodia elato perueniſſent, ſeſe ad præcationem fuiſſe conuerſos. Deinde nobis nutu ſilentium imperãtibus, & præcone præeũte, ſolirasq́. Eccleſiæ voces inclamante, vix tandem populus ſe ad precandum compoſuit. Vnde autẽ is mos pro defunctis orandi fuerit Chriſtianis exortus, perſpicuè docet Oratione pro defunctis à Ioan. Damaſceno recitata. Nihil abſque ratione & vtilitate à prędicatoribus & diſcipulis Chriſti traditum, & in omnibus Eccleſiis Dei prędicatum. Res autem modis omnibus vtilis, & Deo in primis grata in Diuinis, præclariſq́. ſacris operationibus eorum, qui in recta fide deceſſère, manifeſtam facere memoriam. Hac fide orthodoxa à magiſtro Baſilio Magno imbutus D.Effrem ſuos rogat, vt poſt tranſitum aſſiduam ſui memoriam habeant in precibus. Comitamini me (inquit in Teſtamẽto ſuo) pſalmis & orationibus veſtris, & aſſiduè pro mea paruitate offerre dignemini. Et cùm 30. diem cõpleuero, mei memoriam faciatis. Mortui enim beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum ſanctorum viuentium.

D.Greg.Nyſſen. ignem docet purgatoriũ poſt hanc vitam.

Origo piarum orationum pro defunctis eſt apoſtolica, teſte Greg.Nyſſeno.

Effrem orat ſuos vt pro ſe mortuo Deũ orent, poſtſl.die trigeſimo. anno. 350.

Euſebius Emiſſenus diſcrimen oſtendens Chriſtianorum hinc diſcedentium, hi verò (inquit hom.3. de Epipha.) qui tẽporalibus pęnis digna geſſerint, ad quos ſermo Dei dirigitur, quod non exeunt inde, donec reddant nouiſſimum quadrantem, per fluuium ignitũ, de quo propheticus ſermo, Et fluuius igneus currebat ante eum, per vada, feruentibus globis horrenda tranſibunt, quãta fuerit peccati materia, tanta erit pertranſeunti mora: quantum accreuerit culpa, tantum ſibi ex homine vindicabit flammæ rationabilis diſciplina.

Euſebius Emiſſenus anno 340. ſtatuit animarũ purgationẽ per ignem.

Magnus ille Athanaſius, quæſt. 34. vtrum animæ pecca-

Athanaſ.an. 310. docet mortuos iuuari incruẽto miſſæ ſacrificio.

torum aliqua ſentiant beneficia, cùm pro eis fiunt Synaxes & conuentus, celebrationes bonorum operum & oblationum? Reſpondet, Si non aliquo beneficio participarent ex illo, non vtique in cura & exequiis fieret (ipſorum) commemoratio. Sicut enim vitis floreſcit extra in agro, & odorem eius ſentit vinum in vaſe reclusum, ſicque confloreſcit ipſum: ita intelligimus peccatorum animas participare aliqua beneficia ab incruenta illa immolatione & gratificatione pro ipſis facta.

Ab incruenta immolatione altaris aliquid auxilij defunctis venit.

Idem plenius explicat Orat. de dormientibus, à D. Ioanne Damaſceno recitata. Hortatus enim vt pro defuncto ne omittant oleum & ceram, inuocato Chriſto Deo, ad ſepulchrum accendere. Accepta enim, inquit, Deo ſunt, plurimamq. ſecũ referunt retributionem. Oleum enim, & cera, holocauſtum eſt. Incruentæ autem hoſtiæ oblatio, eſt propitiatio.

D. Cypr. an. 260 docet purgatorium poſt hanc vitam.

D. Cyprian. Antonianũ aſtutis Nouatiani hæretici literis commotum ac penè à fidei ſoliditate deturbatum, variis argumentis in Orthodoxæ fidei doctrina de pœnitentibus recipiendis confirmaturus, & illud adfert. Hac Epiſcoporum Catholicorum humanitate, nec virtutem fratrum minui (quod Stoici illi mentiebantur Nouatiani:) nec Martyria deficere, quòd lapſis laxata ſit pœnitentia; & quòd pœnitentibus ſpes pacis eſt oblata. Sic enim Chriſtum (inquit Epiſt. 2. libro 4.) imitantes vulneratum de aduerſarij faucibus rapimus, vt curatum Deo iudici reſeruemus. Et poſt quædam: Aliud eſt ad veniam ſtare, aliud ad gloriam peruenire: aliud miſſum in carcere non exire inde, donec ſoluat nouiſſimum quadrantẽ; aliud ſtatim fidei & virtutis accipere mercedẽ; aliud pro peccatis longo dolore cruciatũ emendari & purgari diu igne; aliud peccata omnia paſſione purgaſſe: aliud deniq. pendere in die iudicij ad ſententiam Domini; aliud ſtatim à Domino coronari. Qua in Periodo pius Lector, vt varia videt Chriſtianorũ hanc poſt vitam præmia: ita quoſdã aliis citiùs ad cæleſtem gloriam peruenire: rurſus quoſdam ſua peccata paſſione ſiue martyrio purgare; alios in carcerem miſſos longo cruciatu emendari, & pro peccatis, inquit, diu igne purgari, donec ſoluerint nouiſſimum quadrãtem. Verùm hãc fidei de purgatorio doctrinam fuiſſe omnium Africanæ Eccleſiæ

Nõ oẽs Chriſtiani ſtatim à morte accipiũt ſuæ fidei ac virtutis mercedem: ſed quoſdam oportet per ignẽ emendari, ait Cyprianus.

Doctrinam purgatorij D. Cypr. probat antiquiſſimo Canone Conc. Africani.

Epiſcoporum

Epiſcoporum communé liquet ex Canone Concilij antiquiſſimi à D. Cypriano in cauſa Geminij Victoris allegati. pro quo cùm cõtra Eccleſiaſticos Canones Geminium Fauſtinũ preſbyterum ſuo teſtamento tutoré nominaſſet vetat ex anteceſſorum Epiſcoporum decreto pro eius dormitione oblationem fieri, aut deprecationem aliquã (inquit, epiſt. 9. lib. 1.) nomine eius in Eccleſia frequentari. Neq. enim ad altare Dei meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros ſuos leuitas auocare voluit. Hác Victoris temeritaté D. Cyprianus cum tota ſynodo ſeueriter putauit vindicandam: quò de cætero ille anteceſſorum Epiſcoporũ Canon inuiolatùs à laicis obſeruaretur. Quantũ ergo mortuis & ex publicis Eccleſiæ precibus, & Sacrificii illius tremendi pro defunctorũ requie ſolatij atque auxilij proueniat, inde colligas licet, quòd illis ſuffragiis Eccleſiaſticis vetuerit Dei martyr Cyprianus ex Sinodo conſenſu Victorem adiuuandum apud Dominũ. Sic & Cypriani magiſter Tertullianus ſuæ ætatis doctrinam Eccleſiaſticam aſſerit vxorem deterrens à ſecundis nuptiis pro anima eius (primi mariti inquit lib. de monog.) oret & refrigeriũ interim adpoſtulet ei: vt in prima reſurrectione conſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Et de corona militis, Oblationes pro defunctis, pro natalitijs annuas facimus. Similiter de exhortatione Caſtitatis. Iam repeto (inquit ad vxorem) apud Deum pro cuius ſpiritu poſtules: pro quo oblationes annuas reddas. Origines ille Adamátius Eccleſiæ Alexandrinę fidé ſuis auditoribus exponẽs, docet eum, qui ſaluus fit, per ignem fieri ſaluũ, vt ſi quid fortè (inquit homil. 6. in exod.) de ſpecie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat & reſoluat, vt efficiantur omnes aurum bonũ. Rurſus homil. 25. in Num. Vides quo modo purificatione indiget omnis, qui exierit de prælio vitę huius! Similiter lib. 3. in. D. Iob. declarãs titũ exequiarũ illius Priſci ſeculi, celebremus, inquit, religioſos cũ ſacerdotibus cõuocantes, fideles vnà cũ clero, inuitátes adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas ſaturantes, vt fiat feſtiuitas noſtra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus.

Mortuus Victor à D. Cypriano excommunicatur cõmunione precum & ſacrificij pro ipſo.

Tertullianus anno 200. aſſerit purgatorij doctrinam.

Anniuerſaria mortuorũ ætate Tertulliani.

Origenes anno 250 Statuit doctrinam de animarum igne emendatorio.

Item homil. 12. in Iere. illud Pauli 1. Corint. 3. Si ſuper funda-

mentum Chriſti ſuperędificaueris non ſolùm aurum & argentum: ſed & lignum fœnum & ſtipulam. Quid igitur ſequitur, inquit, niſi vt propter lignum, ignis tibi detur, qui conſumat lignum, vel ſtipulam? Et mox ignis iſte non conſumit, quod ad imaginem & ſimilitudinem Dei permanet: ſed ſuperædificat fœnum & ſtipulã. Omnes igitur quicunque illius materiam habemus in nobis, primũ recipiemus noſtra delicta.

Exequię Chriſtianæ quomodo legitimè ac ſalutariter mortuis celebrãdæ.

D. Clemens anno. 60. aſtruit orãdum & ſacrificandũ pro defunctis Chriſtianis.

Hanc piam doctrinam & Clemens Rom. Apoſtolorum diſcipulus epiſtola ſua 1. tradidit: cuius Conc. Valenſe meminit. omnes homines honorare, corpus cuſtodire, vanas & caducas diuitias non amplecti: ieiunium & vigilias ſanctas amare: pauperes recreare, &c. mortuos ſepelire: & diligenter eorum exequias peragere, pro eiſq. orare & eleemoſynas dare. Sic lib. 6. Conſtitut. Apoſtol. cap. 30. Pro fratribus noſtris, qui in Domino obierunt, acceptabilem Euchariſtiã offerte in Eccleſiis & Cœmiteriis veſtris. Deinde orationis formulam exponit, qua

Publica oratio pro defunctis ex more apoſtolico.

" Diaconus populum hortabatur vt orent pro quieſcentibus in
" Chriſto, vt benignus Deus, qui ipſius animam ſuſcepit dimittat ei omne delictum. Quod ipſum paulo poſt Epiſcopus illic orat: quemadmodum & apud Dion. Areop. Pauli diſcipulum
" lib. Eccleſ. Hierat. orat ex Apoſtolorum, inquit, traditione, vt
" defuncto omnia peccata dimittat, eumq. in lucem ac regionẽ viuorũ in ſinum Abrahæ, Iſaaci, & Iacob, deducat. queadmodum in hunc vſq. diem ſolemnes Catholicorum preces ſonãt.

Dio. Areopag. anno. 60. aſſerit orandum pro mortuis.

D. Iacobus Apoſtolus ſua in liturgia orat pro mortuis.

Eadem orationis formula vtitur Epiſcopus in liturgia, quã D. Iacobo Apoſtolo tribuit Synodus. 6. cap. 32. S. Proclus Epiſcopus, Nicolaus, Menton, Beſarion, Marcus Epheſinus, & alij homines Gręci doctiſſimi. Fac Domine vt oblatio noſtra
" grata & acceptabilis ſit in requiẽ animarũ eorum, qui ante nos
" dormiunt. & infra: Fac eos requieſcere in regione viuentium
" in regno tuo, deliciis paradiſi in ſinu Abrahæ, Iſaaci, & Iacob.

Ex tam liquidis ſanctiſſimorũ Patrum teſtimoniis candidus lector facilè nunc perſpiciat quidnam perpetuus Orthodoxorum. PP. conſenſus. & crediderit, & Eccleſiæ Catholicæ in hũc vſq. diem per manus tradiderit: nimirum poſt hãc vitã peccata mortuorũ eſſe igne purganda, vti ait Cyprianus: poſſe tamẽ orationibus, precibus, eleemoſynis, & in primis tremẽdo illo altaris

taris, ſiue ſaluatoris noſtri ſacrificio adiuuari, vt miſericordius cũ eis agat, vti ait. D. Auguſt. quã ipſorũ peccata meruerũt.

Neq. verò hác ſuam fidē mera Apoſtolorum traditione fundatam nobis tradiderunt: ſed varijs verbi Dei teſtimonijs nixam ac confirmatam. Siquidem D. Cyprianus docet quoſdam nõ peruenire ad coronam, donec de carcere illo liberati ſoluerint nouiſſimum quadrantem, quem eundem Euangelicæ conuiuationis locum de Purgatorio etiam Euſeb. Emiſſenus fuit interpretatus.

Orthodoxos PP. Purgatoriũ ſtatuere nõ ſola traditione Apoſtolica: ſed firmioribus etiã verbi Dei teſtimonijs.

Similiter & illud D. Pauli: Si quis ſuperædificauerit ſuper fundamentum ligna, fœnum, ſtipulam, ignis probabit, Origenes perſpicuè de igne Purgatorij eſt interpretatus. quemadmodum & Alcuinus lib. 3. de S. Trinitate. Verùm hæc res tam eſt manifeſta, vt vel Lutherus ipſe affirmare nõ dubitarit ſeſe certò ſcire eſſe poſt hanc vitam Purgatorium. vnde & in Confeſſione ſuæ fidei ſub vitæ finem edita docet licere pro mortuis orare. Quinetiã Confeſſionis Auguſtanę Apologia diſertè profitetur, licere pro mortuis orare, ſcimus veteres loqui (ait fol. 119. de oratione pro mortuis: quam nos non prohibemus,

Lutherus & Apologia Confeſſionis Auguſtanæ docent eſſe Purgatoriũ: & licere orare pro mortuis.

Confeſſio Lutheri Germanica fol. 54. G. 5. edita VVittenbergę An. 1554.

Poſtremò ne quid ſuperſit ſcrupuli D. Auguſt. de ciuit. Dei lib. 21. cap. 16. cùm docuiſſet Purgatorias pœnas nullas futuras, niſi ante illud, inquit, vltimum, tremendumque iudiciũ, oſtendit cap. 24. non pro omnibus defunctis exaudiri Eccleſiæ preces. Nam pro defunctis quibuſdam, inquit, vel ipſius Eccleſiæ vel quorundam piorum exauditur oratio: ſed pro his quorum in Chriſto regeneratorum, nec vſq. adeò vita in corpore malè geſta eſt, vt tali miſericordia iudicētur digni non eſſe: nec vſq. adeo benè, vt talem miſericordiam reperiantur neceſſariam non habere. Sicut enim facta reſurrectione mortuorum, non « deerunt quibus poſt pœnas, quas patiuntur ſpiritus mortuo- « rum, impartiatur miſericordia, vt in ignē non mittantur æter- « num. Neq. enim de quibuſdám veraciter diceretur quòd non eis remittatur neque in hoc ſeculo neque in futuro, niſi eſſent quibus etſi non in iſto, tamen remittetur in futuro.

Ante Iudicium extremum erit tantùm Purgatorium. Auguſtinus.

Cùm igitur nõ ſolũ ſcripturarũ verbis, ſed & Orthodoxorũ Patrũ, adeoq. Lutheri nouorũ Confeſſioniſtarũ iſtorũ verè degenerũ Patris admodũ reuerendi, & Apologię Confeſſ. Augu-

Epilogus huius Antitheſis.

ſtanæ teſtimonijs liquidò ſit demonſtratū, pium eſſe atq. ſalutare pro pijs defunctis fratribus Dominū orare, vt à peccatis ſoluantur, non poſſunt Confeſſioniſtarum delecti manifeſtiſſimæ non rei teneri cauillationis: cùm in Antitheſi affirmant Papiſtas verbo Dei addidiſſe cōmentum purgatorij ignis. Non addiderunt Catholici ô viri boni, hoc cōmentum: quod non cōmentum, ſed ſolidum fidei Chriſtianæ, imò Propheticæ dogma eſt dicendum, ſed quod à maioribus ſuis perpetua traditione, imò Apoſtolorum, adeoq. Prophetarum voce acceperunt; & in hunc vſque diem ſeruant: æternumq. ſeruabunt immotum, immutatum, inuiolatum.

Quare cùm doctrina purgatorij ſit liquidò demonſtrata, ſi aduerſarij hîc nobis de purgandorum carcere iuxta ſcripturas & Orthodoxorum PP. teſtimonia conſenſerint, facilè inter nos de afflictorū fratrum remedijs, aut cruciatuū, tormentorū, pœnatūq. modis cōueniet. Nihil enim Catholici hac in re docemus, quod poſito purgandorū Chriſtianorum carcere (ſiue is purgatorius, ſiue emendatorius, ſiue ſatisfactorius dicatur, nihil in præſentiarum referat) non planè demonſtratur ex Vet. PP. monumentis ſolidisq. Scripturis eſſe longè veriſsimum, ideoq. certa fide obtinendum. Quòd enim verſipelles Confeſſioniſtarum Patroni ad demonſtrandum Catholicos Purgatorij commentum inuexiſſe adferunt teſtimonia ex libellis aliquot obſcuris, ignotiq. auctoris rapſodijs, ſuum manifeſtò ipſi piis demonſtrant, quonam agitentur improbi ſpiritu: qui tam præclara Vet. PP. teſtimonia à variis ſibi perlectis Catholicis ſcriptoribus recitata impudenter, ne dicam malignè & cauillatoriè diſsimulant, vt fraudem improbam imperitis improbè ſtruant, fucumque faciant liberalibus ingenijs indigniſſimum.

Dolus malus Anonymorū Cōfeſsionis Auguſtanæ Patronorum.

CAP. XXXI.
Antith. 14.
De reconciliatione Dei.

ANTITHESIS DECIMAQVARTA.

Porrò quod nunc ſubtexerunt delecti Confeßioniſtarum Patroni optimo ſanè iure potuiſſent ſilentio prætermittere, niſi controuerſiarum catalogum maluiſſent ambitioſè augere: quàm ea quæ nihil ad rem præſentem magnopere faciunt, fruſtra commemorare. Sed quia illam controuerſiam de gratia diuina, & operum piorum meritis, ſuperius Antitheſi 4. & 6. diffu-

diffuſè pertractauimus; hanc de recōciliatione, quæ illi appendicis loco eſt, aut pro ſurculo verius, leui, quod aiunt, brachio perſtringamus. Scriptura docet, inquiunt, reconciliari Deo peccatores & impetrare gratiam ſolius Chriſti meritis & interceßione, ſi fide certa hæc apprehendant, idq́. ſine vllis meritis noſtris aut dignitate noſtra.

LINDANI RESPONSIO.

Priorem partem vt planè admittunt Catholici, ita alteram refutant, velut. SS. literis pugnantem atq. ex Diametro contrariam, & perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſui diſſentaneam, ſi de iuſtificatis hanc partem etiam accipiendam velint. Nam de reconciliatione ac gratiæ impetratione quod ad primam, ſiue impiorum iuſtificationem attinet, nulla inter nos & confeſſioniſtas diſſenſio eſt. Quæ igitur adferunt ex ſcripturis loca, nos ſimpliciter admittimus: vnum Chriſtum Ieſum profeſſi Saluatorem ſine quo nullli omnino ſalus contingere, nedum conſtare ſalua vllo pacto queat.

Conſenſus Eccleſiarum de hoc capite: ſi candidè accipiatur Catholicorū doctrina.

Illa verò quæ ex Patribus Orthodoxis adferunt teſtimonia, nihil nobis aduerſantur: cùm nos prorſus ex mera Chriſti Domini gratia fieri doceamus omnem iuſtificationem, citra vllum hominis meritum; quæ prima vocatur: vbi nullus eſt humano merito locus. Cæterùm eoſdem PP. in iuſtificatione ſecunda, ſiue in pia Chriſtianorum hominum vita, deinde verum agnoſcere meritum: licèt ex Chriſti gratia atque ſpiritu & ortum, & factum, paucis eſt demonſtrandum.

Catholici alicubi nullum agnoſcūt meritū, alicubi verò agnoſcunt: ſed ex vnius Chriſti gratia ortum: quod Patrum teſtimonijs ſtatuitur.

D. Auguſtinum igitur quaſi pijs Chriſtianorum meritis aduerſantē à Confeſſioniſtis allegatum, audiat & iudicet lector pius an non Catholicę ſuffragetur doctrinę nullus alienabitur
" ab illa domo patris cęleſtis, inquit Tractat. 67. in Ioannem, vbi
" manſionē pro ſuo quiſq. accepturus eſt merito. Rurſus Deus
" pro meritis fidei & bonorum operum, inquit Serm. 162. dabit
" fidelibus ſuis regnum cælorū. Sic & de Trinit. lib. 14. cap. 15. Quid faciet animam aliquā beatam niſi meritum ſuum, & pręmium Dei? huiuſq. meriti cauſam oſtendens homo accipit iuſtitiam à Deo, inquit, propter quam beatitudinem accipere mereatur.

D. Auguſtinus piorum meritis ſuffragatur.

Pro meritis fidei & bonorū operum Deus dabit regnum cælorum Aug.

Sic epiſtola. 157. Deus paruulos, quorum nulla merita dici poſſint, & maiores præuenit, vt habere aliqua merita poſſint.

Nam piorũ meritorum fontẽ niſi diuinam gratiã dicimus: vti D. Aug. epiſt. 105. diſertè tradit. Omne bonũ meritum, inquit, non in nobis, niſi gratia facit. Et merita noſtra ſunt Dei dona: quæ cùm Deus coronat, nihil aliud coronat, quàm munera ſua. Tanta eſt enim Dei bonitas erga omnes homines, vt noſtra inquit Aug. de Eccleſ. Dogmat. cap. 32.) velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius Dona: & pro his quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus.

Dona ſua Dei bonitas vult noſtra eſſe merita.

D. Chryſoſtomum ſimiliter & pia Chriſtiani hominis agnoſcere merita, vnus aut alter locus facilè demonſtrarit. Incredibilem enim Spiritus ſancti dignationem admiratus, qua humanum pectus ſibi facit domicilium, exclamat, O rem admirandam! (inquit homil. 2. in Pſal 50.) ô ineffabilem Dei clementiam! Dauid mortuus eſt, & Ezechiæ viuo patrocinatur. Et paulo infra: Dauid mortuus & merita eius vigent.

D. Chryſoſtomũ etiã piorũ merita prædicate.

Dauidis merita poſt mortẽ vigent & piis patrocinantur ait Chryſoſt.

Sic & D. Hieron. pia prædicare operum Chriſtianorũ merita, ex iis, quæ dudum diximus lectori in mentem venire poſſit. D. Paulum ait plus habere meritorum, Dialog. 1. ad Pelag. qui plus omnibus laborauit. Addit & multas regni cæleſtis appellari manſiones, quia ſanctorum merita, inquit, ſunt diuerſa.

D. Hieron. ſanctorum ſtatuit merita, quæ diuerſas pariunt in cælo manſiones.

Liquet igitur Patres illos SS. à Confeſſioniſtis fallendi ſtudio allegatos, vera piorum operum agnoſcere, adeoq. prædicare merita. Verùm ne quid ad perpetuum hac de re Patrum Orthodoxorum conſenſum pius lector deſideret, breuiter ex aliis quoque PP. idem demonſtrandum venit.

Non ſolùm patres ab aduerſariis allegatos propriorũ meritis facere: ſed totum etiã orthodoxorum PP. Senatum.

D. Cyprianus præceptis & monitis Dei obtemperandum eſſe docet, vt accipiant (inquit lib. de Eccleſiæ vnitate) merita noſtra mercedẽ. Plura eius teſtimonia qui deſiderat ex ſuperioribus repetat licebit. D. Hilarius in Pſal. 51. Quamuis probabilis, inquit, per iuſtitiæ operationem vita iuſtorum ſit, tamen per miſericordiam Dei plus meriti conſequetur.

D. Cyprianus.

D. Hilarius.

Rurſus in Pſal. 142. oſtendit iuſtos, & ſi præ verecundia magis gratis, quàm pro merito poſtulent: tamen preferentes honorem & Dei miſericordiam, merendi quoque non excludere officium. Nam cùm iuſtus, inquit, viuificandus ſit, viuifican-

Iuſti magis gratis quam pro merito eui ſubinde poſtulent.

ficandus tamen eſt æquitate quia æquum ſit vitam retribui ſtipendiis ſanctitatis.

Idem & D.Cyrillus docet, qui hunc in modum Chriſtum D.inducit loquentem. Iuſtus ſum iudex (inquit lib. 10. cap.5. Theſaur.) & honores ſingulis, quos per gratiam offero, quaſi debitos laboribus, virtutibusque ſuis diſtribuo. D. Ambroſius piorum etiam operum meritum eximiè nobis commendat. Miſericordia (inquit lib.6.in Lucam cap.7.) tunc habet meritum, ſi fide præcedente conferatur. At cur me fruſtrà fatigauero colligendis ex D. Ambroſio huius doctrinæ teſtimoniis: quę plura ex eo cōgerantur, quàm cęlum habet ſtellas? Vnicum tamen ſuffecerit, quo Chriſtū Dom. matri ſuæ Mariæ (ait lib. de Inſtit. virginis) maximum & meritum & præmium repoſuiſſe.

D.Cyrillus.

cc

Debitos honores Chriſtus iudex iuſtus diſtribuet.

D.Ambroſius ait Chriſtum ſuæ matri Mariæ maximum & meritum & præmium repoſuiſſe.

Cæterùm cùm D. Paulus confidenter affirmet ſibi reddendam à iuſto Iudice coronam iuſtitiæ, quia fidem ſeruauit, quia curſum conſummauit: ecquis dubitandi pio lectori locus de operum meritis eſt reliquus? Sed ne quis ſui Chriſtiani nominis immemor, hac de re ambigere queat, facit illud Spiritus ſancti oraculum, quod apud Eccleſiaſticum extat cap.16. Omnis miſericordia vnicuique locum faciet in iudicio ſecundum meritum operum ſuorū: quod meritum cū niſi Dei gratia & Chriſti merito nitatur, vnde ortum eſt: adeò Chriſti gloriam non obſcurat, vt exornet magis, atq. præclare ſingulariterq́. illuſtret. Eximia ſiquidem eſt Chriſti laus nos inhabitantis, atq. gloria ſingularis quòd ita ſua membra ſuo ſpiritu ornat, vegetat, viuificat, vt non ſolùm viuere: ſed & operari faciat, quod Deo gratum eſt atq. placitū: imò vt cū Paulo Patres Orthodoxi loquuntur, quòd Deum vel iratum poſſit placare; quemadmodum dudum ex D.Cypriano. Auguſt. Ambroſio, aliiſque liquidis verbis fecimus conteſtatum.

Meritum piorum operū ex ſcripturis euincitur.

Porrò quod iterum accuſant nos impudentiſsimi homines quòd contra ſcripturas, & PP. doctrinam doceamus homines ſic poſſe implere Dei præcepta, vt legi omninò ſatisfaciant: id iamdudum eſt manifeſtis ſcripturarum verbis, liquidiſq́. PP. Orthodoxorum teſtimoniis confirmatum.

An pij legem Dei impleant.

Siquidē Paulus docet, Qui proximū diligit, legē impleuit. Quo verbo vti D.Auguſt. annotatū reliquit, Propoſi.75. ad Ro.

 oſtendit

oſtēdit conſummationem legis in dilectione poſitam,id eſt,in caritate. Vnde Paulus, plenitudo legis eſt caritas, quam Deus per Spiritum ſanctū diffundit in cordibus noſtris. Quiſquis enim per aliquam neceſſitatē nō potuerit implere,quod iubet Deus (inquit Auguſt. Pſal. 121.) amet illum & implet: & in illo implet. nam ipſe Deus nos non ſolùm oſtenſa veritatis via, vt velimus,inuitat: ſed & vt præcepta iſta nobis propoſita præſtare poſſimus, vires etiam implendi ea quæ imperat, ſubminiſtrat;quemadmodum & alibi docet cōtra Manich. lib. 1. cap. 22.& 25. Quod ad ſatisfactionem legis attinet,ex ſuperioribus eſt repetendum: vbi ex Retractat,cap.19. lib.1.oſtendimus cō pleri legem Dei,de non concupiſcendo ea menſura perfectionis humanę,quanta in hac vita poteſt eſſe perfectio: ſiue cuius capax eſt vita.

Quia amat Deū implet legem August.

Deus vires legē implendi præſtat. Auguſt.

Quòd pij verè ſatisfaciunt legi Dei: & quadam perfectiōe. Auguſt.

Ex his lector cādidus nunc perſpicere poteſt quàm atrox ſit iniuria ſimul & calūnia verè ſathanica iſtorum Cōfeſſionis Auguſtanæ Patronorum,qua hanc piam Catholicorum, de operum meritis Doctrinā impiè blaſphemorū Iudæorum & Mahumetanorū ſiue prophanorū Turcarum conferunt religioni: quòd idē omnes ſentiamus,ac re ipſa dicamus Catholici,Turcę,Iudæi videlicet,quòd homo (inquiūt effrontes illi fol. 146.) mereatur vitam æternam externa honeſtate, virtute, & vitæ innocētia: & per hanc externā & ciuilem iuſtitiā, placere Deo homines, quorū mores ſunt honeſti,& vita integra. O dirā calumniandi libidinē! Vtrum hîc aduerſariorum magis mireris, lector candidè,malignū calumniandi ſtudium, an impudentē potius frontē? Audēt nobis affingere, quòd pro Pelagianiſmo damnamus,quòd execramur, quòd anathema adeò dicimus: idq́. nos cùm Iudęis,ſi Chriſto placet,& Mahumetanis cōmuniter & dicere,& docere, nos per externam & ciuilem iuſtitiā placere Deo, nos vitā æternam externa virtute & ciuili honeſtate mereri. O Deum immortalem! quid non mortalia pectora cogis inuida maleuolentia.! Concordiæ odio cæcati affingunt quòd non ſentimus. Afferunt nos Iudæis,adeoq́. blaſphemis Mahumetanis concorditer ſentire, quòd ſacrilegę impietatis damnamus,quòd anathematis telo iugulamus. quemadmodum ex Cano. Conc. Tridentini ſeſſ. vi. liquet.

Calumnia verè Sathanica quæ concordiæ omnis eſt remora depellitur.

O cæcā calumniādi libidinē! Vide concilij Trident. Cano. Seſſ. vi. de Iuſtificatione.

Quòd damnāt Catholici impietatis, audēt Confeſſioniſtę Illis ceu dogma affingere: quòd diſcordiæ furiis ſuam fidelius nauent operā.

Illi nullam Chriſti Domini agnoſcunt gratiam : nos nihil non Chriſto Do. Saluatori vnico tribuimus, totùque ab eius diuino pédemus ſpiritu, cuius vnius auxilio, imò cooperatione omnia dicimus fieri bona opera. Illi nullum virtutis ſuæ, qua temere intumeſcunt inflati, agnoſcunt auxiliũ à Chriſto Do. collatum : nos ſolo eius auxilio fieri docemus omnia præſtari per illum & bona opera; & pia operum piorum merita. Illi ſola externa honeſtate, & ciuili nituntur iuſtitia: nos iſtam damnamus philoſophiam humanam, Pelagianam iuſtitiam; ſolaque interna, quę fidei, ſpei, caritatis eſt, nitentes, vnũ Chriſtum omnis virtutis, omnis iuſtitiæ, omnis innocentiæ, omnis denique meriti prædicamus auctorem; cuius ſpiritu effecta opera docemus ex liberali Dei Opt. Max. gratia vitæ æternæ eſſe merita: quæ ipſa tamen merita, ſint Dei dona : quæ cùm in nobis Deus coronat, ſua ipſius dona coronat.

Antitheſis lucułéutiſſima doctrinę Catholicę & Iudaicæ de Iuſtitia piorum operũ tripartita

Liquet igitur quantum ſit doctrinæ diſcrimen, quam Catholici profitemur, ab ea quá blaſphemi Iudæi, ſiue prophani Mahumetani ſectãtur : quibus per calumniam ſanè omnium improbiſſimam nos iſti generoſi Confeſſioniſtarum patroni audent comparare. Quòd re ipſa & in rei ſubſtantia (inquiũt folio 146.) parum aut nihil diſcrepamus. Verùm quam iſtud non ſolùm ſit vaniſſimum: ſed contra ipſorum etiam Confeſſioniſtarum conſcientiam impiè effuſum; inde perſpicuum eſt, quòd folio præcedenti 145. recitantes doctrinam Catholicorum, ita ex collocutorum Ratiſponen. anno 1546. aſſertione recenſent. Is cui remiſſa ſunt peccata, poteſt auxilio gratiæ Dei ſic implere Dei præcepta, vt Deo & proximo reddat, quod debet. An non hîc audis Lector candide, poſſe nos auxilio gratię Dei implere Dei pręcepta? An iſtud vel Iudæus, vel Mahumetanus aſſerat, quibus cum, aiunt illi religioſi Cõfeſſioniſtarum delecti, ſua ipſorum reclamante conſcientia, Catholicos re ipſa, & in rei ſubſtantia parum, aut nihil diſcrepare.

Quod hanc atrociſſ. calumniam delecti Confeſſioniſtarum patroni Cathol. ſtruũt ſua reclamante conſcientia, liquidis ipſorum verbis demonſtratur.

Proinde abiectis ſemel verſipellium Auguſtanæ Cõfeſſionis patronorum calumniis, vt impudẽtiſſimis ità longè atrociſſimis, facilis ſit de hac Antitheſi concordia, ſi vnà nobiſcum ex Scripturis & perpetuò PP. orthodoxorum cõſenſu ſentire

Epilogus huius controuerſiæ. Facillima concordię via oſtẽſa hoc in doctrinæ capite, modò candidè

atq. profiteri velint, Vnũ quidẽ eſſe reconciliatorẽ Chriſtum, cuius vnius meritis & interceſſione vt reconciliamur: ita per eum ſolum omnem gratiam impetramus, vitamq́ue conſequimur æternam; ſed citra noſtra quidem merita omnia, quando ex impiis efficimur iuſti: noſtris verò meritis, quando poſt iuſtificationem Chriſti ſpiritu donati, legem Chriſtianã pro virili ac modulo nobis hac in vita præſcripto ſtudemus implere. Hæc ipſa tamen merita Dei ſunt dona, quæ in nobis Chriſti membris, ſuis filiis, ſua gratia perficiente effecta coronat. Nunc ad reliquas Antitheſes properat oratio.

ANTITHESIS DECIMA-QVINTA.

CAP. XXXII. Anthiteſis XV. de numero Sacramentorum.

TRANSEVNTES *ad decimam quintam Antitheſin de Sacramentorum numero ita docent Confeßioniſtarum delecti. Sacramenta in nouo Teſtamento, inquiunt, instituta à Chriſto, vt ſint ſigna diuinæ gratiæ, duo nominantur, & numerantur in Euangelio, ſcilicet baptiſmus & Cœna Domini. Quod allegatis, aliquot Scripturarum confirmare conantur capitulis, perpaucisq́ue vnius aut alterius veterum Patrum ſententijs.*

RESPONSIO LINDANI.

LOCA pro duobus Sacramentis adducta nos quidem admittimus, non quòd duo tantum eſſe conuincant Sacramenta: ſed quòd illa duo etiã doceant verè eſſe Sacramenta. Illud initio pius lector monendus eſt, aduerſarios callidè diſſimulare, quòd in primis erat ſtatuendum. Vt igitur nunc ſilentio prætereamus, quia illi de induſtria prætereunt, grauiſſimam ſanè quæſtionem de Sacramenti natura & definitione (quæ longè aliter à Catholicis explicatur & traditur, quàm à nouis Confeſſioniſtis, qui hoc in loco à Martiniſtis ad Caluiniſtas videntur meditari tranſfugium, quod paulò poſt liquebit manifeſtius) hic tantum de Sacramentorum numero agendum venit; quẽ illi binarium ex allegatis S. Scripturæ locis volunt comprobatum: quod nos negamus, alia inſuper affirman-

Diſſimulata ſubdolè Sacramenti Euangelici natura & definitione aduerſarij de inani rixantur numero.

affirmantes in Scripturis eſſe tradita veri nominis Sacramenta, quod in ſuum inferius locum reponetur aptius.

Reſpōſio ad loca Patrū Catholicis oppoſita.

Pergunt autem aduerſarij idem ex Patrum ſententia docere, duo tantum eſſe noui teſtamenti Sacramenta.

Huc D. Auguſt. locum producunt ex Epiſtola ad Ianuar. 118. ſed mutilatum improbè. Quòd enim ſua illa clauſula, Et cætera, voluerunt præcidere, ipſos ſolis luce clarius, manifeſtiſſimi conuinci mendacij contra ſuam ipſorum conſcientiam flagitioſiſſimè perpetrati. Addit enim D. Auguſtinus eueſtigiò verbis per iſtos religioſos Confeſſioniſtarum Patronos allegatis, ſed de induſtria mutilatis. Et ſiquid aliud in Scripturis Canonicis commendatur. Quæ conditionalis quidnam ſibi velit, alibi variis in locis diſerte profitetur alia & plura docens eſſe noui teſtamenti Sacramenta, quàm Baptiſmus & S. Euchariſtia: nimirum Pœnitentiam, & S. ſignaculum Chriſti, quod nunc S. Confirmationem vulgo dicimus. Rurſus S. Ordinem, nō minus eſſe noui teſtamenti ſacramentum, quàm eſt Baptiſmus.

D. Aug. verba mutilant religioſi Confeſſ. Patroni.

Manifeſtiſſimū mendacium.

D. Aug. plura diſertè docet Sacramenta duobus.

Verùm hæc explicàtius ſunt D. Auguſtini teſtimoniis pio lectori exponenda.

Quòd igitur per Confirmationis Sacramentum, ſiue vti appellat, per manus Epiſcopalis impoſitionem, ſiue ſacrū Dei ſignaculum: item per Pœnitentiam diuina conferatur gratia, diſertè docet lib. 5. cap. 20. de Baptiſm. contra Donatiſt. Tradit enim Deū non impediri ab altaribus ab hæreticis erectis, quò minus ſuis, inquit, Sacramentis adeſſe dignetur, cùm „ ad verba quæ procedunt ex ore homicidæ, poſſit oleum ſan- „ ctificare. Si ergo ad hoc valet, quod dictum eſt in Euangelio, „ Deus peccatorem non audit, vt per peccatorē Sacramenta nō „ celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem vel „ ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiā, „ vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? „

Ad verba homicidæ ſanctificat Deus S. Oleum.

Ita & lib. 19. cap. 14. contra Fauſtū, diſertè Confirmationis ſacramentū baptiſmo annumerat. Si tres pueros, Danielemq́ prædicamus: ſi Machabæos præferimus, quantò magis pro ba- „ ptiſmo Chriſti, pro Euchariſtia Chriſti, pro ſigno Chriſto ad „ omnia perferenda paratior eſſe debet Chriſtianus?

IV. Hic D. Aug. enumerat Sacramenta.

Vnum ad hæc depromam locum, quo nihil adferatur hanc ad rem conſtituendam, ſemelque euincendam robuſtiùs, manifeſtiùs, aut efficaciùs. Cùm homo peracutus Petilianus vnguento illo, quod in barbam Aaronis defluxiſſe, ait Propheta, impiè ad ſacrilegum Donatiſtarum ſchiſma fouendum abuteretur, illudque ad Sacramentum vnguenti, ſiue Confirmationis detorqueret. Audi, obſecro Lector Chriſtiane, quidnã D Auguſtinus impio Donatiſtæ reſponderit. Sacramentum Chriſmatis, ait lib. 2. cap. 104. In genere viſibilium ſignorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe Baptiſmus. Et poſt pauca: Diſcerne ergo viſibile ſanctum Sacramentum, quod eſſe & in bonis & in malis poteſt, illis ad præmium, illis ad iudicium: ab inuiſibili vnctione caritatis, quæ propria bonorum eſt.

Sacramentum Confirmationis eſt ſacroſanctũ, ſicuti ipſe Baptiſmus. Auguſt.

„ Iam ne quid de Ordinis Sacramento addubites, D. Augu„ſtinus, modò fidem apud te mereatur, facilè perſuaſerit. Docet igitur contra Donatiſtas neutrum eſſe iterandum, hoc eſt, nec Ordinem, nec Baptiſmum, vtrũque enim (inquit lib. II. contra Parme. cap. 13) ſacramentum eſt, & quadam con„ſecratione vtrumque homini datur: illud cùm baptizatur, iſtud „cùm ordinatur. Ideoq. in Catholica vtrumq. nõ licet iterare. Et poſtea: Si enim vtrũq. Sacramẽtũ eſt, quòd nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramẽto iniuria facienda eſt. Liquet igitur D. Auguſtinum plura duobus agnoſcere Sacramenta, & iſtos delectos Confeſſioniſtarũ defenſores dolo malo illum D. Auguſt. allegaſſe locum, quẽ ſibi contrarium, ſed mala fide, dataque opera mutilatum nobis obiicere iſtos probos viros non diſpuduit.

Ordinis Sacramentum verè à D. Auguſt. docetur Sacram.

Porrò quòd & ex altero D. Auguſtin. loco binarium Sa„cramentorum conantur ſtatuere aduerſarij, iuxtà futile eſt. „Continuò de Chriſti latere exiuit ſanguis & aqua, quæ ſunt (inquit Auguſtinus) matris Eccleſiæ gemina Sacramenta.

Verè quidem annotat D. Auguſtinus, ex latere mortui Domini Chriſti gemina promanaſſe Sacramenta, Per ſanguinem quo potamur, & Chriſti amore inebriamur; & aquã, qua abluimur, peccatorumque ſordibus purgamur: ſed non negat Auguſt. plura eſſe, quàm gemina Eccleſiæ matris Sacramenta, quæ locis dudum allegatis, plura ipſe ita luculenter demon-

monſtrauit, vt vel cæco, quod habet adagiũ, ſit perſpicuum.

Ad loca D. Ambroſij.

Ad hæc quòd affirmat D. Ambroſium in Tract. de Sacramentis tantum duorum meminiſſe Sacramentorum: nempe Baptiſmi & Synaxeos, maioris ne ſit maleuolentiæ, an impudentiæ improbioris, equidem vehementer ambigo. Legant quæſo diligentius, imò beneuolentiùs, animoque Rom. Eccleſiæ odiis non fuſcato: hunc totum D. Ambr. Tractatum 4. libris comprehenſum, & fœda mentiendi temeritate iſta ſeſe effutire agnoſcent, ſi modò ingenui aliquid eis ſupereſt pudoris reliquum. Quod ſi moleſtum eis foret, age piè Lector, nos ipſis relegamus: imò aliis (quia fallendi ſtudio diſſimulaſſe, quod legerunt, à vero non abhorret) legamus; quæ D. Ambr. Sacramento Confirmationis tradit. Libro igitur 3. cap. 1. loquens baptizato, Accipis myſterium, inquit, hoc eſt vnguentum ſuper caput. Deinde pauca philoſophatus chriſtianiſſimè de baptiſmi ceremoniis, addit cap. 2. Sequitur ſpiritale ſignaculum, inquit, quod audiſtis hodie legi: quia poſt fontem ſupereſt, vt perfectio fiat. ad inuocationem Sacerdotis (id eſt Epiſcopi. ſic enim illa ætate loquebantur) Spiritus ſanctus infunditur, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, &c. Iſtæ ſunt ſeptẽ virtutes, quibus conſignaris. Auditis ne ô acerrimi Confeſſioniſtarum patroni! Accipis myſterium ſuper caput, hoc eſt vnguentum, & ſpiritale ſignaculum, per quod fit poſt fontẽ perfectio? Iſtæ ſunt virtutes quibus conſignaris? Hoc illud eſt, quod D. Paulus tradit, Chriſtianos fuiſſe ſpiritu S. ſignatos in die redemptionis. Quam D. Pauli doctrinam vberius libr. de Spiritu ſancto perſequitur, oſtendens cap. 6. nos ſpecie quidem ſignari in corpore, veritate tamen in corde ſignari. De quo ſpiritus ſancti effectu Propheta prædixerat: Signatum eſt Domine lumen vultus tui ſuper nos, dediſti lætitiam in corde meo.

Cõcordiæ odiũ aduerſarios cogit manifeſtiſſ. effutire mẽdacia.

Poſt baptiſmũ oportebat ſignari, perfici, ſiue confirmari. Ambroſ.

Cõfirmatio eſt D. Ambroſio Sacramentum.

D. Ambroſius Confirmationẽ docet eſſe Sacramentum ex D. Pauli doctr.

Sed fraudis nefariæ in auream illam D. Aurelij Auguſtini ſententiam dudum patratæ ſibi cõſcij Confeſſioniſtarum delecti, quam mutilarant, quos ipſos certò iugulat; hanc Antitheſin claudere non potuerunt, niſi ex eodem noua ſibi peterent arma: ideoque poſt Ambroſium ipſis, vt eſt demonſtratum, refragantem, ad D. Auguſtinum iterum confugiunt.

Ad Auguſtini ſuppetias iterũ confugiunt, ſed fruſtrà.

III. iſtorũ Cõfeſſionis Auguſtanæ patronorum mẽdaciũ.

vbi nihil quoque ſolidi inuenient præſidij: ſi verba eius expendantur accuratiùs. Aiunt D. Auguſt. de doctrina Chriſtiana lib.3.cap.9. tantum duo enumerare Sacramenta à Chriſto & Apoſtolis tradita. Locus eſt apertiſſimus. Quædam pauca dicit pro multis à Domino & ab apoſtolica diſciplina eſſe tradita. Non dicit tantùm duo eſſe tradita Sacramenta. Certè qui ſeptem docent, pauca docent ſi cogites illa innumera, obſeruatuque grauiſſima ſacramenta & ſigna, quibus populus Iudaicus tanquam iugo quodam planè inſuaui & aſpero, fuit teſte Auguſt edomandus. maximè cùm vnum aut ſummũ alterum doceamus omnibus eſſe neceſſarium.

» Antitheſin autẽ Catholicorum oppoſituri Confeſſioniſtæ
» Catoniana quadam aiunt ſeueritate eos pro ea quam ſibi, in-
» quiunt, ſumunt in diuina omnia, poteſtate, his duobus Sacra-
» mentis, inſuper alia quinque addidiſſe.

Aduerſarij cauſam mala fide agunt, qui diſſimulãt controuerſiæ ſolida fundamenta à Catholicis oppoſita.

Iſtud priuata hominũ poteſtate factum negamus: ſed apoſtolica diſciplina, vti ait D. Auguſt. aut Chriſti Domini potius inſtituto. quemadmodũ pij, doctique viri ex Patrum orthodoxorum ſententia, & Conciliorum Eccleſiaſticorum Canonibus iam pridem demonſtrarunt. quos cùm ipſi recitent, nõ eſt cur ea repetamus fuſius. Sed ingenioſi iſti homines maluerunt loca Catholicorũ aliquot ſcriptorũ huius ætatis commemorare: quã ſolidis ipſorum argumentis, liquidiſq; vet. Patrũ ſententiis atque teſtimoniis irrefragabilibus reſpondere.

Panoplia noſtra Euangelica defenſa.

Vt igitur Panopliæ noſtræ, quã iſti Anonymi Confeſſionis Auguſtanæ defenſores ex lib.4. cap.57. recitãt, cauſam paucis agamus. Ecquid cauſæ eſt, ô delecti Confeſsioniſtarum defenſores, cur in tam diligẽti, planeq; accurata commemoratione capitulorũ, non recitatis & Panopliæ noſtræ cap.6. & 7. eiuſdẽ 4. libri? Vidiſſe vos, negare non poteſtis, qui tam variis ex locis illã recitatis. ſed quòd vos veſtris ipſi videbatis illic iugulatos verbis, referre nõ libuit. Quod enim illic Ioan. Caluin. homini argutiſsimo accidiſſe per imprudentiam demonſtauimus:

Eundẽ D. Auguſt. locũ callidi Confeſſ. patroni aſtutius & fraudulentius Caluino allegarunt.

vos callidiore ſtropha prudenter quidem, imò fraudulẽter caruiſtis. Cùm enim ille eũdem, quẽ & vos, allegaſſet D. Auguſt. locũ, ex epiſt. ad Ianuar. minus, quàm ſuo fuit aſtuto dignũ ingenio, ſibi callidè cauens adiecit imprudẽter, quod vos ſciẽter

quidem,

quidem,ſed dolo malo decurtaſtis.Cùm enim duo recenſuiſſetis ſacraméta, à D.Auguſt.vti aiebatis,illic enumerata;quod continenter D.Auguſt.ſubtexuit,vos fraudulẽter præcidiſtis: imò ſacrilegè mutilaſtis, adeoq. impiè expilaſtis.Agnoſcebat enim veſtra cõſcientia, tot manifeſtis licet ſacrilegiis cõtaminata ſuis verbis iacere victã,ſi quod Aug.addit, aſcriptũ à vobis fuiſſet. Quid enim aliud cãdidus lector veritatis ſtudioſus ex hac D. Aug.ſentẽtia integrè recitata diſcat:quã Auguſtinũ plura duobus Eccleſię Chriſtianæ & credidiſſe,& docuiſſe Sacramenta?Duo enim commemorãs,mox ſubtexuit Et ſi quid aliud (inquit,puta ſacramentorũ Eccleſiæ Chriſtianæ) in ſcripturis Canonicis commendatur. Nam plura eſſe Chriſtianis commendata Sacramenta, alibi diſertis verbis contra Donatiſtas demonſtrauit, locis dudum allatis.

Auguſtinũ mutilant Confeſſ. quòd illius verbis videant ſe iugulatos.

Quò autem liqueat magis Cõfeſſioniſtas,ſiue potiùs,nouos iſtos atq. degeneres Confeſſ.defenſores ſuę confeſſioni Auguſtanæ docere pugnãtia,pius lector paucis hîc eſt admonendus in Confeſſ. Auguſtana pridẽ D. Carolo V. exhibita, & in eius Apologia,diſertè tria enumerari ſacraméta.duobus enim Baptiſmo,& Cœnæ Do. tertiũ addunt,Pœnitentiã. Articulo XI. XII.& XIII.Apologia etiam fatetur plurimos ſæpe in anno vti Sacramentis,Abſolutione,inquit fol.54. & Cœna. Rurſus qui docent de dignitate & fructibus Sacramentorum, ita docent vt inuitent populum vt ſæpe vtantur Sacramentis.

Nouos Confeſſionis Auguſtanæ defenſores pugnantia docere contra Cõfeſſ. Auguſtanã eiuſq. Apolog.

Tria verè Sacraméta ex verbo Dei docet Confeſſ. Auguſtana eiuſque Apologia.

Denunciatur & excõmunicatio flagitioſis & contemptoribus Sacramentorũ. Hæc ita fiunt iuxta Euangelium, & iuxta vet. Canones. Vnde iuxta Euangelium Pœnitentia eſt verè Sacramentum. quemadmodum inferius Ca. de numero & vſu Sacramentorum diſertis verbis profitetur Apologia.Nam fol.79. ſic ſtatuit. Verè igitur ſunt Sacramenta,inquit,baptiſmus,Cœna Domini, Abſolutio : quæ eſt Sacramentum Pœnitentiæ.Nam hi ritus habent mandatum Dei, & promiſſionem gratiæ.quæ eſt propria noui Teſtamenti. Sed vt iſtorum degenerum Confeſſioniſtarum ad impia Swinglij caſtra à Luthero defecturientium improbitas magis orbi eluceat. age Lutherum & Melanchthonem audiamus , an duo tantum cum his nouis ſuis diſcipulis , imò nouis Magiſtris Confeſſio-

Noui degeneres Confeſſioniſtæ à Luthero ad Sacramentarios defecturiunt, vereq. Confeſſ. Auguſtanam euertunt.

Confeſſionem Auguſtanam ſeſe propugnare iactantibus, hoc eſt, reuera euertentibus, profiteantur.

Lutherus ex verbo Dei demonſtrans tria eſſe Sacraméta, ſuos degeneres iugulat diſcipulos nouos Confeſſ. Auguſtanæ defenſores.

Lutherus igitur in Capt Babylon. ſpiritum ſuum vertiginis orbi demonſtraturus, cùm euomuiſſet ſeptem ſibi eſſe neganda Sacramenta, profitetur tria tantum ſibi ponenda, quę enumerat Baptiſmum, Pœnitentiam, & Panē. Vnde conſequenter & Pœnitentiam docet ex verbo Dei verè eſſe Sacramentum, eiſdem propè verbis, quibus dudum Apologia. Demonſtrat enim & Pœnitentiam eſſe Sacramētum, ſicut & alia, inquit, illa duo. cùm conſtet, ait, verbo promiſſionis Diuinæ & fide noſtra. Idem & diffuſiùs ex Lutheri Catechiſmo demonſtrari queat.

Melancht. tria ſtatuens Sacraméta ſuos euertit diſcipulos Confeſſioniſtas nouos.

Sic & Melanchthon in Catechiſmo diſertē tria eſſe docet Sacramenta, Baptiſmus, inquit, Abſolutio, & Cœna. His concorditer & Ordinatio Eccleſiæ Luneburgen. tradit trium iſtorum Sacramentorum vſum: mandás admodum ſeuerè, nulli debere Euchariſtiam communicari, niſi cōfeſſo, & priuata, inquit, abſolutione abſoluto, vetans ne Paſtores poſt hac, duos aut tres ſimul abſoluāt. Similiter & agenda Saxonica per Iuſtum Ionam, Georgium Spalatinum, alioſq́. annò 36. confecta. docens Confeſſis per abſolutionem priuatam debere fieri participes promiſſionis generalis de remiſſione peccatorum.

Conſenſus Martiniſtarū de tribus Sacramētis.

Abuſus Sacramenti abſolutionis apud Lutheranos.

Confeſſ. VVitembergen. tria docet Sacramenta.

Ad eundem modum & Confeſſio Wirtembergen. Cap. de Pœnitentia profitetur ſemper agnoſcenda peccata: ſemperq́ue agendam in hac vita pœnitentiam, vt poſt Confeſſionem generalem peccatorum, cōcipiatur priuatim fides abſolutionis.

Ioan. Brent. tria eſſe Sacraméta ex verbo Dei docet. Fol. 703.

In eandem ſententiam & Brentius huius Confeſſionis auctor, diſertè in ſui Catechiſmi explicatione agens de abſolutione priuata, docet Deum, etſi ſolus remittit peccata; vti tamen ad adnuntiandam & certificandam in nobis peccatorum remiſſionem miniſterio verbi & Sacramentorū ſuorum: quorum functionem Eccleſiæ, ait, vt eius miniſtris mandauit.

Hiſce ſuffragatur & Ordinatio Eccleſiaſtica hoc anno Sexageſimo nono, per Illuſtriſſ. D. Iulium Ducem Braunſwycen. edita: qui paternæ, adeoq́. Catholicæ Chriſti Religionis oblitus, prò dolor, nouo ſcripto atrocibus in Dei veritatem

tatem blaſphemiis pleno Euangelicam oppugnare audebat doctrinam. Poſtquam Illuſtriſſimum Principem D. Henricū ſuum Parentem pium, atque orthodoxum, piæ, ait, memoriæ in vera & ſalutari Chriſti cognitione diuinitus euocatum, in cælo collocaſſet, non veretur auitam eius religionem de idololatria, ſuperſtitione, atque magis à falſi nominis Apoſtolis in Angelos lucis ſe transformantibus ſeductus inſimulare, ac temerè, imò calumnioſè per ſuos nouæ fidei magiſtros accuſare, damnare, ab eaque pernicioſo ſchiſmate diſcedere.

In Præfatione.
Chriſtmilter vñ ſeliger gedechtnuſs inder warhaftigen vnd ſeligmachenden erkandtnus Gottes I. Herrn Jeſu Chriſti zu ſeynen Göttlichē gnade erfordert.

Quod ſi verè dicit, ac iuſta cauſa facit, quinam, obſecro, ſuum patrē idololatriæ diditum, vti ait, potuit in cælum tranſuehere: cùm tales non habeant, ex D. Pauli doctrina, partem in regno Dei? Rurſum, ſi Dux Henricus pater Catholicę Dei Eccleſię patronus ſingularis, in vera & ſalutari Chriſti cognitione vitā hanc finiuit, quare non eadem Chriſti cognitione, vera & ſalutari, vt ait, ipſe filius permanſit? Quare eam tot doctrinæ capitibus immutauit, deprauauit, adulterauit? Verùm de iſtiuſmodi Aſyſtatis, quibus ſcatet illud nouum calumniarum in Catholicam Dei Eccleſiam Scriptum, aliàs Deo propitio, copioſiùs.

Dux Iulius Brunſvvic. ait ſuum Patrem D. Henricū piè in vera Chriſti cognitione defunctum, & in cælos euocatū, audet tamen auitam eius religionē Idololatriæ atq. magiæ ab impoſtoribus illuſus, miſereq. faſcinatus accuſare, multiſque doctrinæ capitib. adulterare.

In corpore igitur ſuæ doctrinæ, quam vti iactitant verbo Dei, Symbolis 3. Conſenſui Catholico, atque Confeſſioni Auguſtanæ, ſuæque Apologiæ (quam nouum vocant Symbolum) conſentaneam; ita variis contaminarunt Aſyſtatis atque manifeſtis, & ij plurimis fœdarunt calumniis. De Sacramentorū numero definituri poſt nouam noui Sacramenti definitionē, repudiatis quatuor Eccleſiæ Catholicæ Sacramētis, tandem & pœnitentiam in Sacramentorum numerum cenſet recipiendam, quemadmodum & Apologia, inquiunt fol. I. 3. facit. Licet verò affirmēt non eſſe in Abſolutione ritum à Deo præceptum, aut ordinatum (quòd tamen habet magiſtralis ipſorū noua Sacramenti definitio, per quam & vera Eccleſiæ Sacramenta à definitione ſimul, & re volunt excluſa) non malè tamen fecerit (inquiunt folio I. 3. b. in corpore doctrinæ) qui eam inter Sacramenta recenſet; quemadmodum & Apologia Confeſſioniss Auguſtanæ facit. Hunc autem in modum Confeſſionis Auguſtanę veteris diſcipuli, magiſtri, & auctores tria vera faciunt Sacramenta.

Variis Aſyſtatis ſcatet agenda Ducis Iulij, vti & calumniis manifeſtiſſ. eſt refertiſſima.

Tria cōſtituunt Braunſvvicen. Theologi Sacramenta cōtra nouā ſuā ipſorum definitionem, quæ duo tantum admittit.

Anonymi Confeſſionis Auguſtanæ patroni Principes proteſtantes falſi crimine inuoluunt, qui olim ſua manu ſignarunt tria ſeſe ex Dei verbo credere Sacramenta.

Cùm igitur noui iſti Confeſſ. Theologi & Cōſiliarij politici nō ſolū antiquis ſuis Confeſſioniſtis Theologis, Brentio, Iuſto Ionę, Spalatino, Melanchthoni, atq. Luthero pugnantia, ſed ipſi adeò Confeſſioni Auguſtanæ, iuratæq. Apologiæ, doceant cōtraria, nullus nō videt quonā abſurditatis ſint prouoluti iſti infelices, vt Euāgelio, quod olim putabāt principes proteſtantes, ſuaq. manu tanquā Dei verbū Carolo V. Auguſto obtulerunt, nunc ipſi oppugnēt, imò tanquā Dei verbo contrariū deleant, atq. damnent. Qua verò oratione iſti Doctores & Conſiliarij politici ſeſe à periurio apud probos viros excuſent, ipſi viderint, cùm in Confeſſ. Auguſtanam, eiusq. Apologiā iurare fuerunt coacti quotquot VVittenbergæ, aut Heidelbergæ ad Profeſſorū, aut ad honorū titulos fuēre admiſſi.

Noui Confeſſ. Patroni an periurij rei, viderit Synodus VVittenbergenſis & Lipſenſis.

Qua de re mirandum ac propè tragicum in modum grauiſſimè quiritatur Heshuſius Petrū Boquinū exagitans. Meminiſti ne, inquit, in defenſione Cōfeſſ. de præſentia corporis Chriſti in cœna Do.

Boquinū Heſhuſius periurij reum cōuincit Cōfeſſione ſua contra Caluinum. Fol. 62.

„ te ſub fide iuriſiurandi, vt & cæteri Profeſſores, eſſe teſtatū in
„ Academia Heidelberg. te amplecti cōſenſum doctrinæ in Au
„ guſtana Confeſſ. Anno 30. Carolo V. exhibita expoſitæ? teque promiſiſſæ nunquā te dogmata cū hac Cōfeſſione pugnantia propagaturum, aut promoturū? Scio te nō negaturū. Rurſus libello de præſentia corp. in cœna teſtatur multis in locis, miniſtros & alios aſtringi ſolere, non ſolùm ad Confeſſ. Auguſtanā, anno 30. Carolo V. exhitam: ſed etiam ad Apologiā quæ mox ſecuta eſt.

Iuramētum in Confeſſionem Auguſtanam, eiuſq. Apologiā mox cōſecutā.

Quòd ſi iuramenti ſui exiſtiment iſti noui Cōfeſſ. Auguſtanæ non defenſores, ſed euerſores aliquam eſſe habendam rationem, facilis erit concordiæ ratio in hoc articulo conciliando. Aut ſi ſuis ſaltem Magiſtris Luthero, Melāchthoni, Brentio, aliiſque fidem haberent nullo negocio, vbi de tribus hiſce Sacramentis inter nos piè conuenerit: etiam de reliquis ſarciatur concordia. Quòd ſi vel magiſtris illis ſuis hac in controuerſia cedere nolunt noui iſti Confeſſioniſtarum nouorum Patroni, pio lectori perſpicuū eſſe confidimus: quonā agantur Spiritu magiſtro, an concordiæ, an potiùs diſſenſionis & impię diſcordiæ: quo cū nulli bono luctādum hîc putamus diutius. quare ad reliquas Antitheſes expendendas nos inſtituti huius vocat ratio.

ANTITHESIS DECIMASEXTA.

PERGVNT nunc præclari illi Confeſſioniſtarum patroni ad ſingula Sacramentorum examinanda, ſuiſq́. Antitheſibus, ſi Chriſto placet, oppugnanda. Baptiſmo igitur, aiunt, neque exorciſmos vllos neque vllũ Chriſma addi legitur Matt. 28. ſed cùm vtrumque ſit ei hominum traditione, extra verbũ Dei additum, conſequens eſt pertinere ad regulam illã, fruſtrà me colunt, docentes doctrinas hominum. CAP. XXXIII. Antith. xvi. de Baptiſmo.

RESPONSIO LINDANI.

QVAM fœdam iſti Theologi & Conſiliarij ſuis Synevangelicis atque Confeſſioniſtis inurant impietatis notam, facilè perſpiciet, qui nõ ſolùm hac reprehenſione Catholicos animaduertat damnari: ſed quotquot ſuis piis à maioribus, imò Apoſtolis piè traditis conſtanter vtuntur ceremoniis, in baptiſmo adhiberi iam olim ſolitis. Si ad Pharizaïcas, vetitaſq́ue ſuperſtitiones pertinet, quicquid extra Dei verbum adhibetur in obeundis Eccleſię miniſteriis, aut adhibendis myſterijs: cur ipſi ſuos non damnant Wirtembergenſes, qui & Abrenuntiationem nobiſcum retinent, & aquã vino permiſcẽt? Cur non & Lunenburgen. Braunſwycen. & Saxones, eorumq́ue doctores, Iuſtum Ionam, Georgium Spalatinum, Caſparem Crucigerum, Fred. Miconium, Iuſtum Męniam, alioſq́. ſuæ confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores non poſtremos, neq. ignobiles; qui diſertè docent exorcizare baptizandos. Sic enim extat in Agenda, quam iſti præclari Euangelici Eccleſijs per Saxoniam Ducis Henrici anno 36. præſcripſerunt: atq. anno 64 Lipſiæ renouarunt.

Nouos Confeſſioniſtas bellũ excitare ſociale dum in ſuis Confeſſioniſtis damnant impietatis, quod in Catholicis reprehendunt,

Abrenuntiatio Sathanæ Confeſſioniſtis obtenta. Vide Catechiſ. Brentij maiorem.

Ich beſwere dich vnreiner geiſt by den naem des Vaders ✠ vnd des Soons ✠ vnd des hey̆lighen ✠ Gheiſt. Adiuro te immunde ſpiritus, in nomine ✠ Patris, & Filij, ✠ & Spiritus ✠ ſancti. Eiſdẽ verbis, ſed omiſſis S. ſanctæ crucis ſignaculis extat in ordinatione Eccleſiæ Lunenburgen. anno 64. VVittenbergæ impreſſa. folio N. ij. Sic & Agenda Ducis Iulij anno ſexageſimo nono emiſſa.

Exorciſmo vtitur Cõfeſſioniſtæ in Baptiſmo, vnà cum crucis ſignaculis.

Porrò quanam iſtæ, aliæq́. oẽs ceremoniæ Baptiſmo Chri-

 ſtiano

ſtiano adhibitæ nitantur auctoritate, certaque Apoſtolorum traditione, inferius Antitheſi 24. dicetur aptius: vbi hiſce traditionibus, ritibusque Eccleſiaſticis peculiaris erit locus. Has autem ceremonias, etſi vt pias diuinarumque rerum figuratiuas adhibeat Catholica Dei Eccleſia: non tamen ita eas docet neceſſariò adhibendas, vt ſi quis non contemptu, nec deſpicatu, ſed aut temporis anguſtia excluſus, aut periculo adactus omiſerit, peccet grauiter, aut Sacramenti vim putet iſtorum omiſſione impeditam aut interceptam.

Ceremoniæ baptiſmi omnes nõ ſunt neceſſariæ.

Quis enim tam eſt antiquitatis Eccleſiaſticæ rudis, aut ignarus, qui Apoſtolos non videat citra has ceremonias alicubi baptizaſſe? quis eſt tam quotidianarum rerum imperitus, qui per mulierculas, reclamante licet Caluino cum ſuo auo Pelagio, neſciat quotidie verum adminiſtrari baptiſmum, ſine exorciſmo, ſine ſacro Chriſmate, aliiſue piis ritibus? Proinde non caret reprehenſione, neque à calumniæ culpa eſt alienũ; quod Cõfeſſioniſtarum defenſores ſua in Antitheſi Catholicos criminantur, nos vociferari eos, qui in baptiſmo non adhibent vnctiones magici (aiunt folio 149.) olei exorciſmis conſecrati (de quibus blaſphemiis mox aptius) facere ſeceſſionẽ ab Eccleſia, & pro ſchiſmaticis atque hoſtibus Eccleſiæ habendos.

Calumnia aduerſariorum retunditur.

Certè cum Chriſmatis, ſacratique ſalis exorciſmi, aliarũq. ceremoniarum vſus, de illorum ſint numero; de quibus diuus Auguſtinus diſertis verbis pronunciat: Si quid horum totum per orbem frequentat Eccleſia, quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ eſt inſaniæ, delirij notã effugere nequeũt, qui iſthæc contra perpetuum Catholicorum; imò ſuorũ Confeſſioniſtarum morem tanta peruicacia, improbaq. proteruia abijciunt, abolent, damnant.

Vtrum autem pro hoſtibus Eccleſiæ atq. Schiſmaticis ſint habendi, qui ſolùm has contemptim abijciunt ceremonias ſine vlla alia dogmatis impij nota, hîc in diſputationem trahere prolixioris foret operæ, quàm præſens ferat negotium. Si enim de ſubſtantia religionis, hoc eſt de Catholicæ doctrinæ conueniret capitibus atque Sacramentis, facilis eſſet de piis eorum ritibus atque ceremoniis concordia. Quos quia Confeſſioniſtarum quidam, & ij non infimo neque loco, neque

Ordine

Ordine nobiſcum concorditer obtinent, non eſt de ijs diſſerendum prolixius.

ANTITHESIS DECIMA SEPTIMA.

Antitheſin ſuam de S. Confirmatione aggreſſuri aduerſarij Catholicos accuſant, quòd ex donis Spiritus ſancti die Pentecoſtes, & aliàs datis nouum ſine vllo Dei mandato in Eccleſiam attulerunt Sacramentum.

CAP. XXXIIII. Antitheſis 17. de Confirmatione baptizatorum.

RESPONSIO LINDANI.

ISTVD quidem atrox fuerit crimen, quod vel ſolum iuſtam præbere videatur Schiſmatis faciendi cauſam, ſi veritate niteretur. Verùm cùm Apoſtolis iuxta Chriſti promiſſum datus ſit Spiritus ſanctus die Pentecoſtes, ac deinde Chriſti Domini, eiuſque ſpiritus doctrina per Apoſtolorum manus impoſitionem aliis cõmunicatus, non in Catholicos, ſed in Apoſtolos iſta redundat criminatio.

Cauſa ſchiſmatis Germanici potius in Apoſtolos quadrat, quàm in Catholicos, modò vera foret.

Porrò diuinum Confirmationis Sacramentum, non eſſe à nobis confictum, ſed à Chriſto inſtitutum, atque ab Apoſtolis nobis traditum, luculentis aliquot Vet. orthodoxorum PP. teſtimoniis venit demonſtrandum.

Origo S. Cõfirmationis demõſtratur Apoſtolica, & à Chriſto dimanata.

Extat illuſtre apud D. Cyprianum hac de doctrina Africanæ Eccleſiæ teſtimonium, vbi Cyprianus vnà cum Epiſcorum Synodo ſuam fidem luculenter exponunt. Eos qui foris extra Eccleſiam tincti ſunt (inquiunt Epiſtola prima, libr. 2.) „baptizari oportere, eò quòd parum ſit eis manum imponere „ad accipiendum Spiritum ſanctum; niſi & Eccleſiæ accipiant „baptiſmum. Tunc enim demum planè ſanctificari, & eſſe filij „Dei poſſunt, ſi Sacramento vtroque naſcantur. Rurſus idem Cyprianus vnà cum Epiſcopis Africanis 31. Epiſtola 12. libr. 1. clariſſimè hoc docent. Vngi quoque neceſſe eſt eum, qui baptizatus eſt, vt accepto Chriſmate, id eſt, vnctione, eſſe vnctus Dei, & habere in ſe Chriſti gratiam poſſit. Porrò autem Euchariſtia, & vnde baptizati vnguntur, oleum, in altari ſanctificatur.

Cyprianus & Synodus Africana antiquiſſ. docet Cõfirmationem eſſe Sacramentum.

Vſus vnctionis in Cõfirmatione quis, & quidnam efficiat.

„ catur. Eandem fuiſſe illa ætate & Rom. Eccleſiæ fidē D. Cor-
„ nelius Martyr, epiſt ad Fabiū Antiochenum docet, quæ apud Euſeb. extat lib. 6. cap. 43. oſtendens Nouatum hæreſiarcham, non fuiſſe Spiritū S. conſecutum, quòd iuxta Eccleſię Canonē reliqua poſt Baptiſmum nō fuiſſet conſecutus, quæ debuiſſet, id eſt, conſignationem ab Epiſcopo factā. Fruſtra hic & D. Euſebium Ro. martyrem, Melchiadem, Vrbanum Ro. martyrē, Fabianum Ro. martyrem allegauero, quod eos aduerſarij veluti ſua in cauſa teſtes non admittant. Quorū teſtimonia qui deſideret, Panopliam noſtram conſulat: vbi & ex Tertulliano, Auguſtino, aliiſque huic ſacræ conſignationi ſuum Sacramēti locum vindicauimus.

D. Cornel. Martyr quâ cauſa non exponat cur Nouatus fuerit in fidei errorem prolapſus.

„ Idem ex D. Ambr. & Auguſt. dudum diffuſe oſtenſum fuit.
„ Docuit enim Ambroſius poſt Baptiſmum ad inuocationem
„ Sacerdotis (inquit lib. 3. ca. 1) id eſt, Epiſcopi, Spiritum ſanctum infundi, quia poſt fontē ſupereſt vt perfectio fiat. Rurſus: Accipis myſterium, inquit, id eſt, vnguentū ſuper caput, vbi cæteros S. Confirmationis ritus pergit verbis ambroſia dulcioribus explanare.

D. Ambr. Sacramentum Confirmationis declarat, ritusque myſticos interpretatur.

Rurſus lib. 1. cap. 6. de Spiritu ſancto. Sicut in Chriſto morimur, vt renaſcamur: ita etiam ſpiritu ſignamur, vt ſplendorē atq. imaginem eius & gratiam tenere poſſimus: quod eſt vtiq. ſpiritale ſignaculum. Nam & ſi ſpecie ſignemur in corpore, veritate tamē in corde ſignamur, vt Spirtus S. exprimat in nobis imaginis cæleſtis effigiem. Et infra. Atq. vt ſciamus cordis noſtri hoc magis eſſe ſignaculum, quàm corporis, docet Propheta qui dicit: Signatum eſt in nobis lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo.

Effecta S. Confirmationis ex D. Ambroſ. ſententia.

Ita & Aug. diuini Ambr. genuinus diſcipulus ſignū Chriſti, id eſt, illud myſteriū, quod cum Chriſti ſigno & cruce in frontibus confertur, inter Sacramēta computat lib. 19. cap. 14. contra Fauſtum. Rurſus lib. 2. cap. 104. contra literas Petiliani, docet, Sacramentum Chriſmatis in genere viſibilium, inquit,
„ ſignaculorum eſſe ſacroſanctum, ſicut & Baptiſmus. Et paulò
„ poſt. Diſcerne ergo viſibile ſanctum Sacramentum, quod eſſe & in bonis & in malis poteſt; illis ad præmiū, illis ad iudicium, ab inuiſibili vnctione caritatis, quæ propria bonorum eſt. Huc

D. Auguſtinus diſertè docet Cōfirmationis myſterium eſſe Sacramentum, vti Baptiſmus, ſacroſanctum.

facit

facit & locus dudũ recitatus ex Aug. li. 5. c. 19. cõtra Donatiſt. vbi ex D. Cypr. ſententia docet S. oleum Chriſmatis, ſiue vti « nunc loquimur, Confirmationis, benedici, & conſecrari, ſicuti « & baptiſmum, per Deum, qui adeſt Sacramentis ſuis, inquit, & verbis ſuis, per quales libet, miniſtrentur.

Euſeb. Emiſſ. huius Sacramẽti vim diſerta admodũ oratione exponit. Quod nũc in Confirmandis Neophytis (inquit hom. in die Pentecoſt.) manus impoſitio tribuit ſingulis: hoc tunc Spiritus S. deſcẽſio in credentium populo donauit vniuerſis. « Deinde huius ſacramenti effectũ declaraturus ſubtexuit: Spi- « tus S. in fonte plenitudinẽ tribuit ad innocentiam, in confir- « matione augmentum præſtat ad gratiam; Quia in hoc mũdo tota ætate victuris inter inuiſibiles hoſtes & pericula gradiendum eſt. In baptiſmo regeneramur ad vitã, poſt baptiſmũ confirmamur ad pugnã. In baptiſmo alimur, poſt baptiſmum roboramur.

Euſeb. Emiſſ. vim & vſum S. Cõfirmationis graphicè expreſſit.

Cæterũ etſi hoc ſacramentũ magni in primis ſit vſus, atq. diuini planè fructus, nõ tamẽ, vti cauillãtur Confeſſ. Patroni, ita eſt neceſſarium, quaſi citra illud ſalus cuiquã ſalua cõſtare nequeat. Quòd enim ex Gratiano allegãt C. fideles. & C. omnibus. nõ de ſalutis perfectione agunt, aut Chriſtianæ religionis ſubſtãtia: ſed de plena hominis Chriſtiani perfectione, quo ad Chriſtiani nominis appellationẽ, donorumq. cæleſtiũ cõmunicationẽ. Quonã pacto enim Chriſtianus erit, qui S. Chriſma vnde Chriſtianus appellatur, teſte Clemẽte, nondum acceperit? quod D. Clemens diſertè (vt ſuis fatentur verbis Confeſſioniſtarum defenſores) expreſſit. quia aliter perfectus, ait, chriſtianus eſſe nequaquã poteſt. Quę verba ab aduerſariis recitata, ſi diligẽtius, quã cõtẽtioſius expẽdiſſent iſti nugatores, nõ iſtã mouerẽt de vocabulis tragędiã. Nõ ergo ſine cõfirmationis Sacramento nullus eſſe queat Chriſtianus: ſed non erit perfectus Chriſtianus, quia vnde nomẽ merebitur nondũ habet: neq. eã donorũ Sp. S. impetrauerit perfectionẽ, quã animę poſtulat Chriſtianæ ratio, quẽadmodũ D. Cornel. de Nouato diſertis verbis atteſtatur epiſt. ad Fab. Antioch quæ apud Euſ. legitur li. 6. c. 45. quẽ ideo ſancti illi Martyres iudicabũt nõ eſſe Spiritũ S. cõſecutum, ꝙ nõ fuiſſet illa adeptus, quę ex Eccleſię Canone

Cauillationes aduerſariorum de huius Sacramenti neceſſitate proteruntur.

Cõfirmationis Sacramentum quonam ſenſu vero dicatur neceſſariũ, non tamẽ omnibus ſimpliciter.

Canone fuerunt poſt baptiſmum adhibenda,id eſt,conſignationem per manus Epiſcopi.

Confirmatio nõ eſt neceſſaria mox à baptiſmo tráſituris ad patriam, ſed pugnaturis in poſterum.

Quod igitur quidam videntur hanc Confirmationem docere neceſſariam, non id ſimpliciter eſt accipiendum, ſed ex hypotheſi: nimirum ſi perfecti eſſe velint Chriſtiani, & aduerſus hoſtes conuenienter muniti. Ita Euſebius Emiſſenus homil. de Pentecoſt. explanat. Ac ſi continuò tranſituris ſufficiunt regenerationis beneficia: victuris autẽ neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia. Regeneratio per ſe ſaluat mox in pace ſeculi recipiendos. Cõfirmatio armat & inſtruit ad agones mundi huius,& prælia reſeruandos.

Calumnia aduerſariorum refellitur.

Porrò quòd adiiciunt minimè candidi Confeſſionis Auguſtanæ patroni. Canones Pontificios in tantum éxtollere Confirmationis dignitatem,vt iam (inquiũt folio 151.) ipſi baptiſmo præferant, & maiore veneratione cenſeant colendã, manifeſta non minus, quàm impudentiſſima eſt calumnia; imò diſertè docent Catholici baptiſma omnibus ad vnum eſſe neceſſarium: Confirmationem autem perfectionis loco (vti ait Ambroſius) ſuppleri. neque ad ſalutem eſſe ſimpliciter neceſſariam: ſed tantùm ad pugnam. quod ait Euſeb. Emiſſenus.

Ex gloſſematib. & Rubricis ſophiſtę corradũt Syllogiſmos Chryſippæos.

Quod autem ad ſuam iſtam improbam calumniam ſtatuendam allegant Confeſſioniſtæ Cap. De his: vbi habet, inquiunt, Rubrica: Manus impoſitionis Sacramentum digniùs eſt Sacramento baptiſmi, magis ipſorum prodit oſcitantiam; imò manifeſtam arguit malitiam. Cùm enim rogatus Melchiades ab Epiſcopis Hiſpanis, vtrum altero ſit digniùs Sacramentum? reſpondet vtrumque magnum eſſe: ſed baptiſma eſſe neceſſitatis, à quo niſi morte pręueniente ſeparari Confirmatio non poſſit. Licet autem dicat Melchiades: Maiori veneratione tenendum Sacramentum Confirmationis: nõ ideo dicit vti lepidi iſti homines cauillantur. Rubricæ notula falſi, aut Gloſſatoris errore deluſi, quòd digniùs eſt in ſeipſo: ſed tantum ex adminiſtri perſona, & differentia Epiſcopi.

Errore gloſſatoris deluſi Confeſſioniſtarum defenſores Catholicis nugatorias ſtruunt cauillatiſiculas.

Elogia S. Confirmationis nõ eſſe ridicula, nedum falſa.

Neque verò ridicula, nedum falſa ſunt Elogia, quæ Catholici huic Sacramento, (quod aduerſarij blaſphemo ore pſeudo Sacramentum blaterant) tribuimus: Baptiſmo nos regenerari & ablui, Confirmatione verò inſtrui ſiue confirmari ad pugnam,

augmentum præſtari ad gratiam. Hoc enim D. Lucas Actor. 8. diſertè atteſtatur. Nondum enim Samaritanos, etſi dudum eſſent baptizati à S. Philippo Diacono, accepiſſe Spiritum ſanctum. non quidem ſimpliciter: ſed ad illud gratiæ diuinæ donatiuũ & augmẽtum, quod Chriſtus Do. Apoſtolos poſt baptiſmum voluit expectare ſedentes Hieroſolymis, donec virtute induerentur ex alto; quemadmodum verbis luculẽtiſſimis docet Euſeb. Emiſſenus. Ipſe Dominus, ait, euidenter exponit, quid Apoſtolis Chriſti poſt reſurrectionem aduentus Spiritu ſancti profuerit. Quæ dico vobis, inquit, non poteſtis portare modò. Cùm autẽ venerit ille Spiritus veritatis, ipſe vos docebit omnem veritatẽ. Vides, inquit, homil. de Pentecoſte, quia cùm Spiritus ſanctus infunditur, cor fidele dilatatur. Itaq. ante deſcenſionem Sp. ſancti vſque ad negationem, Apoſtoli deterrentur: poſt viſitationem verò eius, vſque ad martyrium, contemptu ſalutis armantur. Secundum hęc per Chriſtum redimimur: per Spiritum verò ſanctum dono ſapientiæ ſpiritalis illuminamur, ædificamur, erudimur, inſtruimur, conſummamur.

Quidnã profuerit Spiritus ſanctus Apoſtolis poſt baptiſmum.

Apoſtoli negãt quidem Chriſtum: ſed non dum cõfirmati

Non ergo eſt Pſeudoſacramentũ quòd ore impio iſti blaſphemant: ſed veri nominis Sacramentum teſte Auguſt. ſacroſanctum ſicut baptiſmus, per quod, inquit Ambroſius, Sp. ſanctus baptizatis infunditur: & inuiſibilis vnctio Sp. ſancti, ait Auguſt. donatur.

An confirmatio Pſeudoſacramenti blaſphemiam ab impiis iuſtam mercatur.

Vnde & Lutherus ipſe ſua conſcientia victus non fuit auſus à Sacramentali efficacia S. Confirmationem omnino reijcere: ſed Sacramentalem appellat ceremoniam de Captiuit. Babylonica.

Lutheri diſcipuli ſuo magiſtro magis impij.

Proinde ſi manifeſtis ſcripturis Chriſti ore Sp. ſanctum toti Apoſtolorum cœtui Lucæ vlt. Act. 1. poſt baptiſmũ promittentibus: & liquidis PP. Catholicorum teſtimoniis, perpetuo conſenſu dari baptizatis copioſiorem per Sacrum Chriſma gratiá conteſtantibus fidem habere velint Confeſſioniſtæ, vident iam perſpicuè ſibi iuſtam non eſſe cauſam, cur à Catholicis ſuorum Patrum; imò Apoſtolorum veſtigia ſectantibus diſſentiant, aut diſcedant diutius.

ANTITHESIS DECIMAOCTAVA.

DE POENITENTIA.

CAP. XXXV. Antitheſis 18. de pœnitentiæ Sacramento.

Saluberrimũ pœnitẽtię remediũ alterã ſalutis tabulam merito dictã de numero veri nominis Sacramentorum excluſuri: Degeneres iſti Confeſſioniſtarũ Patroni docẽt ad eam requiri dolorẽ peccatoris de offenſa Dei: & fidẽ in filiũ Dei. Quę duo capita multis ſcripturarũ locis moliũtur fruſtrà cõfirmare, cùm ſint extra controuerſiã poſita. Nõ enim negamus in pœnitẽtia opus eſſe & fide, & peccatoris dolore de offenſa Dei, quę in primis docemus in conuerſione lapſorũ neceſſaria. Verũ noui iſti Cõfeſſioniſtarum delecti defenſores cõtrouerſiæ ſtatũ callidè ad fraudẽ ſimplicium diſſimulantes, cũ eſſet eis probandũ pœnitentiã nõ eſſe Sacramentũ, in re minimè neceſſaria ſuã futilem effutiũt orationẽ. Cũ enim ſcripti huius ordo poſtularet, vt Dei verbo demõſtrarent ſolidũ doctrinæ ſuæ nouæ diſſidiũ à Catholicis, qui tertiũ faciũt Sacramentũ Pœnitentiã, de hoc ne Gry quidẽ: ſed principali vti, diximus, ſtatu diſſimulato, de ſola nugãtur Cõfeſſione, quã dicunt auricularẽ, negantes eam eſſe ſalutaris pœnitentiæ partẽ: quã poſteà ſuo vindicabimus loco, vbi ſalutarẽ hanc pœnitentiã veri nominis Sacramẽtum demonſtrauerimus. Qua in re demonſtrãda nõ erit prolixiori opus oratione, ſi lector candidus illud æquo expenderit animo iſtos nouos Auguſt. Confeſſionis defenſores, imò euerſores, hîc ad Caluiniſtas clanculũ moliri transfugiũ. Cũ enim, vti dudũ demõſtrauimus, nõ Lutherus modò, Philippus, Brẽtius, aliiq; : ſed ipſa etiã Cõfeſſio Auguſt. Carolo V. Auguſtę exhibita, eiuſque Apologia diſertè pœnitentiã profiteãtur noui teſtamẽti ſacramẽtũ, generoſi iſti Confeſſioniſtarũ defenſores ſuę profeſſionis obliti, cõtra ſuã Confeſſionẽ Auguſt. ad quam propugnãdam ſeſe iactitãt delectos Theologos & cõſiliarios politicos, duo tantũ profeſſi Sacramẽta, baptiſmũ & Cœnã Domini, pœnitentiã Sacramentorũ numero excludunt: quo ſic Caluiniſtis gratificarentur, maiorẽq. pacis cum eis conciliandæ ſpem facerẽt. Verùm qua id faciãt tum ſua perfidia, tũ ſuorũ dominorum, quorũ cauſam ſuſcepêre agendam ignominia, nunc pio lectori relinquimus æſtimandam. Iſtorum delectorum Confeſſionis Auguſtanæ Patronorum perfidiam ex eo ſatis ſuperque licet

Callidè aduerſarij ſtatum cõtrouerſiæ diſſimulant.

Noui Confeſſioniſtarũ Patroni verã Cõfeſſionẽ Auguſtanam oppugnant, & ad Caluiniſtas parant transfugium.

Bellum Confeſſioniſtarum inteſtinũ de pœnitentia an ſit Sacramentum.

licet perſpiceret, quòd non ſolùm bis ſunt hoc in loco periuri: ſed Confeſſioné etiam Auguſtaná vnà cùm Apologia, adeoq́. Luthero ipſo, aliiſque ſuis magiſtris damnare non verentur.

Geminum auté periurium, cuius ſeſe reos hîc faciunt, inde liqueat, quòd iurandum ipſis olim fuit, cũ aut profeſſores, aut doctores, aut paſtores agerent, ſeſe conſenſum doctrinæ in Cõfeſſione Auguſtana & Apologia mox ſecuta expoſitæ cõplecti. Deinde nunquá ſeſe dogmata cum hac Confeſſione pugnantia propugnaturos aut promoturos. iſta duo enim iuramenti ſolemnis membra, dudum Antitheſi. 15. ex Heshuſio commemorauimus, quæ ad conuincendá periuri Petri Boquini ad Caluiniſtas tráſfugæ perfidiam recitauit. Verùm nihil ad nos an noui iſti Confeſſioniſtarum defenſores bis an millies ſint perfidi, atq. ſui iuramenti ſemel an bis an millies rei? Sed ſuo eos iudici Chriſto domino relinquentes obſecramus ſupplices, vt cęcis ſuis erroribus liberatos, ſathanęq́. pręſtigiis extricatos, atq. Catholicæ Eccleſiæ reſtitutos non det pręcipites in abyſſi puteum candentibus inextinguibilium ignium globis horribiliſſimum, vbi pars erit adulterorum, mendacium, & periurorum: ſed benignus, piusque ignoſcat, propitiusq́. indulgeat, quòd & ſcientes & neſcientes peccant, Amen. Illud magis hîc pio lectori conſiderandum, quanta principum Imperij & ordinum Confeſſionis Auguſtanæ profeſſorum cùm ignominia præclaram ac verè, ſi qua alia, euangelicam huius Antitheſeos de pœnitentia doctrinam violarint, imò perfidè adulterarint.

Anonymi Confeſſioniſtarum Patroni bus conuincuntur periuri.

Auctoris votũ pro errantibus Confeſſioniſtarum ſeductoribus, cæciſque doctoribus cæcorũ ducibus.

Cùm enim Confeſſione illa Auguſtana Carolo V. exhibita fuerint profeſſi pœnitentiam eſſe inter noui teſtamenti Sacramenta accenſendam & connumerandam, vti liquet articulis XI. XII. & XIII. nunc quaſi in re teſtamentaria, illius Euangelicæ doctrinæ palinodiam canere conuincantur, ſi modò iſti noui Confeſſioniſtarum defenſores merentur fidem. Sed vti verbum Dei eſt inuariabile: ita quod ſemel ex Dei verbo nobiſcũ concorditer ſunt profeſſi ſua in Confeſſione Auguſtana etiamnũ pleroſque obtinere ſperandum eſt, niſi quouis Protheo incõſtantiores quis affirmare auſit. Ná in præfatione ſuæ " Confeſſionis Auguſtanæ Carolo V. exhibitæ aiunt ſeſe offerre " doctriná ex ſcripturis, inquiunt, ſanctis, & puro verbo Dei ſuis " in

Palinodiam canunt Confeſſioniſtæ contra ſuam doctriná, quá pridé obtulerunt Carolo V. tanquám ex puro Dei verbo hauſtam.

in Eccleſiis hactenus traditá. Si ergo túc ex puro Dei verbo fuit Pœnitentia inter Sacramenta connumerata ex quonam Dei verbo iſti noui, obſecro, Cófeſſionis Auguſtanę defenſores Pœnitentiam à Sacramentorum numero excludant? In eandem ſententiam & Apologia eiuſdem Confeſſionis, quæ hanc doctrinam de pœnitétia, quòd verè eſt Sacramentum noui teſtamenti diſerte profeſſa exclamat, manifeſtá veritatem, inquit prǽfatio Apologiæ, non poſſumus abiicere! O præclaros igitur iſtos nouos Confeſſionis Auguſt. nó defenſores, ſed euerſores! qui contra purú Dei verbú, contra manifeſtá veritaté noua Caluiniſtarum ordini proteſtantium inuehuut ſomnia, aut venenata (vt verius dicamus) humanæ doctrinæ obtrudunt figmenta. quę vt fraudulentius tegant, ne gry quidem de hac potiſſima huius Antitheſeos controuerſia, an pœnitentia ſit in Sacramentorum numero accenſenda? Proinde etſi iá dudú Antitheſi 15. ſit abundè ex liquidiſſima Confeſſionis & Apologiæ doctrina oſtéſum, pœnitentiá eſſe in Sacramentorum noui teſtamenti numero prorſus retinendá, 'quòd mandatú Dei habet & promiſſionem gratiæ, quæ propria eſſe noui teſtamenti, (inquit Apologia fol. 79.) tamen ne conceſſis tantum niti videatur pia Catholicę Eccleſię doctrina, paucis erit ex Dei verbo, luculétiſq. orthodoxorú PP. teſtimoniis confirmanda: deinde perturbatú, artificioq. deſtitutú iſtius Cofeſſioniſtarú ſcripti filú perſequentes, ad illud, quod de Confeſſione, quá auricularé huius ſeculi inuidia vocat, caput erit veniendú. hanc enim generoſi iſti Confeſſioniſtarú patroni potiſsimum putarunt ſibi oppugnandá. Tunc ad errores à Catholicis in doctrinam pœnitétiæ inuectos erit deſcendendú: quibus, iſti aiunt, gratiſſimam veritatis lucem iacuiſſe obrutam.

Manifeſtá veritatem olim Cóféſſione Auguſtana explicatam noui Cófeſſioniſtarú Patroni deſerunt, mendaciiq. arguunt.

Qua methodo explicanda hæc Antitheſis.

Pœnitentiá igitur veri nominis eſſe Sacramentum, inde liquidò cóuincatur, quòd lapſis à baptiſmi gratia iſtud ſalutare à Spiritu Chriſti monſtratur, imò diſertè præſcribitur remediú; quò in priſtinum reſtituatur ſalutis æternæ gradum, atq. cùm Deo optimo in gratiam dudum amiſſam de integro redeant, eique per Chriſtum reconcilientur.

Pœnitentiá poſt lapſum à baptiſmi gratia eſſe veri nominis Sacramentum.

1. Ioan. 2.

Si quis enim peccauerit, ait Ioan. Apoſtolus baptizatis ſuis filiis, aduocatú habemus apud Deú, Ieſum. ipſe enim eſt propitiatio

tiatio pro delictis noſtris. Quod non ſolū ante baptiſmū. verū etiā poſt amiſſam baptiſmi gratiam locum habet: quia D. Ioan. manifeſtius de baptizatis dudū, atq. in nouā Dei offenſam relapſis loquitur, quàm vt ſit verboſius demonſtrandū. Sic D. Paulus ſuum illū diſcipulum Corinthiū ad pœnitentiā adegit. Sic D. Petrus Simonē Magū auaritia & ſimonia à baptiſmi gratia in diaboli naſſam relapſum ad pœnitentiā reuocauit. pœnitentiam, inquit, age, & ora Deū, ſi fortè remittat tibi peccata tua. Hinc rectè admodū nō minus quàm ſcitè D. Hieron. pœnitentiam dixit naufragis eſſe alterā ſalutis tabulā, quæ fracta quaſi perceptę dudum ſalutis carina, in tutū ſecurumq. iteratò recuperādę gratię portum naufragos vectores reuehat. Præclarè igitur D. Ambro. ad virginē corruptā cap. 8. non aliud eſſe docet remediū poſt baptiſmum conſtitutum, quàm pœnitentiæ ſolatium. Pœnitudo, inquit, neceſſaria eſt; ſicut vulneratis neceſſaria ſunt medicamenta. Et mox. Pœnitentia non ſolū verbis agenda eſt: ſed & actu. & iterū ſub finem cap. 8. Sed tu quæ iam ingreſſa es agonem pœnitentiæ, inſiſte miſera, fortiter inhęre, tanquàm naufragus tabulæ, ſperans per ipſam te de profundo criminum liberari!

1. Corinth 5. — Act. 8. — Scitè admodū pœnitentiam dictam eſſe alteram ſalutis tabulam. — Hieronymus. — Ambroſ.

Ita & Auguſt. epiſtola. 23. ad Bonifacium, peccata poſt baptiſmum docet non regeneratione auferri: ſed alia curatione ſanari: quod planius concione. 2. in Pſal. 101. ediſſerit ex Lazari reſurrectione. Cùm audio hominē pœnitere peccatorum ſuorum, iam reuixit. Cùm audis hominē confitendo proferre conſcientiam, iam de ſepulchro eductus eſt. Rurſus tractat. 22. in Ioan. Qui credit, ſurrexit: qui confitetur, proceſſit: quia antequam confiteretur, occultus erat: cùm confitetur, procedit de tenebris ad lucem. Tunc dicitur quod ad funus lazari dicebatur miniſtris, Soluite & ſinite abire: quomodo dictum eſt Apoſtolis: Quæ ſolueritis ſuper terram, ſoluta ſunt in cælo. Similiter & aurea illa homil. quæ de pœnitentia eſt inſcripta, expoſuit docens: Pœnitenti eſſe ordinem Eccleſiæ in agenda ſua pœnitentia obſeruandum, videlicet, vt ſuo ſe ipſe iudicio damnans à præpoſitis ſacrorum ſuę ſatisfactionis modum accipiet: poſtquàm ſeria, legitimaque peccatorum Confeſſione ſe ipſe accuſarit, reumque profeſſus fuerit. Tertullianus lapſos à bap-

Auguſt. Confeſſione educitur occultus peccator de mortis ſepulchro. — Tertullianus.

In pœnitentia ſunt ſecunda ſalutis ſubſidia.

tiſſimi gratia hortatus ad reſipiſcentiam, cùm ſcias aduerſus gehennam (inquit, lib. de Pœnitent.) poſt prima illa intinctionis Dominicæ momenta, eſſe adhuc in Exomologeſi ſecunda ſubſidia, cur ſalutem tuam deſeris? cur ceſſas aggredi, quò ſcias mederi tibi? Et poſt quædam. Hirundo ſi excæcauerit pullos, nouit illos oculere, rurſus de ſua Chelidonia. Peccator reſtituendo ſibi inſtitutā à Domino exomologeſin ſciens, præteribit illam, quę Babylonum Regem in regna reſtituit?

Sacramentum Pœnit. reſti. uẽdo peccatori à Domino inſtitutum. Tertull.

Hunc in modum vetus illa Catholica Dei Eccleſia pœnitentiam in Sacramētorum albo ſemper habuit connumeratā: quam, vti ait Tertull. reſtituendo peccatori Dominus inſtituit. Nam ſuis apud Ioan. cap. 20. Dixit, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Vbi Apoſtolis diuinam largitur omnia ligandi ſoluēdiúe peccata poteſtatem, cùm autē, tum poſt baptiſmum: quemadmodum Panopliæ lib. 4. cap. 61. ex D. Auguſtino alijſque Orthodoxis PP. eſt prolixius demonſtratum.

CAP. XXXVI. De Sacramenti pœnitentię partibus Confeſſione & ſatisfactione.

QVARE fuſiore labore ſuperſedētes, quia nobis hîc & Confeſſio Auguſtana & Apologia ſuffragantur, nunc ad pœnitentiæ partes eſſet veniēdum, quas loco iam iam indicato diffuſè ſatis tres eſſe liquidis PP. veterum teſtimonijs, ac manifeſtiſſimis verbi Dei ſententiis oſtendimus. vbi & illud humanæ doctrinæ figmentum de iſtis duabus pœnitentiæ Euangelicæ partibus dolore peccati, & fide in filium Dei planiſſimè eſt ex Dei verbo, & PP. Orthodoxia refutatum: ideoque ad Confeſſionem accedendum, quam de Sacramentorum albo volunt deletam. Ita enim noui Confeſſioniſtarum delecti defenſores poſt aliquot Scripturarum loca colligunt. Hinc manifeſtiſſimum fit (inquientes fol. 153.) Confeſſionem auricularem quæ fit Sacerdoti, non eſſe partē ſalutaris Pœnitentiæ. O argutos Sophos! duo ſunt ſumma in ſcriptura doctrinę genera, alterū lex, alterum euangelium. per legem agnitio peccati, per euangelium fides. Duę ſunt ergo pœnitentiæ partes, agnitio peccati, & fides. Non ergo Confeſſio pars eſt. Argutum ſanè, atque Chryſippeo planè dignum acumine Epichyrema, quod vel ſudantes aliquot exerceat Philoſophos.

Cur hic ſolum de ſacramentali Confeſſione diſputatum fuſius.

Si-

Siquidem iſta duo fides, & agnitio peccati ad pœnitentiam diſponunt, non efficiunt; præparant, non abſoluunt pœnitentiam: Alia inſuper oportet adhibere ægrotis mentibus pharmaca. Neque enim eiſdem ſanandi ſunt medicamentis poſt baptiſmum lapſi: quibus dudum ante baptiſmi gratiam, quod & Paulus ſuo in Corinthio, & Petrus ſuo in Simone Mago luce meridiana clarius demonſtrarunt.

Loca igitur ſcripturarum quæ iſti Confeſſioniſtarum delecti Patroni adferunt, non magis Confeſſionem Sacramenti partem negant, quàm lachrymas, aut preces: quas tamen & Paulus à Corinthio, & Petrus à Simone mago ſeueriter admodum exigere non dubitarunt.

Confeſſioné ſacramentalé eſſe lapſis omnibus ad ſalutem neceſſariam.

Supereſt igitur paucis demonſtrare Confeſſionem, quam ſacerdoti factam maligna huius infeliciſſ. ſeculi inuidia vocitat auricularem, verè eſſe Sacramenti partem, diuinoque iure lapſis à baptiſmi gratia neceſſariam, vt abſolutione illa verè Euangelica fruatur, peccatorumque ſuorum omnium veniam conſequatur.

Quia peccata verè animo aliud non ſunt, quàm corpori morbus, aut potius ipſa mors, qui in ea poſt baptiſmum fuerit relapſus, niſi ſalutari à Chriſto Domino vtatur præſcripto remedio, ſalutem recuperare nequeat. Iam porrò extra controuerſiam eſt non minus in Dei legem nos mortaliter peccare, deumque mortaliter, id eſt, cum æternæ mortis culpa & reatu offendere occultis, aut clandeſtinis criminibus, quàm publicis, aut homini notis flagitijs. Vtraque autem iſta lethalia animi vulnera ſanandi facultatem Chriſtus Dominus ſingularis animorum medicus ſuis donauit Apoſtolis. Quorum inquiens, remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta ſunt: quod antea promiſerat, nunc præſtat. Quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt alligata in cælo; quæcunque ſolueritis, erunt ſoluta & in cælis.

Origo Confeſſionis auricularis demonſtratur Euangelica, & à Chriſto Domino inſtituta, & ab Apoſtolis etiam exacta.

Diuino ergo iure cùm Apoſtoli habeant poteſtatem peccata aut ſoluendi aut ligandi, ea vti non poſſunt niſi inſpecto animi vulnere iudicent vtrum ille ſaucius ligandus ſit, an ſoluen-

dus: an ei peccata retinenda, an remittenda, cùm fieri poſſit vt non ex animo peccatorum pœniteat; neq. peccatum ſuum agnoſcat; neque in poſterum abſtinere velit.

Iſtud autem iudicium neque apoſtoli, neque eorum ſucceſſores Epiſcopi & presbyteri eodem Chriſti Domini priuilegio ornati exercere antea non valent, quàm latẽs illud animi vulnus inſpexerint, ac medica veluti manu putridos pertractarint ſinus: quod fieri nõ poteſt, niſi vltronea peccatoris agnitione; & pia quadam ſui animi proditione, veraque latentium criminum ceu vulnerum Confeſſione, quam pius quiſq. videt illis Chriſti Domini verbis mãdatam atq. præceptam. Cùm enim dicat, quorum retinueritis peccata, manifeſte oſtendit eſſe peccata, quæ aliquando ſint retinenda; eſſe crimina, quæ non ſunt omnibus ſoluenda.

Porrò diuinum hoc mandatum, nullo pacto legitimè Apoſtoli exequi potuerunt, niſi qui hoc expetentes frui abſolutionis Euangelicę beneficio, antea disertè Apoſtolis expoſuiſſent, quonam peccati genere Deum optimum offendiſſent: vt hac ratione ad recuperandam Dei optimi gratiam faciliorem & ſecuriorem, imò neceſſariam ingrederentur viam.

Actor. 19. Apoſtolorum ætate confeſſio pœnitentium viſitata teſte D. Luca & Baſilio magno.

Hunc in modum teſtatur D. Lucas Epheſios, qui illo diaboli ſtratagemate, quo in Exorciſtas Scæuæ Iudęi archiſynagogi filios deſæuierat, territi ad Paulum acceſſerunt confitentes ſiue ἐξομολογοῦντες τὰς πράξεις, Confeſſionem facientes factorum ſuorum. Nam in hanc ſententiam Diuus Baſilius iſtam D. Lucæ Pericopen interpretatus docet Confeſſionem eſſe neceſſario faciendam, ijs qui diuinis myſteriis diſtribuendis ſunt præfecti. Rogatus enim an omnibus peccata ſint confitenda? reſpondet, quæſt. compendio explicat: 288. ἀναγκαῖον τοῖς πεπιστωμένοις τὴν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων τοῦ θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα. neceſſarium eſt peccatorum exomologeſin ſiue Confeſſionem facere apud illos, quibus diuinorum myſteriorum diſpenſatio eſt credita. ad hunc enim modum leguntur, & olim feciſſe pœnitentes apud ſanctos. Ita & quæſt. diffuſè explicatis, quæſt. 26. δεῖ τῶν ὑποτεταγμένων ἕκαστον. &c. Oportet vnumquemque ſubdi-

Occulta cordis neceſſarium eſt confiteri presbyteris Baſilius.

ſubditorum nullum animæ motum reſeruare occultum: ſed occulta cordis denudare præpoſitis.

Similiter & Origenes de cõfeſſione Sacerdoti facienda locutus, cuiuſuis generis peccata (inquit homil. 8. in Leuit.) pronuncianda ſunt, & in publicum proferenda cuncta, quæ gerimus. Si quid in occulto, in ſermone, etiam inter cogitationum ſecreta commiſimus, cuncta neceſſe eſt publicari, cuncta proferri.

Origenes ſecreta cogitationũ docet cõfitẽda.

D. Cyprianus ſuos in Idololatriam, non facto, ſed cogitatu ſolo lapſos hortatur ad Pœnitentiam. Ne ſibi quo minus agãt Pœnitentiam, blandiantur (inquit Serm. de lapſis) qui etſi nefandis ſacrificijs manus non contaminauerunt: libellis conſcientiam polluerint. Et mox infra: Deniq. quando & fide maiore, & timore meliore ſunt: qui quamuis nullo ſacrificij, aut libelli facinore cõſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt; hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter confitentur, exomologeſin cõſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponũt, ſalutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt.

Cypr. peccata ſola animi propoſito cõmiſſa, docet cõfeſſione purganda.

Exomologeſin cõſcientiæ dolenter facere ſolent pij ætate Cypriani.

D. Pacianus Barcinonen. cõtra Nouatianos diſputans ſuos hortatur hunc in modum: Vos primũ appello fratres (inquit ſua Parænеſi) qui criminibus admiſſis Pœnitentiam recuſatis. Vos, inquam, poſt impudentiam tumidos, poſt peccata verecundos, qui peccare non erubeſcitis, & erubeſcitis confiteri. Et infra: Quid facies tu, qui decipis ſacerdotem, qui aut ignorantem fallis: aut non ad plenum ſcientem probandi difficultate confundis. Rogo vos fratres, definite vulneratam tegere conſcientiam.

D. Pacianus ad luculentam & extricatam conſcientiæ Confeſſionem hortatur.

Eandem Cõfeſſionis ſalutaris neceſſitatem D. Hieronymus demonſtraturus, eum qui occulto peccati veneno à ſerpente diabolo percutitur, docet ſanari nõ poſſe, niſi fratri ſuo & magiſtro vulnus ſuum confiteatur. Si erubeſcat ægrotus (inquit Com. in cap. 10. Eccleſiaſtæ) vulnus ſuum medico confiteri: quod ignorat medicina, non curat.

D. Hieron. neceſſitatem docet occulti peccati confeſſionem.

Quanquam tam luculentis veterum PP. teſtimoniis iam ſit confirmatum Cõfeſſionem non ſolùm eſſe ſalutaris pœnitentiæ partem; ſed etiam neceſſariam poſt lapſum à gratia

Impudēs defenſorū mendaciū Patres antiquiſſimos negare Cōfeſſionem eſſe neceſſariam.

Baptiſmi: audent tamen noui iſti Confeſſioniſtarum Patroni impudenter admodum affirmare illam non eſſe Pœnitentiæ partem, id quod etiam (inquiunt folio 153.) antiquiſſimorum Patrum ſcriptis comprobatur. Quod vt probaſſe imperitis videantur, obiter annotant aliquot loca, nullo recitato alio verbo. Quare nos contrarium ex Chryſoſtomo, Ambroſio, & Auguſtino, quos iſtud mentiendi libidine docere fingunt, demonſtrabimus.

Ambroſ. eloquent aduerſarij contra Confeſſionem.

Quod igitur caput ex D. Ambroſio recitant de Pœnit. Diſt. 1. C. Petrus, hoc, inquā, D. Ambr. caput vel ſolùm meridiana luce clariùs demonſtrat iſtos delectos Confeſſioniſtarum defenſores, in primis verò Conſiliarios Politicos, qui ex Iure Cano. talia capitulorū fragmēta Theologis ſuggeſſerunt (vt vero eſt ſimile) mala prorſus fide rem geſſiſſe. qui inficiari nō poſſunt, ſi modò vel primis labris Gratianū, vnde iſtud recitant, deguſtarint, illud D. Ambr. ca. nō ex Gratiani ſentētia, nedum ex verò: ſed ſolùm argumentandi ac eruendę veritatis gratia eſſe propoſitum. Nam in partem contrariam pro Confeſſionis neceſſitate plurima ex eodem Ambroſio, aliiſque Patrib. orthodoxis adfert teſtimonia, quæ id liquidò conuincāt. „ vti quòd cap. Nemo. dicit Ambr. Sacerdotē eſſe iudicē, & eū „ peccata ligare & ſoluere per Ius & poteſtatem, quā Dominus „ tribuit. Non poteſt quiſquā à peccato iuſtificari, niſi peccatum ante fuerit confeſſus. Rurſus Cap. ſeq. Ecce nunc tempus acceptabile, id eſt, in quo Confeſſio animā à morte liberat. Confeſſio aperit paradiſum. Confeſſio ſpē ſaluādi tribuit. Et mox, Cap. Poteſt. Ergo euidētiſſimè, inquit Ambr. Domini prædicatione mandatum eſt etiā grauiſſimi criminis reis, ſi ex toto corde & manifeſta cōfeſſione peccati pœnitentiam agunt, ſacramenti cæleſtis gratiam profundēdam. Ideoq. poſt aliorum Patrum teſtimonia cōtritionem ſolam ſine Confeſſione non ſufficere demonſtrantia, diſertè Gratianus locū illum D. Ambroſ. C. Petrus: à Confeſſioniſtarum Patronis improbè allegatum diſſoluit. Poſtquā enim Grat. dixiſſet, his auctoritatib. „ inquit, aſſeritur, neminē ſine pœnitētia & Cōfeſſione propriæ vocis à peccatis poſſe mundari. mox ſubtexuit illū D. Ambr. locum aliter interpretandum, quàm ab aduerſariis exponitur.

Grat. mala fide ac peiore conſcientia recitatus à Conſiliariis proteſtantium, cū Amb. locum poſtea diſſoluat ipſe.

Cōfeſſio animā à peccatis liberat. Ambroſ.

Cōfeſſionē eſſe iuris Diuini, & à Chriſto inſtitutam atq; mandatam ait Ambroſius.

Negationem

Negationem nanque Petri ſecuta eſt ſatisfactio lachrymarũ: & trina Confeſsio Dominicæ dilectionis, qua Petrus deleuit peccatũ trinæ negationis. Liquet ergo cõtra mentẽ D. Ambr. illa apud Gratianum verba eſſe à verſipellibus Cõfeſsioniſtarum defenſoribus ſuo à Germano ſenſu detorta: imò per calũniam contra piam peccatorum confeſsionem allegata, cũ Gratianus demonſtrat aliis locis plurimis eundem Ambr. confeſſionem docere neceſſariam. imò Iure diuino ad peccatorũ remiſsionem à ſacerdote Iudice impetrandam eſſe mandatam.

Gratian. ab aduerſariis allegatus ipſos iugulat.

Illud autẽ Cap Petrus, ne verbum quidẽ habet cõtra Confeſsionem, quæ nondũ erat neceſſaria, quia nondum inſtituta: ſed negat Ambr. Petri ſatisfactionẽ ſe legere, non quæ eſt pœnitentiæ pars: Nam lachrymas eius ait ſe legere: ſed quæ culpam excuſaret, aut extenuaret. Adiecit enim Ambr. ſe ipſe exponens, Sed quod defendi non poteſt, ablui poteſt. Nam ſuperius dixerat Ambr. Petrum doluiſſe & fleuiſſe: quia errauit vt homo. Agnouit ergo Petrus peccatum, non excuſauit, non defendit, non extenuauit. Porrò quod ex D. Auguſtini Cõfeſsionibus allegant lib. 10. cap. 3. nihil habet momenti contra Confeſsionem Sacramentalem, cùm non de hac loquatur, ſed ea, quam illis 13. libris, id eſt, de ſtatu vitæ ſuæ, potiſſ. ante gratiam Chriſti tranſactæ, ſicuti hoc ipſo Cap. 3. demõſtrat. Nam Confeſsiones præteritorum malorum, quæ remiſiſti & texiſti vt beares me in te, mutans animam meam fide & Sacramẽto tuo. Porrò D. Auguſtinum Confeſsionem peccatorũ habuiſſe pro Sacramenti à Chriſto inſtituti parte, ex iis pio lectori confidimus liquere, quæ dudum ex Epiſt. 23. & homil. 50. commemorauimus. Sed maioris eſt improbitatis, quòd ex D. Ioanne Chryſoſt. annotant loca, quibus (vti aiunt) docet Confeſsionẽ non eſſe partem pœnitentiæ ſalutaris: cùm ad ea ipſa ſatis, ſuperque Gratianus (vnde hauſta videntur) reſpondeat; non ita eſſe intelligenda, vt ſine Confeſsione oris, peccata dicantur dimitti, & ſine publica ſatisfactione. Secreta namque peccata (inquit Chryſoſtomus) ſecreta confeſsione, & occulta ſatisfactione purgantur. nec eſt neceſſe, vt quæ ſemel Sacerdoti confeſsi fuerimus, denuò confiteamur. Quod ex Homiliis eiuſdem Chryſoſtomi in Epiſt. ad Hebræos ab

Reſponſio ad Cap. Petrus.

Satiſfactio Petri ſiue defenſio & excuſatio negati Chriſti non legitur; ſed ſatisfactio pœnitentialis pro negationis reatu, quia errauit vt homo; ſed peccatum ſuũ dolẽs defleuit. Ambroſius.

Ad locũ D. Auguſt. reſpõſio.

Fide & Sacramento anima mutatur.

Ad D. Chryſoſ. fragmẽta hinc inde euulſa & conſcerata reſponſum.

Grat. ab aduerſariis ad calumniandũ expilatus, quos argumentis inſtruxerat, nunc iugulat: quia ex Chryſ. etiã ſtatuit Confeſſ. Sacramentalem eſſe neceſſariã.

aduerſariis dudum annotatis Gratianus pergit demonſtrare Verùm nequid ſuperſit ſcrupuli D. Chryſoſt. verè ſenſiſſe Cõfeſſionem eſſe non ſolùm ſalutaris pęnitentiæ partem,ſed etiã iure diuino inſtitutam.age nunc pauca eius loca delibemus.

D. Chryſ. confeſſioné docuiſſe ad ſalutem neceſſariã demõſtratur.

Cùm ſuos auditores exemplo Lamech occulta ſua facinora ſuis vxoribus prodentis hortaretur,vt ſe ipſi lancinante ſua cõſcientia,quaſi carnificina liberarent,remedium oſtenſurus,ad Confeſſionẽ, ceu certiſſimam animarum medicinam, deducit. Iam qui hæc fecit facinora (inquit homil.29.in Geneſ.) ſi voluerit,vt decet,vti conſcientiæ adiumento, & ad Cõfeſſionem criminum feſtinare,& medico oſtendere hulcus,qui curet & non exprobret; atque ab illo remedia accipere, & ſoli ei loqui,nullo alio conſcio,& omnia dicere cum diligentia,facilè peccata ſua emendabit.Confeſſio enim peccatorum,abolitio etiam eſt delictorum. Hinc homil.29.& 30.in Geneſ.faciendam diligentem,inquit, & puram peccatorum Cõfeſſionem. Item per tempus Quadrageſimæ poſſumus de his,quæ ad noſtram ſalutẽ pertinent loqui, & peccata confiteri, & vulnera medico oſtẽdere,& ſanitatem conſequi. Porrò de Sacerdotali cõfeſſione Chryſoſtomum loqui,etſi illud ſatis conuincat, quod dudum dixit eſſe hulcus, & vulnera medico oſtendenda,qui curet, & ab eo remedia accipienda; tamen locus vnus addendus eſt ex lib. de Sacerdotio,qui piis omnibus luce clariùs oſtendat quantopere D.Chryſoſtomus Confeſſionẽ lapſis iudicarit, idq. iure diuino,neceſſariam. Vbi enim poteſtatem ſacerdotibus à Chriſto datam oſtendiſſet lib. 3. de Sacerd. cap. 5. maiorem eſſe, quàm quæ archangelis, aut huius ſeculi principibus data eſt, docet poteſtatem ligandi animas mere cæleſtem eſſe,& quæ animas attingat. Quorum remiſeritis, inquit, peccata, remiſſa ſunt. Quæ autem maior exiſtit poteſtas? omne iudicium Pater dedit Filio. Video autẽ hanc vniuerſam eis(ſacerdotibus)ab ipſo(filio) in manus traditam. Sic & lib.2. cap.2.& 7. Sed hæc fuſiùs in Panoplia ſumus perſecuti. Vnde qui deſideret, facilè petat.

Confeſſionem eſſe iure diuino lapſis neceſſariam docet Chryſoſt.

Demonſtrato igitur Cõfeſſionem peccatorum poſt baptiſma commiſſorum,non ſolùm eſſe ſalutaris Pœnitentię partẽ, ſed iure diuino etiam neceſſariam; quemadmodũ ex liquido Dei

Dei verbo Ioan. 20. Actorum 17. & perpetuo orthodoxorum PP. conſenſu planiſſimè conuicimus: nunc ad errores, quos Catholicis inpingunt hac in re, vti aiunt, hallucinantibus, eſt veniendum.

Itaque Antitheſin Catholicorum oppoſituri Confeſſioniſtæ nugātur Catholicos mirum in modum, in hoc Chriſtianæ doctrinæ articulo cæcutiiſſe: quorum errores quatuor faciūt, quibus quaſi cornicum oculos, quod dicitur, configentes aiūt, gratiſſimā veritatis lucem ceu denſiſſimis errorum & ſuperſtitionum tenebris obrutam iacuiſſe.

Quatuor errores Catholicorum annotant aduerſarij, qui refutantur.

Quorum aliquot præ cæteris (vti loquūtur fol. 153.) craſſiſſimi ſunt. Quòd oporteat cōtritionē eſſe ſufficientē. Atqui dolorem pęnitentiū, ſiue contritionē nō quālibet eſſe impetrandæ peccatorū veniæ idoneā, ne ipſi quidem affirmare auſint. Quis enim tanto adulationis ſit captus ſtudio, vt adultero, raptori, grāſſatori, vſurario polliceatur delictorum veniam, niſi veteris eum vitæ pœniteat? niſi abſtineat? niſi emendet? Seriā ergo & acrem, non fucatam, non ſimulatam, non denique Euangelio indignam, vti Ioānes Phariſeos monebat: ſed pro delicti qualitate atque grauitate Deus poſtulat contritionē, ſiue priſtinæ vitæ dolorem; quod Catholici ſufficiente ſua contritione efflagitāt. Quantam autem eam eſſe oporteat, audi, obſecro, ecquid D. Ambroſius ſuam virginem Suſānnam à virginitatis voto lapſam admoneat. Sed quanta (inquit lapſæ cap. 8.) putas & qualis neceſſaria Pœnitentia? quæ aut æquet crimina, vel certè excedat. Vide ergo ſi ſimplex hoc peccatū adulterij eſt, an duplex, & ſecundum conſcientiæ molem exhibenda eſt Pœnitentiæ magnitudo. I

Non quamlibet contritionem aut peccati dolorem ſufficere ad remiſſionē.

Audiāt apoſtatæ quanta ipſis Ambroſio arbitro agenda ſit adulterij ſui pœnitentia.

Alterum enumeraturi errorem aiunt Catholicos docere, Contritionem mereri remiſſionē peccatorum. Hīc aliud non eſt reſpondendum, quàm quod Pelagianis D. Auguſtinus. II

Mentiuntur, inſidiantur, imò calumniantur. Vnum, quęſo, proferte Doctorem vel Scriptorem, viceritis. Docemus contritione hominem ad culpæ remiſſionem præparari, ac veluti neceſſaria paraſceue diſponi ad eius veniam. Sed contritionem mereri remiſſionem culpæ, vetus eſt Lutheri calumnia,

Calumnia aduerſariorum in Catholicos depulſa.

qua totum in Catholicos temere haud minus quàm ſacrilegè concitauit orbem.

Vti olim Pelagianiſmus ſuis mēdacus Chriſti grauā orbi magis cōmendauit: Ita nunc Lutheraniſmus doctrinā Chriſti Euangelicā magis ſuis calūniis & mēdacus illuſtrauit.

Verùm vti olim Pelagianiſmus ſimili mendacio, ſimiliq́ue calumnia, orbem quidē concitauit, Chriſtianos Doctores exagitauit, Eccleſiam Chriſti Catholicā vexauit, dilaniauit, perturbauit; ſed tandem Orthodoxam Dei doctrinam volēs nolens illuſtrauit: ita & nunc Lutheraniſmus, magna certè labe, ruinaq́ue, ſed palearum & reproborum, exagitauit atq. vexauit ſuis calumniis, fictitiisq́ue mendaciis Catholicam Dei Eccleſiam, ſed mirum in modum Doctrinam Euangelicam minus illuſtrem atque vetuſtate quaſi rubigine apud pleroſq́ue (prò pudor & dolor) ſqualentem, reddidit illuſtriorem. Quod non ſua quidem effecit induſtria, aut noua & accuratiore doctrina, quæ abominandas inuexit priſcorum Hæreſiarcharum peſtes, deteſtandaq́ue anathemata: ſed alios excitando. qui ex veterum Patrum ſcriptis veterem excoluerunt, adeoq́ue priſtino ſplendori reſtituerunt doctrinam Chriſtianam, quē fructum omnibus ſemper temporibus & Eccleſiæ tempeſtatibus ex venenato hæreſeωn contagio prouenire ſolitum D. Auguſt. prudentiſſimè variis in locis obſeruauit.

Lib. de Religione.

III Tertium errorem à Catholicis hîc inuectum aiunt, quòd docemus neceſſariá eſſe omnium delictorum enumerationē, quæ fiat in aurem Sacerdoti. Ad hoc probandū fruſtrà varios allegant delecti Cōfeſſioniſtarum patroni Canones, & Catholicos ſcriptores, qui iſtud aſſerunt. Hîc ſanè ipſis licuiſſet eſſe otioſis, ſi bene feriatis eſſe placuiſſet. Quis enim ſaluberrimā hanc Confeſſionis annuæ doctrinam apud Catholicos neſcit non ſolùm eſſe omnium opinione atque vet. Patrum teſtimoniis neceſſariam, ſed etiā omniū piorum vſu obſeruatiſſimam?

Nodū in ſcirpo quærunt aduerſarij multis verbis probantes, quod non eſt controuerſum.

Itaque ſi bona fide rem tanti momenti agerent Religioſi iſti Confeſſioniſtarum delecti, non auctores debuiſſent commemorare, qui hoc ſeculo contra nouam Lutheri doctrinā docēt Confeſſionē neceſſariā: ſed veterum PP. teſtimonia ab illis allegata recitare, atq. eiſdē aut doctè reſpondere, aut luculenter demōſtrare minus rectè allegata, nec verè ex illorū PP. ſententia eſſe deprompta. Iam cùm videant in noſtra Panoplia lib. 4. ca. 20. liquidò eſſe verbi Dei ſentētiis, & perpetuo PP. orthodoxorum

Mala fide rem gerunt Anonymi proteſtantiū patroni, qui ad Patrū teſtimonia ipſis ex diametro aduerſaria conniuēt, callideq́ diſſimulāt, ſuo ſilētio pius demonſtrantes ſe ab illorū doctrina diſceſſiſſe, nouamque

doxorum conſenſu demonſtratam Confeſſionẽ peccatorum poſt baptiſma deſignatorum ad verã ipſorũ remiſſionẽ impetrandam eſſe neceſſariã,quidnã aliud hîc agunt anonymi Cõfeſſ. Patroni, pios lectores ad illũ Panopliç, Ioachimi Perionij, Pighij, Alphonſi,aliorumq́. locũ remittẽtes, quàm vt ipſos videant iacere victos,plagaq́. lethali iugulatos? cùm teſtimonia Patrum veterũ illic reperiant tam luculenta, tam euidentia, tam cõſentanea,vt nihil ſuperſit dubiis, quin omnis vet. Patrũ Senatus ſic ſemper Catholicis cõcorditer & ſenſerit & docuerit. Quin imò illic liqueat tam eſſe perpetuũ orthodoxorum Patrum hac de doctrina conſenſum,vt hîc Confeſſioniſtarum patronis eueniſſe quilibet æquus iudex cenſeat, quod de Phariſçis Ioan. Chryſoſt. tradit. Malitiam ipſorum à Chriſto vinci potuiſſe,emendari non potuiſſe.

Germaniæ inuexiſſe perfidiæ peſtem.

Quod vt totus quoque perſpicuè videat mundus,iam dudum copioſiùs quędam loca commemorauimus,quibus totus veterum Patrum chorus nobis conſentaneus conteſtatur Cõfeſſionem peccatorum eſſe lapſis ad ſalutem neceſſariam,imò Diuino iure eſſe mandatã; ſi D. Chryſoſtomus, Auguſtinus, Hieronymus, Baſilius, Origenes, Tertullianus & Cyprianus, aliique PP. fidem merentur.

Orthodoxi omnes Patres concorditer Confeſſionẽ peccatorũ eſſe lapſis neceſſariã Catholicis docẽt.

Cæterum ad quartum errorem nunc veniat oratio, quem IIII
Confeſſ. delecti Catholicos in hanc de Pœnitẽtia doctrinam “
aiunt contra Dei verbũ inuexiſſe: quem enumerantes aſſerũt “
fol. 154. nos docere, ſatisfieri pœnis, & remitti culpam corã “
Deo ieiuniis,eleemoſynis,peregrinationib. & ſimilibus operi- “
bus. Quẽ errorẽ vti appellãt viri iſti religioſi,quomagis omnibus piis execrabilẽ reddãt, ſuis exaggerationibus immani illũ amplificãt mẽdacio. Quis enim omniũ ô impudẽtiſſimi homines! docet apud Catholicos culpã remitti noſtris ieiuniis, aut eleemoſynis, aut peregrinationibus? Cur tã impiæ doctrinæ nullũ ex noſtris (ſi quẽ habetis) auctorẽ allegatis, vt quod Thraſonicè affirmatis, re ipſa piis lectoribus demõſtretis,quod quia facere nõ potuiſtis ſilẽtio nefariũ iſtud flagitiũ maluiſtis obruere,contenti generatim talis blaſphemiç notã Catholicis viris per calumniam inuſſiſſe. Verùm longè aliud eſt peccatorum pœnam remitti ieiuniis, aut eleemoſynis: aliud culpam.

Immane Confeſſionis Auguſtanæ Patronorum mendaciũ flagris digniſſ.

Illud

„ Illud nos Patrum veſtigiis, verbiſq. diſertis inhærentes doce-
„ mus: iſtud anathematizamus. Porrò ſatis fieri pœnis per ie-
„ iunia & eleemoſynas iam dudum eſt demonſtratum Antitheſi
„ quarta, vbi conteſtatum fecimus diſertè D. Cyprianum docere Serm. ad lapſos. Deum eſſe noſtris ſatisfactionibus placandum: & D. Ambroſius, grande ſcelus, grandem neceſſariam habere (inquit cap. 8. ad Suſannam virginem lapſam) ſatisfactionem. Sic & Auguſtinus per eleemoſynas (inquit cap. 70. Enchir.) de peccatis pręteritis eſſe propitiandum Deum. Imò hortatur peccatores, homil. 50. de Pœnitent. vt veniat ad Eccleſiæ antiſtites, & accipiant ſuæ, inquit, ſatisfactionis modū. Rurſus. Satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per contriti cordis ſacrificium: cooperantibus eleemoſynis.

Epilogus huius Antitheſeos.

Liquet igitur hac in Antitheſi, quòd ad principalem quæſtionem de Pœnitentia, an ſit Sacramentum attinet, nullum eſſe Cōfeſſioniſtis cum Catholicis diſſidium: ſi ſuam ipſi velint agnoſcere, ſequi, tenere Cōfeſſionem, quam iactitāt, Auguſtanam, Carolo V. anno 30. oblatam, eiuſque Apologiam ex Lutheri, Philippi Melancht. Brentij, aliorumque veterum Confeſſioniſtarum ſententia, illam verè eſſe Sacramētum expreſſè affirmantem. Verè tria ſunt Sacramenta (inquit Apologia) Baptiſmus, Cœna Domini, & Pœnitentia. Cui catalogo noui iſti Confeſſionis defenſores delecti, ad Caluiniſtarum caſtra defecturientes pœnitentiam detrahunt, nihil veriti ſua profeſſione non ſolùm Lutherum ſuum, & Melanchthonem perfidè deſerêre; Brentium & alios arroganter cōculcare: ſed ipſam quoque Cōfeſſionem Auguſtanam euertere funditus; atque ſi uerum dicere volumus prorſus abolere. Qui enim illā Pandoram vno Doctrinę capite violat, falſamq. ex Dei verbo demonſtrat (quod iſti Babylonici gigantes ſe feciſſe iactitant) totam violat, totam falſam demonſtrat. Porrò quantum ad S. Confeſſionis, quæ Sacerdoti fit, neceſſitatem, & pœnitētiales operum piorum ſatisfactiones attinet, perſpicuum etiā eſt, non poſſe Confeſſionis Auguſtanæ profeſſores Imperij ordines huius noui ſcripti auctores à Catholicis diſſentire diutius, ſi modò ſuis ſtare pergunt verbis, fol. 400. expreſſis, omnem controuerſiam eſſe definiendam ex verbo Dei, & perpetuò orthodoxo-

Concordia in hac doctrina non difficilis cum veris Cōfeſſioniſtis.

orthodoxorum PP. conſenſu: quem nunc liquidò demonſtrauimus docere non ſolùm Confeſſionem delictorum eſſe neceſſariam, idque iure diuino: ſed per noſtras etiam ſatisfactiones, eleemoſynas, ieiunia, lachrymas Deum opt. placari.

ANTITHESIS DECIMA NONA.

CAP. XXXVII. De modis expiandi peccata.

His iſtum in modum ita ſeſe habentibus, nullius negotij fuerit illas nebulas, meraſque nugas parum canoras diſcutere, atque veritatis lumine illuſtratas ſuos in fumos conuertere; quas Confeſſioniſtarum delecti XIX. *Antitheſi ita exordiuntur.*

Vna eſt conſtans, perpetua, & conſentiens vox Prophetarũ & Apoſtolorum de expiandis peccatis humani generis, ſeu remedijs tam mortalium, quàm venialium peccatorum, nimirum quòd precioſus ſanguis filij Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti emundet ac purificet credẽtes ab omnibus peccatis. 1. Ioan. 1. 1. ad Cor. 6

RESPONSIO LINDANI.

OMNIUM quidem peccatorum emundationem, expiationem, adeoque ſalutem omnem vni precioſi ſanguini agni illius immaculati Domini noſtri Ieſu Chriſti nos Catholici tribuimus. Nam aliud non eſſe ſub cælo nomen conſtanter cũ D. Petro profitemur, in quo oporteat credentes ſaluos fieri. De hoc igitur omnis remiſſionis, ſiue expiationis peccatorum fonte nulla omnino inter nos eſt controuerſia reliqua, ſi de modis tantum expiandi peccata illo ex fonte hauriendis conueniret. De quibus vt facilè conueniat, ſolidaq́. ineatur concordia, bona ſanè nos ſpes habet, ſi quæ huius Antitheſeos illuſtrandæ cauſa in mediũ ex Dei verbo, ac perpetuo PP. conſenſu adferemus, candidè accipiantur, atq non præfracto animo, ſed pacis, imò veri ſtudioſo, placidè expendantur. Cùm igitur inter Catholicos atque Confeſſioniſtas ſumma ſit conſenſio de expiationis, emundationis, ſiue remiſſionis peccatorum fonte, qui vtriſque vnicus eſt atque ſingularis, Precioſus D. N. Chriſti Ieſu ſanguis, de quibuſdã expiandi peccata modis illinc petendis non poteſt inter nos capitalis ſtare diſſenſio. Siquidem aduerſarij inficias ire nequeunt, peccata

Facillima concordię via, cùm de ipſo fonte remiſſionis & expiationis inter diſſidentes Eccleſias conueniat. Supereſt igitur de modo expiationis quæſtiuncula.

Aduerſarij varios expiationis peccatorũ modos admittunt, puta per fidem, per Sacramẽta, per orationes: omnia tamen vno ex fonte Chriſto.
Actorum 10.
Epheſ. 4.
Matt. 6.

expiari per fidem & per Sacramenta. Rurſus per orationes ac preces. De his enim ſunt manifeſtiores ſcripturæ diuinæ, quã vt negare audeant. Fide purificari corda Cornelio Petrus ait. Paulus teſtatur Eccleſiã mundari à Chriſto lauacro aquæ & verbo vitæ. Chriſtus ipſe docet oratione ſua Dominica, nobis remitti peccata. Sicuti ergo in Chriſti ſanguinem non eſt iniurium per fidem, per Baptiſma, per orationem peccata expiari atq. remitti: ita nec per pœnitentiæ Sacramentum: ad quod omnes illi expiationum modi ſunt referendi, quos Confeſſioniſtarum Patroni tanto ſtudio enumerant de peccatorũ tam mortalium, quàm venialium per Indulgẽtias, per Quadragenas, & Carenas, &c. relaxatione.

Vt Baptiſmus eſt Chriſti Do. ſanguinis carnalis quidam: ſic & Pœnitentiæ Sacramẽtũ.

Quemadmodũ autem vnicus ille omnis peccatorũ remiſſionis fons pretioſus Chriſti Ieſu ſanguis ſuos veluti per riuulos nobis miſeris mortalibus ſalutariter primũ deriuatur per fidẽ & baptiſmum: ſic lapſis à baptiſmi gratia iteratò, imò ſæpius atq. ſæpius non minus efficaciter per ſaluberrimum Pœnitentiæ Sacramentum eodem ex fonte carnalis deducitur, qui ſordes poſteà contractas abluat, culpas admiſſas expiet, peccata denique omnia remittat, vereq; aboleat. Iſtud omnibus perſpicuum eſt videre ex iis, quę dudum Antitheſi 18. de Pœnitentiæ Sacramẽto diximus, demonſtrantes, ex præclaris iſtorum degenerum Confeſſ. magiſtris, Luthero, Melanchth. Brentio, aliiſq;, verè peccata dimitti & expiari per Pœnitentiam fide Chriſti ſuſceptam atque peractam.

Aduerſarij magiſtrorum ſuorum pręiudicio condemnati.

1. Ioan. 1.

Scribit D. Ioan. Apoſt. Chriſtianis hominibus iampridem
„ baptizatis, omniq; peccatorum antè commiſſorum reatu ex-
„ piatis, Si dixerimus (inquit cap. 1.) quoniã ſocietatem habea-
„ mus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & verita-
„ tem non facimus. Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad inuicem, & ſanguis Ieſu Chriſti emundat nos ab omni peccato. Et rurſus, Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus vt remittat nobis pec-
„ cata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.

Sanguinẽ Chriſti etiã in pœnitentiæ Sacramẽto nos emũdare à peccatis.
D. Hieronym.

Deinde & 2. cap. Filioli mei hæc ſcribo vobis, vt nõ pecce-
„ tis: Sed ſi quis peccauerit, aduocatũ habemus apud Patrẽ Ie-
„ ſum Chriſtũ iuſtũ. & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

Non

Non minus ergo poſt lapſum à baptiſmo, Chriſtus nos à peccatis emundat, quá antea, ſicuti & D. Hieron. docet Dialogo 1. ad Pelag. Pœnitentia baptiſmatis gratiam imitatur, inquit, per ineffabilem clementiam Saluatoris. Rurſus. ſanguis Ieſu Chriſti filij eius (inquit Dialog. 2.) mundat nos, quod tam in Confeſſione Baptiſmatis, quam in clementia pœnitudinis accipiendum eſt.

Modi peccata expiandi, an veri & efficaces.

Sed nunc de modis expiandi peccata, quæ poſt Baptiſmũ quiſque deſignauimus, agendum, an ſint nec ne; an veri & efficaces; an inanes, vani, fictitij; an illi deniq. quos magis ſibi illudendos, quàm refutandos putabant Confeſſioniſtarum delecti tam Theologi quàm Conſiliarij politici per aſperſionem aquæ benedictæ, per pectoris tunſionem, per Iudulgentias, per Quadragenas, & Carenas.

Stoicum Lutheraniſmi paradoxum iam exoletum renouatur. Sed alij verecũdiores blãdo palliant ſtibio, vti Theologi Braunſvvicẽ. in corpore doct.

Qui abſurdum illud, vereq. Stoicum veteris, ac nunc propemodum putidi Lutheraniſmi tuẽtur dogma, peccata omnia Chriſtianorum eſſe mortalia, à quo iſti Anonymi Confeſſioniſtarum Patroni non videntur abhorrere, pro ridiculo habent illud peccatorum diſcrimen, quod paſſim veteri de more, venialium atque mortalium dicitur.

Diſcrimen peccatorum venialium & mortalium ex verbo Dei neceſſariò ſtatuendũ.

Iſtud tamẽ eſſe neceſſariò cõſtituendũ vel inde diſcas, quòd non ob quæuis peccata, lapſus, & offenſiones, quis ab Eccleſia eſt eijciendus, excõmunicãdus, & Sathanæ ad exemplũ illius adulteri atq. inceſti Corinthij, tradẽdus. Si enim quæuis delicta, omniaq. indiſcriminatim peccata, vti Lutherus delirabat, ſua natura ſunt mortalia, Deiq. offenſam merẽtur ęternã, igniq. ſempiterno ſunt digna, oẽs omnino Chriſtiani ſemper fuerũt, ſunt, eruntq. excõmunicationi tradẽdi, & à Deo ſeparandi. oĩbus enim illa Chriſti Do. oratio præſcripta docet orãdum, Dimitte nobis debita noſtra: ſiue vt habet Marc. peccata noſtra. Cùm igitur nõ omnes peccatores Corinthios Paulus excõmunicarit; ſed illũ adulterũ vnũ, rectè inter peccatorũ merita diſtinguendũ eſſe Catholica docet Eccleſia. Sicuti autẽ quædã æternã merẽtur mortẽ, imò animę inducũt mortem, hoc eſt miſerrimã à Deo vitę fonte ſeparationẽ (vnde & mortalia ſunt maioribus noſtris verè iuxtà atq. eruditè dicta) ita non omnia erratorum, lapſuum, atque offenſionũ genera,

Vide Bullam Leonis 10.

Nõ omnia peccata ſunt mortalia, alioqui omnes vbique Chriſtiani excõmunicandi.

Mortale peccatum quid: & vnde nomen ſortiatur.

iſtam habent iræ Diuinæ atrocitatem coniunctam. Idcirco quia facilem recipiunt indulgentiam, veniamque Paternam, venialia ſunt verè appellata. Horum ergo diſcrimen, cùm tam ſit in aperto, vt veterum PP. teſtimoniis, qui fruſtrà corroborare ſtudeat, ſoli facem in meridie accendat; qui peccatorum alia faciunt crimina à regno Dei excludentia, alia minora, ſiue leuiora, paucis de peccatorũ à Baptiſmate deſignatorum expiatione dicendum erit.

D. Auguſt. varijs in locis.

Aliter mortalia peccata per Chriſtum expiantur, aliter venialia per eundem.

Proinde cùm alia ſint mortalia, alia venialia, diuerſum quoque expiationis modum poſtulant: haud aliter atque vulnera leuia & lethalia.

D. Hierony. de obitu Bleſillæ. Itẽ Dialog. 1. & 3. aduerſus Pelagianos.

Quòd ergo ad mortalia attinet, ea niſi Sacramento pœnitentiæ ceu nouo baptiſmate quodam, quod ait Hieronymus, ac iterato veluti balneo ſanantur, laxantur, expiantur, quemadmodum dudum ſuo eſt loco demonſtratum.

Iam quia crimina illa grauia, quæ peccata dicuntur, vti & ſunt, verè mortalia, non ſolùm commerentur culpam, ſiue iræ Dei reatum: ſed etiam pœnam, diuinæque iuſtitiæ punitionem, alia eſt culpæ remiſſio ſiue expiatio, alia pœnæ. Quod vel ſolum Adæ peccatum omnibus nobis hæreditarium ſua, (eheu) quotidiana experiẽtia omniũ miſerrima plus ſatis docet eſſe multò veriſſimum. Cùm enim iſtud baptizatis ſit verè, pleneque remiſſum, luenda tamen omnibus ad vnum mors eſt, quæ illius originalis lapſus eſt pœna, Diuina olim lege, ſi transgrederemur, præfixa & præſcripta. De quo ne quis ambigat, luculẽta ſunt in verbo Dei exempla, quæ non ſolam diſtinctam docent à culpa pœnam: ſed Deum etiam remiſſa peccati culpa, ſibi in poſterum reſeruare pœnam luendam.

Alia culpæ, alia pœnæ remiſſio.

Dimiſſa culpa Deũ ſæpiſſimè reſeruare pœnã luendam, & afflictionibus expiandam.

Numer. 14. Iſtud diſertè apud Moyſen teſtatur, Num. 14. vbi Dominus
„ roganti pro tumultuante populo reſpondet: Dimiſi iuxta ver-
„ bum tuum. Attamẽ omnes qui viderunt maieſtatem meam,
„ & ſigna quæ feci in Ægypto, non videbunt terram, pro qua
„ iuraui patribus eorum. Ita & Deus ipſis Moyſi & Aaron propitius fuit peccatis eorum ignoſcens, Num. 20. vlciſcens tamen, ait Dauid Pſalm. 98. in omnes adinuentiones eorum. Iam quid fruſtrà præclarum illud Dauidis exemplum recitetur diffuſiùs, quod ipſi peccatum Prophetæ: imò Dei voce dimiſſum,

Numer. 20. Pſalm. 98.

miſſum, tot grauibus, atrocibusque luiſſe pœnis ſacra narrat Hiſtoria 2. Regum 12. de Vriæ homicidio.

2. Regum 12.

Quare demonſtrato aliud eſſe peccatorum mortalium culpam, aliud pœnam; de illa quidem hîc nihil agẽdum, quæ ad Sacramentum Pęnitẽtiæ dudum pertractatum eſt relegáda: per quod verè illam expiari modò liquet. de hac verò locus poſtulat, vt nunc diſſeramus fuſiùs.

CAP. XXVIII. De modis expiandæ pœnæ peccatis mortalibus debitæ.

Qui peccati mortalis, criminiſque à regno Dei excludẽtis atrocitatem veramque, ita dixerim, tanti reatus infinitatem, ac immenſam iræ Diuinę in ſe concitatæ culpam atque meritum probè habet cognitum & perſpectum; videt non immeritò priſcos Patres orthodoxos grauiſſimas iuxtà ac acerbiſſimas luendas pro peccatis poſt Baptiſmũ patratis præſcripſiſſe pœnas, quas appellauerunt Canonicas. Tales pro peccatorum diſcrimine conſtituerunt varias; non quidem lapſis, miſeriſq. pœnitentibus in laqueum, aut animi carnificinam: ſed in certum piarum mentium ſolatium, ſolidumque euadendæ caſtigationis illius Diuinæ remedium ac tutum effugium. Cùm enim olim maiores noſtri diuinę iræ placádæ ex animo ſoliciti (quia Diuinæ maieſtatis pio animo reuerentes, eiuſq. vindicẽ manum religiosè timentes) viderent Corinthium illum adulterum Pauli diſciplina perquàm ſeuera, planeq. rigida, ad duram, vereque auſteram adactum fuiſſe Pęnitẽtiam, meritò & ſibi ſimilem Diuinæ legis imitatis transgreſſionem, luendam pro peccatis pęnam intelligebant. Hanc ne infirmiores ſuſciperent aut immodicam, aut ardentiores immoderatam, certũ placuit agendæ olim pęnitentiæ ritum, modumque præſcribere. Hinc appellatæ Canonicæ pęnæ, ſiue pęnitentiæ, à forma per Canones piorum Patrum præſcripta.

Origo Canonicæ pœnæ olim lapſis ad dei reconciliationẽ à PP. impoſitæ.

Canonicæ pœnæ vnde ortæ, & cur olim à Patribus conſtitutæ, atq. Pœnitentibus ſalutariter præſcriptæ.

Siue igitur hæc certa Penitentiæ agendæ forma ſit à maioribus præſcripta, vt infirmioribus conſuleretur, ne aſtutis Sathanæ inſidiis victi in deſperationem frangerentur, conſiderátes immodicam & propè infinitam luendam ſibi pęnam: ſiue, quòd à vero alienum non videtur, vt temerariis aliquot Preſbyteris obuiam iretur; in præſentiarum haud magni intereſt. Quoſdam enim accepimus, quod D. Cyprianus haud rarò con-

Duæ cauſæ cur olim ortæ præſcriptæ pœnitẽtiæ, cuiuſq peccati propriæ.

Reatus criminis eſt infinitus; cui & pœnam iuſtã reſpondere oportet, quã molliorib. pia

Mater Eccleſia mitigat miſſa pro peccatis ætate. D.Cypr.

conqueritur, æquo properátius & feſtinantius, quàm par erat, ante actam, inquit Epiſt. 15. libri tertij, Pœnitẽtiam, ante exomologeſin grauiſſimi & extremi delicti factam; ante manum ab Epiſcopo & Clero impoſitá, pro pœnitẽtibus offerre, & Euchariſtiá dare, id eſt, corpus Domini prophanare auſos fuiſſe. Alterutra igitur ex cauſa, ſiue vtraque, ſiue etiá alia, nimirum vt imperitioribus etiam Confeſſariis certa eſſet imponendæ Pœnitentibus pœnæ lex & ratio, fuerint illi Canones Pœnitentiales conſtituti (quorum extat fragmentum à D. Petro Taumaturgo, Eccleſiæ Neocæſarien. collecti. Item hodie paſſim apud Burchardum, apud Iuonem, & in Pœnitentiario Romano, Egmondenſi, aliiſque) eò vniuerſi ſpectaſſe videntur, vt ex eorum præſcripto ac veluti æſtimatione agnoſcerent lapſi ſuorum criminũ magnitudinem, ingentem ſui reatus molem, atq. infinitũ quoddam ſuæ prophanæ audaciæ ac temeritatis nefariæ commeritum. Quis enim pro merito ſatis cognitum, & examuſſim æſtimatũ ac veluti appenſum habeat homicidij, violati voti, aut thori, idololatriæ, aliorumq. flagitiorũ, ſacrilegiorũ, criminũ à regno Dei iuxta Pauli doctriná excludẽtium cõmeritum atq. reatum, quo diuinam legẽ audax atq. ſuperbus, temerare, violare, prophanare, atq. iram Dei in ſe æternam, poſt tam immenſa pietatis paternæ dudum in baptiſmo percepta beneficia, non dubitauit ſciens ac prudẽs prouocare. Verùm ne alicunde infirmis, aut æquo mollioribus filiis ſuis pia mater Catholica Chriſti Ieſu Eccleſia, ſalutis ipſorũ admodũ ſolicitè anxia vllá relinqueret deſperandi occaſionẽ; hos etiam Canones, quos dudũ diximus Pœnitentiales arbitrio reliquit Presbyterorũ, vt ipſorũ veluti Trapezitarũ prudẽtia ęſtimaret, quos quibus & quanta aut ſeueritate, aut indulgentia profuerit adhibuiſſe: vt hîc nõ tam conſideranda veniat menſura tẽporis, quàm doloris. Sed quid Presbyterorũ dico? cùm ætate D.Cypr, adeoq. magiſtri ſui Tertulliani Confeſſoribus laicis, Chriſtique nomen apud Decium A. rigidosq. eius, vti & AA. Seueri, Antoninorũ, aliorumq. tyrannidis adminiſtros profeſſis ex more tunc ſolemni atq. publico licuerit Pœnitentibus pœnam illá Canonicam pro idololatriæ in primis crimine impoſitam, certoq. luendá minuere,

Scopus Canonum Pœnitentialium, vt peccator ſui delicti quaſi iuſtá noſſet æſtimationem.

Deſperationis occaſio ſublata, dum Cano. Pœnitẽtiales Eccleſia Presbyterorum reliquit arbitrio, ne molliores aut ignaui terreantur à duriore qui lẽ, ſed ſalutari medicina.

Cano. Pœnitentiales etſi olim rigidi, nõ tamẽ præfracti & inflexibiles: quos piè aut Cõfeſſariorũ mitigabat indulgẽtia, aut Martyrum pro ipſis tollebat interceſſio apud Eccleſiam.

minuere,præcidere,atq.decurtare. Nimirum vt in gratiã ipſorũ prius à ſtata, certaq. pœna ſecundũ Canones, moresq. ſolemni luenda abſoluerentur,& ad S. menſæ communionẽ admitterentur, quã alioqui fuiſſent admittendi; ſiue ab Excommunicatione ſimul & pœna impoſita abſoluendi. Solẽt enim Martyres illis Excõmunicatis;certæq. pœnitentiæ peragendæ per Canones Pœnitẽtiales. ſiue Presbyteros pœnitentiarios addictis pacẽ reddere Eccleſiæ,id eſt,libello ad Eccleſię Præſides ſuis manibus de Cataſta miſſo ſcribere,pieq; mãdare,vt ad Cõmunionẽ reciperentur hi, aut illi in ſui gratiã. Quo autẽ id effecerint Pœnitentiũ fructu,atq. ſolida luendę ipſis pœnæ imminutione & abolitione, vnus D. Cyprianus abundè ſuo nobis perſuaſerit teſtimonio.Credo,inquit Epiſt. 18.lib.3.ad Presbyteros ſuos his de rebus ipſum in exilio agẽtem conſulentes data, vt qui libellũ à martyribus acceperũt, & auxilio eorũ adiuuari apud Do. in delictis ſuis poſſunt, ſi premi infirmitate aliqua & periculo cœperint exomologeſi facta,& manu eis à vobis in pœnitentiam impoſita,cum pace à martyrib. ſibi promiſſa ad Do.remittãtur. Rurſus Ser.5. de lapſis.Pœnitẽti,operãti,rogãti,poteſt deus clemẽter ignoſcere(inquit ſub finẽ)poteſt acceptũ ferre, quicquid pro talibus & petierint martyres,& fecerint ſacerdotes.Nam paulò ſuperius ſe pro lapſis Deum orare dixerat,vt ipſorũ miſereretur.

Ita liquet in pœnitentiali Ro. Theodori Bedæ, Burch. & Iuonis.

Hinc illa olim vſitatiſſima loquendi formula Chriſtianis nota, Communicet ille cum ſuis. ſiue vt nũc, Cõmunicet N cũ ſuis. Nam ex ill. notariorum imperitia fecit. N.

Vide Tertullianum ad martyres.

Cypr.li.3.Epiſt. 15.& 18.

Vide Panopliã, lib.4.cap.73.

Indulgentiæ Chriſtianis ſemper religioni habitę, nunc propter auarorum abuſum improbè ridentur.

Quibus ex D.Cypr. ſeueri admodũ Canonicæ Pœnitentiæ magiſtri, vindicisq. rigidi verbis multò eſt liquidiſſimum adiuuari poſſe Pœnitẽtes in delictis ſuis (proculdubio minuendis, partimq; expiandis ſiue relaxandis) apud Dominũ ac pacẽ à martyribus ſibi promiſſam: id eſt,optatam cũ Eccleſia Dei reconciliationẽ, diuinorũq; myſteriorum communionẽ ſibi impetrare reſtituendam. Vnde neceſſariò conſectariũ eſt, fuiſſe illo D. Cypr.ſeculo relaxatam pœnitentibus Canonicã pœnam propter peccata mortalia dudum à Cõfeſſariis Presbyteris,ſiue pœnitentiariis impoſitam.

Relaxabatur olim pœnitẽtia ſtata & certa, in gratiam interceſſorum apud presbyteros pro illis.

Qua in re cùm nõ pauci Presbyteri peccarent grauiter,atque temerariam pœnitentiũ feſtinationem irreligioſa quadã audacia, ſtultaque imò pernitioſa adulatione præcipitarent, atq. ad immaturam & præproperã ſacrorũ cõmunionem admitterent,

mitterent, grauiſſimè in eos inuectus exul Cyprianus pœnitē-tibus quidem ignoſcit, quòd immoderanter atque feſtinanter ad accipiendam communionem vrgerent: ſed Presbyteros obiurgat acerrimè, admonēs, videant, ne qui Paſtores eſſe debeant, lanij fiant. Ea enim cōcedere (inquit Epiſt. 15. ſui acerbi ſanè dicti cauſam exponens) quæ in perniciem vertant, decipere eſt. Nec erigitur ſic lapſus, ſed per Dei offenſam magis impellitur ad ruinam.

Paſtores quidā D. Cypriano cur lanij. O vtinam & iſtud noſtri aduertant clementiſſimi Pœnitentiarij.

Ætate igitur D. Cypriani, atq. Tertulliani, id eſt, mox poſt Apoſtolos ſub annū Domini 140. & 150. vides candide lector fuiſſe relaxatam & imminutam pœnitentibus ſuam Canonicam pœnam, quæ iuxta ritus antiqui formulam erat certo cū modo, tum tempore luenda, & pendēda, quam ne quis temerarius clamet ex hominum ortam doctrina, agedum videamus, an non & Apoſtolorum fuerit nixa, imò nata exemplo.

Indulgentiarū origo Apoſtolicam ſapit ætatē, quorū exemplo pœnitentib. pœna certò luēda fuit piè relaxata & indulta.

1. Corinth. 2.

Cùm inceſtus ille Corinthius Pauli diſcipulus Sathanæ ob violatam Nouercam, traditus aſpera, duraq́ue admodum ſeſe affligeret, ac tantum non excruciaret pœnitētia, pij illi fratres Corinthij pro ipſo ad communionē recipiendo apud D. Paulum ſuis intercedebant precibus atque lachrymis. Pro eodem & Titus & Timotheus D. Paulo ſupplicabant, vt horribili illa ſolutus excommunicationis ſententia, priſtino reſtitueretur loco, diuinæq́ue menſæ vel tandem frueretur conſortio, gauderetq́ue contubernio. Cui cùm illi vlteriorem condonādam cenſerent pœnitentiam, atque indulgendam eſſe flenti, gementi, lachrymanti. D. Paulus paternis viſceribus in filium reſipiſcentem, ad commiſerationem commotus, aliquid etiā donauit, & de luenda etiamnum pœna remiſit atque relaxauit: non tam ipſius permotus lachrymis vberrimis, grauiq́ue animi dolore, quàm aliorum pro illo intercedentium atque precantium precibus & interceſſione. Quod diſertis quidem verbis Paulus ipſe 2. Corint. 2. fatetur: & D. Chryſoſtomus, Theodoretus, Ambroſius, Theophylactus, aliiq́ue PP. orthodoxi, doctiſſimis ſuis atteſtantur Commētarijs. quos nunc ſtrictè commemorabimus: vt Indulgentiarum, ſiue veniarū, ſiue relaxationum pœnæ Canonicæ origo, magis ſit piis omnibus perſpicua, & ab impiorum lannis defenſa: qui Turcicè

Cur veniarum ſiue indulgentiarum origo accuratiùs eruēda nunc ex omni piæ antiquitatis ſtudio.

prorſus

prorſus atq. Iudaicè ritus vetuſtiſſimos ante annos 1200. imò Apoſtolorum ætate Solemnes non verentur ſacrilega temeritate reijcere, improbare, adeoque impietatis damnare.

D. Paulū fuiſſe vſum veris indulgentiis veniisq. Papalibus in illū Corinthiū pœnitentem.

Igitur vbi iam diu pœnitentiā ſui egiſſet flagitij Corinthius ille doctor, ne abundantiori triſtitia, inquit Paulus, abſorberetur, in gratiam iubet recipiendum: ſed non citra indulgentiā, iuſtæque adhuc pœnæ luendæ relaxationem & condonationem. Sic enim diſertè dicit Paulus, cui donaſtis aliquid, ait 2. cap. 2. & ego. Nam & ego, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti: vt non circumueniamur à Sathana. Relaxauit igitur D. Paulus illi excōmunicato Corinthio doctori, ſed ſeueram agenri pœnitentiam, quod fuit exinde luendum. Hoc enim ſuo verbo ſignificat κεχάρισμαι, inquit, donaui atq. gratioſè indulſi. Sed cauſam huius donationis, veniæ, gratiæ, ſiue indulgentiæ atque relaxationis D. Paulus non diſſimulauit. Propter vos, inquit, donaui. Nam pro illo nō ſolum Corinthij, teſte D. Ambroſ. ſed & Titus & Timotheus, teſte D. Theodor. rogarant. Innuit autem hoc quod dicit: eos per beatos viros, ait Theodor. Titum & Timotheū pro eo, qui peccarat, rogaſſe. Nam peccato illi tam ingenti nōdum pœnitentia ſufficiebat, neque pro merito reſpōdebat. Ideo enim ſuperiùs admonuerat, vt magis donetis ſiue condonetis. vbi remiſſionem delicti, ait Theodor. vocat χάριν, gratiam, oſtendens peccatum magis fuiſſe pœnitentia. In quem locum & Theophyl. Pulchrè autē dixit, Cōdonate. Vt enim ille nō exiſtimet ſibi remiſſam noxā, quia ſatis Confeſſus ſit, & ſufficienter pœnitentia ductus (ſiue idoneam ac iuſtam peregerit pœnitentiam,) oſtendit quòd non tantum ex pœnitentia ſua, quantum ex illorum gratia & & donatione dimiſſionem recipiat. Verum hic Theophylacti locus ſuo ex fonte, id eſt, aureo D. Chryſoſtomi Commentario eſt nonnihil dilucidior hauriendus. At vide, inquit, vt rurſus illum premit, ne indulgentia fiat deterior. Quanquam enim confeſſus erat facti pœnitens: tamen oſtendit, quòd non perinde ex pœnitentia, atque ex cōdonatione conſequatur remiſſionem, ſiue vti eſt apud Chryſoſtomum ἐν τῷ καὶ ἐξομολή-γασατο καὶ μετανόησι. Et ſi namq. tum Confeſſionem fecerit, tum pœnitentiam egerit, demonſtrat quòd non iam propter pœ-

Pœnam adhuc luendā pœnitenti Paulus laxat & indulget. quia alij pro eo rogabant.

Pœnitentiā nōdum expletam & inſufficientem condonat. Paulus per indulgentiā, ſiue gratiā & veniā.

Exomologeſis pro toto Pœnitentiæ Sacramēto: ſicut & nōc latinis Cōfeſſio.

Corinthius ille nō tā ex ſua Cōfeſſione & acta ſeuertter pœnitētia fuit Eccleſiæ recōciliatus & abſolutus: quā quòd alij pro ipſo gratiā & veniā rogatēt lachrymasque funderēt, ſatisfacerent pro ipſo.

pœnitentiã, quã propter gratiã, accipit remiſſionẽ. Non enim quòd dignus fuerit abſolutione & peccati remiſſione, fuit Eccleſiæ reconciliatus; neque, vt annotat Chryſoſtomus οὐδὲ ἐπειδὴ ἀρκοῦσαν μετάνοιαν ἐπεδείξατο, quòd ſufficientẽ, iuſtamq́. peregiſſet pœnitentiam: ſed quia imbecillis. quòd periculum eſſet, ne ipſum deſperatio peſſundaret.

Quibus ex verbis liquet pœnitentiam iuſtam fuiſſe gratioſè imminutam: ſiue, vti noſtro cũ ſeculo loquamur, indultam veniam, relaxationẽq. factam propter alios. qui magiſter Paulus rogantibus (inquit Ambroſ.) diſcipulis donauit peccatum, atq. ei, pro quo Corinthij petierant, ignouit.

Indulgentiam olim pœnitentibus nõ modò propter aliorũ preces datam: ſed etiam aliorum bona, piaq́ue opera.

Habemus ergo ex Pauli doctrina pœnitentiam aliis luendam, poſſe in aliorum gratiam, id eſt, propter aliorum preces & interceſſiones minui atque relaxari: hoc eſt, vti nunc loquimur, indulgeri atque veniam fieri. Agedùm porrò inueſtigemus an propter aliorum pia facta aliis imputata ſiue communicata, idem quoque liceat?

Licere quidem, iam dudum ex illis præclaris vetuſtiſſimæ, adeoq́. Apoſtolicæ Eccleſiæ exẽplis liquere ſatis arbitror, quæ dudum ex D. Cypriano, eiuſque magiſtro Tertulliano cõmemorauimus, quòd propter Martyrum merita pœnitentibus ſuis luenda pœna Canonica relaxabatur & indulgebatur.

Vnde profluat illa mutua cõmunio bonorũ ſpiritualiũ, vt pro altero pœnæ partem luat.

Cùm enim Chriſtiani omnes nobis mutuò ſimus mẽbra tanquàm vnius corporis atque arboris rami, in nos mutuò item, quod aliis redundat, diffluit, dimanat, copioſeq́. diffunditur, atque participatur piorum factorum gratia. quicquid enim vni membro, ſiue dolori eſt, ſiue gaudio, toti etiam corpori dolori eſt & gaudio. Ideo D. Paulus apertè profitetur ſeſe adimplere, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, inquit, pro corpore ſuo quod eſt Eccleſia, ſiue vt grecè eſt ἀνταναπληρῶ τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ τὰ ὑστερήματα ſuppleo reliquias, ait Ambroſius & Auguſtinus quæ deſunt preſſurarum Chriſti in carne mea. Nam vti Chryſoſt. admonet, nondum omnia Chriſtus pro vobis paſſus eſt, inquit Paulus, etiam poſt mortem patitur: ſiquidem ad huc reliqua quædam manſerunt. Quæ enim illum oportebat pati, ego pro ipſo patior. Rurſus Corinthios ſuos ad rem, quam par erat, attentiores, exemplo

Coloſ. 1.

Ex corporis Eccleſiæ nexu, membrorumq́ue ſympathia oritur, manatq́. & membrorũ mutuũ quoddam inter ipſa auxilium ſiue communicatio.

plo Theſſalonicen. Hortaturus, vt egentibus in Iudæa fratribus liberalitate ſua opem ferrent, veſtra abundantia, inquit 2. Corinth. 8. iam illorum inopiam Suppleat, vt & illorum abundantia veſtram ſuppleat inopiam. Iubet ex ijs quæ ſuperabát, impartirent, ait Theodoretus, & lucrum quod ex eo prouenit, oſtendit. Retributio enim erit maxima, & dantes quę ſunt minora, quę maiora ſunt accipietis. Laudandę namq. tolerantiæ cum eis eritis participes. Clarius idem Theophylactus. Quo illi exuberant vobis communicant. Et iterū. Quo indigetis, ab illis accipitis. Porro D. Ambroſius hunc Pauli locū explanaturus docet Paulū hortari Corinth. vt Sanctis, qui iuxta tempus inopiam patiuntur, ij qui credunt, quiq. artibus, aut negotijs inſiſtant, aut certè facultates paternas habēt, miniſtrent Sanctorum inopijs. Et iterum. Sancti illi, vbi diuites ſunt, & iſti inopes, communicent eis, quaſi vicē rependentes miniſterio illorū, ſicut dicit Dominus, Quamdiu feciſtis vni ex minimis iſtis: mihi feciſtis, vt fiat æqualitas. Hęc eſt æqualitas ait Ambroſ. vt quia iſti in hoc tempore miniſtrant ſanctis, reddát illis vices in futuro. Debitores enim ſibi faciūt Sanctos. Tunc enim æquabūtur illic. Deinde adiungit Ambroſ. vt ſicut beneficio horum, inopia Sanctorum ſuſtentatur: ita & beneficio ſanctorum diuites fiant hi in futuro ſeculo, in quo vidētur pauperes. Non enim totos ſe dederunt Deo, vt hîc pauperes, illic eſſent Diuites: ſed ex hac parte qua hîc diuites ſunt, illic pauperes, ſanctorum ſuffragio, qui hîc poſiti iam illic mente ſunt, ditabuntur. Non enim qualecunque meritum eſt de iuſtis laboribus miniſtrare Sanctis. Sic & D. Auguſt. illud Euangelij explanaturus, vobis amicos de mãmona iniquitatis, oſtendit quandam meritorum inter pios communicationem. Illi indicabunt (inquit in Pſal. 121.) De quibus dictum eſt, vt fiant amici de mammona iniquitatis, vt & ipſi (inquit) recipiant vos in æterna tabernacula. Sancti ſedebunt cum Domino, attendent qui fecerunt miſericordiam, & aſſument illos ſeparatos in dexteram, in regnum celorum: & ipſa eſt pax Ieruſalem. Quæ pax eſt Ieruſalem? Vt opera miſericordiæ corporalia iungantur operibus prædicationis ſpi-

2. Corinth. 8.

Paulus docet aliorum pia opera quibuſdam communicari, & ipſorū implere inopiā ſi communicātur.

Sancti opulentos huius seculi apud Deum faciunt diuites, alioqui pauperes. Ambroſius.

Communio meritorū quibus expetenda & expectanda ex ſuffragio piorum pauperū.

Eleēmoſynæ faciunt communionem piorū meritorum.

ſpiritualibus, & fiat pax dando & accipiendo. ait enim Apoſtolus, qui rationem dati & accepti dicit eſſe iſtas eleemoſynas.

Suffragio ſanctorũ quidã liberantur à peccatis, qui alioqui luerẽt pœnas. Auguſtinus

Similiter & libro 21. cap. 27. de Ciuitate Dei, quoſdam docet recipiendos à ſanctis in tabernacula æterna, qui nõ ſunt his moribus, inquit, præditi, vt eis liberandis ſine ſuffragio ſanctorum, ſua poſſit vita ſufficere. Et mox infra diſerte profitetur quorundam vitam non tam eſſe bonam, vt ad tantam beatitudinem adipiſcendam eis ipſa ſufficiat, niſi eorum meritis, quos amicos fecerint, miſericordiam conſequantur.

Merito ſanctorũ quidã miſericordiã à Deo conſequuntur. Auguſti.

Cæterùm ne quis ex hac D. Auguſt. Doctrina exiſtimet ſanctos ſuo (vti loquitur D. Ambroſ.) ſuffragio adiuturos fratres minus ſanctos, aut variorum adhuc reatuum reos, pœniſque obnoxios in extremo tantùm iudicio: non in hac etiam vita ſuas diuitias, opeſque ſpiritales communicare indigentibus, ipſorumq́. ſupplere, vti Paulus ait, indigentiam, ſiue ὑςέρημα, defectũ paucis nunc de nobili illo Eccleſiæ thezauro eſt agendum: quem Catholica Dei Eccleſia, ſuo ſponſo locupletiſſimo ſua membra omnibus ſpiritualibus beneficijs, virtutumq́. copijs benedicenti non ingrata magnificè gaudet prædicare.

De theſauro Eccleſiæ, vnde hauriũtur pijs indulgentiæ ac veniæ Eccleſiaſticæ.

Quod vt intelligatur plenius D. Auguſt. locus in Pſal. 61. hac erit illuſtrandi cauſa attexendus. Debemus, inquit, hîc, & ſimilibus locis intelligere perſonam noſtram, perſonam Eccleſiæ noſtræ, perſonam Corporis Chriſti. Vnus enim homo cũ capite & corpore Ieſus Chriſtus: Saluator corporis & membrorum corporis: duo in carne vna, & in voce vna, & in paſſione vna: & quæ ſequuntur. Paſſiones itaque Chriſti, non in ſolo Chriſto: imò paſſiones Chriſti, non niſi in Chriſto. Si enim Chriſtum intelligas caput & corpus, paſſiones Chriſti, non niſi „ in Chriſto. & infra: Quiſquis in membris Chriſti es; quicquid „ pateris ab eis, qui non ſunt in membris Chriſti, deerat paſſio„ nibus Chriſti. ideo additur, quia deerat, menſuram implens, „ non ſuperfundens. Tantum ergo pateris, quantũ ex paſſioni„ bus ſuis inferendum erat vniuerſæ paſſioni Chriſti, qui paſſus „ eſt in capite noſtro: & patitur in membris: id eſt, in nobis ad „ communem hanc quaſi Rempublicam. Nam quiſque pro modulo noſtro exoluimus, quod debemus: & pro poſſe viriũ no-

Ex D. Paulo docet Auguſtinus colligi theſaurum paſſionũ: in quem ſuum quiſque inferre debet Canonẽ paſſionum.

noſtrarum quaſi Canonem paſſionum inferimus, paratoria plenaria.

Vnde facilè eſt intelligere, omnia quæ pij omnes in Chriſto patiuntur, eſſe aliorum etiam membrorum communia, & ad mutuam inter ſe participationem atque communionem accõmodata, quod non ſolùm Dauid ſpiritu ſancto plenus profitetur, particeps ſum, inquit, omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua: ſed Diui etiam Apoſtoli ſuo Symbolo indicandum omnibus Chriſtianis cenſuerunt, adijcientes ne ſuæ pijs ignotæ eſſent opes, ſanctorũ communionẽ. Quod ſibi aliud non vult, quàm eam eſſe inter Chriſtianos fratres ſympathiam, mutuamq. bene agendi, atque fortiter pro Chriſto tolerandi rationẽ, vt alter alterius onera leuare, imò (vti D. Paulus docet) portare valeamus.

Quidnam ſibi velit illud ſymboli Apoſtolici, Sanctorum cõmunionem.

Iam cùm onus peragendæ pro patratis in Deũ Patrem clementiſſ. flagitiis Pœnitentiæ haud ſanè ſit leuiſſimũ, magnas in primis Caritas hìc partes obit in ſubleuandis afflictis, diſcrutiatis, ac tantùm nõ oppreſsis fratribus. Cõſpicati enim fratres fratrẽ propter ſcelerata adeoq. ſacrilega ſua facinora, ſiue inobedientiam, impietatẽ, & nefariam in Deum rebellionẽ, ſeuera quidem, ſed iuſta Canonica Pœnitentia longum per tempus peragenda, duriterq̃. luenda mulctandum, viſceribus pietatis commmoti, non ſolùm ad pias pro eo fundendas apud Deum communem Patrem preces excitantur: ſed ad ieiunia, ardentesq̃ue lachrymas etiam accenduntur, quemadmodum Apoſtolicũ illud D. Ioan. Euangeliſtę docet exẽplum: qui teſte Cle. Alexandrino illum adoleſcentẽ Epheſium à baptiſmi gratia ad furta, flagitia, latrocinia deſignãda prolapſum, non modò ad ſeriam animi, geſtorumq. reuocauit pœnitentiam: ſed pro eo aſſiduis precibus rogauit, collachrymabatur, cõtinuiſq. ieiuniis decertabat, quò promiſſam illi à Deo impetraret flagitiorum remiſsionem, quam vbi longo poſt tempore addixiſſet, tandem Eccleſiæ reconciliauit, atque communioni reſtituit. Quòd ergo propter ſua etiam ieiunia & lachrymas remiſit atque indulſit D. Ioan. ſuo Epheſio; quod D. Paulus propter Titi ac Timothei cum Eccleſiæ Corinthianæ preces condonauit, ſiue (vti ait D. Ambroſ. in Cõment.) ignouit ſuo Corin-

D. Ioan. Euangeliſta pro pœnitentibus fleuit orauit, & ieiunauit.

thio; Quod Cyprianus ſuis pœnitentibus, ad Canonicam pœnitentiam ob ſacrilega idololatriæ ac Traditionis ad rogos ſacrorũ codicum crimina redactis propter Martyrum pro illis apud Eccleſiam intercedentium merita relaxauit, idem poſterior eſt imitata Chriſti Eccleſia, dum quadragenas & ſeptenas ſiue Carenas indulſit, atq. pro Indulgentia (vti nunc loquimur) imputauit, ſiue relaxauit & condonauit.

Illis ſiquidem nominibus aliud nihil, quàm certum Pœnitentiæ ſtato tẽpore ac ritu peragẽdę genus ſignificatur: quemadmodũ ex vetuſtis pœnitentialibus Ro. Anglicano, Egmondenſi, aliiſque. Item Burchardo, Iuone, Gratiano, & ſimilibus pœnitentialium Canonum rapſodiis eſt cognoſcere.

Nam ingratiam aliorum fratrum fratribus aliquid remittitur & indulgetur, vt mutua fiat bonorum atq. meritorum cõmunicatio, quæ illo in thezauro Eccleſiæ abundantiſſimè eſt collocata: vnde pleno, vberrimoque copiæ cornu prudenter ſit haurienda. Quẽ corporis Chriſti, ſiue Eccleſiæ atque Reipublicæ Chriſtianæ theſaurum D. Auguſt. illo ſuo paſſionum Canone dudum ſubindicaſſe ſi quis dicat, à vero haud longè aberraſſe videbitur. Nam quiſque pro modulo noſtro (inquit in Pſal. 61.) exoluimus quod debemus: ad cõmunem, vti eueſtigio declarat, hanc Rempulicam, & pro poſſe virium noſtrarum quaſi Canonem paſſionum inferimus paratoria plenaria.

Cod. lib. 10. Tit. 23. & lib. 11 Tit. 22. His enim ex loquendi formulis Iuris periti facilè agnoſcãt non aliter in Eccleſia Chriſti bonorum ſemper operũ fœcundiſſima prouenire vberrimam piorum & Spiritus ſancti cooperatione meritorum meſſem, quàm in Republica bene conſtituta ex Canone frumentario ingentem frumenti vim in vſum publicum: aut ex Canone largitionaliũ titulorum magnam auri, argentiue, ſummam, fiſcum publicum mirificè locupletantem. Vt enim hæc tributorũ à ſingulis præſtatio publicum eximiè ditat ærarium, ita & iſta paſſionum ſiue preſſurarum Eccleſiæ, quaſi tributorum & Canonũ ſpiritualium penſio atq. præſtatio. quã ex D. Auguſtini doctrina, ſuo quiſq. pro modulo exoluere debemus: dum veluti paſſionũ Canonẽ in Chriſti Domini horrea inferimus, illumq. Eccleſiæ Chriſti Thezaurum, certatim quiſque locupletamus. Qui cũ ſit omnium

nium Chriſti mēbrorum cōmunis, ex eo ceu diuite pœna prudentibus, frugiq́. Oeconomis licet indigis, egenisq́. fratribus impartire, quod ex vſu ſit, modò huius ſocietatis, quæ viuis Chriſti mēbris eſt indiuidua & indiſſolubilis, maneant participes. Nam ex mutuo inter nos nexu, ſpiritaliq́. copula, quæ caritas eſt, rectè à Paulo vinculum perfectionis ſiue τῆς τελειότητος integritatis appellata, etiā mutua fluit piorum factorum ſocietas, liberaliſq́. ceu communis peculij communio. Donec enim per caritatē, vnitatisq́. amorē, quis toti corpori Chriſti, quod Catholica eſt Eccleſia, indiuulſus hæret, atq. indiuiſus copulatur, cohæréſq́. alitur ac viuificatur, non ſolùm mutuis, quas toto orbe toto ſuo pro corpore atque commembris fundunt pij fratres, adiuuatur precibus: ſed meritis etiam ſociatur. quemadmodum D. Auguſt. diſertè lib. 19. cap. 21. contra fauſtum Manichæum atteſtatur.

D. Auguſtinus ait Sanctorum meritis ſociari pios. lib. 19. cap. 21.

Sanctorum ergo meritis, quæ Spiritu Chriſti in ipſis operante, proueniunt longè optima, Deo gratiſſima, ſimul & copioſiſſima, ſociamur, quia verè participes efficimur. ita vt nobis imputetur, ac reipſa cōmunicetur, quod ipſorum eſt proprium: ſed non ita proprium, quin fratrum omnium, imò totius corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, ſit commune. Siquidem eſt Reſpub, cuius ærarij annua præſtatione, canoneq́ frumētario ditiſſimi prouentus, egentioribus ſuis ciuibus venit impartiendus. Ieruſalem enim, ait Spiritus ſanctus, ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eſt in idipſum: Hoc eſt, cuius Reipub. bona verè ſalutaria, pacemque illam iugem, hominibus impiis vt ignotam, ita mundo præſtari neſciam, efficientia participantur, atque communicantur iis demum, qui & fide vnanimes in domo Dei habitant, & illi caritatis vinculo nexi, ſibique coaptati, ſeſe mutuo non minus, quàm illam cæleſtem concordiam diuinamque vnitatem diligunt, magnoque ſtudio præ rebus aliis omnibus colunt. Porrò huius bonarum ſpiritalium communionis, ſiue meritorum à ſanctis Spiritu Chriſti præſtitorū participationis diſpēſatio atq. diſtributio, etſi quorundam infidelitate & negligentia, ſiue profuſa, imo prodiga improbitate, diſſipetur potius quàm diſpenſetur: non idcirco pios decet rem vti longè antiquiſſimā; ita multò ſalu-

Pſal. 121.

Indulgentiarū abuſum ætate noſtra ab auaris aliquot ærуſcatoribus vſurpatum non debere fraudi eſſe vero vſui veniarū: quas D. Cyprianus & Auguſt. aliiq́ue PP. prædicant ex vera Euangelij ſententia.

ſaluberrimam,piiſq. Patribus omnibus ſumma in veneratione ſemper habitam,contemnere,nedum eleuare,abiicere,aut damnare. Vt enim ex temeraria quorundam Presbyterorum Abſolutione tam apud proteſtantes,quàm Catholicos non detrahitur aliquid efficaciæ Sacramento Pœnitentię: ita nec ex liberali nimis,atque fortaſſis ſi nõ immodica, certè profuſa,ne dicam prodiga indulgẽtia, veniarũq; diſſipatione quis colligat rectum quoque ac verum,priſcis etiam Patribus non ignotum veniæ Pœnitentialis ſiue Indulgentiarũ vſum eſſe reijciendũ.

D.Cyprianus(vti dudum diximus) acriter in illos inuectus Presbyteros,qui lapſis non ſatis pœnitentia purgatis,neque fletu,atque ieiunio expiatis Euchariſtiam dare,id eſt,corpus Domini(inquit Epiſt.15. lib.3.) prophanarè audebant, hortans vt ſolemnem morem obſeruent,ne qui paſtores eſſe debent, lanij fiant. Non improbat Sacramenta, ſed improbam illorum temeritatem. Idem & nunc prudentes docet ipſa rerum diſtinctio, legitimum vſum neceſſariò à rerum abuſu diſcernendum.

Proinde cùm ex dictis liqueat Indulgentias,ſiue pœnæ poſt peccata dimiſſa luendæ venias & relaxationes nõ eſſe pias fraudes fidelium,ſed veras luendi ſupplicij peccatis commeriti ac debiti remiſſiones, nullo nunc licebit negotio refutare, quæ aduerſarij ſua in Antitheſi Catholicis friuolè obiiciunt. Papiſtæ autẽ(inquiunt,folio.155.)quia lucrum & quæſtus hic locum habuerunt, multiplices ac varias expiandi rationes tam mortalia, quàm venialia peccata incredibili negotio commenti ſunt. Quod ad quæſtũ attinet,nihil ad cauſam Germanici Schiſmatis,diſcordiæq. tam ſacrilegæ facit: quem execrandæ auaritiæ prætextu quoſdam inuexiſſe in confeſſo eſt. Iſtam enim peſtem pij omnes execrantes vnà cum omni Simonia, Philargyria,ambitione,cæteriſq. Ro. Curiæ harpiis orco iamdudum deuouerũt. Cæterùm quod aiunt Catholicos eſſe iſtas expiandi, ſiue potius relaxandi peccata rationes commentos, longè à vero abeſt: quemadmodum ex ſpeciebus in Antitheſi commemoratis liquet,quas aduerſarijs hunc in modum recenſere placuit. Cuius generis ſunt, inquiũt, aſperſio aquæ benedictæ,Confeſſio generalis, Epiſcoporũ, ſacerdotum ac monialium

Refellũtur quæ Anonymi Confeſsioniſtarum Patroni contra Indulgentias nugantur.

Catholicos nõ eſſe commentos rationes peccata relaxandi, ſed eas in Dei verbo fundatas olim vſurpari.

nialium benedictio, deuotæ tunſionis pectoris: & eius generis ſimilia.

De venialiũ remiſſione nulla inter doctos poteſt eſſe quæſtio, quin facillimè dimittãtur, quæ facillimè peccantur. Iam quia venialia iuſtam Dei offenſionem non habent, neq. æternam, vti dudum diximus, merentur pœnam, leuiſſimis ſanè modis indulgentur. Sicuti enim leui aliqua mentis auerſione, ſocordia, negligentia, aut pietatis incuria committuntur: ita pietatis exercitio, aut externo non fictæ humilitatis ſigno expiantur. Cùm enim animus Chriſtianus ſuæ non immemor fragilitatis Deum ex fide aut verbo, aut alio humiliati animi ſigno precatur, mox in Dei cultum aſſurgit. Nam, ſi D Petrus Apoſtolus fidem meretur, corda Chriſtianorum fide purgantur. Illa porrò vniuerſa dudum ab aduerſariis malignè arroſa, ex fide Chriſti fiunt. Nemo enim aquæ ſacræ aſperſionem, aut epiſcopi benedictionem ſuſcipit: niſi animo fide Chriſti exculto, quæ Chriſtum intuetur ſuo in miniſtro benedicentem, bonaq. imprecantem, aut in aqua ſacra ſuæ meminit ablutionis pridem in baptiſmo factæ, qua per Chriſtum ab omnibus fuit ablutus peccatis; quorum emundationem nunc dolet nouis ſeſe næuulis aſperſiſſe, ac non leuiter forte contaminaſſe.

Venialia quàm facilè peccãtur, tam facilè condonantur.

Actor. 15.

Epiſcopi benedictio qua religione ſuſcipienda.

Aqua ſancta quo fidei motu aſpergẽda ſit.

Iam cuius eſt impietatis Confeſſionẽ delictorum generalem, aut pectoris tunſionem, nugas facere? Si hæc ex Chriſti fide cum precibus fiant. An minus viris Euangelicis proſint, quàm illa Publicani Confeſſio, oratio, pectoris tunſio? Certè cùm eadem ſit humiliati ex Chriſti fide animi cauſa; non poteſt non eadem quoque ſubſequi peccatorum remiſſio: quia idem eſt vtrobique contriti cordis & humiliati animi ſacrificium, quod Deus, niſi Propheta fallit, non poteſt deſpicari.

Pectoris tunſionem à Chriſto laudatam religioſiſſi Euangelici nugas dictitant.

Certè ſi nihil prodeſſet pia contriti pectoris tunſio humili maritata orationi, non eam fruſtrà Chriſtus veritatis magiſter nobis commemoraſſet, vbi docet quonam ritu orandum in templo, vt verè cum illo Euangelico publicano iuſtificemur. Quemadmodum enim non fruſtra cæcis manum impoſuit, oculos ſuo ſputo & limo liniuit, atque tandèm etiàm aqua Siloë abluendos mandauit: ita nullus, niſi Lucianicus quiſpiam,

piam, aut Epicuri de grege porcus iſtas à Chriſto commendatas, & in exemplum traditas rideat, aut ſubſannet ceremonias.

CAP. XXXIX. Remedia expiãdis leuioribus peccatis idonea 12. demõſtrantur.

Sed nũc expendamus an remedia peccatis leuioribus, quæ ex Petro Pal. 12. aduerſarij colligunt, verè id præſtẽt, nec ne.

1 Digna Communio.

Digna Communio. d. 2. Cùm omne. Cùm S. Euchariſtia ad vitã cedat dignè ſumentibus, an ne morbos ſanet, ac infirmitates curet, quæ vitam adfert? Verè igitur Catholici D. Ambroſiũ imitati dicimus, Accipe quotidie, quod quotidie proſit. » Rurſus, Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus eſt, » quia ſub peccato ſumus: Medicina eſt cæleſte & venerabile » Sacramentum.

2 Aquæ ſactæ aſperſio.

Aquæ benedictæ aſperſio. De Conſecrat. diſt. 3. Aqua, ſale. De huius conſecratione mox dicetur prolixius. Verùm cùm ex Chriſti fide, & oratione illa ſolemni, Aſperges me Domine, aſpergatur fidelibus, an Chriſtianæ ſuæ fidei, qui meminerit, inficias iuerit aliquid vtilitatis pia ex oratione fidelibus prouenire?

3 Eleemoſynarũ largitio.

Eleemoſynarum largitio. De Pœnit. Diſt. 15. §. Quamobrem. At Chriſti vox eſt, Date eleemoſynã, & erunt vobis omnia munda. Eſt ergo Antichriſti vox, Eleemoſyna nõ mundari peccata. Scitè illud D. Ambr. Dominus, ait, facite eleemoſynã (inquit, Com. ad Philipp. 4.) & ecce omnia munda vobis ſunt. » Quàm ergo gratum opus Deo, quod omnem animi maculã » tollit, omnesq; ſordes emundat: vnde paulò antea dixerat, » eam apud Deum acceptam fieri, quaſi placidum ſacrificium.

Daniel. 4. Eccleſiaſt. 3. & 29.

An non Dei vox eſt, Peccata tua eleemoſynis redime. Rurſus, ignem ardentem extinguit aqua, ita eleemoſyna reſiſtit peccato: ſiue vt nunc Græca legunt ἐξιλάσεται expiabit peccata, & pacificationẽ, propitiationemq; cõciliabit peccatis. Et iterum, Reconde eleemoſynam in ſinu pauperis, & ipſa pro te exorabit ab omni malo. Sed hæc verbi Dei teſtimonia, iſti Anonymi Confeſſioniſtarum patroni, qua ſunt religione, pro

Mala fide aduerſarij veritatem agnitam diſſimulant.

nugis, ſi Chriſto placet, ducere audent. Certè mala fide, pudendaq; oſcitantia ipſos haſce, quas blãſphemi dicunt, nugas contexere, inde pio lectori fiat perſpicuum, quòd hîc partim diſſimulãt, imò de induſtria perfidioſo ſilentio nituntur obruere

ruere aureum illud Caput Gratiani, Quamobrem. Vbi Hieron. illud Danielis, Peccata tua eleemoſynis redime, allegat, vt quod nos docemus aſtruat. Ait enim, Eleemoſynis ac miſericordia Regis in pauperes ſententiam Dei permutandam. An ergo iſtud expiandorum peccatorum remedium à Theologis rectè dicatur cõfictum? an ea amplius iſti effrontes Confeſſioniſtarum Cauſidici audeant dictitare Scholaſticos eſſe commentos? Atqui D. Hieron. ex verbo Dei hoc ſtatuit.

Calumnia in Scholaſticos proiecta depellitur.

Quod & illud Gratiani Cap. vel obiter inſpectum perſuaſiſſet: ſi generoſi iſti fuiſſent ipſum fontem cõſulere dignati, aut ſaltẽ Gratiani rapſodias intueri. Certè inueniſſent apud hunc, quod cæcum ipſorum curaſſet errorem. Nam eadem Diſtinct. præclara effulget D. Ambroſij ſententia, quæ Scholaſticis concorditer varia docet peccatorum delendorum remedia. Medicina miſericordiæ (ait lib. de Helia & Ieiunio) tollit peccata magna. Habemus plura ſubſidia, quibus peccata noſtra redimimus. Pecuniá habes, redime peccatũ tuũ. “
Non venalis eſt Dominus: ſed tu ipſe venalis es, peccatis tuis “
venundatus es: redime te operibus tuis, redime te pecunia “
tua, vtilis eſt pecunia: ſed pretioſa eſt miſericordia. Eleemo- “
ſyna, inquit, à peccato liberat: crimina ergo eleemoſynis re- “
dimuntur. Extat apud Gratianum & aliud verè aureum D. Chryſoſtomi capitulum, vbi de viribus & efficacia pœnitentiæ loquens, medicamentum fortius, inquit, quod maximè operatur in Pœnitentia, hoc eſt, nimirum Eleemoſyna in pauperes. Sicut in præceptis medicinæ medicamentum quidem herbas multas accipit, Vnam autem dominantiſſimam: ſic & in Pœnitentia dominantior iſta herba & potentior eſt, & vniuerſum ipſa efficit. Audi enim quid dicit Scriptura diuina, Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Sed nunc & alios ab iſtis Confeſſioniſtarum religioſis patronis irriſos peccatorum delendorum modos perſtringamus.

Grat. ex profeſſo docet teſtimoniis PP. & Scripturarum ſententiis plura delendorũ peccatorum remedia, certaſque ſubſidia.

Pœnitẽtia inſtar medicinæ varia cõplectitur ſalutariũ herbarũ genera, & pharmacorũ doſes.

Eleemoſyna poiſſ. peccata emundat.

Iniuriarum remiſſio. Lucæ ſexto. Euangelium docet eſſe remittendum, vt nobis remittat Pater. Si ergo remittimus; remittit & nobis peccata: niſi Deus fallere neſcius, nos fallere ſit dicendus. Sed qua pietate iſta colligant aduerſarij, hinc colligas: dum mox quintum modum adijciunt, 4

Iniuriarum remiſſio.

5 *Oratio*, inquiunt, *præſertim Dominica. de Pœnitent. d. 3. §. de quotidianis.* An aliquis pietatis verè Chriſtianæ iſtis Cõfeſſioniſtarum defenſoribus ſenſus ſit reliquus, qui tam manifeſto impietatis crimine ſe ipſi cõtaminant? Chriſtus docet orandum quotidie, vt nobis debita ſiue peccata quæuis dimittãtur. Iſti pro ridiculo, imò, vt ipſi aiunt, pro nugis ducunt remitti oratione hac peccata. Cæterùm, cùm ex Chriſti promiſſo indubia ſpes nobis ſit remittenda ſupplici hac prece peccata, etiã grauiora, an nõ multò maiorẽ ſpem pij cõcipiant de leuiorib. erratulis, & quotidianis lapſibus relaxandis? Sed iſtis Euangelicis ecquid D. Aug. reſpõdeat audi: Oratio dominica, inquit, de Ciuit. 21. cap. 27. delet quidem quotidiana peccata,
„ cùm quotidie dicitur, Dimitte nobis debita noſtra, quando
„ id quod ſequitur, non ſolùm dicitur: ſed etiam fit. Si & nos
„ dimittimus debitoribus noſtris.

Oratio Dominica.

O impietatem iſtorum nouorum Confeſſioniſtarum! Iudaica cæciorẽ, & Turcica prophaniorem, dũ negãt oratione Dominica remitti peccata.

Auguſt. teſtatur orationem Dominicam delere peccata.

6 *Confeßio generalis. Ibidem.* D. Iacobus hortatur, vt alter alteri peccata confiteamur. non ſolùm vt nos mutua confeſſione humiliemus, & peccata agnoſcentes, priſtinæque vitæ pœnitentes emendemus: ſed mutua etiam pro altero prece Deũ nobis placemus. Nam vti Spiritus ſanctus docet, Iuſtus initio accuſator eſt ſui. Qui ſi apud Deum confeſſus, magnam init gratiam, multò magis ſi fratri ſeſe humiliato animo declaret peccatorem, vt pro ſe oret. Nam hęc generalis Confeſſio non fit, niſi cum clauſula illa ſolemni, qua fratrem ſupplex orat, vt pro ſe orare non grauetur. Hinc pulchrè D. Auguſtinus ca. 8. de Pœnit. monet iſta continua & aſſidua peccata, aſſidua lauanda confeſſione.

Confeſſio generalis.

7 *Epiſcopalis benedictio ac Sacerdotalis*, ac etiam *monialis. 14. 1. multi. in fine.* Cùm hæc ſolemnis benedictio præter piam fidelium humiliationem, qua ſeſe peccatores, ſeq. aſſidua indigere diuini auxilij gratia profitentur; habeat etiam Præſulis Chriſtiani pro illis precationem, quis Chriſtianę pietatis non oblitus iſta citra impietatem ridere audeat, aut ſubſannare? Porrò quanta religione atque pietatis fructu olim Epiſcopalis benedictio fuerit expetita, Vnus D. Auguſtinus cum PP. Concilij Carthag. ſatis locuples teſtis fuerit Epiſt. 90. vbi docent non fruſtrà, nec incaſſum Epiſcopos cum benedictione populo

Benedictio Epiſcopalis quidnam pietatis habeat, aut fructus.

bene precari. Origines D. Pauli benedictionem non minorem dicit habendam, quàm fuit benedictio Noë, Sem, & Iaphet, quæ per Spiritum impleta eſt erga eos, qui fuerunt benedicti. Com. ad Rom. 1. Rurſus ibidem. In Spiritu ergo Dei ſcribit Apoſtolus, & in ſpiritu benedicit. Per ipſum ergo ſpiritum benedictiones capient hi qui benedicuntur ab Apoſtolo; ſi tamen digni inueniuntur, ſuper quos veniat benedictio eius.

8 *Deuota pectoris tunſio. De Pœnit. diſtinct. 3. §. Tres ſunt actiones.* An non iſta mero ex furore ſunt profecta, cùm iſti externi ritus de pœnitentia interna tam liquidò teſtentur? Si enim non ficta, ſed ſeria; nō hypocritica, ſed piè deuota eſt pectoris tunſio; verum oſtendit; imò accendit animi dolorem, qui non caret fructu veniæ. Cor enim contritum & humiliatum Deus deſpicere non poteſt. His nāque religioſis corporis geſtibus, pia cordis affectio creſcit. Auguſtinus de Cura, cap. 5. Hinc Origenes rectè docet Prophetas ſubinde cadere ſolitos in faciem ſuam, vt peccata per ruinam pleniùs purgarentur.

(Deuota pectoris tunſio, non minus peccata purgat, quàm cadere in faciem more Prophetarum. Origenes.)

9 *Cordis contritio. Antonino parte 3. Tit. 10. cap. 1. §. Quarto.* Atqui verbum Dei docet verum eſſe Deo ſacrificium, Cor contritum & humiliatum. Cùm ergo Dei cauſa doleamus, an nō peccatorum labes eluimus? Certè D. Aug. ſacrificio cōtriti cordis credētes teſtatur mundari. Sacrificium enim Deo Spiritus contribulatus, ac triſtis cordis agnitione humiliatus.

(Cordis contritio.)

10 *Extrema vnctio. De vnct. cap. vnico.* Hanc Catholici ob eximiā remittendorū peccatorū facultatē iuxta Dei verbum ex antiqua maiorum traditione, tum Eccleſiarum obſeruatione, tum Conciliorum vniuerſalium definitione docemus eſſe Sacramentum, quod cum Eccleſiæ precibus adminiſtrat. Vnde nos Dei verbo fidem habentes credimus, quod D. Iacobus docet, Oratio fidei ſaluabit infirmum: & alleuiabit eum Dominus, etſi in peccatis fuerit, remittentur ei.

(10 Extrema vnctio.)

11 Qui ſuperſunt duo expiandorum leuiorum peccatorum modi, nimirum *Patientia flagellorum*, & *Quodlibet bonum opus*, prolixa non habent ſui defenſione opus: cùm Dei verbum doceat flagella Dei patienter ferenda, per quę veluti per ignē Aurum probatur, atq. expiatur, ſcoriaq. omni homo purga-

(Tolerantia crucis & afflictionum diuinitus immiſſarum.)

 tur,

Ecclef. 2. tur. omne quod tibi applicitum fuerit (ait Sapiens) accipe, & in dolore ſuſtine, & in humilitate patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum, homines verò receptibiles in camino humiliationis.

Sic & D. Paulus contribules ſuos Iudæos ſpe mercedis, quam Deus ſua flagella patienter tolerantibus præparauit, excitans conſolatur. Omnis diſciplina, ſiue caſtigatio, ait, in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet Iuſtitiæ: Quòd ſi fructum Iuſtitię Deus opt reddit flagellis paterna pietate inflictis, & diſciplina rigidiore exercitatis, an nó toleranter ea ſuſtinentibus, ſibiq́. quaſi de paterna manu deſtinatis hoc nomine gratulantibus valeant ad minutila olim errata delenda & abolenda? Certè merces locum non habet, vbi venia non fuerit delictorum præcedanea.

12 Iam quodlibet bonum opus hac præditum eſſe prærogatiua, vt leuiora tollat delicta, ſatis ſuperque notum piis omnibus exiſtimo, qui tantam vim ex ſuperioribus piorum operum ſpeciebus videt, vt vel ſola eleemoſyna homines ab omni purget offenſa.

Bona opera quia ex caritate orta etiã multitudiné operiũt, adeoq. abolent peccatorum.

Date eleemoſynam (inquit ille veritatis Doctor) & ecce omnia vobis ſunt munda. Quòd ſi poteſt eleemoſyna, an non idem quadam ex parte omnia ad vnum bona opera, cùm ſacrificium ſalutare ſit diſcedere ab omni iniquitate. Certè D. Auguſtinus de Ciuitate Dei præclarè docet omne bonum opus eſſe ſacrificium, quod agitur vt Deo ſancta ſocietate inhæreamus. Quod fieri nequit, niſi quolibet opere bono magis in Dei caritate adoleſceremus, & cum eo ita dixerim, coaleſceremus: per quã caritatem omnia delentur peccata, cùm ea omnia delicta operiat, deleat, aboleat.

Eccleſiaſt. 35. Aug. de Ciuit. Dei. 10. c. 6.

Hunc in modum hoſtili ſua velitatione contra venalium peccatorum remiſſionem defuncti Cyclopici Confeſſioniſtarum patroni, iam ad mortalium expiationem ſubſannandam tranſeunt. Vbi cùm referunt ex Ioanne Keyſerbergio, tribus modis expiari mortalia per Quadragenas, Septenas & Carenas; quas ex Roſario non male explicatas recenſent: magnam ſuam produnt imperitiam, quòd non diſtinguunt inter

Cyclopica barbariẽ expugnãt noui Confeſſ. patroni mortalium peccatorũ expiationem.

Culpa ſemper à pœna eſt' diſcernenda in peccatorum explicatum.

inter peccatorum culpam, & pœnam, ſiue reatum & ſupplicium. quæ duo eſſe neceſſariò diſtinguenda non ſolùm res ipſa,& criminum natura,vel Philoſophis,ac Iuris peritis Ethnicis perſpecta docet: Sed ſcriptura etiam Diuina, exemplis dudum allegatis diſertè tradit.

Iam cùm criminis ratio magis ſit in culpa,id eſt, legis Diuinæ violatæ reatu ſita,quàm in pœna transgreſſoribus ſtatuta: nemo tam eſt apud Catholicos imperitus, qui exiſtimet per Carenas, aut Quadragenas,nedum per Indulgētias,culpam peccati mortalis expiari: quod ſolùm fit per Sacramentum Pœnitentiæ digna mentis præparatione,contritione,iuſtoque animi dolore ſuſceptum.

Peccati mortalis culpam per Sacramēta propriè remitti.

Iſti autem relaxandi peccata mortalia modi per Carenas, id eſt, quadraginta dierum in pane & aqua ieiunium: per Quadragenas, vel Carentenas, quæ erat auſterior ab Eccleſiæ Communione ſegregatio. per Indulgentias Carenarum, ſiue ſtati temporis Pœnitentiam illam certo ritu agendi venias. Iſti, inquam, modi peccata mortalia grauioraque crimina relaxandi ſolùm à pœna,ſiue à luendo propter Dei offenſam ſupplicio expiant? non item à culpa, ſiue peccati reatu liberant: cùm ea ſit ſolum, vti diximus, per animi dolorē fide Chriſti mediatoris; propter Dei offenſam excitatam: & Sacramenti vſum remittenda.Adeò autē Indulgentiæ illarū Carenarū, aut aliarū pœnarum Canonicarū non attingunt, nedum abolent peccati mortalis culpam, vt ne venialē quidem culpam remittere doceant præclari aliquot Doctores. quorum opinio ad veritatem non paucis videtur propenſior. Vnde & Pius V. ſuis in Bullis moderatiùs dixit, Citra culpam & pœnam: quod alij effuderant liberaliùs.

Varij peccatorū relaxandorum modi quidnam efficiant.

Indulgentiæ, aliaq. peccatorum remittendorū remedia, ſolū pœnas tollunt, nō culpā, ne venialium quidem.

Sic enim paulatim immoderata quorundā Eccleſiæ diſpenſatorum diſſipatio, prodigaq. ſalutariū veniarū elargitio ſuū ad modum reuocata,ſemel ad viuum reſecto ſordidi quæſtus ſcandalo,priſtinā ipſis conciliabit dignitatē: quam iſta Eccleſiaſticæ Pœnitentiæ per Indulgentias nimis profuſas diſſolutio eneruauit,atq. iampridē peſſum dedit. Verùm his querelis,illiſq. diſputationibus fortè argutioribus, quàm huic loco congruat, aliò relegatis, reſtrictè oſtēdamus,liquidis vet. PP. exem-

Bullæ Indulgētiarū paulatim Romæ caſtigātur, ne ſaluberrima peccatorū venia eneruetur diutiùs.

Pœnitētiæ diſſolutio vnde.

exemplis lapſos à percepta in Baptiſmo innocẽtia certum ad pœnitentiæ genus ſtato tempore concluſum atq. definitum fuiſſe iam olim adactos.

Accurata olim Patribus fuit Pœnitentium cura.

Accuratam admodum fuiſſe in primis lapſorum fratrum, atque ad Canonicam Pœnitentiam, ceu ad alteram naufragij tabulam confugientium habitam rationẽ, vt variam, quæ etiamnum extant veterum Commentariis teſtantur emblemata: ita hoc potiſſimum illa pœnitentiũ loca demonſtrant, quæ in Canonibus ſuis D. Petrus Taumaturgus (quod admiranda quædam effecerit) dictus Epiſcopus Neocæſarien. eſt complexus, puta Proclauſis, Acroaſis, Hypoptoſis, Syſtaſis, & Metaxis, quæ paucis hic erunt explicanda in ſtudioſorũ gratiam, qui admirandam ſuſcipiunt, meritoque venerantur Sacrarum ceremoniarum & Canonum auctoritatem.

Veneràdæ olim ceremoniæ lapſis ſiue Canonicè pœnitentibus religiosè adhibitæ.

Quinque Canonicè Pœnitẽtiũ loca ſiue gradus ad reconciliationem.

Vide Microprebyticon folio 129. Canone 11.

1 Proclauſis.
2 Acroâſis.
3 Hypoptoſis.
4 Syſtaſis.
5 Metaxis.

Proclauſis igitur Pœnitentium fuit extra Oratorij portas, quas obſidebant Oſtiarij, vbi peccatorem à fidelibus ingredientibus flagitare oportet, vt pro ſe orent. Vbi ad quoddam tempus ſua in proclauſi egiſſent Pœnitentes, Iam ad Acroaſin, id eſt, in Auditorium admittebantur, in locum Oratorij, cui Nartheca, id eſt, ferula, quaſi à verberatione nomen fuit. Deinde ita exercitatos, dura hypoptoſis excipiebat, quæ à conculcando, ſiue humiliando habet nomen. vbi cum Catechumenis ſtare ſolent. Vnde ad Syſtaſin, id eſt, ad Cœtum fidelium admiſſi, ne vnà cum Catechumenis eſſet tempore ſacrificij exeundum. Paulò poſt ad Metaxin accedebant: qui locus erat piorum à Sanctificatione, ſiue fortaſſis, vti hodie loquimur, à Communione nomenclaturam ſortitus.

Vt certa olim Canonicè pœnitentium loca: ita & ſtata eius agendę pœnitẽtiæ tempora.

Ex hoc pœnitentium diſcrimine piis lectoribus facilè fuerit intelligere, etiam loco cuilibet fuiſſe ſuum quoddam tempus definitum: quod tamen iuxta Epiſcopi arbitrium, vti ex Canone Concilij Nicæni liquet, pro pœnitentium aut languore fuit exigẽdum, aut feruore humaniter decurtandum atque relaxandum, ſiue indulgendum. Sicuti enim fuit olim Pœnitentibus certa per illa Canonicæ pœnitẽtię loca ad priſtinum ſuæ dignitatis gradum aſcendendum: ita & certo annorũ ſpacio fuit pœnitẽtia Canonica olim peragenda. quod eò accuratiùs nobis inueſtigandum ex Apoſtolorum ætate duximus,

Conc. Nicænũ Canonicã probat & firmat pœnitentiam.

Origo Carenarum, & Quadragenarum eruitur ex antiquitate apoſtolica.

duximus, quò magis piis omnibus illa Carenarum & Septenarum, ſiue Quadragenarum origo liqueat perſpicua.

Licinij Tyranni ætate plurimi Chriſtianorum ob fortunas abreptas, aliáue rerum familiarum pericula non item vitæ cũ diſcrimine, in ſacrilegam lapſi fuêre perfidiam, atque Idololatriam. Hos etſi venia indignos cenſuerit Concilium illud verè Apoſtolicum Nicęnum: tamen aliquid humanitatis (inquiunt PP. Nicæni, Cano. XI.) oſtenſuri, ſtatuunt, qui ex animo pœnituerint, habendos triennium inter Audientes, & ſeptem annis aliis inter Pœnitẽtes: duobus autem annis ſine oblatione, in ſola oratione populo communicare. Alij verò ad decennij pœnitentiam ibidem adiguntur. Hanc Canonicam lapſorum diſciplinã Patres Nicæni iuſtiſſimis ex cauſis cenſuerunt exacuendam atque exaſperandam: cùm ex Canone 4. Concilij Ancyrani ætate Marcellini, multò mitius ageretur cum ijs, qui in Idololatriam deſciuiſſent; qua fortè ex cauſa, & pœna fuit moderatior atque leuior, propter grauiorem eiuſdem criminis occaſionem. vbi poſt triennij Pœnitẽtium ad Sacramentorum communionem atque reconciliationem recipiębantur. Hunc igitur in modum florente Chriſtianiſmo, ſub annum Domini 300. vigebat Canonica lapſorum diſciplina certò agendæ Pœnitentiæ tempore, aut triennij, aut ſeptennij, aut decennij definita. Vnde Septenas iam colligere licet, quæ Septennij tempore decurrebant. Cæterũ illa, quæ certo ritu fuit à D. Innocentio dudũ inſtituta, olim dicebatur Septena Innocentij: de qua non eſt hic fuſiùs dicendi locus, vt nec de Palmata.

Licinij perſecutio anno Chriſti 320.

Varij temporis pœnitẽtia olim præſcripta in Conc. Apoſtol. Nicęno primo.

Patres Nicæni pœnitentiã lapſorum exaſperarunt & grauarunt magis quã anteriores, & qua de cauſa.

Septenæ quid.

Septena Innoc.

Quod ſi pio lectori ad ipſum Apoſtolorum conſcendere vnà nobiſcum libeat ſeculum, haud obſcura mihi equidem videre videor veſtigiola, quæ indubiam huius Canonicæ Pœnitentiæ ſtato tempore indictæ atque luendæ arguant originem. Neque enim Apoſtolorum inſtituto, atque moribus alienum videri debet; certo ſtatoque tempore Pœnitentes ad deflenda luendaque ſua delicta poſt Baptiſmi innocentiam patrata fuiſſe adactos, quũ ex diſerta Petri ad Simonem Magum oratione ſatis eluceat. Pœnitentiam age, inquit, & ora Dominũ. Rectè igitur D. Cyprianus pœnas peccantium eſſe

Palmata vetus eſt priſci ſeculi pœnitẽtia, quæ XL. vnum diẽ ieiunij in pane & aqua redimebant.

D. Petrus pœnitenti Mago imponit, orationis pœnam.

animaduertendas ſiis mandauit: ne quem temerè ad ſacram recipe rent communionem.

Cæterùm & certi temporis pœnitentiam fuiſſe lapſis, etiá Apoſtolorum inſtituto præfigendam, imponemdamq́. vnus D. Clemens Apoſtolorum diſcipulus, luculenta exponit oratione lib. 2. διαταξῶν ſiue conſtitutionú Apoſtolicarú, cap. 15. vbi ita pœnitentiæ formula Epiſcopo præſcribitur. Poſtquàm in peccatum quis fuerit lapſus, eijciendum eſſe Eccleſia: ſed pro eo intercedere debere Diaconos; ad quorum preces Epiſcopus vbi diſcreuerit an vera ducatur commiſſorum pœnitentia; dignuſque ſit qui in Eccleſiam ſuſcipiatur, ταβώσας ἀυτον ἡμέραις νηςειῶν κτ̀ τὸ ἁμάρτημα ἑβδομάδας δύο, καὶ τρεῖς, καὶ πέντε, καὶ ἑπτὰ, ὅυτω ἀυτὸν ἀπόλυσον. inueſtigatum diebus ieiuniorú pro peccati merito hebdomadas duas, aut tres, aut quinque, aut ſeptem, ita demum abſolue, ei exponens, quæ peccatori ad reſipiſcentiam, & correctionem erant idonea, admonens vt maneat apud ſe, animo demiſſo ſe gerens deprecetur Dominum, vt ſui propitius miſereatur, dicens: Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? quia apud te propitiatio eſt.

Apoſtolorum ætate fuit ſolẽnis certi tẽporis pœnitentia hebdomadaria & menſtrua.

Pſalmos pœnitentiales fuiſſe Apoſtolorum ætate præſcriptos pœnitentibus legendos: De profundis.

Certè quòd hic Apoſtolorum voce S. Clemens refert eſſe Pœnitenti certum pœnitentię tempus hebdomadarium, aut menſtruum præſcribendum, haud multum abludit ab illa Septena pœnitẽtia, qua olim Deus Moyſis ſororem Mariam caſtris Iudaici populi propter obtrectationem Prophetæ Dei iniuriam ſimul & inuidam excluſit lepra percuſſam.

Deus Mariæ ſeptem dierũ imponit pœnitentiam.

Certum ergo agendæ pœnitentiæ Canonicæ, ſiue diſciplinæ Eccleſiaſticæ tempus pro peccatorum diſcrimine, cùm ſit & literis diuinis, & ſacris Canonibus præſcriptum; adeoq; lapſis impoſitum, non diffuſiori opus habent defenſione ſolemnes illæ Canonum pœnitentiæ, lapſis præfinitæ, quam à temporum differentia, rituque vitæ auſterioris maiores noſtri prudentiſſimè appellarunt Carenas, Septenas, Quadragenas: quas cum Eccleſia Catholica pœnitentibus ſuas per Indulgentias imminuit, relaxat, aut indulget, veniamq́ue præbet; nihil ab Apoſtolorum exemplo diuerſum facit: modò diſciplina Eccleſiaſtica, nimia planeque immodica nõ diſſoluatur

Indulgẽtiarum abuſus rem ſalutarem & apoſtolicã abolere non poteſt.

Nimia indulgẽtia etiã Cypriani ætate fiebãt deteriores.

uatur aut eneruetur indulgentia. Quam in partem etſi quidam peccarunt immodicè, nihil impius, ſordidusque abuſus rem multò ſaluberrimam corrumpere, nedum perdere poteſt. Quod enim irreprehenſibile eſt, inquiunt PP. Concil. Nicæni, Canone 19. defendit ἐκδικεῖ ac vindicat Catholica Dei Eccleſia, quæ horum Patrũ veſtigiis inſiſtens cariſſimos ſuos filios ſalutaribus Pœnitentiæ Euangelicæ, aſperæ quidẽ hic, ſed in poſterum ſaluberrimę ſanat, exercetque remediis, meritò vitalibus à D. Cypriano Serm. de lapſ. v. dictis. quò ſui lapſus errata dignè lugentes, pœnamque luentes, priſtino reſtituantur dignitatis loco, vbi ſolitis fruantur cęleſtium myſteriorum deliciis: quibus ſatiati & terrena iſthęc omnia contemnere & immortalia illa æterna, vereq́. beata bona queant ſitire, ardere, poſſidere.

Canones veterũ PP. paulatim in vſum vindicandi.

Remedia pœnitentibus præſcripta D. Cyprianus vocat vitalia.

Verùm de pœnitentialium Canonum moderatione, vix eſt vllus iam dicendi locus, cùm diſciplina propè omnis Eccleſiæ iaceat eneruata: potius de ipſorum inſtauratione cogitandum foret. Quibus enim pietas, ac religionis integritas cordi eſt, rigida fortè illa veterũ diſciplina diſplicere poteſt, quia his moribus minus congrua: omnino tamen diſplicere non poteſt, cùm ſuperſtitionũ malitia, vel prophanitatis confidentia (vti vir doctiſſimus Ioachimus Camerarius, paciſque Germaniæ ſtudioſiſſimus Chronologia in Nicephor. fol. 101. ingenuè agnoſcit) præcipuam exquiſitæ adminiſtrationis ſolicitudinem poſtulet. Rigida igitur veterum diſciplina, lapſis olim præſcripta, ſi à noſtra diſſolutione aliquando in medium, pręcipuè in publica flagitia, notaque omnibus ſcelera reuocetur: maximam ſanè concordiæ inter diſſidentes ſarciendę ſpem afferat: ſi tamen antea ſemel ad viuum reſecta fuerint omnis turpis quæſtus carcinomata.

Inſtaurandi Canones pœnitentiales, nõ pecunia diutius redimẽdi, potiſſ. in Clericos.

Eccleſiaſticã diſciplinam, Canonicãq́. pœnitentiam ſuadet reuocandã Ioach. Camerarius.

Concordiæ ſarciendę ratio facillima, ſi tollatur abuſus auaritiæ quorundã harpiarum inuectus.

Sed hæc miſſa facientes ad primariam diſſidij Eccleſiaſtici cauſam de vtriuſque ſpeciei communione pertractandam nunc accingamur, Chriſtum obſecrati, vt quod ſuæ caritatis diuinæ, vnitatis, Euangelicæq; concordiæ cauſa nobis Chriſtianis fratribus ad vnum omnibus teſtamenti loco reliquit, non diutiùs noxium patiatur eſſe diſcordiæ diabolicæ ſeminarium. AMEN.

Tranſitio ad ſequentẽ Anuth.

ANTITHESIS VIGESIMA.

Cap. xl. Antitheſis xx. De cõmunione vtriuſq; ſpeciei.

Callidè attẽperant ſua verba noui Confeſſ. quò faciliùs ipſis cũ Caluiniſtis conueniat.

Postea qvam pios illos relaxandorum atque remittẽdorum peccatorum modos per Eleemoſynas, iniuriarum obliuionem & condonationem per orationem aliaque bona opera ex Dei verbo approbatos, imò Chriſti voce præſcriptos deriſiſſent, ac Lucianicè ſubſannaſſent, potius quàm refutaſſent illi delecti Confeſſionis Auguſtanæ defenſores, tandem ſuæ ingenitæ memores grauitatis ad grauiſſimam ferè omnium controuerſiarum delabuntur Antitheſin, quam faciunt de Communione Cœnæ Domini ſub vtraque ſpecie.

Verùm ita vafrè ſua moderantur, callideque attemperãt verba, quibus corpus Domini in Cœna accipi ſubindicant, vt nihil dubitandum ſit, quin Caluiniſtæ ſibi magnopere gratulantur iſtos politicos Conſiliarios fuiſſe adhibitos, qui commodiorem aliquid componendi inter Euangelicos Theologos de Cœna diſsidij, alioqui hactenus implacabilis, inuenirent rationem.

Noui Confeſſ. ſunt Lutheranis ſed degeneres, in dies ad Caluinũ defecturientes.

Diſsidiũ quãtũ inter Lutheranos veros & Sacramentarios.

Vt enim nunc reconciliatio Sacramentariorum ſiue Caluiniſtarum cũ Lutheranis iſthoc nouorum Confeſsioniſtarum ſcripto facta eſt de Sacramentorum numero; vbi inter ipſos factionum magiſtros fuit capitalis diſſenſio; ita verba iſta de modo præſentiæ corporis Domini in Cœna, ſi prudenter æſtimes, videas nullam ſupereſſe de Cœna Domini inter Lutheranos iſtos, & Svinglianos controuerſiam, quæ tamen ira inter Lutherum & Svinglium tanta exarſerat, vt alter alterum damnarit hæreticum; neque Lutherus, neque Melanchthon Svinglium, licet obſecrantem, pro fratre ſuſtinuerit in Colloquio Marburgẽ. anno 29. agnoſcere. Hanc autem cum Lutheranis concordiam Sacramentarij magna ſanè ſemper aſtutia captarunt, ac ita Confeſsionem Auguſtanam callidis conſilijs immutari impetrarunt, vt in Colloquio VVormatiẽ. anno 57. nihil dubitarint profiteri, imò proteſtari ſeſe quoque eſſe einſdẽ Confeſsionis Auguſtanæ profeſſores: quòd vel Melanchthone iudice procul dubio contra Seueriores Lutheraniſmi vindices Sneppium, Eraſmum Sarcerium, alioſque impetraſſent. Iſtam verò fraudulentam Sacramentariorum ſtropham, fallendique imperitos conatum improbum Confeſsio Manſueldẽ. vbi deprehendiſſet, meritò verbis plurimis ſtuduit detegere. Cauſas enim varias reddit fol. 120: cur meritò ſuſpectam habeat doctrinam Sacramentariorum, qui vim faciunt veritati, cùm prædicant, inquit fol. 121. ſuam de Sacramento doctrinam Confeſsioni

Caluiniſtæ iactant ſe Cõfeſſ. Auguſtanæ, atque eius apologiæ conſentire. Vide Ioan. à Laſco.

ſioni & Apologiæ Auguſtanæ conſentaneam. Sed hæc prædicatio, inquiunt, tantùm eſt iactabunda deceptio ad illaqueandos homines excogitata.

Deinde vbi oſtendit veteres Sacramentarios Svinglianos & nouos Caluiniſtas execrabili fallacia ex duobus in ſpeciem aduerſarÿs dogmatibus vnam farraginem efficere, fraudem nouorum Sacramentariorum detegens, Confitentur, inquit fol. 122. verum corpus, & verum ſanguinem Chriſti in Cœna verè, & eſſentialiter adeſſe: ſed tamen figurati, ſpiritualiter & Sacramentaliter, ita vt corpus Chriſti ſemper maneat in cœlo ad dexteram patris ſedens. Hoc eſt verbis præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti in cœna confirmare, & re ipſa negare.

Execrabilis Caluiniſtarum fallacia, qua ſeſe iactant Lutheranis cõſentire.

Cùm igitur Caluiniſtæ execrabili fallendi ſtudio eadem cum Lutheranis loquendi vtuntur formula, ſcilicet corpus Chriſti verum adeſſe in Cœna, verè, & eſſentialiter, vt aliqua ſaltem videatur inter ipſos concordia, ecquid monſtri latere hic æſtimandum, vbi tam frigidè, tam ambiguè, nulla adiecta diſcriminis nota, docent corpus Chriſti cum pane & vino in Cœna exhiberi?

Equidem nihil ambigo ſi à Germanis Lutheri diſcipulis nihil ad Caluiniſmum inclinantibus fuiſſet hæc doctrinæ formula concepta, quin aliter ſuam ab aduerſaria, quam ſuo cum magiſtro Luthero pro hæretica « execrantur, diſtinxiſſet. Vt vt iſtud ſeſe habeat, age nos præſentem perſe- « quamur excutere Antitheſin. Oſtenſuri ergo vigeſimam ſuæ doctrinæ « contra Catholicos Antitheſin, Cœnam Domini inſtitutam eſſe à Chriſto, « aiunt, vt ipſius corpus cum pane, & ſanguis cum vino, vniuerſæ Ec- « cleſiæ & ſingulis Chriſtianis, etiam qui non ſunt ſacerdotes, ad Commu- « nionem accedentibus integrè exhibeat, manifeſtiſsimis S. Scripturæ teſtimoniis conſtat. Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11.

RESPONSIO LINDANI.

HIS apertiſſimis S. Scripturæ locis tradi quidã doctrinã de ſacroſancto Euchariſtiæ, ſiue Synaxeos ſacramẽto eſt tam apud Catholicos, quàm Confeſſioniſtas indubitatiſſimum: verùm vt Lutherani ex verbo Dei affirmant cœnam inſtitui, vt & corpus Do. ſub pane, & ſanguis eius ſub vino ſumatur, & vt ab oĩbus ſumatur: ita Caluiniſtæ ex verbo Dei iſtud demonſtrari peruicaciter negant. Cæterũ nos, illo poſito, quòd

Catholici orthodoxæ Vet.PP. doctrinæ concorditer ſentiūt, neq. panem,neq. vinum ſubſiſtere poſt diuinā Spiritus S. virtute conſecrationem,atq. elementorum commutationē (de quo prolixè v. Antitheſi diſputatum eſt) ad præſentem xx. Antitheſin excutiendam eſt veniendum.

Sumunt igitur ſibi Confeſſioniſtæ hîc à Chriſto Domino Cœnam inſtitutam, vt omnibus, etiam non ſacerdotibus, vtraque ſub ſpecie diſtribuatur ſiue exhibeatur: ſed qua id ſibi facilitate ſumunt, eadem nos facilitate negamus. Illi patrum aliquot adducunt teſtimonia: ſed quæ ad inſtitutum nihil faciunt. Quæ namque ex Auguſtino, Hieronymo, Cypriano (de Gelaſio autem pòſt veniet dicendum) adferunt, morem quidem communionis Euchariſtiæ ſuo illo ſeculo vſitatum teſtantur: ſed ita Chriſtum mandaſſe, ſiue inſtituiſſe non affirmant. Aliud ſiquidem eſt illa ætate Apoſtolica factum, aliud ex Chriſti mandato ſic factum. Baptizabant Apoſtoli in nomine Domini Ieſu, circumcidebant Apoſtoli quoſdam baptizatos, radebant ſibi ritu Iudaico caput, immolabant in templo Salomonico hoſtias Moſaicas Apoſtoli: ſed non ex mandato Chriſti. Quemadmodum igitur his ex Apoſtolorum exemplis ineptè quis non minus quàm imperitè colligat, eadem & nunc facienda: ita longè ineptiſſimè iuxtà ac imperitiſſimè concludunt arguti Confeſſioniſtarum patroni, illo ritu nunc eſſe neceſſariò, & quaſi ex Chriſti Domini mandato S. Euchariſtiam populo Chriſtiano diſtribuendam, quo ab Apoſtolis fuit exhibita populo atque diſtributa.

Verùm pri uſquam de vario huius S. Euchariſtiæ populo diſtribuendæ ritu agamus fuſius, paucis eſt demonſtrandum, non eſſe à Chriſto Domino mandatum, vt vtraq. ſub ſpecie à populis ſumatur: ſiue Cœnam non eſſe à Domino inſtitutam vt populis ſub panis viniq́ue ſpecie exhibeatur. Etenim ſi omnibus omnino Chriſtianis Chriſtus Dominus mandaſſet S. Euchariſtiam vtraque ſub ſpecie diſtribuendā, non licuiſſet vnquam vlli alteram tantùm exhibere. Atqui non ſolùm ægrotus vbique gentium vna tantùm ſub ſpecie

Chriſtum non mādaſſe vt ſub vtraq. ſpecie accipiatur S. Euchariſtia.

fuit

A Chriſti Do. exemplo.

fuit exhibitum, vti in Panoplia luculentis Serapionis & Simeonis illius Stilitæ viri admodum pij exemplis commonſtrauimus: ſed ipſo etiam Chriſti Domini facto; qui teſtibus Chryſoſtomo, Auguſtino, Beda, Theophylacto, & Euthimio ſuis in Emaunte diſcipulis; Rurſus, vti D. Hieronym. in Catalogo aſſerit, D. Iacobo Apoſtolo vna ſub panis ſpecie ſuum ſacroſanctum exhibuit corpus. quorum teſtimonia ſi quis deſiderat, Panopliam conſulat lib. quart. capit. 56.

A D. Pauli monitis.

Hoc præclarum Chriſti Domini factum, quò verborum eius, quibus illam cœnam inſtituit, nullus contingat interpres certior aut illuſtrior, D. Paulus imitatus ſuis Corinthiis ſcribens, perſpicuè docet, nihil ſeſe hac de re (id eſt « vtrum ſub vna, an vtraque ſpecie corpus Domini populo « ſit ſumendum) definijſſet. diſertè namque ait, Quoties- « cunque manducabitis panem hunc, vel calicem Domini bi- « betis. Cùm hîc diſiunctiua vtatur, planum eſt licuiſſe vel « panem edere, vel calicem bibere. Verùm hunc diſpenſandæ S. Euchariſtiæ modum ſuo videtur ſeruaſſe aduentui: quando & alia eiuſdem Sacramenti myſteria erat ordinaturus. quemadmodum D. Auguſtinus Epiſtola 118. colligendum docet.

Ab Apoſtolicorum virorum moribus.
Anno 100.
Anno 160.
Anno 200.
Anno 260.
Anno 300.

Cæterùm ſub vna panis ſpecie Apoſtolicis illis diſcipulis ſubinde communicatam fuiſſe S. Euchariſtiam D. Lucas haud obſcurè ſignificat. Erant, inquit, communicantes in fractione panis. Hunc ritum fuiſſe & in Antiochena Eccleſia aliquando obſeruatum D. Ignatius videtur Epiſtola ad Epheſios indicare.

Vide D. Hiero. cōtra Iouinianum & Epiſt. ad Theophilū.

Ad hæc D. Auguſtini & Hieronymi, adeoque Cypriani & Cle. Alexandrini ætate licebat paſſim per Africam & Italiam corpus Domini in Eccleſia acceptum domum deferre, & certum in tempus ſeruare ſumendum: quemadmodum exempla pij viri Satyri, & aliorum clariſſimè conuincunt, qui nauigaturi in naufragij periculum de more tunc publico ſibi de vitæ æternæ proſpicere ſolent viatico. Teſtatur enim diuus Ambroſius Oratione Funebri

fratrem

fratrem ſuum Satyrum nondum noſtris perfectioribus myſteriis initiatum naue ſcopuloſo vado illiſa ab his, quos initiatos cognouerat, diuinum illud popoſciſſe Sacramentum, vt fidei ſuæ conſequeretur auxilium. Quod vbi orario ceruicibus innodato inuoluiſſet, ſeſe in mare deiecit præcipitem. Solent igitur Chriſtiani mare traiecturi ſeſe hoc cæleſti munire viatico, quod non vtraque, ſed panis tantũ ſpecie licuit commode, tam longo itinere tranſuehere. Ita & D. Bernardum ſuis religioſis corpus Domini vnà ſub panis ſpecie communicaſſe teſtatur Abbas Wilhelmus in eius vita lib. 1. cap. 12. quemadmodum & per Angliam Beda morem fuiſſe ante annos circiter 1000. refert lib. 2. cap. 5. Et Conſtantinopoli ætate D. Ioan. Chryſoſt. ex Nicephoro & Zozom. ita ſubinde factum fuiſſe illa matrona ſuo facto demonſtrat, quæ Macedoniani dogmatis fermento imbuta, ne ſuo à marito Catholico repudiaretur, Catholicam ſumpſit communionem: ſed cùm loco panis ſacri de altari accepti ſuum prophanum, quem domo attulerat panem vellet edere, hunc in lapidem ſenſit conuerſum. Non ergo de calice biberunt omnes laici: quum illa Macedonij diſcipula nõ potuiſſet hic communionem ſimulare. Ad hæc ne quis hanc ſub vna communicandi ſpecie conſuetudinem nouitiam reputet, videre eſt in antiquiſſimis Eccleſiis, vbi ex Apoſtolorum ætate ritus ſub vtraque ſpecie communicandi etiamnum obtinet, ſub vna tantum ſpecie ex Apoſtolorum traditione baptizatis dari S. Euchariſtiam: quando à fonte S. ad altare accedunt, quemadmodum apud Æthiopas vel hodie obſeruari teſtatur Sebaſt. Munſterus Coſmographia de Preſto Ioanne. His aliiſque teſtimoniis liquidò demonſtratur non eſſe à Chriſto Domino mandatum S. Euchariſtiam omnibus vtraque ſub ſpecie exhibendam. Nemo enim (vti D. Auguſtinus Epiſtola 118. ad Ianuarium ait) hunc morem variaſſet, ſi Chriſtus Dominus hoc metuiſſet, aut diſertè ſub vtraque ſpecie ſumendum inſtituiſſet. Quod vt negare diutiùs Confeſſioniſtæ non valeatis, agite veſtri nunc magiſtri Lutheri verbis vos conuincamus. Scribit is in libro quem vos Confeſſioniſtarum patroni in primis pro Euangelico ni fallor, veneramini, cui titulum

Nõ oẽs ſemper in Oriẽte atque Æthiopia vtuntur vna ſ. ſpecie ex Apoſtolorũ traditione.

Lutherus fatetur Chriſtum non mandaſſe omnibus vtráque ſpeciem ſumendam.

lum ſuperbiſſimè fecit de Capti. Babylonica; verba Chriſti " Domini apud Ioannem, Niſi manducaueritis & biberitis, nec " ſyllabam quidem vnam de Sacramento Euchariſtiæ habere. " Rurſus libro ad Bohemos ſcripto, Quoniam pulchrum quidem eſſet vtraque ſpecie vti, inquit, & Chriſtus hac in re nihil tanquam neceſſarium præceperit, pręſtaret pacem & vnitatem (quæ vtique præcepit) ſectari, quàm de ſpeciebus contendere. Idem planè docet in declaratione S. Euchariſtiæ, nõ eſſe porrigendam vtrãque ſpeciem, niſi in Concilio generali ita mandaretur.

O vtinam Lutherani hic ſui magiſtri veriſſimam vel tandẽ audiant morigeri vocem!

Philippus Melanchthon adeò perſuaſum nõ habuit mandatam eſſe Dei verbo vtriuſq. ſpeciei communionem, vt inter adiaphora, ſiue inter res medias cenſuerit, vti vel vna, vel vtraque ſpecie. Sicuti edere ſuillam (inquit, loquens de Euchariſtia, in Hypotypoſibus ſuis Theologicis; quas poſteà recognitas, varieque recoctas locos appellauit communes) aut abſtinere à ſuilla: ſic altera Signi parte vti, medium eſt. In hác ſententiam non paucis viris doctis per ſæpe hac de rè grauiſſ. interpellatus vtriuſque ſpeciei communionẽ inter adiaphora eſſe cenſendam reſpondit.

Philip. Melãch. negat vtriuſque ſpeciei communionem neceſſariam: ſed adiaphorã ideoq. non mãdatam.

Ita & Colloquutores in Colloquio Ratiſponenſi, Bucerus & ſocij conſenſerunt receptam illam vnius ſpeciei communionem eſſe porrò retinendam, ita tamen vt liberum faceret Eccleſia Euchariſtiam vna vel vtraque ſpecie ſumendi.

Bucerus & Colloquutores Ratiſpon. negant neceſſariam vtriuſq. ſpeciei cõmunionem.

Cùm igitur vel magiſtri veſtri ô noui Confeſſioniſtarum patroni, imò vti iactatis Apoſtoli veſtri Lutheri teſtimonio " Chriſtus non mandauerit, neque præceperit eſſe S. Euchari- " ſtiam vtraque ſub ſpecie accipiendam, non mirum eſt variũ fuiſſe S. Communionis vſum. Nam ſi Chriſtus Dominus ita fieri præcepiſſet, vt vtraque ſub ſpecie ab omnibus acciperetur, nullus fuiſſet tam temerarius, & vti D. Auguſt. ad Ia. epiſtola 118. in re ſimili ait, audax qui hunc agendi modum aut omiſiſſet, aut immutaſſet.

Verùm quia Chriſtus ſui Sacramenti & ſumendi vſum, & diſtribuendi ordinem totum ſuis Eccleſiæ ſuæ ſeruis præpoſitis præſcribendum commiſit, quibus & totam ſuam Eccleſiam credidit; hinc factum vt vario ritu paſſim fuerit populo

a exhibitum:

exhibitum: nunc vtraque, nunc altera; ſicuti & aliquádo ieiunis, aliquando cœnatis: rurſum aliquando licuerit omnibus & vtramque,& alterá ſumere: Econtrario aliquando nõ licuerit alteram ſumere,ſed vtramque oportebat ex cauſa ad tempus ſumere. D. Hieron. & Auguſt. ætate omni vacabat reprehenſione, qui aut vtramque accipiebat,aut alteram: vti vel vnum Satyri Romani,D. Ambroſ. fratris exemplũ euincat. Paulò poſt, D. Leonis atque Gelaſij ſeculo ſacrilegium fuit habitum alteram tantùm accipere propter nouam D. Leonis atque Gelaſij legem, qua cõtra ſacrilegas Manichæorum abominationes ſeueriter admodum fuit cautũ, ne quis ſub vna tantum panis ſpecie Sacroſanctum auderet accipere corpus Dominicum: quod & lex illa Gelaſij ab aduerſariis recitata confirmat. C. Comperimus. diſt.3.

Quod ergo ante Manichæorum hæreſim, quæ à Calice Domini propter apertam naturæ humanæ, veriqúe ſanguinis (quæ iſti miſeri in Chriſto negabant) teſtificationem, licebat Chriſtiano populo: nimirum vt vel vtraque, vel altera ſpecie S. Euchariſtiam acciperent, vigente eadem hæreſi per leges paſtoris Eccleſię cùm Leonis,tum Gelaſij non licuit.Ex obita autem eadem hæreſi, populo ſuam priſtinam ad libertatem redire licuit.

Vnde factum eſt, vt & per Germanias, Galliaſque in annum vſque Chriſti 1200. vtraque ſub ſpecie paſſim corpus Domini à populo acciperetur. Verùm intereà & paſſim plurimi vna fuêre S. panis ſpecie contenti; alteram aut non requirentes, aut certa ex cauſa, non quidem ſuperſtitioſa, ſed legitima à Calicis vſu abſtinentes, quemadmodum ex D. Bernardi vita & Anglorum hiſtoria dudum indicauimus.

Apud Græcos, Armenos & Moſcouitas etiã vnius ſpeciei cõmunio ſubinde locum habuit.

Neque verò eſt, cur hîc Confeſſioniſtarũ defenſores tantopere vrgeant Græcæ Eccleſiæ vſum, in qua vtraque ſpecies ſumitur, vti ex Gloſa probare videntur: cùm & in Arabia, & Armenia idem vigeat mos, ipſaq́ue, heu nimium vicina, Moſcouia atque Lithuania.

Sed & apud iſtos,vti dicere cœpimus, hoc eſt in Occidentali Eccleſia,haud rarò vnius ſpeciei Communio locum iam

pridem

pridem habuit, adeò vt & à Noruegiis fuerit ab Innocentio 8. conceſſum, vt Calicem Domini in myſteriis ſine vino (quod Volateranus ait lib. 7. Geograph.) ſacrificarent. Ob immenſa frigora, inquit, vinum in eam regionem importatum accidit: cuius rei cauſa legatio miſſa. In tanta autem vini & raritate, & caritate non omnes vtraque ſpecie fuère vſi.

Apud Noordtvvegos fiebat olim ſacrificium tam cõmunio ſine vini ſpecie.

Donec igitur funeſtus Berengarij error Galliam, vicinaſque prouincias ſuo inficeret contagio, populis liberum fuit aliquando vtramque, aliquando alteram ſumere. Qui ritus vna ſub S. Panis ſpecie communicandi tam diu fuit citrà cõtrouerſiam toleratus, atque in laude poſitus, donec apud Bohemos quidam illum, ceu mandato diuino contrarium, temerè audebant damnare; quorum ſacrilegam temeritatem Sacroſanctum Conſtantieñ. Conſilium retudit atque profligauit.

Quando controuerſia vtriuſque ſpeciei orta.

A vero etiam longè abeſſe videtur, quod imperitè admodum quidam nugatores inuidiæ ſuos in Paſtores conflandæ cauſa tunicato popello perſuadere conantur, prohibitũ fuiſſe Concilij Conſtantieñ. decreto vtramque ſpeciem laïcis communicandum: ſed tantùm declarauit S. Synodus non eſſe omnibus neceſſariam; quod apud Pragenſes paſtor Iacobellus Saxo omnium primus obſcuriſſimi iuxtà ac leuiſſimi hominis Petri Dreſdeñ. argutiis illuſus orbi proponere non dubitauit.

CAP. XLI. An prohibita laicis vtriuſque ſpeciei communio per Conc. Conſtantieñ.

Proinde Confeſſioniſtarum Antitheſis hac de doctrina Catholicis oppoſita vtrùm maiore laboret inſcitia, an maleuolentia, ſeu potius calumnia, haud facilè diſcernas. Papiſtæ hanc Euangelij maieſtatem, inquiunt, impiè & petulanter violantes alteram Sacramenti huius partem, ſanguinem videlicet Domini, crudeliter ſubtraxerunt. «

RESPONSIO LINDANI.

MVLTA his pauculis in verbis, vos nouelli Confeſſioniſtarũ patroni, ſi verũ citra offenſionem dicere licet, peccatis, manifeſtæq́. conuicti tenemini vanitatis. Neq. enim vlla lege, vllóue mandato laicis cõmunio calicis eſt prohibita; nedũ,

quod inuidiæ cauſa, pacis odio perciti exaggeratis immodicè, crudeliter ſubtracta. An non & hodie per Orientem & Aquilonem noſtrum apud Moſſchos, vicinoſque Barbaros licet vtraq. S. Panis & Sanguinis ſpecie populo vti Chriſtiano? An vllus mortalium vnquam Græcos, aut Armenos accuſauit impietatis, aut Schiſmatis, quòd vtramque S. Euchariſtiæ ſpeciem ſuo veteri ex more ſumere pergerent? Qua igitur fronte, quonam ore, adeò manifeſtarium, adeò impudẽs euomere audetis mendacium? Quænam, obſecro, crudelitas, vti „ tragicè fingitis tragœdiæ iſtius Choragi infeliciſſimi, intentata vnquam aut Italis, aut Siculis, quòd vtraq. ſub ſpecie S. „ acciperent Euchariſtiam, etiam poſt Concilij Conſtantienſis Canones editos, atque vbique gentium promulgatos?

Nõ fuit prohibita vtriuſque ſpeciei communio Conc. Conſtantien. decret.

Manifeſtis calumniis nos oppugnant aduerſarij.

Quod namque ſuperioribus verbis ſubtexitis, non minus fœda, quàm factioſa contaminatum eſt calumnia, cùm dicitis, Catholicos contra manifeſtam Chriſti inſtitutionẽ (quod dudum eſt refutatum) contra diuina ac humana iura (quod falſum eſt demonſtratum) conſtituiſſe, vt vna tantùm Sacramenti pars admittatur laicis, non integer vſus.

Iſtud enim pernegamus, imò contrarium viuis docemus, adeoque euincimus exemplis, per Orientem, & Aquilonem quotidie citra vllius reprehenſionem in oculos incurrẽtibus.

A vero enim alieniſſimum eſt, quod improbè confingitis, conſtitutum eſſe à Catholicis, vnam tantùm Sacramenti partem eſſe laicis admittendam, non integrum vſum: cùm in hunc vſque diem laici plurimi vtramque partem Sacramenti, ſiue vtramque ſpeciem irreprehenſibiliter laudabili ſuorũ maiorum conſuetudine percipiant. Imò in ipſa adeò vrbe Roma de Martini V. manu poſt Concilij Conſtantien. decreta pij laici vtramq. Sacramenti ſpeciem acceperunt, quẽadmodum R. D. Henricus Raltiſeñ. Archiepiſcopus Nidroſien. oratione contra Bohemos in Concilio Baſilienſi habita conteſtatur. Neque id piis omnibus difficilè fuit ex Conc. Trident. actis intelligere, non tam agi de ſpecie vtraque, vel altera: quàm ex quanam opinione vtramque nunc poſtulent Germani: puta an omnibus ex Chriſti mandato vtraq. ſpecie ſit vtendum. Verùm vt ſuum ſtabiliant iſti Confeſſioniſtarum

ſtarum delecti defenſores mendacium,quod vnum propè atque ſingulare tanquam pomum illud Eridis, iſtas exitiales Germaniæ heu miſeræ dedit tragœdias, verba Concilij Conſtantieñ. adferre non puduit. Subtexentes namque ſuperioribus, Sic enim decretum fuit,aiunt folio 162. in Conſtāt. Concilio, Seſſ. 13. licet Chriſtus poſt Cœnam inſtituerit, & ſuis diſcipulis adminiſtrauerit ſub vtraque ſpecie panis & vini hoc Ven. Sacramentum: tamen hoc non obſtante, Sacrorum Canonum auctoritas, & quæ ſequuntur. Si tam fuiſſet iſti Conſiliarij Politici atque Theologi huic ſcripto Cæſareo concinnando delecti pacis Euangelicæ,publicæq́ue tranquillitatis ſtudioſi, quàm vanæ contentionis, nullo ſanè negotio acerbiſſima iſthæc diſſidia licuiſſet componere, atque ſemel conſopire. Si enim Principibus Sacriq́. Imperij Ordinibus candidè exponere viſum illis fuiſſet,quiſnam fuerit iſtius cōtrouerſiæ in Concilio Conſtantieñ. ſtatus; & quid hac de re in Concil. Tridentino definitum, perfacilè fuiſſet nō modò verum germanumq́ue decreti Conſtātieñ. de communione ſub vna ſpecie ſenſum aſſequi;quod nihil habet aut Euangelio aduerſum, aut piæ maiorum conſuetudini contrarium: ſed ſolidam optatæ omnibus cōcordiæ etiam inuenire rationem. Nos igitur hęc eò perſequemur fuſiùs,quò veritate liquidò expoſita perſpicuum candidis lectoribus, paciſq́. Euangelicæ amatoribus fiat, per Catholicos minimè ſtare, quò minus quàm primū pax coëat, beataq́. omnibus redeat animorum vna in Chriſti fide concordia, & pia Eccleſiarum ſacrilego ſchiſmate diuulſarum cōciliatio,veraq́; in vero Chriſti Ieſu Euangelio conſenſio.

Quàm facillima Eccleſiarum conciliatio in hac cōtrouerſia

Cùm publica ex conſuetudine Eccleſiæ Catholicæ, ſanctiſque maiorum moribus introducta paſſim per Europam ante annos circiter 150. populo Chriſtiano ieiuno S. Euchariſtia diſtribueretur vna ſub panis ſpecie, quidnam in Bohemia nouandi vetera libidine concitati,ac præcipiti temeritate inſtigati non ſolùm noua forma,inuſitataque Calicis communione eandem populo diſtribuere: ſed etiam cœnato,aut probe ientato impartiri audebant, priſtinam illam,publicáq́. populi conſuetudinē improbantes,atq́. ceu illicitam,adeoq́.

Status controuerſiæ de Communione S. Euchariſtiæ temporibus Conc. Conſtantieñ.

ſacrilegam damnantes. His nouis opinionibus,temerariisq́. nouatorum aliquot auſibus Conc.Conſtá.occurrere ſatagés, definit illam conſuetudiné,quæ tunc legis vim apud eos,vbi iam pridem inualuerat,obtinuiſſet, non eſſe improbandam, nedum ſacrilegam; neq. priuata quorundam temeritate ſiue Eccleſiæ auctoritate pro libito mutandam.

Iſtumcon tro uerſiætunc tranquillum orbem Chriſtianũ potiſſ.concitantis,atq. procellæ in modũ horribiliter quaſſantis,ſtatum veriſſimũ agnoſcet,quiſquis illud Conſtant.Conc. decretum candido animi nulla anticipata opinione occupati iudicio expendere non grauabitur.

Non ergo generatim conſtitutum fuit, non debere populum Chriſtianũ vtraq. ſub ſpecie S. accipere Euchariſtiam: ſed tantùm non eſſe ſacrilegam conſuetudiné, vti nouatores illi Bohemi aliquot ſuo cũ Huſſio gratilabant atq. garriebant, ſi vna tantùm panis ſpecie populus ex maiorum cóſuetudine S. Euchariſtiam,quę verum Domini & corpus & ſanguinem cõtinet, acciperet.Hoc cum decreto nihil igitur pugnat laudatus Græcanicæ,aut Armenicæ, aut Moſcouiticæ Eccleſiæ mos,qui in hunc vſque diem populo Chriſtiano vtraque ſub ſpecie S. adminiſtrat Euchariſtiam; neque illi quicquam eſt derogatum aut detractum: adeò vt ne Romæ quidem laicis vel poſt huius Conc. decreta fuerit Communio vtriuſq. ſpeciei negata, vti dudum luculentiſſimo R. D. Archiepiſcopi Nidroſienſis teſtimonio eſt demonſtratum.

Laudatur igitur illo aureo Conſtant. Concilij decreto vetus mos maiorum conſuetudine per Germaniam, Galliam, Bohemiam,Hungariam,aliaſq́ue Europæ prouincias iam pridem receptus, publicoq́ue exemplo paſſim obſeruatus: quẽ nouatores Bohemi ceu illegitimum atque adeò ſacrilegum temerè damnabant.

Proinde falſi crimine non vacat, quod iſti anonymi Confeſſioniſtarum defenſores affirmant,Catholicos illo in Conc. conſtituiſſe vt vna tantùm ſacramenti pars admittatur laicis, non integer(inquiunt fol.162.)eius vſus.

Nam de integro Sacramenti Euchariſtię vſu non tam agebatur,quia alibi etiam tunc,vti & hodie,obtinebat; quàm de neceſſi-

neceſſitate,diuiniq́; mandati obligatione vtriuſq. ſpeciei ſumendæ, quando Sacrum accipitur Euchariſtiæ Sacramentū.

Siquidē in nonnullis mundi partibus (ait Conc. Conſtant. decretum 13. ſeſſ. indicans ſeſe non damnare vtramque ſpe- " ciem laicis dari, vbi veteri ex more fiebat, nedum laicis hoc " decreto auferre) quidam temerariē aſſerere præſumebāt po- " pulum Chriſtianum debere Sacramentum Euchariſtiæ ſub vtraque ſpecie panis & vini ſumere : quod ipſo facto paſſim priuata ſua auctoritate contra publicam conſuetudinem legis vim obtinentem, citra legitimam Eccleſiæ auctoritatē illi factitabant. De hac ergo neceſſitate ſub vtraque ſpecie laicis Euchariſtiam communicandi Concilium Conſtantieñ. agit, oſtendens poſſe quidem, & legitimè poſſe, laicis vtraque ſub ſpecie Sacram communicare Euchariſtiam, non quidem priuata quorundam nouandi temeritate, ſed ex Eccleſiæ auctoritate: quam illi audaculi nouatores contemnentes, ſibiq́; plus nimio ſumentes atq. ſuperbè arrogantes, populo contra receptam, vetuſtam, laudatamque conſuetudinem Sacramentum Euchariſtiæ diſtribuebant tanta cum opinionis neceſſitate, vt qui vtraq́. ſub ſpecie nō acciperent, ſed tantùm ſub altera, illicitè, adeoq́; ſacrilegè agere audaces pronūciarent. Iſtorū verè ſacrilegā audaciam retundit SS. Concilij uniuerſalis auctoritas, populū Chriſtianum priſca ex conſuetudine S. Euchariſtiam vna ſub panis ſpecie accipere ſolitum conſolans atq. confirmans, ne improborum vocibus perſuadeatur illicitum, aut ſacrilegum eſſe vna contentū Sacramēti ſpecie Sacroſanctam accipere Euchariſtiā: firmiſſimè credendum, inquiens, nullatenus dubitādum integrum Chriſti corpus & ſanguinem tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie ſanguinis veraciter contineri.

Quod indubitatiſſimū Chriſtianæ, veræq́; Euāgelicæ fidei dogma, qui firmiter fide tenet Chriſtiana, non anxius de alterutra rixabitur ſpecie. quando integram Euchariſtiam, id eſt ipſum vitæ, gratiarumque vniuerſarum fontem viuum totū Chriſtum, tam corpus, quàm eius ſanguinem, alterutra ſeſe ſpecie accipere habet perſuaſum. Iam an vtraque, an altera tantùm : rurſus an tantùm panis, an tantùm vini ſpecie ſit ſumen-

ſumendum,pius quiſq. ſui memor loci ſuis relinquit Paſtoribus conſtituendum,quos Chriſtus Do. ſuæ menſæ communicandæ,filiiſq. familias diſtribuendę voluit relinquere arbitros, ſicuti & totius ſuæ Eccleſiæ gubernandæ præficere adminiſtros.

Quò igitur maiorẽ illorũ nouatorẽ venerandi PP. Conc. Cõſtantieñ. orbi demõſtrarent improbitatẽ, audacemq́; nimiam temeritatẽ, qui vnius ſpeciei cõmunionẽ damnabant ceu ſacrilegam,aut illicitam, definiunt nouam iſtam opinionem,pertinacemq́; eius aſſertionem verè eſſe hæreticã,quòd vetuſto Chriſtianorum dogmati, liquidoque totius Eccleſiæ Catholicæ conſenſui tam longo vſu diutiſſimè cõfirmato aduerſaretur,atque contraria deprehenderetur.

Damnatur ergo Conc. Conſtantieñ.decreto illa temeraria nouatorum aliquot doctrina,quòd neceſſe eſſet populum Chriſtianũ vtramq́; S. Euchariſtiæ ſpeciem ſumere,non verò definitum eſt laicis vnã tantùm Sacramenti partem eſſe admittendam,cùm & laicis poſteà,ſicut pridem ſemper licuerit vtramq́; accipere,vbi priſtina ex conſuetudine fuit vſitatum. vti per Orientem fit hodie,& apud Gręcos,adeoq́; Romæ factum legimus poſt Conc. huius Conſtantieñ. definitionem. Imò diſertis verbis PP. Conſtantieñ.Concilij definiunt licere laicis; etiã vbi abolita fuit maiorum more vtriuſq. ſpeciei Communio,vtramque accipere,non quidem priuata,ſed publica Catholicæ Eccleſiæ auctoritate. quod & Concil.Oecumenicum Trident. apertioribus verbis Seſſ. 22. decret. ſuper Conceſſione calicis definiuit, quàm vt homo ſanus addubitare queat.

Concilium Trident.definiuit poſſe Calicis vſum concedi à Rom Pontif. laicis: quemadmodum & nũc fieri aiunt per Auſtriam & alibi.

Totum namq. negotium Rom.Pont. ſtatuit deferẽdum, qui pro ſua ſingulari prudentia hac in re efficiat, quod vtile Reipubl. Chriſtianæ & ſalutare petentibus vſum calicis fore iudicauerit. Quod iam nunc quidam per Germaniam atque Auſtriam dicuntur impetraſſe.

Proinde cùm in hac Antitheſi de neceſſaria omnibus vtriuſque ſpeciei communione noui iſti Confeſſioniſtarum defenſores non ſolùm perpetuò PP. conſenſui, omniumque ætatum & locorum exẽplis: ſed ſuis etiã magiſtris Luthero,

Philippo,

Philippo, Bucero, aliisq. Colloquij Ratiſpon. Collocutoribus deprehendātur aduerſari, atque ſine ratione iuſta, ſine expreſſo Dei verbo toti orbi reſiſtere, perſpicuum eſt non eſſe hanc iuſtam diſſidij cauſam, ſed meram calumniam hac Antitheſi propoſitam, Catholicos crudeliter laicis alteram ſpeciem contra manifeſtam Chriſti inſtitutionem ſubſtraxiſſe. cùm non conſtituerint vti calumniantur, laicis alteram tantùm partem Sacramenti admittendá, non integrum vſum. Siquidem & veteri more vtuntur laici non ſolùm Græci, Armeni, Aethiopes, & dudum Romæ, poſt Concil. Conſtantien. decretum vtraq. ſpecie: ſed etiá Lithuani, Moſchi, & Bohemi, adeoq. Germani per Auſtriam, Colonien. Moguntinen. aliasque diœceſes: quibus ex Concilij Tridentini præſcripto Ro. Pontifex permiſit pacis cauſa vtriusque ſpeciei communionem. Quam nulli negabit nationi, modò non ex errore, neq. prępoſtera ex cauſa illam efflagitarit.

Sed hęc nunc miſſa faciētes, ad alias, quę ſuperſunt antitheſes tranſeamus: quæ propterea nobis perſequēda fuêre fuſius, quòd in huius Antitheſeos Epilogo nomen noſtrum traducere non dubitarint iſti Confeſſioniſtarum delecti, quaſi nos ſingulariter ſacroſanctam Euangelij Dei maieſtatem impiè & petulanter violare, decretumq. Conc. Conſtantien. de vtraque Sacramenti ſpecie non neceſſaria propugnare audeamus. Hoc decretū (inquiunt) prolixè defendere conatur Wilhel. Lindanus, & aſſerit Patres iuſtiſſima de cauſa vnius ſpecie communionem ſeruandam definijſſe. An verò iſtud fruſtrà ſumus conati illo Panopliæ tractatu lib. 4. cap. 56. iudicet modò æquus bonus arbiter, qui non vanis iſtorum clamoribus, futilibuſque coniecturis, ſed ſolidis venerandæ antiquitatis exemplis, indubitatiſque vet. Patrum teſtimoniis fidem exiſtimat habendam.

CAP. XLII.

ANTITHESIS VIGESIMA PRIMA.

Ordinatio miniſtrorum Eccleſiæ.

QVOD Catholici Ordinationē miniſtrorum Eccleſiæ in Sacramentorum numerum iuxta piam maiorum noſtrorum doctrinam referimus, Anonymi Confeſſioniſtarum Patroni ex verbo Dei putabant reprehendēdum, ideoq́. Antitheſi ſua 21. miniſterium docendi Euangelij & Sacramenta adminiſtrandi appellant: quod fatentur locis aliquot ſcripturæ allegatis ab ipſo Chriſto inſtitutum. De hoc autem nulla eſt controuerſia: vnde quod nos docemus de Eccleſiæ miniſtris, ſuis ipſorum verbis iam habemus approbatum.

Cæterùm in Antitheſi quod aſſerunt aduerſarij, impias ſanè haud minus quàm atroces crepat calumnias: quas vt pius lector plenius cognoſcat, & dijudicet, ipſa Confeſſioniſtarum ſubijcimus verba. Papiſtæ autem (inquiunt. fol. 163.) contemnentes hoc miniſterium certas quaſdam & peculiares perſonas ſacerdotijs præficiunt, non quidem vt doceant populum, & Sacramenta adminiſtrent: ſed vt Miſſas decantent, &c.

RESPONSIO LINDANI.

Calumnia inuidiæ pleniſſima.

At cuius obſecro frontis eſt dicere Catholicos hoc docendi Euangelij, Sacramentaq́. adminiſtrādi officium contemnere? An non aſſiduè apud nos & docetur, & Sacramenta adminiſtrantur? Quòd ſi quidam ſunt ignauiores, quidam ſegniores, ſuoq́ue genio dulci fortuna ebrij indulgētiores, ſuo illi Domino ſtant aut cadunt. viderit qui tales aut præficit, aut præfectos tolerat. Atqui illiberale admodum eſt, ex quorundam fucorum ignauia totius Eccleſiæ óſtendere velle ignauiam atque deſidiam. Sunt Confeſſioniſtæ, ſunt apud Catholicos, & Epiſcopi & Sacerdotes, qui ſuo ad vnguem reſpondere ſatagunt officio, nulli parcentes nec labori, nec ſtudio. Quæ res ſolis luce clarior cùm ſit. ecquid opus eſt faces illuſtrando ſoli fruſtrà accendere? Porrò quod aiunt certas quaſdam perſonas Sacerdotiis præfici, non ad docendum & Sacramenta adminiſtrandum, dubites candide lector, maiorine ſit coniunctum cum inſcitia an malitia.

Nullus enim ordinatur Sacerdos, niſi in adiutorium Epiſcopi ſui, ad exemplum 70. Seniorum, quos Moyſes Dei iuſſu ſibi

ex populo allegerat Senatores.quemadmodum diſertè Ordinandos commonet ante conſecrationem Epiſcopus, non ad otium, non ad luxum, non ad faſtum, ſed ad laborem docẽdi, onuſque Presbyterij eſſe aſſumẽdos. Archidiaconus enim delectos Diaconos Epiſcopo pręſentat ad onus, inquiens, Presbyterij Ordinandos.

> Presbyterorum partes apud Catholicos admodũ graues qui non ſunt titulares hypocritæ.

Epiſcopus igitur Ordinandos ad ſuum adiutorium electos hortatus, vt in moribus ſeruent caſtæ, & ſanctæ vitæ integritatem, addit, imitamini, inquiens, quod tractatis, vt mortis dominicæ myſterium celebrantes mortificare membra veſtra à vitiis & concupiſcentiis omnibus procuretis. Sit doctrina veſtra populo Dei ſpiritalis medicina, ſit odor vitæ veſtræ delectamentum Eccleſiæ Chriſti, vt prædicatione atque exemplo ædificetis domum & familiam Dei.

> Ad docendi labores aſſumuntur ſacerdotes, teſte elogio Archidiaconi, cos, vt inſtituentur, offerentis Epiſcopo.

Deinde antequàm manus imponat Epiſcopus multa præfatus Deum optimum orat, vt virtutibus illis à D. Paulo in abſolutiſsimum Presbyterij Chriſtiani typum Tito atque Timotheo præſcriptis ornati, largiterq́. dotati legẽ Dei die ac nocte meditantes quod legerint, credãt; quod crediderint, doceant; quod docuerint, imitentur, exemplisq́. faciendum præbeant. Ad hæc lecto Euangelio, ſacrisq́. rite peractis antequàm dimittantur Ordinati, formulam fidei, quam prædicaturi ſunt, profitentur. Ea autem eſt Symbolum Apoſtolorum. Diſceſſuris deniq. presbyteris iuxta põtificale Ro. Epiſcopus ſuum exponit officium, admonens ipſos eſſe Epiſcopo adiutores, vt rudes populos inſtruant, baptizando vnitati Eccleſiæ incorporent, & omnia Sacramenta vſque ad manus impoſitionẽ populo Dei adminiſtrent. Quæ ſi quis prudenter cogitarit videbit & nunc locum in primis habere aureũ illum D. Auguſtini threnũ, qui extat epiſtola. 148. Nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tẽpore facilius & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſi perfunctoriè atq. adulatoriè res agatur: ſed nihil apud Deũ miſerius, aut triſtius & dãnabilius. Itẽ nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tẽpore difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio: ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet.

> Docendi partes omnibus presbyteris impoſitæ quando ordinantur.

> Sacerdotes creãtur populorum doctores & Epiſcoporum adiutores.

> Auguſt. ad Valerium nihil eſſe officio Clericorum difficilius, laborioſius, periculoſius.

> Presbyterorũ atq. Diaconorum in Dei negotiis cura & periculum, ni officiũ faciant.

Hæc diffuſius à nobis repetita ſunt, vt impudens iſtorum Apologeticorum redarguatur aſſeueratio, aut maligna potius retundatur cauillatio. Cùm enim, quod temerè affirmarant, ex Pontificali probandum ſibi duxiſſent, ſacerdotes non ad docendum, ſed ad Miſſas celebrandas Sacerdotiis præfici, allegant verba, quibus Sacerdoti poteſtas datur offerendi atq. ſacrificandi. Quæ verba cùm ex alijs Pontificalis ordinationis formulis ſtudioſè delegerint, veteratorieque decerpſerint, mirum ſanè quonam auſint ore affirmare, certas quaſdam perſonas Sacerdotijs præfici, non vt doceant, aut Sacramenta adminiſtrent? cùm nullum illic legerint ſacerdotem conſecrari, qui non in auxiliũ aſſumatur Epiſcopi: hoc eſt, vti præfatur, ſæpiuſque admonet Epiſcopus ad docendum, & donum Dei verbo doctrinæ atq. Sacramentorum communione ædificandum, vt eorum doctrina Dei populo ſit ſpiritualis medicina. Rurſus vt rudes populos inſtruant, baptizando vnitati Eccleſiæ incorporent. Quæ omnia cùm aduerſarij legerint in ſuo, quod recitant pontificali, videt lector candidus qua fide bona noui iſti Confeſſionis Auguſtanæ defenſores ſuorum Principum agant negotium.

Calumnia adverſariorum in ordiñ Eccleſiaſtici ordinis conficta.

Deſectorũ Confeſſionis Auguſtanæ defenſorum mala fides liquidò demõſtrata: quòd vaniſſ. nebulis veritatẽ obſcurare, piáq. concordiã perturbare gaudent.

Quòd ſi ex iſtorum numero quidã ſacerdotiis pręficiuntur qui non docent, id nihil ipſorum officit inſtituto; omnes quod ſacerdotes ad docendum creatos dudum admonuit: ſed id priuati alicuius ignaui fuci fit arbitrio, aut publica ventricolarum corruptela. Neque enim Canonici, potiſſ. Cathedrales, vlla putent ſeſe ratione apud Deum, in primis verò per Germaniam, excuſari, qui ad docendum, Epiſcopoq. ſuo ſeruiendũm præcipuè ſunt à Carolo Magno inſtituti, quemadmodum tabulæ fundationum ipſis in certam (niſi officium melius præſtiterint) condemnationem ſonant: quas ſi cui videre eſt volupè, conſulat Albertum Crantzium & ſuæ quiſque Eccleſiæ Archiua.

Canonicorum Cathedralium per Germaniã officium quale, & quàm arduum quod ô vtinam vel tandem agnoſcãt cæci cæcorum duces.

Ridiculum autem, quod aiunt lepidi Confeſſioniſtarum patroni quoſdam creari ſacerdotes vt horas Canonicas ſtentoria voce pſallant in tẽplis: nullus enim ſacerdos vel ad horas Canonicas, vti garriunt, demurmurandas, vel ſtentoria voce cantandas, ordinatur. Iſta ſunt infimorum Ordinum officia, & ſacerdotibus

Ridicula imperitaq. Apologeticorum in Eccleſiaſticos cauillatio.

dotibus, meo quidem iudicio indigna, cùm ad longè maiora ſint vocati, atque nominatim Epiſcopi iuſſu obligati, vt die noctuq. legem Domini meditátes, quam crediderint, doceát. Cantare autem & pſallere in Eccleſiis, tam longè abeſſe debe-ret (ſi ad officium ſuum quiſquè Clericorum præſtandum rediremus) à ſacerdotibus, vt equidem reuocandum ſub anathemate arbitrer illum D. Gregorij Canonem, quo Diaconis prohibetur ſub anathematis, ne nó ſolum modulationi vocis: ſed ne cǎtui quidé Eccleſiaſtico inſeruiant. Verba Synodi Ro. cui D. Gregorius præſedit, ſic habent: in ſancta Ro. Eccleſia (inquit lib. 4. Epiſt. 88.) cui diuina diſpenſatio præeſſe me voluit, dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis exorta, vt quidam ad ſacri altaris miniſterium cantores eligantur, & in Diaconatus ordine conſtituti modulationi vocis inſeruiant, quos ad prædicationis officium, eleemoſynarumque ſtudium vacare congruebat. Vnde fit plerumque vt ad ſacrum miniſterium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cantor miniſter Deum moribus ſtimulet, cùm populum vocibus delectat. Qua in re pręſenti Decteto conſtituto, vt in ſede hac ſacri altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumque lectionis Euangelicæ officium inter Miſſarum ſolemnia exoluant: pſalmos verò ac reliquas lectiones cenſeo per Subdiaconos, vel ſi neceſſitas fuerit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema ſit, & omnes reſponderunt anathema ſit.

Cantare horas an ſit Sacerdotũ.

Tranſeundum nunc foret ad reliquas Antitheſes, niſi illud obiter admonuiſſe magnũ in primis adferret operæpretium, Confeſſioniſtas admodum inconſultò propter hoc doctrinæ caput affirmare ſeſe à Catholica diſceſſiſſe Eccleſia, cùm hinc, dum nos reprehendunt quòd Ordinationem ſacrum facimus Sacramentum, ſuos quoque coguntur & reprehendere Magiſtros, & refutare adeoque deſerere populares non infimi ſanè nominis Proteſtantes Ordines atque non ignobiles Principes. qui conſtanter Ordinationem Eccleſię miniſtrorum pro Sacramento retinent. Quòd autem Philippus Melanchthon Ordinationem Clericorum, ſine miniſtrorum Eccleſiæ pro vero habeat Sacramento verbis ſuis locorum commu-

Nouæ apologiæ Confeſſionis Auguſtanæ auctores magna imprudétia ſeſe iugulare hac in controuerſia: quia plerique Proteſtantium ordinationé Eccleſiæ miniſtrorũ habent & obtinét pro Sacraméto.

nium anno 54. diſertè declarat, dum dicit. Mihi maximè „ placet etiam addi (puta tribus Sacramentis, quæ mox enu- „ merarat, verboque Dei confirmarat baptiſmum, Cœnam, & „ Abſolutioné) Ordinationé, id eſt, vocationé ad Miniſteriú Euá- „ gelij, & publicá eius vocationis approbationé: quia hæc omnia „ mádato Euágelij præcipiútur. Vt ad Titú, cóſtitue Presbyteros, vt iuſſi: Et eſt addita promiſſio omniú maxima, & digniſſima co gnitione, quę teſtatur Deú verè efficacé eſſe per miniſteriú eorum qui voce Eccleſiæ ſunt electi, Ioan. 18. & 20. Eph. 4. Luc. 4. 1. Cor. 5. Deus poſuit in nobis verbú reconciliationis. pro Chriſto igitur legatione fungútur, Et mandatum Eccleſiæ datú eſt vt eligantur miniſtri ſeu Legati tales ad Tit. 1. Eia verè Philippe! iſta tibi gratulor menté bonam, qua tandé cum ætate ſapere diſcis melius, quàm annis ſuperioribus, quú pullulâte iſto funeſto Lutheraniſmo tantú duo ſacramenta docebas ex Dei verbo cóſtituéda. Sic enim locis illis tuis Cómu. Ann. 21. & 22. nó editis, ſed per aborſum in lucé proiectis garriebas. Duo ſunt auté ſigna à Chriſto in Euágelio inſtituta, inquiebas fol. o. 4 b. Quo magis miramur quid venerit in mé tem Sophiſtis, præſertim cùm ſignis Iuſtificationem tribuerent, inter Sacramenta referre ea, quorum ne verbo quidem ſcriptura meminiſſet. Nam vnde confictus Ordo eſt?

Philippus Melanchthon ex verbo Dei docet Ordinationem Clericorú eſſe Sacramentum, quod gratiá Dei promiſſam habet coniunctam, ſicuti Baptiſmus & alia duo.

Ex locis Commun. anno. 21. Argentinæ, & anno 23. apud Heruagium.

Duo tantú ſigna ſiue Sacramenta Chriſtú Inſtituiſſe adoleſcés pridé docuit Philippus: cuius núc Palinodiá canit cú ætate factus doctior.

Iſtum in modú magiſtrali grauitate adoleſcens tunc temporis Euangelizabas, ſcilicet Carolſtadio tuo tunc non parum ſuffragatus. Quod ergo magiſtellus ignorabas, vnde nunc tandem obſecro didiciſti? Duobus illis tuis ſignis vnde núc tandé quæſo te, & alia duo adieciſti? Ex verbo Dei, inquies, bene habet quòd te cum tempore ſapuiſſe agnoſcas. Si Dei verbum non ex tuo cerebro maluiſſes intelligere, quàm ex cómuni Catholicæ Dei Eccleſiæ ſententia, procul dubio & reliqua obtinuiſſes, ſiue recepiſſes Sacramenta, núc impiè abs te abrogata, irriſa, conculcata. Quid ita? quod de ijs etiam nunc deſineres quærere, quod de duobus illis Sacramentis poſtliminio abs te ſuo tandem ordini redditis, vndenam confictus eſt Ordo? inquiebas adoleſcens doctor.

Duobus ſuis ſacraméṫis Philippus nunc & alia duo abortiens peperit: quæ pridé garriebat ne verbo quidem in ſcripturis commemorata.

„ Et mox, non poſſe vocari ſigna ſacramétalia, niſi ea quæ di- „ uinis promiſſionibus addita ſunt. Certè ſi verbum Dei nó tuo ſenſu,

ſenſu, priuataq. tua intelligentia fuiſſes aggreſſus intelligere, quod omnium hæreticorum eſt propriũ, mihi quidem dubiũ non ſit, quin eadẽ auctoritate ſeptẽ Catholicæ Eccleſię Chriſti Sacramenta obtinuiſſes, qua initio erroris duo, & poſteà quatuor. Qua doctrinæ inconſtantia tantũ non ſeſe orbi prodit tuus ſpiritus minimè Euãgelicus; piis declarás te nõ Dei verbũ habere tuæ doctrinæ regulã: ſed tuã ipſius prudẽtiam, quæ carnalis D. Paulo eſt dicta. Vnde fit vt doctrina tua non aliud ſit, quã hominũ doctrina: quos Apoſtolus vocat φρενοπάθας Impoſtores ſiue Præſtigiatores atq. τὸν νοῦν κατεφθαρμένους mente corruptos, mala mẽte, malo animo deprauatos. Sanè hoc boni nobis peperit præclara iſta tuæ doctrinæ, ſcilicet Euãgelicę, inconſtãtia, quòd Chriſti oues tuis plus ſatis illuſæ doctrinę varię ludibriis, imò prophanis, vereq. fanaticis præſtigijs maiorẽ faciant ſui ſanandi ſpẽ: quòd nunc, quã initio ad recipiendã Dei veritatẽ accedant paulatim propius, à qua iamdudũ aberrarãt longius. Per Saxoniã enim non pauci iã quatuor (Chriſto Do. gratia) agnoſcũt Sacramẽta: quibus cũ facilè de tribus reliquis conueniat: cũ de maiore Sacramentorũ parte iam ſit facta cõciliatio. Sic enim Lunẽburgeñ Ordinatio Eccleſiaſtica ſuis ſuperintẽdentibus alijſq. verbi miniſtris ad verbũ præſcripſit.

Vnde Philippo tanta ſui noui Euangelij inconſtantia.

Carnalis ſapientia ſophiſtas omnes & hæreticos infatuat facitq. inconſtantes, & lunę inſtar mutari.

1. Timoth. 6.
2. Timoth. 3.

Magnæ inconſtantiæ fructus quòd paulatim ad ſanitatẽ fiat acceſsio errantium Chriſti ouicularum.

Per Saxoniam paſsim quatuor recipiũt Sacramẽta, vnde magna oritur concordiæ facilioris fiducia.

Poſtquàm ſuperintẽdens ordinandũ ad Eccleſiæ miniſteriũ officij admonuit, ſolemniq. ſtipulatione obligauit ex formula Lutheri illîc præſcripta, fol. B.4. b. Ordinãdi capiti ſuperintendens vnà cum alijs verbi miniſtris manus vnà cùm ſolẽnibus precibus imponunt dicentes: Oremus. Pater noſter qui es in cęlis &c. Miſericors Deus Pater cęleſtis, &c. oramus ex animo, vt huic tuo miniſtro Spiritũ tuũ ſanctũ largiri velis, vt magno numero tui ſimus Euangeliſtæ, fideles atq. conſtãtes &c. Abi nunc igitur & paſce gregẽ Chriſti. Deinde adiecta ſolẽni benedictione quæ ſic habet, benedicat vobis dominus vt faciatis fructum multũ. Amen. Sicquidem & Melanchthon & Agẽdę Eccleſiaſticæ per Saxoniam ſiue Lunẽburgeñ. prouinciam auctores de Ordinatione miniſtrorum Eccleſiæ docent atque ex Lutheri præſcripto faciunt.

Ordinandis verbi miniſtris Lutherani manus imponunt, orant & ſolemniter benedicũt cum S. Crucis ſigno.

Illud penè ſcribẽtis animũ & calamũ effugerat hac Lutheri Ordinationis formula etiamnũ vti Eccleſiã Wittenbergñ. quæ

VVittẽbergeñ. Eccleſia ordinãdo poſt manus impoſitionem

cum ſigno † S. Crucis benedicit.

quæ poſt illam publ. orationem, manuumq. impoſitionem ordinando cum S. ✠ Crucis ſigno benedicit: quemadmodũ videre eſt apud Sebaſt. Froſſcheliũ lib. de ſacerdotio fol. aa. 4.

Ordinationem miniſtrorũ Eccleſiæ veri nominis eſſe ſacramentũ demonſtratur ex verbo Dei. 2. Timoth. 1. Vide Panopliã lib. 4. cap. 76.

Porrò eſſe veri nominis Sacramentũ clericorũ ordinationẽ nũc paucis eſt demonſtrandũ. D. Paulus Timotheũ admonet vt reſuſcitet gratiam Dei, & Donum, quod in te eſt, inquit 2. Timoth. 1. per impoſitionem manuum mearum: quod antea dixerat, cum impoſitione manuum Presbyterij, hoc eſt, totius Sacerdotum collegij: quo ex loco D. Auguſt. lib. quæſt. vet. & noui teſtam. cap 93. colligit S. Ordinem eſſe veri nominis Sacramentum. Illum enim locum Ioan. 20. Inſufflauit in eos, pertractans, inſpiratio hæc inquit, gratia quædam eſt, quæ per traditionem infunditur ordinatis, per quam commendatiores habeantur. Vnde Apoſtolus ad Timoth. Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuũ Preſbyterij. Idem & locis dudum allegatis affirmat Auguſt. Sacramentum Ordinationis non eſſe iterandum, non magis, quàm baptiſmum, vtrumque enim Sacramentum eſt (inquit lib. 2. cap. 13 aduerſus Parmenia. D. Chryſoſt. hanc gratiã Timotheo per impoſitionem manum presbyterij collatam exponens, vt excitet gratiã Dei, inquit, hoc eſt gratiam Spiritus, quam accepiſti ad Eccleſiæ inſtitutionem, ad perpetranda miracula, ad omne religionis obſequium. Ita & Theophyl. Vide autem horrendum, quantum poſſit impoſitio manuum ſacerdotalium! Similiter & Oecumenius in Com.

Auguſtinus Ordinationẽ pro vero habet Sacramento.

Chryſoſtomus.

Theophylactus

Oecumenius.

Paulus ei manus impoſuit, cùm ipſum Epiſcopum ordinaret ſuper ipſum venit ad ſigna patranda, ad doctrinam, ad Ecſiæ prçfecturã. Theodoretus illam manuum impoſitionẽ diſertè exponit Pauli ordinationem. Vt excites gratiam, inquit, quam accepiſti per meam ordinationẽ. Sic & D. Leo epiſt. 79. ad Dionyſ. Alexandri. ſacros ordines ieiuniis docet eſſe dandos & accipiendos ex Apoſtolica traditione, ne tantæ benedictionis Sacramentum, inquit, negligenter videatur impletũ. Ita & D. Cyprianus ſerm. de ablut. pedum, aliíque PP. Catholici dudum cõmemorati S. Ordines inter Chriſti Sacramẽta enumerant: quibus ſingularis atque eximia quædam Spiritus ſancti conferantur dona ad populi Dei ſalutem profutura.

Theodoretus.

Leo Magnus.

D. Cyprianus.

Hiſce

Hiſce igitur orthodoxorum Patrũ teſtimoniis verbo Dei nixis liquidum videre eſt piè iuxtà ac verè Catholicos ſentire de Clericorum Ordinatione, quòd veri nominis eſt Sacramẽtum: De quo tam manifeſta extant dudum commemorata verbi Dei oracula, vt vel Melanchthon ipſe, alijq́ue non infimi nec loci nec nominis. Proteſtantes tandem hanc miniſtrorum Eccleſiæ ordinationem inter Euãgelica Sacramenta recipiendam atque recenſendam cenſuerint: quam vt Wittenbergenſes Superintendentes, alijq́ue non pauci vnà cum Sacræ Crucis ſigno atque ſolemni benedictione ſuis conferre non deſinunt. Quibus veris germaniſq́ue, vti putant, Lutheri diſcipulis ſi alij omnes conſentirent, & inter nos facillima fieret hoc de dogmate diſſidiorum Conciliatio. Epilogus.

ANTITHESIS VIGESIMA SECVNDA.

DE *Coniugio ſuam Antitheſin Confeßioniſtarum Apologetici aggreſſuri, Coniugium, aiunt, diuinitus inſtitutum ad propagationẽ humani generis, & vitandas libidines vagas, & vt deſignet myſterium arcani fœderis, quod eſt inter Chriſtum & Eccleſiam non vno in loco ſcripturam teſtari.* CAP. XLIII. De Cõiugio, an Sacramentum.

RESPONSIO LINDANI.

ISTA extra controuerſiam ſunt poſita, ideoq́ue fruſtrà ex Scripturis & Patribus varia allegant loca, quibus conteſtatũ faciunt, quod nulli ſit dubium. Si enim ex vero placuiſſet generoſis Confeſſioniſtarum patronis nobiſcum agere, nulla ipſis fuiſſet diſſentiendi, aut Antitheſin iſtam nobis opponendi occaſio. Quàm immaniter enim ſupra omnem fidem hîc Anonymi iſti Confeſſioniſtarum delecti defenſores mentiantur, vix mihi vnquam anteà perſuaſiſſem. quod vt ſolis luce omnibus liqueat clariùs, hac pro virili demonſtrare ſatagemus. Sic igitur ore ſacrilego ſuam in nos audebant virulẽtam orationis maleſanę ſaniem expuere. At Papatus hoc ſanctiſſi- ‹‹ mum vitæ genus (inquiunt fol. 167.) non tantùm impiis legi- ‹‹ bus ſurſum ac deorſum iactauit: verùm etiam vt impiorum, ‹‹ Incredibile Anonymorum Cõfeſsionis Auguſtanæ patronorum mentiẽdi ſtudium hac in Antitheſi ſeſe prodit ſingulariter.

„ & pietati Chriſtianæ inimicum traduxit: imò abiurandum „ docuit: idq́. hoc prætextu, quòd matrimonium pietati ſit im„ pedimento, & res carnalis, prophana, ac Deo minimum pla„ cens. Inuicem autem in eius locum ſubſtituit impios Monachorum & Monialium ordines. O impudentiam incredibilem! O diram mentiendi libidinem! O Sathanicá calumniandi improbitatem! Iſthac profectò mentiendi arte efficitis vos religioſi Cófeſſioniſtarum delecti, vt codex Pio Auguſto Ferdinando oblatus non ſit liber onerum Germaniæ; ſed liber mendaciorum. Octo enim illis verbis, octo inquam, eaq́. non parum inſignia in nos falſiſſimè confingitis mendacia, quæ idcirco ſunt illuſtrius euoluenda, quò piis lectoribus ſemel ſit perſpicuũ, quàm miſeris & illiberalibus artibus indignisq́. modis ſuos dominos fallant, fraudulentiſſimeq́. imponant iſti Conſiliarij Politici, ſiue Confeſſioniſtarum Theologi delecti. Vt autem probandi onere defungantur aduerſarij, nihil prorſus in ſuæ nõ minus maledicentiſſimæ quàm mendaciſſimæ Antitheſeωs adferunt cõfirmationem. Loca enim aliquot ſcriptorum Catholicorum allegaſſe contenti, ne verbum quidem promunt, quod nefaria ipſorum ſtatuat Para„ doxa. Qua de re videatur, inquiunt, poſt exagitatum ſanctiſ„ ſimum piorum monachorum atque ſacrarum Chriſti virgi„ num inſtitutum, Albertus Pighius, Alphonſus, & cæt. Neq. enim in locum Coniugii Vota religioſorum ſubſtituunt, aut in coniugatorum locum Ordines Monachorũ, monialiúmue inſtituuntur: ſed ſuum cuique relinquens Eccleſia viuendi genus liberum, vtrumque docet eſſe ſanctum, honorabile, atque immaculatum. quemadmodum ex iſto mendaciorum catalogo vel cæcis fiet perſpicuum, ſi accuratius fuerit ad veritatis trutinam appenſus.

Octo inſignia mẽdacia in vna Confeſſ. Antitheſi turpiſſimè deprehenſa.

Aiunt enim Anonymi Confeſſioniſtarum Apologetici Catholicos ſanctiſſimum vitæ Coniugalis genus impiis legibus ſurſum ac deorſum iactaſſe.

Primum Confeſſioniſtarum de S. Coniugio mendacium.

RESPONSIO LINDANI.

Quasnám hîc obſecro impias dicunt leges? An illas, quibus Eccleſia ſtatuit non licere poſt votum viduis, aut virginibus

nibus nubere? Has iſti Euangelici vt ſuo patrocinentur facinori (nam inter paſtores ipſorum magna eſt monachorum apoſtatarum natio, vt non dicam, & inter ipſos iſtos delectos, aut primarios ſaltem Confeſſioniſtarum propugnatores eſſe Sacerdotes priſtino continentiæ atque caſtitatis obſtrictos voto) vt ſuo, inquam, patrocinentur facinori, parum ſanè Euangelico, has leges vocāt impias. Sed quam iſtud rectè ac verè, nunc expendamus.

Leges non eſſe impias, quibus poſt votum nō licet nubere.

Hic locū habet illud adagij. Religio nō habet hoſtes, niſi apoſtatas.

Non enim Eccleſiæ legibus Coniugium damnatum eſt: ſed improba tantùm improborum adulteria, Monachorumque inceſtus nefarij, atq. flagitioſæ monialiū libidines: quarē ſpecioſo prætexentes nomine culpam Coniugiū vocant. Verùm hac de re inferius dicendum erit copioſius.

Quod deinde aiunt, Coniugiū eſſe à Catholicis traductum vt impurū, manifeſta calūnia eſt: cùm quotidianis & concionibus & exemplis doceant eſſe apud caſtos coniuges thorum immaculatum, adeoq. Sacramenti efficacia expiatum atque expurgatū. Nam quod extra cōiugij vinculū fieri nequeat citra Dei offenſam multò grauiſſimā, inter cōiugatos prolis excitandæ cauſa fit longè ſanctiſſimè, ac citra omnem criminis labem: quemadmodū D. Auguſt. ſequuta orthodoxa docet Eccleſia. Deus maſculū & feminā propagandi generis cauſa nuptiali caſtitate cōiunxit, & ſecundas nuptias, quæ in vtroq. teſtamento permittuntur, licitas eſſe mōſtrauit. Sic enim ad verbū Aug. lib. 2. cap. 11. contra aduerſarium legis & Proph.

II. De S. Cōiugio Confeſſ. mendacium.

Catholicos caſti Matrimonij puritatē & ſanctitatem adeò prædicare.

Rectè igitur hîc nouis iſtis Confeſſ. defenſoribus Catholici reſpōdeamus, quod ſuis Calumniatoribus D. Hieronymus. Aperiant quæſo aures (inquit in Apolog. contra Iouinianū) obtrectatores mei, & videāt me ſecundas & tertias in domino conceſſiſſe. Qui ſecundas & tertias nuptias nō damnaui, qui primum potui damnare Matrimonium?

31. q. 1. Cap. Aperiant. Ca. Deus.

Porrò quod Confeſſioniſtæ adtexunt Catholicos Coniugium, vt pietati Chriſtianæ inimicum traducere, non caret malignæ calumniæ crimine. Sicut Chriſtus Dominus adoleſcentem illum opulētum hortatus, vt relictis omnibus nudus nudū Chriſtū ſequatur: oſtendens paupertatē expeditius habere iter ad regnum Dei, quàm aut delitiæ, aut diuitiæ:

III. Calūnia aduerſariorum.

non tamen diuitias traducit, vt pietati Chriſtianæ inimicas: Ita cùm Eccleſia Dei Catholica D. Paulum, imò ipſum Chriſtum Dominum imitata docet melius eſſe virginem aut viduam permanere, quàm matrimonio ſeſe tradere, nõ traducit coniugium, quaſi pietati inimicum: ſed vtrum vitæ genus ad pietatem Chriſtianam perfectius præſtandam atque integrius obtinendam plus valeat aut conducat, oſtendit. Illud verò omnem ingenuum pudorem ſuperat mẽdacium, quòd Confeſſioniſtarum Apologetici fingunt, Catholicos Coniugium docere abiurandum. At quánam, obſecro vos, delecti Confeſſioniſtarum patroni, iſtud docebitis ratione vel in ſpeciem probabili tam impudens mendacium? Quis vnquam doctorum, aut ſcriptorum Catholicorum vel per ſomnium dixit Coniugium eſſe abiurandum? An ſi quis cogatur ab errore iam reſipiſcens abiurare non eſſe Coniugium inter matrem & filium, idcirco dicendus eſt abiuraſſe Coniugium? Sic dum quidam à fanaticis reſipiſcentes erroribus abiurare coguntur Paulinæ doctrinæ conformiter ſeſe credere, nõ eſſe verum, aut legitimum matrimonium inter eos, quorũ vterque ſiue alteruter primam fidem Deo pridem datam ſacrilego auſu violare, irritamq́ue facere non veretur. Quemadmodum ergo calumniæ affinis conuincatur, qui Nazaræos abiuraſſe omne poculentum dicat, quia vino, aut ſicera abſtinebant: ita Confeſſioniſtę hîc apertiſſimæ proculdubio tenentur conuicti calumniæ, dum Catholicos mẽdaciter aiunt abiurandum Coniugium docuiſſe: quia inceſtas damnãt Monachorum & monialium nuptias. cùm alioqui legitimum Coniugium etiam Sacramenti verè Chriſtiani nomine dignentur, & ſolemni benedictione, precibusq́; diuinis exornatius dare haud infrequenter ſtudeant.

1. Corinth. 7.

III. Impudentiſſimum Confeſſioniſtarum mendacium.

Cæterùm quod pro cauſa ſuperiorum calumniarum attexunt, iam venit exponẽdum, an verè doceant Catholici, nec ne. Deinde an ex eo conſequantur illæ in Coniugiũ blaſphemiæ, quas maiore ſtoliditate, an imperitia colligant lepidi iſti Confeſſioniſtarum delecti, merito dubites. Hoc prætextu (inquiunt folio 167.) Catholici illa blaſphema docuerunt, quòd Matrimo-

Matrimonium pietati ſit impedimento,& res prorſus carnalis, prophana, ac Deo minimum placens. "

Quatuor afferunt cauſas,quibus quod Catholicis falſò affingunt,ſtatuant: quarum tres poſteriores manifeſta ſunt cũ calumnia coniunctæ, vti perſpicuum faciemus, vbi primam pertractauerimus.

Accuſant nos aduerſarij quòd doceamus Matrimonium pietati eſſe impedimento: quod an verũ ſit, nec ne. D.Paulũ audiamus,ſi placet,huius controuerſiæ arbitrum.

V. Præpoſtera in Catholicos accuſatio.

D. Paulus Corinthiis de Matrimonij vſu ſcribens admonet, ne ſeſe mutua coniugij beneuolentia fraudent,niſi orandi; & ieiunandi cauſa ad quoddam tempus: idque ex cõſenſu. Hanc tamen admonitionem diſertè addit non ſeſe adhibuiſſe ex imperio; ſed ex indulgẽtia. Probat ergo mutuam Coniugatorum beneuolentiam, ſed ita, vt magis indulgeat, quàm imperet. Sic autem indulget, vt apertis verbis doceat, Coniugatos rectè abſtinere à cõcubitu,orandi atque ieiunandi cauſa. Quòd ſi orandi & ieiunandi cauſa à Coniugij vſu coniuges rectè, adeoq; cùm piè,tum ſanctè, imò Euangelicè, iuxta Pauli doctrinam abſtinent,an non rectè quoque colligatur Coniugium, ſiue eius vſum pietati eſſe impedimento?

Coniugij vſum impedire orationes, à quo D. Paulus admonet pios ſubinde abſtinendum.

Si à concubitu pijs abſtinendũ ſuadet Paulus orandi cauſa, certè cõcubitus pietati eſt impedimento.

Non tamen ita Coniugij vſum eſſe impedimento quis ruſticanus exiſtimet,quaſi ſalutem impediat,ſed quòd pietatis, maioriſque perfectionis augmentum tollat,quia orandi & ieiunandi ſtudium, quod Chriſtus monet vt nobis ſit aſſiduũ, impedit, dum animum carnalibus voluptatibus deditum, imò immerſum, ne dicam abſorptũ non patitur cæleſtia meditari, neque ea mentis tranquillitate ſanctimonia ac puritate immortalia contemplari, in cælis conuerſari, toto pectore illa æterna cogitare, quam Chriſtiani hominis vocatio atque profeſſio fortaſſis poſtulat. Quanto autem diſcrimine Dei cultor virgo & maritus Deo ſeruiant, D.Paulus variis modis oſtendit, affirmans Coniugatum non eſſe ſine ſolicitudine mundi,aut vxori placendi ſtudio. ideoque diuiſum eſſe, variiſque curis diſtractum. Contrà, Dei cultorem virginem ſolicitum eſſe, quæ ſunt Dei, quonam modo placeat Deo, vtq; ſit ſanctus & corpore & ſpiritu.

Quo ſenſu coniugij vſus verè ſit impedimẽto pietati ſiue perfectiori vitæ.

1. Corinth. 7.

Quanta porrò ſit in Coniugatorum vita mentis diſtractio, animi diſſipatio, cogitationũ diſturbatio ex rei familiaris cura, prolium educatione, rei domeſticæ procuratione, rei vxoriæ ſtudio, aliiſque plus ſatis notis non eſt hîc dicendi locus. Piis omnibus ſufficit quod D. Paulus teſtatur, Cõiugatos carnis tribulationem habituros, quam nullus melius declaret, quàm ipſi Coniugati. Certè tradunt Philoſophi tantam eſſe concubitus vim, vt humana mens ad tempus ſuæ oblita rationis, ſui nõ ſit compos. Hinc medicorum pueri ex Hypocratis placitis *συνυσίαν* dixêre eſſe apoplexiæ horrendæ ſpeciem. Quod an verùm ſit, & quatenus, optimè omnium dixerint qui experti ſunt.

Coniugatos varus diſtrahi curis ſeculi, quæ augẽdæ pietati ſunt remoræ.

Et quidem D. Paulus diſertè docet abſtinentiá à concubitu, ſiue Cælibatum, hoc eſt, vitæ genus cõiugij expers, facultatem præbere ſine impedimento dominum obſecrandi, ſiue dominũ obſeruandi. Quod nunc eſt in vulgatis Græcis paulò aliter. Sed quia hîc vnus locus magnum queat volumen ſua mole implere, illud in præſentiarum ſatisfecerit adnotaſſe, variam admodum eſſe huius loci & apud Græcos lectionem, & apud Latinos verſionem. Noſter pro *ἀπεριασπάστως* videtur, fortaſſis legiſſe *ἀνεμποδίστως*. Vtut legerit, illud extra controuerſiam eſt, Coniugij vſum, iuraque illa male blanda maritalis officij non exiguum meditandis, parandiſque cæleſtibus gaudiis obijcere impedimentum. quemadmodum D. Ambroſius ſub finem cap. 1. Corinth. 7. adnotatum reliquit. Apoſtolus his loquitur, qui mira, inquit, deuotione obſequi deſiderant cæleſtibus præceptis, oſtendens & docens quo cõpendio citius itur ad Deum, quia qui propter Deum promerendum virgo manere vult, ſciens quale præmium poſſit accipere, qui à licito temperat, vt melior fiat, ſimul omnia impedimenta carnis ſpernit, non neſcius hæc eſſe, quæ greſſum currentis velut oneribus compedum detinent. Audis hîc candide lector carnis impedimenta, audis onerum compedes, audis Paulum docere quónam compendio, nimirum Cælibatu, hoc eſt, ignorato, nec delibato coniugalis vitæ, maritaliſque officij vſu, ad Deum nos citius ire. An igitur qui docent Matrimonium, id eſt, coniugalis vitæ ſtatum, & male-

D. Ambr. Matrimonij vſum compedibus & oneribus comparat currẽtiũ.

Coniugiũ impedimenta carnis piis obiicit Ambroſ. teſte.

maleblanda maritalis officij iura eſſe remoræ aut impedimento pietati, alienum à vero docent? Non hîc diſputatio eſt de coniugato Abrahamo, & virgine Ioanne Baptiſta; non de virgine Maria, & coniugata Elizabetha: ſed ipſum vitæ genus in diſquiſitionem vocatur, vtrum altero ſit magis idoneum, aptiusque ad perfectiorem Chriſtianæ doctrinæ pietatem, re ipſa præſtandam ſiue obtinendam. De coniugatorum autem quorundam perfectione præ Clericorum, aut Monachorum plurimorum intemperantia, horrendaque diſſolutione, qua tantum non diffluūt, aut etiam in virtutis ſtadio decurrendo ignauia, ſtupidaque oſcitantia, nihil in præſentiarum dicendum arbitror. Certè eſſe & hodie corpore virgines, non eſt ambigendum, quibus quod D. Ambroſius de ſtultis ſui ſeculi dixit virginibus, quòd virginitas non ſolùm non imputabitur, ſed & pœnæ ſubijcientur, magnoperè equidem metuendum vereor.

Nō comparantur hic coniugati virginibus, aut Clericis Cælibibus: ſed vitę genera inter ſe conferuntur.

Quamquàm igitur maritalis vitæ genus impedimēta præbeat perficiendæ, abſoluendæque pietati Euangelicæ: non tamen ideo ſanctum & mundum eſſe negari debet. Nam quod aduerſarij criminantur Catholicos docere matrimonium eſſe rem prorſus carnalem, prophanam, ac Deo minimum placentem, calumnia eſt trigemina. Non enim carnalem prorſus rem eſſe Coniugium docemus Catholici, qui ſanctum & immaculatum vitæ genus affirmamus, adeoque diuina benedictione ſanctificamus. Etſi enim meliora vitæ genera D. Paulum imitati eſſe & virginitatem, & Cælibatum docemus: non tamen ideo Coniugium eſſe carnale nos docere rectè colligitur. A licitis enim abſtinere, vti ait Ambroſius, melius eſt, quàm conceſſis frui: quod nemo negarit, qui vel ieiunij, vel Cælibatus nomē probè perſpectum habet. Quamuis namque munda ſint coniugia, inquit Ambr. 1. Cor. 7. tamen etiam à licitis abſtinendum eſt, vt facilius ad effectum deducatur oratio Nam & in lege ſanctificari volentes inter cætera etiā ab vuis paſſis iuſſu Domini temperabant, vt fierēt ſanctiores. Cùm enim quis etiam conceſſa nō contingit, oſtendit ſe velle, quod precatur, accipere.

VI. Aduerſariorum mēdaciū trigemina eſt calumnia.

Vuis paſſis abſtinebāt olim, nō ſolū cōiugij vſu, qui ſanctiores atq. puriores Deo ſeruire ſtudebant.

Proinde

Proinde ſi Coniugati ſancto ac mundo Matrimonio copulati, ſanctiores ac mundiores fiunt coniugij maritaliſq́; officij non vſu, ſed abſtinentia; ſicuti Moſayci illi olim Sacerdotes ſacrificaturi, cur non ſanctius eſt vitæ genus in virginitate, aut Cœlibatu agere, quàm Matrimonij vinculis aſtringi, aut genialibus thalamis volutari, mutuíſue complexibus non citra Euangelicæ perfectionis iniuriam intricari? Licet igitur Matrimonium mentem à cæleſtibus ad tempus auellat, diuinarum rerum teporem, pietatis languorem, orationis faſtidium plerumque ſemper adducat: non tamen ideo rem eſſe prorſus carnalem conſequitur; ſed quoſdam inijcere compedes, quibus intricati, aut ſaltem implicati, ſi non interpediti coniuges minus expeditè, quæ Domini ſunt curent, aut minus æquò ſatagere ſtudeát. Qua de cauſa & Græculi Sacerdotes, qui vinculis Matrimonij ſe intricarunt (quod tamē omnibus nō licet) vt puriores Deo ſuas liturgias & Miſſas pro viuis & mortuis offerant, à coniugij delitiis ad tempus quoddam feruntur abſtinere.

VII. Confeſſioniſtarum calumnia apertiſſima.

Quod deinde aduerſarij aiunt nos docere Matrimonium rem eſſe prophanam, manifeſtior eſt calumnia, quàm vt vllum mereatur reſponſum: cùm rem ſacram, adeoque Sacramentum eſſe Sacroſanctū apud Catholicos ſemper habitū nullus tam eſt oris impudentis qui inficiari queat.

VIII. Impudētiſſima in Catholicos calumnia.

Porrò quod attexunt præclari iſti Confeſſioniſtarum delecti, Catholicos docere Matrimonium rem eſſe Deo minimè placentem, impudentiſſimæ calumniæ non caret crimine. Nam Matrimonium docet Eccleſia rem eſſe à Deo non ſolùm inſtitutam: ſed & à Deo ipſo ſanctificatam, ideoq́. gratam admodum. Quò enim vagas cohiberet libidines, fœdaſque comprimeret voluptates legitimum iam olim inſtituit, adeoque ſanctificauit viri ac feminæ coniugium: quod Catholici in Sacramentorum ordinem dicimus tranſlatum, vt hoc vitæ genus Chriſtianis hominibus fieret non ſolùm commendatius, ſed maiori etiam colerent fide ac reuerentia.

Quod Deus ſanctificat, Catholici docent eſſe Deo gratiſſimum, ac verè Sacramentum.

Quo ſacramento qui non vtuntur, non hoc eius contemptu faciunt, non odio abſtinent quaſi miſanthropi; haud magis, quàm qui vini, aut carnis vſu propter continentiam facilius conſe-

Cauſa vera cur Clerici abſtinēt à Coniugio.

conſequendam,aut edomandam carnis mentiſq́. ſuperbiam abſtinẽt:ſed quò illud vitæ melioris,teſte Paulo,cõpendium ingreſſi,quod pedicis, compedibuſq́. illi mutuo conuictui & cõcubitui neceſſariò adiunctis eſt liberũ,citius adDeũ perueniant,vti dudũ ex D.Ambr. his eiſdẽ verbis eſt demonſtratũ.

CAP. XLIIII. Vaniſſimum apologeticorũ figmentorum. De Cælibatu Eccleſiaſticorũ atque piorum Religioſorum.

Proinde à vero alienum eſt, quod aduerſarij affirmant in locũ Matrimonij Catholicos ſubſtituiſſe impios monachorum & monialium ordines, ſacrificulos infinitos, miſſificatores mœchos, concubinarios, &c. Non enim monaſticæ, aut Sacerdotalis vitæ genus in locum Matrimonij eſt ſubſtitutũ, ſed ab eo diſtinctum : non quidem ab annis 100. aut 1000. ſed ab ipſis vſque Apoſtolis, ipſoque Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Ita verò diſtincta ſunt hæc vitæ genera, non vt vnũ alterum impietatis,aut culpę damnet,nedũ aboleat:ſed vt vnum altero excellat; non quidẽ ſanctimoniã alteri negando,ſed perfectionẽ pleniorẽ alteri præſtando. Cùm enim D. Paulus affirmet melius facere,qui virginẽ ſuã matrimonio nõ elocat,quã qui elocat, licet & hic, & ille recte faciat, plus ad illud citius ad Deũ perueniendi compendiũ valet Cælibatus,quàm maritalis vitæ vſus. Laudatũ igitur à D.Paulo præ matrimonio vitæ genus cùm pij Monachi atq. Sacerdotes ſectentur, ceu melius atq. perfectius, quòd facultatẽ præbeat, ſi rectè colatur, Dominũ ſine impedimẽto obſecrãdi, indiuulſeq́. adhærendi.immeritò hîc traducuntur Catholici quaſi mœchos & concubinarios probent,aut foueant. Vt enim adulteria laicorum quotidiana(prò dolor) ſanctũ non polluũt Coniugium: ita impura quorundã Clericorum acolaſtorũ meronum,Tricongiorum aut bibulorũ Monachorum vita ſanctiorem non polluit Cælibatum. Sunt enim quibus aqua potus,ſol focus, antra locus.

Catholici inertes aut ganeones nõ probant neq.fouent:ſed vbi viget diſciplina aliqua puniunt,nec leges dormiunt.

Nam quod aduerſarij Catholicis exprobrant eſſe inſtitutos ſacrificulos mœchos atq. concubinarios,qui impuro Cælibatu & votis ementitæ caſtitatis, paupertate ſpontanea, & eleemoſynis Deum placarent ac ſalutẽ promererentur, lõgè atrociſſima eſt calumnia. Neq.enim impurum Eccleſia laudat cælibatum, imò damnat, adeòque ſeueris punit legibus,

Calũnia profligatur plus quã Iudaica.

vbi aliqua viget Eccleſiaſtica diſciplina; quæ, prò dolor, nimis paſſim elanguit, quod vel ipſi Confeſſioniſtarum patroni, & fortè non pauci ex ipſis delectis ſuo queant confirmare teſtimonio: cùm lippis & tonſoribus notum ſit plurimos monachorum & apoſtatarum ad germaniſſima ſuis moribus impuriſſimi Lutheri aut Caluini caſtra defeciſſe, quòd ob vitæ impuritatem, adulteria, ſacrilegia, aliaque flagitia iuſtas ſui paſtoris metuebant pœnas, quas luere oportuiſſet, niſi fuga ſibi conſuluiſſent, atque nefario periurio, imò ſacrilegio ſuperiora crimina cumulaſſent. Sed quid profuerit aut Buceri, P. Vergerij, Illyrici, Serueti, Ochini, aut Bezæ, aliorúmue iſtorum euangelicorum columinum facinora commemorare? illuſtriaque nobiliſſimorum iſtorum ardelionum elogia prædicare.

Sathanica aduerſariorũ blaſphemia in ſanctiſſimũ Cælibatum.

Quòd autem impurum vocant Cælibatum, impuro ipſorum ore dignum eſt maledictum. An non virgo ſuum colens legitimè Cælibatum ſancta eſt, vti ait Paulus, corpore & ſpiritu? Vnde ergo, impurus ſit Cælibatus, qui puros, ſanctoſque efficit Dei cultores? Quòd ſi impurum appellare placuit Cælibatum, quia cælibatum profeſſi, impura ſua vita ſuum attaminant ſanctæ vitæ propoſitum, an non imperitiſſimus, planeque improbiſſimus nebulo habendus, qui caſtum Matrimonium appellat inceſtũ, aut adulterium, quia Coniugati ſeſe aut adulterio polluunt, aut inceſtu nefario ſeſe inceſtant. Pari iure & cælibatus culpari non debet, neque impurus appellari; quia eius profeſſores quidam impuram ducunt vitam: cùm id eius naturæ ſit aduerſarium. Ex ſe namque Cælibatus Dei amore, regniúque cæleſtis, vti ait Chriſtus, deſiderio ſuſceptus animum caſtum, purum, ſanctũ, vereque ſuo pro nomine cæleſtem efficit, ita planè purum vt nec ſanctas Matrimonij ambiat nuptias, neque illicitas admittat, vel vltroneas voluptates.

Impuri quorũdam Clericorũ mores nõ magis Cælibatum faciunt impurum, quã Coniugium adulteri faciant impurum, aut inceſti inceſtuoſum.

Eſſe verò & hoc ſeculo, licet delitiis deditiſſimo, ac voluptatibus tantùm non ſubmerſo, tales virgines, tales cælibes, tales denique & corpore & ſpiritu ſanctos, vel ipſa teſtatur Germania, vbi mulierculæ per Sueuiam, & alibi non paucæ

Deo

Deo ſacræ magno virorum pudore illibatum ſuum ſeruabant, & in hanc vſque horam (Deo opt. gloria) ſeruant cælibatum; licet oblatis à principe ſeculi ſponſis non malè formoſis, neque parum opulentis. Nam & hodie (Deo opt. max. gratia immortalis) gloriari licet Catholicę Eccleſię Dei, quòd D. Ambroſius de ſuæ ætatis ſcribit virginibus, eſſe inter ſuos filios, etſi raros, eſſe tamen qui dum ſpe cæleſtium, coniugij & filiorum ſolicitudinem non ſuſcipiunt, de Domino cogitant, quomodo propoſitum Deo (ait Ambroſius) deuotum cuſtodiat, ſi tamen in corpore mundo animus terrena abijciens, cæleſtibus ſtudeat. Cuius ſententiæ rationem ſubtexens Ambroſius, Animus eſt enim, inquit, qui aut ſanctificat, aut polluit corpus. Quid enim prodeſt corpus mundũ habere, & animam pollutam, cùm merito animæ aut honoratur corpus, aut damnatur?

Quo ſcopo colendus Clericis Cælibatus.

Ambr. Cõmẽt. 1. Corinth. 7.

Animæ rebus cæleſtibus ſtudentis merito corpus ſanctificatur Ambroſio.

Quæ aurea vereque nectaria D. Ambroſij verba ſi iſti ſanctuli mariti Confeſſionis Auguſtanæ defenſores ea, qua dignum eſt, admittunt auctoritatis reuerentia, ſeſe vident manifeſtæ conuictos teneri impietatis, dum in eadem Antitheſi addunt blaſphemantes, Vota ementitæ caſtitatis. Cur obſecro ementitæ? an quia vobis videtur Caſtitas cuiquam impoſſibilis?

Blaſphemia Apologeticorum dum vota dicunt ementitæ caſtitatis.

Sic quidem ſapientibus huius ſeculi videtur: ſed quod impoſſibile eſt apud homines, apud Deum nequaquam eſt impoſſibile. omnia namque poſſibilia credenti.

Porrò minimè eſſe impoſſibilem caſtitatem, luce meridiana clarius docet Paulus, qui ſua ætate Votum, ſiue, vti ait Ambroſius, Propoſitum caſtitatis, Deo fuiſſe deuotum diſertis verbis atteſtatur, dum viduas quaſdam docet ideo damnationem ſibi conſciſcere, quòd primam fidem irritam fecerunt. Hîc autem D. Paulum de vero caſtitatis Euangelicæ Voto eſſe locutum, nunc ex perpetuo Patrum orthodoxorum conſenſu venit demonſtrandũ: quò ſemel orbi fiat perſpicuum, iſtos præclaros Confeſſionis Auguſtanæ patronos manifeſtæ repugnare veritati, dum vota caſtitatis & paupertatis, eorumque merita impio ore non pud[illegible] ridere.

Vota caſtitatis eſſe Euangelica vereq. Apoſtolica.

Origines votorum Eccleſiaſticorum eſſe apoſtolicas.

Nam hæc vota ante annos mille fuiſſe apud Chriſtianam Eccleſiam laudatiſſima ſimul & vſitatiſſima, quid opus eſt multis verbis, Patrúmue teſtimoniis confirmare: cùm hæc res piis lectoribus, qui vel à limine Orthodoxos PP. ſalutarint, ſit notior, quàm vt citra faſtidium commemorari queat?

Vt tamen inſtituto noſtro fiat ſatis, paucis aliquot perſtringemus luculentiora teſtimonia.

Auguſt. negat poſt votū, licitas nuptias.

Illis qui ſe non continēt (inquit Auguſt. de Adult. Coniugiis ad Pol. 1. ca. 15.) vtique expedit nubere. Quæ autem vouerint continentiam, nec licet, nec expedit.

Epiph teſtatur virgines ex Apoſtolorū doctrina vouiſſe caſtitatem, poſt quod nō licuit nubere.

D. Epiphanius Apoſtolicos illos hæreticos refellens, qui nuptias damnabant, ex D. Paulo cùm oſtēdiſſet non peccare virgines quæ nubunt, mox adiecit, nunquid Apoſtolus eam, quæ ſemel virginitatem Deo ſeruare decreuit, à proprio „ curſu detrahere volens hæc præcepit? Non enim de his ſer„ mo eſt. & mox infra: Tradiderunt SS. Apoſtoli peccatum eſſe poſt decretam virginitatem, ad nuptias conuerti: & ſcripſit Apoſtolus: Si nupſerit virgo, non peccauit. Quomodo igitur hoc cum illo cōcordat? Imò illam virginem dicit, quæ non eſt dicata Deo.

D. Hieron. Virgines poſt votū lapſas, dicit nō tam adulteras, quàm inceſtas.

D. Hieronymus, Virgines quæ poſt conſecrationem nupſerint, lib. contra Iouinianum docet nō tam adulteras, quàm inceſtas, quia primam fidem irritam fecerint. dixerat enim illam virginem peccare ſi nubat, quæ ſe Dei cultui dedicarit. Ita & Comment. Thren. 3. Hanc ſpeciē conuerſionis, inquit, boni hæremitæ & monachi, qui voto monaſticæ diſciplinæ obligati ſunt, imitari contendunt.

D. Ambroſius.

D. Ambroſius Virginem lapſam Suſannam ad reſipiſcentiam reuocaturus: Te nec pater, nec mater coëgit vt virginitatem profitereris, quā vltrò & propria voluntate profeſſa es. Ad virginem lapſam, cap. 4.

D. Hilarius.

D. Hilarius ſuæ ætatis morem Com. in illud Pſal. 64. Tibi reddetur votum in Ieruſalem, exponens: Vota enim tantùm Eccleſiaſticæ religionis vtilia ſunt, quæ cum dignis Deo cautionibus, & propoſitæ in Eccleſia obſeruātiæ ſtudio probātur.

D. Baſilius.

Ita & D. Baſilius lib. de virginitate deplorans quarundam inconſtantiam, Virginitatē, inquit, Domino profeſſæ, deinde à car-

à carnis voluptatibus concitatæ ſcortationis peccatum nuptiarum nomine velare volunt. Hinc D. Theodoretus ty- D. Theodoret. rannidem Georgij Alexandrini Epiſcopi depingẽs, Sebaſtianum ducem ait (lib. 2. cap. 14. Hiſt. Eccle.) coëgiſſe τὰς διὰ βίυ τὴν παρθενίαν ὑποχημένας, quæ perpetuam (vertit Ioachimus Camer.) profeſſæ fuerant virginitatem, nõ ſolùm Athanaſij abnegare ſocietatem, ſed Patrum etiam fidem.

Cæterùm hanc votorum toto orbe ante annos 1000. ce- Vota continentiæ Apoſtolicæ eſſe doctrinæ. leberrimorum conſuetudinem ex Apoſtolorum fluxiſſe doctrina, ſupereſt vt paucis demonſtremus. D. Paulus quaſdã viduas damnationem habere pronũciat, quia primam fidem, Primam fidem irritam facere, accipiendũ eſſe de voto continentiæ. inquit, irritam fecerunt. In quem locum D. Auguſt. nõ quia ipſæ nuptiæ vel talium damnandæ iudicantur (inquit cap. 9. de bono Vid.) ſed damnatur propoſiti fraus, damnatur fracta Auguſtinus. voti fides, damnatur nõ ſuſceptio à bono inferiore, ſed ruina ex bono ſuperiore. Poſtremo damnantur tales non quia coniugalem fidem poſterius inierunt; ſed quia continentiæ primam fidem irritam fecerunt. Rurſus: Quæ ſe non continẽt, nubant (inquit cap 8. de Vid.) antequam Continentiam profiteantur, antequam Deo voueant, quod ſi non reddant, iure damnantur, quoniam primam fidem irritam fecerunt, id eſt, voluntatem ad nuptias à propoſito continentiæ deflexerunt. Irritam quippe fecerunt fidem, quam prius vouerant, quod perſeuerantia implere noluerunt. Ita & Conc. 4. Carthagiñ. Conc. 4. Carthaginenſe. Canon. 104. Si quæ viduæ ſe Domino deuouerunt, & veſte laicali abiecta, poſteà ad nuptias ſeculares tranſierunt ſecundum Apoſtolum damnationem habebunt, quoniam fidem caſtitatis, quam Domino vouerũt, irritam facere auſæ ſunt.

Huius fidei ſponſo Chriſto datæ admonet D. Ambroſius D. Ambroſius. Suſannam ſuam virginẽ lapſam. Aſpice ergo (inquit cap. 4.) " quantus ad ſponſi tui, & Domini nuptias conuenerit popu- " lus (puta illo die Dominico, quando diuino te altari obtuli- " ſti velandam) Seruare te oportuit fidem, quam ſub tantis teſtibus pollicita es. Semper cogitare, cui virginitatem ſpoponderis. & paulò infrà. Dicit aliquis, Melius eſt nubere, quàm vri; hoc dictum, inquit, ad non pollicitam pertinet, ad nondum velatam.

Cæterùm quæ ſe ſpopondit Chriſto,& ſanctum velamen accepit, iam nupſit, iam immortali iuncta eſt viro: etiamſi voluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Rurſus, Comment. in Epiſt. 1. Timoth. 5. illud Pauli exponens, Iuniores autem viduas deuita; Prohibet adoleſcentulas viduas, ait, in hac ſuſcipi profeſſione,quia dicit temerarium eſſeprofiteri,quod adhuc iuuenili ætate credi non debeat. Damnationi enim fit obnoxius, qui ab hoc declinat, quod rectè fecerat. Hunc eun-
D. Hieronym. dem locum D. Pauli & Hieron. de hac votorum profeſſione eſt interpretatus. Illud enim Ezechielis cap. 44. feminalia linea erunt in lumbis eorum. Quicunq. aliquit vouerit,inquit, voti eſt reus. Vnde & de Viduis dicitur, Cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt. & contra Iouinianum. Illud Pauli, Si nupſerit virgo non peccauit, exponens, Non illa, inquit, virgo, quæ ſemet Dei cultui dedicauit. Harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem, quia pri-
Chryſoſtomus. mam fidem irritam fecit. Et Chryſoſtomus in eundem D. Pauli locum ὅταν ὀνομάςωσιν ἀυτῷ. Cùm illi ſe deuouerint, inquit, nubere volunt, habentes damnationem, quia primá fidem irritam fecerunt. πίςιν τὴν συνθήκην λέγει fidem dicit pactum & fœdus. Contra veritatem mentitæ ſunt, ipſum
Theodoretus. irritauerunt & fœdera violauerunt. Sic & D. Theodoretus, Cur iſtæ impudicæ Viduæ damnationis ſint reæ exponens, Cùm Chriſto profeſſæ ſint, inquit) in viduitate caſtè viuere,
Oecumenius. ſecunda Matrimonia contrahunt. Oecumenius ſimiliter, Primam fidem dicit,quam cum Chriſto inierant,pactæ quippe Chriſti copulam, hanc abiiciunt, hominis coniugium
D. Epiphanius. adeuntes. Eundem locum & D. Epiphanius contra Apoſtolicos docet de conſecrationis fide, ſiue voto accipiendum. Nam oſtéſurus Apoſtolos docuiſſe peccatum eſſe ad nuptias poſt decretam virginitatem conuerti, attexuit, id nos docet Apoſtolus, Iuniores viduas reijce, & cæt. Si itaque & ea, quæ poſt mundi experientiam vidua fuit, atque Deo dicata, & poſtea nupſit, iudicium & condemnationem habebit, quia primam fidem reiecit: quantò magis quæ citra

mundi

mundi experientiam Deo dicata virgo fuit, & nupſit, contra Chriſtum laſciuit, & maiorem fidem reiecit, & iudicium habebit velut quæ proprium erga Deum propoſitum relaxauit.

Apoſtolorum igitur ætate fuiſſe virginitatis & continentiæ vota, nemo tam eſt perfrictæ frontis, qui amplius inficias ire audeat. Verùm hæc vota ex Apoſtolorum moribus fluxiſſe, paucis oſtendere fuerit operæpretium.

D. Virginem Mariam Virginitatis voto fuiſſe aſtrictam illa apud D. Lucam verba, Quoniam virum non cognoſco, indicare videntur. Quod profectò non diceret, vti eſt apud Auguſtinum, lib. de Sancta Virg. cap. 4. niſi Deo virginem ſe antè vouiſſet. D. Ambroſius de Inſtitutione Virginis, Egregia igitur Maria (inquit Cap. 5.) quæ ſignum ſacræ virginitatis extulit, & intemeratæ integritatis pium Chriſto vexillum leuauit. Et tamen cùm omnes ad cultum virginitatis S. Mariæ aduocentur exemplo, fuerunt, qui eam negarent virginem perſeueraſſe. *Vouit D. Maria virginitatem.* *Auguſtinus.* *Ambroſius.*

Ita & lib. 3. de Virg. cùm docuiſſet etiam florentioris ætatis virgines velandas, modò ſit verecundiæ maturitas, grauitatis canicies, morum ſenecta, addidit, Non ergo reijcitur ætas florentior, ſed animus examinatur.

Et certè Teclam non ſenectus, ſed virtus probauit. Rurſus, Nec mirere in adoleſcentulis profeſſionem, cùm legeris in paruulis paſſionem. Vtvt ſeſe illud D. Mariæ, vel Teclę votum habeat, illud negare nullus audeat, Apoſtolos paupertatis voto ſeſe Chriſto obſtrinxiſſe. Nam D. Auguſtinus lib. 17. de Ciuitate Dei, admirandam oſtendens Chriſtianæ Eccleſiæ ex miſellis & pauperculis originem, dixerant enim potentes illi Apoſtoli (inquit cap. 4.) ecce nos dimiſimus omnia, & ſequuti ſumus te. hoc votum potentiſſimi vouerunt. Sed vnde hoc eis, niſi ab illo, de quo hîc continuò dictum eſt, dans votum vouenti? Non enim quiſquam ratum voueret, niſi qui ab illo acciperet, quod voueret. *S. Tecla.* *Vouerunt Apoſtoli votū paupertatis.*

Similiter & Ananiam cum Saphyra vxore Deo opt. ſua vouiſſe bona, teſtatur D. Hiero. epiſt. ad Demetr. Ananias & Saphyra, *Ananias & Saphyra vouerũt ſua bona Deo.*

phyra, inquit, diſpenſatores timidi, imò corde duplici, & ideò condemnati, quia poſt votũ contulerunt quaſi ſua, & nõ eius, cui ſemel ea vouerãt, partemq; ſibi alienæ ſubſtãtiæ reſeruarũt. Proinde cùm iam ex Dei verbo atque perpetuo PP. orthodoxorum conſenſu ſit demonſtratũ, Vota continentiæ, virginitatis atque paupertatis rectè Domino Deo fieri, ac quaſdam viduas ex Pauli ſententia ideò damnationem incurriſſe, quæ votum ſuæ continentiæ Deo oblatũ violaſſent, datamque fidem fregiſſent, facile fuerit illa veterum PP teſtimonia contra hanc de votis continentiæ atque caſtitatis Euangelicæ doctrinam adducta, imò obtorto collo ab aduerſariis protracta ſuo germano reddere ſenſui, vnde liqueat nihil ea Catholicæ aduerſari doctrinæ.

Diſſolutio teſtimoniorum ex PP obtorto collo cõtra vota protractorũ.

Oſtenſuri enim delecti Confeſſioniſtarum patroni pium Catholicæ Dei Eccleſiæ de Coniugio poſt vota non adeundo dogma pugnare cum Vet. PP. teſtimoniis, locum allegant ex libro de bono Coniugali, vbi Auguſtinus, inquiunt, ſcribit, Quidam nubentes poſt votum aſſerunt adulteros eſſe: Ego autem dico vobis, quòd grauiter peccant, qui tales diuidunt. Initio reſponderi poteſt, hæc verba non tam eſſe Auguſtini, quàm Gratiani, qui ſententiam potius maluit referre, quàm ipſiſſima D. Auguſtini verba repręſentare: cùm loco allegato non reperiantur. Sed vt donemus Auguſtini eſſe, Qui totum illud cap. 10. cum ſeq. accuratè expenderit, magis videbit D. Auguſtinum de nomine talium nuptiarum eſſe ſolicitum, id eſt, an adulterium ſint appellandæ, quàm de lapſus reatu, an ſit peccatum. ait enim cap. ſeq. Planè non dubitari dicere lapſus & ruinas à caſtitate ſanctiore, quæ vouetur Deo adulteriis eſſe peiores. Si enim, quod nullo modo dubitandum eſt, ad offenſionem Chriſti pertinet, cùm membrum eius fidem non ſeruat marito, quantò grauiùs cùm illi ipſi nõ ſeruatur fides in eo, quod exigit oblatum, qui non exegerat offerendum? Ex quibus verbis fortè non abſurdum videatur, ſi Auguſtinus de voto intelligatur locutus, quod Simplex & non ſolemne vocauit antiquitas. Nam illarum nuptias, quæ poſt votum ſolemne ſunt contractæ, rè vera eſſe adulteria, Conc. 4. Carthag. Cano. 104. declarat, cui & D. Auguſtinus interfuit.

Ad Auguſtinũ.

interfuit. Sic enim habet Canon: Nam ſi adulteræ coniuges reatu ſunt viris ſuis obnoxiæ,quanto magis Viduæ,quæ religioſitatem mutauerunt,crimine adulterij notabuntur,ſi deuotionem (quam prius vocarant fidem caſtitatis) quam Deo ſponte non coactè obtulerunt libidinoſa corruperint voluptate,atque ad ſecundas nuptias tranſitum fecerint. Huic Synodo D. Auguſtinus & interfuit, & nominatim,quantum apparet,tanquàm Numidiæ legatus ſubſcripſit.

Deinde ad Cyprianum transfugiunt.Si virgines (inquit epiſtola 11.lib.1. perſeuerare nolunt vel non poſſunt, poſtquã decreuerunt, melius eſt vt nubát, quàm vt in ignem delitiis cadant.Certè nullum ſcandalum fratribus aut ſororibus faciant. Ad Cypriani fragmentum.

Hîc D. Cypriani locus ſi totus perlegatur, deprehendetur vetitis, imò inceſtis quarundam virginum Matrimoniis nihil patrocinari. Neque enim Eccleſia omnium virginum poſt votum nuptias damnat, aut pro inceſtis habet: ſed tantum illarum,quæ ſolemniter vouerunt, vti nunc loquuntur, ſiue quæ ſacrum velum de manu Epiſcopi,aut eius Vicarij vouẽtes atq. profeſſæ Deoq. dicatæ ſuſceperunt.Quamquàm igitur D.Cyprianus illas Virgines,quibus permittit nuptias, vocet Chriſto dicatas, earumque concubitus inceſtos, easque non mariti, ſed Chriſti adulteras: Non tamen videntur fuiſſe ſacro velo in Chriſti ſpõſas velatæ,ſiue ſolemni voto Deo dicatæ. alioqui enim non eſſet in earum arbitrio nolle perſeuerare: quod tamen D. Cyprianus diſertè,illis permittit. Atqui velatæ illæ virgines, ait Ambroſius, etiam ſi voluerint nubere adulterium perpetrant, ancillæ mortis efficiuntur libro 4. ad virginem lapſam.

Iam quod ex Ambroſio adferunt, mirabitur pius lector quanam fronte auſint cõmemorare. Qui ſine crimine eſt, inquit Ambroſius, vnius vxoris vir, tenetur ad legem Sacerdotij ſuſcipiendi. Sed quid obſecro vos, arguti Confeſſioniſtarum Patroni, locus hic aduerſus vota, aut caſtitatem facit ſacerdotalem? Certè & hodie licet caſtos, atque vitæ integros maritos ad ſacerdotium aſſumere: quod meo quidem iudicio rectius, ſanctiusq. fortè fieret per aliquot Germaniarum prouincias, quã impuriſſimos aliquot præficere aut etiam diutius tolerare ne- Ad Ambroſij dictũ reſpõſio.

bulones Apoſtatas,ſacrilegos paſtores. Sed viderint, quibus ea cura diuinitus eſt credita.

Ad Chryſoſtomum.

Eodem pertinet,quod ex Chryſoſto.de verbis Eſaiæ iſti adferunt,quoſdam Apoſtolorum fuiſſe coniugatos:quod nos inficiari non poſſumus:cùm & hodie idem Græcanica faciat Ecclesia,& Latina aliquot locis,vti olim,ita & nunc facere poſſet in tanta verorum paſtorũ penuria:nimirum vt ſancti integriq. mariti ad curandum gregem aſſumantur paſtores:quod factũ aureo illo D. Paphnutij reſponſo minime foret alienum, neq. à vero remedio fortè abhorriturum videri poſſit.

Suis ſe iugulat gladiis aduerſarij.

Iam quod ex eiuſdem homil.de inuentione Crucis afferũt, ipſos iugulat imprudentes. Primus gradus caſtitatis eſt ſyncera, inquit, virginitas:Secundus,fidele Coniugium. Vnde vt rectiſſimè colligimus Catholici apud nos non eſſe cælibatum (vti fol.167.nos accuſabant) impurum,aut caſtitatem ementitam: ſed veram virginitatem,quæ reuera, ſyncerum efficit caſtitatis gradum: ita inſulſè contra nos iſti argutuli ex altero

Aſyſtaton.

colligunt Confeſſioniſtarum cauſidici,Ergo matrimoniũ non eſt ſtatus immundus,ſed caſtus.Iſtud enim meram reſipit calumniam in Catholicos à Confeſſioniſtarum delectis odio veritatis prodigioſo mẽdacio confictã.Quo enim pacto,obſecro te cãdide lector,Catholici doceamus matrimoniũ eſſe ſtatum immundũ,cùm vbiq. profiteamur eſſe genus vitę purum, mũdum,ſanctum adeoq. verum Chriſti domini Sacramentum?

Ad Canonum fragmenta reſponſio.

Porrò quæ ex Cano. allegant, nihil contra Catholicos efficiunt,qui docemus,vti ex Conc.Tridentini verbis liquet, nuptias legitimas eſſe ſanctum Dei ſacramentum , & qui coniugatos,aut mulierem coniugatam ſuo viro concumbentem abominandam dixerit , Anathema eſſe.

Reliqui verò duo Can.diſt.31.C.Quoniã & diſt.28.c.Si quis. non contra Cælibatũ Clericorũ ſunt conſtituti , vt aduerſarij imperitè nugãtur:ſed de vſu vxorũ,quas ſacerdotes ante preſbyteratum in coniuges duxerant. Nam & Catholici Anathema iis dicimus cum Concilio Gangrenſi.

Falſum affingunt Canoni Confeſſioniſtarum Patroni.

Neque verũ eſt quod annotant aduerſarij illo Cano.Synodi VI. Quoniam.eſſe cautũ ne foueretur Cælibatus, vti de ſuo improbè affingunt religioſi iſti delecti Cõfeſſioniſtarum Patroni: ſed

ſed tantùm agitur de vſu vxorum, quas ante ſacros Ordines legitimas duxerant: quibus Canon Græcæ Eccleſiæ negat legitimum vſum, ſed tempore, inquit, oportuno, prohibendum. Addit enim altaris miniſtros in tempore oblationis Sanctorum continentes in omnibus eſſe oportere. Neque verò damnat ſi quis ordinetur cælebs, aut non coniugatus: ſed diſertè agit de cõiugatis, quibus ſecundum Canonem Rom. Eccleſiæ inquit, poſt Diaconatum & Presbyteratum non licebat ſuis vti coniugibus.

Non damnant, aut prohibent Græci Cælibatum.

Quare & hîc manifeſtè ſunt falſi conuicti præclari iſti noui Confeſſionis Auguſtanæ defenſores, dum aiunt illo Canone, Quoniam. cautum, ne foueretur Cælibatus. Quinimò & mala fide hîc verſatos iſtos inde vel cæcis fiat perſpicuum, quòd Gratianus hunc Can. Quoniam. & hiſtoriam Paphnutij eueſtigiò præcedentem eo fine adduxit, vt pugnantibus quaſi Canonibus verum demonſtret, quod ſuperioribus aliquot agit diſtinctionibus, multa ex circunſtantiis loci, & temporis eſſe conſideranda atque interpretãda, quæ alioqui in ſpeciem videantur contraria. Vnde mox ſub calcem huius Can. Quoniam. attexuit, Hoc autem, inquit, ex loco intelligendum eſt. Orientalis enim Eccleſia votum caſtitatis in altaris miniſtris non ſuſcepit. Quod ergo diuerſitatis inter Oriẽtalem & Occidentalem Eccleſiam oſtendendæ cauſa eſt allatum, non debuit à Confeſſioniſtarum Patronis mala fide contra Occidentalis Eccleſiæ miniſtros obtorto collo torqueri. Verùm iſtis artibus opprimere conabantur veritatem, quæ ſuis ipſorum verbis & armis ſuos iugulat aduerſarios, hic iam non modò cauillationis, ſed falſi etiam reos conuictos. Sed ex falſis, futilibusque illis principiis quàm bellam colligant iſti Sophi concluſionem, nunc videamus.

Mala fide aduerſarios rem gerere.

Recitatis illis Vet. PP. ſententijs & Canonibus nihil Catholicam doctrinam infirmantibus, ſed mirificè confirmantibus, ita colligunt admodum futiliter. Ex quibus omnibus (inquiunt fol. 169.) planiſſimum fit Matrimonium eſſe vitæ ſtatum honeſtum, caſtum, & Deo placentem: Et inuicem Cælibatum Papiſticum plenum eſſe offenſionum, ſcandalorum, & impuritatis. Prius concluſionis huius

Inſulſa planè aduerſariorum concluſiuncula.

 mem-

membrum non ſolùm & nos docemus, ſed Anathema etiam dicimus, ſi quis aliter ſentiat: imò dignius, longeque magnificentius Matrimonij laudes prædicamus, quàm aduerſarij iſti Confeſſioniſtarum patroni: quando illud non modo honeſtū & caſtum, ſed ſanctum, adeoq́. Sacramentum docemus: quo Coniuges, vt Deo magis placeant, ſanctificantur, veriſque Dei opt. donis augentur, vt puri & immaculati lubrica illa vereque lurida genialis thalami gaudia percurrere queant, nulla vnquā ex cauſa, niſi vna mortis à ſe mutuo diuellēdi, aut diſſoluto maritalis nexus vinculo diſſeparandi.

Coniugiū Euangelicū Catholici excellentius prædicamus, quàm iſti Euangelici: puta eſſe Sacramentum, coniuges donis cæleſtibus augēs, adhæc eſſe omni vita indiſſolubile.

Alterum verò membrum omnino pernegamus ex ſuperiobus ſcripturis, Canonibus, aut PP. teſtimonijs conſequi. Si namque ſuis verbis fidem habent aduerſarij, ſuis iacent telis iugulati. Nam ſi primus caſtitatis gradus eſt, vti ex Chryſoſt. contra ſe imprudenter allegant, ſyncera virginitas non poteſt eſſe impuritatis plenus cælibatus, quem Catholica laudat & probat Eccleſia. Iam quæ de ſcandalis, & offenſionibus garriūt aduerſarij, non magis Cęlibatum ſua & natura, & inſtituto purum, mundū & ſanctum infamant, aut cōtaminant, quàm ſanctas nuptias improborum apud Germanos adulteria, aut inceſtus: quos tam frequentes videre eſt, quot aut Monachos, aut Moniales videre eſt coniuges; quorum infinita apud ipſos eſt natio. quos verè eſſe Dei adulteros, ex verbis D. Ambroſii ad virginem lapſam, & Cano. Concilij 4. Carthaginenſis dudum conuicimus.

Si apud Catholicos impurus eſt cælibatus ex quorundā moribus, apud Germanos matrimoniū erit impuriſſimū ex Apoſtatarū inceſtis nuptiis, fœdisq́. adulterijs, quibus ſcatet paſsim Germania.

An non lex Iulia dormit?

Cæterùm quod ad Æneæ Syluij Cōſilium attinet de Coniugio Clericis permittendo, hîc non eſt oportunum perſequi latius; ſicuti nec illud quidem quod ex Eraſmo recitant, Clericos huius ætatis magis cenſum, quàm pietatem caſtrare; quod vtinam non ſit verum. Sed quid? an iſtorum ſacrilega improbitas, ſordidaq́; auaritia ſanctiſsimum inſtitutum ſuis polluere poteſt ſordibus? An Nicolai Antiocheni rabida libido caſtam D. Pauli attaminare, nedum infamare valuit continentiam? Sed tandem, quæſo te lector candide, rationes expendamus, quibus perſuaſi Confeſſioniſtarū iſti delecti patroni tam atrociter Catholicos accuſarint.

Diluuntur rationes aduerſariorum, quibus ſuam in Catholicos venenatā calumniam ſtatuere conabantur.

Malè ſibi conſcij iſti Anonymi Confeſſioniſtarum delecti Theolo-

Theologi & Conſiliarij politici quod per meram calumniam Catholicos accuſarant,quòd legitimum coniugium pro impuro & prophano vitæ genere reputent, nunc ſuas aliquot adferunt coniecturas, quibus in ſpeciem probabiliter illam ſuam ſtatuant calumniam. Iſtud enim ſatis oſtendit,inquiunt fol. 170.Can. Propoſuiſti. Diſtinc. 82. quo etiam exponitur ratio, cur ſacerdotibus interdictum ſit coniugium. Quòd qui in carne ſunt Deo placere non poſſunt. Interpretatur ergo Canon, In carne eſſe, pro in Coniugio eſſe. O incredibilem calūniandi impudentiam,quæ iſtos delectos Confeſſ. Auguſtanæ defenſores tranſuerſos abripuit! Si quis Canonem ab ipſis allegatum vel primo intuitu inſpexerit, agnoſcet Anonymos Coſeſſioniſtarum delectos Catholicæ Eccleſiæ odio percitos data opera vanas diſſidiorum iſtorum fouendorum cauſa captare cauillatiunculas.

Quòd igitur de induſtria Catholicis calumnias ſtruant aduerſarij,Canon hic vnus ab ipſis tam miſerè diſtortus, ac contra mentem diſcerptus abundè teſtatum faciat.

Aiunt hoc Canone,Propoſuiſti,exponi rationem,cur Sacerdotibus interdictum ſit Coniugium.

Calumniæ cōuincuntur aduerſarij ex Canone miſerè diuulſo & diſtorto.

Quàm ſit iſtud manifeſtæ falſitatis pleniſſimum, huius Canonis ſententia ſolis luce clarius euincat.

Propoſuiſti, ait, Innocentius Ro. Exuperio Toloſano,quid de his obſeruari debeat,quos in Diaconij miniſterio, aut officio Presbyterij poſitos,incontinentes eſſe,aut fuiſſe generati filij prodiderunt.

Quid ergo hoc Canone agatur,ex propoſitione liquet,non de coniugio,vti fingūt aduerſarij,ſacerdotibus interdicto: ſed de Clericorum incontinentia,quónam modo caſtiganda. longè autem diuerſiſſima ſunt de Clericorum incontinentiæ pœna diſputare,& de coniugio illis interdicendo agere. nam de hoc ne verbum quidem: cùm propoſita quæſtio ſolùm de Clericorum poſt Sacerdótium,aut Diaconatum ſuſceptum incontinentium pœna agat. Falſum ergo huius quæſtionis ſtatū fingunt aduerſarij,vt ſuam impudentiſsimā ſtruant calumniam. Sed quod mendacio nititur, vltrò corruit,vti hîc videmus.

Falſum Canoni affingunt Anonymi Confeſſioniſtarum Patroni.

Statum quæſtionis inuertūt aduerſarij.

Porrò vt alteram ſuam corroborent calumniam, nimirum

Calumniã alteram vt aduerſarij ſtatuere moliantur.

Catholicos coniugium legitimum pro impuro & prophano vitæ genere reputare, tria annotant ex illo Canone, Propoſuiſti. loca; quibus id ſeſe demonſtraſſe contendunt.

In carne eſſe, nõ eſt in Cõiugio viuere, vti per calumniã Catholicis affinguntaduerſarij.

Canon habet, inquiunt, quòd qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Interpretatur erga Canon, in carne eſſe, pro in Coniugio eſſe. Atqui iſtud pernegamus, cùm enim Canon ex ſcripturis oſtendiſſet non licere Sacerdotibus Chriſtianis, quòd quotidiè aut ſacrificijs, aut baptiſmatis officio vacandum eſt, vti coniugali contubernio, quia & Moſaicis tempore ſacrificij fuit ſuis ab vxoribus iuſſu diuino abſtinendum: ne quis illud Pauli voce, vnius vxoris vir, decipiatur, interpretatur Innocentius quænam ſit eius dicti Germana ſententia.

» Non ad permanẽtem (inquit Innocentius Rom.) in concu-
» piſcentia generandi hoc dixit, ſed propter continentiã futurã.
» & paulò inferius, ad habentem filios, non ad generantẽ dixit.

Innocẽtius eodem loco & Cõiugatos docet ad Sacerdotiũ aſſumendos.

» Pergit autem Innocentius declarare non ſolùm coniugatos ad ſacerdotium aſſumendos: ſed & cælibes, ſiue innuptos. Neque enim integros corpore, inquit, non admiſit Paulus ad Sacerdotium, qui ait. Vellem autem omnes ſic eſſe, ſicut & ego;
» Quod & apertius declarat dicens: Qui autem in carne ſunt,
» Deo placere non poſſunt. Vbi magna diligentia animaduertendum eſt hanc D. Pauli ſententiam ab Innocentio Ro. non eſſe allatam contra legitimũ Matrimonij vſum, quaſi qui legitimè coniugati liberis dant operam in carne ſint cẽſendi, ſiue carnaliter viuere: ſed eum reſpicere ad illam, quam dudũ dixerat Sacerdotum coniugatorum futuram continentiam, ſcilicet poſt ſacerdotij ordinẽ ſuſceptũ, qui apud Occidentales ex conſuetudine votũ habet continentiæ cõiunctum. Iam qui contra votũ agit, & incontinẽter viuit poſt promiſſam Deo cõtinentiam, haud dubiũ peccat, nõ aliter atq. illæ apud D. Paulum Viduæ, quæ ſuũ caſtitatis votum nouis nuptiis violarãt, fidemq́. frãgentes Chriſto ſponſo datã, factæ erant Chriſti adulteræ: vti dudum ex perſpicuo PP. Orthodoxorũ conſenſu demõſtrauimus, quas ideo D. Ambroſ. Hieronymus, Auguſtinus, & Concilij 4. Carthaginenſis Patres vocant Chriſti adulteras.

Non ergo in carne eſſe, vti Confeſſ. Auguſtanæ defenſores crimi-

criminátur, Canon appellat in Coniugio eſſe: quia non agit generatim de omnium Coniugio: ſed eſt ſacerdotes coniugatos poſt continentiæ votum, ſiue poſt legem S. ordinibus annexá incontinenter, carnaliterq́, viuere, quod prima fide, ſiue primo continentiæ voto, dum Sacerdotij, ſiue Diaconatus, ordinem ſuſciperent, ſacroſanctæ Deo ex ritu Occidentalis Eccleſiæ promiſerunt, ſanctéque vouerunt & dedicarunt.

Sacerdotes poſt continentiæ votum, ſiue legem Ordinibus annexam, ſi caſtitatem Deo dedicatam temerant & violant, in carne viuút.

Cæterùm quod loco ſecundo annotant Confeſſioniſtarum Patroni, prorſus ridiculum eſt. Canon habet, Mundis omnia munda: inquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum. Coniuges ergo, inquiunt, ſunt in hoc Canone inquinati & infideles. Quàm hoc ſit friuolum, facile videt, qui vel Canonis obiter verba conſiderat. Non enim agit de coniugatis laicis, neque de coniugatis generatim: ſed iis tantum ſacerdotibus, qui carnali concupiſcentia poſt votum continentiæ contaminati tremendis ſacrificiis peragendis ſeſe temere ingerunt. Debere autem Sacerdotes tempore ſacrificij peragendi ſuis ab vxoribus abſtinere, & non illa carnali concupiſcentia contaminati accedere, dudum ex veteri Domini mandato Moſaicis ſacerdotibus præſcripto demonſtrat Innocentius, Sancti eritis quoniam ego ſanctus ſum.

Inſulſum, planéque ridiculú Apologeticorū ſophiſma contra Coniugium ſacroſanctum.

Inſulſè igitur admodum iſti Confeſſioniſtarum defenſores vt illinc colligunt, Coniuges omnes eſſe inquinatos & infideles: ita hinc eſſe prophanos: cùm non generatim de omnibus agatur coniugibus, ſed tantùm de ſacerdotibus cõiugatis, qui, vti diximus & verborum circúſtantia euincit, carnali cócupiſcentia contra oblatum Deo continentiæ votum contaminati audebant ſacrificare: cùm abſtinédum eſſe vel eo ſaltem tempore, Moſaici ſuo demonſtrent exemplo Sacerdotes

Non ergo Coniugium legitimum Catholici docent eſſe impurum, aut prophanum, aut Coniuges omnes eſſe impuros, aut prophanos, nedum infideles: vti iſti hominum inſulſiſſimi nugantur: ſed non decere vt ſacerdotes coniugati, quibus & orandi, & ſacrificandi iuge officium eſt, maritalibus vacent officiis, ne in illam diuinam offendant legem, Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum, quod Moſaicis Sacerdotibus cùm pro tempore ſuæ vicis ſit mandatum, quando

in templo ipſis fuit ſacrificandum,meritò & Chriſtianis ſacerdotibus ſemper eſt præſtandum,quibus illa iugis orandi & ſacrificandi functio diuinitùs eſt credita, ne carnali concupiſcentia,ſine qua illud thalami ſalacis commercium peragi nequit, Contaminati, Sancta contaminent. Quod & Græci ſuis coniugatis altarium miniſtris ſeuerè monent. Oportet eos, inquiunt Can. Synodi. 6. diſtinc. 3. Quoniam qui altari miniſtrant, in tempore oblationis Sanctorum continentes eſſe in omnibus, vt à Deo poſſint conſequi, quæ ſuppliciter poſtulant.

Si ergo diſtinguatur inter Cõiugium laicorum & ſacerdotum,nulla erit difficultas. Illis ſuo vti licet coniugio temporibus non ad orandum definitis,vti ait D. Ambroſius.(nõ enim ita multum temporis datum eſt coniugatis, ſi orandi tempus ex D. Pauli monitu orationibus, non complexibus & oſculis dare cogitant): his nũquàm ſuo amplius poſt ſuſceptos in Eccleſia Occidentali S. Ordines, vti licet Matrimonio; cui renunciantes, continentiamq. ex mutuo conſenſu vouentes ſeſe cõtinenter abſq. coniugali conmercio victuros promiſerũt. Cùm enim perfectiori vitę generi ſeſe iam deuouerint,ęquum eſt vt ea omnia deſerãt, quæ vitæ Euãgelicæ perfectionẽ impedire,aut minuere vllo pacto queãt. At quis tã ſeſe obbrutuiſſe profiteatur, qui neget coniugali commercio animum à diuinis abſtrahi, mentem contenebrari,vim illam cælitus dudum hauſtam haud leuiter flacceſcere,atque langueſcere?

Diſcrimẽ inter coniugatos Sacerdotes & laicos quoad vſum ſui Matrimonij.

Si quando Chriſtianis orandum eſt, aut ieiunandum, D. Paulus præcipit eſſe ad tempus abſtinendum, geniumq. mutuo ex conſenſu fraudandum. an non quando ad diuina illa vel Angelis puriſſimis tremenda accedendum? an non multò magis quando ad horrendum illud ſacrificium Chriſti Domini vice,ait Cyprianus,Deo patri offerẽdum, & immolandum? Cùm igitur perfectionẽ Chriſtiani animi impediat cõiugalis complexus,vti dudum eſt ex D. Ambroſio alijſq. Patribus demonſtratum,immeritò D. Thomam & Wilhel. Durateñ. Epiſcopum canino ſuo rodunt dente Anonymi iſti Confeſſionis Auguſtanæ defenſores, quòd hi diſſuadeant coniugale vinculum ad regnum cælorum, ſiue perfectionem illam Euangelicam

gelicam accuratè tendere volentibus. Nam & Chriſtus Dominus eos in primis laudat, qui ſeſe propter regnum Dei caſtrant, id eſt, à licito, vti docet Ambroſius, abſtinent Matrimonio, vt regno Dei aſſequendo ſeſe magis aptent. Vnde & Paulus, omnes vbi optaſſet ſibi ſimiles, hoc eſt, innuptos, &, vti ait Ambroſius, corpore integros ſiue cælibes, adiunxit & melius facere, qui virginem ſuam ſeruat integram, quàm qui matrimonio elocat. An non & D. Ambroſius, diſertè idem quod Thomas & Duratēn. Epiſcopus? Qui à licito, id eſt, à Matrimonio temperat, (inquit Cõment. 1. Corinth. ſub finem) vt melior fiat, quia propter Deum Virgo manere vult, ſimul omnia impedimenta carnis ſpernit, non neſcius hæc eſſe quæ greſſum currentis velut oneribus compedum detinent.

Quibuſdā recte atq. melius diſſuadetur Matrimonium, exemplo Chriſti & Pauli verbis.

1. Corinth. 7.

Quòd igitur Anonymi Confeſſionis Auguſtanæ defenſores locum Panopliæ noſtræ lib. 4. cap. 98. aliosque Catholicos ſcriptores notant, quòd hanc Eccleſiæ Catholicæ de Caſtitatis præ coniugij vſu præſtantia doctrinam defendimus, temerè faciunt: cùm non modò Vet. PP. teſtimoniis concorditer: ſed manifeſtis etiam verbi Dei ſententijs conformiter iſtud ſit præclarè factum, quemadmodum loco illo videre poterit, qui diffuſiorem huius rei deſiderat explicatum.

Ex iis autem quæ hactenus demonſtrauimus, candidis lectoribus ſatis perſpicuum confidimus Catholicos in hac de Coniugij Sacramento doctrinis nihil ſequi aut à perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſu alienum; nedum à Dei verbo extraneum, aut pugnans: ſed aduerſarios (ſi calumnias & mendacia nobis impudentiſſimè afflicta tollas, quæ nunc ſuos in fumos liquida diſſipauit veritas) nihil adferre, quod iuſtam efficiat diſſenſionis Eccleſiaſticæ cauſam.

Epilogus.

Coniugium enim legitimum nõ impurum & prophanũ vitæ genus reputamus, quod pietati ſit inimicum, vti dudum aduerſarij criminabantur: ſed pro puro, ſancto & immaculato; quod citra omnem culpam & contrahi & coli à quouis poteſt, qui ſibi nuptias non fecit (quod aiunt Ambroſius & Hieronymus) illegitimas. Illud enim, melius eſt nubere, quàm,

f vri,

vri, ad non pollicitam dicitur, ad non deuotam, ad non Chriſto dicatam: quæ ſi nupſerit, primam fidem irritam faciet, adeoq́ue damnationem ſibi acquiret. Qui ergo poſt votum caſtitatis nupſerit, non ſolùm Chriſti adulter eſt, mœchus, & inceſtus: ſed illæ etiam nuptiæ non Matrimonium: ſed adulterium; nec illi copulati iam coniuges: ſed Chriſti adulteri atq. inceſti ſunt dicendi, quemadmodum dudum Ambroſij, Auguſtini, Cypriani ſententiis, & Concilij Carthag. Canone eſt demonſtratum.

Quare cùm nulla ſit in hoc articulo iuſta diſſenſionis Eccleſiaſticæ cauſa, ad ea quæ ſuperſunt eſt accedendum.

ANTITHESIS VIGESIMA TERTIA.

CAP. XLV.

Antitheſin de vnctione, quam dicimus, extremam, aggreſſuri Confeßioniſtarum Apologetici, agnoſcunt nobiſcum concorditer mandatam in Eccleſia diuinitus precationem (inquiunt. fol 171.) publicam pro pijs, qua ægroti, & alijs aduerſitatibus laborantes Eccleſiæ precibus publicis Deo piè commendantur. Deinde addunt de curatione medica ægrotorum, quam aiunt manſiſſe licitam, Prophetasq́ue & Sanctos multos fuiſſe profeßione medicos, Apoſtolosq́ue dono ſanandi diuinitus ornatos. Hæc controuerſiam non habent, ſed quæ ſua Antitheſi Catholicis obijciunt, nunc excutienda veniunt accuratius.

Conſenſus de publicis precibus pro ægrotis à Deo inſtitutis.

Papiſtæ hæc in ſuperſtitioſam (inquiunt fol. 172. ceremoniam & ludibria conuerterunt, conſecrato aut magico potius oleo morituros perungentes: cui addunt mortuorum inuocationes impias, &c.

LINDANI RESPONSIO.

Quæ aduerſarij ludibria & ſuperſtitioſa dictitant, Catholici ſolidis ſuorum maiorum veſtigijs inſiſtentes pia, religioſa, Chriſtiana, adeoq́ue Euangelica docemus atque obtinemus. Nam quod illi de oratione publica pro ægrotis diuinitus mandata affirmant, idem nos & de illa ægrotorum vnctione affirmamus, quæ publica cum precatione ſolemniter apud ægrotos fieri aſſolet.

Quemadmodum igitur Apologetici aſſerunt illam precationem publicam non eſſe inanem, quia diuinitus, inquiunt, mandata eſt: ita & nos illam vnctionem publicæ iunctam orationi non poſſe inanem eſſe, cùm ex D. Iacobi Apoſtoli verbis liqueat eam eſſe Apoſtolici & ſeculi, & inſtituti: hoc eſt, diſciplinæ certò Apoſtolicæ, adeoque Euangelicæ, quod reſtrictè hic nobis erit demonſtrandum, priuſquàm impuris, ne dicam impiis Confeſſioniſtarum maledictis reſpondeamus.

Originem Vnctionis extremæ Apoſtolici eſſe cùm ſeculi, tũ inſtituti.

D. Iacobũ Apoſtolũ docuiſſe Vnctionem Extremam eſſe Sacramentum, ex perpetuo conſenſu Patrum Orthodoxorũ demonſtratur.

Illud igitur D. Iacobi Apoſtoli capitulum, infirmatur quis in vobis &c. de Sacramentali vnctione, quæ peccatorum remiſſionem habeat coniunctam, accipiendum eſſe, claris admodum verbis aureum illud orationis flumẽ fundens Ioannes Chryſoſtomus docet: Libro enim de Sacerdotio beneficia collaturus, quæ à Parentibus, & quæ à Sacerdotibus accipimus Chriſtiani. Neque verò dum nos, inquit, Sacerdotes Deo regenerant ſolùm, ſed & poſteà condonandorum peccatorum habent poteſtatem. Infirmatur quis in vobis, ait ille, aduocet Presbyteros Eccleſiæ & orent pro eo, vngentes eum oleo in nomine Domini, & quæ ſequuntur. In eundem ſenſum & D. Auguſtinus moribundos conſolaturus hortatur non prætermittendum illud D. Iacobi præceptum, Infirmatur quis in vobis, &c. Ergo ſic roges de te & pro te fieri, ſicut dixit Apoſtolus Iacobus, imò per Apoſtolum ſuum Dominus. Ipſa videlicet olei ſacrati delibutio intelligitur Spiritus ſancti typica vnctio. Hanc Sacramentalem vnctionem D. Innocentius epiſtola ad Decentium Eugub. diſertius exponit: Non dubium eſt hanc Iacobi ſententiam, inquit, de fidelibus ægrotantibus accipi debere. & Paulò poſt, pœnitentibus iſtud Chriſma fundi non poteſt, quia genus Sacramenti eſt. Sic & Ven. Beda hunc D. Iacobi locum intelligendum ex Eccleſiæ Chriſtianæ conſuetudine docet, Illud enim, vngentes eum oleo, expoſiturus, hoc & Apoſtolos feciſſe ait, in Euangelio legimus, & nunc Eccleſiæ conſuetudo tenet, vt infirmi oleo cõſecrato vngãtur à Presbyteris, & oratione comitante ſanentur. Rurſus in D. Marcum ſcribens docet hunc vngendi oleo infirmos morem eſſe ſanctæ Dei Eccleſiæ traditum,

Chryſoſt. lib. 3. de Sacerdotio.

Auguſtinus appellat D. Iacobi præceptum.

Innocentius.

Beda.

» tum, vt Energumini (inquit cap. 6.) vel alij quilibet ægroti vn-
» gantur oleo pontificali benedictione conſecrato.

Theophylactus

Theophylactus loca illa duo & Iacobi, & Marci, de Sacra-
» mentali hac vnctione accipiẽda conteſtatur. Eſt igitur oleum,
» inquit, & ad labores vtile, & luminis cauſa, & lætitiam effi-
» ciens, καὶ σημαίνει τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δι' ἧς
» καὶ κόπων ἀναλλαττόμεθα, καὶ φῶς, καὶ χαρὰν, καὶ ἱλαρότητα πνευμα-
» τικὴν δεχόμεθα. Quod latinis ſonat: Ad hæc ſignificat Dei mi-
» ſericordiam ac ſpiritus ſancti gratiam, qua & laboribus libe-
ramur, & lucem, & gaudium, & hilaritatem ſpiritualem accipimus. Iſta enim ſpiritualia effecta operatur illius Sacramentalis vnctionis efficacia, quæ omnia externo illo ſigno vnà cum publica Eccleſiæ precatione luculenter ſignificantur, ſed typicè, vti cæleſtibus myſterijs dignum eſt.

Occumenius.

Similiter & apud Græcos omnes fuiſſe illam D. Iacobi ſententiam de Sacramento acceptã, teſtis nobis eſt Oecumenius
» in Cõ. vbi ait illa verba interpretaturus de perpetuo S. Vnctio-
» nis Extremæ apud Chriſtianos vſu, ἀλείψαντες ἐλαίῳ. τοῦτο καὶ τοῦ
» κυρίου ἔτι τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφομένου οἱ ἀπόστολοι ἐποίουν, ἀλεί-
» φοντες τοὺς ἀσθενοῦντας ἐλαίῳ, καὶ ἰώμενοι. Quod ſic Latinè conuertas: Poſtquã oleo vnxerint. hoc etiã, ait, quãdo Dominus inter homines adhuc verſabatur, Apoſtoli faciebant, dum oleo vngerent ægrotantes & ſanarent. Qui Oecumenij doctiſſ. viri commentarius multorum inſtar nobis fuerit, ſi quotidiano Eccleſiæ Græcanicæ vſu praxiq. Græcorum illuſtretur. In Euchologio Grȩco, quod ordinarij, ſiue Sacramẽtalis loco Grȩcis eſt, varia extant capitula, quȩ variam ȩgrotos viſitandi, Deoq. animam in cælos anhelantem commendandi formulam præſcribunt. Nos ex ijs bona fide delibabimus, quæ cõſenſum Eccleſiæ Græcanicæ atq. Latinæ in S. vnctionis ritu ſtatuere videntur, vt pijs lectoribus contrà iſtos temerarios nouatores liqueat ex eodem verbi Dei fonte natã apud omnes toto orbe Chriſtianos piam hanc extremæ Vnctionis ceremoniam.

A concordia Eccleſiæ Græcanicæ, quæ in hũc vſque diem ſacrato vngit oleo ſub finem vitæ & litaniam recitat.

Euchologion Grȩcis eſt, quod Latinis ordinarius aut Miſſale & Sacramentalis Codex.

Officium conſecrandi S. Olei infirmorum.

In capitulo vbi deſcribitur Sacri Olei Acoluthia, ſiue diuinum officium, vt Eccleſiaſtica phraſis vocat, quȩ à VII. Sacerdo-
» tibus ad prȩſcriptũ D. Iacobi peragitur, poſt Pſalmos plurimos,
» lecto Canone, & Acroſtiche, alijſq. Antiphonis, Troparijs &

Reſpon-

Reſponſorijs,ita oratio funditur: Deus miſericordiarũ reſpice ad deprecationem noſtram qui hodiè conuenimus in ſancto templo tuo χρίσαι θείῳ ἐλαίῳ νοσοῦντας τοὺς δούλους σου,vngere diuino Oleo ægrotantes ſeruos tuos. Deinde poſt quædam, ἔδωκας τὴν χάριν σου,διὰ τῶν σῶν ἐυδιλλάκτε, ἀποςόλων, φιλάνθρωπε, ἐλαίῳ ἁγίῳ σου θεραπεύειν πάντων πληγὰς, καὶ τὰς νόσους, διὰ ἐλέῳ σου πιςῶς τὸν προσιόντα,καὶ νῦν ὡς εὔσπλαγχνος, ἁγίασον,ἐλέησον,παντοίας νόσου, καθάρισον, καὶ τρυφῆς τῆς ἀφθάρτου σου καταξίωσον κύριε.

Diuinum Oleũ Græci piè appellant quod diuinis precibus conſecratũ eſt inuocato Dei nomine.

Quæ ita conuertantur: Domine reconciliatu facillime,atque humani generis amantiſſ. qui per Apoſtolos tuos gratiá tuam oleo tuo ſancto dediſti ſanandi omnium plagas & morbos, idcirco famulum tuum ad tuá miſericordiam accedenté etiam nunc domine miſericordiſſime ſanctifica & miſerere, omniq́. morbo expurga,& voluptate tua immortali eum dignare. Rurſus βλέψον ἀκατάληπτε, καὶ τὰ ἑξῆς, Reſpice Do.incompiehenſibilis de cælo propitius, & manu tua inuiſibili ſigna ô miſericors, noſtras infirmitates oleo tuo diuino, ſeruumq́. tuum ad te fideliter accurrẽtem,ſupplicantéq́. erratorum & lapſuũ ſuorum remiſſioné: ac dona ſanitatem cùm animæ tum corporis.

Litaniam legũt Græci quando S.Oleum conſecrant vti & Ro.Eccleſia in Paraſceue.

Poſteà vbi partem litaniç abſoluerint,ſic legitur: Oremus Dominum vt oleum hoc benedicat virtute & operatione,& deſcenſu Spiritus ſancti.tum recitata Epiſtola D. Iacobi,Infirmatur quis in vobis,& quæ ſequuntur: & Euangelio de Samaritano,fit oratio,Domine ſancte ſanctorum, principio,fineq́. carens,qui vnigenitum filium tuum emiſiſti,vt ſanaret omnem morbum,& infirmitatem animarũ,& corporum noſtrorũ, demitte ſpiritum tuum ſanctum,& ſanctifica oleũhoc &facſeruo tuo N. vncto εἰς τελείαν ἀπολύτρωσιν τῶν ἁμαρτημάτων,in perfectam redemptionem peccatorum ſuorum,& regni cælorũ hæreditaté.Lectis deinde variis D.Baſilij,aliorumq́. precibus verè Apoſtolicis pro ægrotãte,progreditur in mediũ Sacerdotũ is,qui ægrotum vnctione liniet: ac Sacerdotum princeps acceptum Euangelij Codicem capiti ægroti imponit, eidemq́. alij Sacerdotes manus imponunt, ac oratione finita, oſculatur æger S.Euangelium,καὶ χρίεται ἐκ τοῦ ἁγίου ἐλαίου παρὰ τῶν ἱερέων,vngiturq́. oleo ſacro à ſacerdotibus,dicentibus Pater ſancte, animarũ & corporum medice,& deinde admonet ipſum,& orar.

Epiſtola D. Iacobi legitur ad S. Olei conſecrationé vt fides auditoribus excitetur,alatur & augeatur.

„ Sic & alio cap. poſt preces verè pias pro ægrotante fuſas ſic „ habet Rubrica: καὶ ἀλείφει αὐτὸν ἁγίῳ ἐλαίῳ ἐκ τῆς κανδήλας vn„git eum oleo ſacro ex ampulla,& dicit,Pater ſancte,ſana hunc ſeruum tuum N.ab hac ſua tam animæ, quàm corporis infirmitate per gratiam Chriſti tui,vitæq́. eum reſtitue,ſecundum quod eſt tibi placitum. cui orationi publica Sanctorum plurimorum ſubtexitur litania ab illa omnibus Latinis nota nihil diſſimilis: quam paucis delibabimus in gratiam eorum,qui pacis Catholicæ,concordiæq́. Euangelicæ ſunt ex animo cupidi aut ſtudioſi. Hunc igitur in modum illic orat Eccleſia Græca, dum æger diuino perungitur oleo. πρεσβείαις καὶ ἱκεσίαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινοπόλεως τοῦ χρυσοστόμου, βασιλείου τοῦ μεγάλου, γρηγορίου τοῦ θεολόγου, νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ, τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγάλων μαρτύρων γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου. καὶ τὰ ἑξῆς. Quæ Latinis auribus ita ſonant: Interceſſionibus & ſupplicationibus Dominæ noſtræ intactæ atq. omnino incontaminatæ Dei genetricis,ſemperq́. virginis Mariæ, virtute honorandæ atque viuificæ Crucis, Sanctorum glorioſiſſimorum atque celeberrimorum Apoſtolorum, Sancti patris noſtri Archiepiſcopi Conſtantinopolitani Iohannis Chryſoſtomi,Baſilij magni,Gregorij Theologi,Nicolai mirifici,Sanctorum glorioſiſſimorú Martyrú, Gregorij Trophęophori. &c.

Litania Eccleſię recitatur quando ægroti S. oleo vnguntur apud Græcos.

S.Maria. SS. Apoſtoli S.Ioã Chryſ. S.Baſili. S.Nicolae. S.Georgi.

Ex D.Ambroſio cõſtabilitur S. Olei conſecratio, & infirmorum vnctio cum Litania.

Copioſius hæc commemoranda duximus,quòd formulam publicæ precationis,quę etiamnum apud Catholicos obtinet, non modò contineat: ſed quòd eadem etiam D. Ambroſij nomine in antiquiſſimis codicibus extare inueniatur. Sic enim Louanij in Bibliotheca Reuerédiſſ. D. Nicolai Ruterij Epiſcopi Attrebatéſis legitur, Benedictio olei infirmorum Ambroſiana: quam bona ex parte hiſce ſubtexere placuit, quòd ad ſtabiliendam Catholicam huius quęſtionis de loco D.Iacobi doctrinam haud mediocriter conducere videbatur. Sic igitur illic orat D.Ambroſius vir Chriſtianiſſimus: In tuo nomine omnipotens Deus ✠, & in Ieſu Chriſti filij tui Domini noſtri ✠ ſigno, & in virtute ✠ Spiritus ſancti hanc exorcizamus, ſimulque ſanctificamus creaturam olei: quia ita Benedictus Dominus

Oratio D. Ambroſij ſuper Oleo infirmorú.

minus noſter per Apoſtolos ſuos declarare dignatus eſt, dicẽs: Si quis infirmatur in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini : & oratio fidei ſaluabit infirmum : & ſi in peccatis fuerit dimittentur ei. Et iterum, omnia poſſibilia credẽtibus docuit. Et vt cunctum ſeculum eius claritate ſaluaret, ſic locutus eſt, dicens: Petite & dabitur vobis. Quęrite & inuenietis; Pulſate & aperietur vobis. Quapropter Domine tua ineffabili bonitate reperta, ſubmiſſis precibus credẽtes nullum alium Deum, niſi te Domine, qui diues es in miſericordia, celeriterque ſubuenis, peritiſſimum medicum te imploramus, vt apertis cælis Spiritus ſancti velocitate deducta virtutis tuæ medicinam in hoc oleum propitius infundas, deſcendatque in illud Domine, potentiæ tuæ donũ, deſcendat claritas, & origo virtutum, deſcendat lenitas & puritas ſanctitatis. Exorcizetur tuæ ✠ crucis vexillo, benedi ✠ catur dextera maieſtatis tuę, & cor ✠ roboretur filij tui Domini noſtri redemptoris ſignaculo. Præſto ſint Domine Angeli & Archangeli, & omnis militia cæleſtis, adſit Apoſtolorũ ac martyrum & fidelium Sacerdotum, atq. omnium ſanctorum tuorum digniſſima oratio : ſub quorum præſentia dum in tuo nomine, Domine Ieſu Chriſte, hoc vnguentum compoſitionis, & commixtionis ad liniendum infirmis corporibus dederimus, continuò peragratis viſceribus eorum omnem violentiam euomant fellis. Quam D. Ambroſij precationem qui diligenter expenderit, agnoſcet eandem ei fuiſſe fidem, eandemq. de D. Iacobi loco ſententiam, quam dudum Eccleſię Græcanicæ fuiſſe oſtendimus. In eandem ſententiam & in D. Bernardi vſque ætatem fuiſſe illud D. Iacobi capitulum à Latinis omnibus acceptum, videre eſt ex eius libris, quos de vita S. Malachiæ ſcripſit, demonſtrans eum hac quoque vngendi ceremonia ex ritu Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe vſum.

D. Ambroſius B. Iacobi locũ, Si quis infir. intellexit de oleo infirmorum.

Inuocatio Sanctorum ad S. Olei Ambroſianam conſecrationem.

D. Bernardus ſuperioribus conſentit.

Porrò de conſenſu Eccleſiarũ tam Orientaliũ, quàm Occidentaliũ in hoc doctrinæ capite nulli eſt dubitãdi locus apud eos qui Cõcil. Florẽt. illi celeberrimo aliquid fidei tribuẽdum arbitrantur. Ibi enim diſertis admodũ verbis in formula fidei

Græci & Latini in Concilio Florentino D. Iacobi locum cõcorditer interpretantur de Sacramento Extremæ Vnctionis.

antè affirmabant, cati iſti Confeſſioniſtarum patroni diuinitus mandatum precationem publicam pro ægrotis, qua Deo piè commendátur. Neque ea precatio (inquiebát fol. 171.) eſt inanis. Cur ergo nunc reprehēdunt Catholicos, quòd docēt ęgrotos conſequi peccatorum remiſſionē; cùm id non tam tribuamus ſoli vnctioni, quá publicæ orationi illi coniunctæ: Oratio enim fidei, inquit Iacobus, ſaluabit infirmum: & ſi in peccatis fuerit, remittētur ei. Auditis promiſſionē de peccatorū remiſſione, quam ad publicam illam & vnctionem & orationē conſequūtur ægroti. Quare mera calumnia eſt, quod in huius Antitheſeos concluſione iſti Anonymi Confeſſionis Auguſtanæ defenſores euomunt, hæc impia eſſe & contumelioſa (inquientes fol. 172.) in meritum filij Dei manifeſtiſſimum eſt, tribuere creaturæ & rancido oleo, quæ tribuenda eſſent vulneribus Chriſti O cæcos calumniatores, quos inuida fratrum rabies à vero ſuis ipſorum verbis dudum conteſtato conſpiciendo excæcauit! Aiunt nos creaturæ tribuere peccatorum remiſſionē. Atqui ipſi ſui præcalūniandi rabie obliti recitarunt nos ægrotis imprecari peccatorum remiſſionem hac verborum formula: Per iſtam vnctionem, & piiſſimàm ſuam miſericordiam indulgeat tibi Deus. An quod piiſſimæ Dei miſericordiæ tribuitur, non etiam Chriſti vulneribus tribuitur? An ea nobis ſine Chriſto ſperanda eſt, an nō diſertè tales precatiunculæ omnes ſolemni illa precandi formula concluduntur per Chriſtū Dominum noſtrum? Viderit ergo candidus iſtarum controuerſiarum arbiter, quònam iſti delecti Confeſſ. Auguſtanę defenſores agantur atque raptentur ſpiritu; qui tam rabido calumniandi œſtro perciti non vident ſe ſuis verbis iacere iugulatos.

Aſyſtaton.

Calumnia.

Alterum Aſyſtaton ſeruliſ.

Quod enim per Chriſti meritum rogatur, vt Deus ſua miſericordia ignoſcat ægrotantibus, non creaturæ, non vnctioni, non oleo, ſed vni Chriſto tribuitur redemptori atq. ſaluatori.

Proinde illud Epiphonêma, quod præclaris iſtis ſtratagematibus ad fouenda inter fratres pernicioſa diſſidia, ad diſcordiam exitialiter alendam, ad concordiam ſemel profligandam inuidè comparatis ſubtexuerūt, peſtilentiſſimo, imò ſathanico infectum eſt veneno. hoc quid aliud eſt, inquiunt fol. 172. quàm deturbare Chriſtum de ſuo loco, & idolum reponere?

Calumnia plus quā ſathanica.

O cæcas hominum mentes! ô maleuolam calumniandi rabiē! ô inuidam iſtorum Confeſſ. Auguſtanæ defenſorum maleuolentiam! qua perciti nihil penſi habent quid dicant, quid faciant; modò deſideratam pijs omnibus violent, imò diſcerpant atque diſtineāt concordiā inter Chriſtiani nominis fratres, facillimè, ſi per iſtos liuidos almæ pacis perturbatores liceat, coalituram. An Catholici Chriſtum ſuo loco deturbamus, quia eum nobis ſua dona variis viis, variis remediis, varijs Sacramentis communicare docemus? Viderint pij arbitri vtri ſalutarem Chriſti gratiàm Chriſtiano gregi inuident, an qui ſeptem quaſi carnalibus eius meritum in animas noſtras ſanādas, expiandas, ſanctificandas ſalutariter profluere docemus: an vos qui tantùm duobus, imò vix vno? Verùm iſta Collatio alibi erit oportunius perſequenda.

Calumnia inſanis capitibus digniſſima. Sed cuius obſecro eſt furoris Catholicos accuſare idolum in Chriſti locum reponere, qui peccatorum remiſſionem fratribus ægrotis per publicam Eccleſiæ precationem, adhibita vnctione Apoſtolica, & per piſſimam Domini Dei miſericordiam imprecamur? an ſatis ſobrij cenſendi Catoniani iſti Confeſſ. Auguſtanæ defenſores? qui non ſolùm ſuorum prius verborum obliti, ſed tam inſana, tam impia, tam ſacrilega de fratribus audent confingere, tamq́ue nefaria exprobrare?

Epilogus. Quare facillima erit & in hoc doctrinæ capite optatæ pijs omnibus concordiæ ratio: cùm aduerſarij præter impudentem inficiationem, & impudentiorem calumniam adferant nihil, quod Eccleſias diſturbet, nedum diſtineat diutius. Videt enim lector candidus, vt opinor, Catholicos verbo Dei & perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſu nixos nihil nouum inuehere, ſed antiquam obtinere Catholicæ Chriſti Eccleſiæ, perſpicuo Verbo Dei hauſtam, perpetuoq́ue Orthodoxorum Patrum cōſenſu confirmatam doctrinam. Quare ad vltimam igitur veniendum eſt Antitheſin, quam de Traditionibus pontificiis inſcribere placuit.

ANTI-

ANTITHESIS VIGESIMA QVARTA.

DE TRADITIONIBVS PONTIFICIIS.

Poſteaquàm Euangelici iſti, ſi ſuperis placet, in Euangelica Chriſti Domini cùm Dogmata, tū Sacramenta ſuo pro more ſunt, quodlibido tulit, debacchati, xxiiij Antithesin faciunt de Traditionibus Pontificijs, quas vt in inuidiā apud imperitos traducant, odiosè admodum, longoq́ catalogo enumerant ſacras ceremonias, ſiue ritus Eccleſiaſticos, quos illi vna voce appellare non verētur cultus ſuperſtitioſos, impios, magicos, diabolicos, Idololatricos, ipſaque adeo idola, à Rom. Pontificibus ad Chriſti meritum obſcurandum, ipſumq. Chriſtum ſuo loco deturbandum eſſe inuecta.

Pias Catholicorum ceremonias blaſphemant aduerſarij diabolicas, Magicas & Idololatricas: quibus tamen ipſi adeò Proteſtantes nō pauci in hunc vſq. diē pią vtuntur.

RESPONSIO LINDANI.

Iſthæc blaſphema omnia ne ſine ratione dixiſſe noui Confeſſioniſtarū delecti defenſores videātur, aliquot ſacra prophanis ſuis intermiſcent maledictis Scripturaiū loca: quibus quod aiunt, cōfirmaſſe putari volūt. Ea nos initio demōſtrabimus nō pugnare cum ritibus, ſiue ceremoniis Eccleſiæ Dei Catholicę.

Deinde nullas apud Catholicos eſſe oſtēdemus ceremonias, ſiue Ritus ſacros, qui nō verę pietatis cuſtodes, myſteriorū vmbrę, veręq́. Apoſtolorū aut ſaltē Apoſtolicorū virorū traditiões eſſe conuincātur: Ideoq́. iurè obtinendos, tantū abeſt vt impij ſint, magici, diabolici, aut quod blaſphemant, Idololatrici.

Qua Methodo hæc Antitheſis refutanda.

Poſtremò quia immēſum quendā Rituū Eccleſiaſticorum obijciunt cumulū, nullo ordine conglomeratū, nulla ſerie contextū, nos vt rebus ſtudio aduerſariorū obſcuratis aliquid affundamus lucis, certas in claſſes illos digeremus, vt facilior ſit veritatis victoria, vbi innato ſuo fuerit lumine illuſtrata.

Loca ſcripturarum contra pios Ritus Eccleſiaſticos ab Anonymis Confeſſioniſtarum patronis obiecta, ſuo germano ſenſui vindicata.

Aduerſarij vt Eccleſiaſticos viros Catholicos magis in inuidiam apud prophanos ſuos Dominos traducant, aliū fingunt ceremoniarum Eccleſiaſticarum finem, quàm verè habent. Aliorſum quoque detorquent quàm ſunt à piis Maioribus noſtris aut inſtitutæ, aut obſeruatę. De traditionibus humanis inquiunt, fol. 172. inſtitutis ad placandum Deum, ad promerendam gratiam, aut ſatisfaciendum pro peccatis, expreſſè vtitur Chriſtus in Euangelio regula quæ exſtat apud Eſaiam Prophetam, fruſtrà me colunt mandatis hominum.

Quibus nam ſtrophis vtantur aduerſarij.

Atqui negamus Catholici talia vlla eſſe mandata hominũ apud nos,ad placandũDeum,aut promerendã gratiã inſtituta.

Siquidem omnia quæ hunc ad finẽ faciunt, mera eſſe diuina docemus mandata,expreſſaq́. Chriſti Domini oracula, aut manifeſta Spiritus ſancti inſtituta. Hæc enim omnia aut diuino Chriſti ore nobis ſunt promulgata,aut ſacroſancta Apoſtolorum ſiue diſcipulorum ſpiritu Dei afflatorum traditione atque diſciplina,perpetuiſq́ue piorum moribus prodita.

Eſaias contra Pharizæorum deuteroſes agit. Chriſto interprete:nõ contra pias Apoſtolorum ceremonias aut traditiones diuinitus inſtitutas.

Non ergo Eſaiæ regula cõtra Chriſtianos ritus loquitur:ſed cõtra mãdata Pharizaica;cõtra deuteroſes;cõtra impias ipſorũ traditiones diuinis mãdatis repugnãtes:de quibus & Chriſtus ipſe Dei ſapiẽtia atq. cæleſtis veritas diſertè illã interpretatur.

Quod autẽ delecti Cõfeſſioniſtarũ Patroni de Eccleſiaſticis affirmãt ritibus,eadẽ facilitate negatur,qua affirmatur. Idola eſſe aiunt,negamus:aliud nos inuehere aiũt Euangeliũ,quàm ab Apoſtolis eſt annunciatũ:negamus. Adhæc adnotant aduerſarij diuinã ſcripturam aduerſus hæc æternum,immutabile & expreſſum Dei mandatum proponere,fugite Idololatriam. Idem docemus & nos, oſtẽdentes priſcos Eccleſiæ ritus,quos Catholici pia maiorum obſeruatione per manus ab incunabulis vſque Chriſtianæ Religionis traditos obtinemus,nõ eſſe Idola:ſed nouata iſthæc Euangelicorũ prorſus omniũ dogmata demonſtramus vera eſſe priſcorum hæreſiarcharũ ſomnia, germanaq. Idola:quibus,vti & olim, Cacodæmon verã diuini cultus obſcurare,imò reipſa Euangelicã delere conatur religionem,& ipſiſſimã Chriſti Ieſu doctrinã abolere. Quorũ hæreſiarcharũ dogmata dũ Euãgelici (vti alibi ſolis luce demõſtrauimus clarius) pro Euãgelio deſerta Eccleſiæ Dei Catholicæ doctrina ſuſcipiũt,ſibi nõ cauere à Pſeudoprophetis cõuincimus, ſed Pſeudoapoſtolos pro Apoſtolis: miniſtros Antichriſti, pro Chriſti ſeruis;impoſtores diaboli in angelos lucis ſeſe transformãtes pro Euangeliſtis admittere liquet. Vnde irrefragabiliter efficitur Confeſſ. iſtos veriſſima impoſtoris diaboli colere Idola.

Vide Dialogos noſtros de animi tranquillitate.

Proteſtãtes verè conuincantur Idololatræ quòd impia hæreſiarcharum Idola nũc Euãgelij ſtudio à veteratore ſathana eiuſque ſatellitibus fucata & renouata ſuſcipiunt, colunt, adorant. Iſtorum Idolorum quæ apud Proteſtantes in pretio ſunt Catalogum dabit Apologetici Epilogus.

In ipſos ergo verè quadrãt,quę in nos immeritò,falſoq́. cõglomerãt diuinarũ ſcripturarũ capitula ex 1. Pſal. &c. Itẽ ex Canonibus,& PP. ſententiis:quando præcipitur vt nos ſeiungamus ab Idololatris:quibus nos ad vnũ omnibus anathema dicimus.

Cùm igitur hæc in nos quidẽ aut verè dicta,aut aptè in nos qua-

quadrare pernegemus: cõtra illi affirmare, imò exprobrare nõ dubitẽt tãta animi cõtentione, vt in huius antitheſeos epilogo ſubijcere nõ puduerít: Hęc Idola, inquiunt, Papiſtica, hos ritus magicos cultus ſuperſtitioſos, impios, diabolicos, vná eſſe ex illis præclaris cauſſis, propter quas ſtatus & Imperij ordines, qui Confeſſionem Auguſt. Carolo. V. Auguſtę exhibitá amplectũtur, diſceſſionẽ à Rom. Eccleſia neceſſariò fecerint, quid obſecro ſupereſt aliud, quá vt omiſſo atq. pręciſo huius cõtentionis fune oſtendamus ritus Eccleſiaſticos, ſiue Ceremonias Catholicis vſitatas non eſſe impias, magicas, diabolicas, Idololatricas, ſed verè pias, Apoſtolicas, Euangelicas? fol. 180. fol. 193.

Quãquam Anonymi Cõfeſſioniſtarũ Apologetici duo faciãt diſtincta capita de Traditionibus humanis & cultibus Idololatricis: nos tamẽ vtrũq. eadẽ perſtringemus opera, quòd ad eundẽ hæc pertineãt ſcopũ, eundẽq. reſpiciãt finẽ, videlicet vt iuſtam diſſeſſionis illius Abyronicæ, ſacrilegiq. ſchiſmatis defuiſſe Imperij Ro. Ordinibus & Germanię Statibus cauſam demonſtremus. Cũ enim ipſi eadẽ illa fœdè commiſceant, aptius vno tractatu complectemur. Traditiones enim illas, quas dicunt humanas, cultus quoque appellant ſuperſtitioſos, & Idola Papiſtica. fol. 173. fol. 173.

Iam vt illa omnia vno verbo ſemel aboleant aduerſarij, ſacros Eccleſię Dei Catholicæ ritus, ceremonias atq. cultus irridẽtes, imò blaſphemãtes vocant cultus ſuperſtitioſos, ritus magicos, impios, diabolicos, adeoque Idola Papiſtica; quibus nominibus omnia perſtringũt acerrimè, quæ apud Catholicos religioſa cõ- 1. Timoth. 4. ſecratione, piaq. diuini nominis inuocatione ad certũ aliquẽ ſacrum cultũ, ſiue humanũ vſum aptãtur, & D. Paulo teſte ſanctificantur. Horũ aptiſsimè fiet ſuas in claſſes diſtributio, ne quis omnia pari dignitatis, aut ſanctimoniæ gradu exiſtimet aut collocata, aut accipienda: vbi anteà demonſtrauerimus certarum rerum conſecrationem Chriſtianis vſitatam verè eſſe Euangelicam & Apoſtolicam.

Conſecrationis autẽ nomẽ hîc nobis idẽ eſt, quod vulgò benedictio, ſiue ſanctificatio vocatur: quãdo cũ oratione ad Deũ Opt. Max. fuſa diuinum ipſius nomen atq. poteſtas certo ritu ſuper creaturas inuocatur. Porrò inuocare Dei nomen ſicuti & orare, nullus impium dicere poteſt, aut nefarium, qui modò Conſecratio quænam ſit Catholica.

Athei nomen velit effugere. Sed quòd certo ritu diuinum nomen ſuper creaturas conſecrandas piè, ritè atque Chriſtianè inuocetur, in controuerſia poſitum eſt.

Origines Eccleſiaſticarum conſecrationum eruũtur ex verbi Dei oraculis & prophetarũ factis.

Hanc autẽ creaturarum conſecrationẽ in diuinũ cultũ ſiue humanũ vſum eſſe legitimã, piã adeoq. ipſi Deo gratã, teſtãtur nobis diuinorũ Patriarcharũ ſacrorumq. prophetarũ cùm dicta tum facta. De Iacob ait, Moyſes, quòd lapidem, cui indormiens viderat angelorũ aſcenſum atq. deſcenſum, euigilans erexit in titulum, fundẽs oleum deſuper: ſiue vt eſt apud. 70. καὶ ἔστησεν αὐτὸν στήλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτ. quod eſt, ſtatuit illum in columnã, & effudit oleũ ſuper ſummitatẽ eius: de quo inferius adiecit, lapis iſte erit mihi domus Dei.

Quinimò Dei iuſſu Moyſes tabernaculum, arcam teſtamenti, menſam, cãdelabrum, altaria, & vniuerſa quæ ad cultũ eorum pertinent. Aaron quoque & filios oleo vnctionis ſancto vngebat. Quæ Deus ipſe hoc vnguẽto, Exo. 30. cap. præſcripto, teſtatur ſanctificari: imò eſſe ſancta ſanctorum, & Sacerdotes hoc ipſo oleo ſanctificari, vt ſacerdotio fungantur.

Sed has conſecrationes dicent aduerſarij Moſaicas, typicas, Iudaicas: ideoq. vnà cum Moyſe eſſe abolitas, Chriſtianiſque hominibus illicitas.

Quod equidem de illis Moſaicis ad tabernaculũ vetus, & ſacrificia Aaronica pertinentibus vt libenter conceſſero: puta non eſſe nunc illis antiquo ritu præſcriptis vtendum, quia falſæ nunc eſſent, (nam futurum ſignarent, quod iam expletum: vnde hac parte ſunt antiquatæ) ita res ipſa declarat ipſum conſecrationis genus non eſſe impium, irreligioſum, aut Deo ingratum, etiam vbi nullum eſt diuinum mandatum.

Quod vno D. Iacob patriarchę exẽplo fit longè manifeſtiſſimum, qui ſua ſpontè, vltroneaq. religionis pietate lapidẽ oleo perfudit. Quod autem conſecratio ſiue benedictio, & ſanctificatio legitimè certo ritu apud Chriſtianos quoque fiat, nunc Euangelicis eſt demonſtrandum exemplis.

Noui teſtamẽti exẽplis docetur variarũ rerum benedictio & conſecratio. Ex Chriſti Domini facto.

Chriſtum Dominũ ait Marcus illos piſciculos turbę alumnos benedixiſſe atq. εὐλόγησε, id eſt inuocatione diuini nominis cæleſtem vim ipſis piſciculis impetraſſe, vt tantis turbis nimirum ad alimentum ſufficerent. Benedixit illis, inquit, ne temere putet Chriſtianus lector benedictionem, ſiue Chriſti

ſti Domini εὐλογίαν, hoc loco ad gratiarum actionem Dei pertinere. Illos piſciculos, inquit, benedixit, vt diſertè D. Marcus diſtingueret hanc Chriſti Domini benedictionem à gratiarum actione, quæ dudum præceſſerat in panum illorum ſeptem benedictione.

Habes hîc lector Chriſtiane, Chriſti Domini luculentam creaturarum certo ritu cõſecrationem: hoc eſt, cum oratione, & imprecatione ſiue εὐλογίᾳ benedictionẽ: quàm ne quis imperitior exiſtimet ſolùm gratiarum actionẽ ſignificare, D. Paulus diuinam myſterij Euchariſtici conſecrationẽ declarás, Calicem appellat, τῆς εὐλογίας ſiue conſecrationis. Ait enim Calix benedictionis, cui benedicimus, ſiut vti Græcè eſt, ὃ εὐλογοῦμεν quem benedicimus, & conſecramus. vti eſt apud Oecumeniũ ὃ εὐλογοῦντες κατασκευάζομεν, οἶδας ὃ λέγω, id eſt, quem benedicentes & conſecrantes conficimus: Noſti quid dicam. hunc in modum D. Auguſtinus etiá contra Fauſtum lib. 20. cap. 22. explicat. Panis & calix non quilibet, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur. Similiter Serm. de verbis Euangelij, non omnis panis, ſed accipiens benedictionẽ Chriſti, fit corpus Chriſti. Porrò Sacerdotes exẽplo Chriſti panem & Calicem myſticum benedicere ſiue conſecrare, ex eo fiet manifeſtiſſimum, quòd Chriſtus Dominus non ſolùm in cœna panem benedixerit, quod latina Eccleſia in Sacrificij Canone affirmat: ſed etiá in Emaunte, quando duobus diſcipulis peregrina ſpecie apparens ſuum corpus ſacroſanctum tradidit, quemadmodum D. Chryſoſt. Theophylactus, Beda, & alij dudum Antitheſi 20. recitati conteſtantur. Quod autem panem in Emaunte conſecrauit, D. Lucas cap. 24. teſtatur. Accepit panem, inquiens, ac benedixit, εὐλόγησεν, conſecrauit. Sanè D. Chryſoſt. hunc in ſenſum interpretatur in Cõment. Cùm erga benedictum panem porrigit, ait, aperiuntur oculi eorum vt eum cognoſcant.

D. Paulus ait Calicẽ Domini conſecrari. 1. Corinth. 10.

In cœna vltima Chriſtus Dominus panẽ cõſecrauit, vt & in Emaunte.

Iſtud ex Theophylacto plenius intelligas, qui ſic in D. Lucam ſcribit. αἰνίττεται δέ τι καὶ ἕτερον, ὅτι τοῖς μεταλαμβάνουσι τοῦ εὐλογουμένου ἄρτου Inſinuatur & aliud quiddam, putà quòd oculi eorum qui conſecratum panem accipiunt, aperiuntur vt agnoſcant illũ. Ingentem enim & ineffabilem virtutem habet caro Domini.

Non ſola oratione Chriſtus Dominus eſt vſus in conſecratione, ſed aliis etiā ſignis.

His ex teſtimonijs liquet Chriſtū Dominū certo ritu, id eſt, certa orationis atque inuocationis adhibita formula creaturas Dei bonas benedixiſſe & conſecraſſe. ſed an aliud prætereà ſignum orationi adhibuerit, nunc reſtat inueſtigandum.

Vide Miſſam Aethiopū Romæ editam.

Quo ritu Chriſtus benedixerit aut conſecrarit panem in cœna nouiſſ.

Cúm pueros ſibi adductos precibus Deo patri commendaret, manus imponit eorū capitibus, quod an fecerit directis manibus, an decuſſatis, an alia figura & ſchemate inſtar. D Iacob Patriarchæ, an more ſacerdotū Aethiopiæ manibus inuerſis, nobis quidem ignotū adhuc & incertum eſt. Verùm in cælos rediturus Apoſtolis ſuis, ait Lucas, eleuatis manibus benedixit. Vides hìc alium ritū à Chriſto Domino adhibitum, pręterquā enim quòd bene precabatur eis, videtur & ſigno aliquo externo hanc notaſſe, ſiue conſignaſſe imprecationem: quod an fecerit ritu Aaronico, extenſis ſuper ipſos palmis: vti Iudaici Sacerdotes temere benedicūt; an ritu Chriſtiano, quo & Epiſcopi peracta re diuina, in medio relinquimus.

Qua ceremonia Chriſtus vſus dum Apoſtolis benedixit calū aſcēſurus.

Chriſtū D. in benedicendo vſum eſſe S. Crucis ſigno.

Certè antiquiſsima habet Eccleſiaſtica traditio Chriſtū dominū aquā in vinū ad nuptias illas Euāgelicas certo ſignaculi genere cōmutaſſe. vnde ſolēnis ille hymnus paſchalis, qui ſacro baptiſmatis fonti ex Apoſtolorū traditione conſecrando (vti „ mox veniet demōſtrandū) adhibet, diſertè nobis teſtatur Chri„ ſtum admirādo ſuæ virtutis ſignaculo aquā cōuertiſſe in vinū. Quod an ad ſacroſanctum dominicę crucis ſignū ſit referendum, equidē nō affirmarim. Sed ꝙ in cęlos rediturus ſuis diſcipulis facto S. Crucis ſigno benedixerit, ex Chriſtiana diſciplina D. Hieronymus videtur non obſcurè aſtruere. Illam enim Eſa. 66. cap. pericopen, Venio cōgregare omnes gentes, & omnes linguas, & venient & videbunt gloriam meam, & ponā in eis ſignū, ſiue vt 70. καὶ καταλείψω ἐπ' αὐτῶν σημεῖον, & dimittam ſuper eos ſignum: hanc, inquam, pericopen Eſaiæ explicaturus

Hiero. Cōment. in Eſaiam.

D. Hieron. Venient autē omnes, inquit, vt videant gloriā Dei, „ & ponet in eis ſignū: quod in Ezechielis principio ſub Tau lit„ terę Hebraicę interpretatione mōſtratur, quo ſigno qui fuerit „ impreſſus, manus percutientis effugiet. Hoc & poſtes domorū in Ægypto ſignabātur, quādo pereūte Ægypto ſolus Iſraël māſit illæſus, &c. Hoc nobis ad patrē aſcēdens Dominus reliquit,

Metaphraſtes in vita S. Thomæ.

ſiue in noſtris frontibus poſuit, vt liberè diceremus, ſignatū eſt ſuper nos lumē vultus tui Domine. Sic & Symō Metaphraſtes in vita

vita D. Thomæ annotatum reliquit Chriſtum Dominũ die "
Aſcenſionis, vbi de ſua à Patre donata diſſeruiſſet poteſtate, "
atq. ex ſcripturis Apoſtolos cõfirmaſſet, ſublata manu eis be- "
nedictionẽ immiſiſſe. Ab hoc igitur auctore Chriſto domino "
cruce nos ſignandi pia ceremonia, ritusq. Chriſtianus fluxiſſe videtur, quẽ & Apoſtoli præter orationem aut manus impoſitionem nõ modò ſuis in Chriſto filiis ſolent imprimere, frontibusq. ipſorũ ad Chriſti Domini gloriã trophæũq. celebrandũ pingere ſed ſanctificandis etiã creaturis perſpicuè adhibere. cuius rei teſtẽ irrefragabilẽ adferimus D. Chryſ. com. 1. Tim. 4. vbi D. Paulus ſuũ Timotheũ inſtituens, imò Chriſtianæ pietatis eruditiſſimum plenius abſoluturus, docet quánã ratione bonas Dei creaturas Chriſtianis traderet vtendas. Cùm enim illa ætate quidam Iudaiſmi fermento imbuti à quibuſdam cibis tanquam immundis, vel Idolothytis præciperent piis abſtinendum, alios etiam prophetat venturos, qui Dei dona ceu mala & abomináda ſtatuerent, certam præſcribit regulam, qua pij ſi vtantur, nihil ipſis erit immundũ; puta ſi cum gratiarum actione atque ſolemni oratione percipiantur: id eſt, ſi adhibita illa gratiarum actione & conſueta illa oratione cibis vtantur. quæ tunc Apoſtolico ritu hominibus Chriſtianis fuit vſitata.

Apoſtolos præter oratione ac manus impoſitionem ſignoS. Crucis fuiſſe vſos in cõſecrãdo, aut benedicendo.

Siquidem addit, Sanctificatur enim per verbũ Dei & orationem. Quòd ſi talis igitur adhibeatur à Chriſtianis gratiarum actio, qua ſibi per orationem ſiue ἐντεύξιν interceſſionem & verbum Dei (ſic enim accipiendum per inuerſionẽ admonet Oecume.) ſanctificatur, nihil eſt omnium, quod ſit Chriſtiano homini reijciendum ſiue reſpuendum. Nam ſanctificatur, ait Paulus. Qua in voce ἁγιάζεται ſanctificatur, nobis ſita eſt certa huius controuerſiæ victoria. Liquet enim creaturas alioqui bonas & mundas per orationem, id eſt, piam ſupplicationem ſiue interceſſionem ad Deum fuſam, & per verbum Dei, id eſt, illam diuini nominis inuocationem, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſanctificari. hoc eſt, ſanctas fieri, quod vox Latina & Græca ἁγιάζεσθαι planius ſonat, ſuffragantibus veterum PP. cõmentariis, quàm vt fruſtrà ſit diffuſius explanandum. Quinimò Chriſtus docet Tem-

Sanctificari res bonas per orationẽ & S. Crucis ſignum, ait Chryſoſtomus

Matth. 23. Tēplū ſanctificat aurū oblatum, & altare Victimas, quia conſecratum erat.

plum Domini ſanctificare aurum,& Altare donaria. Quòd ſi vinum igitur, carnes, aliaque eduliorum genera per verbum Dei & orationem ſanctificantur, cur non & conſecrantur? an aliud eſt conſecrare, quàm ſacrum in vſum inuocato Dei nomine conuertere? Hoc ſi nemo citra improbam impudētiæ notam ire poteſt inficias, age pergamus demonſtrare D.Paulum præter orationem, ſiue diuini nominis inuocationem alium etiam corporalem adhibuiſſe ſuis conſecrationibus,ſiue ſanctificationibus ritum.

» D. Chryſoſtomus Apoſtolicæ diſciplinæ in primis,ſi quis » alius,doctiſſimus, illum ediſſerens locum ſic habet: Sanctifi- » catur per verbum Dei & orationem: non quia immundum eſt, ideo ſanctificatur, abſit. duo igitur capita ponit: vnum, quòd creatura nulla communis eſt: ſecundo, quòd & ſi communis ſit,medicamentum in promptu eſt. Signum illi crucis imprime, gratias age,Deo gloriam refer,& protinus immunditia omnis abſceſſit. & infra: Num ſuilla caro immunda eſt? Non, ſi cum gratiarum actione percipitur, crucisque ſignaculo. Vbi animaduertendum quòd apud Chryſoſt. Græcè legitur σφράγισον,& μετὰ σφραγῖδος,piè ac Chriſtianè verſum eſſe per ſignaculum Crucis. De hoc enim ſignaculo Chriſtianis noto apud Chriſtianam concionem loquitur D.Chryſoſtomus.

Quòd ſi Apoſtoli Pauli ſenſum germanè interpretatur D. Chryſoſtomus, vti apud doctos, pioſque omnes eſt indubitatiſſimum, D. Paulus in ſanctificandis cibis vtebatur & ipſe ſacro almæ Dominicæ crucis ſignaculo. An aliud Timotheo præſcripſiſſe Paulum putes, quàm ab ipſo iam pridem quotidianis didicerat exemplis? Imò non tradit D. Paulus, quo nouo ritu ſit cibus ſanctificandus: ſed demonſtrans quid Chriſtianis ſit ſolemne & vſitatum, ait ſanctificari cibos per verbum Dei & orationem. Medicamentum, inquit Chryſoſtomus, in promptu eſt ô Timothee, ſi quis exiſtimat cibos vel ſuillam eſſe immūdam,gratias age, ſignum crucis illi imprime. Quod D. Paulus in eſculentis ſiue poculentis faciendum monuit. Hoc D. Petrus Romæ ipſis hominibus adhibuit, vbi Nympham,eiusque familiam ſigno S. crucis inſignierat.

D.Petrus Romæ familiam Nymphę ſigno S.Crucis titulauerat, ait Ambroſius.

nierat. D. Ambr. enim Comment. ad Ro. teſtatur omnẽ eius familiam crucis ſigno fuiſſe titulatam.

A D. Petro igitur didicêre Romani, quod à D. Paulo Timotheus & Epheſini, alijque toto orbe Chriſtiani. Vnde ſi quis colligat ſolemnem hunc Chriſtianis vbique omnibus morem, qui ad menſas cum diuini nominis inuocatione atque crucis dominicæ benedictione conſecrandas, frontemq. varia de cauſa, pectúſue muniendum, & S. cruce obſignandum paſſim obtinet, fluxiſſe; nihil à vero aberraſſe mihi quidem videatur. Siquidem Tertullianus ſuæ ætatis, id eſt, anno circiter 160. publicos mores Chriſtianos depingens narrat ad omnem progreſſum, ad aditum, ad exitum, ad ſedilia, ad lumina, ad menſas denique, Chriſtianos de more frõtem crucis ſignaculo terere conſueuiſſe. Teſtatur & Origenes lib. 3. in D. Iob, Chriſtianos & ſeipſos, & cibum, potumque S. crucis ſigno ſolitos ſignare aduerſus veneficia aut alia pericula. Annales vetuſtiſſimi S. Priſcam virginem Romanam, tempore Claudij, referunt cum ſe S. crucis ſigno ſignaret atque oraret, templum Apollinis tonitru partim diruiſſe.

Benedictio menſæ per S. crucis ſignũ eſt Apoſtolicæ originis.

Tertullianus.

Origenes.

Mirifica S. Crucis vis hinc effulgeat.

Sic ex D. Hilariæ Auguſtanæ martyrio antiquiſſimis characteribus deſcripto teſtatur Meinradus Moltherus, Com. in D. Auitum Viennẽ. D. Narciſſum Auguſtanum Epiſcopũ cum ſuis fuiſſe hoc ſigno à Paganis deprehenſum Chriſtianum, quòd ſingulis horis ſuas frõtes crucifixi ſigno ſignabãt. Aduerſus dæmonis etiam infeſtationes olim fuiſſe Chriſtianos S. hoc ſignaculo vſos præclara teſtantur D. Antonij & Hilarionis exempla ſuis inferius locis commemoranda. Horũ exemplo A. Conſtantinus Magnus ſuum ſubinde vultum ſalutari S. Crucis ſigno communiebat, teſte Euſebio Cæſarienſ. lib. 3. de vita eius, quod ipſum tabula illuſtri expreſſum præ aulæ ſuæ foribus fuit ſuſpenſum. Item capiti ſuo pictum imponebat, ac numiſmatibus inſculpi, ſuorumq. armis depingi iuſſit, teſte Sozo. lib. 1. cap. 8.

S. Crucis ſignũ aduerſus veneficia & tonitru. Item ad horæ ſonitum.

Signum crucis Conſtantinus Magnus fronti ſuæ tabellis & armis pingebat

Neque verò tantùm aduerſus dæmonis inſidias, aut incurſiones violentas Chriſtiani hoc S. crucis ſigno ſunt vſi: ſed & contra omnes animi moleſtias, contra varia morborum genera, contra omnem denique infelicitatem ſiue aduerſitatem

S. Crucis ſignũ attraméto infideliũ frontibus pictũ, eos à peſtis contagio præſeruat.

Lib. 9. cap. 10.

profligandam. Olim enim aduerſus peſtem venerãdum hoc ſignum fronti ſolemniter imprimebatur. Quod cùm infideles Turci ſuis in frontibus atramento depinxiſſent, ab eius lue, contagioque fuêre liberrimi. Teſtatur enim Nicephorus quòd Turcos, quos Choſroës Conſtantinopolim miſerat ſtigmaticos liquato atramento cruces in frontibus impreſſas Imperator habere videns, interrogauit quánam gratia quæ non colerent, circumferrẽt ſigna? Illi grauem ante plures annos in Perſide & patria ſua peſtem coortam eſſe dixerunt, à qua cùm multi mortales infecti interirent, Chriſtianos quoſdam, qui ibi fuêre, hominibus ſi hoc feciſſent, ſaluti ſuæ conſulturos eſſe, regionemq́. eam à lue tali intactam, liberamq́. fore perſuaſiſſe. Idque ita eſſe ab eis factum.

Crucis ſigno curantur Carcinomata, aliás incurabilia. Galliæ Reges ſigno S. Crucis etiãnũ hodie morbos ſanant, alioqui ferè incurabiles

Sic & D. Auguſtinus morbos alioqui incurabiles fuiſſe S. crucis ſigno curatos teſtatur lib. de Ciuitate Dei, ad contactum feminæ recens baptizatæ. Nam facto S. crucis ſignaculo Carcinoma incurabile fuiſſe eueſtigiò ſanatum indubitatiſſimis affirmat teſtimoniis. Huc pertinere quis fortè non immeritò dixerit, & illa in noſtram vſque memoriam miracula Galliæ Regum propria, quæ poſt inaugurationem legitimè perfectam ex ſolemni more à Rege Henrico fuêre, dum Pariſiis viuebamus, perpetrata. Dum enim ille feſto die celebriore poſt S. dominicæ menſæ cummunionem certo gutturis morbo gallis noto digitos crucis figura imprimit, plerique omnes ſanitatem conſequuntur.

Mane ac veſperi ſeſe crucis ſigno Germani Lutherani conſignant. Itẽ poſt ſuã Miſſam ex Lutheri diſciplina.

Ex hac admiranda, vereq́ue mirifica S. crucis virtute mos natus Catholicis omnibus vſitatiſſimus, ad omnia pericula deprecanda & bona imprecanda, frontem, pectúſue ſacroſanctæ crucis dominicæ ſigno munire. Quod adeò ſalutare eſt, tantum abeſt vt ſuperſtitioſum ſit, aut impium aut idololatricum, vt vel Lutherus ipſe Catechiſmo minore admoneat pædagogos, vt pueros aſſuefaciant mane ac veſperi ſeſe hoc S. crucis ſignaculo conſignare. Certè & Agenda Saxoniæ anno 64. Lipſiæ recuſa, & per VI. Theologos Wittenbergeñ. anno 36. conſcripta formulam habet populo à Miſſa domum redituro benedicendi cum ſigno S. crucis ✠ appreſſo.

Quòd autem rebus etiam humano vſui, miniſterioq́ue aptis

aptis ſolet crucis ſignum adhiberi, mox perſequemur fuſius. Sanè Lutherus ſuis iſtis diſcipulis perſonatis Anonymis longè moderatior, vt de ſacroſanctæ crucis dominicæ ſigno: ita " de piis variarum rerum conſecrationibus multò melius ſentit. " Nam cùm extremam vnctionem quodam ſenſu dixiſſet " eſſe Sacramentum, vt ſunt ſalis & aquæ conſecratio (inquit " lib. de Captiuit. Babylo.) & aſperſio. Neque enim negare poſſumus creaturam quálibet per verbum & orationem ſanctificari. Similiter eodem libro & Confirmationem docet pro ritu Eccleſiæ ſiue ceremonia ſacramentali habendam, ſimilem cæteris, inquit, vt ceræ, conſecrandæ aquę, & aliarum rerum. Nam ſi omnis alia creatura ſanctificatur per verbum & orationem, cur non multò magis hominem liceat ſanctificari eiſdem?

S. Crucis ſignũ non modò hominibus, ſed aliis etiam omnibus creaturis ſanctificandis iuxta verbum Dei adhiberi ait Lutherus.

Ita quidem Lutherus de Captiuit. Babylon. ex cuius doctrina verbo Dei nixa Eccleſia ipſa VVittenbergeñ. ſalis vſum in Baptiſmo retinuit, vſque ad annum 58. quemadmodum liquet ex Apologia Academiæ VVittenbergeñ. contra Illyricum anno 59. edita ex Actis ſynodicis: vbi ſic aiunt. Antequàm ſubiiciamus cætera, de ſalis vſu ſignificandum putauimus, retentum hunc fuiſſe in Eccle. VVittenbergeñ. D. Luthero permittente, & anno primum ſuperiore, id eſt, 58. vſurpari ſalem in baptiſmo apud nos deſiiſſe.

Salis vſum in Baptiſmo retinuerunt VVittenberg. vſque ad annum 58.

Quanquàm igitur ex hoc vno D. Pauli Apoſtoli ad Timotheum teſtimonio, & exemplis nunc obiter commemoratis comprobatum ſit ſanctum Dei Spiritum Eccleſiis per Apoſtolos tradidiſſe, non modò aduerſus bellorum pericula & morborum genera, infeſtasq. dæmonum incurſiones; ſed & in creaturarum, vini, carnium, aliorumque eſculentorum & poculentorum ſignificationibus ſacro crucis dominicæ ſignaculo vtendum: tamẽ vt & præfractioribus fiat ſatis, age demonſtremus planius hunc Eccleſiaſticæ conſecrationis ritum per ſacram dominicæ crucis figuram adhiberi ſolitum, non poſſe non eſſe Apoſtolicum.

Verißimè namque D Auguſtinus docet lib. 2. caput 7. de Baptiſ. contra Don. Quidquid per vniuerſam toto orbe obſeruatur Eccleſiam, quod in Apoſtolorum non inuenitur litteris,

Rituũ atq. ceremoniarũ Eccleſiæ regula, qua certò conuincatur Apoſtolicæ originis ex D. Auguſtino.

teris, neque in Conciliis poſteriorum, non niſi ab ipſis credi-
" tur traditum & commendatum. Similiter lib. 4. cap. 24.
" contra Donatiſt. Quanquàm quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum certiſſimè creditur.

Germanis fides Chriſti vnà cũ ceremoniis ex aliis matricibus Eccleſiis allata, à quibus illarum veritas ſemper inſtauranda eſt

Conſulamus igitur, ſi placet Chriſtiane frater, primas illas Chriſtiani populi matrices Eccleſias, vnde & nobis Germanis Euangelicæ veritatis tandẽ affulſit lumen, an non & ipſæ antè annos plus minus mille ducentos & quadringẽtos, imò quingentos: id eſt, ab ipſo vſque Apoſtolorum ſeculo ſint vſę non ſolùm ſacro crucis dominicę ſignaculo; ſed creaturis etiã hoc ipſo ſignaculo ritè ſanctificatis? hac enim ratione certiſſimum rerum, de quibus controuerſia eſt tanti momenti, fiat iudicium.

Lactantius. Apoſtolos fuiſſe vſos nomine Chriſti, ac ſignaculo crucis in plantanda Chriſti Religione apud Romanos.

Teſtatur Lactantius Firmianus viros Chriſtianos in plantanda Religione noſtra aduerſus dæmones humanæ ſalutis æmulos profligandoos fuiſſe nomine magiſtri ſui Chriſti, & ſigno paſſionis, id eſt, crucis dominicæ ſignaculo vſos. Sic enim ſcribit lib. 4. cap. 27. Nunc ſatis eſt, inquit, huius ſigni crucis dominicæ potentiam, vel quantum valeat exponere.

Exorciſtæ Chriſtiani dæmones ſigno crucis excludebant corporibus obſeſſorum. Lactãt.

Quanto terrori ſit dæmonibus hoc ſignum, ſciet, qui viderit quatenus adiurati per Chriſtum de corporibus quæ obſederint, fugiãt. Nam ſicut ipſe cùm inter homines ageret, vniuerſos dæmones fugabat, hominumq́ue mentes emotas, & malis incurſibus furiatas, in ſenſus priſtinos reponebat: ita nunc ſectatores eius eoſdem ſpiritus inquinatos de hominibus & nomine magiſtri, & ſigno paſſionis excludunt.

Arnobius. Apoſtolus Petrus Chriſto nominato Simonis Magi quadrigas igneas, aliasque præſtigias in fumos vertit Romæ.

Chriſti Religio D. Petri miraculis in Chriſti nomine factis, Romæ plãtata cõtra Si. Magi ludibria.

Sic & illo vetuſtior Arnobius lib. 2. aduerſus gentes ſcribit D. Petrum apud Romam rerum dominam, Simonẽ Magum inuocato Chriſti nomine ſuperaſſe, præſtigiaſq́ue eius diabolicas in fumos vertiſſe. Cauſam enim reddẽs, cur totus mundus & Roma ipſa tandem Religionem ſuſceperit Chriſtianam: Viderant enim, inquit, currum Simonis Magi, & quadrigas igneas Petri ore difflatas, & nominato Chriſto euanuiſſe; Viderant, inquam, fidentem diis falſis, & ab eiſdem metuentibus proditum, pondere præcipitatum ſuo, cruribus iacuiſſe præfractis. Poſt deinde perlatum Brundam, cruciatibus

bus & pudore defeſſum ex altiſſimi culminis ſe rurſus præcipitaſſe faſtigio.

Porrò ſacram dominicæ crucis figuram, ſiue crucis ſignádæ vſum, fuiſſe hac ex Apoſtolica conſuetudine Chriſtianis varios ad vſus creberrimum, vnus abundè Tertullianus teſtabitur; qui lib. de Corona militis ſcribit ſuo ſeculo, id eſt, ſub annum Domini 160. ſolemne omnibus fuiſſe frontem crucis ſignaculo terere ad omnem progreſſum atque promotū, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum, ad calceatum, ad lauacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quæcunque denique, ait, nos conuerſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus. Aſſiduum autem ſeſe Dominico ſignaculo muniendi ritum ex Apoſtolorum traditione fluxiſſe D. Ambroſius docet. Debemus ergo, inquit Serm. 43. ſurgentes gratias agere, & omne diei opus in ſigno facere Saluatoris. In hunc enim ſenſum illud D. Pauli 1. Corinth. 10. interpretatur, omnia in gloriam dei facite. Hæc autem conſignandi & ſe, & ſua omnia Religioſa pietas tam fuit olim Chriſtianis omnino omnibus vſitata; vt Iulianus ille Apoſtata libris contra Chriſti Euangelium editis eam inſectari, atq. adeò exprobrare non dubitauerit, teſte D. Cyrillo. Ipſos crucis imagines, inquiens, & frontibus & ante domos pingere.

Varius Dominicæ crucis apud Chriſtianos vſus ab Apoſtolis fluxit. Tertullianus.

Iulianus Apoſtata exprobrat Chriſtianis quòd frótes & domos Cruce Chriſti pingũt. Vide D. Cyrill. contra Iulian.

Neque verò in rebus tantum ſecundis gloriabantur Chriſtiani iſto ſui Domini ſignaculo: ſed & in aduerſis, periculis aut difficultatibus vnum Chriſtianis fuit refugium, certiſſimumque præſidiũ hæc pia diuinæ crucis ex fide Chriſti conſignatio. Nam in vno ſigno Chriſti, inquit Ambroſius Serm. 43. omnium rerum eſt rata proſperitas: quemadmodum D. Antonius ſuo exemplo luculenter demonſtrauit; vt iam Iuliani Apoſtatæ ad ſuas incantationes aduolantibus dæmonibus, aut Lutheri veſtri factum ad lepidum illum de Turca nuntium, quòd aliquando gratioſus ipſi foret Dominus, ſilentio prætereamus. Siquidem Antonius, teſte D. Hieronymo, in vita D. Pauli, conſpecto hippocentauro ſalutaris impreſſione ſigni armabat frontem. Rurſus nouo Satyri ſpectaculo nonnihil territus, arripiens ſcutum fidei, & loricam ſpei vlterius progreditur ad D. Paulum in eremo alicubi latitantem

Crucis ſignaculo euſ in aduerſis ac periculis vſos Chriſtianos. Sic & Iulianus magiæ deditus, & Lutherus territus. Vide Ioan. Mãlium de dictis Phil. Melancht. Nazianze. 2. inuect.

D. Antonius frontem cruce ſignat territus.

D. Hilarion cõtra dæmonum ludibria S. cruce quaſi caſſide frontẽ armat.

tem perueſtigandum. Sic & D. Hilarion, vt D. Hieronymus in eius vita ſcribit, cùm per noctem audiſſet vagitum infantum, balatum pecorum, rugitum boum, & planctum quaſi mulierum, variarumque portenta vocum; intelligẽs dæmonum ludibria, prouolutus genibus, Chriſti crucem ſignauit in fronte, talique armatus caſſide, & lorica fidei circundatus, iacens fortius prœliabatur.

D. Athanaſ. in vita D. Antonij.

Porrò D. Antonius variis dæmonũ illuſus præſtigiis, quas vt eum terrerent atque ab inſtituto ſanctiſſimo abſtraherent, haud infrequenter, nec ſine grauiſſimis vulneribus, acribusq́. doloribus offundebant, ſic tandem, teſte D. Athanaſio, ipſis
„ inſultabat. Si quid valetis, ſi vobis in me poteſtatem Dominus dedit, ecce præſto ſum, deuorate me. Si verò non poteſtis, cur fruſtrà nitimini? Signum enim crucis, & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus eſt. Confidenter quidẽ hoc vir ſanctiſſimus. Didicerat enim ex Apoſtolico Ignatio, Crucem Chriſti eſſe fidelibus *σωτηρίαν, καὶ ζωὴν αἰώνιον.* Salutem atque æternam vitam. Epiſt. 11. ad Epheſios. Quorſum autem ætate illa Apoſtolica, vt ſummatim dicam, Chriſtiani diuino crucis Dominicæ ſignaculo fuerint vſi, vnus D. Ignatius Epiſtola ad Philippeñ. diſertè exponit. Cùm figura crucis piis hominibus ſacroſanctam crucifixi pro nobis Domini memoriam aſſiduè refricaret. Sathan iuratiſſimus humanæ

D. Antonius lepidè inſultat dæmonibus propter Crucis ſignaculi virtutem, cõtra quã nihil valebant.

Cur diabolus ſtudeat aſſiduè Chriſtianis ſalutarem S. crucis vſum ſuppilare atq. ſubtrahere

„ ſalutis hoſtis, indefeſſis inſidiis hanc populo Chriſtiano ſtudebat eripere. Princeps enim huius mundi, inquit Ignatius,
„ gaudet, quando quis crucem negauerit. Interitum enim ſibi ipſe eſſe cognoſcit confeſſionem Crucis. hoc enim trophæũ eſt contra eius virtutem; quod videns, exhorreſcit; & audiẽs, expaueſcit. Sed eius verba Græca ſunt emphatica magis. *ὄλεθρον γὰρ ἑαυτοῦ γινώσκει τὴν ὁμολογίαν τοῦ σταυροῦ, τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ τρόπαιον κατὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως. ὅπερ ὁρῶν φρίττει, καὶ ἀκούων φοβεῖται.*
„ Scit ſuam perniciem eſſe crucis confeſſionem. Crux enim
„ preclariſſimum eſt aduerſus ipſius potentiam, infeſtasque co-
„ pias trophæum, cuius ille & aſpectu pauidus exhorreſcit, & auditu contremiſcit trepidus, Sic & Origenes, homil. 6. in Exodum. Quid timent dæmones? Quid tremunt? Sine dubio crucem Chriſti in qua triumphati ſunt. Timor & tremor

D. Ignatius. S. Crucis cõtra dæmones vis & potentia.

Origenes. Chriſtianus S. Cruce ſignans frõtẽ aut pectus dæmonibus fit terribilis.

cadet

cadet ſuper eos, cùm ſignum in nobis viderint, Crucis fideliter fixum, & magnitudinẽ brachij illius, quod Dominus extendit in cruce. Non te ergo aliter timebunt, nec aliter veniet tremor tuus ſuper eos, niſi videant in te crucem Chriſti.

Cùm autem infidelibus ignota eſſet crucis dominicæ vis, dignitas atque poteſtas (ſiquidem Iudæis erat ſcandalũ, Græcis ſiue Paganis & Idololatris ſtultitia) quicquid per Crucis tam adhuc abominandæ ac deteſtandæ ſignum gerebatur, mox magicum accuſabatur. Quod variis ex hiſtoriis ſanctorum Chriſti martyrum agones deſcribentibus probari poſſit, niſi lectoris pij vitandum duceremus faſtidium.

Ob crucis ſignaculum Chriſtianis ad omnia aſſiduũ accuſabantur ætate Apoſtolorũ magiæ.

Certè Tertullianus nõ diſſimulat magiæ nota fuiſſe Chriſtianos ab Idololatris notatos. Siquidem ſuæ ſuadens vxori, ne ſuum poſt obitum alteri nubat marito, potiſſimum Pagano, latebiſne tu, inquit lib. 2. cùm lectulum, cùm corpuſculum tuum ſignas? cùm aliquid immundum flatu expuis? cùm etiam per noctem exurgis oratũ? & non magiæ aliquid videberis operari?

Calũnia magiç Chriſtianis olim inuſta.

Sed iſtud Theophorus ille Ignatius teſtatur planius Epiſt. ad Philippeñ. oſtendens dæmones omnem mouere lapidem ad crucem Chriſti ſibi exoſam, quia pernicioſam, abolẽdam. Iudæorum, inquit, auxiliator eſt ad negationem Crucis, Paganorum ad calumniam magiæ. Sic & D. Chryſoſtomum Marcionitæ conuitiabantur Magum, quum orationibus & aqua ſacra vxorem illuſtris ſuæ veſaniæ principis Dyſenteria, morboque colico laborantem ſanaſſet.

Vide Georgiũ Alex. in eius vita.

Conſtat ergo Chriſtianos ſacro dominicæ crucis ſignaculo vſos illa ætate apoſtolica, & ob hanc crucis figuram ad omnẽ vitæ exercitationem, ad egreſſum, ingreſſum, promotum, ad calceatum, ad menſas, ad cubilia denique adhibitã, fuiſſe magiæ notatos, atque temerè omnino infamatos.

Cùm enim ſigno crucis dominicæ non ſolùm Idolis ſilentium indicerent, auſpicia inania cohiberent, vaticinia, vanaque oracula comprimerent: ſed ſigno etiam paſſionis, ait Lactantius lib. 4. cap. 17. & nomine magiſtri ſui obſeſſorum corporibus dæmonas excluderent, alteri cuipiam cacodæmoni pagani cæci maluerunt impiè aſſcribere, quàm Chriſto Do-

mino, Deoque vero veram ſuam gloriam, ſolidumque tribuere honorem.

Crucis ſignum dæmonibus eſt incantatio, vti ſerpentibus carmina.

Crucis enim dominicæ ſignum, tanquàm veteris victoriæ trophæum mirificè eſt diabolo horrendum. Vnde rectè D. Chryſoſtomus homil. 8. ad Rom. non aliter coërceri Cacodæmones ſcribit S. Crucis potentia, quàm ſerpentes carminibus. Sunt nobis, inquit, ſunt nobis, inquam, ſpiritalia cantica: nomen ſcilicet Domini noſtri Ieſu Chriſti, crucisq. potentia. Iſta videlicet incantatio, draconem hunc ſolum ex intimis receſſibus abigit, atque in ignem conijcit, ſed & vulneribus, ſi quę inflixit, medetur.

Crux dęmones animis expellit, vulneribusque medetur.

Indiani nũc ab Hiſpanis inuẽti S. Crucis ſigno antiquitus tradito vtũtur in Maugi prouincia cõtra diabolum.

Certè deprehenſum eſt Indianos, etiam noui orbis incolas ex antiquiſſimo inſtituto aduerſus dæmones in hunc vſq. diem S. crucis ſigno vti.

Quod ergo Apoſtolorum faciebant diſcipuli laici ad vſus corporales, & non ſacros, neque myſticos, an Sacerdotes ſuis in myſteriis neglexiſſe exiſtimes? Quod vt liquidum appareat, iam eſt demonſtrandum Sacerdotes in rebus omnibus ſacris aut agendis aut præparãdis fuiſſe hoc Dominicæ Crucis ſignaculo ex traditione Apoſtolica vſos. D. Auguſtinus eximium Eccleſiæ Africanæ lumen, & ſingulare Catholicæ Dei Eccleſiæ columen dominicæ crucis ſignum omnibus rebus adhiberi ſolitum docet. Elegit Chriſtus Dominus crucem, inquit in homil. in vigilia Pẽtecoſt. in expoſitione Symboli, quæ leui motu manus exprimitur, qua & contra inimici verſutias munimur. Hoc enim ſigno Crucis conſecratur corpus dominicum, ſanctificatur fons baptiſmatis, initiantur Presbyteri, & omnia quæ ſanctificantur, hoc ſigno Dominicę crucis cum inuocatione Chriſti nominis conſecrantur.

Crucis Dominicæ ſignaculum non modò rebus prophanis fuiſſe adhibitũ ætate Apoſtolica, ſed etiam myſticis & Eccleſiaſticis.

Signo S. Crucis omnia Sacramẽta cõſecrantur.

Similiter Serm. de Sanctis. 19. Signum Crucis præſidium eſt amicis, obſtaculum eſt inimicis. Huius crucis myſterio rudes catechizantur, eodẽ myſterio fons regenerationis conſecratur, eiuſdem crucis ſigno per manus impoſitionem baptizati dona gratiarum accipiunt. Cum eiuſdem Crucis charactere Baſilicæ dedicantur, altaria conſecrantur, altaris Sacramenta cum interpoſitione Dominicorum verborum conficiuntur, Sacerdotes & Leuitæ per hoc idem ad ſacros ordines

Vſus Crucis ad varia Eccleſiæ myſteria in Baptiſmo, in Catechiſmo, in Confirmatione Auguſtinus.

nes promouētur. & vniuerſaliter omnia Eccleſiaſtica Sacramenta in huius virtute perficiuntur. Rurſus, quàm ſit hoc ſignum myſteriis Eccleſiaſticis ritè perficiendis neceſſarium, alibi ediſſerit. Quid eſt, inquit tractatu in Euang. Ioan. 118. ſignum Chriſti, niſi crux Chriſti? quod ſignum niſi adhibeatur ſiue frontibus credentium, ſiue ipſi aquæ, qua regenerantur, ſiue oleo, quo Chriſmate vnguntur, ſiue Sacrificio, quo aluntur, nihil eorum ritè perficitur. Cùm igitur ex his vet. PP. teſtimoniis liqueat Eccleſias toto orbe Chriſtianas ex Apoſtolorum doctrina vbiq. tradita creaturas varias conſecraſſe, atque ſignaculo dominicę crucis adhibito varium in vſum Chriſtianorum ſanctificaſſe, nunc ad conſecrationum genera deſcendamus.

Sacramēta ſine Crucis Domini cę ſigno ritè nō perficiuntur.

Porrò Conſecrationum Eccleſiaſticarum aliæ ſunt aut Sacramentales, aut non Sacramentales.

CAP. XLVII. Conſecrationū Eccleſiaſticarū diuiſio in duo genera.

Sacramentales appellamus, quæ ad Sacramentorum perceptionem attinent; præparant enim, aut ornant hanc ſacram actionem.

Quare cùm Catholica Dei Eccleſia ſeptem à Chriſto Domino acceperit, obtineatq́ue Sacramenta, in ſeptem quoque ſpecies hoc genus eſt diffuſum, quas nunc ſuo ordine perſtringemus.

DE CONSECRATIONIBVS AD S. BAPTISMA PERTINENTIBVS.

QVOD ad S. Baptiſmi ceremonias attinet, initio de aqua, oleo & ſale dicimus: mox de ipſo baptizando, quali nā ſolenni ceremonia iam pridem hæc fuerint ante perfuſionē S. aquæ conſecrata.

Aquam igitur fontis fuiſſe ex Apoſtolorum inſtituto conſecratam, vnus nobis D. Baſilius abundè ſatis fecerit teſtatū, qui aduerſus Eunomium S. Spiritus hoſtem diuinam eius maieſtatē defenſurus ex non ſcripta traditione oſtendit plurima in Chriſtianorum moribus & ceremoniis eſſe, quæ ab Apoſtolis ſunt initio tradita. Vbi longo Catalogo Apoſtolicas enumerans traditiones recenſet & aquæ fontis conſecrationem

Aqua S. fontis olim cōſecrata ex Apoſtolorū. traditione. D. Baſilius.

tionem. Benedicimus, inquit, ſiue εὐλογοῦμεν conſecramus aquam baptiſmatis, & oleum vnctionis. Succenturiatur D. Dionyſ. Areopagita, qui baptiſmatis aquam docet per Chriſma S. crucis figura infuſum ex eadem traditione Apoſtolorum ſanctificari.

Dion. Areopag.

Ambroſius.

Sic & D. Ambroſius lib. de ijs qui myſt. initiantur. Quid eſt enim, inquit cap. 4. aqua ſine cruce? reſpondet, Elementũ commune ſine vllo Sacramenti effectu. D. Cyrillus Ieroſolymitanus, aquam fontis, ait Catech. 4. per Spiritus ſancti, Chriſti & Patris inuocationem accepta virtute ſanctitatem conſequi. Hanc aquæ fontis per Chriſti ſignum conſecrationem tam pronunciat D. Auguſtinus Tract. in Ioan. 118. ne-
» ceſſariam, vt niſi hoc Chriſti ſignum, inquit, adhibeatur, ſiue
» frontibus credentium, ſiue ipſi aquæ qua regenerantur, nihil eorum ritè perficitur. Apud Græcos etiámnum aqua S. fontis ter afflatur, & S. Oleo crucis figura illito ſanctificatur.

Aqua ſine crucis ſignaculo elemẽtum ſine effectu, Ambr. Cyrill. Ieroſol. Auguſtinus.

Euchologium 5. Cap. 12. Iam de Oleo quod Catechumenorum dicitur, D. Ambroſius lib. 1. de Sacramentis admonet baptizatos. Occurrit tibi Leuita, inquit cap. 2. occurrit presbyter. vnctus es quaſi athleta Chriſti, quaſi luctamen huius ſeculi luctaturus. profeſſus es luctaminis tui certamina. Hoc S. Oleum ſolemniter conſecrabatur, quemadmodum videre eſt apud D. Cyrillũ Ieroſolymit. myſtagogia ſecunda ad Neophytos. Deinde veſtibus exuti, ait, vt baptizaremini,
„ ἐλαίῳ ἠλείφεσθε ἐπορκιστῷ, oleo fuiſtis vncti exorcizato, quod in
„ quem vſum fuerit adhibitum, illinc petas licebit: cùm hîc non de ſanctificati olei agatur effectis, de quibus in Panoplia: ſed legitima conſecratione, qua ex Apoſtolorum doctrina in hunc vſque diem vtuntur Græci.

Oleum Catechumenorum olim cõſecratũ.

Oleum Catechumenorum exorcizatum olim ante annos 1300.

Sanè de hoc ſacrato Catechumenorum oleo D. Dionyſiũ Areopag. loqui nemo ambigere poteſt, qui ritus Apoſtolicos S. Baptiſmi depingens commemorat illo ſeculo haud dubiè Apoſtolico (quod alibi eſt demonſtratum) cùm hunc ipſum Dionyſium verè fuiſſe D. Pauli diſcipulum illum Areopagitam, cuius D. Lucas meminit, liquidiſſimis vetuſtiſſ. Patrum teſtimoniis euicimus) Catechumenum ad baptiſma acceſſurum

Vide Panopliæ lib. 2.

rum depoſitis veſtibus à Pontifice trino Crucis ſanctæ ſignaculo fuiſſe vnctum.

Salis cõſecratio Cõc.3.Carthag.

Salem verò priſca ex conſuetudine conſecratum fuiſſe Catechumenis communicatum ante S. Baptiſmi ſuſceptionẽ, ſatis ex Concil.3. Carthagineñ Cano.5.liquet, vbi ſic legitur: Placuit vt per ſolemniſſimos Paſchales dies Sacramentũ Catechumenis non detur, niſi ſolitum Sal. Quòd autem de ſacro illic Sale agatur,ex Etymologia ſubiecta liquet. D.Hiero. lib. de VII.Ord.teſtatur,& ſua ætate ſalem datum Catechumenis, ad quem ritum videtur & Orige. homil. 6. in Ezech. alludere. Certè hoc ſale initiatos fuiſſe olim Catechumenos, Beda comment. in lib. Reg. teſtibus Iuone & Gratiano, docet: Sal cæleſtis ſapientiæ, quo initiantur, inquit, Catechumeni,in cunctis operum noſtrorũ ſacrificiis iubemur offerre. Salis cõſecrationem Lutherum ex Dei verbo approbaſſe, ſuperius demonſtrauimus: ex cuius doctrina in annum vſque Domini 58. in Eccleſia VVittenberg. perdurauit. Vide apologiam academiæ VVittenberg. contra Illyric. fol. 164.

D.Hieronymus

Iuo.lib.1. Grat. diſt.4.

Panis olim cõſecratus eulus & Catechumeni erant participes.

Solet quoque panis conſecrati, quem licebat & Catechumenis accipere, antequam ſacroſanctum illum myſticum panem angelorum, qui filiorum Dei, ſiue baptizatorum eſt proprius, liceret guſtare, quemadmodum Chryſ.ait.

Ceremoniæ baptizandorum quibus præſanctificabantur.

Porrò quod ad ipſum baptizandum attinet, ſolere & hũc ſanctificari, ſiue certis ceremoniis benedici atque conſecrationi præparari, ſatis vnus D. Baſilius nobis atteſtatur. qui loco dudum allegato de Spiritu ſancto cap. 27. aſſerit,& baptizandum conſecrari ex traditione Apoſtolica. Plurimos enim ritus non ſcripto Dei verbo, ſed indubia SS. Apoſtolorum traditione Chriſtianis obtinendos recenſens, Quis, inquit, ſcripto tradidit eos, qui in Chriſti Domini nomen ſperauerunt, crucis typo atque ſignaculo inſigniri? Rurſus paulò inferius: Benedicimus aquam baptiſmatis,& oleum vnctionis, & ipſum qui baptizatur.

Baſilius docet ex Apoſtolorũ doctrina baptizandos conſecrari per crucẽ.

Iſtud equidem de illo Crucis dominicæ ſignaculo acceperim,quod vnà cum diuinis exorciſmis ſolet baptizando innotari: quorum exorciſmorum quàm ſit incredibilis vis, D. Cyprianus lib. 4. epiſtola 7. ad Magnum diſertiſſima ſanè

Exorciſmi Apoſtolicæ ſunt originis, & cuiuſnam efficaciæ ex D. Cypr.

oratione ediſſerit. Demonſtraturus enim incredibilem S. Baptiſmatis gratiam tam eſſe clinicis aqua perfuſis, quàm ſanis aqua lotis communicatam. ac planè diuina baptiſmatis „ vi omnem periiſſe dæmonis nequitiam, ſicut & Pharao mari rubro & victus fuit & extinctus, ſubiecit: Quod hodie etiam „ geritur, inquiens, vt per Exorciſtas voce humana & poteſtate „ diuina flagelletur, & vratur, & torqueatur diabolus.

Exorciſmi diuina poteſtas.

Lactantius.

Similiter & Lactantius affirmat. Quanto terrori ſit dæ„ monibus hoc ſignum ſanctæ Crucis, inquit lib. 4. cap. 27. ſciet „ qui viderit, quatenus adiurati per Chriſtum de corporibus, quæ obſederint, fugiant. Nam ſicut ipſe Dominus vniuerſos dæmones verbo fugabat: ita nunc ſectatores eius eoſdem ſpiritus inquinatos de hominibus & nomine magiſtri ſui & ſigno paſſionis excludunt. Iulius Firmicus Maternus illius æqualis, lib. de errore prophanarum Religionum ad Conſtantium & Conſtantem AA. Idololatris illudens, Sic apud nos Deos veſtros, inquit, cùm hominibus nocere cœperint, „ Religionis ſermonis flagella caſtigant. Sic in corpore hominũ „ conſtituti Dij veſtri (quos ex Porphyrij Apoſtatæ teſtimonio „ docuerat eſſe diabolos) verbo Dei ſpiritualium flammarum igne torquentur: qui & apud vos quaſi Dij coluntur, apud nos religioſæ fidei medela, Chriſti gratia humano ſubiacentes imperio & tormenta repugnantes ſuſtinent, & victi pœnis vltricibus ſubiugantur. Huius exorciſmi D. Ambroſius & Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus Ieroſolymit. Dionyſius Areopagita, aliiq́ue vetuſtiſſ. Apoſtolici ſcriptores meminerunt apertius, quàm vt ſint eorum teſtimonia fuſiori oratione, vt lectoris vitemus faſtidium, accenſenda. Huius enim Crucis dominicæ myſterio, inquit D. Auguſtinus ſerm. 19. de Sanctis, rudes Catechizantur, quemadmodum toto orbe Catholica ſeruauit Eccleſia, tanto profectò Chriſtianæ pietatis feruore; vt cùm Iulianus ille Pelagianus Euangelicũ oppugnaret baptiſmum, tanquam pueris ad ſalutem minimè neceſſarium, non fuerit auſus hos Catechizãdi ritus tollere: veritus, teſte D. Auguſtino, ne à Chriſtiana plebe conſpueretur. Vnde mirum in modum ſtupenda eſt iſthæc delectorum Confeſſionis Auguſtanæ patronorum temeritas, quos pium

Signo Crucis & nomine Chriſti dæmones corporibus excluduntur.

Iulius Firmicus ætatis eiuſdem cum Lactantio ad Cõſtantium A.

Iulianus Pelagij ſectator non audebat exorciſmos abolere.

pium conſignandi cruce Dominica ritum inter Idola,& magica, imò diabolica referre non diſpuduerit. Qua in re non ſolùm Chriſtianæ ſunt pietatis obliti: ſed ſuo etiam Euangelij noui magiſtro Luthero, quo in primis gloriantur, ex Diametro contraria docent. Siquidem is Catechiſmo ſuo tradit, quonam modo pædagogi ſuos diſcipulos manè ac veſperi doceant, vt ſeſe ſigno crucis ſignent, dicentes, In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, Amen.

Apologetici Anonymi Confeſſionis Auguſtanæ ſuo aduerſantur Luthero.

Vide Catechiſmum Lutheri Græcolatinum per Neandrum

Cæterum & baptizandos pueros hoc diuino crucis dominicæ ſignaculo eſſe ſignandos, idem Lutherus in Catechiſmo pluribus verbis tradidit, Vnde & Duces Brunſwycenſes & Luneburgeñ. anno 64. in ſuæ Eccleſiæ Ordinatione Wittembergæ impreſſa, ſuis omnibus mandant, vt iuxta Lutheri ſui præſcriptum S. Baptiſma ſuis omnibus conformiter Euágelio, & Chriſti Domini inſtituto, atque Apoſtolorum traditioni pueris adminiſtretur. Vnde ad verbum ſic ex Lutheri Catechiſmo ſtatuunt pueros exorcizandos. dicat Sacerdos audito. N. nomine, Exi immunde ſpiritus, & da locum Spiritui ſancto. Deinde ſignum crucis figurat in fronte & pectore, dicens, Accipe ſignum ſanctæ crucis in fronte & pectore. deinde fuſis Eccleſiæ noſtræ precibus, addit Sacerdos, Adiuro te immunde ſpiritus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vt diſcedas atque recedas ab hoc famulo Ieſu Chriſti N. Amen. Similiter & Duces Saxoniæ Confeſſione ſua VVimarienſi profitentur S. Baptiſmum vnà cum precibus & exorciſmo (inquiunt fol, Y. a.) & ſolemni fidei Confeſſione ſuis in Eccleſiis celebrari. Cùm has Eccleſiæ noſtræ Catholicæ ceremonias Principes Lunenburgeñ. ex Lutheri Catechiſmo ad verbum repetitas, etiámnum cum crucis Dominicæ ſigno obſeruent, atque ſuis populis ſeueriter admodum ſeruandas præcipiát, viderint noui iſti Cóſeſſioniſtarum defenſores, quo pacto perfidiæ notam effugiant, qui non ſolùm certam Lutheri ſui doctrinam deſerere: ſed iſtos Duces Lunenburgeñ, Brunſwyceñ. & Saxones, imò Lutherum ipſum exorciſmos & Crucis ſigna pueris baptizádis imprimẽda nobiſcum concorditer docentem ſuperſtitionis, impietatis, magiæ, imò Idololatrias auſi fuerint condemnare?

Lutherus docet quotidie frontẽ cruce ſignandã manè ac veſperi, ac pueros exorcizandos.

Pueros baptizãdos Lutherani docent cruce ſignãdos, & exorcizandos.

Conſenſus Lutheranorum principum cũ Catholicis fol. N. 1.

An die ſtirn vnd bruſt.

Sic ad verbum Agenda etiam Ducis Iulij, an. 69. fol. 58.

Fol. N. 2.

Fol. Y. a.

Anonymos Cõfeſſionis Auguſtanæ Patronos damnare principes Saxoniæ & Lunenburg. & Brunſvvyc. Imò Lutherum ipſum impietatis, magiæ & Idololatriæ.

Porrò

S. Cõfirmationis pij ritus atque ceremoniæ Apoſtolicæ.

Porrò diuinas S. Confirmationis Sacramenti ceremonias paucis perſtringemus, quòd manus impoſitio apertius in ſcripturis eſt prodita, quàm vt negare audeant. Sed de Chriſma-
» tis conſecratione, frontiſque illinitione, ſiue Dominicæ cru-
» cis cõſignatione accuſamur quòd Iudaizamus: imò cum Pa-
» ganis impiè ac Idololatricè agimus. Quid ergo de vtroque hoc ritu tradiderit ſancta vetuſtas, paucis erit exponendum.

S. Chriſma aſſeruit S. Cypr. cũ 32. Epiſcopis Africanis.

Sacrum Chriſma, quo baptizati vnguntur, olim fuiſſe diuini nominis inuocatione conſecratum, teſtatur nobis Synodus Africana, ætate D. Cypriani habita; qui Epiſt. 12. lib. 1. vnà cum 32. Epiſcopis ita ſcribit. Vngi quoque neceſſe eſt, inquit, eum qui baptizatus eſt, vt accepto Chriſmate, id eſt,
„ vnctione, eſſe vnctus Dei, & habere in ſe gratiam poſſit. Por-
„ rò autem Euchariſtia, & vnde baptizati vnguntur, oleum, in
„ altari ſanctificatur. Quod D. Auguſtinus planioribus dudum
„ dixit verbis, Signum Chriſti, inquit Tractatu in Ioan. 118.
„ niſi adhibeatur oleo, quo Chriſmate vnguntur regenerati, nihil ritè perficitur.

Apoſtolos S. Chriſmate vſos poſt baptiſmũ in Confirmatione.

Fuiſſe autem hoc ſacrum Chriſma ab Apoſtolis inſtitutum, ſiue vſitatum potius, non ſolùm D Fabianus martyr teſtatur Epiſt. 2. ad omnes Epiſcopos Orientis ex vſu Eccleſiarum Apoſtolicarum, Romanæ, Antiochenæ, Ieroſolymitanæ, & Epheſinæ: ſed & Michaël Syngelus Preſbyter Ieroſolymitanus Encomio Dion. Areopagitæ, qui hûc Athenis à Paulo ſub annum Domini 50. Catechizatum, baptizatum, καὶ τῷ θείῳ χριςῆναι ἀλίμματι, diuino ait vnctum vnguento. Huc facit quod D. Baſilius docet contra Eunomium de Spiritu S. Oleum vnctionis ſiue τῆς χρίσεως baptizatorum, quod nos eadem voce Chriſma appellamus, ex arcana ſiue myſtica Apoſtolorum traditione à nobis benedici εὐλογεῖσθαι ac conſecrari, haud aliter atque baptiſmatis aquã.

D. Cyrill. Ieroſolym. meminit olei conſecrati pro Neophytis.

D. Cyrillus olei meminit, quo per inuocationem diuini nominis conſecrato vngebantur Neophyti in fronte ac pectore. Vide myſtagogiam tertiam. Verùm hanc baptizatorum vnctionem fuiſſe ritu certo, id eſt, Dominicæ crucis figura adhibitam, nunc eſt oſtendendum, vt & baptizati noua quædam veluti dedicatio, aut conſecratio reluceat. Fuiſſe igitur hanc vnctionem forma Crucis Dominicæ olim adhibitam

nobis

nobis Græcanica conteſtatur Eccleſia, in qua baptizatum Sacerdos *χρίει τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ* vngit S. oleo crucis ſignaculũ pingens in fronte & pectore. Apud Latinos hoc ipſum doctus Tertullianus lib. de Reſurrectione carnis diſertè exponit. Oſtenſurus enim myſteriorum Chriſtianorum effecta, hanc „ carnis ſanctificationem reſpicere, imò peragere docet Reſur- „ rectionis paraſceuen atque paranympham. Caro abluitur, in- „ quit, à baptiſmo, vt anima emaculetur. Caro (poſt baptiſmũ) vngitur, vt anima conſecretur. Caro ſignatur vt anima muniatur. Quod apertius lib. de Baptiſ. ediſſerit. Egreſſi de lauacro, inquit, perũgimur benedicta vnctione de priſtina diſciplina, de hinc manus imponitur per benedictionem.

Vide Eucholegium Græcũ. Chriſma ſigno & figura Crucis fronti inungitur.

Benedicta Vnctione ſiue Chriſmate conſecrato caro vngitur & ſignatur. Tertull.

Extat huius rei teſtimonium illuſtre admodum apud D. Iuſtinum, quæſt. 137. vbi Orthodoxus interrogat. Cùm in baptiſmo celebremus paſſionis atque reſurrectionis ſymbola, quónam pacto prius quidem vngimur oleo, ac celebratis illis in lauacro ſymbolis *τῷ μύρῳ σφραγιζόμεθα ὕστερον*, vnguento poſteà conſignamur? Cui inter alia reſpondet D. Iuſtinus: *χριόμεθα δὲ τῷ παλαιῷ ἐλαίῳ, ἵνα γινόμεθα χριστοί. τῷ δὲ μύρῳ, πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ τὸ χρίσαι τοῦ μύρου ἐνταφιασμὸν ἑαυτοῦ λογιζομένου. καὶ τύπῳ μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀληθείᾳ δὲ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος, εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν τε ἑαυτοῦ παθημάτων, καὶ τῆς δόξης ἡμᾶς καλεσαμένου Σωτῆρος Χριστοῦ*. Vngimur quidem vetere oleo, vt Chriſti, ſiue vncti efficiamur. Vnguẽto autem poſteà conſignamur ad recordationem Chriſti Domini, qui illam D. Magdalenæ vnctionem ſuam duxit ſepulturam. Typo quidẽ in præſens, ſed veritate in futurum, Saluatore Chriſto nos cùm ad ſuarum paſſionum, tum ad ſuæ gloriæ communionem vocante.

Cur vnguento ſiue Chriſmate vngamur in Chriſti memoriam.

Ad hanc vnctionem S. Chriſmate per crucis ſignaculum fronti impreſſam alludit Origenes homil. 2. in Pſalm. 38. vbi ad ſeriam pœnitentiam auditores cohortatus, diabolum inducit ita inſultantem. Ecce hic Chriſtianus, inquit, dicebatur, & ſigno crucis ſignabatur in fronte, meas autẽ voluntates, & mea Chirographa gerebat in corde. Ecce iſte qui mihi & operibus meis renuntiauit in baptiſmo, meis rurſus operibus inſeruiuit, meiſque legibus paruit.

Baptizati ſigno Crucis Dominicæ obligantur.

Huc & D. Baſilius alluſit, ipſam olei ſacri nouo modo atq. propha-

De Sp. S. ca. 27

τὴν τοῦ ἐλαίου χρίσιν ipſam olei vnctionē quis ſcripto tradidit.

prophanis incognito illitionem baptizatis factā ex recondita fluxiſſe Apoſtolorum doctrina. Hanc ad ceremoniam crucis Chriſti forma fronti impreſſam Prudentium reſpexiſſe perſpicuum eſt, dum admonet cultorem Dei Chriſtianum ſeſe poſt S. baptiſmatis rorem fuiſſe & Chriſmate innotatum.

Prudentius. *Te Chriſmate innotatum.*

Hanc enim veriorem arbitror lectionem;id eſt, Chriſmate crucis figura illito fuiſſe inſignitum. Sic & Protogenes ad Chriſtum á ſe conuerſos, diuinaque baptiſmi gratia ornatos ad Eulogium Edeſſenum adducebat, vt eis Dominicum imponeret ſignum : non quidem ob S. baptiſmatis memoriam, vt quidam delirant; ſed vt perfectionem donorum S. Spiritus conſequerentur.

Hoc eſt quod Vrbanus Martyr ait, omnes fideles per manuum impoſitionem Epiſcoporum Spiritum ſanctum accipere debēt, vt plenè Chriſtiani inueniātur, quia cum Sp. Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & conſtantiam dilatatur. Iſtud autem fieri ſolitum etiam per diuinum Sanctæ Crucis ſignum, vt ex ſuperioribus eſt manifeſtum: ita exemplo vnius Nouati hæreſiarchæ mirificè illuſtretur. Cauſam enim cur exorta ſæuiſſima perſecutionis hoſtilis tempeſtate pernicioſam illam animi cladem miſer acceperit; D. Cornelius Martyr Epiſtola ad Fabium Antioch. exponit, quòd clinicus baptizatus, morboque liberatus nō acceperit cætera *ὧν χρὴ μεταλαμβάνειν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, οὐδὲ τοῦ σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου*, quæ iuxta Eccleſiaſticum Canonē, inquit, oportet accipere: neque ab Epiſcopo fuit illo Domini Signaculo conſignatus.

Effecta S. Chriſmatis per Epiſcopos ſigno crucis frontibus illiti.

Nouatus à fidei cōſtātia delapſus, quòd nō luiſſet cōfirmati ab Epiſcopo.

Quod ſignaculi Dominici Sacramentum, vti cum D. Cypriano Synodus illa Carthagiñ. Epiſcoporū 32. lib. 1. Epiſt. 12. & 2. epiſtola 1. appellant, cuiúſnam fuerit aut efficaciæ aut neceſſitatis, eueſtigiò exponit eadem epiſtola D. Cornelius. *τούτου δὲ μὴ τυχών, πῶς ἂν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔτυχε;* Quod quidē cùm ille neutiquam ſit adeptus, quónam pacto Spiritum S. obſecro, fuerit adeptus?

CAP. XLVIII.

Nunc tempus eſt vt ad ſacros diuinæ Euchariſtiæ ritus atque diuinam illam Vini, paniſque conſecrationem decurrat oratio. Quòd panem ſacro myſterio adhibitum Apoſtoli

ſtoli conſecrarint, ſatis ex eo liquet quòd D. Paulus docet vinum eidẽ in ſacroſancto myſterio adiunctũ DD. Apoſtoli conſecrarint. De hoc enim Sacramento diſputans, ait, Calix benedictionis, cui benedicimus, ſiue vti Paulus loquitur, ὃ εὐλογοῦμεν, quem benedicimus, vti vertit D. Ambroſ. hoc eſt, Interprete Oecumenio, ὃ εὐλογοῦντες κατασκευάζομεν, quem benedicentes atque conſecrantes conficimus. Cui commentario ſuo, ne porcis margaritas, id eſt, ne paganis & prophanis arcana prodat, cauſam addidit verè religioſam, οἱ δ' ἄς ὃ λέγω, noſti, inquit, quid dicam, quo Noëmate ſeſe illud dicere ſignificauit, quod moribus ſuis quotidie in miniſteriis docet Catholica Chriſti Eccleſia. Illud enim aliud non eſt, quàm quod D. Auguſtinus ait contra Fauſtum, lib. 22. Calix noſter certa conſecratione nobis fit myſticus, non naſcitur. 1. Corinth. 10. Apoſtoli vinũ ſacrificij conſecrarunt, vtj & panẽ S. Euchariſtiæ.

Porrò quod nunc de Calicis Domini conſecrátione oſtendimus, æquum eſt, vt & de pane S. Euchariſtiæ accipiatur. Cùm enim eiuſdem ſint myſterij ſymbola, pari prorſus ratione vt vtrumq. cõſecretur eſt neceſſarium. Chriſtũ enim panẽ conſecraſſe in cœna, Eccleſiæ Latinæ Canon de Sacrificio ritè conficiendo præſcribit, & D. Lucas cap. 24. cõteſtatur, Chriſtum panem benedixiſſe atque conſecraſſe, quem dedit duobus diſcipulis in Emaunte: quemadmodum dudum ex D. Chryſoſtomo, Theophylacto & Beda demõſtranimus. Vnde rectè D. Auguſtinus: Non omnis panis (inquit Serm. de verbis Domini teſte Beda, comment. 1. Corinth. 10.) ſed accipiẽs benedictionem, fit corpus Chriſti.

Hanc autem Chriſti benedictionem ritè non fieri ſolitam, niſi per ſignum Crucis Chriſti idẽ Auguſt. Serm. de tempore 181. diſertè affirmat. hoc enim ſigno Crucis, inquit, conſecratur corpus Dominicũ. Rurſus. Quod ſignum, inquit Tract. in Ioan 118. niſi adhibeatur frontibus credẽtium, ſiue ſacrificio, quo baptizati aluntur, nihil eorum ritè perficitur.

Myſtica autẽ hæc diuinæ conſecrationis verba, quæ D. Auguſt. cur doceat tam neceſſaria, D. Baſilius cauſam exponit, quòd nitantur diuorum Apoſtolorum traditione. Verba inuocationis ſiue τῆς ἐπικλήσεως, cõſecrationis per diuini nominis inuocationem factæ, quando panis ſacræ Euchariſtiæ Hunc ſenſum D. Baſilij vide apud Burchardũ li. 5. ca. 225.

Alia verba & quidẽ plura habet Canõ Miſſę Græcanicę, quã aut Paulus, aut Euangeliſtę: ſed ex Apoſtolorũ traditione, ait Baſilius Magn.

& calix benedictionis oſtenditur, quiſnam ſanctorum Patrum nobis ſcripta doctrina reliquit? Non enim contẽti, quorum aut Apoſtolus, aut Euangelium meminit; ſed & ante conſecrationem, & poſteà quædam alia dicimus, quæ ex non ſcripta traditione, tanquam maximam quandam vim ad myſterium conficiendum habentia, aſſumimus. Quod nos hîc Ante conſecrationem dicimus, ad verbũ habet Baſilius, Præfamur, vt totum illud orationis myſticæ corpus accipiamus, quod diuinę conſecrationi, tanquàm prologus, ſiue vti appelatur, Miſſæ præfatio, præmittitur. Vnde rectè vetus Baſilij interpres reddidit. In Secretis dicimus, alludens ad illas Eccleſiaſticas propriè Secretas dictas preces.

Secreta pro myſticis precibus, quę clanculum Deo tempore Sacrificij funduntur.

S. Pœnitentiæ ritus Apoſtolici.

Cæterùm quod ad ritus Sacramento *Pœnitentiæ* peculiares attinet, nihil in præſens arbitror dicendum; quod eiſdem, quibus nos, vtantur Proteſtantes ceremoniis in peccatorum abſolutione, niſi quòd quidam adulatores ſui obliti & nominis & officij ſacerdotalis, reos atque Dei throno prouolutos non ſuſtinent genibus aduolui; ſed iuxtà aſſidere iubent. Cùm tamen & D. Areopag. & Tertullianus conteſtatum faciát reos ſuam peccatorum exomologeſin peracturos ſacerdotum fuiſſe genibus aduolutos. Rurſus alij animarum imperiti medici, imò animicidæ non ſingulatim ſingulos, ſed binos, ternos, atque quaternos vnà per Germaniã abſoluunt, quos meritò ſeueriter admodum redarguit Agenda, ſiue Eccleſiæ Saxonicæ Ordinatio. Verùm iſtorum ineptiis exploſis, de confeſſionis ritu iam eſſet dicendum, niſi ſuperius Antitheſi 18. eum fuiſſemus, quod ſatis eſt, perſecuti. Vnde ad ſacros reliquorũ Chriſtianæ religionis myſteriorum ritus proficiſcatur oratio.

S. Ordinis ritus Apoſtolici.

Quod dudum de baptizandis demõſtrauimus, nunc paucis de Ordinandis, atq. S. Matrimonio copulandis eſt oſtendendum: eos ſimiliter non niſi illa ſolẽni benedictione conſecratos ſacroſancta ſuſcipere ſolitos ſacramenta. Sacramentum igitur Ordinationis (quod dudum Antitheſi 21. veram habere Chriſtiani myſterii ſiue Sacramenti & rationem & appellationem comprobauimus) non niſi adhibito manuum impoſitioni ſignaculo Chriſti Saluatoris legitimè ac ritè poſſe con-

conferri, docet Auguſtinus : Hoc ſigno Crucis, inquit, loco
iam commemorato in Vigilia Pentecoſtes Symbolum expli-
caturus, conſecratur corpus Dominicũ, ſanctificatur fons Ba-
ptiſmatis, initiantur presbyteri. Rurſus Serm. de Sanctis 19. “
Sacerdotes & Leuitæ per hunc eundẽ crucis dominicæ cha- “
racterem ad ſacros Ordines promouentur. “

S. Matrimonij ceremoniæ Apoſtolicæ.

Similiter & *Matrimonium* inter Chriſtianos non niſi ſolem-
ni Eccleſiaſtica benedictione, id eſt, adhibito diuinæ inuo-
cationi ritu crucis Domini adminiſtrari, ſatis ex huius Sacra-
menti ceremonia vbique gentium iam olim obſeruata elu-
ceſcat. Quo enim ritu iam pridem, id eſt, ante annos mille
quadringẽtos fuerint Chriſtiana celebrata connubia, Tertul- “
lianus lib. 2. ad vxorem ſub finem luculẽter exponit, dehor- “
tatus enim ne ipſi ſuperſtes nubat infideli Chriſtiana, in con-
nubij Chriſtiani, id eſt Chriſtianæ cum Chriſtiano, encomiũ
erumpens, Vnde ſufficiam, inquit, ad enarrandam felicita-
tem eius Matrimonij, quod Eccleſia conciliat, Pater (cæleſtis
Deus) rato habet? Quibus ex verbis antiquitates omnibus
Romanorum numiſmatum ſcrutis nobiliores, ac Chriſtiano
ſtudio digniſſimas licet eruere. Eccleſiam, ait, conciliare hoc
Chriſtianorum inter ſe Matrimonium, quod ſponſi ac ſpon-
ſæ copulam, ſiue coniugium Euangelico ritu, id eſt, ſacra be-
nedictione vnà cum diuini nominis inuocatione cõciliatum
dixerim ſignificare. Cæterùm quod addit, confirmat obla-
tio; rectè beatus Rhenanus de Miſſæ ſacrificio accipit: quod “
hic oblationis, inquit, nomine intelligit, ad quod ſponſus & “
ſponſa conueniebãt, & ſacerdos eos in precibus Domino cõ-
mendabat coram tota Eccleſia.

Benedictio coniugum ad exẽplum Domini in Paradiſo.

Oblatio & Miſſa nuptialis.

Porrò quod addit Tertullianus, obſignatum angeli renun-
ciant, equidem interpretari non ambigam, ſaluo aliorum iu-
dicio, de S. Euchariſtiæ communione, quæ contractũ Chri-
ſtianum Matrimonium eueſtigiò tunc temporis conſeque-
batur. Oblato enim in gratiarum actionem, atque pro felici
nuptiarum ſucceſſu Deo Opt. ſacrificio, ex more de oblatio-
ne edebant ſponſi. quemadmodum & Pariſijs in hunc vſque
diem moris huius antiquiſſimi veſtigia obſeruauimus. Ad al-
tare ſponſus & ſponſa poſt communionem à Sacerdote per-

Communio ſponſorum de nuptiali ſacrificio Deo oblato.

actam, & panem & vinum de Calice hauriunt, quaſi quoddá antidoron, in locum S. Euchariſtiæ, à qua vbi frigidior poſterorum affectus cœpit langueſcere, ac propè (prò dolor) abhorreſcere, in locum S. Euchariſtiæ, panis ac vinum à Sacerdote in ſymbolum mutuæ concordiæ ac vnionis animorum accipiunt. Sed his de ritibus matrimonialibus atque Sponſorum benedictionibus facilè concordia ſarciatur. Nam Illyricus cum ſuis manipularibus, Centuria 1. lib. 2. cap. 4. diſertè profitetur Apoſtolos in contrahendo matrimonio honeſtos ritus, quales ſunt, inquiunt, Sponſalia, ſacræ benedictiones nouorum coniugum, mundior ſponſæ ornatus, & ſimilia nó improbaſſe. Rurſus inferius, vt quod dixerant, non temerè effutiiſſe naſutis videantur. Benedictiones, inquiunt, nouorum coniugum pertinét ad præcepta de oratione, 1. Timo. 2. fiant obſecrationes, & interpellationes pro omnibus hominibus. Paulus iubet cibis & matrimonio vti cum gratiarum actione. Euge Illyrice! Præclarè ſanè. Quod D. Chryſoſtomus de ciborum benedictione ſigno crucis conficienda, hoc & vos Proteſtantes de Coniugatorum benedictione accipiendum docetis.

Benedictio Spõſorum ab Apoſtolis eſt tradita, teſte Illyrico.

An non cum Luthero veſtro & aquam & ſalem S. Crucis ſignaculo concedetis conſecranda? Ita quidem de vobis pij omnes confidimus: modò cum ratione inſanire ne pergatis. Quod de vobis equidem pronunciare non auſim. Scio enim, niſi me omnia fallant, vos maritos multarum prolium patres patratos veſtris ſaltem coniugatis fore propitios, vt eis nó negetis, quod Schola Theologorum, tam Lipſeñ. quàm VVittenbergeñ. ſuis indulget populis, Saxonibus & Lunéburgeñ. quibus à Miſſa domum abituris, benedictioné imprecamini Moſaicam cum expreſſo S. Crucis ✠ ſigno inſignitam.

Superſunt ritus ſacri qui extremæ *Vnctionis* Sacramento ſolemniter adhærent, quos quia pauci admodum ſunt paucis perſtringemus. Quæ namq. præter vnctioné S. olei adhibentur, ſuperius ſuo loco Antitheſi 23. ſunt pertractata. Quod igitur legitimè hæc S. olei illinitio cum diuini nominis inuocatione atq. Chriſtianæ crucis impreſſione fiat, ſatis ex D. Iac. verbis liquere poteſt omnibus, qui ingenio nó ſunt cótétioſo.

Ait

Ait enim Presbyteros aduocandos ægrotis,qui eos vngant in nomine Domini.Iam cùm crux Chriſti nobis ſit relicta,& ad hoc à Chriſto Domino electa,vt per eam,inquit Auguſt.Ser. de temp.118. cõtra inimici verſutias muniamur, an hæc ſacri olei,quo corpus vngitur,vt anima ſanetur,roboretur,cõfirmetur,illinitio aptiori fiat forma,quã illa religioſa & Cacodęmonibus mirificè horrẽda Dominicæ crucis figura?quẽadmodũ totũ per Occidentẽ ante annos mille Catholica obſeruauit Eccleſia. quod & D.Ambroſij verbis ſuperius oſtenſum fuit.

CAP. XLIX. Secundũ Eccleſiaſticæ Conſecrationis genus quod nõ eſt Sacramentale.

Explicatis, quantum huius loci poſtulat ratio, ritibus Sacramentalibus atq. ceremoniis, quæ diuinis Chriſtianæ religionis Sacramẽtis adminiſtrãdis ſunt cõiunctæ,nunc ad conſecrationes, quas dudũ non Sacramentales diximus decurrat oratio. Alterũ igitur Conſecrationũ Eccleſiaſticarũ genus, quod diximus nõ Sacramentale nunc in mediũ veniat. Iſtud latiſſimè varias in ſpecies funditur.vt enim rei neceſſitas poſtulare viſa fuit ita piis à maioribus certa fuit ex D.Pauli admonitione adhibita creaturarum Dei per diuini nominis inuocationem cõſecratio: ſiue,vti D. Paulus ipſe appellat Sanctificatio,& Benedictio Græcis meritò Eulogia dicta.

Origo Cõſecrationum nõ Sacramentalium etiã oſtenditur Apoſtolica.

Cùm enim omnia ſint in vſum hominis à Deo Opt.Max. condita atq. creata, Chriſtianis ex D. Pauli inſtituto placuit omnia cum gratiarum actione,atque diuini nominis inuocatione vſurpare,& in quotidianum vſum adhibere.Et ſi enim præclarè didicerant maiores noſtri venerãdi iuxtà ac Religioſiſſimi viri non ſolũ nihil eſſe cõmune, ſiue immundum per Chriſtũ; ſed omnia mũda mũdis:nõ contẽti tamẽ quod mũdis vterẽtur,maluerũt ex D. Pauli adhortatione & ſacris aut cõſecratis vti,id eſt, noluerũt tantũ fidei beneficio cõtenti vti creaturis Dei bonis,ſed quò maiorẽ Deo Opt.Max.vniuerſorũ cõditori referrẽt gratiã, pleriſq. ſemper rebus in vſum admotis diuinã adhibuerũt,& gratiarũ actionẽ pia diuinę pietatis inuocatione ornatã,per quã,teſte Paulo,bona Dei creatura ſanctificatur,atq. cõſecrata redditur. Quò igitur res iſtæ ſpectabiles ferè omnes homini Domino ſuo magis ex Dei inſtituto ſeruirent, vereque cùm ad animi tranquillitatem, tum corporis incolumitatem eſſent ſalutares, viſum fuit & quæ

Cauſa cur rebus,licet mũdis, pij maiores maluerunt vti cõſecratis aut ſanctificatis.

ad

ad valetudinem ſiue conſeruandam & tuendam, ſiue recuperandam & inſtaurandam facerent, nō niſi cum gratiarum actione percipere, nec ſine conſecratione (quæ vt gratiarum actionem, ita diuini nominis inuocationē ſemper habet coniunctam) in vſum iuxta D. Pauli admonitionem adhibere.

Conſecrationū nō Sacramentalium diſtributio in tres ſpecies.

Hoc autem ceremoniarum Eccleſiaſticarum genus, vti diximus non Sacramentale, quia non circa diuinorum Sacramentorum verſatur myſteria, patet latiſſimè: quod has ferè ad ſpecies licet reuocare, vt ſint aut incolumitatis humanæ remedia, aut ad pietatem diuinā paraſceuaſticæ, aut ipſa denique pietatis Chriſtianæ exercitia. Quas diximus ceremonias incolumitatis humanę remedia, ad valetudinem bonam aut conſeruandam aut recuperandam pertinent, quæ cum variis rebus non ſolùm ad vitam vtcumq. tranſigendam; ſed & ad auxiliū varium habeat opus variis item remediis, cùm ſit aut morbida curanda, aut languida ſuſtentanda, aut incolumis denique fouenda, nos illas nunc ſuas in claſſes digeremus, vt obſcuriores ab illuſtrioribus natiui aliquid mutuent luminis.

Quò autē perſpicuum magis fiat ſolemnes Eccleſiaſticas conſecrationes, quibus res varias ad valetudinē corporis ſiue pietatis Chriſtianæ cultum veteri de more inuocato Dei opt. max. nomine conſecramus, non eſſe magicas aut diabolicas, ſed verè pias aut Apoſtolicas, in mentem nobis veniat oportet illud D. Pauli dudum commemoratum, Sanctificatur omnis, inquit, creatura Dei bona per verbum Dei & orationem. Quod vt planè ſemel animus percipiat, perſpiciatque Chriſtianus, meminerit his in rebus & illud Paulinum in primis habere locū: Animalis homo nō percipit ea quę ſunt Spiritus Dei. Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur. Spiritualis autem diiudicat omnia.

1. Timoth. 4.

1. Corinth. 2.

Quod etſi D. Paulus de Cardinalibus illis Euāgelicis myſteriis ſcripſerit: habet tamen in omnibus Chriſtianæ Religionis negotiis locum. Siquidē quæ fidei lumine cognoſcuntur, quæ mentis Chriſtianæ arbitrio diſcernuntur, non niſi Dei ſpiritu verè cognoſcuntur, aut eius lumine rectè diiudicantur.

Qui

Qui ergo de Spiritualium illorum numero ſunt, quorum Paulus ad Corinthios meminit, qui Spiritū non huius mundi, qui & animalis eſt, ſiue pſychicus, & iudicio rationis humanæ fulcitur: ſed ſpiritū Dei acceperūt, vt ſciāt quæ donata ſunt nobis, ij demum has res & intueri, & perſpicere, & diiudicare valebunt. Proinde ſpiritū huius mundi, ſiue rationis humanę iudicium exuat oportet, quiſquis Eccleſiaſtica ſacra miſteria, ſacraſq. ceremonias rite ſtudet cognoſcere aut dijudicare.

Cùm autem oculis fidei videamus res in vniuerſum omnes eſſe Dei maledictioni ob Adæ peccatum ſubiectas; maledicta, inquit, terra in opere tuo, ipſumque hominem factum diaboli mancipium longè miſerrimū, cuius ſub tyrānnide gemit ęrumnoſus atque laborat infeliciſſimus, omnia in vſum hominis ac miniſterium pridem creata fuêre illa Dei maledictione aliorſum conuerſa. Vnde Dei Opt. Maxi. permiſſu diabolus eis ad hominum fraudem, incommodum, labem, cladem, calamitatem, certumque exitium continenter, quod in ſe quidē eſt, abutitur, ſuamque hoſtilem, infeſtam, planeque internecinā inimicitiam gnauiter exercet ad hominem peſtilenti illorum vſu, ſiue venenato atque inſalubri abuſu perdendum. Quare cùm hoſtis noſter omnibus hiſce creatis, totoque vniuerſo ad hominum perniciem abuti ſtudeat, neque leuem tyrannidē Dei permiſſu propter hominis peccatum in illas res omnes corporeas poſſideat, quæ in hominis Deo rebellis ac perduellis noxam reciprocam cōiuraſſe, imò perdendi poteſtatem accepiſſe videntur, rectè Chriſtiani in ſuam priſtinam dignitatē per Chriſti Ieſu Domini noſtri redemptoris atque liberatoris fidem ac beneficium reſtituti in legitimum vſum illas ſibi res originę ſuas recuperare & vindicare ſtudēt inuocato Dei Opt. Max. nomine in auxilium multò præſentiſſimum.

Gen. 3.

Occaſio vera conſecratarum rerum, quarum vſus eſt quotidianus.

Itaque non magia, aut ſuperſtitione: ſed, quod ait Auguſt. de ciuit. Dei lib. 10. cap. 22. vera pietate homines Dei aëriam poteſtatem inimicam, contrariamq. pietati exorcizando eijciunt, non placando, vt ſolent pagani, & docent Platonici atq. Virgil. Æneid. 3. & 7. Addit præterea vim huius exorciſmi Chriſtiani Auguſtinus tantam eſſe, vt omnes tentationes & aduerſitates diaboli vincant illi homines Dei, id eſt, Chriſtiani, oran-

Exorcizare varias creaturas veræ eſt pietatis, ait Auguſtinus.

do, non ipſum diabolum, ſed ſuum Deum aduerſus ipſum. Princeps ergo mūdi diabolus ab vſurpata ſibi in res omnes tyrannide, quæ ob hominis peccatum ſunt diuinæ maledictioni obnoxiæ atq. ſubiectę, depellitur, excluditurq́. dum ab hominibus Dei, quod ait loco recitato D. Auguſt. exorcizando eijcitur. Exorcizare enim, vti idem ait lib. 1. de vita Beata, eſt per diuina immundum ſpiritum adiurando expellere. Quantam autem poſſideat poteſtatem Cacodæmon in res iſtas corporeas (nam ad animarum medelam, certamq́ue ſalutem ſaluberrima ſunt inſtituta Chriſti Domini Sacramenta) vnū illud exemplum D. Marcelli Apameñ. Epiſcopi ſatis luculenter declarat. Nulla enim arte humana, nulla materia, nullo fomento ignem inijcere potuerūt Chriſtiani in nobiliſſimum illud Iouis Apameñ. Phanum, donec tādem aqua Cruce Domini Chriſti piiſque precibus conſecrata fuerat Cacodæmon ſpectri nigri ſpecie ſubinde apparens profugatus, vti mox recitabitur fuſius ex D. Theodor. lib. 5. hiſtor. Eccleſ. cap. 21.

Exorcizare quid Auguſtino.

Quod igitur D. Theodoretus teſtatur viſibiliter contigiſſe ad preces D. Marcelli ſanctiſſ. Epiſcopi, vt Cacodæmō aquam diuini inuocatiōne nominis, & ſignaculo S. Crucis conſecratam victus fugerit, neque rem Chriſti Domini trophæo inſignitam, & fidei oratione ſanctificatam ferre aut ſuſtinere valuerit, idipſum in omnibus ſemel rebus fieri oculis fidei contemplamur, quotquot non huius mundi, ſed Dei ſpiritum accepimus, vt ſciamus, quæ data ſunt nobis. Quod facillimum eſt omnibus perſpicere, quotquot ſuæ profeſſionis Chriſtianę non oblitę meminerint non fruſtrà Dei Opt. Max. nomen in auxilium quauis occaſione inuocari.

Moyſes aquam Zelotypiæ conſecrat.

Porrò incredibilē planè vim vel in veteri teſtamēto habuiſſe piā diuini nominis ſuper creaturas inuocationē, aqua illa quę zelotypiæ Num. 5. dicitur, demonſtrat. Sacerdos tenebit aquas (inquit Moyſes) amariſſimas, in quibus cū execratione maledicta cōgeſſit, adiurabitq́. mulierē ſuſpectā, dicēs: Det te Dominus in maledictionē, putreſcere faciat Dominus fœmur tuū.

A minore.

Quòd ſi maledictio cū diuini nominis inuocatione tantam credita eſt à diuino propheta Dei amico Moyſe habitura vim, ecquid ęquū eſt nos Chriſtianos de Chriſtianis, atq. Euāgelicis

rerũ variarũ diuini nominis inuocatione conſecratatũ effectis ſentire? Certè ſi Deus promiſit credentibus in nomine ſuo dęmonia per orationẽ eiecturos, imò Chriſti nomen videmus vel ſine Chriſti Domini fide inuocãtes dęmonibus eſſe horribile, adeoq. intolerabile (quod illi Iudæi Archipresbyteri Sceuæ filij ſuo cõteſtantur exẽplo) cur nõ & ſuos orãtes exaudiat filios, vt aquã, ſalem, panem, oleum, aliaque humano vſui, vitæq. ſuſtentandæ aut tuẽdæ neceſſaria ſanctificare, ac cæleſti virtute ornare dignetur? Sanè creaturas Dei bonas per orationem, & verbum Dei ſanctificari dubitare non poſſumus, quotquot animalem hominẽ, ſtolidamq. rationẽ humanã in Dei rebus, ſacrisq. myſteriis cõtẽplandis verè exuimus, ſemelq. depoſuim⁹. Supereſt igitur vt nũc liquidis rerũ non fabuloſarum exemplis comprobemus, quod dudum ex D. Auguſt demonſtrauimus. nimirum homines Dei, id eſt, Chriſtianos diabolum eiusq. poteſtatẽ hominibus infeſtam, inimicam, atq. pietati contrariã exorcizando eijcere, omnesq. eius aduerſitates orãdo vincere. Act. 19. Chriſti nominis inuocatio, ſine fide Cacodæmonei terri. tat.

Indubitatis rerum exemplis certiſſimũ eſt, ſæpiſſimè deprehenſum ſola dominicæ Crucis figura ex vera in Chriſtum fide ac pietate adhibita morbos fuiſſe depulſos, vlcera curata, cancros alioqui deploratos, deſperatos, inſanabiles planè ſanatos. Cuius rei vnũ ſuffecerit pręclariſſimũ adferre exẽplum nõ minus facti euidẽtia nobile quã perſonæ claritate illuſtriſſimũ, D. Augu. impiis paganorũ calũniis reſpõſurus cur nõ fierent miracula & prodigia ſua illa ætate, quæ Chriſtiani iactabãt olim facta, oſtendit fieri quidẽ per Sacramẽta, ſiue per orationes, ſiue per memorias martyrũ nõ pauca, nec ſanè obſcura: latere autẽ, quia non pari claritate illuſtrantur. Quod plurimis demonſtrans exemplis commemorat nobiliſſimam feminam Innocentiam Carthagine cancro laboraſſe inſanabili, ac medicorum omnium iudicio incurabili. Quo medicorum pręiudicio morti damnata ad Deũ ſolũ ſe cõuertens orat aſſidua. ſub Paſchate admonetur in ſomnis, inquit D. Auguſt. qui ex matronę ipſius religioſiſſimæ ore hæc deſcribit, " vt quæcunq. baptizata " ipſi primò occurriſſet, locũ peſte illa ac voragine inflãmatũ, ſig- " no crucis Chriſti ſignaret. fecit, & cõfeſtim ſanitas ſecuta eſt. "
Quòd ſi ſola dñicæ Crucis figura per fidẽ Chriſti, & orationẽ

adhibita ſanitatē reddit vel deploratiſſimā, ecquid nō ab eodē Chriſto Domino ſperemus auxilij, quando eius nomen ſuper ſuas creaturas fuerit ardenti pietate inuocatum, vt nobis valetudinem, aut tueatur, aut largiatur incolumem?

Panis conſecratio Eccleſiaſtica.

Ad valetudinē igitur conſeruandā, aut recuperandā vt ordi in primis opus eſt pane, oleo, ſale, herbis, aliiſque: de quibus ne dicamus, res ipſa poſtulat. Panē igitur diuini nominis inuocatione ſanctificari olim ſolitū teſtatur D. Chryſo. qui Catechumenos pane quidē ſacrato vſos ait, ſed non ſacra Euchariſtia.

Antidoron Gallis, *le pain beni*.

Huius claſſis eſt panis etiā ille, qui Græcis dicitur *ἀντίδωρον*, & gallis hodie lingua ſemilacera, *le pain beni*: quaſi dicas, panis benedictus vocatur. Conſecratur enim die dominico ad miſſam fidelium in illorū vſum, qui ſacræ mēſæ tunc nō ſunt participes, quemadmodū Pariſiis per Eccleſias parochiales ſolemni vſu obſeruari vidimus. An autem illud Græcorum antidoron etiam tempore S. Liturgiæ poſt miſſam Catechumenorum conſecretur, nobis eſt ignotum, fortaſſis idē eſt panis qui Sabbato ſub noctem ſanctificatur, poſt preces Epilychnias. Tunc enim moris eſt, vti apparet ex Euchologio Eccleſiæ Græcanicæ vt Sacerdos certa prece conſecret panem, vinum, & oleū. Sic enim illic legitur, cap. *n*. Celarites proponit panes v. & vrnam vino plenam in analogio (fortaſſis Cellariū ſiue Oeconomum Eccleſiæ dicit) vnum eorum accipiens ſacerdos, *καὶ τυπώσας ἐν αὐτῷ σαυρὸν*, factoque Crucis ſignaculo, precatur hanc clara voce orationē: Domine Ieſu Chriſte Deus noſter,

Græci panē benedicūt ad certa effecta cum S. Crucis ſigno.

» qui benedixiſti v. panes, &c. benedic & hunc cū oleo & vino
» multiplica etiam illa in hoc domicilio atque in mundum vni-
» uerſum, ac omnes quotquot eorum fient participes ſanctifica, quoniam tu es qui benedicis ac ſanctificas cuncta, tibi gloriam referimus, cum patre tuo ingenito, & ſancto ſpiritu, Amen.

Vſus panis conſecrati apud Græcos.

» Poſt quā conſecrandi formulam additur huius conſecrati pa-
» nis vſus: quem in ſtudioſorum gratiā hic ſubtexere videbatur
» operæpretiū, vt pij lectores videant eandem eſſe de diuina in nos clementia fiduciā apud Græcos, quæ maiorum noſtrorum ętate fuit apud Boreales Latinos. Sic igitur illic legitur, *ἰςέον δὲ, ὅτι ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος ἐςὶν ἀλεξιτήριος παντοίων κακῶν, εἰ μετὰ πίστεως λαμβάνοιτο, ἤγουν παύει πυρετὰς, πινόμενος μετὰ ὕδατος, φρίκην διώκει, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἰᾶ). πρὸς δὲ τούτοις καὶ σῆπας ἀπὸ τῆς γεν-*

Panis conſecratus eſt prę ſidiū, & amuletum atq. alexipharmacum Græcis in hūc vſq. diē.

γιννημάτων ἀπλύνει, Sciendum eſt hunc benedictum panem, cunctorum malorum eſſe amuletum & depulſorem, ſi cum fide ſumatur, ſedat nimirum febriculas, ſi aquæ admiſtus potetur, horrores febriles abigit, omnemq. languentium ignauiam ſanat: ad hæc tineas à fructibus arcet, abigitque. Quod ne cuiquam videatur paradoxum, aliquot fide dignas huc adferemus hiſtorias, quæ non peruicacibus ingeniis mirificã rerum in Chriſti nomine ſanctificatorum perſuadeant vim, planeque efficaciam quandam diuinam.

Teſtatur D.Hieronymus ad S.Hilarionem, ætate Conſtantij A. accurriſſe Epiſcopos, Presbyteros, Clericorum & Monachorum greges, matronas quoque Chriſtianorum, quæ ſunt grandis tentatio, & hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile: ſed & potentes viros, & Iudices, vt benedictum ab eo panem & oleum acciperent. Vſum porrò huius benedicti panis, vel olei hîc quidem non explicat, tacitus innuens in vſus quotidianos fuiſſe adhibita. Verùm paulò inferius vbi diſſeruiſſet, ad preces ſanctiſſimi Hilarionis poſt annos totos tres, quòd elementa D.Antonij mortem vulgò dictabantur lugere: cũ magis Iuliani Apoſtatæ, qui in imperium ſucceſſerat, impietatem vindicarent, cælum pluiſſe, arenoſamq. ac ſitiẽtem regionem pluuiis irrigatam tantam ſerpentum & venenatorum animalium ebulliuiſſe multitudinem, vt percuſſi innumerabiles, niſi ad Hilarionem cõcurriſſent, ſtatim interirẽt. Quid autem acceperint contra ſerpentum ac venenatorum morſus remedij, mox ſubtexuit: Benedicto, inquiẽs oleo vniuerſi agricolæ atq. paſtores tangentes vulnera certam ſalutem reſumebant. Sed iuſtam maioris miraculi admirationem meretur, quod D.Hieronymus ſub finẽ vitæ eiuſdẽ Hilarionis cõmemorat: Ad Hilarionem iam ægrotantẽ atq. periculoſè decumbẽtem accurriſſe inter multos religioſos viros Conſtãtiam quandã ſanctam feminam: cuius generũ, inquit, & filiã de morte liberarat vnctione olei. Quod viuus fecit Hilariõ præclarus D.Antonij diſcipulus, reſtatur D.Auguſt. & ad ſepulchra martyrũ ſua ætate factũ. Scribit enim lib. de Ciui. Dei 22. ca 8. ſolere Chriſtianos ad martyria, quod eſt ad S. martyrũ ſacella accurrere, & de oleo S.Stephani vnctos teualeſcere, adeoq. reuiuiſcere. Apud Hip-

Olei conſecratio, in vita D. Hilarionis. Panis S.Hilarionis, eiuſque oleum quid effecerit teſte D. Hieronymo.

Oleo S. Stephani reliquiis conſecrato mortui reuiuiſcunt ait oculatus teſtis D. Auguſtinus.

„ ponem,inquit,Irenæi cuiſdam apud nos collectarij filius ægri-
„ tudine extinctus eſt. cumque corpus iaceret exanime, atque
„ aliis gementibus & plangentibus exequiæ pararentur,amico-
rum eius quidam inter aliorum conſolantium verba ſugeſſit,
vt eiuſdem martyris (S. Stephani) oleo corpus perungeretur.
Factum eſt,& reuixit. Huc pertinet quod eodẽ cap. D.Auguſt.
ceu indubitatiſſimum, omnibuſque ſuis ciuibus Hipponeñ.
certiſsimum commemorat, quandam virginem cùm ſe oleo
perunxiſſet,cui pro illa orans presbyter inſtillauerat lachrymas
ſuas,mox a dęmonio fuiſſe ſanatam. Cęterùm de herbis ac flo
ribus veteri more conſecratis ſuffecerit in præſens adferre pau
cula eiuſdem fideliſsimi teſtis Auguſtini teſtimonia,qui ad cõ
firmandam Chriſti religionem teſtatur ſibi, aliiſque plurimis
ſui temporis hominibus oculatis teſtibus notiſſimum, ægros
floribus de altari vel martyrio allatis fuiſſe ſanatos. Sed eius
verba ex lib.22. de Ciuit.Dei. cap. 8. præſtiterit delibare. Ad
aquas Tibilitanas Epiſcopo proiecto reliquias S.Stephani affe-
rentę, magnus confluebat populi occurſus & concurſus. in-
ter quos cæca mulier ad Epiſcopum, inquit, ſacra pignora
» deferentem, vt duceretur, orauit, flores, quos ferebat, de-
» dit, recepit, oculis admouit, protinus vidit. Calamæ oppido
» Africæ quidam vir primarius Martialis, æuo grauis, mul-
» tùmque abhorrens à Religione Chriſtiana, quẽ cùm filia, ge-
» nerque ægrotantem fruſtrà rogaſſent vt Chriſtianus fieret,
» acceſſit gener ad memoriam S. Stephani, obſecrans Deum
» vt mentem illi daret bonam, qua in Chriſtum credere non
» differret. hoc vbi ingenti gemitu & fletu,ardentiq. pietatis af-
fectu feciſſet,diſcedens aliquid de altari florum, quod occur-
rit,tulit,eiq. cũ iam nox eſſet ad caput poſuit. Tunc dormitũ
eſt: & ecce ante diluculum clamat, vt ad Epiſcopum curreretur.
Quo abſente atq. apud Auguſt.agẽte,presbyteros venire
poſtulauit,venerũt,& ſtatim ſe credere dixit,& baptizatus eſt.

De aqua verò ſacra ſiue luſtrali,quam vulgo dicunt, ſuper-
eſt vt paucis dicamus: cuius antiquitatem & ſi aduerſarij infi-
ciati non poſſunt, D. Alexandri martyris Chriſti teſtimonio
ſtabilitam, tamen ſuperſtitionis eam damnare, ſicuti & alia
ſimili conſecrationis ſpecie conſecrata, non verentur. Vnde
robu-

Oleo ſanctificato dæmones obſeſſis expelluntur, ait Auguſt.

Herbis & floribus ſanctificatis ægros ſanari, docet Auguſt.

Flores ſacris D. Stephani reliquiis ſanctificati cæcis reddunt viſum.

Aquæ ſacræ ſiue luſtralis, antiquitas & efficacia.

robuſtiora ſunt nobis petenda pręſidia, quę efficacē diuini nominis etiam ſuper aquæ elementū inuocationem aſtruāt atq. contra magiæ notā ab aduerſariis temerè illi inuſtam tueātur. Celeberrimum eſt illud præclarū D. Marcelli Apameñ. Epiſcopi pietate, fideiq. zelo in primis conſpicui ſtratagema, quo Cacodęmonem ſui Iouis Apameñ. nobilem illam ædem omni ope propugnantem, ne lege Theodoſiana euerteretur, vicit. atq. profligauit. Cum enim columnas prophani illius phani ſuffoſſas, ſubiecta ſæpius licèt flamma, non poſſent Chriſtiani exurere, quòd atrum dæmonis ſpectrum non fineret ignem ligna identidem ſubiecta atq. inflammata abſumere, ad diuinum conuertitur Marcellus auxilium. Ad tēplum igitur Dei Opt. Max. decurrens aquā vaſculo infuſam ſacro iubet imponi altario, humiq. proſtratus Deum vbi ſupplex oraſſet, ne diabolicæ tyrannidi vlterius concederet, ſed illius imbecillitate oſtenſa, ſuam demonſtrare dignaretur potentiā, ne qua infidelibus maioris detrimēti hinc exiſteret occaſio. hæc aliaq. obnixè precatus, καὶ ἐπιθεὶς τοῦ σταυροῦ τὸν τύπον τῷ ὕδατι, vbi aquæ, ait Theodoretus lib. 5. cap. 21. ſignaculum crucis impreſſiſſet, miſit Equitium diaconum, hanc aquam cōſecratam ſumere iubet, velociter accurrere, flammæque aſpergere. Quo facto dęmon aquæ illius, προσβολὴν aſperſionem non ſuſtinens, aufugit. Ignis verò aqua ſibi contraria quaſi oleo vſus ligna inuaſit, nulloque temporis momento abſumpſit.

Aqua olim ſigno S. Crucis cōſecrata dæmonem ſpectri ſpecie apparentem fugat.

Aſperſio aquæ ſacræ Cacodæmonē expulit.

Similis efficaciæ aquā D. Willibrordū Hollandię noſtræ Apoſtolū ſacris Dei virginibus horribili lue apud Treuiros laborātibus cōſecraſſe ſcribit Albinus Alcuinus Caroli Magni doctor eximius: quā vbi ægrotæ potaſſent cōualuēre, neq. vlla vnquā poſteà illa peſte moriebatur. Sic & domū cuiuſdam pij viri cū cacodæmō vexaret, in qua ex horrore, maleficiiſq. habitare agnoſcebatur, D. Willebrordus ſimili remedio eſt vſus. Nā ſubitò cibos, vel veſtimēta rapere ſolebat, & in ignē mittebat: imò infantē inter parentū amplexus decumbentē, illis dormientibus tulit, atq. in ignē proiecit: quē parentes vagitu excitati de igne vix eruerūt. Hūc cū presbyteri pellere non potuiſſent, ad patrisfamilias preces ille aquā cōſecratam trāſmiſit qua locus aſperſus poſteà ab omni dæmonis incurſione fuit liberatus.

Teſtatur Georgius Alexádrinus D. Flauianum Antiochenum aqua ad Ioannis Chryſoſtòmi requiſitioné cóſecrata vxorem principis Marcionitarum fuiſſe eueſtigiò ſanatam: quam ſuę ſectæ homines triduanis precibus à diſenteria, morboq. colico, neque medici vlli Antiocheni potuerant ſanare.

In Vita D. Chryſo. fol. 19.

Hanc porrò aquam ſacram non ſolum fuiſſe olim ad cohibendas cacodæmonum inſidias & infeſtationes adhibitam, ſed etiam ad aliquam Chriſtiani populi ſanctificationem Concilium Agatheñ. ſub annum Domini 470. celebratum diſertis admodum verbis teſtatur. Deſcribens enim quonam ritu atque ceremonijs ſacris, pœnitentes in capite quadrageſimæ ante fores templi congregandi, atque ad pœnitentiam publicam pro ſuo quiſq. delictorum modo redigédi, docet ex veterum Canonum præſcripto Epiſcopum poſt 7. pſalmos pœnitentiales decantatos manũ eis imponere, benedictam, inquit, aquá ſuper eos ſpargere, cineré mittere, deinde cilicio capita eorum operire, & quæ ſequũtur apud Gratianũ diſt. 50. Can. In capite quadrageſimę. Quos autem dicant Epiſcopi ſanctiſſimi in Concilio Agateñ. ad 35. congregati Canones veteres, qui de aqua ſacra ſunt conſtituti, in primis equidem illum accipiendum arbitror, qui in Synodo Romana conſtitutus D. Alexádro martyri tribuitur. Is enim ſic ſtatuiſſe in ſynodo Romana legitur, in codicibus antiquiſſimis. Oſtenſuri enim illi ſanctiſſ. Patres in Synodo ætate Traiani cũ D. Alexádro collecti permagnũ inter Sacramenta Chriſti, &, vti nunc loquimur,

Vſus aquæ ſacræ ad quádam populi Chriſtiani ſanctificationé ex Concilio Agatheñ. Anno Do. 470.

Canon D. Alexandri de aqua conſecrata potius dicendus eſt antiquiſſimi Romani Concilij ætate Traiani ſub annũ Do. 100. habiti.

» Sacramentalia, ſiue res alias ſacratas (quòd non animam ſancti-
» ficant, aut gratiá donant, ſed impediméta remouent, atq. ſalutis obſtacula ſiue remoras amoliũtur) diſcrimen. Aquá ſalé cóſperſam (inquiũt epiſtola ſynodica ad omnes orthodoxos) populis benedicimus, vt ea cũcti aſperſi ſanctificentur ac purificétur. Cauſam addũt a minori, ex typo vitulæ Moſaicæ, cum & hęc aqua diuinis, inquiunt, precibus, ſiue diuini nominis inuocatione ſit ſacrata. Iam ne quid reſideat ſcrupuli de ſalis cóſecrati efficacia, exemplũ Heliſęi proferũt. Siaquę ſterilitas ſalis aſperſione fuit ſanata, quanto magis diuinis precibus ſacratas ſterilitaté aufert rerum humanarũ & coinquinatos ſanctificat & emundat & expurgat, & cętera bona multiplicat, & inſidias

dia-

diaboli auertit,& à phantaſmatis,verſutiiſq́. homines defendit? hoc tactu fimbriæ dominicæ ſtatuunt patres illi ſanctiſſimi, Chriſti martyres & exemplo ſudariorum ac ſemicinctiorum D. Pauli poſſe corroborari, quorum attactu D. Lucas docet & languores ſiue morbos depulſos ab ęgrotis,adeoque dæmones ab obſeſſis profligatos. Act. 19.

Quòd auté aqua ſacra ad domorum aſperſiones vſurpara verum Dei cultú habeat,nó impiá ſuperſtitioné,antiquiſſimi patres teſtibus Iuone lib. 1. Gratiano lib. 5. Capitulorú. ca. 76. docent. In Sabbato S. Paſchæ vel Pentecoſtes ſi quis velit aquam conſecratam in domo ſua ad aſperſionem recipere, ante chriſmatis infuſionem percipiat.

Quæ nunc diximus rituum ſacrorú genera ad incolumitatem humanam facere videntur ſuperſunt ceremoniæ,quæ pietatis Chriſtianæ præparationé ſpectant, ſiue ipſa ſunt pietatis verè Chriſtianæ exercitia : de quibus quia & ipſæ varias in ſpecies patent latiſſimè,ordine dicendum erit. CAP. L.

Porrò illi ritus ad pietatem Chriſtianá paraſceuaſtici,ſiue præparatorij ferè ſunt duplicis generis. Sunt enim homini aut externi aut coniuncti. *Ritus Chriſtianæ pietatis pręparatorij, geminæ ſunt ſpeciei. Sunt enim homini aut externi aut cóiuncti.*

Illud genus tépla habet, Aras, Campanas: hoc veſtes ſacras, amuleta,etſi quę ſimilia: de quibus vbi dixerimus,etiam illas externas ſuo perſequemur ordine: quò ad ipſa pietatis Chriſtianæ perueniamus exercitia: quibus reliquæ ſeruiunt Ceremoniæ Chriſtianis hominibus citra ſuperſtitionem vſitatæ.

Veſtes igitur conſecrari à nobis rident Anonymi Confeſſioniſtarú Patroni,quaſi ſuperſtitioſum. Sed ſi ſcopum conſiderarent miſeri,eas nobiſcum reuerenter haberent. *Pia ſacrarú veſtium cóſecratio à ſuperſtitionis nota defenditur.*

Quas autem Catholici veſtes conſecramus,aut ad diuinú officium præſtandum pertinent,aut ad priuatum miniſtrorú Dei cultú. Illæ ſunt Eccleſiaſticæ, hæ verò Monaſticæ. Quæ ſunt Eccleſiaſticę, vti Caſula, Dalmatica, & id genus alia cùm ex profeſſo in diuinum cultum offerantur,non magis mirandum eſt certa prece publicum hunc in vſum cóſecrari,quàm olim vaſa tabernaculi Moſaici,aut templi Salomonici. Cùm enim diuino deputentur cultui, æquiſſimú eſt vt certa prece diuinæ offerantur pietati, quò in publicum ipſius miniſteriú *Veſtes ſacræ duplicis generis, Eccleſiaſticæ aut Monaſticę.*

liqueat eſſe dedicatas. Certè has velut impias, aut ſuperſtitioſas Confeſſioniſtæ reiicere non poſſunt, niſi & ſuú magiſtrum Lutherú turpiter velint reijcere, ipſumq́. ceu ſuperſtitioſum deſerere non dedignátur: qui diſertè ſua in Confeſſione, quá anno 44. de fidei capitibus inſcripſit, docet libera eſſe imagines, Campanas, Miſſæ ornaméta, cereos & altarium lumina, & templi ornatú. Neq. verò ſimpliciter iſthæc omnia tanquá adiaphora, aut libera Luthero probantur: ſed tanquàm pio legitimæ cóſecrationis ritu ſanctificata. Ita enim lib. de Capt.

Lutherani ſui magiſtri Lutheri ſpiculo conficiuntur: qui approbat Miſſę ornamenta & conſecrationes vaſorú, domorum, veſtium, aquæ, ſalis, candelarú, herbarú vini, & ſimiliú.

» Babylonica ſcriptú reliquit: Permitto ordiné eſſe, inquit, qué-
» dam ritum Eccleſiaſticum, quales multi alij quoque per Ec-
» cleſiaſticos patres ſunt introducti, vt conſecratio vaſorú, domorum, veſtium, aquæ, ſalis, candelarum, herbarum, vini, & ſimilium. Didicerat enim vnà nobiſcum à D. Paulo creaturas omnes verbo Dei atque oratione ſanctificari.

Conſecrationes ſalis, vini, veſtium, & herbarum probat Lutherus ex verbo Dei, & Patribus Eccleſiaſticis.

Porrò quas monaſticas diximus veſtes, ad priuatú miniſtrorum Dei cultú pertinét: qualia ſunt Sanctimonialiú vela, Caputia, Cuculli, Colobia, Succinctoria, & rebrachiatoria quæ Grȩci, ἀναλάβυς, racia, mauortes, Ependytes ſiue pelliceum, & totus ille mundus monaſticus. Citra ſuperſtitioné hæc omnia pietatis Euangelicæ profeſſoribus tradi conſecrata inde fiat manifeſtum, quòd arctiorem vitæ Euangelicæ viam ingreſſuros, horridaque illa Domini bella contra antiquum draconem depugnaturos, æquum fuit iuſta armorum panoplia eſſe inſtructiſſimos.

Monaſticæ veſtes cur olim conſecratæ.

Paupertatis enim & caſtitatis, ac in primis humilitatis cultores oportebat ad omnem ſemper occaſionem, aſſiduamq́. diaboli indeſinenter illos præ cæteris oppugnantis, infeſtationem arma in promptu habere expeditiſſima, quibus inſultantis hoſtis aut frangerent impetum, aut tela detorquerent. Siquidem in monaſtico habitu quædá ſunt non tam ad curá corporis fouendam, frigoriſue iniuriam retundendá, quàm ad morum formulam congruentia, quo ſimplicitatis, innocentiæ, humilitatis, mundiq́ue contemptus, & apathiæ ſtudium atque obſeruantia etiam in ipſa veſtitus qualitate reluceret.

Habitus Monaſtici veram ſpirant pietaté, germanamq́ue redolent virtutem, cuius ſuos admonét ipſo vſu cultores

Quid enim Chriſtianam animam caſtitatis nexu Chriſto ſponſo

ſponſo copulatam vereq́. nuptam, ita ſui voti, imò initi cum Chriſto Domino matrimonij faciat memorem, atque impoſitum capiti virgineo velum ſacrum? quod vti ſemper venerandum caput premit, ita memoriam datę Chriſto fidei animo ſemper aut lætanter renouat, aut alacriter conſeruat.

Hanc fidem Chriſto Domino ſponſo datam maioribus, placuit aut velo ſacro ſignificare, aut mitra, quemadmodum apud D. Optatum videre eſt. qui ritus per Occidentem, quod ſciam equidem, non eſt notus.

Velum aut mitra quidnã ſanctimonialibus ſignificare debeat.

Pari ratione & humilitatis, paupertatiſq́. vltroneæ Deo deuotæ admonitionem habet veſtis monaſtica, quæ aut colore celeſtium meditationem, aut forma & pretio vili terrenorum contemptum loquitur manifeſtiſſimum; aut perpetuum pro peccatis ſignificat luctum. Ecquid enim vetat quò minus homines pietati dediti, ſeſe ad iugem aut cæleſtium meditationem, aut rerum pereuntium deſpicationem ſuo veſtitu, colore, quotidianiq́. habitus forma exhortẽtur? cùm & Purpura gloriam vel apud impios magis imflammet. Vnde & priſci illi monachi ferè nigro vtebantur habitu, ad hanc priſcæ vitæ pœnitentiã non tam aliis, quàm ſibi conteſtandã & refricandã. Sic ad ſuã mũdo innocentiã prodendã pij olim per Ægyptum, & Aſiã monachi caputiis indeſinẽter die noctuq́. ſiue cucullis ad ceruices humerorũq́. cõfinia, teſte Caſſiano, demiſſis vtebãtur. Hinc Nazianzen. D. Baſilio præclaro omnis monaſticę virtutis ſpeculo ad Valentis A. Põti præſidẽ Modeſtũ protracto ait iuſſu eius dilaceratũ fuiſſe περὶ αὐχένιον ῥάκος, quod interpres reddidit, ſudariũ circa collũ: cũ potiꝰ fuerit vile caputiũ, quod collo iniectũ geſtãt pij etiãnũ monachi. Ex quo D. Naziã. loco reſtituẽdũ fortaſſis videbitur quod ſuo in Hilar. ſcribit D. Hiero. eum ſacro fuiſſe indutũ, & pelliceũ habuiſſe Ependytẽ, quem Antonius proficiſcẽti dederat Eraciaſtne, Sagũq́. ruſticũ, vbi Eraſmus vocẽ Eraciaſtẽ totã omiſit, quòd nõ intelligeret, cũ videatur ſcribarũ oſcitantia corrupta, legendũq́. forè, & racidiõ vel & raciõ. Verũ hęc alterius ſunt loci, ſicuti & collobia, ſuccinctoria, mauorteſcũ Epẽdyte, alijſq́. pietatis monaſticę ornamẽtis pertractare. Porrò vt illũ pietatis dęſideratę fructũ, atq. virtutis Euãgelicæ progreſſum

Veſtis monaſticæ vſus verus humilitatẽ Euangelicã adauget, conſeruatque.

Vt purpura vanam ſeculi pereuntis gloriã auget: ita vilis veſtis nos modeſtiæ omnis admonet.

Vide Caſſia. de mo. inſtitutis.

ῥάκος vertit R. P. Iac. Billius Abbas Palliũ de quo alias.

Eraſmi nota quod ex D. Hierony. quædam ſuſtulit, amore ſcilicet ſui monaſtici inſtituti quod olim fuerat profeſſus.

efficiant certius, & operétur efficacius ſacra vela, mitrę, racia, mauortes cuculli, omniſq. mūdus ſemel monaſticus, quod à natura negatum eſt, ſupplicibus ſtudemus à Deo Opt. Patre impetrare precibus: nimirum vt hæc externa ornamenta ſiue veſtimenta piis Chriſti athletis in eum proſint finem, ad quem ſunt pietatis aut conſeruandæ, aut promouendæ ſtudio aſſumpta.

Quòd ſi priſcis Chriſtianis viſum eſt pietatis Chriſtianæ pleniſſimū ad omnē calceatū, ad omnē exitum, ad omnem ingreſſum ſeſe Crucis Dominicę ſigno munire, oſtiū, domos, lectulos, frontemq. eodem paſſionis ſignaculo armare, an ſuperſtitioſum citra diuini nominis blaſphemiá dicendū, quod in Chriſti gloriam ad pietatis promouendæ vſum adhibetur?

Arma Conſtantini & militum eius Cruce inſignita, vt hodie Anglorum.

Si iuſſu Conſtantini Magni arma ſua & ſaga Romano militi Cruce Dominica licuit ſignare, cur non & Chriſti militi ſuas togas, ſagaq. ruſtica? Siquidem apud Sozo. lib. 1. cap. 8. inter alia pietatis Chriſtianæ ſtudia legitur, quod Conſtantinus, *προσεθίζων δὲ τοὺς στρατιώτας ὁμοίως αὐτῷ τὸν θεὸν σέβειν τὰ τούτων ὅπλα τῷ συμβόλῳ τοῦ σταυροῦ κατεσήμαινε*; aſſuefaciens milites vt Deū ſicuti & ipſe, colerent, arma ipſorū Symbolo Crucis ſignauit, ſic & Aurel. Prudentius Romá contra Symmachi Senatoris accuſationes vindicaturus, cur nam Chriſto Deo colla ſubmiſerit.

lib 1. contra Sym. Roma.

Agnoſcas regina libens mea ſigna neceſſe eſt,
In quibus effigies crucis gemmata refulget,
Aut longis ſolido ex auro præfertur in haſtis
Hoc ſigno inuictus tranſmiſſis alpibus Vltor
Seruitium ſoluit miſerabile Conſtantinus.

Rurſus poſt quædam:

quod ſignum dextera vindex

Labarum Romanorum & clypei Cruce inſigniti.

Prætulerit, quali radiarint ſtemmate pila.
Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat Labarum, clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat, ardebat ſummis crux addita Criſtis.

Deinde: *tunc ille ſenatus*
Militiæ vltricis titulum, Chriſtique verendum
Nomen adorauit, quod collucebat in armis.

Huic

Huic Cano.11. Concilij Carthag. 4. Patres vnà cum D. Augustino conſtituiſſe legimus. Sanctimonialis virgo cùm ad conſecrationẽ ſui Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper vſura eſt, profeſſioni & ſanctimoniæ aptis. Rurſus Cano. 104. teſtantur Viduas tempore profeſſionis abiecta laicali veſte, in habitu religioſo ſolitas apparere.

Poſt veſtes ſacras Amuleta diximus ad hoc genus rituum pertinere, quod ad pietatẽ animi hominis Chriſtiani, aut præparat, aut officij admonet. hac in claſſe ſunt illæ Imagines ſacræ Chriſti Domini, aut paſſi, aut reſurgentis, & quæ vulgus appellat Agnus Dei. Euangelium S. Ioan. & ſimilia. Amuleta non eſſe ſuperſtitioſa.

Iſtud Amuletorum genus ſatis ſuperq. à ſuperſtitionis nota defendat, quòd ſigno Crucis Dominicæ ſunt inſignita: quæ vna piis eſt iuſta ad vincendam omnẽ dæmonum infeſtationem Panoplia, certiſſimum tutiſſimumq. præſidium, vti dudum ex D. Auguſt. Ignatio, Chyſoſt. Cyrillo demõſtrauimus.

Iam quòd ad certum effectũ quædam adhibentur, id adeò non eſt ſuperſtitioſum, vt piam Chriſtianoq. pectore digniſſimam redoleat fidem, certáq. in primis fiduciam de auxilio diuino precibus implorato conceptam. Cùm iſtius generis Amuleta omnia certis precum formulis conſecrentur, id eſt, ſacro Dominicæ Crucis ſignaculo dedicentur, certoque vſui Chriſtiano deputentur, ecquid obſecro hîc fit, quod non ſit fidei veræ cõſentaneum? aut ab eius analogia diſſentaneũ? Si enim teſte D Augu. citra ſuperſtitionẽ licet capiti pituita, aut æſtu dolenti ſacrum Euangeliorum codicem adhibere, cur non & Euangelij partem haud quaquam poſtremam: quam vel philoſophi mirátur à piſcatore Theologo in literas relatá? Vide Theodor. de Curatione Græc. affect.

Sed prius ad alia maioris mométi quã tráſeat oratio, illud ſilétio nõ putamus prætereundũ, quod ad magnificè illuſtrandá Dei Opt. Max. gloriã haud parũ facere arbitramur, tantá vim ſupernaturalẽ rebus corporalibus, vt aquæ, vel oleo diuinitus piis precibus inſtillari, vt ſacrò Amuleto tinctæ aut potius tactæ, Amuletiq. immerſione ſacratæ diuiná Crucis Dominicæ figurá repræſentẽt. Mirũ videbitur, ſcio, quod referã: ſed quia oculatis teſtibus, ijsq́ fide digniſſimis, & Louanij clariſſimis adhuc ſuperſtitibus cõfirmari queat, ab inſtituto nõ fuerit alie-

num obiter cõmemorare. Sicuti quotidiana diſcimus experiẽtia fontes quoſdã ſiue puteos præſentaneã habere vim, & vſum medicũ aduerſus morbos aut febres: vt Dordraci S. Surę fõs ſemper viuus, ſalruq. aſſiduo agitatus: cuius potu me puero memini N. ſanatũ: cũ amic' domi paternę exceptus quendã eius hauriẽdæ cauſa fortè ablegaſſet; Sic & S. Genouefę Pariſiis, & S. Veronę apud Louañ. Ita ad ſanãdos humani corporis morbos pruriginẽ aut ſcabiẽ valere oleũ, aut aquas quorundã Sanctorũ reliquiis conſecratas, eſt indubitatiſſimũ. Quòd ſi quis hac de re dubitet, Auguſt. cõſulat lib. 22. de Ciui. Dei c. 8.

S. Suræ puteus. Dordraci medicus febricitantubus.

Iam vt quod in præſentiarũ agitur, demõſtremus, nimirũ ſacrã vim quandã diuinitus imprimi rebus corporalibus, illud vnũ magno fuerit argumẽto liquidiſſimo in aqua conſecrata aliquãdo apparuiſſe ſacri Amuleti, cuius intinctione fuerat cõſecrata, veſtigiũ. Contigit aſperrima quadã hyeme Louanij pocula vitrea atq. teſtacea, quæ aquas habebãt roſaceas endiuiæ, bugloſſę, aliasq. medicas immodico gelu ita ſtringi, vt diſrũperentur. Stabat inter has & teſtaceũ, quod aquã habuit, quæ priſco de more S. Antonij reliquiis fuerat conſecrata, quando plateatim S. eius reliquiæ celebri põpa, cantuq. ſolemni in Dei cultũ religioſè circũferebãtur. Cũ aliis illis omnibus & hoc fuit gelu rigido in partes diſruptũ, in cuius aquę iam cõgelatæ medio perſpicuè ipſum amuletũ vnà cũ ſua caterrula, de qua dependebat, apparuit, magnoq. miraculo vicinis, doctisq. viris Collegij Buſlidiani oſtẽtata. Superſunt huius rei teſtes, vti diximus oculati, qui ſacroſanctè nobis affirmant ſeſe perſpicuũ illius amuleti veſtigiũ in aqua cõgelata vidiſſe. Iſtud piis lectoribus paradoxum non videbitur, quibus venerandæ SS. martyrũ reliquiæ, vti par eſt, aliquo ſunt in pretio: quas D. Baſilius non modò ſua loca ſanctificare docet: ſed & homines illas exoſculantes, de quo alibi copioſius diſſerendi erit locus. Sed quid miraculi erit Amuletũ Sanctorũ martyrũ reliquiis ornatũ aqua cęleſti aliqua vi donare, cũ teſtetur Euagrius ex Procopio imaginẽ Chriſti, ad regẽ Abgarũ miſſam cæleſti vi ignem accẽdiſſe, vireſq. naturales nõ naturaliter auxiſſe? Cũ enim Coſroës Perſarũ rex Edeſſam omnibus inuictam tentaret capere, ac facto vndiq. aggere iter milites ad ciuita-

Mira S. Amuleti ſpecies in aqua conſecrata cõgelata apparet poculo frigoribus diſrupto.

Euagrius lib. 4. cap. 19.

uitatem parabant (Erat auté agger lignis & alia materiei congerie congeſtus.) In eius fundamentũ obſeſſi igné inijciebát: "
ſed flammá pręaëre interclușo cócipere nó potuit. Itaq. ſumma rei deſperatione laborátes, allatá Domini Chriſti S. imaginem, quá regi Abgaro tranſmiſerat, aqua conſpergunt, ſiue "
potius, ὕδατι ἐπικλύσαντες ἀπ᾽ αὐτοῦ κατὰ τῆς πυρᾶς καὶ τῶν ξύλων ἀφεῖσαν aquæ immergunt. ex qua in rogũ, ſtrueq́. lignorũ immittunt, atq. diuina potentia fidei illorũ ſubſidiũ afferente, quod ab illis anteà fieri nequiuerat, nunc facillimè confectum fuit. Nam extéplò lignis inferioribus flammá concipiétibus, igne omnia corripiéte atq. depaſcéte, agger fuit in cinerẽ redactus, obſeſſiq́. periculo hoſtilis inuaſionis erepti. Quibus laudatiſſimis probatiſſimæ hiſtorię exéplis cádido lectori perſpicuum confidimus nó parũ aut ſalubritatis, aut cæleſtis auxilij rebus creatis diuinam afferre cóſecrationé ſiue legitimá, minimeq́. ſuperſtitioſam diuini nominis ex fide Chriſti inuocationem.

CAP. LI. Externi ritus ſiue ceremoniæ homini externæ res alias ſanctificantes.

Sed nunc ad ritus externos eſt tranſeundum. Declaratis prout huius rei neceſſitas poſtulare videbatur, iis ritibus, qui ad pietaté promouendam, ſiue conſeruandam dicebátur homini coniuncti, nunc externos perſequamur: quo in genere ſunt Campanæ, altaria, templa, & quæ huc faciunt reliqua.

Templorũ conſecratio.

Templorũ igitur cóſecratio apud Chriſtianos vſitatiſſima, ſicuti & altariũ, aliud nó flagitat patrociniũ, quàm quod Dei iuſſu Moyſes ſuũ conſecrauit Deo Opt. Max. tabernaculum.

Ex Concilio Nicęno primo.

Ex Concilio Meldeñ.

Ex Concilio Tribureñ.

Hunc ritũ ab omni ſuperſtitione, ſuſpicione nedũ calũnia, ſatis ſuperq́. Cóci. illud magnũ Nicęn. vindicet, quod Canone ſacratiſſimo ita ſtatuit, Eccleſiis ſemel Deo cóſecratis (inquit, teſte Gratia. diſt. 1. de cóſecra.) nó debere iterũ conſecrationé adhiberi. Sic & Meldeñ. Synodus, PP. inſiſtés veſtigiis Eccleſias, altariaq́. iubet cóſecrari, de quorũ cóſecratione ambigitur. Quemadmodũ ex Cócilio Tribureñ. olim in Francia Orientali ad Triburá, cuius hodie iuxta Mœnum extant veſtigia, ſub annum Domini 895. celebrato Gratianus atque Iuo recitant. D. Ambroſius exhortatione ad Virgines teſtatur & ſe Templa dedicare conſueuiſſe. Allatis enim ſacroſanctis reliquiis illuſtrium Chriſti martyrũ Vitalis ſerui, & Agricolę Domini, pia vidua Iuliana præclará excitauit memoriá

D. Ambroſ. templa Martyrum Deo conſecrat. Tépla Martyrũ ſunt Domini tépla, quia illorum Deus ibi colitur.

ſiue oratoriũ. hęc ſancta vidua (inquit Ambroſ.) hoc Domino tẽplum parauit, atq. obtulit, quod hodiè dedicamus.

Vide Iuonem lib. 2.

Quòd ſi ad originẽ huius rei ſanctiſſimæ quis velit contendere, conſulat hac de re Canones D. Silueſtri, Iginij & Clementis Ro. à Gratiano, Iuone, Burchardo, alijſque recitatos, quorum ex fragmentis diligẽtiori lectori & illud ſuboleſcet facilè, non fuiſſe olim templũ Dei Opt. Max. conſecratum, niſi & diuinum illud ſacrificij Chriſtiani perageretur myſterium: quemadmodũ Canone antiquiſſimo conſtituiſſe legitur D. Iginius D. Petri Apoſtoli ſucceſſor x. Chriſti martyrio clariſſim⁹. Certè id publico de more Chriſtiano fieri ſolitũ ante annos plus minus 1200. Euſeb. Cęſarieñ. pręclare atteſtatur lib. 10. ca. 3. Deſcribẽs enim publica ſui ſeculi gaudia de religione per Conſtant. Magnũ inſtaurata atq. tẽplis nouis, aut auguſtius innouaris exornata, cõmemorat Epiſcopos paſſim in Eccleſiis dudũ per Maximianũ, alioſq. tyrãnos euerſis ac pro-
» phanatis nõ ſolũ hymnos ac pſalmodias decãtaſſe, Deũq. lau-
» dibus diuinis celebraſſe: ſed & fiebãt, ait, ἐντελεῖς θρησκεῖαι prępoſitorũ Eccleſiaſticorũ religioſę diuini cultus functiones, ſacrorũq. ſiue myſteriorũ adminiſtratio, & decori Eccleſiaſtici ritus. Quod dictũ obſcurius eueſtigiò declarat θείαις καὶ μυστικαῖς ἐπιτελουμέναις διακονίαις, σωτηρίου τε ἦν πάθους ἀπόρρητα σύμβολα. Quibus verbis hoc dixiſſe quibuſdã doctis videtur, quod hodie Catholici maiorũ noſtrorũ Chriſtianorũ lingua dicimus, Epiſcopos in tẽplis denuò cõſecratis pro more diuina & myſtica peregiſſe officia, tremẽdaq. celebraſſe miſſarũ ſolemnia. Erãt itẽ, addit Euſeb. arcana paſſionis Saluatoris noſtri Symbola. Hæc dominicæ paſſionis ſymbola equidẽ accipio de venerãda S. Euchariſtiæ, atq. S. Calicis cõmunione poſt oblationem ſolemnem populo diſtributa, in mortis ſaluatoris noſtri Do. Chriſti commemorationem. Sic igitur illa florentiſſimi Chriſtianiſmi ętate à religioſiſſimis, doctiſſimiſque Epiſcopis legitimo ritu conſecrabantur Eccleſiæ.

Dedicationis templi annuæ origo.

Feſta conſecratorum templorum & Oratoriorum tẽpore Conc. Nicęni.

ἀφιερώσεις προσευκτηρίων. Sacellorũ conſecrationes apud Euſeb. 10. cap. 3.

Miſſa ſolemnis poſt pſalmodias celebrata per Epiſcopos die conſecrati templi.

Religioſa populi Chriſtiani cõmunio S. Euchariſtiæ die dedicationis annuæ.

Cæterùm quod ad certũ cõueniendi, orandiq. locũ attinet ab omni lõgiſſimè abeſſe ſuperſtitione vnũ D. Iſaac Patriarchæ noſtri exẽplũ ſatis docet, qui deprecatus Dominũ ſuper cõceptus fœcunditate vxoris Rebeccæ, ait Moyſes, eã certũ ad locum, vbi Do. de more inuocabatur, colebaturq. miſit:

Certũ ad locũ patriarchæ profecti conſulere Dominum.

Quæ

Quæ colliſo in viſceribus partu perrexit conſulere Dominum. Similiter & Salomon auguſtiſſimum templum illud Ieroſolymitanum, cui nullum vnquã fuit extructum in terra æmulum, vbi ædificaſſet, ipſumq́. arca Teſtamenti exornaſſet, orat Deum, vt quodcunque filij Iſraël illo in loco orauerint, exaudiat, & de cælo ſit ipſis propitius.

Concordia facilè ſarciatur de Templorum ſanctificatione.

Bucerus neceſſarias docet ceremonias templorum, & Têporum quorundam ſanctificationes.

Verùm de hac ceremonia tam apertis ſcripturarum teſtimoniis confirmata facilè inter diſſidentes coëat conſenſio. Siquidẽ Bucerus lib. 1. de regno Chriſti, cap. 10. de reſtituendis Eccleſiarũ ceremoniis hunc in modum ſcribit. Sunt verò hæ neceſſariæ & omnium Chriſtianorum communes ceremoniæ, Sãctificatio locorum, in quibus Chriſti religiones publicè adminiſtrantur: Sanctificatio temporum, &c. Rurſus,
Oportet certa habere Chriſtianos loca, ſacris cœtibus & tra- “
ditis à Chriſto Domino religionibus deputata: quæ nullis “
alijs vſibus, niſi ſumma cogat neceſſitas, debẽt patere. Dein- “
de paulò inferius. Quibus religio curæ eſt, eos neceſſe eſt “
probè perpẽdere ædes huiuſmodi religiõſis cœtibus, & ſacris “
Chriſti conſecratas vocari in ſcripturis, domus Dei, & domus “
orationis. Quæ duæ voces piis ſanè ſufficiãt ad tuendã Templorum Dei reuerentiam, omnemq́ue prophanationem, quæ
aut ambulando, aut nugando, aut commentando committi- “
tur, ſemel profligandam: ad quam ille, quia piè admodum “
hortatur, non fuerit abs re hîc eius verba commemorare. Ex illis, inquit, duabus vocibus pij omnes agnoſcant quàm horrendam ij faciant diuinę maieſtati contumeliam, qui templa “
Domini habent pro deambulachris, locisq́ue tam prophanis, “
vt in illis quæuis impura & prophana cum ſimilibus ſuis gar- “
riant & pertractent: idque nonnunquam etiam, cum ſacra Chriſti in templis adminiſtrantur. Quis autem non dico Princeps, aut Rex, ſed Priuatus etiam ferat, vt domi ſuæ quicunque velint animi cauſa, & pro ipſorum libidine coram ſe obambulent, & indigna ſe illic & ingrata maximè colloquantur & nugentur? hæc certè tanta eſt diuini numinis contemptio, vt ea vel ſola pridem meriti ſimus, omnino de terra exterminari, & quidem ſuppliciis grauiſſimis multari. Nam hęc tanta Chriſti contumelia, publicè tot iam ſeculis admittitur,

Templa qua veneratione colẽda pijs.

Contra prophanatores, nugatores, & ambulones in têplis.

Bucerus agnoſcit templum Dei cõſecranda eſſe Chriſti myſteriis peragendis.

ad eamque non conniuent tantum principes & magiſtratus, Eccleſiarumq́; Prælati: verum etiam exemplo ſuo eam plerumque docent ac confirmant. Quocirca qui Chriſti eſſe volunt & non adnumerari iis, qui ei renunciant (Nolumus hunc regnare ſuper nos) hos ſanè neceſſe eſt, vnumquenque pro ſua vocatione & virili eniti atque efficere, vt depulſa procul tanta Dei contumelia, templa non pateſiant vlli hominũ negotio, ſed ſacris tantum religionibus. Hæc quia Cenſorius ille de Templorum ſanctificationibus tradit, facilis de eorundem conſecrationibus conueniat, cùm illa etiam dicat Sacris Chriſti conſecrata.

Altaria Dei iuſſu conſecrata & ſanctificata oleo ſancto.

PORRO altariũ conſecratio eodẽ nititur diuino patrocinio, quod dudum pro Eccleſiarum conſecratione, ſiue dedi-
» catione attulimus. Mandat enim Deus Exod. 29. altare ſuum
» mundari & oleo vngi in ſanctificationem: quo tam ſanctum ait Deus effici, vt quicunque illud tetigerit, ſanctificetur. Huius rei apud Chriſtianos antiquitatem longè vetuſtiſſimã confirmat D. Martialis ex 70. Chriſti diſcipulis ad Burdegalen. vbi docet ſeſe aram Ignoto Deo pridem dedicatam iuſſiſſe ſeruari ad conſecrationem Deo vero hactenus Gallis ignoto, futuram. In qua ara, inquit, non hominis, ſed Dei cultũ frequentatis (erat enim & nomine, & Sacris reliquiis S. Stephani erecta) Stephanus enim non Deus, ſed amicus Dei fuit, cuius ſanguine ipſa menſa eſt decorata. Aurelius quoque Prudentius Chriſtianæ antiquitatis, vt peritiſſimus, ita
» teſtis quoque fideliſſimus D. Eulaliæ virginis nobiliſſ. encomion celebrans, ex illius ætatis more antiquiſſimo diſertè aſſerit, Altare Dei fuiſſe ſacris D. Virginis oſſibus conſecratũ. Sic venerarier, inquit, oſſa libet, oſſibus altar & impoſitum.

D. Martial. arã Ignoto Deo dedicatã Chriſto conſecrat.

Antiquitas altaria Dei conſecrandi cum SS. reliquiis.

D. Martialis.

Aurelius Prudentius.

Africana Synodus.

Hinc Canonibus vetuſtiſſimis conſtitutum, vt niſi SS. Martyrum impoſitis SS. reliquiis altare Deo Opt. Max. erigeretur. Quemadmodum D. Auguſtinus, aliique Africani Epiſcopi Concilij V. Carthag. Canone 14. & Africano 50. nobis conteſtantur. Ita prorſus & D. Ambroſius exhortatione ad Virgines, vbi expoſuiſſet ſe SS. Martyrum Vitalis & Agricolæ S. ſanguinem collegiſſe, ac Bononia domum ſeſe apophoreta verè triumphalia, ſanctitatis & gratiæ plena reportaſſe,

D. Auguſtinus.

D. Ambroſius.

Apophoreta ſacratũ reliquiarum vocat D. Ambr. quæ ſacris ſub altaribus cõdidit die

Col-

Collegimus, inquit, ſanguinem triumphalem, & Crucis lignum. Hæc S. viduæ negare non potuimus poſtulanti. Munera itaque ſalutis accipite, quæ nũc ſub ſacris altaribus reconduntur. Porrò has SS. reliquias fuiſſe à D. Ambroſio ad S. altaris pro ſolemni more conſecrationem adhibitas, mox verbis ita perſpicuis declarat, vt vel cæcus ambigere nequeat. Siquidem eueſtigiò ſubtexuit: Ea igitur vidua eſt, inquit. S. Iuliana, quæ hoc Domino templũ parauit atque obtulit, quod hodie dedicamus. Audis pie lector à D. Ambroſio templum dedicatum, audis SS. Martyrum reliquias ſacris ſub altaribus ab eodem Ambroſio reconditas. Quod ſi quem fortaſſis perturbat, quòd S. Altaria ſacroſancto etiam Chriſmate vngimus, is, quæſo, meminerit, nos priſco de more iſtud piè facere. Siquidem poſt Moyſis exemplum cap. 29. Exodi, & D. Auguſtinus, vnà cum aliis PP. Africanis Cõc. Hipponeñ. Canone 6. ſtatuerunt. Altaria ſi non fuerint lapidea, Chriſmatis vnctione non conſecrentur. Lapidea igitur Chriſmate ſunt conſecranda. Sic anniuerſario dedicationis Serm. 4. D. Auguſtinus ſuos monet feſtiuitatem celebrare, in qua benedictus, inquit, vel vnctus eſt lapis, in quo nobis diuina ſacrificia conſecrantur.

[Margin: conſecrationis vti & hodie fit.]

[Margin: An legitimè altaria S. Chriſmate cõſecrantur, inſtar Moſaici.]

Quæ altariũ inunctio ſiue pia per oleũ cõſecratio etſi vnius Auguſt. Synodiq. Hippoñ. teſtimonio ſatis firma ſtare queat, quòd ei inſit & tanti viri ab omni ſuperſtitione alieniſſimi auctoritas, & tẽporis lõgiſſimi antiquitas: ne quis tamẽ ſciolorũ ſibi aliisúe perſuadeat, fuiſſe tunc aut nouitiã, aut illa ætate natam, ex re noſtræ religionis fuerit eius originem altius paulum repetere. D. Dionyſius Areopagita expoſiturus Eccleſiaſtica myſteria, quæ ſacro Chriſmate, ſiue oleo ſacro ritè peraguntur, tradit oleo hoc diuinis precibus conſecrato, Epiſcopum in ſanctiſſimis rerum omnium ſanctificatarum conſecrationibus vti, & ad omnem ferè pontificiã cõſecrationem. Quod ſub finẽ 4. cap. dicit expreſſius, Epiſcopum in cuiuſq. rei ſacræ cõſecrationẽ adhibere vnguentũ diuinũ, quo apertè mõſtrat eũ qui ſanctificatos ſãctificat, ideſt Chriſtũ, ex quo noſtra omnis manat ſanctificatio. Quod vbi de S. Baptiſmi aqua Chriſmate in crucis figurã fuſo conſecrata declarauit, atq. de

[Margin: Origo altarium S. Chriſmate ſanctificatorũ ætatem redolet Apoſtolicam.]

[Margin: S. Chriſma piis typus eſt Domini Chriſti, qui ſuo Chriſmate omnia ſanctificat.]

[Margin: Ex Dion. Areopagita.]

 Confir-

Confirmationis Sacramẽto per Chriſmatis illinitionem collato, monet idem & in S. altaris conſecrationem animaduertendum.

Aurea ſanctiſſimi Patris verba ita habent. καὶ τοῦτο δὲ ἱεραρχικῶς ἐννόησον, ὅτι καὶ τοῦ θείου θυσιαστηρίου τὴν ἱερὰν τελείωσιν, ἡ τῶν ἁγιοτάτων τελετῶν θεσμοθεσία, ταῖς τοῦ ἱερωτάτου μύρου τελεσιουργεῖ παναγνέσιν ἐπιχύσεσιν. ἔστι δὲ ὑπερουρανία καὶ ὑπερούσιος ἡ θεουργία, πάσης τῆς θεουργικῆς ὑμῶν ἁγιστείας ἀρχὴ καὶ οὐσία, καὶ τελεσιουργὸς δύναμις. Εἰ γὰρ ἐστὶ τὸ θειότατον ὑμῶν θυσιαστήριον ἰησοῦς, ἡ θεαρχικὴ τῶν θείων νοῶν ἀφιέρωσις, ἐν ᾧ κατὰ τὸ λόγιον ἀφιερούμενοι, καὶ μυστικῶς ὁλοκαυτούμενοι, τὴν προσαγωγὴν ἔχομεν, ὑπερκοσμίοις ὀφθαλμοῖς ἐποπτεύσωμεν αὐτὸ τὸ θειότατον θυσιαστήριον, ἐν ᾧ τὰ τελούμενα τελεῖται, καὶ ἁγιάζεται, πρὸς αὐτοῦ τῷ θειοτάτου μύρου τελούμενον. ἁγιάζει γὰρ ὑπὲρ ὑμῶν ἑαυτὸν ὁ παναγιότατος ἰησοῦς, καὶ πάσης ἡμᾶς ἁγιστείας ἀποπληροῖ, τῶν ἐπ' αὐτῷ τελουμένων οἰκονομικῶς, εἰς ἡμᾶς ὡς θεογεννήτους λοιπὸν ἀγαθουργῶς διαβαινόντων. Quæ hunc in modum non incommodè fortaſſis conuertantur,

Illud etiam, vt Sacerdotali, inquit, dignum eſt officio, animaduerte, quòd diuina ſacratiſſimorum myſteriorum lex ſacroſanctam diuini altaris conſecrationem, ſanctis ſacratiſſimi vnguenti effuſionibus peragendam præſcribit. Eſt autẽ illa cæleſtis & ſupernaturalis Dei operatio, noſtrę omnis diuinæ ſanctificationis principium & ſubſtantia, atque vis ſanctificans. Si enim Dominus Ieſus noſtrum eſt diuinũ altare, qui & diuinarum mentiũ eſt ſanctificatio, ſuper quo (vt ſcriptura docet) ſanctificati & myſticè holocauſti inſtar immolati, introductionem habemus, oculis non hiſce corporeis, ſed cæleſtibus diuiniſſimum ipſum altare contemplemur: in quo per ipſum diuiniſſimum vnguentũ conſecrato, & conſecrantur & ſanctificantur, quæcunque conſecrantur. Sanctificat enim ſeipſum pro nobis vſquequáq. ſanctiſſimus Dominus Ieſus, atque nos omni adimplet ſanctimonia, dum ea quæ in ipſo certo ſunt conſilio, diuinaque œconomia prçclarè geſta, ſancteque peracta, in nos poſteà, tanquàm ex Deo natos ſumma perueniunt benignitate, diuinaque promanant clemẽtia & beneuolentia. Sic quidem diuiniſſimus ille Apoſtolorum diſcipulus Dionyſius Areopagita docet Eccleſiaſticas omnes

Alludit ad verba D. Pauli Epheſ. 2. vbi interpres acceſſũ reddidit, ſed minus emphaticè: cùm Pauli vox ſonet nos à Chriſto Duce ad Patrem iam reconciliatum quaſi ab exilio, imò ex priſtina abdicatione introduci tanquã filios illi gratiſſimos.

cero-

ceremonias aliud oculis carnalibus exhibere, aliud fidei oculis repræſentare, quum tota Chriſti Domini diuina & apparitio & operatio variis Pótificum ceremoniis, ſacerdotalibuſque Teletis & conſecrationibus ſit delineata, quemadmodū ſub finem cap. 4. clariſſimis verbis docet.

ἐπιφανεία ἢ ἐνεργεία. Conſecratio Pōtificia ſpeculū eſt diuinæ Chriſti Do in terra eſt apparitionis, eſt operationis.

Quæ Chriſtianæ Religionis myſteria tot iam ſeculis per manus ad nos vſque continenter delata, qui oculis clara fide illuminatis, nullaque humanæ ſapientiæ lema offuſis cōtemplari dignabitur, non has Eccleſiarum aut altarium deridebit impiè conſecrationes, nedū Iudaicè cum prophanis Goeſſeis demolietur: ſed Dei maieſtatem reueritus exemplo D. Iac. petram oleo perfundētis, & mandato Moyſi dato ad myſteria meditanda admonitus, religioſos maiores noſtros æmulatus, & ipſe religioſa colet veneratione: quam & Sacri Canones, & leges Ciuiles ſacris Dei altaribus, aliiſque Deo conſecratis rebus exhibendam docent.

Conc. Agatheñ.

Has enim ſiue templorum, ſiue altarium conſecrationes impiæ aſſcribere ſuperſtitioni, nō eſt profectò animi religioſi. Eas namq. demonſtrauimus non nouitias, aut nuper natas: ſed ætate D. Auguſtini, imò & D. Higinij fuiſſe vſitatas, quēadmodum & Platina teſtatur. Is enim vti clerum in certos gradus diſtinxit: ita vetuit ne templa ſine celebratione dedicarentur. quod qui ad exemplum Patrum Nicænorum Tyri conuenientium de tremendo ſacrificio intelligat, nos certè „ ſuffragatores habeat. Hinc & Synodus Hipponeñ. & Aga- „ theñ. ſtatuerunt altaria eſſe Chriſmate vngenda & benedi- „ cenda. Quod enim ſuis à maioribus acceperant, voluerunt Patres iſti religioſi ſuis poſteris tradere: apud quos toto orbe in hunc vſque diem ritus iſte conſecrandorum Templorum & Altariū inuiolatus perſeuerat. Quod enim à ſuis Athenieñ. quorum primus fuit Archiepiſcopus D. Dionyſ. Areopagita, didicerat, D. Higinius Athenienſis Martyr, ſtuduit & apud Latinos non tam introducere, quàm ritum antiquum aut innouare, aut neglectum reſtituere. Pleraque enim Rom. Pontificum decreta, vt Teleſphori de Quadrageſima; Sixti de veſtibus ſacratis, aliorumque alia: non tam nouæ fuêre leges,

D. Higinius Martyr templa nō ſine liturgia docet conſecrāda. Vide Platinam in eius vita.

quám antiquatarum innouationes & collapſarum ſiue abolitarum inſtaurationes, vt alio loco dicemus copioſius.

Cæterùm quia iſtius paricidalis Germanici ſciſmatis impij incentores, aut temerarij propagatores ſuis principibus ac Rom. Imperij ſtatibus temerè perſuadere nituntur Romanam Eccleſiam ritus iſtiuſmodi aut finxiſſe impiè, aut ſuperſtitiosè celebrare, haud mediocriter pacis publicæ, optatæq. concordiæ interſit paucis oſtendere, eandem eſſe Græcanicæ Eccleſię ceremoniam in templorum, ſiue altarium conſecrationibus, quã dudum ex teſtimoniis D. Dion. Areopag. aliorúmq. Patrum religioſorũ, & à maioribus illis Apoſtolicæ ætatis nobis relictam. Quod vt perſpicuũ tibi lector candide fiat, ne quæſo moleſtum ſit vnà nobiſcum hortos Græcanicæ Liturgiæ petere, quos longè amœniſſimos, illiſq. Adonidis multò ſuauiores nobis exhibet Euchologiõ Græcũ Venetiis anno 45. impreſſum. Capite igitur κθ. cui inſcriptio eſt τάξις γινομένη ἐπὶ θεμελίῳ ἐκκλησίας, Quid agendum quãdo iacitur Eccleſiæ fundamentum, Archiepiſcopus vbi fundamentũ thuris ſuffitu aſperſerit, dictoq. Apolyticio ſiue Reſponſorio Sancti, cuius in nomine eſt templum Deo conſecrandum, vnum lapidẽ χαράσας δι' αὐτοῦ σταυρὸν, S. Crucis ſigno pingẽs, ſuis ipſe manibus in fundamento ponit non ſine precibus. Extructo deinde operarũ diligentia templo, apud Græcos fit Stauropigion, & gramma protrepticon, quod illic deliniatur fuſius.

Euchologion Venetiis impreſſum an. 45. apud Sophianum. Quid Græci agant quando Eccleſiæ fundamentũ iacitur.

Cap. λ. depingitur Stauropigion & grãma Protrepticon, quæ Græcis Eccleſiis notiora ſunt. Hæc Latini ſuis adumbrant ceremoniis & characteribus Gręcis pauimẽto inſcriptis.

Quo conſecrato, precatur vt locũ Eccleſiæ Deus benedicere ac ſanctificare dignetur virtute & efficacia venerãdæ ac viuificæ crucis, εἰς ἀποτροπὴν δαιμόνων, καὶ παντὸς ἐναντίου. φυλάττων καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὰς ἐνοικούσας ψυχάς ἐνταῦθα κατοικούντων, πρεσβείαις τῆς ὑπερενδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας. ad dæmonum auerſionem, omniſq. infeſtę rei euitationem, noxæque depulſionem, vtque cuſtodiat hãc domum, eámque inhabitantiũ animas, precibus S. Dominæ noſtræ Dei genitricis ſempérq. virginis Mariæ.

Porrò S. Altare hunc in modum, ſi motum fuerit, apud Græcos denuò conſecratur. Cap. λα. πρὸ τῆς λειτουργίας ἐνθρονίζει παρὰ τοῦ ἐπιτηδείως ἐχόντων εἰς τοῦτο, κηρομάστιχον μετὰ τετριμμένου μαρμάρου ἐν χύτρᾳ καινῇ.

Quæ altari reconciliãdo pręparanda ante S. Miſſæ officia apud Græcos.

Ante

Ante diuina miſſarum ſolemnia procuratur ab eis qui iſtorum periti ſunt Ceromaſtichô (quod fortaſſis eſt thuris adolendi ſpecies) cera & maſtiche conflatum cum marmore in olla noua comminuto.

Deinde cantata per Diaconum, quæ illis dicitur Synapte, quę ſpeciem habet Litaniæ, vbi inter alia orat, ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ θείαν τράπεζαν καθιδρυθῆναι τῇ ἐπιφοιτήσει καὶ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος vt domum iſtá ſanctificare, & hoc ſacrú eius altare ſtabilire aduentu, potentia & efficacia Sp.S. dignetur: legit pôtifex hanc orationé, εὐχαριστοῦμεν σοὶ κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων καὶ δεόμεθά σου δέσποτα πολυέλεε, πλήρωσον δόξης, καὶ ἁγιασμοῦ, καὶ χάριτος τὸ ἁγιαστήριον τοῦτο εἰς τὸ μεταποιεῖσθαι τὰς ἐν αὐτῷ προσφερομένας σοι ἀναιμάκτους θυσίας τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ σωτῆρος τοῦ κυρίου καὶ τὰ ἑξῆς. Supplices deprecamur Domine miſericordiſſime, imple gloria & ſanctificatione ac gratia hoc ſanctuariú, ſacrúmq. altare, vt hoſtiæ incruentæ ſuper ipſo tibi offerédæ, transmutétur in immaculatú corpus & ſanguiné Do. Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ad ſaluté omnis populi. Deinde τελεῖται ἡ ἀκολουθία τῆς λειτουργίας ὡς σύνηθες, celebratur Miſſæ officium more conſueto.

Hæc qui vigiláti animo perpédit, eandé vtrobiq. tam apud Gręcos, quá Latinos agnoſcit tam côſecrandorú quàm reconciliandorú téplorú & altariú ceremoniá. At chriſmatis, oleíue S. vnctioné, inquies, in altari apud Græcos côſecrando nô video hunc ritú & olim adhiberi apud eos ſolitú, liquet ex ceremoniis, quas Græci téplo ab hæreticis contaminato, aut ab Ethnicis violato adhibent. Sic enim orat Pôtifex, Cap. λγ. κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν ναὸν τοῦτον ἀναδείξας εἰς κατοικητήριον σὸν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ζωοποιοῦ σου πνεύματος ἐν τῷ τιμίῳ χρίσματι τῷ ἁγιάσαντι προφήτας καὶ ἀποστόλους, εἶτα διὰ ἁμαρτίας ἡμῶν βεβηλωθῆναι συγχωρήσας αὐτὸν καὶ τὰ ἑξῆς. Domine Deus noſter, qui téplum hoc redaperuiſti in tuum habitaculú per deſcenſum viuifici Spiritus in venerando Chriſmate, quod Prophetas & Apoſtolos ſanctificauit: Deinde propter peccata noſtra ipſum côtaminari permiſiſti. His ſi addátur illa quæ dudú ex Euſeb. lib. 10. cap. 1. recitauimus, liquebit veteri ex more fuiſſe templa diuinasq. aras non ſolú initio conſecrata & ſanctificata, aut

Ritus Eccleſias ſiue altaria recôciliandi apud Græcos atque Latinos idem.

Forté rectius ἀνοίξας, hoc Domini poſtulat Capitis titulus.

aut poſt impiam prophanationem, ſacrilegamque violationem denuò ſacrata ſiue recõciliata; ſed Encœnia ſiue annuũ dedicationis diem etiam ſolemniter ſolitum annua feſtiuitate celebrari.

Quod à piis olim Iudæis olim factum, temporibus Machabæorum tam fuit Deo gratum, vt Chriſtus Dominus ipſe ſuo exemplo nos ad ſimilia dedicationis feſta piè colenda inſtituere non ſit dedignatus. Abuſus enim iſtis ferè diebus permiſtos cupimus abolitos, & feſta ſuum in vſum reuocata. de quo aliàs in Kalendario noſtro Eccleſiaſtico. Si ergo Deus
3. Regum 9. templum à Salomone ſibi dedicatum tam habuit gratum vt
2. Paral. 7. ei reſponderit ſe domum illam ſanctificaſſe, vt ponat ibi nomen ſuum; Si Nehemias inſtauratum ritè Deo dedicauit; Si
1. Machab. 1. denique Machabæi Deo templum poſt purificationem tan-
Ioan. 10. ta eius gratia dedicauerunt, vt Chriſtus Dominus Encœnia colere fuerit dignatus, quis hãc religioſam apud Chriſtianos omnes tam Græcos quàm Latinos Templorum & Altarium conſecrationẽ poteſt improbare, niſi Theomachus, aut certè Iconomachus? Sed hæc paulò vberius ſunt diſputata, vt ritũ Eccleſiæ Catholicæ laudatiſſimum iuxtà ac vetuſtiſſimum à ſcurrilibus quorundam conuitijs, falſisque criminationibus vindicaremus.

Conſecratio vaſorum & calicum quàm legitima.

Hanc ad claſſem pertinet & calicum, pallarum, ſacrorum vaſorum & inſtrumentorum, totiusque Eccleſiaſticæ ſupellectilis conſecratio; quæ vti exemplo nituntur Moſaico: ita & vetuſtiſſima habent apud Orthodoxos Patres teſtimonia.
Baſilius. Siquidem ratio non admittit, quod ait D. Baſilius quæſt. 301. vt commune vas in ſancta loca inferatur.

Quò enim accuratius de cultu Dei purius præſtando ac reuerenter exhibendo admonerentur miniſtri, omnia noſtris maioribus viſa ſunt eſſe conſecranda, Deoque ritu peculiari dicanda, quæ ad ipſius cultum glorioſius exhibendum eſſent adhibenda.

D. Sixtus. Hinc D. Sixtus Martyr, ſub annum Domini 130. in Synodo
Iuo. lib. 3. cap. 264. ſtatuit vaſa ſacra non ab aliis quàm à ſacratis, Dominoq. dica-
D. Sother Martyr. tis contrectanda hominibus. D. Sother ſacrarum pallarũ meminit, quas vetat vel ſacratas Deo feminas, vel monachas contin-

contingere. Cui & Nazianzenus in Apologetico ſuffragatur, vbi ait, ne ipſa quidem induméta ſacerdotalia, vel miniſterij vaſa cuilibet contingere ſaltem, aut contrectare licère. Euſebius verò S. corporale, quod dicitur, puro ex lino confectum ſcribit anno Domini 300. ab Epiſcopo eſſe cōſecratum. quod & ante eum D. Stephanus D. Cypriano æqualis monuerat in Epiſtola ad Hilarium, Veſtimenta Eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur, cultusque diuinus, ſacrata eſſe debent & honeſta. D. Gregorius Nazianzenus. D.Euſeb. Mart. D.Stephanus Martyr.

D. Laurentius apud D. Ambroſium 1. Offi. meminit ſacrati calicis. Ambr. in Offic.

D. Hieronymus Epiſtola ad Theophilum Alexandrinum: Diſcant, qui ignorant, inquit, eruditi teſtimoniis ſcripturarū, qua debent veneratione Sancta ſuſcipere, & altaris Chriſti miniſterio deſeruire, ſacroſq. calices & ſancta velamina, &c. quæ ad cultum Dominicæ paſſionis pertinent, nō quaſi inanima & ſenſu carentia ſanctimoniā non habere; ſed ex conſortio corporis & ſanguinis Domini eadem, qua corpus eius & ſanguis, maieſtate veneranda. Hieronymus. S. velamina & calices cur veneratione digna.

D. Auguſtinus præter hæc etiam candelabra more antiquo fuiſſe diuino vſui conſecrata commemorat: Bene occurrit lectio, inquit Serm. 89. quando candelabra dedicantur. D. Auguſt. in Louanienſ. editione.

Sed venerādam horum omnium, ſimiliumque ſacrorum inſtrumentorum antiquitatem vnus D. Clemens Rom, vel ſolus ſuo afferat teſtimonio: qui apud Iuonem lib. 3. cap. 266. recenſet ſacra vela, altaris pallas, cathedras & candelabra. D. Clemens apud Iuonem.

Cæterùm nunc hæc fuſius perſequendi non eſt locus. Hîc ſufficiat templorum & altarium conſecrationem ab impiorū maledictis ac veſanis ſannis vindicaſſe. Atqui aduerſarios, vt templa concedant dedicari, vehemēter offendit Campanarū conſecratio: quam ſi æqui animi candore dignabuntur expendere, nobis quidem non ſit dubium eos facillimè perſpecturos omnem hîc quoque abeſſe longiſſimè ſuperſtitionem, nedum impiam illam, quam temere nobis exprobrant Idololatriam. CAP. LII. Cāpanarū conſecratio ſi cādidè accipiatur, nihil habet impium, nedum Idololatricum.

Siquidem Campanæ hunc in vſum adhibentur, vt Chri-

ſtianus populus ad Dei cultum aut cōuocetur, aut excitetur: quorum alterum qui improbat, non ſolùm improbus, ſed impius quoque perſpicuè conuincitur. Aliquo enim ſigno publico ad publicas actiones eſt opus, vt vniuerſis conſtet per Campanarum pulſum, quod humana voce fuit ſignificandum, aut horridæ tubæ clangore promulgandum.

Præclarus ille ex præfecto prætorio Abbas Caſſiodorus lib.
» 1. cap. 30. diuinarum Inſtitut. docet ſe horologia & clepſy-
» dras ſuis Religioſis viris SS. literarum ſtudioſis confeciſſe, vt
» milites Chriſti, inquit, certiſſimis ſignis admoniti ad opus ex-
» ercendum diuinum, quaſi tubis clangentibus euocentur.

Porrò quod ad alterum Campanarum vſum attinet, puta quòd & ad piam deuotionem, ſiue Dei cultum excitant ſiue admonent, quis iurè improbare, nedum damnare queat? Iſta enim cùm in eorū numero cenſeantur, quæ Deo Opt. Max. ſunt longe gratiſſima, quid, obſecro, vetat populum Dei frequenter ad aſſiduas Deo preces, aut gratiarum actiones fundendas admonere? quid, inquam, vetat populo Chriſtiano aſſiduam rerum ſacrarū nouare memoriā? quid ad Dei laudes perſæpè pios excitare? Ecquid enim aliud meridie agitur quàm vt ad Cāpanæ tinnitū populo in mentē veniat illius ſacroſanctiſſimæ mortis Chriſti, cuius memoria excitati Deo gratias repēdant, ſibiq. illius mortis meritū imprecētur communicatū? Quid ſub diuinorū actione, quādo ſumma peragitur Miſſa, populo ſignificatur aliud variato Cāpanarū tinnitu, quaſi immutato claſſici clāgore, aut Celeumatis memoris quā vt abſentes eorū meminerint, quæ præſentes corā agi vident? Siquidē omnibus atq. vniuerſis per domeſtica negotia, per officinæ curas, per agri culturas, per publicas item occupationes quotidie adeſſe non licet.

Campanarum tinnitus meridie atq. ſub eleuationē Miſſæ ſūmæ quidnam ſibi velit.

His igitur ne ingrata diuinorum beneficiorū inter varias animi diſtractiones, immundaſq. mundi iſtius curas obrepat obliuio, ſignū ingeritur, quod officij pios ſubinde admoneat Chriſtiani. Ad Miſſæ diuinæ namque præfationem, quando præſentes auditores ad agendas Deo gratias clara ſacrifici voce admonentur, Cāpanæ paſſim fit ſonitus, vt eo in mentem ve-

Tinnitus ad præfationē, fit alia Cāpana per Diœceſin Traiecten. quā ad eleuationem.

veniat agendas Deo Opt. gratias de eximiis Chriſtianæ religionis, & in primis donatæ fidei beneficiis. Paululum poſteà diuerſus fit alterius Cāpanæ tinnitus, vt meminerint abſentes illud & ſibi, & aliis piis fratribus ad vnum omnibus offerri cæleſti Patri ſacrificium, quod Chriſtus ipſe cruenta ſpecie olim in Cruce pro totius mundi peccatis obtulit. Hæc qui fide verè Chriſtiana credunt, improbare, damnare, blaſphemare non poſſunt. Vnde non eſt improbandus Campanarum vſus, quarum ſonitu iſtorum admonemur, niſi ſurdis canant. Similiter quod tépore tonitruorum pulſantur Campanæ, nullus merito improbauerit, cui modò mens eſt ſana, atque ſtat immota. Cùm enim naturaliter homines horridos tonitruorum mugientium fragores, pallidaſque nubium crepitantium coruſcationes extimeſcamus, quòd non raro plurimos videamus illis ſubitò ac repentè perculſos, extinctos, exuſtos, vt de vinearum hirculo, rubigine, exacinatione, aut crambo; de ſegetum ſtrage, notaque agricolis calamitate nihil dicamus, an non merito optimo publicas ad preces pij commoueantur, ne Deus Opt. nobis iratus plagas infligat Ægyptias? aut immiſſiones per angelos malos?

Ad tonitrua cur ſonent Campanæ.

Ad hæc quia naturale phyſici docent Campanis pulſatis ineſſe aduerſus fulgurum, aut tonitruorum iniurias remedium; quis, obſecro, niſi mentis inops damnarit eas ad propulſandum aëreæ iniuriæ periculum adhiberi? Vnde & per Gallias, Italiam & Hiſpaniam aiunt ruſticos æramenta magno fragore concutere, varias pelues perſonare, vaſaque " omnia ænea concrepare, vt maiori non tam ſonitu, quàm " conſequente aëris motu excitato diſſipetur nubium impen- " dentium craſſitudo: quò reddita viciniori aëri naturalis " tenuitas vicinis noceat leuius corporibus dira tempeſtas. "

Cauſa phyſica cur Campanæ ac æraméta pulſentur in tempeſtate ac tonitru.

Hunc quidem in modum ſeſe habere cauſam phyſicam nemo, niſi aut omnis philoſophiæ rudis, aut phyſiologiæ imperitus negauerit. Sed adiuuari hanc cauſam naturalem, imò efficaciorem atq. valentiorem fieri diuinis piorum precibus, Eccleſiaſticis imprecationibus, & verbo Dei nunc eſt declarandum fuſius.

Proceſſiones publicas diebus Rogationum probat Lutherus, vt & vexilla S. Crucis & lectionem Euangelij, cõtra aëris tempeſtates ac dæmonũ noxas.

Siquidem ſanctificari omnia verbo Dei & oratione pia ex D. Paulo rectè Lutherus docet lib. de Capt. Babylonica. ſed aduerſus aëris peſtilitatem & Cacodæmones in aëre graſſantes, eorumque noxas, infeſtasque iniurias quantum valeat verbum Dei, ſiue lectio Euangelij ſolemni Germanorum more diebus Litaniarum, ſiue Rogationum in agris recitata, à nullo efficacius diſcant iſti generoſi Confeſſionis Auguſtanæ patroni, quàm ſuo à magiſtro Martino Luthero, eiuſdem Confeſſionis auctore: cuius hæc ſunt verba ex breui inſtructione, quid in Septimana Rogationum faciendum ſit. Vbi poſtquam abuſus varios in proceſſionibus illis publicis deſignari ſolitos meritò reprehẽdiſſet, ac Crucis inſignia & vexilla „ indignè tractari admonuiſſet, modumq́. iſta caſtigãdi oſten„ diſſet, duo autem in his Rogationum diebus petenda ſunt „ (inquit Tomo ſuarum Enarrationum ſiue Poſtillarum maio„ rum in Euangelia Dominicalia, edito anno 46. apud Heruagium, fol. 484.) Primum, vt fruges in agris pro ſua clemẽtia tuteтur, vt aëra purget, non ſolùm vt commoda pluuia terrę gremium imbuatur, vt aër ad vtilitatẽ frugum temperetur: ſed multò magis, ne ille inficiantur, noſque cum pecoribus per eſum & potum harum, peſtem, ſcabiem Hiſpanicam, febres, & alios morbos nobis contrahamus. Paulus enim 1. Timoth. 4. inquit creaturas per ſermonem Dei & precationem ſanctificari. Vnde namque peſtilitates, & alia morborum genera, quàm quòd noxij genij aëra inficiunt? Hinc frumentum & vinum tentantur, atque ita nos, Deo id permittẽte, noſtras ipſorum fruges eſitando & bibendo mortem & graues corporum afflictiones nobis conciliamus. Idcirco Euangelia in propatulo & ſub dio in agris leguntur, vt per verbi diuini efficaciam, Cacodæmones in aëre degentes fragantur, & cælum purum ſeruetur, quò frumenta intacta maneant, ſicq́ue noſtris vſibus commodè inſeruiant. Quamobrem hu„ iuſmodi Litaniæ ſeriis animis & cum omni reuerẽtia agitan„ dæ ſunt, maximè autem verbum Dei pio ſtudio tractandum „ & audiendum, neque quicquam dubitandum ſermonẽ Dei „ virtutem ſuam exerturum in fruges & aëra, nequid damni „ aërij illi genij frugibus dare queant. Poſtremò illud omnium maxi-

Codex Baſilienſ. habet Prędicationẽ, ſed lego precationem.

Dæmones aëra inficiunt, frugibusq́. nocẽt, auctore Luthero.

Dæmones in aere degentes, lectione S. Euãgelij fragunturi & cohibentur, ne noxam inferant frugibus, aut vitibus, teſte Luthero.

Euangeliũ ſub dio lectũ ſuam exerit vim in aerẽ & fruges, ne noceant dæmones aërij, ait Lutherus.

maximè petendum eſt, vt creaturas Deus benedictione ſua dignari velit, non ſolùm ſicut iam dictum eſt, ad corporum noſtrorum commoditatem, ſed etiam ad animarum ſaluté, ne miſeræ animæ hinc peſtem, & diram contagionem ſibi aſſciſcant.

Audis hîc Chriſtiane lector de illo non vbiq. impuro Lutheri ore per verbi Dei in agro lecti, & ſub dio recitati efficaciam Cacodæmones in aëre degentes frangi, coërceri & prohiberi ne noceant frugibus aut hominibus. Cælum quoque purum ſeruari, ait, quò frumenta intacta maneant, noſtriſq. vſibus ſalubres inſeruiant. Audis pręterea nequicquam Chriſtiano dubitandum Dei verbum virtutem ſuam exerturum in fruges & aërem, ne quid damni, aërij illi ſpiritus frugibus dare queant. Ad hæc Deum ſua benedictione dignari creaturas ſuas, quibus conſeruandis, aut tutandis ſacroſancta Euangelia apud Germanos ſub dio ſolemniter ad quatuor orbis plagas decantantur. Quòd ſi de his ambigere fas non eſt Lutheranis diſcipulis, ecquid ingenui pudoris reliquum putes nouis iſtis Anonymis Confeſſionis Auguſtanæ defenſoribus: qui nos, imò ſuum Euangelij noui Apoſtolum, ſi Chriſto placet, Lutherum impietatis damnare audent? quod Deum Opt. ſupplicibus imploramus votis, vt ſua benedictione creaturas ſuas nobis conſeruet intactas & inuiolatas.

Cælum purum ſeruatur vt ſegetes, intactæ maneant fulguribus, aut dæmonibus inuiolatæ ait Martinus Lutherus, per lectum in agris Euangeliú, more Germano ſolemni.

Si tanta eſt lecti ſub dio Euangelij efficacia, teſte ipſorum magiſtro, vt Dei verbi publicè lecti virtus cælum purget, aëra tueatur, à geniorum maleficio fruges ſeruet, vinum à dæmonum noxa defendat, an nullum exiſtimabimus Campanarũ pulſantium fructum, quæ inuocato Dei nomine non ſolùm aërem naturaliter mouent, ne quietus aut ſegnior corrumpatur, aut dæmonum præſtigias & maleficia admittat: ſed pios etiam auditores admonent vt Deum comprecentur, ne hoſtem in nos, noſtráue graſſari patiatur? A Deo namq. omniũ Domino hæc expectamus ſupplices beneficia frugibus, vinetis, hominibus ſalutaria; vt ſuas creaturas cæleſti dignetur benedictione, atque à malorum ſpirituum liberet incurſione, noxiaque tueatur ab infeſtatione. Quod omnium veriſſimè à Luthero eſſe traditum pius lector ambigere nequeat,

qui Orthodoxorum ſcripta vel à limine ſalutauit. Iſta enim imprecatio veriſſimũ eſt exorciſmi genus, cuius veteres ſcriptores D. Auguſtinus, Ambroſius, Origenes, & ipſe adeò D. Cyprianus diſertiſſima oratione meminêre. Proindè vt Eccleſiaſticæ huius deprecationis, ſiue exorciſationis, ſiue adiurationis non ſacramentalis efficacia piis ſit notior (nam de Sacramentali, quæ Baptiſmum præcedit, dudũ diſſeruimus) locum vnum ex Origene depromere fuerit operæpretium. Is igitur contra acerrimũ Chriſtianæ religionis hoſtem Celſum Grammaticum diſputans, atq. impias eius blaſphemias (quarũ non diſſimiles & hodierni Eccleſiæ hoſtes Grammaticotheologi, maiori neſcio impudentia an inſcitia, obijcere non verentur) refutans, Tantum abeſt (inquit lib. 7. fol. 928.) vt dæmones veneremur, vt precibus & ſacrarum literarum recitatione profligemus eos ex obſeſſis hominibus. & ex locis ſibi dicatis, interdum etiam ex animalibus, nonnunquã enim vt hæc quoque lædant, operantur dæmones. Sic & lib. eodem ſuperius, fol. 908. teſtatur plebeos pleroſque ſolis precibus, adiurationibuſque ſimplicibus quoddam dæmoniorum genus eijcere.

Eccleſiaſticę deprecationis contra dæmonum iniurias efficacia Catholicis olim notiſſima ex Origene Adamantio.

Recitatio SS. Scripturarũ dęmones profligare ſolet.

Quòd ſi tanta eſt, teſte Adamantio, ſolius orationis atq. Sacrarum literarum recitationis virtus & efficacia, vt dæmones profligare ſoleãt Chriſtiani ex obſeſſis hominibus, ex animalibus dæmone agitatis, ex locis denique ipſis dicatis: item vt plebei ſolis precibus & adiurationibus ſimplicibus dæmones eiiciant, ecquid mirum, ſi eiſdem precibus & Euangeliorum lectione agros muniamus aduerſus aëris tẽpeſtates, aut vineta aduerſus Cacodæmonũ incurſationes, aut fruges aduerſus noxias malorum ſpirituum infeſtationes? Verùm vt hæc pudore ſui magiſtri victi concedant fortè aduerſarij, negabunt tamen, qua ſunt peruicacia, legitimè Campanas Sacro crucis Dominicæ ſigno inſigniri & conſecrari: ſiue vt arguti Confeſſioniſtarum patroni cum vulgo ruſticè loquũtur, baptizari. Acerrimè namque Catholicos de ſuperſtitione, manifeſtariaq. impietate accuſant fol. 188. quòd vſum ſimilium rerum non reliquerimus à ſuperſtitione incontaminatum, ſed portentoſas, inquiunt, ceremonias impietatis & dementiæ

Antiquitus ante annos 1300. Chriſtiani lectione S. ſcripturæ pellebãt dæmones ex obſeſſis hominib. ex animalibus rabidis, ex locis ipſis dicatis. Obſerua lector alias fuiſſe laicorum adiurationes ſimplices, alias Exorciſtarum.

Ruſticè planeq. impropriè Cãpanas aduerſarij aiunt baptizari.

mentiæ pleniſſimas reppererunt, quibus & Cāpanæ diuini nominis prophanatione deteſtāda, & ſumptibus grauiſſimis incantarentur, ad hoc vt earum pulſu & ſonitu tempeſtates grauiores fulminū, grandinis, tonitruorum in aëre ſedarentur, & ſpiritus maligni ac Cacodæmones aërem turbantes, fugarentur.

Campanas incantari criminantur Apologetici impiè ac Lucianicè.

Dira certè criminatio, de qua vt iudicium ſuum pius lector nonnihil ſuſpendat, per Chriſtum oro atque obſecro, ne nos temerè damnet inauditos; ſed Alexandri M. exemplo alteram aurem nobis ſeruet integram, minimeq́. noſtri odio anticipatam. Deteſtandi diuini nominis, aiunt, prophanatione à nobis Campanas incantari, vt tempeſtates ſedarentur, & Cacodæmones fugarentur. Bona, imò ſobria verba, quæſo, ô viri Euangelici!

Eccleſiaſticas variarum Dei creaturarum conſecrationes non eſſe impias, vti appellant Anonymi Confeſſioniſtarum defenſores, neque deteſtandas diuiui nominis prophanationes, ex ſuperioribus pio equidem, candidoq́ue iam liquere arbitror lectori, qui nullo partium præiudicio animum huc adfert anticipatum. Si enim Apoſtolicus ille, vereq́. Chriſtianus, ſi quis omnium alius, Epiſcopus, clariſſimusq́ue Chriſti martyr D. Cyprianus, ritè atque Euangelicè docet conſecrandum eſſe Chriſma, quis tam fuerit ſui oblitus nominis Chriſtiani, vt tam eximio viro, illuſtriſſimo Chriſti martyri, ſanctiſſimo Apoſtolorum diſcipulo impiā deteſtandæ diuini nominis prophanationis notam inurere, nedum ſacrilegum incantationis crimen auſit exprobare?

Si D. Cypr. non eſt prophanator, aut incātator qui S. oleū conſecrat, cur Catholici audimus magi & Idololatræ, qui Cāpanas, aliaq́. diuinæ maieſtatis inuocatione humanis vſibus conſecramus.

Non igitur Eccleſiaſtica rerum bonarum conſecratio, impia eſt prophanatio, aut diabolica incantatio; ſed pia diuinæ maieſtatis inuocatio, religioſa diuini nominis ſanctificatio: quæ cùm omnes ad res aut legitimum in vſum conuertēdas, aut nobis ſalubriores efficiendas legitimò, imò pio diuini nominis cultu adhibeatur, omnē profectò excedit inſaniæ modum, quod tam atrociter Catholicos iſti delecti Confeſſioniſtarum patroni citra omnem culpam hîc criminantur. Si enim omnia, quod Lutherus affirmat Captiuit. Babylonica, per verbum Dei & orationem ſanctificantur; vti panis, ait,

cera, ſal & aqua, quid ni & Campana nobiliſſimo Dei elemẽto humanis vſibus comparata? Cùm enim inficias ire Chriſtianus homo nequeat Cacodæmonem Dei permiſſu ad hominum, iumentorum, vinearum perniciem, aut agrorum calamitatem abuti ſubinde fulgurum vi, grandinum ictu, tonitruorum impetu, tempeſtatum incurſu, ventorum procella, quis tam ſui oblitus videri poſſit nominis Chriſtiani, vt hiſce malis impendentibus, aut periculis intentatis non liceat qua via, qua ratione occurrere, pioque remedio profligare?

Si Dei optimi max. aut Chriſti Domini nomen inuocare hoc in periculo citra ſuperſtitionem licet; cur non & cum ſacro Dominicæ crucis ſignaculo? queadmodum ſuperius demonſtrauimus non modò D. Antonium, Hilarionem, Martinum, alioſq. viros verè Chriſtianos ad omnẽ metũ, aut periculum ſeſe hoc diabolis tremendo ſigno conſignaſſe & obmuniiſſe: ſed Lutherum quoque veſtrum metu noui illius Turcici nuntij perculſum, & Iulianum Apoſtatam incurſione dæmonum dum magiæ dabat operam, exanimatum?

Nam ſi in Ægypto piis Iudæis aduerſus angelum illum exterminatorem, ſiue maleficum & latrocinantem præſidio fuit Dominicæ crucis typus, literæ Tau figura in oſtio expreſſus, cur non & nobis eandem fidẽ habentibus profuerit eadẽ Crux Dominica religioſè aduerſus eundẽ hoſtem infeſtiſſimum frontibus, oſtiis, aut pectoribus impreſſa?

Crux vna & eadẽ nũc tuetur homines, pecora, domos aliaſque Chriſtianorũ poſſeſſiones à dæmonibus: Quæ olim per ſuum Typum Iudęos in Ægypto defendit: vtruſq. nãque fides in Chriſtũ eadem.

Quòd ſi iſtis delectis Confeſſioniſtarum Apologeticis vel ex dimidio eſſet nota indefeſſa ſimul & infeſta Cacodæmonum in Chriſtianos rabies, inſidiæ, ſtratagemata, non indignarentur, nedum tam grauiter offenderentur ſuis fratribus non parùm cautioribus, quòd omnes adhibent depellendæ iniuriæ atque propulſandi omnis periculi machinas.

Qui enim vel ſemichriſtianus eſt, inficiari non poteſt Cacodæmones diuino ſubinde habere permiſſu, vt inobedientium Dei filiorum, nedum impiè infideliũ aut ſacrilegè claudicantium poſſeſſiones affligant, iumenta lædant, agros populentur, ipſa denique humana corpora vexent, collidant, occidant; vt nihil iam de exemplo D. Iob, aut aliorum piorum Dei cultorum dicamus. ex quo liquet & ſanctos Dei filios, ſubinde

Dæmones ſubinde in hominũ corpora & poſſeſſiones diuino nutu accipere poteſtatẽ:

ſubinde Dei arbitratu per Cacodæmones horribiliter excruciari, affligi, vexari. certè de paganis & infidelibus iſtud eſt longè indubitatiſſimum: quod plagæ illæ Ægyptiæ omnibus non Lucianicis & Epicureis proclamant. Teſtatur enim diuinus ille Rex Propheta Dauid Deum Opt. Ægyptiis puniendis inflixiſſe immiſſiones per angelos malos, ſiue vti eſt in Græcis hodiernis ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. Sunt & Spiritus in vindictam creati, Eccleſiaſt. 39.

quæ auguſtiſſ. Victoris Chriſti ſigno, S. Crucis tropheo cohibeatur.

Cùm enim damnati illi, ſuaq. malitia miſeri ſpiritus Diaboli hoc boni habeant officij in Dei regno, terra, mariq. protenſo, quod in republica Carnifices atq. tortores, ecquid mirum, ſi obiecto ſibi Dominico victoriæ, qua iam olim victi peñierunt, trophæo territi miteſcant, diſcedant, aufugiant? Dominicæ enim Crucis figuratio fróti, ſiue pectori ex fide Chriſti impreſſa, quid obſecro aliud eſt, quàm tacita quædam diuini auxilij inuocatio religioſo, verèque Chriſtiano ritu poſtulata? Qui enim frontem, pectúſue crucis Victoris Chriſti ſignaculo ex fide armat, an non inuictum inſidianti hoſti diabolo clypeum obiicit? An non auguſtiſſimum Chriſto Domino diaboli victori trophæum erigit, cuius præſidio munitus infeſtas illius oppugnationes vincat, frangat, euadat?

Eccleſiaſt. 39.

Dæmones ad vindictã creati, & ad tormenta infligenda rebellibus Dei filiis.

Hoc ipſum victrix Dominicæ crucis trophæum, cùm tam manifeſtam in homine ſit nactum aduerſus Cacodæmones poteſtatẽ, an fruſtrà quis dixerit rebus conſecrandis adhiberi, vt nihil plus bona Dei creatura ſuo Domino homini adferat vſus, aut commodi, quàm habeat naturaliter?

Sed quis Chriſtianorum tam fuerit vecors, vt ſacram diuini nominis inuocationem homini dicat prodeſſe, creaturis reliquis in hominis ſui domini vſum conditis obeſſe, aut ſaltẽ non prodeſſe? An non omnium Deus eſt conditor? Si naturalem igitur vim æramentis indidit Deus optimus vt fulgetra pallentia compeſcant, tonitrua mugientia atque frementia frangant, grandineas certoque noxias innocuè diſſipent procellas, quis mente tam fuerit parum ſobria, vt Deum Opt. in auxilium per Chriſti nomẽ communibus piorum ad æramenti tinnitum precibus inuocatum ſentiat neceſſariis ſuorum filiorum deeſſe vſibus?

In Ægypto vmbraticus Crucis Dominicæ typus oſtiis impreſſus Cacodæmonem latrocinantem fidelium Iudæorum abigit corporibus, primogenitorum liberat cædibus, totiſque adeò arcet ædibus; an non & vera Chriſti Domini Crux fide apoſtolica fronti, pectori, oſtiis, aliiſque rebus impreſſa ſimile quippiam poſſe fuerit conſentaneum?

„ Sed incantatio magica eſt, inquiunt, & diabolica ſuperſti-
„ tio impietatis, & dementiæ pleniſſima ritu Idololatrico Cam
„ panas baptizare.

Iſthec atrocia conuitia ſunt non argumenta; maledicta ſunt, non enthymemata fidem facientia: quæ ſi à fidei hoſtibus Iudæis, Turcis, aut Paganis in Catholicam iactarentur Eccleſiam, minus ſanè piis hominibus facerent ęgrè. ſed cùm à fratribus, à Chriſtianis, & (ſi Chriſto placet) ab Euãgelicis tanta animorum cõtentione obijciuntur, vt ſacrilegum corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, defendatur & augeatur ſchiſma, dolorem parit piis incomparabilem, nec verbis vllis explicabilem. O Chriſte Ieſu clementiſſ. Domine, in quæ nos ſeruaſti tempora, vt iſthæc audiamus: vt iſthæc audiamus, inquam, ab Euangelicis, à purioris tuæ doctrinę, ſi ſuperis placet, defenſoribus!

Verùm his querelis aliò reiectis Deum precati ſupplices, vt cęcam iſtorum miſerorum inſaniam commiſeratus cæcos redaperiat fidei Chriſtianæ lumine oculos, ne res ſacras, diuinoq́. cultui dedicatas prophano damnent iudicio; nos quidnam his in rebus dudum propoſitis piè agat Catholica Dei Eccleſia paucis exponamus.

Cauſantur præclari iſti Confeſſionis Auguſtanæ defenſores Idololatrico ritu Campanas baptizari. Atqui nullum demonſtrant, nedum conuincunt hac in re cultum Idololatricum. Mera enim maledicta ſunt, mera conuitia, quòd affirmant hanc Campanarum conſecrationem eſſe magicam incantationem, diabolicam eſſe ſuperſtitionem. Hęc ſiquidem affirmaſſe non ſuffecerit, nedum exprobraſſe: ſed demonſtratum oportuit ecquid hac in re geratur ritu Idololatrico, aut impia ſuperſtitione. Nullum enim alium Deum his ritibus colimus, nulli Deo ſeruimus, nullum cultum

nulli

nulli, prçterquàm vni Deo viuo, & vero his rebus exhibemus.

Quòd enim non ſit magicum, nedum Idololatricum res inanimas ſacris ritibus de more adhibitis cõſecrare, ſiue ſanctificare, diuinoque vſui dedicare, ex ijs quæ dudum liquidis Orthodoxorum Patrum ſententiis demõſtrata diximus, liquere opinor.

Si enim ritu Apoſtolico teſtibus DD. Baſilio, Auguſtino, Ambroſio, Cypriano, (ſi modò vllam apud homines Chriſtianos illi Sanctiſſimi Patres merentur fidem) ritè atq. adeò religiosè aqua Baptiſmi, & Chriſma conſecrantur, cur non & Campana? Illa, inquies, ad Sacramentorum vſum pertinent, vt legitimè adhibeantur: hæc res dementiæ & impietatis eſt pleniſſima.

Sed rem ipſam, quæſo te lector Chriſtiane, citra conuitia inſpiciamus. Ecquid, obſecro, habet impietatis ſacrum Crucis Dominicæ ſignum, Campanç ad Dei cultum & pium populi Chriſtiani vſum comparatæ imponere? An plus habeat, quàm idem S. ſignum indere pani, aquæ, aut oleo? an dementiæ affine videtur Dei nomen inuocare ſuper Campanam, & non ſuper aquam, panem, aut Chriſma? Si aqua ad diuini nominis inuocationem ſanctificatur, & ad diuinum cultum ſiue myſticum populi Dei vſum conſecratur, cur non & Campana?

Campanarum conſecratio nihil amplius habet ſuperſtitionis quàm panis aut Chriſmatis conſecratio.

Sed non fuit, dixerit quiſpiam, Dominica crux Campanis imprimenda, quòd apertam habeat ſuperſtitionis ſpeciem. Atqui citra omnem ſuperſtitionem Conſtantinus Magnus florente illo Chriſtianæ doctrinæ ſeculo non ſeſe modò, ſuoſque milites illo Labaro Cruce Chriſti aurophrygiata inſignito armauit: ſed ipſa quoque militum ſuorũ arma crucis ſignaculo exornauit atque condecorauit. quemadmodũ videre eſt in Hiſt. Eccleſiaſt. Sozo. lib. 1. cap. 8.

Campanis non magis impiè ſignum S. Crucis pingi, quàm aurato illi Conſtantini A. Labaro.

Hanc porrò trophæi Dominici figuram non ad ornatum ſolùm, aut fidei profeſſionem: ſed ad militum quoque fiduciam augendam, præſidiumque diuinitus poſtulãdum fuiſſe armis inſcriptam ex eo liquet, quòd Chriſtiani illa ætate ex maiorum ritu & corpus, & lectulos, teſte Tertulliano, imò ſua oſtia atque limina S. Crucis ſignaculo inſigniebant; quemad-

modum & Iulianus Apoſtata Chriſtianis hominibus exprobrare non dubitauit. quibus exemplis fit manifeſtum ad certum contra hoſtes inuiſibiles Cacodæmones præſidiú fuiſſe crucem Domini piè iam olim vſurpatam. Quòd auté & contra corporales hoſtes, aut pericula bellica Crux Domini certiſſimo ſit præſidio, ex Conſtantini Magni exemplo liquet: cuius Labari ſigniferum teſtatur Euſeb. Cæſarieñ. nullo vnquam telo fuiſſe læſum. Hoc ipſum magis D. Martini factú illuſtrat, qui tanta Dominicæ crucis fiducia fuit obarmatus, vt Iuliano ſuo Auguſto ignauiam exprobranti, cùm diutiùs ſtipendia facere nollet, reſponderit, Ego ſigno Crucis, non clypeo armatus, inquit, aut galea, hoſtium cuneos penetrabo ſecurus.

S. Crucis ſignú etiam aduerſus hoſtes corporales & ſpirituales eſt certiſſ. amuletum, exemplo Iuliani Auguſti, magicis dediti.

Quid, quòd Iulianus ipſe Theomachus quando Idololatriam aliquot ſophiſtarum impietate illuſus profitebatur, auſpiciaque & extiſpicia vaniſſima ſectabatur, tantam expertus eſt diuinam eſſe victricis Crucis imagini ſuo capiti dudum, licet prophanato & impiato, vel tunc priſtino de more impreſſæ vim, vt terrore panico ad ſuum auſpicium ſiue extiſpicium concurſantium dæmonum perculſus, non niſi in priſtino deſertæ religionis amuleto inuenerit auxilium. Metum enim incuſſum alio non potuit ſemel atque iterum, ait Gregorius Nazianzenus, remedio depellere aut amoliri.

S. Crucis ſignú littoribus impreſſum maris ſæuientis vndas repreſſit, teſte D. Hieronymo.

Quòd ſi quem offendit Chriſtianos rei corporali, atque brutæ ſignum Crucis Dominicæ cum diuini auxilij fiducia ex fide imprimere, is obſecro meminerit D. Hilarioné & in arena maris ſæuientis trinam pinxiſſe Crucem: ſed qua diuini auxilij fiducia, quo ſalutis publicæ fructu operæpretiú fuerit ex D. Hieronymo eius æquali paucis commemorare.

Poſt Iuliani illius apoſtatę interitum memorabilis fuit toto orbe terræmotus, quo maria ſuos egreſſa terminos nouú minabantur mortalibus diluuium. tanta enim tempeſtate quatiebatur, vt naues ad pręrupta de latere montium pependerint. Epidauritani autem in Dalmatia, videntes vndarum moles, fluctuſque frementes, & gurgitum montes ſuis inferri limitibus, veriti ne ſuum oppidum, quod eueniſſe cernebant, funditus ſubuerteretur, ingreſſi ad D. Hilarioné, quaſi

ad

ad prǫliũ proficiſcẽtes eũ in littore poſuerunt, vt ſuis precibus «
impendẽs amoliretur periculum. Qui cùm tria Crucis ſigna «
(inquit D. Hieronymus) pinxiſſet in ſabulo, manusq́. contra tenderet, incredibile dictu eſt, in quantã altitudinẽ intumeſcens mare ante ipſum ſteterit quaſi ſaxeum & immotum, ac diu fremens, & quaſi ad obicẽ indignans paulatim in ſemetipſum relapſum eſt. Vides hoc in exẽplo pie lector (quòd D. Hieronymus aſſerit Epidaurum, totamq́ue illam regionem ſua ætate prædicaſſe) quanta cum diuini auxilij fiducia etiam contra barbarum illud elementum, cùm pie, tum ſalutariter verus Dei cultor D. Hilarion ſacra Cruce fuerit vſus.

Crux in ſabulo picta barbarum arcet elementũ: quod intumeſcẽs velut ſaxeũ ſtabat, & à littore diſcedebat.

Cùm autem nemo ſuperſtitionis notare audeat, quòd ille vir verè Chriſtianus, cultorq́ue Dei admiranda miraculorum patratione eximius tria in ſabulo victricis Crucis ſigna pinxerit: ecquur nos hac flagellamur calumnia, quòd Idololatræ ſumus quia diuinum nomen, ſacraq́ue ſigna ſimilibus in rebus prophanamus? Ecquid, obſecro, ſabulum noſtris ęramentis habeatur nobilius? Vtrum brutum magis intumeſcens illud mare ac fremens, an aër horridis tonans mugiensq́ue tonitruorum fragoribus? Quòd ſi ad Dominicæ Crucis ſignũ, & orantis preces, manusq́ue in Dei nomine protenſas conſtitit mare ſuo in limite quaſi ſaxeum; ſubſtiterunt vndarũ moles; ſtabant immoti gurgitum montes: an quod illic videntibus Chriſtianis contigit vt mare vna parte quaſi obriguerit, & altera molliter fluxerit? nos nobis non idem pollicebimur de ſono per æramentũ Crucis Dominicæ ſigno piis cum precibus ſanctificato vnà cum filiorum Dei orationibus ex fide Chriſti in aëra diſperſo, quàm dudum in ſabulo ac littore Epidauricorum figurato?

Quòd ſi quem malè habet, Catholicos confidere ſono ſacratæ Campanæ propulſari dæmones, huic, obſecro, in mentem veniat iſtud adeò non eſſe ſuperſtitioſum, vt ſit robuſtæ, ac verè maſculæ in Chriſtũ fidei germaniſſimũ. Nullus enim ſui nominis Chriſtiani videri velit ita oblitus, vt neget fieri poſſe, quod Chriſtus promiſit, vt mons, exempli cauſa, Ronſeſalius, Ethna, Apenninus Chriſtianorum precibus in Oceanum ſiue Adriaticũ deportetur. An ergo magnopere à fidei

Maiora poſſunt Chriſtiani orãdo, quàm tonitrua ſedare. Exemplo fuerit nobilis illa Chriſtiana Legio fulminatrix olim dicta A minori.

analogia cēſcatur alienū ſi piè confidimus Deū patrē clemētiſſimū obnixis ſuorū filiorū precibus exoratū infeſtos dæmonas ad ſacratæ ſuo diuino cultui Campanæ ſonitū depellere?

Certè ad nomen Domini Ieſu inuocatum tota dæmoniorum cohors nequit conſiſtere; ſed mox in fugam, ſuasque in nebulas ſuis cum terriculamentis, ſpectris atque præſtigiis piorum obtutibus non rarò offuſis, redigitur. quemadmodū ex D. Antonii, Hilarionis, aliorumq́. vita teſtibus D. Athanaſ. Hieron. piis lectoribus perſpicuum fiat.

Porrò Campanæ ſonum in Dei nomine ac per ſignū Chriſti vnà cum fidelium precibus emiſſum incredibilem poſſe habere vim contra dæmonum latentes inſidias illud D. Donati Epiſcopi Euoriæ in Epiro facinus forte, non minus quàm memorabile demonſtrat: quo ſaliuam ſui oris vnà cum Dominicæ crucis ſigno in Draconem immaniſſimum iaculatus occidit. quemadmodum ad Chamepylas Epiri vicum contigiſſe narrat Sozom. lib. 7. cap. 25.

D. Donati Epiſcopi in Epiro facinus memorabile, quo per S. Crucis ſignū trucidauit draconem.

Non ergo deteſtanda eſt diuini nominis prophanatio, quòd conſecrandis Campanis diuina pietas in auxilium piis filiorum ſuorū precibus ex Chriſti fide inuocatur, aut quod ſignum victricis Crucis Cāpanis imprimitur ſiue inſculpitur: ſed eximius eſt Dei opt. max. cultus, atq. pręclara quędā fidei Chriſtianæ profeſſio: quæ piis permiſta, fultaq́. precibus confidit Deū opt. max. ad auxiliū, ſuorumq́. filiorū defenſionem per Chriſtum inuocatum ad depellēdas Cacodæmonū iniurias, ſiue clades, calamitates, inſidias minimè defuturum.

» Atqui protentoſas adhibetis ceremonias, aiat quiſpiam de
» illorum grege, impietatis & dementiæ pleniſſimas in Cam-
» panis baptizandis.

Iſtūd nemo conceſſerit, qui modò meminerit non verè, neque propriè baptizari Campanas.

Campanas non baptizari, ſed cōſecrari ceremoniis quibuſdā ad baptiſmum alludentibus.

Iam verò pluſquàm puerilis eſt erroris ex ruſtica, imò abſurda vocis homonomia tam atrocem ſtruere calumniam. quaſi Sacramēti vis & effectus rebus brutis, & inanimatis tribuatur, quia nomini baptiſmi vulgo imperitè appellatur.

Etſi ergo Campanę dicantur à quibuſdam abſurdè admodum, vti & calices Phariſæorum, baptizari, etiam nomine impoſito:

poſito: non tamen vllus apud Catholicos tam repeſiatur ſto-lidus, qui hac de re percunctatus illas in peccatorum reſpō-deat remiſſionem baptizari, ſed diuino cultui dedicari, adeo-que ſanctificari, & ritu legitimo conſecrari: hoc eſt, ſacro vſui deputari, vereq; dicari.

Quòd ſi quædam piæ huic conſecrationi admiſcentur ce-remoniæ Chriſtiano baptiſmo ſimiles, & ad huius inſtar vſur-patæ, id niſi fit rudiores erudiendi atq; myſticum quid ſignā-di cauſa: qualia ſunt quod nomen imponitur ad aliarū Cam-panarum diſcrimen, aut aliá de cauſa politica. Similiter quòd funem omnes trahunt, in publici conſenſus fit ſymbolū, vna quaſi voce profitentiū ſeſe vnius corporis Eccleſiaſtici mēbra concorditer huic Cāpanæ ad Dei cultum conſecratæ, ipſiſq; ſuis vſibus dedicatæ nomen imponere, quò vna ab altera di-ſtinguatur. Nam cùm alia vtantur Campana ciues ad Tribu-nal conuocandum, alia ad vigilias collocandas, alia ad portas claudendas ſiue aperiendas: quid mirum ſi ad varios pietatis Chriſtianæ vſus variis vtamur Campanis? *Nomen cur Cāpanis indatur diſcriminis cauſa.*

Cætera quæ arguti Confeſſioniſtarum apologetici adferūt de Campanarum abuſu, quòd quidam ad quæſtum, vti in di-tiorū funeribus, abutuntur: alij ad ſuperſtitionē, dic S. Ioan-nis aut vigilia Agathæ: rurſus ad pompam & oſtentationem: Hæc, inquàm, omnia meræ ſunt nugæ, nihil ad cauſam hanc diſſidij tam pernicioſi à Catholica Dei Eccleſia conſtituen-dam, aut defendendam apud pios lectores, prudenteſque re-rum arbitros valituræ. *Ex Campanarū abuſu ſophiſticātur aduerſarij.*

Quis enim ſui compos animi ex impio piarum rerū abu-ſu, eóque non publico, ſed auarorum aut ſimpliciorum ali-quot homunculorum proprio, res alioqui pias, legitimas, re-ligioſas damnet?

Nam quod Eraſmi ſuffragio probatum volunt de Campa-nis ad funera opulentiora perſonantibus, multumque fatiga-tis, quis doctorum virorum ignorat apud Chriſtianos etiam hac ætate fieri, quod ſuis de moribus D. Auguſtinus iam olim eſt conqueſtus? Multa in funeribus, inquit, fiunt, quæ non mortuorū auxilia ſunt, ſed viuorū ſolatia. quò equidē pom-pám funebrem aulicam propemodum paganam, inſignia *Abuſus funebris pompæ D. Auguſt. ſeculo.*

milita-

militaria, galeas, ſaga, gladios, clypeos, paludamenta, togatos, & criſtatos equos, & neſcio quæ non militaria omnia pertinere arbitror.

His ſi annumeres immodicum Campanarum ſtrepitum, qui magis ad ſeculi gloriam faciat vti alicubi moris eſt maximam Campanarum non ſonare niſi Carolini aut Philippici aliquot numerentur, quàm ad pietatem & commiſerationem excitandam, hoc eſt, communem pro fratre hinc emigrante orationem fundendam, per me ſanè licuerit.

De lana caprina rixantur Cauſidici Confeſſioniſtarum patroni.

Cæterùm quòd nugantur de Monachorum contentione ſuper Campanæ pulſu ad Aue Maria: Item an eis pluribus, quàm vna vti liceat Campana, quis tam fuerit perditè otioſus vt hac de lana caprina, quod vulgo dicitur, cùm catis iſtis Confeſſioniſtarum cauſidicis velit rixari? Certè multum iſtis Theologis & Conſiliariis politicis ſuperſit otij oportet, quibus illas tricas tanto improbo ſtudio colligere vacauerit.

Quia igitur his in abuſuum miſcellaneis lepidi iſti Confeſſioniſtarum defenſores ſibi erant conſcij multas ſeſe cumulaſſe nugas, grauibus quidem viris vt indignas, ita quæ nec ſerium vllum adferant momẽtum ad rem tam immenſi ponderis conſtituendam, hanc de Campanis accuſationem
» bella concludere voluerunt coronide. Mittamus interim
» (inquiũt fol. 191.) quod iure pontificio ſtatutum eſt de Cam-
» panis, vt dum populus aliquis eſt excommunicatus, ſeu interdictus, ne vlla Campana pulſetur. Meritò ſanè iſta miſſa facitis, quòd nihil merentur reprehenſionis: ſed ſi candido conſiderentur oculo, plurimum habeant momẽti ad religionis Chriſtianæ, & Eccleſiaſticæ in primis diſciplinæ rationem conſtituendam atque ſartam tectam conſeruandam.

Rectè Cãpanas non pulſari, vbi publicum eſt interdictum.

Cùm enim inficiari nemo queat, cui Euangelicæ doctrinę pietas cordi eſt, iuſtiſſimis de cauſis non ſolùm priuatas, ſed res etiam publicas interdicto Eccleſiaſtico, adeóque diræ illi excõmunicationi interdũ ſubijciendas, ecquid obſecro iuſtæ offenſionis repererũt Cõfeſſioniſtæ, ſi excõmunicationis ſiue interdicti tẽpore omnia illa ſileſcãt ſigna, quę ad Cõmunionem, ſiue publicum Dei cultũ nunc iuſta de cauſa (vti caſus fert) ſuſpenſam, ſunt inſtituta? Sed quàm fuerint arguti iſti

Aſyſtaton.

Con-

Confeſſioniſtarum delecti defenſores his in accuſationibus confingendis ſui immemores, hæc vna res ſatis pio lectori declaret, Campanarum vſum initio iſtius calumniæ fatentur commodum ad plebem conuocandum, vt ſciant, inquiunt, fol. 188. qua hora conueniendum ſit in Eccleſiis ad conciones audiendas, & ſacra peragenda. Qua in re abſque omni ſuperſtitione rectè ad bonum ordinem in Eccleſia ſeruandum, ſicut aliis rebus externis & indifferentibus etiam Campanis vti poſſumus.

Sui ſunt obliti aduerſarij præ calumniandi rabie.

Si igitur ad audiendas conciones, & ſacra peragenda citra ſuperſtitioné vſus Campanarũ adhibetur, quam obſecro meretur reprehenſionem, ſi ad tempus quoddam ipſarum vſus ſuſpenditur? Nam ſi ſacra tempore, Interdictionis peragere ſecundum Canones non licet, rectè & Campanarum vox conticeſcit, quando iuſta de cauſa non licet ſacra peragere. quemadmodum antiquiſſimis legibus conſtitutum Catholica iam pridem obſeruat Eccleſia.

Quod qui recte conſiderarit, non ſtultè, nec temerè maiores noſtros ſilentium Campanarum ſub Paraſceuen conſtituiſſe agnoſcet. Cuius cauſam cùm non ignorent aduerſarij, nimirum vt Apoſtolorum metu & triſtitia per triduum illud latitantium ſilentium populo ſignificetur, maiorem in modum admirandum eſt, tam pias ceremonias in diabolicas ab iſtis conuerſas eſſe calumnias, vt affirmare non vereantur iſti Confeſſioniſtarũ defenſores hinc liquere Papatum, id eſt, Catholicam Dei Eccleſiam, magicis ſuperſtitionibus, aiunt, & diabolicis præſtigiis inundatum ac propè demerſum eſſe, ornamentis omnibus ſublatis.

Atqui iſthęc maledicta maiori nixa eſſe calumnia, quã Argumenti ſoliditate piis lectoribus equidem perſpicuum eſſe confido: quę namque de magicis crepant ſuperſtitionibus, & diabolicis euomunt præſtigijs, quibus veram Dei Eccleſiam apud Catholicos blaſphemant inundatam ac prope demerſam, non prolixiorem apud candidos Iudices mereri arbitror Apologiam, quam nos ſummo iure tueri, ac religioſo animo propugnare, quod piè atque legitimè noſtris à maioribus Dei verbo cõformiter fuit vſurpatũ. Porrò quod attexunt, omnia

eſſe à Catholicis Eccleſiæ Dei ornamenta ſublata, mera putidaque eſt calumnia, quæ reſponſione nulla apud æquos rerum arbitros habet opus.

CAP. LIII.

Ritus Eccleſiaſtici, qui ſunt exercitia pietatis.

Expoſitis illis ritibus paraſceuaſticis, quos ad pietatis Chriſtianę diximus facere aut conſeruationem, aut pij officij admonitionem: nunc ad illud rituum genus eſt accedendum, quod ipſa pietatis habet exercitia: qualia ſunt Horæ Canonicę, proceſſiones ſolemnes, Stationes, peregrinationes religionis ergò, litaniæ diebus Rogationum, ſpectacula vulgò diebus palmarum, Paraſceues, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, atque Annuntiationis Dominicæ exhibita. Item Ieiunium Quadrageſimale, & Roſaria diuinę orationis Dominicæ quaſi floſculis exornata, dies feſti Chriſtianis ſolemnes.

fol 173. 175. 177. & 179.

Hæc enim omnia, quæ Euangelici iſti (ſi Chriſto placet) Confeſſioniſtarum defenſores cultus vocant ſuperſtitioſos, magicos, & diabolicos, Idola papiſtica, impia & Idololatrica dogmata, ſi ad ſuum atque legitimum referantur vſum, ipſiſſima deprehendentur verè eſſe pietatis Euangelicæ exercitia multò ſanctiſſima, Deoq. longè gratiſſima.

Horæ Canonicæ an Idolum Papiſticum.

Quòd horas Canonicas in catalogum referunt cultuum, quos dicere non verentur fol. 173. ſuperſtitioſos, & Idola Papiſtica, ſatis arguit vel hoc vnum, quàm non ſint animo ſatis ſobrio, menteq. ſui compote. Quid eſt enim in horis Canonicis, obſecro te lector Chriſtiane, quàm ſacroſanctæ preces, aut diuinarum ſcripturarum lectiones? Horum alterutrum quis vnquam ſobrius repudiarit, aut mente conſtans improbarit? An non perpetuus in illis eſt Pſalmorum diuinorum vſus, tam diurnus quàm nocturnus? an non ad ſingulas horas diuinis pſalmis ſacroſanctũ ſubtexitur diuinarum ſcripturarum capitulum? Quòd ſi alicubi ſacris miſcētur hiſtoriæ diebus feſtis minus certę, aut non Canonicæ, nullo licet negotio reſecare, aut caſtigare, vbi id fuerit certò deprehēſum. Quod enim irreprehenſibile eſt, probat Catholica Dei Eccleſia, vti PP. Concilij Nicęni tradunt Cano. IX. Et huic vitio iam pridem per Concil. Laodicenum Cano. 59. fuit occurſum: qui & nunc à Conc. Tridentini Patribus renouatus, in vſum

reſtat reuocandus. Imò iam dudum Romæ opera ſanctiſſ. D.Pij.V.Pontificis Max.orbi laudatiſſimo exẽplo eſt præſcriptus,edito nouo Breuiario Romano. Nos quoq. Ruremundę atq. Nouiomagi idem faciendum dudũ decreuimus. Proinde Horis Canonicis, cùm nihil ſit quod cum ratione reprehendatur, mirum in modum videtur abſurdum, ecquur aduerſarij tam ſacroſanctum diuinæ pietatis exercitium Idolum auſint appellare Papiſticum,aut ritum ſuperſtitioſum?

Certè apud æquos rerum arbitros verè deprehendantur hoc in Catalogo rituum Eccleſiaſticorum promeriti, vt in ipſos quadret illud, quod vulgò dicitur, Cæci de coloribus. Quod vti verè quadrat in illos Conſiliarios politicos: ita atrociori cum nota in Theologos ipſorum ſacros horum rituum congeſtores dicatur,quod Ordinum Proteſtantium ſimplicitate abuſi, bonum dicunt malum,& malum bonum. Vnde cum pſeudoprophetis illos manet væ illud horribile, ni in tempore reſipiſcant.quod illis Deus Opt.ſua largiatur benignitate,qui omnes vult fieri ſaluos,& nullum perire. Eſa.7. Væ qui bonũ dicunt malum.

Quò autem liqueat quàm manifeſta hic vtantur malitia iſti delecti Confeſſioniſtarum defenſores ad ſuam ſacrilegam defectionem,parricidalemq́ue Eccleſiæ Chriſti diuulſionẽ defendendã;paucis demonſtrabimus horarũ Canonicarum vſum verè Euangelicũ,exordiũq́. ipſarũ verè Apoſtolicũ. Origo Canonicarũ horarũ ex Apoſtolicis eruitur fundamẽtis

Chriſtus Dominus diuinæ voluntatis, & quid Deo in primis gratum, conſcius ſuos diſcipulos frequentiſſimè ad aſſiduam hortatur orationem, Oportet ſemper orare, inquiens, & non deficere.

Iſtud Apoſtoli non ſolùm rebus complerunt,vti Paulus frequẽter ſuo demõſtrat exẽplo: ſed ſuos quoq. diſcipulos ad indefeſſam exhortatur orationẽ. Volo viros,inquit,orare in omni loco. Vnde & Chriſtianos legimus ſub annũ ferè Domini 38.pro Petro Apoſtolo Ieroſolymis captiuo ſine intermiſſione, ſiue vti Lucas habet,ἐκτενὴς precatione aſſidua oraſſe Dominũ, id eſt, & diurnis & nocturnis horis Deũ fatigaſſe,adeo Act.12. que exoraſſe. cæterũ quia non omnibus ea eſt mẽtis cõſtantia, vt negotiis Eccleſiaſticis dediti,nedũ ſeculi curis, aut corporis impediti,mentẽ ad cæleſtia gerãt ſuſpenſam. Apoſtoli etiã ipſi

Tēpus orandi certū ab Apoſtolis Præſcriptum.

certa ſibi deſtinarunt orandi & loca & tempora : quibus tori Deo contemplando & orando vacarent. Hinc Spiritu ſancto pleni Petrus & Ioannes aſcendebant ad templum Salomonicum ad horam, teſte D. Luca, orationis nonam: quā nos hodie Veſperas dicimus; ætate D. Auguſtini laudes Veſpertinę appellabantur. Quod Apoſtolorum exemplum piis maioribus noſtris certiſsimum fuit ſtato tempore orandi pręſcriptum.

Auguſt. de Ci. Dei 22. cap. 8.

Act. 14.

Similiter Petrus ad meridiē vſque ieiunans in domus partem editiorem aſcendit, ne orantem Coriarij diſtraheret officina, aut operariorum turba.

Proinde cùm de die Petrus certis, ſtatisq. orarit horis, meridianis & pomeridianis ſiue veſpertinis, quis tam pietatis omnis fuerit expers, vt dicat Petrum aut noctē ſolidam, aut ſaltem aurorā precibus vacuā trāſegiſſe? cū pietatis cultores moneat Spiritus ſanctus; Iuſtus cor ſuum, ait tradet diluculò ad vigilandum ad Dominū qui fecit illū, & pro delictis ſuis exorabit. Hinc Dauid toties ingeminat ſeſe mane oraſſe, mane ad Deū vigilaſſe. Itē ſeſe immaturè ſiue intēpeſtiuè, hoc eſt, τῇ ἀωρίᾳ, tēpore nondū diurnis laboribus idoneo deprecatū. Vnde & alios hortatur, vt nocte manus extēdant in Sancta, id eſt, vt ardētibus precibus noctu inuigilēt. Certè D. Paulus in vinculis detentus de nocte cum Sila orat act. 16. vti & Christus Dominus de nocte abiit ſolus in montem orare.

Eccleſ. 17. Manè orandū docet Spiritus ſanctus. Pſal. 5. & 62. Pſal 118. Coph. Nocte orandum hortatur Dauid.

Act. 16.

Sed hæc fuiſſe priuatæ orationis genera quis dixerit, nō horas Canonicas. Atqui ſi priuato licet, atq. piū eſt, imò oportet iuxta Chriſti Do. verba, ſemper orare & nunquàm deficere, qui ſui bene compos dixerit impiū Chriſtianos congregatos quotidie ad aurorā, aut crepuſculum vnā Deo Opt. communiter fundere orationē? An non Paulus hoc diſertè præcipit. 1. Timoth. 4. obſecro, ſiue moneo fieri obſecrationes, interceſſionesq. pro omnibus hominibus? Quod mandatū Pauli quia de publica oratione agit, nō poteſt priuata vnius Presbyteri, aut Diaconi precatione pręſtari. Habemus ergo Chriſtiani mādatum de publica prece in cōmuni fratrū congreſſu ad Deū Opt. fundēda: ſed tempora nondum fortè habemus ita ſtata, quæ ſuis exemplis maiores noſtri ab Apoſtolis eruditi, nobis

Paulus ad publicas communesque hortatur preces.

Tempora ſtata orādi ſiue cantandi ex Apoſtolorū ætate oſtenduntur.

nobis per manus tradidêre; quæ illuſtres aliquot illis Apoſtolorum temporibus vicini ſcriptores ſuis in monumentis contestatâ reliquerunt.

Teſtatur Plinius epiſtola ad Traianũ Auguſt. Chriſtianos ſuæ ætatis, id eſt, Anno Do. fere 100 conuenire ſtato die ad Hymnos antelucanos Chriſto dicendos: quos nos Matutinos dicimus à Matuta, id eſt, aurora. Audis Hymnos, id eſt, Dei Laudes, & Pſalmos, audis antelucanos Hymnos, id eſt, auroræ tempus ab illis Apoſtolorum diſcipulis fuiſſe precibus dedicatum. Sed quóſnam Hymnos, aut quóſnam Pſalmos cantillarint, ſiue recitarint, parui refert in præſens: cũ nullus negarit pium quoſuis Pſalmos Chriſto, in quibus de ipſo eſt ſcriptum, vti ipſe qui veritas eſt, Pſalmos interpretatur, per auroram recitare. Quod & aliàs publicè factum docet Epiſtol. 1. Corinth. 14. & Coloſſen. 3. Epheſ. 5.

Hymnos antelucanos canũt Chriſto Chriſtiani, id eſt, matutinas horas: Matuta enim priſcis aurora fuit.

Ætate Apoſtolica fuiſſe Pſalmos Dauidis Chriſto decantatos.

Demus igitur initio nullum fuiſſe certò præfinitum Pſalmum, aut certum etiam Pſalmorum penſum præſcriptum; ſed quem vel legendi ordo offerret, vel lectoris, ſiue concionatoris animus Chriſti ſpiritu afflatus iudicaret recitandum, aut Antiſtitis ſtatueret auctoritas promendũ. Ad hęc vetuſtiſſimæ commemorant Hiſtoriæ fuiſſe & Apoſtolorum preces lucernarias, quas vocabant Ἐπιλυχνίους: quarum fragmentum huc depromere fuerit operæpretium. Troparion ſiue Canticum Apoſtolicum Lucernarium ſic habet.

Lucernariæ Apoſtolorũ preces: quæ nobis Completoriũ,

Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης ἀθανάτου πατρὸς,
οὐρανίου, ἁγίου, μάκαρος Ἰησοῦ Χριστέ,
ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν, ἰδόντες φῶς ἑσπερινὸν.
ὑμνοῦμεν πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα θεόν.
ἄξιος εἶ ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαι φωναῖς ὁσίαις
υἱὲ θεοῦ ζωὴν διδοὺς. διὸ ὁ κόσμος σε δοξάζει.

Troparion Epilichnion, ſiue Canticũ lucernariũ, ab Apoſtolis natũ Græcus populus quoudie vſurpat.

Quod ſic Latinè vertatur.

Lux hilaris ſanctæ gloriæ, Patris immortalis, cæleſtis, Sancti atque Beati IESV CHRISTE.

Eius eſt mẽtio & vſus in Euchologio, ad Veſperas Græcorum.

“ *Poſteaquã ad ſolis occaſum peruenimus, lumẽ cõſpicati veſpertinũ, laudamus* DEVM PATREM, ET FILIVM, ET SPIRITVM SANCT. *Dignus es omni tẽpore feſtis lætisq́. prædicari vocibus* FILI DEI, *vitæ dator! Quapropter te mũdus digna ſtudet celebrare gloria.*

Hunc verò Lucernarium hymnum,ſiue Tropariō & Canticum eſſe verè Apoſtolicum præter alios vnus D.Baſilius ille Magnus abundè fecerit conteſtatum. tantæ namque auctoritatis eum habuit, vt eius fragmento vel potiſſimum fidei Chriſtianæ caput, de Spiritus ſancti deitate cenſuerit confirmandum atque ſtabiliendum. Aduerſus Eunomianos namq. decertans poſt teſtimonia D. Irenæi. Cle. Romani, Euſebij Palæſtini, Origenis, & Africani hiſtorici teſtimonia, etiam hunc Chriſtianæ Eccleſiæ recitat hymnum, qui illis patribus concorditer Spiritum ſanctum, eadem glorificatione prædicat Deum. Rabidis enim Pneumatomachis poſt illos præclaros Orthodoxæ fidei Heroas etiam vetuſtiſſimum illum Catholicæ plebis hymnum ceu Aiacis clypeum, ad tutandá paternæ atque Apoſtolicæ doctrinæ traditionem obiecit. Sed ipſum Baſilium audiamus. Quod verò aliàs fortaſſis humile

Diuus Baſilius aduerſus Eunomianos illud Lucernariū Canticū citat, tanquā Apoſtolicum.

" eſſet, ait cap. 29. de Spiritu S. vt in medium produceretur;
" neceſſarium eſt autē ei, cui nouatio vitio vertitur, ad teſtimo-
" nium, hoc ipſum ob temporis vetuſtatē apponā. ἔδοξε τοῖς πα-
" τράσιν ἡμῶν μὴ σιωπῇ τὴν χάριν τοῦ ἑσπερινοῦ φωτὸς δέχεσθαι: ἀλλ' εὐ-
" θὺς φανέντος εὐχαριστεῖν. καὶ ὅστις μὲν ὁ πατὴρ τῶν ῥημάτων ἐκείνων τῆς
" ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν. ὁ μέν τοι λαὸς ἀρχαίαν ἀφίησι τὴν φωνήν. καὶ οὐδενὶ πώποτε ἀσεβεῖν. ἐνομίσθησαν οἱ λέγοντες. Αἰνοῦμεν πατέρα καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα θεοῦ.

Ita legit Exemplar Frobenianum, anno 1. 1. Et Codices Pariſieñ. quibus vſus eſt R. P. Godefridus Tilmānus Carthuſianus: ſed Paulo aliter alij Græci, vti ſuperius.

Quod latinis ſonat: Viſum eſt patribus noſtris gratiſſimum veſpertini luminis beneficium non ſilentio ſuſcipere: ſed ſtatim vt apparuerit, gratias referre. Et quidem Lucernariæ gratiarum actionis verborum quiſnam fuerit auctor, dicere nequiuimus. Populus tamen vetuſtiſſimam edit vocem: ac nemini vnquā impiè agere exiſtimati ſunt, qui dicunt, LAVDAMVS PATREM, ET FILIVM, ET SPIRITVM DEI.

Huius vetuſtæ pietatis nō obſcurum relucet veſtigiū apud plurimos, qui ad allatas Lucernas, aperto capite ſibi mutuò æternam Dei Opt. precantur lucem.

Huic Epilichniis ſimiles Lucernarias preces cōmemorat Socrates lib. 5. cap. 21. fieri ſolitas Ieroſolymis, in Hellade, & Theſſalia: ſed ſuæ factionis ſtudioſior (quod ex cap. 2. lib. 6. conuincitur, vbi D. Chryſoſtomum temere arrodit, quòd in Pœnitentes ipſi videretur indulgentior) aculeum fixit, quo iſtud indicat veluti ad morem Nouatianorum peragi.

Socrates hiſtoricus Nouati partibus ſtuduit in hiſtoria.

Quaſi verò nō ſit longè vero ſimilius hanc precandi cōſuetudinem

tudinem illos Schiſmaticos vnà cũ aliis veræ pietatis aliquot capitibus ab Eccleſia Ieroſolymitana expilaſſe. Illas igitur Lucernarias preces alij quotidie; alij, vt in Cypro, & Cæſarea Capadociȩ, die Sabbati, & Dominico ſemper ſub veſperum: vbi accenſis lucernis, Presbyteri & Epiſcopi ſcripturas interpretantur. Hæc igitur fuère Apoſtolica quædam aſſiduæ orationis, ſiue Canonicæ precationis rudimenta. Sed vt increuerint, dicendum. Vt enim rebus omnibus ſua quędam eſt infantia, ſua adoleſcentia, ſuum denique ſenium: ita & pietatis atque religionis quædam eſt pueritia, quædam adoleſcentia, ætasque matura & florida.

Rudiméta Canonicæ, ſiue aſſiduæ precationis, quæ apoſtolicã ſpirant originem.

Creſcente igitur indies Chriſtianorum populo, cepit aliquid certi, & quaſi præſcripti publico conuentui, ſanctæque concioni proponi pro vt temporis qualitas, aut auditorum mores poſtulare videbãtur: niſi fortè in præfecti Eccleſiaſtici arbitrio fuerit relictum: quod equidem arbitror.

Hinc enim orta varia, varias per Eccleſias precandi pſallendique formula. Quid igitur varias fuerit per prouincias initio obſeruatum, nondum nobis quidem licuit diſcere. Verum illud incredibili animi huius gaudio apud præclarũ Apoſtolorum diſcipulum D. Clementem Ro. legimus fuiſſe ſua Apoſtolica illa ætate de more Apoſtolorũ certos Pſalmos deſignatos, qui & ad Aurorã, & ad veſperam quotidie dicerẽtur.

libro 2. Cõſtitutionũ Apoſtolicarũ. ca. 63.

An non hìc vides lector Chriſtiane horarum Canonicarum, id eſt Matutinarum & Veſperarum exordium? Sed ne quid reſideat ſcrupuli, ipſa verba Gręca recitabimus. Poſteaquàm orationes expoſuiſſet cur Chriſtianorum cuique ſit mane ac veſperi ad Eccleſiam veniendum, hortatur vt quotidi omnes conueniant, ψάλλοντες καὶ προσευχόμενοι ἐν τοῖς κυριακοῖς, ἄρθρου μὲν λέγοντες ψαλμὸν τὸν ξβ. ἑσπέρας δὲ τὸν ρμ. μάλιστα δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου, καὶ ἐν τῇ τοῦ κυρίου ἀναστασίμῳ τῇ κυριακῇ σπουδεστέρως ἀπαντᾶτε, καὶ τὰ ἑξῆς.

Kyriaca vocat, quę Latini Dominica, Germani ſua Græcis germaniſſima lingua appellãt kyriken, & kyrken pro tẽplis Chriſto Domino dicatis.

Pſallẽtes & orantes in Dominicis ac tẽplis, Mane dicentes; Pſal. 62. Veſpere centeſimũ quadrageſimum, maximè verò hoc ſeruetis in Sabbato, & in die Reſurrectioni dicato. Verùm in die Dominico diligentius conuenite, laudem Deo laturi, qui per Ieſum cuncta condidit, & illum ad nos miſit, atque

Pſalm. Deus deus meus, ad Matutinas, laudes, vti & nũc, cantatus.

Pſal. Do. clamaui ad te, Apoſtolorum ætate ad Veſperas decantatus, vti & nunc feria Sexta.

Qualis fuerit olim Miſſa Dominicalis.

mori permiſit,& à mortuis excitauit. quam enim excuſationem afferre poteſt Deo, qui in hoc die non conuenit ad audiendum ſalutaré de Reſurrectione ſermoné? in quo tres orationés ſtantes concipimus in memoriam illius, qui tertia die reſurrexit, in quo Prophetarũ lectio habetur,& Euangelij prędicatio,& ſacrificij oblatio, atque ſacri cibi diſpenſatio.

Hæc fuère horarum Canonicarũ exordia Apoſtolica, hæc earundem initia Euágelica. Cùm igitur videas Chriſtiane lector tam ſancta, tam Apoſtolica, tam Euágelica horarum Canonicarum, id eſt, precationũ ſtato ſuo tẽpore piè reddendarum exordia, an non furere, vereq́. inſanire conuicti ſunt, qui horas Canonicas, diuinasq́. ſtatas preces cultus faciũt ſuperſtitioſos, aut Idola blaſphemant Papiſtica? Ecquid enim ſunt aliud, quàm ordinatio planè Apoſtolica: imò ex Chriſti Do. mandato concepta, atq. exẽplo eius exorta? Sed iá quoná modo increuerint,& religioſo auctario diuinũ iſtud cæleſtiũ meditationũ penſum fuerit paulatim auctũ, explanandũ veniat.

Capitulũ ad horas ſingulas veſtigium repræſentat ſacrę ſcripturæ ũ lectionis in ſingulis Synaxibus ſiue cõuentibus, vt fides aleretur, ait Tertull.

Pſalmis igitur Apoſtolico more Chriſto ſiue ad auroram, ſiue ad veſperá decátatis, non eſt exiſtimandũ illam ſynaxim, ſiue populi conuentum, ſiue ſolemni aliqua lectione ſcripturarum, aut precatione publica fuiſſe finitá: quemadmodum & hodie videmus ſingulis horis recitari capitulum, id eſt, breuem ſcripturæ S. ſententiam tempori congruam: & addi collectam, id eſt, communem omnium fratrum nomine precem Deo Patri fuſam, & per Do. Chriſtũ concluſam. Quid autẽ Apoſtoli peculiariter his in ſynaxibus legerint aut orarint, nobis eſt hactenus incognitum: niſi quòd apud Dionyſiũ Areopagitam mentio eſt hymnorum Dorothei ſui magiſtri Apoſtolici. Extat & fragmentũ Apoſtolici hymni veſpertini, quod nuper recitauimus.

Vetus Teſtamentũ ab Apoſtolis in Eccleſia lectum.

Vt autem Pſalmi & Cantica Eccleſiaſtica à Chriſtianorum conuentu concinebantur: ita & ſcripturarum veteris Teſtamenti lectio ex Apoſtolorũ inſtituto frequentabatur, queadmodum Origenes diſertè teſtatur Homil. in Ioſue. Sic & D. Petrũ ordinaſſe vt Euangeliũ. D. Marci in Eccleſia legeretur, teſtis eſt nobis Clemens Alexandrinus apud Euſebium lib. 2. cap. 15. Imò D. Paulus 1. Corinth. 14. docet non ſolùm diuinas

Euangelia in Eccleſiis ab Apoſtolis legebantur.

diuinas Scripturas fuiſſe in Eccleſia lectas: ſed etiam à doctoribus, ſiue prophetiæ dono præditis duobus, aut tribus explanatas: aliis omnibus auſcultantibus & diiudicantibus. Hunc igitur in modum ſuas Matutinas & Veſpertinas ſynaxes ſiue Miſſas, ſiue Horas Canonicas agebant Apoſtoli.

Concio ſcripturarum lectarũ interpres habita ætate Apoſtolorum.

Miſſas priſci appellarunt, quae hodie dicimus Horas Canonicas.

Vide Caſſia. & Regulam D. Benedicti.

Iam his duabus duntaxat ſynaxibus, Matutinam dico & Veſpertinã Apoſtolos diem tranſegiſſe, totóq. reliquo tẽpore inerti otio, ſolidamq. noctem ignauo ſomno fuiſſe deditos, aut non aliis quoque horis ſtatis oraſſe, ecquis auſit affirmare? Si Ieroſolymis in conſpectu hoſtium, & capitalium perſecutorum non dubitant templum gregatim accedere ad horam orationis Nonam, id eſt, tempore Pomeridiano, ſub horam nobis tertiam, an hunc orandi morem eos prætermiſiſſe dixeris, vbi iam ſua agebant in libertate, & quadam veluti halcyonia tranquillitate, ſuaq. in Eccleſia alicubi à procellis libera Deo aſſiduè laudando deditiſſima?

Certè exemplo Dauidis nocte ac die ipſos Deum laudaſſe eſt conſentaneum, quod de D. Paulo & Sila Lucas teſtatur: vti & Danielis exemplo, tempore ſacrificij Veſpertini: quod Lucernariæ illæ preces loquuntur manifeſtius, quàm vt piis lectoribus longiori oratione pariamus faſtidium. Imò quis illum reprehenderit, qui ad Dauidis formulam eos ſepties in die laudem Domino reddidiſſe aſſerat?

Teſtatur D. Hieron. Comment. ad cap. Danielis 7. tria illa tẽpora, quibus diuinus Propheta in die flectebat genua, Deũque confitens adorabat, Traditionem Eccleſiaſticam intelligere, Tertiam Horam, Sextam & Nonam.

TERTIA. SEXTA. NONA.

Varias autem Synaxes, ſiue Chriſtianorum conuẽtus cùm ad communem omnium precationem, tum ad S. Euchariſtię communionem, quas nũc Horas vocamus Canonicas, Priſci Miſſas, varieque olim fuiſſe obſeruatas, videat lector ſtudioſus apud Socrat. lib. 5. cap. 21.

Et quidem quod ad præſens inſtitutũ de ſtatis orandi, ſiue pſallendi temporibus attinet, nulli pio non poterit non vehementer probari, cui modò aut orationis aſſiduæ virtus eſt nota, aut pium colendi Dei inſtitutum cordi eſt. Qui probè

Quibus nõ poſſint nõ probari Horæ Canonicæ.

perſpecta habet ingentia Dei opt. per Dominum Chriſtum Ieſum nobis aut hîc largita beneficia,aut in poſterũ pręparata,non poteſt nõ cũ Dauide proclamare,Confitebor tibi Domine in toto corde meo,& glorificabo nomen tuum in æternum! quia miſericordia tua magna eſt ſuper me,& eruiſti animam meam ex inferno inferiori.

Si hiſce atque aliis de cauſis meritò ac rectè toto ex corde laudandus eſt Deus,cur non & toto tempore,dum iſthic tetrico miſeri viuimus in exilio? Sed tantis Chriſti Do.beneficijs nõ omnes Chriſtianos fore ingratos Dei ſpiritus ore Dauidis prædixit. Expoſitis namq. Pſal. 71. incomparabilibus Chriſti Do. donis,quibus ſuum bearet populum, nobile adtexuit Elogiũ, προσεύξονται περὶ αὐτοῦ διαπαντὸς, ὅλην τὴν ἡμέραν εὐλογήσουσι αὐτον,adorabunt ipſum ſemper, tota die laudabũt eum. Quod diuini ſpiritus oraculum,cùm per Horas Canonicas impleatur, quiſnam omnium, cui vel pietatis vnciola eſt reliqua,eas queat improbare,nedum impietatis accuſare, aut temerè damnare?

Pſal 71. Dei Spiritus prædixit fore, qui Chriſtum tota die laudarent,aſſidueque Canonicas Horas ipſi concinerent.

Dauidem grata in Deum pietas coëgit aſſiduos conſtituere Cantores qui indeſeſſas Deo laudes omnegenis harmonia pſallerent.

Eximius ille Prophetarum Dauid Rex,cui conſtitutũ erat de Chriſto Epinicijs,ſacriſq. odis celebrãdo, egregius Pſaltes Iſraël, per quem Spiritus Domini loquutus eſt, cùm Arcam Dei,honore,quo potuit,maximo in Tabernaculum ipſi præparatum traduxiſſet, ſuæ iudicauit eſſe in Deum gratitudinis, vt perpetuos pſallendis Dei laudibus, commemorandiſque diuinis beneficiis præficeret Cantores,Aulædos, Cytharædos, & qui canoris Cymbalis,Lyris,Cytharis,omniq́ue inſtrumento muſico perſonarent,tubis iugiter clãgerent, nablis,argutiſq. æramentis concreparent.

Horum alios voluit auratis nablis arcana cantare;alios pro Octaua ſonoris ſiſtris canere Epinicia;alios melodiam iubilationis cõcinere; alios coram Arca Dei iugiter tuba clangere. omnem hũc chorum muſicum tanta pompa, tam feſta, tam auguſta ſpecie inſtructum,qui aut temerè aut ſtultè Sanctiſſ. virum, diuinæq́ue voluntatis peritiſſimum in templum Dei inuexiſſe dicat,an ſatis habeatur ſobrius?

Cuius igitur furoris fuerit hæc, & eiuſdem generis omnia ſuperſtitionis,aut Idololatriæ accuſare? quod nũc Catholicis

vitio

vitio vertitur. Verùm ab iſthac infami Anonymorũ Confeſſionis Auguſtanæ patronorũ criminatione nos illuſtre Dauidis exemplũ vindicauerit apud æquos bonos omnes iudices.

Quos enim iuſſit Pſalmos variis muſicorũ generibus decantandos,& variis inſtrumentis modulandos ante Arcã Domini,nouimus Chriſtiani, qui ſolo titulo nõ viuunt cõtenti, quàm ſolidas Dei opt. laudes habeát, quá glorioſa contineát Chriſti Do.victoris,noſtriq.Saluatoris ſingularis Epinicia.

Scopũ igitur inſtitutæ à Dauide Propheta perpetuæ Pſalmodię coram Arca Domini, qui vel per tranſennã perſpectũ habet,non poterit non ſummopere laudare ſanctiſſimum pij viri inſtitutũ.Teſtantur autẽ diuinę literę Dauidẽ cõſtituiſſe corã Arca Domini Leuitas,qui miniſtrarẽt ac recordarentur operũ Domini,& glorificarẽt,atq.laudarent Do. Deũ Iſraël.

Quod ſingulare pietatis eximiæ opus vero Dei cultu cumulatiſſimũ, iugiq. exercitio ſtatis ſacrificij quotidiani temporibus exhibendum,ſi tam fuit Deo gratum, vt ad noſtram doctrinam & æmulationem ſit in Sacras literas relatũ,ecqua fronte nos audeant perſonati iſti calumniatores aut impietatis,aut idololatriæ ſugillare, quòd perpetuas Dei laudes Horis Canonicis comprehenſas in templis Deo opt.max.decantamus? Si ille laudatur,quòd iugiter ſuos pſallere inſtituerit, quòd aſſiduas Dei laudes celebrãdas ordinarit, cur nõ & illi iuſtã merentur laudẽ,qui ſtatis ſaltem horis quotidie ſtudent Deũ ſuis laudib. prędicare,& ſupplicibus precibus cõciliare?

An quis mortaliũ nimias Deo referat gratiarũ actiones?an vllus Dei cultus ſit immodicus?an quis Deo plus ęquo ſe gratum ſtudeat exhibere?an quis recordandis & cõmemorandis Dei opt.in nos beneficiis vnquam peccarit?

Has laudandi aſſiduè Dominum Chriſtũ cauſas Religioſi maiores noſtri conſiderantes,non ſatis putauerunt bis,ter,de die conuenire ad communes fundendas Deo preces: ſed ad pij Pſalmodiam Dauidis ſepties Deum laudibus celebrare, grataque commemoratione præſtita ſibi, ſuoque populo ingentia beneficia prædicare. Sic enim variis diei quaſi ſtationibus,vigiliarumque mutationibus Deum laudare non modò laſſitudini & fragilitati obnoxiis fuit commodius : ſed etiam vtilius , quòd hæc pſallendi varia per temporum

Vtilitas maxima ex certis Horarum Canonicarum interuallis.

r 2 inter-

interualla, diuerſitas mētis faſtidium, atque animi torporem pellit, adeóque profligat: quæ ex perpetua earundem rerum æqualitate oboriri ſolet. Tædium etiam, quod animi quadam grauedine, ac quaſi fatigatione ex iugi earūdem rerum ſimilitudine mortalibûs ægris naſcitur, hac ratione vincitur: quo tædio animus tentatus facilè ad futiles, vagaſque cogitationes dilapſus à propoſito & oratione ſæpe aberrat. quod vti D. Baſilius eruditiſſimè tradit, cap. 37. quæſtionum diffuſius explicatarum: ita veriſſimū eſſe teſtantur paſſim Cantores Eccleſiaſtici: quibus Domini Canonici noſtræ ętatis plerique omnes cùm onera iugiter pſallendi, perpetuóque cantandi imponant importabilia, ipſi ea ne digito quidem dignantur attingere: quod de Phariſæis ait Dominus, quorum iudicio noſtrum erit multò grauius & acerbius, quòd tam ingentia accipiamus Eccleſiæ ſtipendia, quorum ófficia tamen non præſtamus: ac ne labiis quidem, vt illi, Deum honoramus, aut preces horarias reddimus. Sed ſi Canonici, qui vocantur, ſua noſcent bona: ſi ſuam probè cógnitam haberent in Eccleſia functionem, aſſiduè pro Dei populo deprecandi: ſi denique Angelicas ſuas Deum iugi Hymno cum Cherubim laudandi agnoſcerēt partes, quas nuñc, prò dolor, animi dulci fortuna, rerumq́ue copia ebrij tenebræ à delitiarū luxu offuſæ faciunt tum inſipidas, tum moleſtas; non tam ſegnes, torpidi atque faſtidioſi in præſtando ſuarum Canonicarum Horarum penſo reperirentur. Quod vt magis perſpiciant, nos hîc ex D. Baſilio ſanctiſſimæ rei ac verè Angelicæ originem perſtringemus.

Canonicorum quorundā Phariſaiſmus, qui Cantoribus imponunt onera intolerabilia, quæ nec digito attingere dignātur.

Cauſæ quæ ignauos Clericos ad ardētes Pſalmorum preces ſuis Horis reddendas extimulent.

Cùm ad orationem, inquit Serm, de Inſtit. Monachorum, nulla non vitæ pars oportuna habenda ſit: quia tamen datis quibuſdam interuallis ab illa pſalmodiæ, genúque flectionis acri contentione nonnunquam eſt interquieſcendum, is eſt maximè horarum modus tenendus, qui à veteribus olim ſanctis viris ad orationem deſcriptus eſt. Etenim eximius ille Dauid ait, Media nocte ſurgebam ad confitēdum tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. quem ſanè Paulus quoque & Silas ſecuti reperiuntur, cùm in carcere poſiti, circiter mediam noctem Deum ambo collaudarent. Addit deinde idem Propheta,

Cur ſtata orādi atque pſallendi interſtitia olim in Eccleſiis inſtituta.

Fontes Horarū Canonicarū ex D. Baſilio licet eruere: qui eos in ſcripturis ſacris demōſtrat.

Veſpere, Mane, & Meridie. Quin & Spiritus ſanctus circi- “ ter horam diei tertiam miſſus fuit, ſicut ex Actis accepimus. “ quo tempore, cùm propter variam illam linguarũ efficacem vim Phariſæi diſcipulos irriderent, negauit Petrus eos ebrios eſſe, qui ea loquerentur: ſiquidem horam illam tertiã fuiſſe. Porrò Nona Dominicæ paſſionis memoriã refert, illius quæ vitæ noſtræ cauſa ſuſcepta eſt. Verùm quoniam item hoc eſt apud eundem Dauid, Septies in die laudem dixi tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ; tempora autem illa, quæ diximus, neutiquam ſeptenarium orationis numerum conficiunt; bipartitò diuidenda meridiana oratio eſt; ita videlicet, vt pars vna cibum præcedat, altera ſubſequatur, quò perpetua hæc nobis formula ſit Deum ſepties per ſingulas dierum conuerſiones laudibus celebrandi. Ita D. Baſilius: quæ hîc ſtrictim delineauit, alibi perſequitur latius, Quæſtionibus fuſius diſputatis cap. 37.

Cur ad ſingulas Horas Canonicas agẽdæ Deo gratiæ.

Canonẽ appellat D. Baſilius, quod alij Horas Canonicas.

Poſtquàm docuiſſet cur nulla ex cauſa negligendæ eſſent viris religioſis, perpetuoque Dei cultui deuotis preces tempore certo præſcriptæ (quas ſuperius Canonem appellarat, quòd in earum ſingulis quædam peculiaris eſt Dei in nos beneficiorum commemoratio) Hunc in modum ſingularum Horarũ, quas ad illius imitationẽ dicimus Canonicas, exponit variæ gratiarum actionis cauſas.

Ad Matutinũ cur laudandus Deus.

Matutinum quidem tempus Orationi, ait, eſt delectum, vt primi animi ac mentis noſtræ motus conſecrẽtur Deo: neque vllius rei curæ ante aditum ad nos demus, quàm nos in cogitatione de Deo oblectauerimus: ſicut ſcriptum eſt, Memor fui Dei & delectatus ſum. Neque corpus prius ad functionẽ muneris alicuius moueamus, quàm illud fecerimus, quod dictum eſt, Orabo ad te Domine, mane exaudies vocẽ meam: mane aſtabo tibi.

TERTIA.

O vtinã aurea hæc D. Baſilij verba Clerici noſtri atq. Religioſi ſatis ſibi haberẽt medi-

Tertia verò Hora, vt in ea ad orationem ſurgatur, fratresq. omnes in vnũ congregentur, licet diuerſis in locis, alij in alijs operibus ſint occupati: idque ea re, vt admoniti doni Spiritus, quod circiter hanc ipſam Horam Apoſtolis datum fuit, vno eodem animo cuncti illum venerentur, ab eoque petãt, vt & ipſi digni ſint, qui ſanctificationem ſuſcipiant: ſimulque

uta! Certe alia pietate ac deuotione ſuas Canonicas Horas deo persoluerēt, atque ſtatis, certisq. interuallis ſecernerent, nec ſimul conglomerarent.

vt ſalutaris ſibi doctrinæ, & recti itineris dux eſſe, & auctor velit, illum imitátes, qui dixit, Cor mundũ crea in me Deus, & Spiritum rectum innoua in viſceribus meis, Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me, Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma. Et alio in loco, Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: atque ita denuò ad intermiſſa opera redeatur.

Quòd ſi fortè aliquos vel propter operum, vel propter locorum naturam eo tempore abeſſe longius contigerit, quám vt vnà cum reliquis præſtò eſſe poſſint, ij, vbicunque fuerint, ea neceſſariò ibi exequi debent, quæ cõmuniter ſtatuta ſunt, nihil heſitantes omnino; quia vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, inquit Dominus, ibi in medio eorũ ſum.

SEXTA. Porrò Sexta Hora Sanctorum exemplo neceſſariam eſſe orationem iudicauimus, apud quos eſt, Veſpere, & Mane, & Meridie orabo, & annunciabo, & exaudiet vocem meam. In qua quidẽ vt liberemur ab incurſu & dæmonio meridiano, nonageſimus etiam Pſalmus recitetur.

NONA. De Nona verò, quòd ea ad orationem nobis neceſſaria ſit, id Apoſtoli ipſi declarauerunt in Actis, in quibus eſt, quòd Petrus & Iohannes aſcendebant in templum ad horam orationis Nonam.

VESPERÆ. Completo verò iam die, pro iis omnibus, quæ in eo data nobis fuerint, feliciterque nobis euenerint, gratiarum actio ſuccedat, ac eorum quæ vel per conſenſum, aut ſecùs contra animi ſententiam prætermiſſa ſint, Confeſſio: ac ſicubi latẽs delictũ aliquod admiſſum fuerit verbis, operibúſue, aut etiá corde, pro his omnibus oratione adhibita veniá nobis à Deo comprecabimur. Siquidem ad ſimilia peccata iterum euitáda, valde vtilis eſt præteritorum conſideratio. Idcirco Dauid dicit, Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris cõpungimini.

Confiteor vnde apud quoſdam legatur in Completorio.

Pſal. Cùm inuocarem, ſub noctem olim dicebatur. vti &. Qui habitat in adiutorio.

Tum autem primis iam ſe noctis intẽdentibus tenebris, ſequitur petitio, vt quies quam ſumus capturi, inoffenſa, & ab omni perturbatione ac vitio libera ſit. qua hora etiam neceſſariò nonageſimus recitari Pſalmus debet.

De

De tempore autem dimidiæ noctis, quòd id ad orationem neceſſarium ſit, traditum nobis eſt à Paulo & Sila in Actis. Scriptum eſt enim ſic, Circiter autem mediam noctem Paulus & Silas laudabant Deum. Atq. hoc quidem etiam Cantor Pſalmorum confirmat, ſic dicens, Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.

Nocturnus unde originem ducat.
Act. 16.

Pòſt anteuertendum diluculum eſt, & ad orationem ſurgendum, cauendumq. ne dies nos in lectulo dormientes opprimat; & ille imitandus, qui dixit, Præuenerunt oculi mei diluculum, vt meditarer eloquia tua. Porrò ex his omnibus, quæ diximus, ſtatis tēporibus, nullum ab ijs prætermitti debet, quorum vitæ propoſitum eſt, vt quæ acturi ſunt, omnia ad laudem Dei & Chriſti eius referant. Atque vtilis etiam, meo quidem iudicio, hæc in orationibus & Pſalmorum decantationibus, quę certis temporibus fiunt, diuerſitas eſt atq. varietas, ob eam cauſam, quòd in perpetua ſimilitudine & æqualitate rerum animo, neſcio quo modo, torpedo quædam plerumque oboritur atque tædium, eaque re aliud agens, ad futiles & vagas cogitationes aberrat. In viciſſitudine autem, varietateq. cùm Pſalmodiæ, tum ſingularum Horarum rationis mētiſq. ſtudium ipſum renouatur, & attentio inſtauratur. Hunc quidem in modū de Canonicis horis D. Baſilius. quibus in verbis etſi diſertè nulla fiat quotidiani Sacrificij, ſiue Latinę Miſſæ, ſiue Græcanicæ Liturgię mentio; non tamē arbitrandum, ſilentio eſſe hanc potiſſimā Dei laudē adobrutam, quæ hac de cauſa nomen meruit Euchariſtia. Siquidem hanc ſtatam precem ſub hora Canonica Sexta, ſiue Meridiana complexus eſſe exiſtimari debet. Nam Serm. 1. de Inſtit. Monach. admonet bipartitò diuidendam orationem Meridianā: vt vna cibum præcedat: altera ſubſequatur. In antemeridiana igitur gratiarū actione illa etiā Liturgica eſt comprehenſa, vti hodie videmus, & claris verbis antiquiſſ. ſuffragantur Scriptores. Eundē namq. Pſal. 53. Verſiculū, Veſpere, & Mane, & Meridie narrabo, Euthymius Baſilij ſtudioſiſſ. diſcipulus interpretaturus, annotat illis vocibus tēpora trium magnarū Synaxeon ſignari, quas, inquit, Collectas dicimus: puta, Matutinum, Veſpertinum, & Miniſterium: quod fortè dixit

Ad diluculum olim laudes, quæ di untur, decantatæ.

Piorum Clericorum atque Monachorum ſempus quiſnā eſſe debeat.

Synaxis Liturgica, ſiue Summa miſſa eſt D. Baſilio in Sexta Hora comprehenſa.

Tres magnę Synaxes quotidie apud Græcos matutinū, miſſā & Veſperę.

Horæ Canonicæ olim etiam dicebantur Miſſæ.

Actor. 13.

Synaxis Liturgica eſt Latinis ſumma Miſſa.

dixit Liturgicum à Liturgia, quæ publici Sacrificij habet miniſterium, quæ Miſſa, etiámnum hoc nómine apud Græcos ab Apoſtolorum vſque temporibus vocatur Liturgia, vti ex D. Luca cap. 13. Actorum perſpicuum eſt. In hac autem Sacrificij Liturgia, quæ Latinis nomine æquè ambiguo Miſſa dicitur, (vtrumque enim nomen tam Græcis, quàm Latinis veteri more ad alia etiá pertinet diuina officia, vti apud Caſſianum & D. Benedictum eſt videre) Apoſtolos non ſolùm Sacros Hymnos, diuinoſque Pſalmos legiſſe exiſtimandum eſt: ſed publicas etiam preces, quales D. Paulus ſuo præſcripſit Timotheo, ádhibuiſſe. Huius rei teſtem adducimus D. Auguſt. qui epiſt. 59. illas Paulinas voces diuino Miſſæ Latinę ſacrificio eruditè admodum demonſtrat reſpondere.

Orationis formulã in Miſſis ſolemnem eſſe D. Pauli ait Auguſt. Epiſt. 59.

Collectæ Apoſtolicam ſpirãt pietaté, & Spiritum Chriſti redolent.

Sanè vt Collectæ feſtorum & Dominicarum Apoſtolicam ſpirant pietatem: ita ſuauiſſimam ſimul & aptiſſimã habent concinnitatem, gratiſſima conditam breuitate, incomparabiliq́. verborum Energia, vocumq́. Emphaſi illuſtratam.

Secreta ſunt preces ad ſacrificium preparatoriæ ſecretiores, quòd non canantur, ſed myſtico peragãtur ſilẽtio, quaſi ſacerdote Dei & hominum mediatore, ſancta ſanctorum ingreſſo.

Quod de Collectis diximus, idem & de Secretis precibus, ſimul & de Communione, ſiue Complenda, quæ pro abituriente populo funditur, eſt accipiendum.

Quanquàm omnium Eccleſiarum non idem planè eſt orandi hac in Liturgia vſus, idem orationum ordo, aut verborum forma; quod & hodie apud Latinos vſu venit, cùm aliter Romana, aliter Mediolaneñ. aliter Hiſpanieñ. D. Iſidori Miſſa celebretur: tamen res ipſa vna eſt atque eadẽ, nõ magis hoc orandi ritu varia, quàm homo nunc ſerico, aut ſago, nunc Leuidenſi veſtitus, aut purpura.

Precãdi formulam in Miſſa die S. Paraſceues eſſe Apoſtolicam.

Cæterùm Apoſtolos illam publicam pro variis hominum generibus orandi formam condidiſſe, qua etiámnum Romana toto Latino orbe vtitur die S. Paraſceues Eccleſia, nũc eſt demonſtrandum.

Cùm Pelagiani hominum omnium ingratiſſimi cæleſtẽ Chriſti Domini gratiã oppugnarẽt, audi obſecro vnde huius ſaluberrimi pharmaci efficaciam ſtatuat Cæleſtinus vir deuotiſſimus iuxtà ac eruditiſſimus.

Præter Apoſtolicæ ſedis inuiolabiles ſanctiones, inquit Epiſtola prima ad Epiſcopos Galliæ, cap. 11. obſeruationum quoque

quoque ſacerdotalium Sacraméta reſpiciamus,quæ ab Apoſtolis tradita in toto mundo, atque in omni Eccleſia Catholica vniformiter celebrantur; vt legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi. Cùm enim ſanctarum plebi Præſules mandata ſibimet legatione fungantur, apud diuinam clemétiam humani generis agunt cauſam, & tota ſecum congemiſcente Eccleſia,poſtulant & precantur,vt infidelibus donetur fides, vt Idololatræ ab impietatis ſuæ liberétur erroribus,vt Iudęis ablato cordis velamine,lux veritatis appareat,vt hæretici Catholicæ fidei perceptione reſipiſcant, vt Schiſmatici ſpiritum rediuiuæ caritatis accipiant, vt lapſis pœnitentiæ remedium conferatur, vt denique Catechumenis ad regenerationis ſacramenta perductis cæleſtis aula miſericordiæ reſeretur.

Ex formula orādi publica rectè colligitur publicum Eccleſiæ dogma.

Apoſtoli mandarunt orandū pro Iudæis & hæreticis.

Hūc publicum Eccleſiæ pro infidelibus gemitum illa etiānū vox ſonat, flectamus genua: ad quam olim tota humi prouoluebatur Eccleſia.

Hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Domino peti, rerum ipſarum monſtrant effectus: quandoquidem ex omni errorū genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate tenebrarum transferat in regnum filij caritatis ſuæ, & ex vaſis iræ, faciat vaſa miſericordiæ. Quod adeò totum diuini operis eſſe ſentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio,laudiſque confeſſio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

Quis obſecro tam eſt Chriſtianæ diſciplinæ rudis, vt hîc non videat publicas illas preces, quas tota Europa die S. Paraſceues Deo optimo fundit hiſce verbis delineatas? Habes ergo pie lector Apoſtolicas Matutinas, habes Apoſtolicas Veſperas, habes & Apoſtolicas Miſſas ſiue Litanias tempore diuini ſacrificij Euchariſtici ſolitas celebrari.

Hiſce exordijs alij pios ſubinde addidêre alias preces, aut Doxologias, quemadmodum alibi erit oſtendendum fuſius. D. Ignatium Apoſtolorum diſcipulum Hymnos, Reſponſorios, ſiue τὰς ἀντιφώνας in Sacroſanctæ Triadis laudem ſtato tempore decantādas in Synaxibus Eccleſiæ Antiochenæ tradidiſſe diſertis verbis Socrates lib. 6. cap. 8. affirmat.

Apoſtolicis precibus pij ſuas ſubinde addidêre.

Ignatius cum Apoſtolis conuerſatus,inquit,Viſionem Angelorum per Reſponſorios, Hymnos, Sanctam Triadem laudantiū vidit,& modum viſionis Antiochenæ Eccleſiæ tradidit. Vnde & ad omnes iſta traditio permanauit.

D. Ignatius Antiphonas adiecit.

Hiſce Apoſtolicis originibus natas Horas Canonicas, ſiue preces ſtatis temporibus Deo opt. decantandas, qui inter Euangelicos moderatioris ſunt ingenij non arroganter reſpuũt, aut cæca temeritate impietatis damnant: nedum iſtis cum perſonatis Confeſſioniſtarum patronis Anonymis (qui velut perſonati de plauſtro loquuntur, quod in buccam venit, omnia Theonino dente arrodẽtes) idololatriæ accuſant: ſed ſuis etiam in Eccleſiis ſeruandas ſtatuunt.

Proteſtantes per Germaniã etiã-num pleriq. Horas Can. ſeruãt.

Hinc in conuentu Torgenſi à Duce Mauritio anno 48. indicto Wittenbergenſes Theologi Melanchthon, Eberus, atque Forſterus cum aliis eas decreuerunt obtinendas. Capite enim de Miſſa ſic definiunt. Horæ etiam Canonicæ (inquiũt fol. Tt.a.) in illis oppidis in quibus antea hoc fieri conſueuit, accinendæ.

Synod. Torgeñ. Lutherana decernit Horas Canonicas obtinẽdas, an. 48.

Similiter & Confeſſio VVirtembergenſis approbat Horas Canonicas & Pſalmodias, quales D. Ambroſium inſtituiſſe refert D. Auguſtinus lib. Confeſſ. quibus tamen alias eſſe antiquiores, ex ijs quæ dudum dicta ſunt, liqueat.

VVirtembergeñ Confeſſio eãdẽ probat.

Sic & Agenda Lunenburgẽſium Eccleſiarum certos Pſalmos ad Veſperas Sabbathi, profeſtis ac feſtis cantandos præſcribit cum Hymnis Eccleſiaſticis, & Magnificat. fol. E. iij.

Agenda Eccleſ. Saxonicarũ Horas Canonicas præſcribit ſuis miniſtris Confeſſioniſtis, cum Hymnis Eccleſ. & Magnificat.

Sic & Illuſtriſſimi D. Iulij Ducis Braunſwyceñ. agẽda pleniorem Canonicarum Horarum retinet ſpeciẽ, cùm ſuis præcipit vt in Veſperis canantur Pſalmi 3. 2. vel vnus cum Antiphona Dominicæ, vel feſti. Deinde Capitulum, ſiue Lectio ſcripturæ noui Teſtamenti. quam vult per Adoleſcentulum recitari. Deinde Reſponſorium ſiue Hymnum Eccleſiaſticũ de Tempore. Tum Magnificat latinè interdum (nam & Pſalmos vult decantari latinè ex verſione antiqua, vſitata, latina inquit fol. 371.) interdum Germanicè. & vbi eſt organorum vſus, alternatim vult cantari Cantici huius Virginei Verſiculos per organa. Sequitur Collecta cum Benedicamus Domino. Quæ Veſperarum forma an à noſtra Catholicorum diſſentiat, in conſpicuo eſt. Sed maiori animi huius voluptate aſpeximus formam Horarum Canonicarum, quas in Monaſteriis præſcribit ſtudioſis. MANE namque ad Campanæ pulſum conuenientibus, Pſalmus poſt communes preces recitatur

Veſperę qua forma fiant apud Braunſvvyceñ.

Synaxes ſiue Horas orandi varios ſtatuit Dux Iulius.

1. Ad Auroram.

citatur ab vno, clara voce. DEINDE ad alteram Synaxin hora 8. aut 9. ſtudioſis cōuenientibus cantantur Pſalmi tres, vel duo cum vſitatis Antiphonis de tempore. tum legitur totum caput latinè, ac germanicè ex vet. Teſtamento; quod per duos hebdomadarios fieri ſtatuit. Deinde Benedictus accinitur; ſed alternis diebus Symbolum Athanaſij cum Antiphonis de tempore & Collecta. TERTIAM iubet fieri hora quarta, quando in Choro cantantur duo Pſalmi, Antiphona de tempore, Capitulum noui Teſtamēti, Magnificat, vel Nunc dimittis, alternatim, cum Collecta. POST Cœnam vult eos conuenire ad precem Veſpertinam, vbi Pſalmus vnus legitur cum precibus communibus & oratione Dominica. Hîc vides Lector Chriſtiane Horas Canonicas, ſiue Synaxes monaſticas quatuor. Itaque non erit de reliquis tribus difficilis concordia; vt ſeptem Horas Canonicas nobiſcum recipiant.

2. Hora 8.

3. Pomeridiana.

4. Veſpertina

Quæ qui conſiderarit preſſius, agnoſcet nullam eſſe hac ex re amplius diſſentiendi cauſam, nedum iuſtam eſſe Ordinum Proteſtantium excuſationem, cur Catholicam deſeruerint Eccleſiam.

Quare cùm ex Apoſtolico more Chriſtiani orarint Nocte, ad Auroram, Mane, ad Tertiam, id eſt, nobis Nonam antemeridianam. ad Tertiam pomeridianam, ad Veſperá, ad Lucernas, quid obſecro eſt in Horis Canonicis, quod non Apoſtolicam redoleat; imò planè recipiat & ſpiret originem, luculentamque inde nō hauriat imitationem? Modus orandi ex communi Chriſti Domini & mandato & exemplo conuenit, tempus congruit, hora conſentit. Cùm igitur Horas Canonicas Apoſtolicæ demonſtrauerimus originis, certæque ipſorum imitationis, quas & Theologi VVittébergenſes, alijq. Proteſtantes obtinendas, diſertis admodum verbis ſtatuunt. Nunc ad Proceſſiones religioſas procedat oratio defendendas.

CAP. LIIII.

INTER alia Chriſtianæ Religionis capita, quæ religioſi illi Confeſſioniſtarum Patroni immani furore lacerata ineptiſſimè dictitant blaſphema, Idololatrica, & Diabolica, obſtupui cùm ad Proceſſiones Religioſas, ſiue dies Crucis, in-

Proceſſiones publicę an meritò aduerſariis improbatæ.

quiunt folio 175. & quæ fiunt in die S. Marci, inquiunt folio 177. & in hebdomada Rogationum, in præclarum iſtum ſuú
» Idolorum papiſticorum referunt Catalogum.

» Iſtæ Proceſſiones enim religioſæ quid obſecro iuſtæ habeât
» offenſionis, ſi æquo, imò ſi Chriſtiano iudicio conſiderétur? An non fidei Chriſtianæ, imò & diuinæ adeò promiſſioni cóſentaneum eſt, facilius plurimorum preces exaudiri, quàm vnius? An non ita Chriſti promiſſum nobis pollicetur, vbi duo vel tres in nomine meo fuerint cógregati, ibi ſum in medio ipſorum? Quid igitur æquum eſt nos de clementiſſimo Patre nobis polliceri, vbi totus Chriſtianę Eccleſiæ grex orandi Deum Patrem pia deuotione congregatur, votiſque ſupplicibus ardenter deprecatur.

Certè vt priuata oratio Deo eſt gratiſſima: ita publica longè eſt ad impetrandum, quod poſtulamus, efficaciſſima. Præclarè namque à D. Baſilio dictum, vbi Tyanæos ad concordiam fuiſſet variis exemplis hortatus, oratio ipſa ad Deum fuſa, inquit epiſtola 68. *μὴ ἔχουσα τοὺς συμφωνοῦντας, ἀσθενεστέρα πολλῷ ἑαυτῆς*, quæ nó eſt Comprecatores nacta, multò eſt ſeipſa languidior atque debilior.

Litanię à publico habent nomen, q.d publica & omnium communis deprecatio.

Quod vt Maiores noſtri ſuos quoque admonerent, publicas has Chriſtianæ Eccleſiæ preces dixerunt, Litanias, quaſi *τοῦ λιτοῦ*, ſiue *τοῦ λαοῦ καὶ λέου*, populi orationes. Quæ tá ſunt antiqui exempli, vt & D. Baſilius 63. epiſtola ad Clericos Neocæſarieñ. eas cómemoret, atq. ætatem D. Greg. Taumaturgi, mirabiliumq. effectoris reſipere videantur. Eas licet nonnihil immutaſſent Neocæſarieñ. laudat tamé Baſilius; qui & ſe & ſuos aliud nó agere docet, quàm ſuis pro peccatis *λιτανεύεσθαι* publica prece Deo opt. ſupplicare. Sic enim D. Baſilij locus ab interprete minus explicatus, eſt reddendus.

Proceſſionum antiquitas.

Haſce Proceſſiones publicas & Eccleſiæ Litanias ab illa Apoſtolica vſq. antiquitate, omnis ſemper vbique locorum, tam per Germaniam, quàm Græciam frequentauit Eccleſia Chriſtiana: quæ Romæ tam fuére celebres, vt ſtationes inde omnibus notiſſimæ videantur natæ. De his ſingulatim dicere ſi pergamus, opus nobis excreſcat maius Iliade. Quare vela contrahentes pharmacum inſanis iſtis Anonymis Eccleſiæ

momis

momis parabimus, vt exiguum, ita longè omnium ſaluberrimum ex Reuerendi ſui magiſtri Lutheri, quem virum Dei appellare, Sanctumq́. Prophetá ſcribere non dubitant, Narthecio depromptum. Hic igitur quanti faciẽdas, & quàm reuerenter ac religiosè colendas has Proceſſiones, quæ diebus Crucis, ſiue D. Marci, ſiue hebdomada Rogationum ſolẽni ex more apud Germanos celebrãtur, ſua docet concione planè aurea: quæ etiámnum Tomo Poſtillarum maiorũ añ. 46. Baſileæ apud Heruagium extat impreſſa. Poſtquàm abuſus earum varios iuſta de cauſa reprehẽdiſſet, verumq́. eas caſtigandi remedium demõſtraſſet: modum oſtendit vt religiosè peragãtur, efficaciterq́. impetremus, quod illis piè à Domino Deo petitur, communibusq́. votis poſtulatur.

Ex Lutheri Narthecio inſanis calumniatoribus, remedium paratur.

Proceſſiones quomodo reformandæ, ac qua pietate colendæ.

Sic igitur habet iſta Concio, quam verè diximus auream. In omnibus Litanijs, aut ſupplicationibus ſic agamus (inquit fol, 484.) vt res nomini conueniat, fiatque Litania, hoc eſt, „ ſupplicatio illa ex vera & ſeria fide, qua Deum ſuarum pater- „ narum promiſſionum admoneamus. „

Qui hoc facere nequit, domi maneat, & à ſupplicatione abſtineat, ne Deum plus irritet, quàm alij precari poſſint. Quanquàm, prò dolor, ſupplicationes illæ ſolemnes in ſceleratiſſimum abuſum iam ceſſerint, vt pleriq́. omnes in eis ſeſe oſtentent, & inanibus fabulis, ac riſu pio ſupplicijs vtantur.

Prudens hìc reticeo alia flagitia, quæ in his patrãtur. Adde furorem paganarum Litaniarum, quæ potando, & in pandochæis tranſiguntur. Cùm inſignia ac vexilla ita tractantur, vt non mirum eſſet, ſi vno anno Deus nobis exitium adferret. Quid multis? eò illæ redierunt, vt iam maiores cauſæ ſint, eas cum feriatis diebus tollendi, quàm olim fuerint inſtituendi. Hìc Epiſcopis & prophanis etiã Magiſtratibus aduigilãdum eſſet, vt abuſus illi vitarentur. Deinde adtexit, quid tum piis agendum, quid à Deo poſtulãdum. Duo autem in hiſce Rogationum diebus petenda ſunt: & quæ ſequuntur, dudum commemorata in Campanarum pulſu cõtra aëris tẽpeſtates.

Abuſus Proceſſionum per Epiſcopos tollendi.

Ex hac Lutheri doctrina etiam apud Proteſtãtes plurimos perſeuerauit hæc publica proceſſionum Eccleſiaſticarum ceremonia in hunc ferè diem vſq. celebrata, quemadmodum

Nicolaus Amſdorfius teſtatum facit Confeſſione ſua, quam impuriſſimus homo vocat puri Euangelij: vbi deplorat miſer quoſdá Proteſtantes rituū & ceremoniarū mutationes inuexiſſe in Eccleſias Lutheranas: qua vna re illas ait per Germaniam diſſipatas & perturbatas. Nam in hunc dié, inquit, plurimi in talé inciderūt erroré & diſſipationé, vt neſciát vbi ná ſint, aut quid agendū: adeò vt vnà cū Euágelio (puta Lutheri) etiá aquá & ſalé conſecrent, & cū aqua, Crucibus, Vexillis, & Cereis Dominico, aliisq; diebus proceſſiones per Eccleſiæ ambitum celebrent, more Paganorū, offerant & Miſſam faciát: ita vt difficulter ad rectū (veritatis noui, ſcilicet Euágelij) iter ſint redituri. Ita quidé nugaror ſtolidiſſimus de Proceſſionibus iudicauit aut potius delirauit, ſui magiſtri Lutheri oblitus: qui illas Proceſſiones docet admodum neceſſarias.

Lutherani Proceſſiones celebrant cum Crucibus & Vexillis, aqua facta, & Cereis.

Sic enim habet Concione dudū recenſita ex tom. Poſtill. Quocirca quáquam nullo non die noſtra tempeſtate ſupplicationes cum rigida corporis caſtigatione peragendæ eſſent, ad auertenda tam horrenda omniū ſcelerū diluuia, maximè
» in his regionibus, commeſſationibus, perpotationibus, otio
» & vitiis, quæ ex hiſce ſequuntur dedititiſſimis, vti Deus tandé
» aliquando gratia ſua nobis affulgeret, quò donis ſuis ad ani-
» mæ ſalutem & corporis ſalubritaté vteremur: ſic vt hæ ruris
» opes, tam ad corporis, quàm ad animæ ſanitatem tutandam
» adminiculo nobis eſſent.

Cur Germanis Proceſſiones neceſſarias docuerit Lutherus.

Quam Lutheri doctriná, ſi & Academici VVittembergeñ. conſideraſſent accuratiùs, non tam futiliter de Proceſſionib. à Duce Mauritio in vſum reuocádis propoſitis reſpōdiſſent. Euocati enim Torgam Octobri menſe anno 48. Melanchthon, Paulus Eberus, & Forſterus cum aliis, ita ad Religionis conciliandæ capita reſponderunt.

Academici VVittembergeñ. ſuo refragantes Magiſtro Luthero, cenſuerunt abolendas Proceſſiones propter abuſus & feminarū raptus à nobilibus.

„ Proceſſiones (inquiunt, actis Conuentus fol. SS. 3.) iudica-
„ mus impedimentum aliarum neceſſariarum operarum, & no-
„ tum eſt multa turpia facinora in magnis Proceſſionibus perpetrata fuiſſe, & potentes quoſdá dominos formoſas feminas ex Proceſſionibus raptas abduxiſſe. Quales verò laudent Litanias ſubtexunt: Contrà auté, vero ſtudio in Eccleſijs veræ querelæ, & precationes vnà cum Litaniis ſeruari debent. O præ-

Quaſdam Litanias approbant Theologi VVittembergeñ.

præclaros Theologos, qui rem multò ſaluberrimam, & iudicio ſui Apoſtoli Lutheri neceſſariá propter, neſció quos, abuſus volunt abolendá! An quia in nuptialibus Conuiuiis multa patrantur facinora etiam illa cenſeant abolenda? Sanè ſi & illa deleant, vbi ergo ſaltent graues iſti Theologi? Euangelicú enim putant ſi ſuis tripudiis conuiuia cohoneſtent nuptialia, quemadmodum videre fuit Philippum Melanchthonē ſeniculum multorú riſu Ratiſponæ in Cæſareo Colloquio coronatum choreas ductitantem. Sed potentes quidam domini formoſas feminas ex Proceſſionibus, vti ſolent, abripient. O facinus Euangelicis Primatibus dignum! an non idem faciant in nuptiali conuentu?

Anno 14. Philippus Melanchth. coronatus ſaltat & tripudiat in nuptiis Ratiſponæ, tēpore Colloquij, à Cæſare Ferdinando indicti.

Sed his facinoribus alio eſt opus pharmaco: quod raptum & graſſatorum coërceat violentiam. Non ſunt bonæ, piæq. conſuetudines abolendæ, vt quorúdam facinora caueantur: ſed legitimis occurrendum eſt remediis. Verùm principibus ſuis adulari malunt iſti Grammaticotheologi, quàm ſeuerum Euangelicæ doctrinæ iter monſtrare. Illud enim plus ad farinam.

Quòd ſi & iſti Academici VVittenbergeñ. & perſonati Confeſſionis Auguſtanæ defenſores ſeſe germanos profitentur Lutheri diſcipulos, non poſſunt non eius doctrinam exoſculari, atque cum illo, vnàque nobiſcum in gratiam redire, piamque concordiam Chriſtianis viris dignam religiosè colere, conſtanterque fouere nullo diutius ſchiſmatis ſacrilegio violabilem.

Sed quidnam his in precibus aduerſarios offendat, ex aliis iſtius ſui impij Catalogi notis licet colligere. Sic enim fol. 176 ſua fictitia Idola enumerant. Litania, inquiunt, qua inuocantur ſancti, Salue Regina Hymnus, Cæterú cùm hæc Litania, ſiue Sanctorú Catalogus ad inuocationē adhibitus pertineat ad generale Controuerſiarú caput de Sanctorú inuocatione, non erit à propoſito alienú, lectorē ad ſuperiora remittere: vbi fuſiſſimè iuxta & liquidiſſimè Vet. PP. teſtimoniis confirmatum eſt, Sáctorum inuocationē doctrinæ certò Catholicæ, indubitanterq. orthodoxæ eſſe conſentaneam, ſolidisq. diuinarum Scripturarum exemplis ortam & cóſtabilitam.

Hymnus Salue Regina pius eſt demonſtratus ſupra Antitheſ. prima.

Quod autem ad Hymnum Salue Regina, attinet; quid obſecro habet impietatis, ſi pium eſt Sanctam Dei Genitricē inuocare, vt pro nobis oret? quemadmodū ſupra eſt demonſtratum exemplis Orthodoxorū Patrū Naziázeni, Athanaſij, Auguſtini, à Catholica Dei Eccleſia ante annos plus minus 1300. piè ſolitum factitari.

Rectè Sanctorū Catalogū recitatiu Litaniis.

Quæ illinc altiús repetita, etſi candido lectori ad obtinendam auitæ Religionis fidem mentò ſufficiant Hìc tamē Corollarij loco adijciemus, quæ ſolemnem Catholicæ Dei Eccleſiæ Litaniam longo Sanctórum catalogo recenſitam à Sánarum blaſphemiis vindicent.

Nemo ſe tam ab omni ratione alienum profitebitur, qui quod ſingulatim facere licitū eſt, neget generatim etiā, ſiue cumulatim fieri legitimè. Vt, ſi vnum Regem, aut alterū rectè conceſſeris coronam geſtare, tributaque imperare, ineptè alios idem poſſe iuéris inficias? Sic ſtupidus ſit oportet atque perabſurdus, qui illegitimam aſſerat Litaniam, quæ Sanctorū inuocatorū habet Catalogū: cùm tamē certiſſimis Orthodoxorum Patrū teſtimoniis, liquidiſq. exemplis demonſtratum fateatur oportet Sanctos fuiſſe annis minimum 1400. orthodoxè inuocatos.

Vide Antitheſin primam.

Sanè qui D. Auguſt. audit pios illos threnos, quibus inuocat D. Cyprianū vt ſeſe adiuuet. D. Hieronymi ad D. Paulá, vt ſerui ſui meminerit: D. Ambroſij ad D. Petrū & Martyres: D. Athanaſij ad D. Virginem: D. Baſilij ad 40. Martyres: Nectarij ad Theodorū: Nazianzeni ad D. Baſiliū. Prudētij ad D. Laurentiū aliorumque ad alios: an tam ſit væſanus vt Patres iſtos orthodoxos aut Idololatriæ arguat, aut quod illi ſingulatim piè, ac religioſè fecēre, dicat generatim impiè fieri?

Quid autē in Eccleſia vel Ambroſiana, vel Auguſtiniana fiat, magno animi huius dolore nondum diſcere licuit.

Vide Euchologium Venetiis impreſſum.

Verum quid Græcis paſſim in more eſt, operæpretium eſt ſtrictim cōmemorare. Quæ D. Baſilij aut Chryſoſt. nomine extat Liturgiá Græcanicæ Eccleſiæ notiſſima, diſertè Sanctorum tum Apoſtolorum, tum Martyrū, & in primis Deiparæ Virginis Mariæ apud Deum meminit, vt eorum precibus, & interceſſionibus exaudiantur & adiuuentur.

Qualis

Qualis & apud Latinos pridie S. Paſchatis ad fontem con ſecrandum hymnus ille, Rex Sanctorum, decantatur. Similis eſt Litaniç forma qua Græci etiamnum vtuntur apud infirmos, quando extremum S. Vnctionis peragitur Sacramentũ. Nam vbi Latini vulgatam recitamus apud ægros Litaniam, Græci dum æger vngitur orant, vt pro ipſo intercedant Sancti. Sic enim habet Euchologion, fol. aa. v. *πρεσβείαις καὶ ἱκεσίαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοῦ καὶ ἀειπαρθένου μαρίας τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τὰ ἑξῆς.* Interceſſionibus atque ſupplicationibus incontaminatæ Dominæ noſtræ Dei genitricis Mariæ, & ſanctorum glorioſorum atque vſquequaque celeberrimorum Apoſtolorum. S. Ioan. Chryſoſt. Baſilij, Nicolai Georgij, &c.

Ex hac Grecanica precandi formula in Liturgijs vſitata, & apud ęgros repetita videtur nata, quæ Latinas occupat Eccleſias: ac præcipuè illas, quę per Germaniam vtramq. fuêre vnquam ſub Chriſti nomine conſtitutæ. Has enim cùm Græci homines vt D. Chilianus, & ante hunc D. Apoſtoli Pauli diſcipulus Creſcens, S. Eucharius S. Felix Thebanus apud Turegium: aut à Græcis inſtituti, vt Albanus, Willibrordus, Bonifacius, noſtros auos cùm primum ab Idololatriæ tenebris ad Chriſti lumẽ reuocaſſent, ſuis ſacris, Myſterijsque diuinis legitimè imbuerint, lingua Græca (ſed proculdubiò multis verbis populo anteà expoſita) peragendis. Siquidem in hunc vſque diem Traiecti ad Rhenum, quod Batauorum eſt, feria 4 ante Sabbathum ſitientes, Catechumeni ad Baptiſmũ admittendi Symbolum Apoſtolorum Græcè recitant, quod ſic ad verbum quotannis cantatur. Piſteugo iis theon Patyra, pãta cratora piijtin vranu cheges: & quæ ſequũtur. Sic & Gloria in excelſis Græcè modulis noſtratibus apud Fuldam, ſiue D. Albanum, ni fallor, extare codicibus miſſalibus pridem nobis commemorauit vir doctiſſimus Georgius Wicelius.

A Græcis Magiſtris Germani paſſim ſua dedicêre ſacra.

Hanc originem Religionis noſtræ à Græcis acceptam teſtatur & Græca Sancti Euãgelij Græci lectio die S. Dionyſij in occidentali Francia iuxta Pariſios: & die S. Kiliani in vera Francia Herbipoli.

Talis eſt & Litania Græcolatina in hunc vſque diẽ apud

t Tra-

Traiectẽñ noſtrates vſitata, quæ quotannis diebus Rogationũ plateatim decantatur.

D. Thomas an Germaniæ Apoſtolus. Eccleſia Traiectẽſ. D. Thomã Apoſtolorũ facit tertium. Litania Græcolatina etiãnum vſitata diebus Rogationum apud Traiectum Batauorum.

Ea poſt longum Sanctorum Apoſtolorum (vbi tertio loco D. Thomas quaſi Germaniæ Apoſtolus poſt Petrum & Paulum celebratur, cui & prima apud illos fuit Chriſtianorum Eccleſia in Dei honorem dicata) aliorumq́. ſanctorum latino carmine decurrentium Catalogum tetraſticho hoc Græco latino clauditur:

Agne Dei Patris, qui mundi crimina tollis,
Optatæ pacis munera dona tuis.
Kyrie pantocraton ijſos ſodijſſe ke pantes
Sub Baſileos ymon Xriſte eleiſon ijmas.

Quod ſcribarum barbarie ita eſt deprauatũ, longoq́ue vſu quaſi protritum, vt nos, alioſq́. viros ſanè nõ ineruditos haud leuiter exercuerit: Cui iam fuliginoſa, ſi ſic reſtitutum legatur, non nihil natiuæ lucis accedat.

Kyrie Pantocrator iijſos ſoſe apantas
Sy Baſileus ijmon, Chriſte eleiſon ijmas.

Hæc Græcolatina Litania Germanis inferioribus etiamnum ad Rheni oſtium vſitata non leui eſt argumento hunc Sanctos longo Catalogo precandi ritum à Græcis noſtrę fidei per Germaniam vtramque diſſeminatoribus, & propagatoribus fuiſſe ortum. Quæ Litania cùm ſit & ſcripturarũ teſtimoniis nixa, & luculentiſſimis Orthodoxorum Patrum teſtimoniis demonſtrata atque conſtabilita, nos alioſq́. ad vnum omnes Catholicæ Eccleſiæ filios aduerſus inſanos quorundam ardelionum clamores, nefariaſq́. Apoſtatarum blaſphemias facilè defendant, & in auita religione immotos ſtabiliant atque imperturbatos.

CAP. LV.

Spectacula Chriſti Do in in cælũ aſcendentis, &c. piũ admodum habent vſum.

Porrò quæ de ſpectaculis die Paſchæ, Aſcenſionis, aut Annunciationis Dominicæ, populo fieri ſolitis nugantur aduerſarij, neſcio equidem quorſum ſpectent, niſi vt Turcicam Chriſtiano orbi inducant Chriſtianiſmi abolitionem. Ecquid enim mali habet, nedum ſacrilegæ impietatis, aut diabolicæ Idololatriæ, populo in memoriam ingentia illa multoq́. maxima Chriſti Domini annunciati, nati, paſſi, reſurgentis, aſcendentis, & Spiritum S. cælitus ſuos in Apoſtolos iuxta pro-

promiſſum emittentis, quotannis renouare, grataque acceptorum Dei beneficiorum commemoratione, ad gratiarum actionem, & ſeriam imitationem, piamque ęmulationem excitare? Hæc enim Dei opt. beneficia ſi docendo & legendo, adeò & pingendo, pium eſt Chriſtianis ſæpe in memoriam reuocare, quis niſi Iudaico Chriſti odio excæcatus, aut Turcica potius Chriſti inuidia rabidus, neget prodeſſe ſummopere illa ipſa viuis exemplis refricare, & quantum res patitur, ad viuū repræſentare? Quid enim aliud ſunt iſta ſpectacula, quàm viuę Laicorū Hiſtoriæ, quibus multò efficacius humanus mouetur animus, quàm ſi idē priuatim legat, aut ab alio etiā lectū publicè audiat. An enim ad ſeriā Chriſtiano homini pœnitentiā perſuadēdam, & agendam, cupideq. ſuſcipiendam aliquid valeat efficacius. quā quòd maiores noſtri aliquot locis initio quadrageſimæ viuā Adæ pœnitētis voluêre peccatoribus Adæ peccatoris æmulis imaginē exhibere? Fuit enim hoc moris publici nō paucis in locis, cuius clara veſtigia etiānum noſtra ætate perdurare in Eccleſia Halberſtadieñ. teſtatur B. Rhenanus, cui' verba hîc aſſcribere fuerit operępretiū.

Viua exempla humanū animum plus mouent, quàm hiſtoriæ aut lectiones.

Tertullianus libro de pœnitentia (inquit) meminit exomologeſeos, id eſt, actus pœnitentiæ, cuius adhuc clarū veſtigium extat in Halberſtadiēſi Eccleſia, quæ eſt in Saxonibus. Quā rem & Pius Pontifex, & poſt hūc Volaterranus in literas retulerūt, ſed velut ritū barbaricum. neuter enim intellexit. Volaterranus inſtitutum vocat inauditum. eſt autem huiuſmodi: Singulis annis eligitur aliquis è plebe, qui Comœdiam pœnitentis ac cōfitentis agat. Is in capite Ieiunij quadrageſimalis ad templū adductus in cultu lugubri, & qui pœnitentē deceat: nimirum caput obuolutū habens, poſt ſacrū inde eijcitur. Perq. totos illos quadraginta dies nudis pedibus vias vrbis terit, templorū moles circuit, tantum nō ſubintrar, nec cū quoquā ſermonē miſcet. Canonici huic cibum præbent, quē ille qualē qualem boni cōſulit. Non indulget ſomno, niſi poſt mediā noctem, idq. in plateis. At in die, quę Dominicę Cœnę dicata eſt, ad tēplum reducitur, & à Sacerdote non abſq. longis, ſed pulchris ceremonijs abſolutus, à plebe ſtipem accipit. hunc Adamū vocare ſolent. Atque hoc eſt quod nonū caput

Comœdia pœnitentis publicæ quotannis olim acta ad cōcitandos animos populi ad ſeriam peccatorum pœnitētiam ſuſcipiendam initio quadrageſimæ.

His non abſcedunt quæ Traiecti Batauorū fiunt per quadrageſimā: vbi populus totus templo eijcitur, & ad pœnitentiam

per Archidiaconi vmbrā reuocatur, eueſtigiò cū in templū reductus poſt preces publ. ac manus Epiſcopalis impoſitionem abſoluitur ac reconciliatur: ſic quidē in modū nos fieri vidimus ſub annum Do. 1550.

„ Agathenſis Concilij præcipit,& refertur etiā à Gratiano diſt. „ 50. Eſt autem tale: In capite quadrageſimę omnes publicè pœ„nitentes,qui publicam ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt pœnitentiam, ante fores Eccleſiæ ſe repręſentent Epiſcopo ciuitatis, ſacco induti,nudis pedibus,vultibus in terram proſtratis reos ſe eſſe ipſo habitu & vultu proclamantes. Ibi adeſſe debent Decani,id eſt Archipresbyteri, Presbyteri Parochiarum, & presbyter pœnitentium,qui eorum conuerſationem diligenter inſpicere debent, & ſecundum modum culpę pœnitentiam per præfixos gradus iniungant. Poſt hęc Epiſcopus in Eccleſiam eos introducat,& cum omni clero ſeptem pœnitentię Pſalmos in terrā proſtratus cū lachrymis pro eorum abſolutione decātet. Tunc reſurgens ab oratione,iuxta quod Canones iubent, manus eis imponat, aquā ſuper eos benedictā ſpargat,cinerem prius mittat,deinde cilicio capita cooperiat, & cū gemitu & crebris ſuſpiriis eis denunciat;quod ſicut Adā proiectus eſt de Paradiſo, ita & ipſi ab Eccleſia pro peccatis ſuis abijciūtur. Poſt hæc iubeat miniſtris,vt eos extra ianuas Eccleſiæ expellat. Clerus verò proſequatur eos cū Reſponſorio,In ſudore vultus tui veſceris,&c. Vt videntes ſanctam Eccleſiam pro facinoribus ſuis tremefactam atq. cōmotam, nō paruipendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini Cœna rurſum ab eorundem Decanis & Presbyteriis Eccleſiis liminibus repręſententur.

Imaginum venerandarū origines ex Panoplia petendæ: quas aliquādo dabimus locupletiores.

Imaginū vſum legitimū probat Lutherus ipſe.

Imagines valde vtiles ex ſcriptura Lutherus aſſerit, qui ſe Iconoclaſtarū fatetur hoſtē.

Sanè quiſquis pio candidoque animo hanc viuam pœnitentis Adæ imaginē,aliaſue omnes tam ligneas quàm argenteas conſiderarit, ac quidnam ſibi velint mente Chriſtiana fuerit meditatus, profectò eas non poterit non vehementer approbare. Legitimum enim ipſarum vſum,qui eſt animo id ſignificare, quod externa oculis repręſentat ſpecie, vbi conſideraſſet Lutherus,diſertè Confeſſione ſuæ fidei fol. 56. anno 44. ſub vitæ finem loco teſtamenti edita profitetur, ſeſe illas ex ſcriptura,fidelibusq. hiſtoriis admodum vtiles habere. Vbi etiam adtexuit, Etſi liberum faciat habere imagines,tamen ſeſe ab Iconoclaſtis diſſentire. Proinde viderint præclari iſti Confeſſioniſtarū defenſores, quónā ore audeant ſeſe Lutheri diſcipulos profiteri, aut Confeſſionis Auguſtanæ Lutheranam

nam doctrinam profeſſæ iactare propugnatores, qui pias imagines vel ſui magiſtri iudicio ſcripturis & hiſtoriis nixo admodum vtiles, reijcere atque proterere audent, imò pro Idolis impiè accuſare, adeoq. ſacrilegè damnare. Sanè Proteſtantes per Saxoniam, & Svveuiam imagines ſuis in templis reuerenter habent.

Lutherus ſuos iſtos Anonymos Confeſſioniſtarũ patronos impietatis damnat.

Conſenſus de Imaginibus quas habet VVittemberga, & Vlma, reuerenter Crucem atq. Imaginem Chriſti faciunt Idolum impij Cōfeſſioniſtarum Apologeuci.

Ad eundẽ inſanorum Idolorũ Catalogum à pijs iſtis Confeſſioniſtarum Patronis friuolè, planeq. ridiculè conſarcinatum pertinet & Aſinus ille palmis coronatus, & rami palmarum, inquiunt fol. 177. Oſculum Crucis, & adoratio, Crux reponenda in ſepulchro Domini, eleuatio Statuæ in die Aſcenſionis. „ Siccine vobis hæc Idola videntur? an ita porrò inſaniatis, „ vt ſolemnem illam etiam pedũ ablutionem die Cœnæ Domini huc accenſere audeatis? Sed à veſtra blaſphemia legitimus horum omnium vſus apud prudentem lectorem iſta facile vindicarit: nimirum, hæc eo quotannis ſtato peraguntur die, vt grata omnibus redeat memoria eorum omniũ, quæ Chriſtus Dominus noſtri redimendi cauſſa paſſus eſt, noſtriq. erudiendi cauſſa & dixit, & fecit. Quinimò iſtorum quædam fieri ſuo exemplo mãdauit. Et vos debetis, inquiẽs, alter alterius pedes lauare.

Hic ſanè mirari ſubit quónam conſilio & non reliqua enumerarint iſti delecti Cofeſſioniſtarum defenſores rituum Eccleſiaſticorum genera, quos triſtiſſimis illis Dominicæ paſſionis, ſiue hebdomadis ſanctæ diebus ſolemne eſt paſſim per Chriſtianas fieri Eccleſias? Cur non inter ſua fictitia Idola cōmemorant Chriſti Domini Crucifixi imaginem plerumque de ſuggeſto, quando ſacroſancta eius Paſſio die Paraſceues populis pro concione exponitur, monſtrare ſolitam? Cur non reprehendunt quòd die Paraſceue Crux Chriſti populis ſolemni illo cantu Græco, Latinoq. oſtenditur, quo viua ipſis Crucifixi pro ſeſe Domini ſui Chriſti Ieſu imago, & oculis & mentibus viuidius inſeratur, imprimatur, infigatur? Certè & hæc erant ſugillanda, Idolomaniæque cauterio inurenda, ſi rem, quam agunt, bona fide agere conſtituiſſent. Sed quia ſibi conſcij hac ex re liquidiſſimum piis omnibus fore ipſos Iudaico rapi odio, Turcica furere inſania, An-

tichtiſtiano excęcatos inſanire in Chriſtum Domini furore, ſi indubitatiſſima hæc gratiſſimæ memoriæ de Dominica paſſione ſigna in ludibrium, imò reprehenſionē fuiſſent auſi protrahere, conſultò abſtinuerunt. Narrant ergo, neſcio quas pueriles, & aniles nugas, ſtrepitus inquiunt, fol. 177. qui fiunt inſtrumentis ligneis in tēplis die Paraſceues Domini. Itē preces matutinæ, addunt eodem folio, quæ fiunt cum tumultu ad ſepulchtum Domini, O bella Idola Papiſtica! tumultus ſolemnis, puerorū ſtrepitus crepitaculis excitati ligneis.

Matutinæ tenebroſæ atque pueriles ille ſtrepitus ſophis iſtis Cōfeſſioniſtarum Patronis ſunt Idola Papiſtica, ſi Chriſto placet.

Hæc forenſium rabularum nugamenta, an non magis ridenda (imò deflenda, fonteq. lachrymarum ſanguinearum lugenda) quàm illa ridicula Romanæ ſtultitiæ Deorum, Dearumq́ue nomina Limentinus, Conſus, Lateranus, Vnxia, Victa, Potua, Pomona, Februtis, Panda, Peta, Puta, Patella Melloma Pecunia. Eant igitur Confeſſioniſtæ, & ſuum fictitiorum Idolorum (quæ blaſphemantes confingunt) Papiſticorum Catalogum ad incudem reuocent, videbunt non plus ſeſe inani ſuo, futilique labore profeciſſe ad demonſtrandam fictitiá & ementitá Catholicæ noſtræ Eccleſiæ Dei Idololatriam, quàm Romana olim profecit ſtultitia ad noſtrum verum Deū, vnum & trinū innumera fictitiorum ſuorū Deorum, Dearumq. turba expugnandum, cęloq. exturbandum.

Vide Arnob. cōtra Gentiles.

Sed nouos iſtos, perſonatosq. Cōfeſſ. Auguſt. defenſores, alij Theologi ſuo facilè reptimūt iudicio: qui minus inſanientes ceremonias honeſtas obtinēdas docent. Sic enim Theologi Wittenberg. Melāch. & Eberus cū aliis Conuētu Torgeñ. an. 48. Retineātur veteres & honeſtę ceremonię, quę in vſu ſunt, ęra increpādo, accēſione candelarū in altari, & imaginū vſus.

Conſenſus de ceremoniis honeſtis inter Catholicos ac ſaniores Confeſſioniſtarum doctores.

CAP. LVI.

Porrò nequid Confeſſioniſtarū Patroni ſibi supereſſe exiſtiment præſidij ad rem, quæ in præſens agitur, euincendam in Ieiunio quadrageſimali, in Roſariis Dominicæ orationis, in feſtis diebus omni Chriſtiano populo ſolemnibus (hæc enim ſuam in farraginem fol. 176. & 177. infarciūt inſulſiſſimè) age & hæc Idola, ſi Chriſto placet, oſtendamus nihil minus eſſe, vti ſacrilegè infamantur, quàm Idola Papiſtica.

Anonymis iſtis Idola ſunt Ieiunium, Oratio Dominica ſæpius repetita, dieſq. feſti.

Si Idolum eſt quadrageſimale Chriſtianorum Ieiuniū, cur non & quadrageſimale Chriſti Domini Ieiuniū? An nos alio

Ieiunium quadrageſimale a Lutherani faciunt magno furore Idolum Papiſticum.

ſine ieiunandũ docemus, quàm vt ieiunãtes Deo patri placea-mus, Chriſti Domini filij ſui exemplũ nobis pręſcriptũ imitã-tes? An nõ Chriſtus ſuis ieiunandũ prędixit, quãdo ipſe ſpõſus fuerit ablatus? Hinc Paulus tã frequẽter ſeſe ieiuniis mace-rat, Petrus ieiunijs aſperrimis deditus cęleſtia videt myſteria.

Hinc tota Apoſtolica illa Act.13 ieiunabat Eccleſia, Chri-ſti exemplum imitata, Apoſtolorumq́. veſtigia ſtudioſe æmu-lata: quos ferè quotidianis ſeſe maceraſſe abſtinentiis, atque inediis alicubi teſtatur Chryſoſtomus. Apoſtoli ferè quotidie ieiunabant au. Chryſoſt.

An non fuerit hæc Apoſtolorum doctrina? Certè ſic D. Ig-natius Apoſtoli Ioannis diſcipulus ſuos Philippenſes horta-tus, hoc quadrageſimale ne ſpernerent, nihiliue ducerent at-que violarent Ieiunium, Ætiologiam ſubtexuit Euãgelicam. τοῦ χριστοῦ γὰρ φάσι ἔχει τὴν μίμησιν, Chriſti enim habet imitationẽ. D. Ignatius.

Quod ſi ſanctiſſimi Chriſti martyris, Apoſtolorumq́. diſci-puli non perſuadeat iſtis delicatis Epicuri diſcipulis Ieiunium quadrageſimale ab Apoſtolis eſſe nobis traditum, ſiue à Chri-ſto Domino inſtitutum, agedum nunc & aliorum Orthodo-xorum PP. in medium veniant ſententiæ, quæ nobis iſtud li-quidò conteſtẽtur. Origenes ille Adamantius homilia 10. in Leuiticum, vbi damnaſſet eos, qui in Chriſtianam Eccleſiam Iudaica inuehebant ieiunia, ſic ſcribit: Tu ergo ſi vis ieiunare, ieiuna ſecũdum præceptum Euangelij, & obſerua in ieiunijs Euangelicas leges, &c. Rurſus, Nec hoc tamen ideo dico, vt abſtinentiæ fræna laxemus, habemus enim quadrageſimæ dies Ieiunijs cõſecratos, habemus quartam & ſextam feriam: quibus ſolemniter ieiunamus. Theophilus Alexãdrinus ſuis per Ægyptum & Thebaidem Epiſcopis, primo & ſecundo lib. Paſchali. per D. Heronymum conuerſo teſtatur finienda quadrageſimæ Ieiunia ſecundum Traditiones Euangelicas veſperi ſabbathi decimo die Pharmuti menſis. Origenes ieiunij præceptum agnoſcit Euangelicum. Solemnia ieiunia Chriſtianis quæ ante annos 1300. Theophilus Alexandrinus. Traditio eſt Euangelica ieiunium quadrageſimæ.

Epiphanius in Compendio veræ doctrinæ conteſtatur no-bis Apoſtolos tradidiſſe, vt his diebus quarto & pro ſabbatho ieiunium fieret, vſque ad horam nonã: quò impleatur illud Chriſti, Quũ ablatus fuerit ab ipſis ſponſus, tunc ieiunabũt. Rurſus infra: Porrò quadrageſimam ante ſeptem dies ſanctę Paſchæ ſimiliter ſeruare ſolet ſancta hæc Catholica Eccleſia. Epiphanius.

Ambroſius. D. Ambroſius eximius ſaluberrimi huius ieiunij præco, quia cultor aſſiduus, hunc in modũ de Quadrageſimæ Ieiunio ſcribit Sermone.23. Chriſtus D. hunc, inquit, numerum Ieiunij Quadrageſimæ conſecrauit, oſtendens nobis ita nos hunc numerum integrum ieiunare debere. Similiter Serm. 25. docet nos propoſitum nobis quadraginta dierum iter debere conficere, & quibuſdam quaſi caſtris nos Ieiuniorum deuotione munire. Sed planius Serm. 27. oſtendens hos quadrageſimæ dies eſſe tempus cæleſtis quodammodo (inquit) medicinæ, Iſtud autem præceptum Chriſti medici primum eſt, vt his quadraginta diebus, ieiuniis, orationibus, vigiliis opera cõmodemus. Ieiunijs enim laſciuia corporis caſtigatur, orationibus deuota ſaginatur anima, vigiliis Diaboli inſidię depelluntur. Deinde cũ his mandatorum obſeruationibus fuerit hoc tempus impletum, &c.

Vnum addamus locum ex Serm. 34. qui apertiſſimè omnium hanc dirimat quæſtionem. *Quiſquis Chriſtianus conſecratam ieiunando non impleuerit Quadrageſimam, præuaricationis & contumaciæ reus tenebitur, quòd legem diuinitus pro ſalute ſua datam prandendo ipſe reſcindit.* Et infra. Sicut reliquo anno ieiunare præmium eſt: ita in Quadrageſima non ieiunare peccatum eſt. Illa enim voluntaria ſunt ieiunia, iſta neceſſaria. Illa de arbitrio veniunt, iſta de lege: ad illa inuitamur, ad iſta compellimur. Rurſus Serm. 36. Vbi docuiſſet hoc Quadrageſimę Ieiunium non eſſe ab hominibus conſtitutum, ſed diuinitus conſecratum, nec terrena cogitatione inuentum, ſed cæleſti maieſtate præceptum, addit, Hæc non tam ſacerdotum, inquit, præcepta, quàm Dei ſunt. Atque ideo qui ſpernit, non ſacerdotem ſpernit, ſed Chriſtum: qui in ſuo loquitur ſacerdote, quod idem Ambroſius Sermone.25. exẽplo violati ieiunij à Saule indicti confirmat fuſius. Si ignorans Ionathas, inquit, qui Ieiunium reſoluit, morti addicitur, qui ſciens indictum à Chriſto reſoluit Ieiunium, quid meretur?

Ieiuniũ Quadrageſimæ nõ eſt lex humana, ſed diuina, Ambroſio.

Chryſoſtomus. Chryſoſtomus Serm. 1. de Ieiunio laudes Chriſtianæ huius abſtinentiæ deprędicans, Baptizatus Saluator (inquit) propter nos, & profectus in eremum prius ieiunauit, & tunc ſigna facere cœpit, non ipſe ieiunio opus habens, nos autem do-

docens pro virili Ieiunij præmiſſionem. Quod autem dies 40. ieiunandum Chriſtianos docuerit, poſteà exemplo D. Danielis confirmat, qui Eccleſiæ, ait, præfigurabat conſuetudinem, Panem delicatum, ait, nō comedebat. Alij autem pro voluptate ſua aliquando bibunt. Vinum & caro non intrauit in os meum, à quibus ieiunat Eccleſia. Vide in veteri (teſtamento) Chriſtianam vitam!

A carnibus & vino abſtinebant olim Chriſtiani per quadrageſimam.

D. Hieronymus Epiſtola ad Marcellam, Nos vnam quadrageſimam (inquit contra tres illas fictitias Manichæorum quadrageſimas) ex Apoſtolorum traditione ieiunamus: quam paulò inferius diſertis verbis docet eſſe obſeruatu neceſſariam. Aliud eſt neceſſitate, inquit, aliud voluntate munus offerre. Rurſus ad Eſaię cap. 58 de ieiunijs diſputans. Hæc dicimus, inquit, quò ieiunia reprobemus, per quæ & Daniel vit deſideriorum futura cognouit, & Niniuitæ iram placauerūt, & Helias, & Moyſes 40. dierū eſurie Dei familiaritate ſaturati ſunt, & ipſe dominus totidem diebus in ſolitudine ieiunauit, vt nobis ſolemnes ieiuniorum dies relinqueret.

D. Hieron.

D. Maximus Taurineñ. homilia. 2. de Pentecoſte, Sic enim diſpoſuit Dominus, inquit, vt ſicut in eius paſſione in quadrageſimæ ieiuniis contriſtaremur, ita eius reſurrectione in quinquageſimæ feriis lætaremur D. Auguſtinus epiſt. 119. cap. 15. Ex Chriſti exemplo docet quadrageſimam ſuam habere auctoritatem, addens cap. 17. hanc ieiunandi, 40. dies ante paſcha conſuetudinem ceu neceſſariam Eccleſiæ conſuetudinem roboraſſe. Sicut & Socrates lib. 5. cap. 22. ieiunandi ante paſcha per dies 40. conſuetudinem ab Apoſtolis ortam fatetur.

Maximus Taurineñ.

D. Auguſtinus.

Cōſuetudo ieiunij quadrageſimalis eſt neceſſaria D. Auguſtino.

Sed nequid ſuperſit ſcrupuli, an omnes Catholici Chriſtiani priſca illa ætate ſenſerint ieiunium à Chriſto Domino eſſe inſtitutum, ſiue eſſe neceſſariò obſeruādum, age in theatrum prodeat infauſtus ille Fauſtus Manichęus, cōteſtaturus ecquid hac de re ſua ætate Catholicus Dei Populus vbique gentium cenſuerit. Exprobrans enim nobis, quod & nunc Euangelici, ſic ſcriptum reliquit: Quid verò de illo dicemus, inquiens, quod ſanè fruſtrari quis audeat, aut negare? cum conſtet hoc inter omnes (Catholicos Chriſtianos) & ęquè per

Ore Fauſti Manichæi olim in orbem euomebat Sathan cōtra quadrageſimā, quod hodie impuro Lutheranorū ore.

 or-

„ orbem terrarum quotannis omni cum ſtudio celebretur in
„ conuentu Catholico. Dico autem quadrageſimam, quam in-
„ ter vos, qui ritè obſeruandam putauerit, abſtinet neceſſe eſt
„ ab omnibus his quæ capitulum (videlicet) 1. Timot. 4.) à Deo
1 Timoth. 4. nobis ad percipiendum creata dicit: & Dæmoniorũ inſuper vocat abſtinentiam prędictorum. In quibus inſani Manichæi verè infauſti Fauſti verbis ſi ſeſe iſti Euangelici non agnoſcũt loqui, mirum ecquid tandem illis ſit mentis reliquum? qui communi, imò eodem planè nos acerrimè oppugnant elencho Sophiſtico, ex Pauli ſententia minus rectè intellecta. quæ non de ieiunij abſtinentia loquitur: ſed de perpetua rerum illarum carentia, ſiue contẽptu, vti Encratitę, atq. Manichęi, Pythagoræos imitati carnes ceu immũdas reſpuebãt. de quibus Paulum prophetaſſe teſtatur D. Chryſoſt. Ambroſ. Oecumenius, Photius, Theophylactus, aliiq. Vet. PP. plurimi. fuiſſe autem toto orbe ſolemne hoc quadrageſimæ ieiunium, illa

Locus Pauli ad Timotheũ germanã accipiat ſententiam ex Commentariis Orthodoxorũ PP. pro ieiunio.

Eadem captione Sophiſtica noui ac veteres Sophiſtæ ieiunij hoſtes hæretici vtuntur.

» etiam Conſtantini Magni ætate nobis ſuffragati Canon ma-
» gni illius Niceni Conc. verè aureus, ad Eccleſiaſticam perti-
» nens Politiam, vt & alij plurimi illic conſtituti: qui habendũ ſemel ſtatuit ante dies quadrageſimæ Cõcilium, vt omnibus amputatis ſimultatibus mũdum Ieiunium, & ſolemne Deo poſſet offerri.

Liquidis his ex Vet. PP. teſtimoniis tam Græcis, quàm Latinis manifeſtiſſimum eſt, Chriſtianum quadrageſimæ ieiunium ab Apoſtolis non ſolũ eſſe traditum: ſed à Chriſto Domino inſtitutum atque mandatum: ideoque longè eſſe Deo Opt Max. gratiſſimum, quòd ad Chriſti Domini exemplum nos hîc Deo gratos reddere ſtudeamus, eiuſque veſtigiis ad cæleſtia contendamus, ſpretis carnis voluptatibus, contemptis mundi labentis vanitatibus, neglectis corporis huius intereuntis delitijs.

Facillima concordiæ via de ieiunio, ſi aduerſarij Bucerum admittunt arbitrum.

Quæ Chriſtiani Ieiunij Doctrina cùm tam extet in veterum ſcriptorum monumentis manifeſta, facillimum foret inuenire viam, qua Eccleſiæ hac de re diſſidentes piaquadam concilientur concordia. Siquidem Martinus Bucerus iſtius funeſtiſſimi ſchiſmatis pars haud poſtrema, quo fuit ingenio non infelici, neque inculto, perſpiciebat

probè

probè non poſſe citra grauiſſimam Dei Opt. contumeliam, veramq. in Chriſtum Dominum perfidiam aboleri piam ieiunandi ceremoniam. Siquidem memorabilis apud eum extat ſententia, quæ ſarciendę paci Eccleſiaſticæ indubiam ſternat viam, ſi apud Syneuangelicos ſuos vllam meretur fidem. Cùm enim lib. de regno Chriſti cap. 12. tradidiſſet quoſdam eſſe, qui quadrageſimæ obſeruantiam credunt ab Apoſtolis inſtitutam (quod extenuandi cauſſa pauculis tribuit verſipellis Sophiſta, nos concordi Veterum PP. Orthodoxorum ſententia demonſtramus Apoſtolis certò eſſe accepto ferendum) hæc ſubtexuit verba, quibus ieiunij docet neceſſitatem.

Ieiunia Chriſtianis Bucerus docet neceſſaria, & in primis ſuo populo Euãgelico per Germaniã.

Attamen cùm ieiunia Dominus ipſe & Apoſtoli, (inquit) tantoperè Eccleſiis commendarunt: De Chriſti certè ſpiritu & regno gloriari ij non poſſunt, qui omnino nulla ſeruant ieiunia. Qui igitur Chriſti regnum apud ſe ſolidè volunt reſtitutum, hos neceſſe eſt, vt ieiuniorum quoque religioné repetant: ac vel aliquot dies per annũ, & maximè, ſi aliqua Eccleſiam vrgeat calamitas, ſi qui in Eccleſia in grauiora prolapſi ſint flagitia, aut ſi grande aliquod negotium veniat Eccleſiis, ad Dei gloriam ſuſcipiendum, populus in ſacrum cœtum cogatur, & ad veram de peccatis agendam pœnitentiam, precesq́, ad Deum fundẽdas ex diuinis ſcripturis grauiſſime inuitetur. Quibus diebus, non ab illicitis modò, ſed etiam à permiſſis carnis delitijs omnibus abſtinendum eſt. O magnam veritatis vim, quæ vel inuito ſui hoſtis iuratiſſimi gutture in vocem erumpit! Equidem Bucere gratulor Eccleſiæ meæ Catholicæ, quòd illuſtre adeo abs te ſua veritas ſit nacta teſtimonium ſimul, & inuictum patrocinium: Quod de Chriſti ſpiritu, eiusque regno gloriari non poſſint, qui omnino nulla ſeruant ieiunia. Rurſus, Qui regnum Chriſti apud ſe (puta per Angliam, & Germaniã tuis fraudibus miſerrimè à verò ſeductas, & à Chriſti corporis concordia pernicioſè diuulſas oues) ſolidè volunt reſtitutũ, hos neceſſe eſt vt ieiuniorum quoq. religioné repetant, dieſq́. aliquot per annũ deſignent, qui bus non ab illicitis modò: ſed à permiſſis etiã carnis delitiis omnibus ſit abſtinendum. Quæ duo axiomata ſi &

Aliquot dies per annum ieiuniis deputãdi neceſſariò apud veros Euangelicos.

O ſeuerũ ieiuniorum magiſtrũ, qui Curios ſimulat & Bacchanalia vixit.

„ alij tui Syneuangelici nobis ex animo conceſſerint, nulla ſu-„ pererit grauior hac de re inter Eccleſias diſſentiendi amplius cauſa reliqua excepto vno neceſſitatis & obligationis capite, de quo poſtea veniet dicendum. Si namque tuo præiudicio neceſſe eſt, ieiuniorum religionem licentioſa, temerariaque veſtra nouatione abolitam repetere, atque dies aliquot per annum ieiuniis conſecrare, ſolùm reſtat inter nos diſquirendum, quinam dies ſint in vſum reuocandi, quinam ieiunijs dedicandi. An obſecro alij, quàm olim noſtris à maioribus conſtanter, adeoque in hunc vſque diem toto orbe Chriſtiano concorditer obſeruati, & ab Apoſtolis, ſiue à Chriſto Do. inſtituti? Quod vti teſtimonijs dudum allegatis à nobis eſt euictum: ita eſt tam perſpicua veritatis luce perfuſum, vt tu ipſe hoc eodem capite, tui opinor obli-„ tus, affirmes, quadrageſimam & dies alios fuiſſe olim re-„ ligioſis ieiuniis conſecratos. His ipſis enim vteris vocibus, „ quando Anglos tuos apud quos tunc Chriſti regnum, & ſcriptis venenatis, & verbis, blandis quidem ſed impiis, euertiſti obliquè perſtringens, ac tantùm non obiurgas, quod ex re publica fore quidam putarunt vſum carnium certis diebus interdicere, quò reliquis temporibus carnium copia ſuppeteret, piſceſque commodè poſſent diſtrahi: ſed non alios dies delegerint, quàm qui religioſis olim, ais fol. 72. ieiuniis fuerunt conſecrati. Vbi tua in optatam piis omnibus „ Eccleſiarum concordiã ſeſe ſtolidiſſimè prodit inuidia. Cùm „ enim hoc ex veſtigio liceret fortaſſis in poſterum Deo annuente, benigneque collapſum Dauidis tabernaculum tandem reſpiciente atque miſerante, haud infauſtum ad concordiam inſtaurandam iacere gradum: tu qua laborabas diſcordiæ Acheronticæ, imò Abyronicæ œſtro percitus, inuidia, doles miſer vel tantillum eſſe apud tuas hædorum infeliciſſ. caulas reliquum, quod vel extrema Chriſtiani ieiunij repræſentaret lineamenta. Deploras enim illos dies à politicis delectos, quibus à carnibus eſt edicto Regio pueri Eduardi abſtinendum, ſiue piſcibus vtendum, qui vt olim fuère, teipſo teſte, ieiunijs conſecrati: ita & à Catholicis vbique omnibus concorditer obſeruati. Sed bene habet, quòd non perſua-

ſeris,

Non modo ab illicitis, ſed permiſſis etiam Bucerus legiſlator neceſſariò ſuis ſtatuit abſtinentiã diebus ieiuniorũ.

Quadrageſimã fatetur Bucerus fuiſſe olim religioſis dicatam ieiuniis.

Rabida Buceri in Catholicæ Dei Eccleſiæ cõcordiã inuidia ringitur, quòd apud Anglos dies olim ieiuniis dedicati fuerint edicto Regio piſcibus & carniũ abſtinẽtiæ dati politica ex cauſa.

ſeris. Stat enim lex illa Regia, quæ vt habet indubitatū Chriſtiani ieiunij modò veſtra fraude aboliti veſtigiū: ita ſemina cōtinet conciliandęq́; aliquādo, Chriſto Do. propitio, piè cū Catholicis cōcordiæ. Hanc verò non impediat improba tua calūnia, quā in Catholicos inuidiæ facibus inflāmatus ſtringis, quòd pia maiorū noſtrorū ieiunia ad Dei cultū inſtituta in Dei contumeliā, ais fol. 72. & in abominā da conuerterint Dei ludibria. Sed quid ita obſecro, bone vir? legerunt apud veteres, inquis, non niſi veſpertinis ſacris peractis eos, qui ieiunabant, cibum ſumpſiſſe, hoc inſtitutū vt ſequi videantur, & cibum non ante veſpertinas preces ſumere, eas preces faciunt hora diei tertia, vel ad ſummum hora quarta, aut quinta: Quod, quid aliud eſt, quàm illudere Deo? Sana verba Bucere: An illudere Deo eſt aliquid de ieiunij ſeueritate in gratiā pij populi remittere? Non inficiamur priſca ieiunia in veſperā vſq. protenſa. Sed ſicuti Germanis noſtris præter vini & piſcium, etiam lacticinij vſum pij maiores indulſerunt: ita & prandij horam, quæ famelicos noſtrates ſtomachos cruciabat immodicè, prçuertendam permiſerūt, ne violandi Eccleſiaſtici præcepti ſiue infirmioribus, ſiue frigidioribus, mollioribus & negligentioribus vlla eſſet occaſio. Cuius ergo maleuolentię, Sathanicæq́. inuidiæ eſt Bucere, quod caritatis fouendæ cauſa piis à maioribus indultum eſt poſteris, id calumniandi rabie in hoſtilia parricidalis diſcordiæ alendæ tela conuertere? Non enim ieiunia ad Dei cultū inſtituta (quod veriſſimè doces nobiſcum Euangelio cōformiter Lucæ 2. de Anna Phanuelis) à nobis in Dei contumeliā, aut in abominā da Dei ludibria ſunt conuerſa: ſed ſoluendi ieiunij hora nonnihil eſt anteuerſa.

Dolet ieiuniorum hoſti vel tenuia ſupereſſe apud Anglos auitæ religionis veſtigia.

Calumnia Buceri virulenta depellitur.

Quod pietatis apud infirmiores fouēdæ cauſa factū eſt, Bucerus in Dei ludibriū factum diabolicè calumniatur.

Ieiunia in Dei cultū inſtituta docet nobis cōcorditer Bucerus cōtra ſuos Syneuāgelicos.

Quantulū quæſo, te vir religioſe pietatis interſit, vtrū ieiunādi tēpus in meridiē protēdatur, an in horā tertiam pomeridianā? Diſcruciabat acrius, fateor, hora prandij dilata: ſed an hoc ſeneſcētis Eccleſię Chriſti ſenio pietatē proueheat, equidē neſcio. Vereor ſi ad priſcam reuoces populos ieiunij ſeueritatē, ne & ipſis ieiunij valde ieiuni ac propè extenuati, prô dolor ac pudor, ne dicam exploſi ſemel omnes aboleas reliquias.

Neque verum eſt, quod calūniandi æſtu tranſuerſum abreptus fingebas ſacra illa quadrageſimalia peragi hora tertia:

Hyperbole Buceri manifeſto mendacio contaminata.

quæ Germanis eſt nona: ſed fere ad vndecimam: hoc eſt, ſub meridiem ſacra omnia paſſim ſunt peracta: vbi modò aliqua viget Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſeruantia. Nam effrenes aliquot Monachos aut irregulares Canonicos non moramur. Siquidem quod reprehẽſibile eſt, Catholica probat Eccleſia.

An vlli prudentium ſatis habeatur ſobrius, qui Chriſtianos omnes diuinũ cultum in Dei contumeliã cum Bucero cauilletur conuertiſſe, ꝙ nocturnas vigilias iuſtis de cauſis in diurnas, ſiue Antelucanas preces commutarint? Scilicet Reipubl. Chriſtianæ ſumma ab vna vel altera pẽdet horula, verũ Ieiunium ante, an poſt meridiẽ ſit ſoluendũ. Quod ergo in cõmutando vigiliarũ tẽpore citra omnẽ Dei contumeliã ſuaſit pietas, & publica probauit honeſtas: id ipſum & in ieiuniorũ hora prçuertẽda extorſit pij populi infirmitas, lãguor, & debilitas.

Sanè vt qui Catholicam Dei Eccleſiam criminandam ſibi duxerit, quòd Cœnam Dominicam à Chriſto Do. veſpere inſtitutam, nunc mane, aut meridie peragimus, planè habeatur impius: ita ſe non carere inſanis inuidæ diſcordiæ œſtris declarat, qui tã leui de cauſſa conatur exitiales ſacrilegi ſchiſmatis faces accendere, & dilectiſſima Chriſtiani gregis mem bra dentibus Theoninis, oreq. furioſo dilaniare.

Cuius enim amentiæ eſt illud Epiphonema, quod Bucerus ſub finem huius cap. 12. odio pacis, concordiæq. Eccleſiaſticæ ceu pandoræ donum pleniſſimum euomuit? Vbi enim ſale ſuo nigro Politicos illos Anglos perfricuiſſet, quòd eiſdẽ diebus vtendum piſcibus cenſuerant, quibus Catholici ieiunamus, & à carnium vſu virtutis ſtudio & continẽtiæ exercitio abſtinemus, quaſi indoleſcens ac præ inuidia tantum non crepans Bucerus exclamat. Quanto iam magis deceat defugere ſpeciem omnem conſenſus cum Antichriſtis, vt in cæteris rebus, ita etiam in delectu ciborum & dietum diſcrimine! O virum pacificum Bucerum! O concordiæ arbitrum Euangelicum! Quòd maiores noſtri ſabbathum in Dominicam commutarunt, ne cum Iudęis viderentur congruere: quòd die Dominica pia licèt Ieiunia vetuerint, ne quid eo Manichęis videtẽtur deferre, id furioſus Ardelio anhelanti pulmone vociferatur Anglis Euangelicis de vſu piſcium faciẽdum,

Epiphonema Buceri tam optatam piis omnibus Religionis cõcordiam ſeditioſum, atq. Catilina dignũ.

ne

ne vllum ſupereſſet priſcæ religionis Catholicę veſtigium.

Quid ni igitur Bucere & diem Dominicum nobis concorditer vetas illis celebrandum? Cur Paſcha & alia feſta nobiſcum ſeruáda doces communia? Sed hoc ex vnguiculo pie lector tu iſtum Leonem æſtima, qui omnem cõſenſus ſpeciem Sathanico concordiæ piç odio defugiendum ſuadet.

Porrò quod ad neceſſitatem Ieiunij attinet, non magnam habet apud pios conſenſus remoram, qui aut vim Chriſtianæ legis, aut Apoſtolicæ traditionis auctoritatem, aut deniq́. Chriſti donum legiſlatoris perſpectam tenet maieſtatem. Si namque eſt lex Eccleſiæ Chriſtianæ, quod dudum concordibus Orthodoxorum Patrum teſtimonijs eſt confirmatũ, non poteſt non obligare quotquot nõ Canonica excuſantur cauſa. Quod adeò verum eſt, vt tu ipſe Bucere nõ dubitaris pronunciare, illos de Chriſti ſpiritu, eiuſúe regno gloriari non poſſe, qui omnino (inquis fol. 71.) nulla ſeruant ieiunia.

Neceſſitatẽ Ieiunij ſequi ex lege Chriſti: quę omnes obligat quotquot Canonica non excuſantur cauſa.

Bucerus ſui oblitus, Ieiunia Docet neceſſaria.

Grauem cenſuræ iſtius, Bucere, equidem mirabar admodum ſeueritatem, qua ad vnum omnes, & Chriſti ſpiritu orbatos pronuncias, & regno adeo Chriſti excludis, duriterque exturbas, qui omnino nulla ſeruant ieiunia.

Qui nulla obſeruant Ieiunia Bucerus cælo excluſos pronunciat.

At quænam obſecro, tam auſteræ cenſuræ cauſa eſt? Verbum Dei, inquies, quòd ieiunia ipſe Dominus & Apoſtoli tantoperè Eccleſiis commendarunt: ad quod ſtatuendum citas Matth. 6. & 11. 1. Cor. 7. 2. Cor. 6. Præclara ſanè Chriſtiani Ieiunij firmamenta: quę nõ modò Catholicis: ſed tibi etiã Ieiunia tam perſuaſere neceſſaria, vt eorum contemptores & violatores regno Dei auſis excludere.

Quibus ſcripturis Bucerus doceat ieiunia piis neceſſaria.

Sed ſi de Chriſti ſpiritu aut eius regno gloriari nõ poſſunt, quod ais, veriſſimè ex Dei verbo, qui omnino nulla ſeruãt Ieiunia, an nõ hoc ex axiomate planè eſt conſectariũ, neceſſariũ eſſe quędã obſeruari Ieiunia? niſi enim eſt neceſſarium, quónam pacto audes nõ Ieiunãtes aut Chriſti ſpiritu orbare, aut Dei regno exhæredare? Quod certè fieri nõ poſſet, niſi legẽ ſibi præſcriptã, adeoq́. neceſſariò ſibi obſeruandã impiè violarent atq. nefariè temerarẽt. Tua ergo ex doctrina liquidò ſequitur eſſe quandã Ieiunij Chriſtiani neceſſitatẽ, quę pios religioſis aſtringat ieiunijs, vt nõ temerè atq. inaniter de Chriſti

Si non ieiunantes regno Chriſti excludẽtur auctore Bucero, certè eſt pius ieiunandum vt illo admonetur

ſpiritu,aut eius regno queant gloriari.

Sed fortaſſis effugium tibi quęres,quòd nullus dies eſt neceſſariò ieiuniis conſecrandus aut dedicandus. Atqui fateris ipſe quoſdam dies fuiſſe olim religioſis ieiuniis conſecratos: ſed nunc, vti garris, impio carnium, abſtinentiæ prætextu in abominanda Dei ludibria conuerſos. Imò agnoſcis ipſe Patres vetuſtiſſimos pium ieiuniū nō modò alijs diebus,ſed die etiam Dominico probaſſe: qui tamen nequid eo Manichæorum (inquis fol.27.) deferre viderentur amentiæ, ieiunare die Dominico, vt rem ſcandali vetuerunt. Si vetare licuit Patribus hoc die ieiunare, an non eiſdem licuit eſſe quodam die ieiunandum mandare? Certè vt olim Apoſtoli Act.15. non dubitarunt pro ſua ſibi cælitus data auctoritate ad Antiochenos ſcribere,certamq. viuendi, adeoq. licitis abſtinendi legē præſcribere cum obediendi neceſſitate: ita & eiſdem, & eorum ſucceſſoribus ſimiles licuit ferre leges quibus eſſet obediendum ac neceſſariò pijs Eccleſiæ Chriſti filiis parendum.

Bucerus fatetur Patres potuiſſe mandare ne ieiunemus die Dominico. Quid ni ergo poſſint certi diei præſcribere ieiunium?

Apoſtoli mandant rebus quibuſdam, etſi licitis, abſtinendum neceſſariò

Iſtud lex Apoſtolici illius Ieroſolymitani Concilij loquitur manifeſtius, quàm vt profuſiore ſit oratione perſequendum. Viſum eſt enim Spiritui S. & nobis, inquiunt diuini Apoſtoli cum ſenioribus Synodicè in Chriſti nomine congregati, nihil vltrà imponere vobis, quàm hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato & fornicatione. Audin Bucere, Apoſtolos docere quibuſdā etiam per ſe licitis, & per Chriſtum communibus ſiue permiſſis, eſſe abſtinendum? imò neceſſariò abſtinendum? Viſum eſt,inquiunt Apoſtoli nihil vobis imponere oneris, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων prętcr hęc neceſſaria.

Lex quæ ad tēpus obligat, verè obligat.

At lex iſta (inquies) fuit temporaria; non inficior: tamen dum lex fuit, ei parere fuit neceſſe: neque citra offenſam,grauiſſimamq. conſcientię læſionem vlli fas erat violare.

Adulatores Euāgelici legibus principum aiunt ſuos in conſciētia obligari: non item legibus Eccleſiaſticis, ſiue Apoſtolicis.

Quod mirandum non eſt nos de lege ſentire Apoſtolica: cùm Paulus idipſum de politica doceat Rom.12. diſertius, quàm vt ſit commemorandum. Ex quo loco vos Euangelici ſtupendo adulandi Principibus ſtudio cæcati, non dubitatis conſcientias docere principum legibus teneri obſtrictas, atq. cum neceſſitatis opinione, atque peccati reatu obligatas.

Quod

Quod cùm ſit plurimis veſtris ſcriptis manifeſtiſſimum, obſtupui vbi hoc ipſo Cap. 12. de Quadrageſima, delectuque ciborum, ais, ſtatis illis diebus ieiunio deputandis abſtinendũ fore à permiſſis omnibus carnis delitijs, neceſſarij cibi tamen (adtexis) & potus abſtinentia, ea cuiuſque conſcientiæ eſt libera permittenda: Quod ſi ita habet, quónam obſecro pacto piis neceſſarium doces quibuſdam diebus eſſe ieiunandum? An non illo die, quem Eccleſia communibus ſuffragiis ieiunio deputarit?

Legibus Ieiunij Bucerus vult ſolutos, quos prius docuit neceſſarió ieiunare.

Certè ſi libera eſt omnibus abſtinentia, conſentaneum non eſt, quod ais, neceſſarium eſſe omnibus, qui ſe ſaluos volunt, aliquando ieiunare. imò ſi omnibus ſemper eſt libera permittenda ciborum abſtinentia, iniquo admodum iudicio non ieiunantes & Chriſti orbaſti ſpiritu, & regno adeò Chriſti dudum exhæredaſti. Sed hæc aſyſtata tibi peperit infelix ille vertiginis Spiritus: quo raptatus & Principibus loqueris grata, & populo placẽtia, & tibi incõſiſtentia. Equidẽ in te agnoſco, Bucere, veriſſimum, quod de Epicuro præclarè ſcripſit Cicero, Verbis eum religionẽ ſtatuiſſe, ſed ipſa re ſuſtuliſſe.

Aſyſtatô Buceri de libera cibi abſtinentia die ieiunij.

Tu verbis quidem ſtatuis ieiunia, & ijs admodum grauibus, ſeueris ac Catone dignis: qui ea doces neceſſaria: imò à Chriſti regno ceu rigidus Criticus pronũtias alienos, qui omnino nulla ſeruant ieiunia. Cæterùm vbi ad rem ventum eſt, cibi potuſque abſtinentiam cuiuſque conſcientiæ liberam doces permittendam. Quod ſi verùm eſt, nullaque eſt legis de Ieiunio vis, aut conſcientiæ obligatio; ſanè non video quonam pacto verè tradas neceſſarium eſſe Ieiuniorum religionem iam paſſim Anglia & Germania exulantem repetere. Cùm enim omnes ſecundum te ſint Ieiunij lege ſoluti, quia liberam vis cuique relinquendam cibi abſtinentiam, fruſtrà piorum Ieiuniorum religionẽ tui Principes reuocarint. Nam vos populo perſuaſum vultis ſua in conſcientia eſſe ſitum, vt obediant, non obediant. Quod ſi idem de Politicis legibus doceres, mirũ an impunè apud Anglos tuliſſes, Securimq. illã glorioſa SS. Chriſti Martyrum Iohan. Roffenſis & Thomæ Mori nece celebratam, euaſiſſes. At Principibus ad gratiã loqui maluiſti, quàm quod verum tibi conſciebas, literis mandare.

Epicuri more Bucerus verbis Curios ſimulat, & ieiunia pius neceſſaria, ſed rebus negat, dũ cuiuſq. cõſcientiæ vult relinquendam abſtinentiã liberam.

dare. Fortaſſis pro excuſando impietatis iſtius crimine facere quis dicat, quod ais, neceſſarij cibi abſtinentiã eſſe cuiuſq. conſcientiæ liberam permittendam, veluti excluſeris non legis obligationẽ, aut præcepti vim: ſed ne quis neceſſariò ſibi arbitretur cibo potuq. interdictũ. quaſi verò Catholica Chriſti Eccleſia cuiquã neceſſario ad vitã interdicat cibo, aut potu? An ægrotis aut grauidis, nedum puerperis: aut ſenibus, nedum pueris apud nos præſcribatur auſtera abſtinẽtiæ lex? Canones ſanè ęquiſſimè, paternaq. benignitate hac de re ſtatuerunt in Conciliis variis. Quibus ergo cibus, aut potus eſt ad trahendam iſtam miſellam vitam neceſſarius, ij lege Ieiunij ſunt ſoluti: quandoquidem non vt alimentum, ſed quaſi neceſſarij medicamenti loco ſunt his adhibenda.

Sic igitur Chryſippæo ſuo ſophiſmate Bucerus, cætera perquàm argutus, ſibi miſerè illuſit, non obligationẽ legis atque neceſſitatis opinionẽ expugnauit. Nam ſi de neceſſariò cibo agitur, qui medicamenti modo eſt accipiendus, ne quis langueat, iam Sophiſta de lana rixatur caprina. In hoc enim conſenſus eſt, vt cibum neceſſariũ vtrinq. omnibus ſumendum ſemper concedamus: ſed de ſanis ac validis agitur, an lege Ieiunij lata ſit liberum non ieiunare: quod modò eſt demonſtratum ex Apoſtolorum doctrina eſſe cum neceſſitatis opinione coniunctum. quemadmodum & Fauſtus Manichæus apud D. Auguſt. Catholicis non erubuit exprobrare.

Hæc miſſa faciamus, vt reliquo impietatis Catalogo comprehenſa veniant expendenda.

CAP. LVII. Oratio Dominica per Roſarij globulos repetita & annumerata ab Idololatriæ nota defenditur.

SED atrociorem videtur habere impietatem, quòd rigidi iſti Confeſſ. defenſores Dominicam orationẽ in orbẽ repetitam damnare audẽt; adeoq. diris verbis blaſphemare. Sic enim fol. 177. ſuam adornant Idolorum papiſticorum farraginem. Roſarium (inquiunt, inter reliquas nugas ſuas) Battalogiæ. O cæcos! ô miſeros! ô cælũ! ô terra! Quid enim deploratius inueniatur iſtis miſeris, qui adeò ſunt veritatis odio excæcati, adeò blaſphemię œſtro perciti, vt quod longè optimum eſt, vereq. diuinum, in nefarium deprauent Idololatrię crimẽ. Orationẽ Dominicã recitare, quis, niſi Iudæus quiſpiã cæcus, aut Mãmeluca impius, negarit Deo longè gratiſſimũ? Si bo-

Si bonum eſt eam dicere, melius eſt frequenter dicere: quia ſemper orandum, ſi Chriſtum potius quàm Epicurum audimus, eiusq́. legi obedimus: & nunquam ab oratione deſiſtēdum. quid autem Chriſtianus oret aut melius, aut aptius, aut Deo opt. deniq́ gratius, quàm quod ipſe Dei filius hac etiam de cauſa nobis emiſſa cælitus voce commendatus, Ipſum audite, docuit atque quotidianum in vſum tradidit?

Siquidem ne & Chriſtianis ſuis diſcipulis deeſſet orandi aſſiduè formula, qualē Ioannes Baptiſta Dei cultor ſanctiſſimus ſuis præſcripſerat, ipſe hanc nobis ad ſæpiſſime Deo opt. fundendam precem condidit, docuit, repetendam iterū atq. iterum ſedulus admonuit. Si igitur pium, Euangelicum, vereque diuinum eſt hanc Dominicam ingeminare orationē, ecquid, obſecro Chriſtiane frater, referat an per digitos ſupputem, an per Roſarij globulos, an alio quouis vſus memoriç iuuandæ auxilio? quemadmodū & quoſdā calculis vſos tradunt Hiſtoriæ veteres, ne aut numerus fallat, aut error quiſpiam obrepat. Ecquid enim vetat obſecro, quin mihi liceat bis, ter, decies, vicies, quinquagies diuiniſſimam illā Deo Patri meo cæleſti gratiſſimam regerere orationem? quiſnā pius improbarit ſi de die, ſi de nocte, ſi in itinere, ſi domi, ſi in nauicula, ſi in agro, ſi ad ſtiuam, ſi in hypocauſto meorum mihi conſcius peccatorū decies, aut vicies Patri noſtro cæleſti obnixus ſupplicem, dimitte nobis debita? An non Dei verbum eſt. Qui conſeruat legem, multiplicat orationem.

Eccleſiaſt. 35. multiplicandā eſſe orationem, vt legem ſeruemus.

Quòd ſi oratio Dominica certum ad numerum repetita ideo eſt ſuperſtitioſa, quia certo repetitur numero; an non & Eccleſiam ſuam Lutherani Confeſſioniſtarum iſti Theologi atq. Conſiliarij politici, imò ſe ipſi damnant manifeſtiſſimæ ſuperſtitionis; quia Kyrie eleeſon iuxta nouatā Lutheri doctrinam ter repetunt, aut ſecundum alios more noſtro nonies?

Cur magis ſuperſtitioſam orationem Dominicā ter, aut nonies repetere, quàm Kyrie eleeſon? quod facit Synagoga Lutherana: ſicuti & certo numero Pſalmos cantillat.

Catholici ergo cùm ſine intermiſſione orandū ſciamus, nobisq́. mandatum vt pulſemus ad aperiendū, vt quæramus ad inueniendū, multis precibus ambimus cæleſtē illum cæleſtis Patris noſtri Spiritū bonū, quē dat non credētibus, ſed petentibus; ſed ſedulò poſtulātibus; ſed aſſiduè eflagitantibus. Ideò enim Dominus ſemper orandū præcepit, vt docet D. Ambr.

Com.ad Ro.11.quia diues eſt,inquit,non in credentibus, ſed vti Paulus ait,ipſum inuocantibus.

Cæterùm hoſce verè diuinos cæleſtis orationis fructus ſi Cõfeſſioniſtarum Patroni haberent probè ſibi notos, aut aliqua ipſis eſſet pietatis verè Chriſtianæ vnciola,ſiue Euãgelici ſpiritus ſcintillula reliqua, non tam impiè, nedum Iudaicè, imò Turcicè ſacroſanctum hunc aſſidue precandi vſum blaſphemaſſent, eum appellantes Roſariorum Battologias.

Quid enim refert obſecro,an ad iuuandam precantis memoriam quis formula vtatur Roſarij, ſiue corollæ, an globulis directè pendulis? quid interſit quæſo, an errorem excludat ſupputatio in digitos,an in globulos precatorios?Sed hæc ſunt puerilia,ludicra,imò deliria plus quàm anicularia; indigna ſanè quæ natiuam Germanorum grauitatem ſuis nugamentis occupent diutius.

Cap. lviii. Dies feſti an Idolum Papiſticũ.

QVARE vt bellam iſtam Anonymorum Confeſſionis Auguſtanæ defenſorum farraginẽ ſemel porcis abiiciamus deuorandam, qua Catholicam infamare Eccleſiam non puduit immaniſſimæ Idololatriæ; age, quod reliquũ eſt Idolũ, vti blaſphemare non verentur,papiſticũ,in medium prodeat examinandum,an obiecti criminis ſit reum,nec ne.

Infiniti dies feſti (inquiunt fol.178.)mandati ſub pœna excommunicationis & debita obedientia.

Hoc in ritu Chriſtiano feſtorum dierum Anonymos Confeſſioniſtarum Patronos nõ tam videtur offendere quòd diuinus cultus Deo exhibetur, quàm quod certo tempore, & tam frequenter exhibetur, aut potius quòd dies feſti (aiunt) infiniti, ſub pœna excommunicationis & debita obedientia præcipiuntur.

Paucis ergo vbi dixerimus de feſtorum origine,vſu,atque cultu antiquitùs exhiberi ſolito, demonſtrabimus non eſſe Idololatricum tam eſſe dies feſtos multos: non quidem infinitos, vti calumniantur aduerſarij,ſed certos,& iuſta de cauſa olim inſtitutos; quos ſub certa pœna veneranda maiorum noſtrorum auctoritas duxit meritò præcipiendos.

Quòd igitur ad Chriſtianorum feſtorum originẽ attinet, nunc eſt perſtringendum breuius, cùm ipſi Ordines Proteſtantes

teſtantes nobiſcũ concorditer, maiora illa feſta priſtino quodam cultu obtineant: qualia ſunt Reſurrectionis Domini, Octaua quaque hebdomadæ die ſua per veſtigia reuolutæ. Item Pentecoſtes, Aſcenſionis, Natiuitatis & ſimilia.

Origines feſtorũ ſunt Apoſtolicę.

Conſenſus Confeſſioniſtarum de maioribus feſtis, Dominica. &c.

Iſtos enim dies feſtos ab Apoſtolis, eorúmue diſcipulis fuiſſe inſtitutos, Sãcti Viri maiores noſtri, quorum nos pia deuoti ſectamur veſtigia, diſertis verbis tradiderũt. D. Ambroſius in Lucam, Ideo maiores (inquit cap. 17. tradidère nobis Pentecoſtes omnes 50. dies, vt Paſcha celebrandos, quia Octauæ hebdomadis initium Pentecoſten facit. Quos autem dicat maiores, eueſtigiò declarauit; vnde & Apoſtolus quaſi Chriſti diſcipulus, qui ſciret diuerſitatem temporum, ſcribens ad Corinthios, apud vos, inquit, forſitan manebo & hyemabo, & infrà, Manebo autem Epheſi vſq. ad Pentecoſten.

Ambroſius.

Similiter & D. Hieronymus in Epiſtolam ad Galatas 4. Illud Paulinum, Dies obſeruatis & menſes, à Iudaica vindicans calumnia, nihil in Chriſtiana feſta quadrare demõſtrat, quaſi ſi ſimile crimẽ incurramus Quartam Sabbathi obſeruantes, & Paraſceuen, & diem Dominicã, & Quadrageſimæ Ieiunium, & Paſchæ feſtiuitatem, & Pentecoſtes lætitiam, & pro varietate regionum diuerſa in honorem Martyrum tempora conſtituta: quia nõ Azymorum, inquit, Paſcha celebramus, ſed Reſurrectionis, & Crucis, & Spiritus ſancti veneramur aduentum. Et ne inordinata Populi congregatio fidem minueret in Chriſto; propterea dies aliqui conſtituti ſunt, vt in vnum omnes pariter conueniremus. Cui D. Maximus Taurineñ. de Apoſtolica Quadrageſima & Pentecoſte ſuffragatur dudum recitatus.

Hieronymus.

Cauſa feſtorum Chriſtianorum.

An Iudaizet Eccleſia certos dies cùm feſtorum tum ieiuniorũ obſeruãs.

Homilia 2. de Pentecoſte.

Similiter & D. Epiphanius in compendiaria doctrina de fide Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vbi docuiſſet, quænã eſſent ab Apoſtolis præſcripta, ſiue, vti ait, imperata ieiuniorum tempora, addit & quibus diebus non eſſe ieiunandum inſtituerint. Die Epiphaniæ, inquit, nec in Quinquageſimæ diebus Pentecoſtes, nec in feſtiuitate Reſurrectionis, ſiue die Dominica. Rurſum infrà, Preces autem aſſiduè imperat (Eccleſia Catholica ex Apoſtolorum inſtituto ſiue traditione) cum omni ſedulitate & prolixitate ac geniculatione in ordi-

Epiphanius.

Quando Apoſtoli mandarũt non ieiunandũ.

natis diebus, noćte atque interdiu ad Deum effundere.

Quibus ex teſtimoniis liquidum eſt Apoſtolos quædam Chriſtianæ Eccleſiæ feſta inſtituiſſe, nō ſolùm in Sanćtorum Martyrum, quod ait Hieronymus honorem: ſed ad fidem etiam Chriſtianam augendam, atque memoriam diuinorum inprimis beneficiorum per Chriſtum collatorum fouendam: ne temporū volumine, quod ait Auguſtinus, ingrata obrepat obliuio.

Cur feſta olim inſtituta Chriſtianis.
Auguſtinus de Ciuit. Dei.

Vnde mirandum ſanè quod Socrates Hiſtoriæ ſuæ Eccl. lib. 5. cap. 22. ſcriptum reliquerit, Erat Scopus Apoſtolis (inquit) non de feſtis diebus ſancire, ſed rećtam vitam, ac pietatem inducere. An non igitur Apoſtoli neque Paſcha, neque Pentecoſten obſeruanda docuerunt? Certè id D. Ambroſius diſerta dudum oratione docuit, & Hieronymus cum Epiph. D. Maximo, aliiſque Patribus Orthodoxis affirmauit. Hæc feſta igitur de quibus alibi fuſius (ſi viuere dabit Dominus) ab Apoſtolis, eorúmue diſcipulis inſtituta cùm iſti Confeſſioniſtarum Patroni ire inficias nequeant, conqueruntur de feſtorum multitudine, quam aiunt eſſe infinitam.

An feſti dies in crimē Idololatriæ vocandi quòd infiniti.

Iſtud incōſideratius, quàm verius dićtum eſſe, res ipſa clamat. ſunt quidem alias & alias per diœceſes alia feſta, ſicuti & tempotibus D. Hieronymi diuerſa in honorem Martyrum feſta pro Regionum varietate: ſed nullo modo infinita. Olim fortè maior fuit querelæ locus, cùm plura eſſent, quàm nūc, feſta: ſed maiorum pietas ardentior hoc veræ pietatis, diuinique amoris fomento non tam offendebatur, quàm mulcebatur, fouebatur, augebatur.

Feſta piis ſunt religionis fomēta, pietatis nutrimenta, cæleſtisq́. gaudij præludia.

Quid enim aliud piis maioribus noſtris dies feſti erant, quàm dulce quoddam æterni illius gaudij atque cæleſtis lætitiæ præludium? ab omni enim rerum temporalium cura vacui, ab omni ſeculari negotio alieni, ab omni officinarum opera feriati, nihil iſtarum prætereuntium rerum ſollici ti totos ſeſe dabant diuinis laudibus celebrādis, gratiis Deo opt. max. agendis, cæleſtibus meditādis. Hæc enim cùm quotidie, ne dicam aſſiduè, Chriſtiana pietas quemq. noſtrū præſtare poſtulat. vbi verò maior fuit, flagrantiorq́. pietas, frequentiora fuère quoque feſta Chriſtianorum.

Quid cuiquam die feſto ſit agendum.
Feſta quęnam modo Chriſtianè colenda & ſanctificanda.

An

An Apoſtolorum ætate, potiſſ. Ieroſolymis, primus ille à " Chriſti reſurrectione annus aliud fuerit, quàm feſtorum an- " nus? Erant quotidie perſeuerantes (inquit Lucas Actorũ 2.) " in oratione & communicatione, & fractione panis. Hos imitati Chriſtianæ pietatis ſtudioſiores quique, deuotionique diuinæ magis dediti totos ſeſe toto animo dedêre diuinis meditandis, atque contemplandis, ab omni tam manuũ " labore feriati, quàm ſeculari omni occupatione remotiſſimi. " quemadmodum D. Hieronymus Comment. ad Galatas 4. " teſtatur. Qui acutius illi quæſtioni (inquit de Pauli loco, " Dies obſeruatis, & cæt. differens) reſpondent, illud affirmant, omnes dies æquales eſſe, nec per Paraſceuen tantum Chriſtum crucifigi, & die Dominica reſurgere: ſed ſemper ſanctum Reſurrectionis eſſe diem, & ſemper eum carne veſci Dominica. Ieiunia autem & congregationes inter dies, propter eos à viris prudentibus conſtitutos, qui magis ſeculo vacant, quàm Deo. nec poſſunt, imò nolunt, toto in Eccleſia vitæ ſuæ tempore congregari, & ante humanos actus Deo orationum ſuarum offerre ſacrificium. Quotus enim quiſq. eſt, qui ſaltem hæc pauca, quæ ſtatuta ſunt vel orandi tempora, vel ieiunandi ſemper exerceat?

Annus primus à Chriſti reſurrectione totus ferè fuit feſtus & feriatus.

Cur pauca feſta olim Chriſtianis inſtituta.

Sic & D. Paulinus Nolanus docet pientioribus atque ardentioribus rerum cæleſtium amatoribus omnes anni dies fuiſſe feſtos: ſed frigidioribus quoſdam certos.

Ex Natal. lib. 9. Piis ardentioribus omnes dies ſunt feſti.

Primus enim gradus eſt cælo, inquit, *pertexere cunctos*
Continua pietate dies, & tempore toto
Paſcha ſacrum Chriſti cultu celebrare pudico.
Quod ſi mixta ſeges tribulis mihi germinet, & cor
Incultum ſtimulat terreni ſpina laboris,
Vel feſtis Domino ſtudeam me offerre diebus:
Vt vel parte mei tangam confinia vitæ,
Corpore ne toto traharin conſortia mortis.

Illis ergo verè piis hominibus priſcis Chriſtianis initio ſemper erát feriæ, feſtaq. aſſidua diuinis meditádis atq. contemplandis Deo dicata: Verũ quia pleriſq. placuit, vti ait Hiero. magis ſeculo, quàm Deo vacare, fuerũt & ſtata quædam feſta omnibus prçſcribéda: quib. ad orationes publicas cõuenirẽt

Feſtorũ certorũ finis, vt fides augeatur docẽdo, & pietas foueatur orando.

vniuerſi,

vniuerſi, ne inordinata cőgregatio populi fidem Chriſti minueret, ſed his ſtatis orandi temporibus & docendo augeretur,& orando foueretur.

Quò enim animus Chriſtianus rebus ciuilibus ſiue ſecularibus deditus,quibus à gaudio illo æterno abripitur, atque mirificè, quin potius miſerè impeditur; ſubinde quaſi ſuis à remoris retraheretur ad cæleſtia iterum toto pectore cőtemplanda, reſpectanda,redamanda, erat annus diebus aliquot feſtis,ceu cælum ſtellis,ornandus, ac veluti interſtinguēdus: quibus cæleſtis ſuæ ille admoneretur originis, ſuæq́. nő obliuiſceretur vocationis alia in vita promiſſæ. Scitè admodum hac de re D. Paulinus.

Annus feſtis, quaſi cælū ſtellis, interlucet ornatus.

Ergo velut cælum ſtellis, & floribus arua,
Temporibusque annos Dominus, ſic ipſe diebus
Tempora diſtinxit feſtis, vt pigra diurnis
Ingenia obſequijs, ſaltem diſcrimine facto
Poſt interuallum reduci ſolemnia voto
Sancta libenter agant reſides per annua mentes.
Feſta parent Domino. quia iugiter
Iuſtitiæ ſeruire piget, delinquere ſuetis.
Parcere peccato labor eſt &c.

Atque iterum.

Inde bonus Dominus cunctos pietatis vt alis
Contegat inualidis niti virtutis ad arcem
Congrua ſanctorum dedit interualla dierum.
Vt ſaltem officijs mediocribus vltima Chriſti
Veſtimenta legant, & eos ſacra fimbria ſanet,
Qui non extorres penitus regione ſalutis
Intra perpetuæ ſtabulant præſepia vitæ.
Longinqui primis, non longo fine ſecundis.

Deferueſcente igitur pietate, ſunt & ſtati dies orandi, teſte Hieronymo, ſicut & ieiunandi ſtatuti: quibus ad preces publicas erat omnibus conueniendum.

Varia feſtorum occaſio, varios peperit dies feſtos.

Hi autem dies varia ex occaſione laudandi Dei fuēre conſtituti, ſiue ex beneficij per Chriſtū Dominum præſtiti memoria, ſiue ex Apoſtolorum fidei magiſtrorū, Martyrumque de mundo & fidei hoſtibus triumpho, ſiue etiā poſterioribus

ſeculis

ſeculis ex victoria de Eccleſiæ Chriſtianæ aduerſariis reportata. ſicuti eſt feſtum Exaltationis S. Crucis, aliáue iuſta de cauſa, quæ tum Eccleſię Dei pręſidibus placuiſſe potuit. Huc pertinet feſtum Circunciſionis, D. Petri ad vincula, & omnium Sanctorum: aliaque abolendis paganiſmi reliquijs inſtituta.

Verùm vti certis ex cauſis quædam feſta poſteris abierunt in diſſuetudinem: ita non ea vnquam fuit opinio neceſſitatis adiecta, qua nulla cauſa liceret aut publicis abeſſe precibus, aut corporali ſoluere labore, ſiue exercitio aliquo quaſi violare ac prophanare ſeculari. Diſertè namque in Conciliis generalibus declaratum eſt, feſta impunè violari tempore aut meſſis, aut vindemiæ.

Similiter qui in mari agunt piſcandi cauſa. Rurſus etſi ſub excommunicationis pœna ſtatutum ſit, omnes quotannis, ſaltem ſemel confiteri, atque in Paſchate S. Communionem adire: tamen ne laqueus piis videretur iniectus, id arbitrio relinquitur Paſtoris: ex cuius conſilio differre licet, aut prorogare, aut etiam ad tempus abſtinere.

QVÆ cùm iſti delecti Confeſſioniſtarum defenſores ignorare non debeant (qui ſeſe Theologos & Conſiliarios Principum Proteſtantium profitentur) mera eſt calumnia, quòd aiunt dies feſtos, & eos infinitos, eſſe ſub excommunicationis pœna ac debita obedientia mandatos. Hoc quidem verú eſt, mandatos eſſe dies feſtos ſub obedientia debita: ſed infinitos eſſe vaniſſimum eſt. ſicuti & illud, quod odij in nos concitandi cauſa adijciunt, ſub pœna excommunicationis, inuida & cæca eſt calumnia.

CAP. LIX. Inuida & cæca calumnia eſt aduerſariorũ, qui ſua ex profeſſione aliud norunt quàm dicunt.

Cæterùm penes Eccleſiam, eiuſque præſides auctoritatem eſſe ſtatam, cùm orandi, tùm Ieiunandi tempora inſtituere, ſiue dies feſtos annuos ſuis cum vigiliis, id eſt, ſua iuſta ad orandum & contemplandum cæleſtia cum Paraſceue præſcribere, nulli dubium fieri queat, qui modò illud D. Pauli apud Chriſtianos locum habere meminerit, Obedite præpoſitis veſtris. Rurſus illud Pauli ad Rom. 13. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; non ſolùm propter iram, ſed & propter conſcientiam. Quod D. Pauli dictum rectè Con-

Hebr. 13.

Rom. 13.

feſſio Saxonica interpretatur de contumacia, quod eſt peccatum offendens Deum, & auellens, inquit, conſcientiã à Deo. At ſi tam graue eſt peccatum non obedire magiſtratui ciuili & politico; quantò grauius non obedire, contumaciter reſiſtere, reluctari, repugnare Magiſtratui Eccleſiaſtico, & illi in primis Eccleſię Paſtori à Chriſto omnibus ſuis ouibus præpoſito? Qui enim vos audit, me audit; qui vos ſpernit, me ſpernit. Tantum ſanè auctoritatis Chriſtus Dominus nũquam politicis tribuit; quantum hîc ſuis vicariis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis: penes quos eſt ordinare, aut mandare, quæ ad gregis Chriſtiani ſalutem æternam pertinent. Vos enim poſuit Spiritus ſanctus (ait Paulus Epiſcopis Mileti Act. 19.) regere Eccleſiam Dei: quibus non obedire, ariolari eſt; & obedire, melius quàm victimæ. Verùm de hac legitima præfectorum Eccleſiæ poteſtate, alibi erit aptior diſputandi locus. Illud vnum nunc commemoraſſe ſuffecerit, Apoſtolos debita ſub obedientia, imò cum quadam neceſſitatis opinione, ſicuti ieiunãdi, ita & orandi tempora, ſiue dies feſtos inſtituiſſe. Nam Antiocheno in Concilio congregati ſcribunt, Viſum eſt Spiritui S. & nobis, inquiunt, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorũ, & ſanguine, & ſuffocato. Sicuti ergo Apoſtoli à certo alimentorum genere mandarũt ſub debita obediẽtia abſtinere, cur non ad tempus à cura ſecularium rerum vacare? Certè D. Epiphanius ſicuti in ieiunandi ritu Apoſtolicum agnoſcit mandatum: ita & in certo orandi tempore. Preces autẽ aſſiduè imperat (inquit in compendio doctrinæ de fide, agens de Apoſtolorũ traditionibus circa ritus ieiuniorum & feſtorum) Eccleſia Apoſtolica cum omni ſedulitate, & prolixitate, & geniculatione in ordinatis diebus noctu atq. interdiu ad Deum effundere. Sed de hoc ambigere nequit, qui Paſchatis atque Pentecoſtes feſta indubiam meminerit habere originem Apoſtolicam, vti nobis teſtantur Ambro. D. Maximus, Epiphan. & alij PP. Orthodoxi. Vnde & Concilium illud Magnum Nicenum Apoſtolicam vindicãs traditionem, S. Paſchatis feſtum certò affixit

Collatio magiſtratus politi.i & Eccleſiaſtici

Actorum 19.

Apoſtolos quædam cũ opinione neceſſitatis, ſiue debita ſub obedientia mãdaſſe.

Actorum 15.

D. Epiphanius.

dici

dici, id eſt, primæ feriç hebdomadis poſt plenilunium. quam Sacroſanctam conſtitutionem quia Lutherus improbè vellicare, imò impudenter arrodere non erubuit, contendẽs fuiſſe Paſcha in certum anni diem reponendum, vt more feſtorum, quæ vocamus immobilia, ſuam fixam ac ſtatam teneret ſedem, alibi à Iudaicis vindicabimus calumniis. Sed nunc quod præ manibus eſt agamus.

Lutherus immeritò calũniatur PP. Nicenos, quaſi Iudaizẽt, quòd Paſcha ſtatuerint certò die Chriſtianis colendum.

Quòd ſi hos ad vſus verè Euangelicos feſta placeret cuiq. noſtrum reuocare, non eſſet iuſta de feſtorũ dierum aut numero immodico, aut abuſu querela. Eos igitur ſi moderãdos quis fratrũ infirmior, ſiue vti Hieron. loquitur, qui ſeculo magis, quàm Deo vacare volũt, exiſtimet, in poteſtate eſt Epiſcoporum Germaniæ ſic de eis conſtituere, quemadmodũ apud Chriſtum Iudicem ſeſe rationem reddere poſſe confidunt. Proinde qui feſtos dies Catholicis ſolẽnes animo verè Chriſtiano fuerit contemplatus, eos niſi ad orandum, gratias agendas, beneficia tunc oblata, victorias tum præſtitas, diuina meditanda, cæleſtia contemplanda, & fidem cum primis ſacris cum lectionibus, tum cõcionibus, ſacrificiisq. fouendã, alendam, atq. confirmandã eſſe præſcriptos adeò inter Idola eos referre non poterit, vt cultum habere verè diuinum, atq. re ipſa Euangelicum profiteri compellatur. Si enim Deus opt. max. orando & ieiunando colitur, quemadmodum D. Lucas in Annæ viduæ Euangelicæ laudem annotatum reliquit, ecquur non etiam Dei cultus eſt dies feſtus orationi, cæleſtium meditationi, & ad regnum illud Dei ac requiẽ æternã præparationi dedicatus? Ecquid enim aliud ſibi vult feſtæ diei requies, atq. operarum vacatio, quàm vt ea de ſempiterna admoniti requie, cuius iam præludiũ agimus, nos ad illã præparemus accuratius? Certè cùm iſtis rebus, quibus feſta diximus conſecrata, ſtudemus, verè diem feſtum ſanctificamus, quod nobis omnibus diuino præcepto eſt mandatum.

Vſus verus feſtorum arguit pietatis auctatium.

Feſtorũ numerũ poſſe imminui: & ideo non eſſe iuſtã impij Schiſmatis cauſam.

Vnde feſtorum vtilitas cognoſcatur.

Luc. 2. λατρεύουσα colens, obſequiumq. Deo præſtans Anna ieiuniis, aſſiduisq. precibus feſta legitimè celebrata, verum habent Dei cultum.

Requies feſtorũ & operarũ vacatio certũ eſt æternæ illius quietis præludium: ad quam nos feſta piè ſanctificata preparare debeant.

De quo vt facilè inter Eccleſias cõueniat, ita & de feſtorũ numero. Nam Bucerus hoſtiũ Eccleſiæ nulli ſecũdus Chriſti regnũ in Anglia (ſi placet ſuperis) inſtauraturus hãc certorũ temporũ, ſiue feſtorum ceremoniã planè docet neceſſariam.

Concordia diſſidentium facillima, modò Confeſſioniſtæ ſuis magiſtris habeant fidem.

„ Poſtquam enim ex Moyſe docuiſſet quanto religionis ſtudio
„ fuit olim Sabbathũ ſanctificar[illegible],ſubtexuit, Hæc ſane ſcri-
„ pta ſunt (inquit cap. 12.) ad noſtram doctrinam. Nam licet

Bucerus pẽ admodũ de feſtis ſentit,lib. de regno Chriſti ad R. Eduardum.

ſoluti ſimus omni Moſæ pædagogia; nec Sabbathorum, atque cæterorum feſtorum, quæ illi populo veteri præcepit, religione ita teneamur; vt eoſdem dies, menſes & tempora ſer-
„ uare nos oporteat (eo ſcilicet pacto quo veterem populum
„ oportuit (attamẽ cùm, quæcunq. ad augendã fidẽ in Chri-
„ ſtum facere poſſunt, ea nos multò ardentiore, quàm veteres,
„ ſtudio (vt quib. regnũ Chriſti amplius eſt reuelatũ) inſtituere
„ apud nos, & vſurpare debemus: certè & hoc noſtri officij eſt,
„ vnum in ſeptimana diem religionibus publicè ſanctificare.
„ Videmus enim perpaucos ad quotidianos ſacros conuentus in templo conuenire, vt primi illi Chriſtiani conuenire ſolebant. Alij enim neceſſitate quærendi victus impediuntur, alios abſtinet neglectus religionis. Quis itaque non videat, quàm ſalutari ſit Chriſti plebibus, vnũ eſſe in Septimana diem, ita ſacris religionibus conſecratum, vt in eo nihil aliud facere operis fas ſit, quã in ſacrũ cõuenire cœtũ, ibique audire verbũ Dei, preces ad Deum fundere, fidẽ confiteri, & gratias Deo agere, & ſacras oblationes facere, diuina ſacra-
« menta percipere: atq. ita ſingulari ſtudio Deũ glorificare, & fidẽ augere? Hæc enim ſunt vera opera ſacrarum feriarum.

Sabbathũ quonã modo Chriſtianè ſanctificandum piis operibus, ſacriſq. oblationibus ac precibus.

Ea propter, ab ipſis Apoſtolis Dominicus dies his actionibus conſecratus. Quod inſtitutum priſcæ Eccleſiæ religioſiſſimè obſeruarunt. Conſtantinus quoque Imperator illud grauiſſima auctoritate ſanciuit, vt teſtis eſt Euſebius Cęſarienſis, oratione quarta de illius vita. Quem in eo & alij Imperatores ſecuti ſunt, Theodoſius, Valentinianus, Archadius, Leo, & Antoninus: à quibus ſeueriſſimis prohibitum eſt pœnis, exhibere hoc die ſpectacula, aut voluptatibus dare operam: vt in eorum legibus videre licet, quæ habentur in Codice de feriis.

Nota Dominicũ diẽ ab Apoſtolis inſtitutum. Sed quõnã Bucere ſcripto Dei verbo? Ita ſe ſuo miſeri iugulant gladio, vt ſuæ libidini faciant ſatis, dum quodlibet probant nullo edocti Scripturarũ teſtimonio: quas à nobis vbique poſtulant.

Quòd autẽ primum ſeptimanæ diẽ potius, quàm ſeptimũ, quẽ ſanctificandũ Deus in lege præceperat, Apoſtoli & priſcę Eccleſiæ religioſis actionibus dicarunt, duæ cauſæ adferuntur: Vna quòd eo teſtari voluerunt, Chriſtianos Moſæ pædago-

Dies Dominica cur ab Apoſtolis ſit mandata, teſte Bucero.

dagogia nō teneri: Altera, vt memoriā Reſurrectionis Chriſti,quæ primo die ſeptimanæ facta eſt, hoc pacto celebrarent.

Fefla Martyrū Bucero probantur:ſicuti & ieiunia hebdomadæ feria 6.& 4.

Penes Epiſcopos poteſtatem eſſe ait Bucerus feſta inſtituendi.

Dominicis diebus adiecta poſteà & alia quædam feſta ſunt; vt feſtum Paſchæ & Pentecoſtes, obſeruatio Quadrageſimæ, feſtum Natalis Domini, Epiphaniorū. quin & memoriis Martyrū dies certi paſſim in Eccleſiis deputati ſunt: & ſingulis quoque ſeptimanis veteres, quarta & ſexta ſeptimanæ,conuentus ſacros & Ieiuniis celebrarunt. Idem fecerunt, quoties ſingularis aliqua Eccleſiam vel premebat calamitas, vel recreabat Dei beneficentia: aut ſolicitam tenebat inſtitutum aliquod magni momēti. Eamq́. ceremoniam vel pij Principes indicebant, vel Epiſcopi.

Feſta ſuum ad vſum reuocāda ſerio,atq.ſolidè.

Quoniam autem in indicendo ſacras ferias id vnum ſpectandum ſit, vt Chriſti populus in religione melius inſtituatur, & ad omnem pietatem amplius inflammetur: diligenterq́ue cauere oporteat,ne qua detur hominibus occaſio,faciendi in Sabbathis Domini voluntatem ſuam, elaborādum ijs cum primis erit,qui Chriſti regnum cupiunt apud ſe reſtitutū,vt Dominici diei religio ſolidè reuocetur & obtineat.

Cauendum ne feſta noſtra ſint Carnalia, quod olim deplorauit D. Bernardus.

Conſentaneum tamē eſt noſtræ pietati, & alias certas ferias memoriis ſanctificare præcipuorum operū Domini, quibus noſtram perfecit redemptionem: vt diem Incarnationis eius, Natiuitatis, Epiphaniorum, Supplicij, Reſurrectionis, Aſcenſionis & Pentecoſtes. Sed non tam curādum eſt,quàm multæ ſacræ feriæ inſtituantur, quàm vt Domino, quæcunque fuerint inſtitutæ, vere ſanctificentur.

Abuſus feſtorū tollendus.

Hoc ipſum pij quotidie ingemiſcunt vbiq.

Quantopere enim Dominus deteſtetur,nos in diebus ſuo nomini conſecratis propriam facere volūtatem, & carnis ſectari ſtudia, admodū horrendis verbis teſtatus ipſe eſt Eſa.1. & 58. Quocirca quaſcunque obſeruare ferias quibuſque Eccleſijs viſum fuerit, ſummoperè aduigilandum erit, vt Domino illæ totæ ſanctificentur,hoc eſt,vt non ſolùm vtilia corporis opera ijs diebus intermittantur; ſed multò magis euitentur opera carnis. Videmus enim,eò paſſim populū Chriſti nomine inſignitum,eſſe prolapſum,vt nullis diebus offendat Deum grauius,quàm illis ipſis,qui Dei cultui ſunt peculiariter mancipati.

Quamobrem, qui Principes, Presbyteri & Seniores Eccleſiarum, imò quilibet etiam Chriſtiani, quiſq. pro ſua portione & vocatione non ſummoperè aduigilauerint, vt quas Eccleſiæ ferias ſacris religionibus dicarint, Domino quoque ab omni populo ſolidè ſanctificentur: hi obligant profectò ſe omnibus illis peccatis & Dei offenſis, quæ illis ſacratis ipſi diebus à populo admittuntur.

Cum Saxonib. facilè côueniat de feſtorum numero.

Hunc in modum Euangelicorum facilè Princeps Bucerus feſta, etiam Martyrum, docet piè colenda & religioſè tranſigenda: quibus multò plura putarũt addenda Saxonici Theologi, quando de Religionis concordia pridem per Germaniã ſarcienda pius Auguſtus Carolus V. ſatagebat.

Côcordia cum Saxonibus in feſtis maximis.

Siquidem præclariſſimi illi Theologi Wittenbergeñ. alijque ordinum Proteſtantium doctores plurima feſta, etiã non Euangelicæ Hiſtoriæ, concedenda profitentur: vt in actis Conuentus Torgeñ. liquet, vbi Paſchati & Pentecoſte biduũ addunt, Item S. Michaëlis & Angelorum. His alij addenda putarunt quædam alia, & in primis feſtum corporis Chriſti. Sic in Lipſico interim cap. de feriis legitur. Feriarũ Catalogus hic eſto. Dies Dominicæ, Corporis Chriſti, feſta Virginis Mariæ. vbi cæteris adijciunt, Quarta, quinta, & ſexta dies in hebdomada Paſchatis diem præcedente.

Feſtũ Corporis Chriſti & D. Mariæ feſta à Proteſtantibus ad colendum præſcripta. Sic & dimidiũ hebdomadæ Sanctæ.

Confeſſio VVirtemberg. de feſtis non digladiatur: quia arbitrio Epiſcoporum ea relinquit.

Ad hæc iactata illa VVirtembergenſis Confeſſio vti omniũ ſolidiſſimè Anonymos iſtos Confeſſionis Auguſtanæ patronos refellit: ita facillimam iuxtà ac certiſſimã optatæ hoc in doctrinæ capite concordiæ aperuit viam.

Fatemur & hoc (inquit cap. de Ceremoniis) quod Epiſcopis liceat cum Eccleſiæ ſuæ cõſenſu ordinationes dierum feſtorum, & lectionum ſeu Concionum ad ædificationem & eruditionem veræ fidei in Chriſtum inſtituere.

Agenda D. Iulij Braunſvvyceñ. multa præſcribit ſuis feſta, & noua inſtituit.

Feſta plurima etiã Illuſtriſſ. D. Dux Iulius Braunſwyceñ. agenda præſcribit. Inter quæ recenſet feſtum Purificationis Mariæ, & addit feſtum Cœnæ Domini vſque ad prandium, Sicut & diem Paſſionis Domini vſque ad prandium: quo die vult paſſionem Domini & populo legi, & per ſemihorulam exponi. Feſtum corporis Chriſti ait permiſſu verbi Dei abolendum, vnà cum Aſſumptionis Mariæ: in cuius locum vult

diem

diem S. Michaëlis ſolemniter celebrandum, tanquam vnũ ex quatuor feſtis anni maioribus.

QVAM ergo ſit Turcica planè calumnia, quã hîc in Catholicos cæci iſti Cõfeſſioniſtarum Patroni ſtruunt, piis omnibus nunc magis arbitror perſpicuum, quàm vt fuſiore ſit oratione refutanda. Quare huius Antitheſeos 24. epilogum qui æquò expẽderit iudicio, mirum ſanè, ſi riſum teneat: imò ſi à lachrymis abſtineat. Quis enim non lugeat ob tam friuolas cauillatiunculas, mera mendacia, prodigioſaſque calumnias Illuſtriſſ. Electores Imperij Rom. Ordines à Catholica Chriſti Ieſu diſceſſiſſe Eccleſia? Sed audiamus, obſecro, quónam pacto delecti iſti Cõfeſſioniſtarum defenſores hanc concludant 24. Antitheſin. Hæc autem quæ hactenus enumerauimus (inquiunt fol. 179.) ſuperſtitioſa, Idololatrica & impia dogmata, & multò his plura & ſimilia, in Papatu inualuiſſe, atque etiámnum vigere ac defendi, id nemo ignorare poteſt, & res ipſa loquitur in omnium defixa adhuc oculis, vbi Papiſtæ obtinent regnum, & quotidianum harum ceremoniarum & nugarum praxin exercent. At verò aduerſus hæc diuina ſcriptura æternum, immobile, & expreſſum Dei mandatum hoc nobis proponit, Fugite Idololatriã. Item: Cauete à falſis Prophetis: quo ſeuerè præcipitur, vt vitemus dogmata impia, & verbo Dei contraria, ac ſeiungamus nos ab his, qui in Eccleſiã Chriſti errores ac manifeſta Idola inuehunt.

CAP. XX. Turcica hæc calumnia Sacrilegum fouét Eccleſiæ Dei ſchiſma Cæci proteſtantium Apologetici Anonymi.

Impius aduerſariorum huius 24. Antitheſeos Epilogus.

RESPONSIO LINDANI.

RECTÈ Dialectici ſuis in rudimentis præcipiunt Tyronibus, Ex falſis principiis non niſi falſum colligi. quam regulam, quæ ſingulare adferat attentis & vigilantibus lectoribus aduerſus Sophiſtarum captiones amuletum, ſi arguti iſti Confeſſioniſtarum Patroni in Sophiſtica, qua ſemper hæreſiarchæ excelluerunt, mirificè exercitati prudenter conſideraſſent, meritò ipſos ſuæ iſtius iam dudum depuduiſſet concluſiunculæ. Quæ enim illi appellant dogmata ſuperſtitioſa, Idololatrica, impia, nihil magis talia ſunt appellanda, quàm Chriſtus Antichriſtus, aut Satanas Deus,

Patronos Confeſſioniſtarum ſua in Sophiſtica præclarè exercitatos ſuis capi Sophiſmatibus.

Accuſare non ſufficit Eccleſiã de Idolomania, aut verbo Dei per Catholicos adulterato.

Si enim

Si enim Eccleſiæ dogmata accuſaſſe ſuffecerit impietatis, aut ſuperſtitionis, ecquid tandem Chriſtianis, hoc potiſſimũ ſeculo, relinquatur ſaluum, aut ſuperſit vſquam incolume? Confeſſioniſtę Catholicis plurima detrahunt variis cum dogmatibus Sacramenta: Caluiniſtæ Catholicis & Confeſſioniſtis verum Chriſti corpus conantur ſuffurari: Serue tiani & Poloni Arrhianizantes Catholicis, Confeſſioniſtis, & Caluiniſtis Sacroſanctam expugnare ſtudent Trinitatem: Alij impij illis omnibus tandem diuinam etiam (prò impudẽtiam! ô infandam impietatem!) non verentur eripere maieſtatẽ. Ita nunc furit ille Cacodæmon diuino, quantũ apparet, permiſſu Apocalyptica ſolutus catena, vt omnem ſemel pietatẽ ex hominum mentibus tollat, deleat, aboleat. Quapropter non ſuffecerit diuinam Religionem cæleſti magiſterio Catholicæ iam olim Eccleſiæ totum per orbem cõcorditer traditam erroris nefarij, aut ſuperſtitionis ethnicæ, nedum impietatis, aut Idolomaniæ accuſaſſe: ſed liquidis, minimeque controuerſis id demonſtratum oportuit diuinarum ſcripturarum ſententiis, aut luculentis Orthodoxorum Patrum teſtimoniis comprobatum.

Infeſtum Cacodæmonis in Chriſti Eccleſiã ſtudiũ tam variũ per varios hoſtes intentatum, magis arguit penes eam eſſe Germaniſſimum Dei verbum.

Porrò quã nihil prorſus eiuſmodi hac in cauſa effecerint iſti generoſi Confeſſioniſtarum delecti defenſores, Theologi, & Conſiliarij politici, piis atq. candidis lectoribus perſpicuũ cõfidimus. Nam quæ iſti per contumeliã dictitant dogmata ſuperſtitioſa, demonſtrauimus certis ex diuinis ſcripturis veram Dei Opt. Max. religionem complexa: quæ accuſant Idololatrica, oſtendimus ex clariſſimo Dei verbo verum habere Dei cultum: quæ ipſi deniq. blaſphemant impia, genuinam atque Euangelio Chriſti propriã euicimus indubiis Orthodoxorum PP. teſtimoniis continere pietatem, germaniſſimamque Apoſtolorum Chriſti ſpirare doctrinam. Taceo nunc plurima Chriſtianæ doctrinæ axiomata, & piorum rituum capita, quæ nobiſcum concorditer obtinent Cõfeſſioniſtarum Principes, atque Theologi, non poſtremi, tanquam Euangelio Chriſti nequaquam aduerſaria: quæ iſti temerarij nugatores Confeſſioniſtarum Patroni Euãgelio audacter, imò temere pronunciant ex Diametro contraria. Ideoque tanquam

Quàm ſit friuola iſtorũ Anonymorum calumniatorum accuſatio & Catholicorum oppugnatio plus quã ficulnea.

Quæ delecti Confeſſioniſtarum defenſores in Catholicis accuſant impietatis atq. Idolomaniæ, à Principibus Proteſtantium nobiſcum communiter coli & obſeruari.

tanquam Idola inſanè reijciunt Papiſtica: Qualia ſunt exorciſmus paruulorum, conſignatio per S. Crucē per Confeſſionem Principum Saxoniæ Saxonibus; Item Lunenburgēſium Lunenburgenſibus; Item Turingiæ ſuis Turingis præſcripta.

Sic & Lutherus ipſe Imagines, & Purgatorium ſua in Confeſſione ſtatuit, qua pro defunctis citra peccatum orari poſſe tradit. ſimiliter ceremonias nugaciſſimi Confeſſioniſtarū Patroni nugas appellant: cùm Pater Confeſſioniſtarum Lutherus eas Chriſtianis facit liberas, omnibusq́. ſi libet, citra peccatum retinendas. quales, inquit, ſunt ornamenta Miſſæ, Cerei altarium, templorum ornatus, & cætera. Imò Confeſſioniſtarum pleriq. admodum ſeuerè hæc ſtatuūt obſeruāda. *Luthero aduerſari nouos Cōfeſſionis Auguſtanę Patronos.*

Atqui nugis iſtis, dixerit aliquis, grauem opponunt arietem delecti Confeſſioniſtarum defenſores, Verbum Dei, fugite Idololatriam. verum hanc iam pridem nos, Deo Opt. gratia immortalis, effugiſſe Do. Chriſti beneficio ſingulari nobis gratulamur, aſſerentes nos prorſus nihil aut ſeruaſſe, aut recepiſſe, quod veram, germanamq́. vel ſapiat Idololatriā. Quę namq. iſti temerè appellant Idola, nequaquàm ſunt Idola: ſed legitima pietatis Chriſtianæ ſigna, verę́q. religionis Euangelicæ exercitia, ab Apoſtolis, eorumúe diſcipulis Euangelio Chriſti concorditer iuxtà ac cōformiter nobis totum per orbem tradita. Deinde plurima iſti Anonymi Confeſſioniſtarum Patroni (quos ſuum meritò puduit nomen profiteri, ne aut fœdæ notarentur inconſtantiæ, aut perfidæ damnarētur Apoſtaſiæ) inter Idola cū Lutheranorū hoſtibus Caluiniſtis, alijsq́. furioſis ardelionibus atq. erronibus accēſent, quæ ipſi Confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores vel primarij: imò ipſi eius auctores Lutherus, Meláchthon & Brentius vnà nobiſcum negant Idola: quemadmodum de puerorum exorciſmo, de ſacroſancto Crucis Domini ſignaculo frontibus puerorum imprimendo, de Imaginibus, de Miſſæ ornamentis, de cereis in altari accenſis, aliiſque demōſtrauimus. *An Catholici non obediant Verbo Dei, fugite Idololatriam?* *Quæ iſti tabellæ noui Confeſſionis Auguſtanæ defenſores Idola dicūt, ipſi Confeſſionis Auguſtanæ auctores Idola negant. & Principes Proteſtantium Catholicis concorditer in hunc vſque diem obſeruāt.*

Quia igitur Catholici dogmata dudū à præclaris iſtis delectis Confeſſ. defenſoribus hac 24. Antitheſi oppugnata ſequimur, obtinemus, defendimus, nō idcirco habēdi, nedū dicēdi ſumus falſi Prophetæ, quod hoc in Epilogo exprobrant,

quùm nihil falſum doceamus: ſed germaniſſimã Euangelij re vera Chriſtiani toto iam olim orbe Eccleſiis per Apoſtolos, eorumq́. diſcipulos concorditer traditam doctrinam conſtanter obtinemus, pioq́. ſtudio conſeruatam poſteris ſtudemus ſartam tectam tradere atque propagare. quemadmodum ex concordi nobis omnium patrum Orthodoxorum ſententia, claroq́. Dei verbo ab initio accepimus.

Quod nunc quia liquidò ſatis candido lectori veritatis magis, quàm contentionis ſtudioſo demonſtratum confidimus, friuolam & temerariam, imò nullam hac ex accuſatione habent Confeſſionis Auguſtanę defenſores cauſam, cur à Catholica Dei Eccleſia diſceſſionem fecerint ſchiſmaque iſtud ſacrilegum (quod Imperio Rom. vereor equidem ne ruinæ æternæ ſit occaſio) tanta cum animorum exacerbatione, infanda fidei Chriſtianæ diſſipatione, lugenda denique orbis Chriſtiani perturbatione inuexerint. quemadmodum ex iis quæ loco Epilogi ad Illuſtriſſ. Electores, omneſque Romani Imperij ordines venient dicenda, candidis liquebit lectoribus piæ veritatis, quàm ſtultæ Logomachias amantioribus.

FINIS TOMI TERTII.

APOLOGETICI PRO RELIGIONIS CATHOLICAE CONCORDIA

EPILOGVS:

Cui Parænesis ad Germanos eſt ſubtexta.

CANDIDO LECTORI.

HAbes hoc tertio loco L.C. Paræneſin, cum Epilogo huius Apologetici pro concordia Catholicæ Religionis, ad Ro. Imperij Illuſtriſsimos Principes Clementiſſimos DD. & Ordines Confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores, quòd hominum doctrinis varijs & peregrinis à verò ſeducti, non habent aut defendunt doctrinam Chriſti Ieſu verè ac merè Euangelicam: ſed mutilatam, & Priſcorum hæreſiarcharum dogmatibus adulteratam, ideoq́. vix ſemichriſtianam.

Addita eſt Concordiæ Ratio cum Eccleſia Chriſti Catholica longè omnium facillima. Cumq́. non ſit in illis xxiiij. doctrinæ capitibus ſuo codice ad Ferdinandum Auguſtum expoſitis nunc maiori ex parte (ſex aut ſeptem exceptis) ferè reconciliatis, iuſta ſchiſmatis Germanici faciẽdi, nedum continuandi cauſa, neceſſariò ipſis redeundum eſſe oſtenditur ad mutuam reconciliationem, fideiq́. verè Euangelicæ concordiam, & ouilis Chriſti (cui eius vice Pius V. præſidet) vnitatem, niſi ſuo in paricidali ſchiſmate certò malint perire, atq. infeſtiſſimo Chriſtiani nominis hoſti Turcæ, iampridẽ Germaniæ inbianti exemplo Græciæ, vicinæq́. Hungariæ tragica velint fieri præda. Quod omen Chriſtus auertat propitius!

EPILOGVS APOLOGETICI CVM PARAENESI PRO CONCORDIA IN VERO CHRISTI EVANGELIO AD GERMANOS.

MINIME arrogās, aut temerariū, arbitror, videbitur Illuſtriſſ. Principes, Electores, DD. Clementiſſ. Ordines Ro. Imperij Confeſſ. Auguſt. profeſſores, quòd hunc vobis Apologetici noſtri de fidei Chriſtianæ Cócordia Tomū inſcripſimus. cùm veſtri cauſa totū hoc arduum cumprimis negotiū nobis ſuſceptū ſit, atq. concordiæ Eccleſiaſticę à vobis oblatę aliquando conficiēdę ſpe potiſſimum exantlatū. Etſi enim mea ſponte ſatis eſſem ad præclarā hanc Eccleſiarū pacē omnibus, quibus tandemcūq. hac pro virili licet, aut licebit vnquā rationibus tentandam atq. moliendam propenſus; quum ea nihil hac in vita mihi equidem cōtingat optatius, nihil deſideratius: mirificè tamen blanda ſcripti veſtri cohortatione quaſi calcaribus ſum extimulatus, dum pios omnes vbiq. viros pro ſuis quéque viribus vt collaborēt, exhortamini ad veritatem cæleſtem propagandam, pacemq. Eccleſiarum cōciliandam. Ad quod officij genus præclarū ſanè, & quo humana in primis gaudet, colitur atq. ornatur vita, cùm equidē me ſi nō natum, ſtudio ſaltem ſingulari deditum ſentiam, (nam præ cuius ſtudio nihil omni hac in vita fuit vnquam prius, aut antiquius, aut laboratius) totum me peculiariter veſtri cauſa modò illi impēdere placuit, quòd cæleſtis veritatis Amaſiæ meę amore & vos cū haud vulgariter inflāmatos animaduerterē, veſtrā vicem cogerer indefeſſis apud Deū piis cū querelis, cū precibus dolere ſimul atq. deplangere, adeoq. deplorare. Perſpicuum enim Dei Opt. benignitate cùm eſſet vos miſerrimè aliorū fraude captos imò Sophiſtica ludificatos, verborumq. præſtigijs verè faſcinatos non ſolū pro theſauro effodiſſe noui iſthac quaſi Euágelij fodina carbones: ſed pro Chriſti doctrina certò Euangelica indubitatam ſuſcipere, colere, defendere veri Antichriſti impietatē, certiſſimis priſcorum hęreſiarcharum

rum

rum erroribus contaminatam dánatiſſimis dogmatibus conſtabilitam, atq. fœdiſſimis calumniarũ & mẽdaciorum nebulis centonum more conflatá, pij omnes quotquot vſquá terrarum veritatis puræ putæ Euangelicę ſunt ſtudioſi, veſtram ſortem perdolẽter ferre, iugibusq. lachrymis apud cæleſtem patrem non poſſunt non deplorare. Quàm enim miſera, vereq. toto lachrymarum fonte lugenda, ſanguinolentisq. grumis atque guttis deploranda veſtra ſit cõditio, ſi dignanter audire non erit moleſtũ, paucis nunc ob oculos ponere ſtudebimus. Initio demõſtraturi vos qui Confeſſionis Auguſtanæ defenſionem hoc ſcripto A. Ferdinando Francfordię an. 62. oblato ſuſcepiſſe profitemini, doctrinam tenere atq. tueri non verè, aut merè Catholicam? ſed ſemichriſtianá, prophanisq. priſcorum hæreſiarcharum dogmatibus contaminatam, vereq. impietati Antichriſtianæ conſentaneam, atq. perpetuo cũ Vet. Orthodoxorũ PP. conſenſu pugnantẽ, adeoq. verbo Dei diſſentiẽtem, & ex diametro contrariá. propterea quotquot Cõfeſſionem ſequimini Auguſtaná, nõ Dei verbum, vti plerisq. perſuaſum video, ſed humaná ſequi doctriná; non à Patre cęleſti plantatá, ſed ab illo hominum inimico ſathana bono illi verè Euágelico ſemini toto pridẽ per Apoſtolos orbe concorditer diſperſo ſuperſeminatam. vnde & certò eradicabitur, quemadmodũ ante aliquot ſecula, licèt ad tẽpus olim floreſcere viſa, ſtirpitus fuit ſubinde extirpata. deinde indicatis obiter iſtius veſtri ſcripti Aſyſtatis (nugas enim, friuola, & ridicula, quibus iſtud opus aſpergere, imò attaminare placuit, nunc ſilentio pręteribimus, & manifeſtis veſtrorum cõſiliariorum, imò Theologorũ potius mendacijs, vaniſſimisque calumniis, oſtendemus à verò Chriſti Euangelio vos longè aberrare nefario illorum veſtrorũ & Theologorũ, & conſiliariorũ Politicorum ſtudio, doloq. malo deceptos, doctrinisq. varijs, & peregrinis ſeductos. facillimam deniq. ſolidæ ineundæ concordiæ monſtrabimus, Chriſto fauente atque aſpirante, rationem, quòd in iſtis 24. capitibus, propter quæ quaſi ob errores, vti affirmatis, impios atq. prophanos, & ſuperſtitioſa, Idololatrica, & impia dogmata à Catholica receſſiſtis Eccleſia, paricidaleque iſtud atq ſacrilegum feciſtis ſchiſma, vix 6. aut

Propoſitio. 1. 2. 3.

ſummum octo ſuperſunt doctrinæ capita, vbi vera eſt rerum diſſenſio, aut iuſtum aliquod doctrinæ diſſidium. In aliis enim aut partim factam iam pridem reconciliationem, aut tantùm eſſe verborum pugná, inanemq. logomachiam, aut captioſam amphibologiam, homoniam, aut aliam Sophiſticæ fallaciæ ſpeciem; qua incautis, imperitiſque illi homines verè callidi, aſtuti, atque verſuti fucum fecêre quidem hactenus: ſed quibus orbi nunc demum oculos mentemque recipienti illudere diutius non poſſunt, neque ludificari. nam & iſtorum inſipientia, quemadmodum D. Paulus de ipſorum auis heterodidaſcalis, priſciſque hæreſiarchis dixit veriſſimè, iam manifeſta eſt, planiſſimeque hoc in ſcripto demonſtrata.

Inuocatio.

Quæ vt ſalutariter ad publicam Eccleſiarum pacem conficiantur, Chriſtum Ieſum, qui omnes vult ſaluos fieri, & ad veritatis agnitionem peruenire, ideoque multò magis erraticas ſuas ouiculas ad ſe redire, ſuppliciter precari, vt noſtri omnium miſertus illuminet vultum ſuum ſuper nos, mentiſque oculos ingenita omnibus caligine liberatos ſua cæleſti luce illuſtret, ac fontem æternæ ſuæ ſapientiæ cùm primis pacificæ, benignus aperiens dulcem eius guſtum aſpiret, cæleſtique ſui Spiritus ſancti vnctione doceat, quod in rem præſentem quàm maximè faciat, vt qui nobis concordiam quærentibus propitius donauit fidem, largiatur & pacem. Amen!

CAP. 2. Quòd noui Cõfeſſionis Auguſtanę defenſores non tuentur doctrinam Chriſti Euãgelicam: ſed Antichriſti cum priſcis hæreſiarchis.

IGITVR quòd doctrinam non veram, hoc eſt aut plenè Chriſtianã, aut merè Catholicam illo veſtro ſcripto Frãcfordiæ A. Ferdinando oblato minimè tueamini, aut propugnetis, ſed impiis priſcorum hæreſiarcharum dogmatibus contaminatam, vereque deformatam, ideoque perpetuò PP. Orthodoxorum conſenſui pugnantem, ipſiq. adeò Dei verbo contrariam, inde omnibus huc attentis, verumque videre volentibus fiat meridiana ſolis luce manifeſtius, quòd repudiata Eccleſiæ Chriſti Catholicæ (quæ vos Deo pridem S. baptiſmo regenerauit, fide illuminauit, Canonicis, cæteróq. diuinis libris dudum inſtruxit, auctoritate iam cum damna-

Libri Canonici SS. Scripturarũ à Confeſſioniſtis impiè repudiati cũ priſcis hæreſiarchis.

tiſſimis,iuratiſſimisq́ue ſuis hoſtibus, diuinos non paucos libros impiè reijcitis, irreligiosè damnatis, ſacrilegè proculcatis. Nam cùm [1] Arrianis Epiſtolam D. Pauli ad Hebræos; cùm [2] Alogianisq́. Apocalypſin D. Ioánis Theolog. & Euangeliſtæ; cum [3] Iudęis denique libros Machabæorum à Chriſtiano diuinarum ſcripturarum Canone impie ſubmouetis. Nihil in præſentiarum dicendum arbitramur quòd renouata Marcionis illius Pontici temeritate auream illam D. Iacobi [4] Apoſtoli Epiſtolam reſpuitis quaſi ſtramineam (vtor enim veſtri Euangeliſtæ, ſi Chriſto placet, verbo mirifico) ſed quam Caluinus acriter retúdit, contendens ex aduerſo illam eſſe Apoſtolico ſpiritu digniſſimá Nihil hic dicendú, quàm non exiguis partibus illos ipſos etiam diuinos libros, quos nobiſcum pro Canonicis concorditer retinetis, habeatis exemplo Marcionis Pontici veſana veſtrorum magiſtrorum perfidia arroſos, imò ſacrilego plagio corruptos, deprauatos, adulteratos. quemadmodum videre eſt in illis primis Lutheri Verſionibus adeò varijs, adeò pugnátibus, vt ipſum alicubi profiteri hoc ipſum non puduerit. Quòd ſi quis diſcipulorum perfricta fronte inficiari auſit, mox vnus aut alter locus ad Ro. I. & V. vnde ferè omnis controuerſiæ de ſua ſola fide iuſtificante pendent capita, iſtius ſacrilegij fecerint fidem. diſertè enim de ſuo fidelis interpres illud ſolum adiecit. Plura qui cupiat adulteratæ per Euangelicos interpretes S. Scripturæ exempla, Dubitantij noſtri dialogos conſulat.

[1] Epiphanius hæreſ. 69
[2] Auguſtinus ad quod vult Deum.
[3] D. Auguſt. de Ciuitate Dei.
[4] Nicephor. lib. 4 cap 28.

Lutherus præfat. noui ſui Teſta. Caluinus præfat in epiſt. D. Iacobi refutat Lutheri blaſphemias.

Libri Scripturarum à Confeſſioniſtis retenti, ſunt deprauati more priſcorum hæreſiarcharũ, vt Marcionis, & aliorum.

Lutherum & alios Euangelicos deprauaſſe SS. diuinas ſcripturas & Verbi Dei oracula.

CAP. III. Quòd Confeſſioniſtæ nõ habent Dei verbum, etiam illis in libris, quos nobiſcũ cõcorditer pro diuinis obtinent ab Eccleſia Chriſti ſuſceptos.

AN cuiquàm igitur mortalium mirum, aut paradoxum meritò videatur vos non veram, aut ſemichriſtianam habere doctrinam qui non verum habetis Dei verbum? Hoc enim à nobis mutuatum retinetis, aut mutilatum: idq́ue non modò partibus aliquot, & capitulis, ſed libris etiam totis: aut ſi quam eius partem nobiſcum concorditer obtinetis totam eandem non habetis integram, incorruptam, inuiolatam.

Porrò vt qui perturbatum, aut adulteratum amat bibere fontem, concupito fruſtratur aquæ ſalutaris fructu: ita & vos, qui omnem veritatis Cæleſtis fontem, Verbum Dei, habetis aut partibus aliquot mutilatum, aut ſententiis variis

deprauatis adulteratum, corruptisque locis non paucis perturbatum an mirum ſit à verò aberrare, aut non plenam obtinere doctrinam Chriſtianam?

Quod ſi hoc de ſcripturis Canonicis caput Illuſtriſſ. principes & DD. Clementiſſ. libeat, poſitis partium ſtudiis, paulo accuratius contemplari, ſolùm ſanè ad ſarciendam Eccleſiarum tam miſerè diuulſarum concordiam valeat eximiè.

Complura namque ſunt fidei dogmata nunc tempeſtatis inter Eccleſias controuerſa momenti ſanè permagni, de quorum concordia ferè tota pendeat Religionis pax, quæ certam accipiant definitionem, ſi de certis inter nos conueniat ſcripturis Canonicis. Talia ſunt, exempli cauſa, de operum piorum inſtificatione, de eorundem meritis apud Dominum, de ſolido fratrum hinc nos ad Do. præcedentium auxilio atque ſuffragio ſimilibusque minimè friuolis aut ſuperſtitioſis.

Quæ dogmata dum Catholici pro Orthodoxia, germanaq. Apoſtolorum doctrina populo Dei proponimus, vobiſque oppoſita ex ſcriptura Canonica Chriſtianis diuinitus tradita ſtatuimus, adulteri audimus, verbi Dei caupones, falſarij, fermentum humanæ doctrinæ admiſcentes. At veſtri doctores ſemichriſtianam Religionem inuehentes, ecquid obſecro aduerſus Catholica illa dogmata, modò memorata dignum afferunt? nempe quòd mali ſolent debitores, qui vt creditorem fallant, ſua inficias eunt Chirographa. Negant enim hunc aut illum librum eſſe Canonicum, quia ipſorum non arridet palato. Imò quia ſuo aduerſatur ſtomacho cacochymia & pituitoſa venenatarum opinionum quaſi humorum ſaliua deprauato. Haud aliter atque olim Arriani epiſtolam ad Hebræos, Alogiani Apocalypſin ſimilibus illuſi delirijs. quos eoſdem cùm & veſtri de Canone Chriſtiano abijciunt, an non illis plus, quia poſteriùs, inſanire ſeſe orbi demonſtrant? Sed quò ſeſe totos Anticyra opus habere, helleboroque egere declarent, cum Iudæis quoque libros duos Machabæorum de ſacro Eccleſiæ Chriſtianæ reſecare malunt Canone, quàm reliquis fratribus Chriſtia-

nis conſtanter de his, vti de reliquis, conſentire. Atqui iſtud quàm manifeſto affine ſit delirio quiſquis non eſt phanaticus, facilè perſpexerit. hunc aut illum negant librum Canonicum: ſed quánam, obſecro, audiamus ratione? an alia quàm olim, vti nuper diximus, Arriani, Alogiani aut Seueriani? aut aliæ Chriſtiano palliatæ nomine peſtes? At quur non pari obtinetis auctoritate totum diuinarum ſcripturarum Canonem in Oecumenicis Eccleſię Dei Catholicæ conciliis iam pridem contra vniuerſos veritatis hoſtes hæreticos, apoſtatas, Iudæos probatum, qua eius partem? An hîc aliud, quàm cæca ex philautia ortum ſuum priuatum adferunt iudicium? quod totius Eccleſiæ Dei, quæ ſpiritum Veritatis ex Chriſti promiſſo aſſiduè habet, ſequiturque magiſtrum, audacter quidem, ſed ſtolidè præferunt iudicio. verùm arrogantiſſimũ iſtud contentioſorũ hominum ſupercilium non ſolùm modeſtis toto orbe improbatur Eccleſiæ Chriſtianæ filijs: ſed à ſuis etiam Syneuangelicis extremę damnatur temeritatis, quemadmodum de epiſtola D. Iacobi dudum diximus, quam contra veſtri Lutheri oraculum ille Caluinus cenſet verè ſpiritu dignam Apoſtolico, cùm Iudaica impietate Lutherus appellaſſet ſtramineam.

Phanaticorũ eſt quandá Canonicorum librorum partẽ reuerenter ſuſcipere, partem irreligioſè proculcare: cùm omnia ſint vnius Dei ſpiritus oracula.

Cæterùm cùm doctores veſtri non ſint inficiãdo ſeſe à Catholica noſtra Eccleſia ſua quondam matre quaſdam Verbi Dei partes contra Dei verbum mutuatos, ſicuti & quædam fidei dogmata, vt fidem Chriſti ex fide oppugnent, an non phanaticæ videatur dementiæ de vna, aut altera epiſtola ſiue libro Canonico ad rauim vſque contendere, cùm & ingentia ex mera eius auctoritate non quidem ſcripta, ſed tacita, ſilentioq. prodita traditione Eccleſiaſtica indubij vnà nobiſcum communiter ſuſcipiant volumina, reuerenterque plurima obtineant dogmata?

Si in quibuſdá venerãda & irrefragibilis eſt Catholicę Dei Eccleſię auctoritas hos libros pro Canonicis approbãtis; illos pro Apocryphis reprobantis, cur non, quæſo te, ſuis in libris omnibus? an nõ inſaniæ proximũ, quæ prorſus eiuſdem ponderis ſunt, parisq. auctoritatis interceernere, vnum pro Canonico reuerenter habere, alterum pro Apocrypho contumaci-

ter execrari? Atqui Canonicarũ ſcripturarũ idem eſt omnino pódus, eadẽ dignitas, par auctoritas: quia eiuſdẽ Spiritus Dei oracula. de quibus cũ Chriſtiani Chriſtianá audire debeamus Eccleſiá contra Iudæos, cõtra hæreticos contra omnes deniq. impios, hoc vel illud pro Verbo Dei agnoſcentẽ atq. definientem; nullus piis Dei cultorib' reliquus eſt aut dubitãdi aut diſcernẽdi locus. Proinde Illuſtriſſ. Principes & DD. Clemẽtiſſ. ſi hanc Catholicá Dei Eccleſiam vná illam ex millibus electá Chriſti ſponſam vtraq. aure audire eſſet animus, verá procul dubiò & plená ſequeremini doctrinam Chriſtianá, quia Dei verbum haberetis totum & integrum, quod nunc ab iſtis Semichriſtianiſmi imò Antichriſtianiſmi (quod mox liquebit) magiſtris perſuaſi ſuſcipitis aut partibus impiè mutilatũ, aut ſententiis non raris neq. momenti exigui ſacrilegè deprauatum, nefarieq. adulteratum. Vnde nihil admirandum ſi veram Euangelicam Chriſti Domini non obtinetis doctrinam, qui illorum dolo malo ac nefaria veritatis fraude qua nihil pernicioſius, illo vero vitæ fonte, id eſt, germano Dei Verbo re vera orbati deliras hominum mente corruptorum ſectamini doctrinas, traditionesq; verè Pharizaicas pridem ab hæreſiarchis quidem veris Pharizæis Dei Euangelium ſuo fermento adulterantibus ſuperſeminatas, ſed nunc falſo Euangelij noui prætextu Chriſtianis renouatas, & interpolatas. quod iam obiter vt demõſtretur, locus poſtulat. Nã ſi ad dogmata fidei Chriſtianæ deſcendamus, multò fiet quod agitur manifeſtius, nimirum vobis pro Verbo Dei Euangelico meras hominum venditari doctrinas, imò prophana, adeòque impia hæreſiarcharum impudentiſſimè obtrudi dogmata. Non iſtud ganeratim hîc de omnibus demõſtrabimus Euangelicis, vti alibi oſtẽdimus per Lutherum renouatũ inter alia Sathanæ monſtra Neſtorianiſmum; per Illyricũ, aliosque Arrianiſmum; vti & per Caluiniſtas, qui & Manichæiſmum de baptiſmi inefficacia inſtaurat, atque Anabaptiſtas; per alios alias repullulaſcere veri Euangelij peſtes: ſed quod in præſentiarum agitur agentes, tantum veſtram Euangelicam Confeſſionis Auguſtanæ proteſtantium excutiemus doctrinam. Huius

Noui Euangelici verè ſunt Semichriſtianiſmi, adeoq. Antichriſtianiſmi magiſtri.

Hæreſiarchæ veri ſunt Pharizæi, quos noui ſectantur & Interpolãt Euãgelici noſtri.

Cap. 4. Cõfeſsioniſtis pro Dei verbo callidè vẽditari hominũ doctrinas, vereq. obtrudi ſacrilega hæreſiarcharum dogmata.

Vide Dialogos noſtros Dubitantij.

Hæreſiarcharũ priſcorũ peſtes per Lutherum, Caluinũ, Illyricum aliosq. in Germania repullulaſcere.

Confeſsioniſtarum Magiſtros impiè ſuis Euãgelij loco pha-

natiços Manichæi furores paſsim obtrudere.

Huius igitur Confeſſionis Auguſtanæ auctores cum Ma-
nichæis liberum reiecerunt, adeoq. damnarunt arbitrium
improbè ſeruum & nequid à Stoicis illis impijs hæreticorum 1.
patriarchis diuerſum, aut à fato illo Stoico alienum facere vi-
deantur. ſiquidem Manichæus, quem diſcipuli in Græcia vi-
tantes nomen inſaniæ, quaſi ipſo doctiores & mendaciores,
Manichæum quaſi manna fundentem appellarunt (vti &
Lutheri nomen fuit ex loddero expolitum venuſtius) pecca-
torum originem non libero hominis tribuebat arbitrio: Sic
& Lutherus aſſeruit ad hominis ſalutem bonaque opera lib.
arbitrium nihil operari, non magis quàm gladius ad vulnus,
ſed merè pati. Rurſus, nos ſeruos eſſe in quocunque ſtatu ſu-
mus ſiue concupiſcentiæ, ſiue caritatis. vtraque enim do-
minabitur libero arbitrio. Item liberum arbitrium figmen-
tum eſſe in rebus, ſiue Titulum ſine re; quia nulli eſt in ma-
nu ſua quippiam cogitare vel mali, vel boni: ſed omnia de
neceſſitate abſoluta eueniunt. An quid dicatur magis Stoi-
cum, imò Manichæicum? Similiter & Melanchthon omnia
neceſſariò iuxta diuinam prædeſtinationem euenire: Volun-
tati noſtræ libertatem, ait, per prædeſtinationis neceſſitatem
adimit Scriptura. Itē fatemur Dei opera propria eſſe, ſiue quę
media vocātur, vt edere, bibere; ſiue quæ mala ſunt, vt Daui-
dis adulteriū &c. Conſtat enim Deū omnia facere nō permiſ-
ſiuè, ſed potenter, id eſt, vt ſit eius propria Iudę proditio, ſicut
Pauli vocatio. Ita locis Com. an. 21. & Cōmentar. ad Roma.

De lib. arbitrio Lutherus renouat Manichæi errores Stoicos.

Operat. in Pſalmos Reſolut. 7. Concluſionis.

De articulis per Leonem damnatis.

Philip. Melanchthon olim verè Manichæus faciebat Dei opus proprium Iudæ proditionem.

Hunc locū, poſteà pudore victus diſpunxit ſuis in locis Cōmun.

Verùm quamquā Philippus vſu ac tempore doctior factus
& à Catholicis per aduerſaria ſcripta eruditus hanc præcla-
ram ſuam, adeoque Euāgeliſtæ Saxonici Lutheri doctrinam
damnarit, & Stoica iſta dogmata fatalemq. neceſſitatē pluſ-
quàm paganam annis iam plurimis execrari cœperit, quam
initio multos per annos Euangelij nomine libris plurimis
defenſam nunc appellat Manichæorū furores, & deliramēta
contendens aliquā eſſe contingentiam, voluntatiſq. libertatē
concedendā; Deum etiā non eſſe peccati cauſam: tamen ali-
qua adhuc parte in fœdiſſimo impuriſſ. Manichęi luto hærēt
diſcipuli pleriq. omnes. Sed miſſum faciētes inſanū illum Ma
nichæū, videndū quid ſanioris doctrinæ magiſtri veſtri Euan-

Vide locos Cōmunes an. 36. & anno 38.

gelici abaliis mutuati hæreſiarchis vobis pro Euangelio venditant.

Proteſtantes cũ Aerio ſentiunt de precibus ſiue ſacrificijs, quæ fiunt pro vita functis fratribus.

II. Similiter enim cũ Aërio negatis fratres Chriſtianos in Do. piè mortuos adiuuari poſſe viuorum aut precibus, aut eleemoſynis, aut tremendo deniq. Saluatoris noſtri ſacrificio: quæ tamen Catholica Dei Eccleſia verbo Dei erudita, ſcripturis verè Canonicis & Orthodoxè intellectis inſtituta, præclaris Apoſtolorum traditionibus ſtabilita, perpetuo Patrum Orthodoxorum conſenſu confirmata ſemper in hunc vſque diem conſtanter toto orbe terrarum vbique obtinet. vbi dudum Cap. xxx. copioſè iuxtà ac luculenter demonſtrauimus.

Sic & de ſtatis Eccleſiæ ieiunijs.

III. Stata Ieiunia Eccleſiæ Catholicæ vnà cum Aërio proteruiter reijcitis & conculcatis, quæ ab initio vſque magna ſemper atque perpetua religione coluit & obſeruauit reſpubl. tota Chriſtiana, vti cap. LVI. oſtenſum eſt.

Confeſsioniſtę Catholicos de ſanctorum cultu & inuocatione calũniantur quaſi Idololatrica cũ Iuliano Apoſtata, Porphyrio & Vigilantio.

IV. Quod Sanctos Dei homines, imò amicos, adeoq. filios nõ vt Deos adorantes, aut diuino cultu venerantes: ſed vt Dei donis ornatos religiosè, vt pro nobis Deum orẽt, inuocantes colimus, à vobis audimus impij, ſacrilegi, idololatræ: ſed ad iſtam blaſphemiam iam pridem cum pijs maioribus noſtris ab impijs veſtris auis Iuliano, Eunomio, Vigilantio, Porphyrio, aliiſque obiectam acriterque exprobratam, occalluimus. vt hîc non inuidioſè repetamus eadem ex calumnia olim & Mahumetiſmum fuiſſe exortum, cui inuehendo nunc (prò dolor) noui veſtri doctores præludunt eximiè. quippe cui doctrinæ capitibus plus minus viginti egregiè conſentiunt. quemadmodum Dialog. Dubitantij lib. 2. oſtendimus. Hanc autem Orthodoxam ſanctorum inuocationem non eſſe verbo Dei, aut PP. veterum doctrinæ diſſentaneam capite primo huius Apologetici eſt demonſtratum.

Statuas & Imagines quidam Cõfeſsioniſtarum confringunt & abolẽt.

V. Statuas Chriſti Domini atque ſanctorum omnium nobis inuidetis, eripitis, conciditis, manibus, ferro, flamma perditis. ſed quid ab Iconoclaſtarum furore alienum vos patrare iudicabit poſteritas? De his vide cap. 55. huius Apologetici.

Confeſsioniſtę Cælibatum & caſtitatis vota cum Iouiniano rident & abolent.

VI. Iam cuiúſnam illud obſecro eſt Euangelici Spiritus quod prætextu libertatis Euangelicæ cum Iouiniano, alijſque virginitatis angelicæ hoſtibus libertatem euertitis Euangelicam?

cam? an non omnibus per Chriſtum liberum eſt hoc, vel illo vitæ genere, ſiue in matrimonio viuere, ſiue in Cælibatu? an non omnibus liberum eſt hoc, vel illo cibo vti; carnibus aut vti, aut non vti; vino vti, aut abſtinere?

Hic quia cum Iouiniano Virginitati, etiam voto ex Apoſtolorum exemplis confirmatæ, matrimoniũ præfertis, quis tam fuerit impudenti ore, vt vos negare auſit priſcam hæreſiarcharum, imò dæmoniorum prætextu noui Euangelij renouare doctrinam?

An proteſtantes renouẽt dæmoniorũ doctrinã olim per Iouinianũ impiè exortam?

Cæterùm vt breuis ſim, cùm Sacramenta Chriſti Domini verè fingatis cũ Marcoſijs, & Archonticis, & Maſſalianis inefficacia, ideoq. vobis inutilia, an non Chriſtus vobis gratis & fruſtra mortuus eſt? Quum enim profiteamini manere peccatum originale, non tolli baptiſmo, ſed tegi; non aboleri, ſed celari, non ablui, ſed manens tantùm non imputari, an non pro Chriſti Euãgelio impiam Antichriſti tenetis, colitis, propugnatis doctrinam?

VII. Confeſſioniſtæ cum Archõticis Sacramenta Chriſti planè docẽt inefficacia, & peccata re ipſa nõ tollere, neq. abolere. Vide Epipha. hæreſi 34. & 40. & Damaſcenum de hær.

Paucula hæc quaſi emblemata libuit veſtro ex ſcripto D. Auguſto Ferdinando Franfordiæ anno 62. pridem oblato decerpere, vt totus tandem perſpiciat orbis illud non pro defenſione ſyncèræ & Orthodoxę (vti titulus profitetur) Religionis fuiſſe compoſitum, quod ad poſteritatem de ſummorum Ordinum Ro. Imperij erga Religionem Chriſtianam ſtudio extet: ſed verè eſſe pro innouãda, propaganda & defendenda priſcorum hæreſiarcharũ Manichęi, Aërij, Iouiniani, Iuliani, Porphyrij, aliorũq. impiorum hominũ; imò vti Paulus de vobis prophetauit, dæmoniorũ doctrina impia atq. ſacrilega editũ: quę iam olim nõ ſolùm perpetuo PP. Orthodoxorũ cõſenſu ſit iugulata: ſed ſæpius Oecumenicis etiã Conciliis damnata, adeoq. manifeſtis verbi Dei ſentẽtiis anathemathizata. Iſtę ſunt namq. doctrinæ illę vanę atq. peregrinę, à quibus ſuos contribules Hebræos, omneſq. ad vnum Chriſtianos hortatur cauendum, doctrinis, inquiẽs, variis & peregrinis nolite abduci. Quæ ipſiſſima variæ, impiæ, veræq. Antichriſtianæ doctrinę capita quia veſtri Theologi atq. Cõſiliarij politici defenſores Confeſſionis Auguſtanę à ſummis quibuſdam Imperij Ordinibus (vti glorioſè in titulo profitetur) delecti

Falſus noui ſcripti Cõfeſſioniſtarũ A. Ferdinando exhibiti Frãcfordiæ Titulus.

Noui Confeſſionis Auguſtanæ Apologetici & Patroni bona fides dogmata malo

Antichriſti & Dæmoniorum Doctrinis permiſcent vnde viri boni haberi nequeunt.

delecti cum aliquot ſanis doctrinæ verè Euágelicæ capitibus, (quæ mellis loco ne quis fraudem ſentiat, illinunt) maleficorum more permiſcent boni viri eſſe non poſſunt. rectè enim apud D. Ignatium veteri ex Comœdia verſiculus ait:

Μηδεὶς ἀγαθὸς λεγέσθω κακῷ τὸ ἀγαθὸν κεραννύς.

Bonus vir dicendus non eſt, qui bono malum permiſcet.

Vide D. Ignatij epiſt.

Quod ſi in illos hæreſiarchas ſuæ ætatis dixit veriſſimè D. Ignatius, qui vnum aut alterum tantùm admiſcebant fidei Chriſtianę dogma peſtilens, ecquid de veſtris iſtis Theologis Illuſtriſſ. principes & DD. Clementiſſ. cenſere debetis? quive vobis fucum faciant venenatis, dánatis, impiis dogmatibus, quæ à priſcis hæreſiarchis mutuati emédicarunt, nouo nunc Euangelij ſtibio ea pingentes, palliantes, & interpolantes verum Dei Verbum, doctrinamque pure Apoſtolicam ac verè Euangelicam perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſu nobis, veſtriſq. maioribus toti orbi concorditer iam pridem traditam nihil dubitant contaminare, adulterare, abolere? Mirum enim in modum blandis ac verè Syrenicis verborum præſtigiis omni lenocinio Rhetorico, imò Sophiſtico expolitis faſcinatos huc illuc, quo tandem cumque ipſis libet, vos abripiunt, æternā veſtram ſalutē ludibrio habentes. Iſta enim noua Theologia Veteribus PP. verè incognita, vereq. omnibus, niſi Dei hoſtibus, Eccleſiæq. perduellibus inaudita, quæ vera falſis, vti demonſtrauimus confundit (quod veriſſimè in Academicis Cicero de ſuę ætatis philoſophis nouis dixit) ſpoliat vos iudicio, priuat approbatione, omnibus orbat ſenſibus.

An eos iudicio hac in cauſa præſtare dicas, quos in locum lucis verè Euágelicæ, doctrinęq; ab Apoſtolis certò piis vbiq. traditæ denſiſſimas ac teterrimas hæreſiarcharum tenebras inuexiſſe planè vides? An non omnibus orbati videntur ſenſibus, qui ſuas haſce tenebras pluſquam Cymmerias, imò verè Ægyptiacas, quia à Domino ad illorum inſtar pœnæ cauſa noxiè inflictas pro vero Euangelij lumine, cui ex Diametro repugnát, totiq. Orthodoxorú Patrum cóſenſui aduerſantur, audeāt cęco orbi obtrudere? Quod tolerabile videri queat, ſi in vno, aut altero fidei capite iſtud nefandiſſimú facinus molirentur. ſed cú id ſit exéplis doctrinæ certò Antichriſtianæ ſeptenis

tenis demonſtratum, vbi pro Euangelica Do. Chriſti doctrina ipſiſſima Antichriſti (quia hæreſiarcharum Manichæi, Iouiniani, Aërij & aliorum interpolant Euágelij pallio dogmata) ecquid frontis putabimus iis eſſe reliquum, qui Auguſtanę Confeſſionis propugnatores tam impudenter ſuam audent vlterius iactare doctrinam eſſe Euangelicam? Proinde cùm tota illa nobilis Auguſtanæ Proteſtantium Confeſſio humanæ doctrinæ fermento ſit deformata, & deprauata, ni verius dæmoniorum quis dixerit vti demonſtrauimus, quiſnam obſecro alius exſpectari prudentibus viris Confeſſionis Auguſtanæ euentus, quàm à Dei filio Chriſto Ieſu eſt prophetatus? Omnis plantatio, inquit, quam non plantauit pater meus cæleſtis, eradicabitur. Quod quia veteres hiſtoriæ Eccleſiaſticæ nobis teſtantur priſcis illis hæreſiarchis ad vnum omnibus incunctanter accidiſſe, quorum nunc noua noui Euangelij voce ab orco reuocantur venenata dogmata, ecquid obſecro aliud ſperandum, qui illorum ingreſſi veſtigijs, noua ipſorum humanæ ſapientiæ ſuperſeminant Euangelio per Apoſtolos ſemel orbi concorditer tradito ſemina virulenta, peſtilentiaque ſui magiſtri Sathanæ mendacia, quibus nunc totum iſtum orbis angulum excæcare, imò faſcinare ſunt ingreſſi? Verùm vt iſtorum τῶν γοητῶν prçſtigiatorum, ſiue vti Paulus vocat, nouæ doctrinæ, imò Pſeudoeuangelij magiſtrorum faſcino ſalutaris adhibeatur aliquando medicina, ad alterum huius Tomi caput veniendum, vt ipſi DD. Illuſtriſſimi quauis luce clarius videatis vos à vero Chriſti Ieſu Euangelio miſerè abductos, atque impio iſtorum improborum hominum ſtudio mẽdacijs manifeſtiſſimis, ſicophantijs prodigioſiſſimis, calumniis deniq. impudentiſſimis dolo malo, imò nefario deceptos aberrare.

Matth. 15. Confeſſionẽ Auguſtanã idem certò manet interitus, quem Chriſtus Do. omnibus prophetauit hæreſiarchis, quorũ doctrinas illa interpolat & Euãgelij ſtibio renouat.

Cap. 5. Quàm improbis planẽque illiberalibus artibus à Chriſti Euangelio ingenui Ro. Imperij ordines ſunt ſeducti à ſuis verſipellib. concionatoribus.

Vt vos igitur à Germana Catholicæ Dei Eccleſiæ doctrina ſuas ad nouas, varias, peregrinas, impiasq. opiniones abducerent, ſiue ſeductos ſuis imperiis homines iſti ſanè imperioſiſſimi ſeruiẽtes ſubiugarẽt, duriſſimoq. ſeruitutis pluſquã Babylonicę vobis, eheu dolor, prô pudor, vobis, inquã, natura liberrimis impoſito iugo in vera ſeruitute ſua Ægyptia detinerẽt, im-

Captiuitatem pluſquàm Babylonicam ſuis auditoribus inferunt noui iſti concionatores à Chriſtiana libertate Dei populum auocantes.

improbè fingunt, mentiuntur, calumniantur Catholicos auitam, priſcam, adeoque Apoſtolicam obtinentes doctrinam aliud docere, quàm vos ſentitis, atque iuxta Verbum Dei, perpetuúque Vet. Patrum Orthodoxorum conſenſum nobis concorditer in plurimis fidei dogmatibus etiámnum creditis, & tenetis: aut germanam illam Orthodoxæ Religionis Chriſtianæ veritatē corrupiſſe, depravaſſe, adulteraſſe. Quod vt facerent callidius ſimul & verſutius, 24 capita ſtatuunt, in quibus, aiunt præclari iſti & generoſi delecti Dominos ſuos Ro. Imperij Ordines Confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores à Catholicis (quos illi petulanter Papiſtas conuiciantur) ob doctrinæ errores diſſentire, ideoq. ab eis receſſiſſe, ſacrilegumque iſtud, imò paricidale, aut verius exitiale ſchiſma feciſſe.

Mala fide rem ſummi periculi ab Anonymis cóciónatoribus nomine Prin cipum Proteſtantium eſſe geſtam noua Confeſsionis Auguſtanæ Apologia Ferdinando A. oblata.

Quæ 24. capita ſiue Antitheſes Chriſtianæ doctrinæ ſi quis expenderit accuratius, Catalogosque abuſuum, ſiue potius ferragines inſulſiſſimas nugarum, ſycophantiarum, mendaciorum, prodigioſarumque calumniarũ excuſſerit penſiculatius, obſtupeſcet, ſat ſcio, rem iſtam tanti momenti, in qua æternæ ſalutis cardo verſatur, tam mala fide, imò tam perfidè ab iſtis delectis Confeſſioniſtarũ Patronis eſſe actam. Siquidem agnoſcet eos (vt nũc illas nugas Canoras de Aſino palmis ornato, de Campanæ pulſu ad *Aue Maria*, de Oratione Dominica per Roſarium annumerata, & ſimilia, inter Idola, ſi Chriſto placet, Papiſtica ab iſtis grauiſſimis Catonibus accenſita, aliaque futilia, friuola, ridicula, planeque puerilia, imò aniliа omittamus; aſyſtata denique turpia ſilentio prætereamus) fœdiſſimis mendacijs, improbis ſycophantijs, vaniſſimis calumnijs iſtud bellum ſacrũ, vereq. ſacrilegũ audacter aggreſſos, prorſusq. temerè exorſos. Quod vt Illuſtriſſ. VV.DD. ſemel liquidò ob oculos ponatur, breui tabella illuſtriores tantũ cõprehenſas dabimus apertiſſ. calũnias, meras ſycophãtias, vaniſſima mendacia, quæ in Catholicorũ fingũt hærere doctrina, quò iſtac doctrinæ Chriſtianæ a nobis quaſi adulteratę cauſſatione, vos à cõſenſu cũ vera Chriſti Ieſu Eccleſia abſterreant. Cùm enim plurimis in doctrinę capitibus hoc in codice recenſitis inter nos ſit vera conſenſio, fingunt illi pręclari Eccleſiarũ pacificatores eſſe inter nos doctrinarũ

Anti-

Antitheſin,pugnasque irreconciliabiles.quod paulò inferius declarabitur diffuſius ſimul & aptius.Sed nunc mendaciorũ & calumniarum prodeat Catalogus, quibus hoc veſtrũ ſcriptum nomine Ordinum Ro. Imperij Auguſto Ferdinando exhibitum contaminare, veſtraſq́. Illuſtriſſ. DD. infamare delecti veſtri Anonymi Confeſſionis Auguſtanæ defenſores non dubitarunt.

NOBILIORVM ALIQVOT CALVMNIARVM SIVE MENDACIORVM IN CATHOlicam Chriſti Eccleſiam magis illuſtrium Catalogus ex noua Confeſſionis Auguſtanæ apologia collectus,omiſſis ijs quæ ex obliquo Catholicam reſpiciunt doctrinam.

1 *Catholicos nõ tantum denſiſſimis & impijs tenebris inuoluiſſe religionem: ſed prorſus nouum doctrinæ genus inuexiſſe, plenum horribilium errorum, impietatis & Idololatriæ.* Ex operis Anonymi præfatione fol. 95.

2 *Biblia eſſe incerta & ambigua prorſus, materiam litis, regulã Lesbiam, Sphingis Ænigma & Eccleſiæ non neceſſaria.*

3 *Laicos à lectione Bibliorum lingua vernacula arceri.*

4 *Quòd exemplo Turcarum & Iudæorum relicta prophetarum & Apoſtolorum doctrina in locum Bibliorum humanas in Eccleſiam innexerint traditiones.*

5 *Traditiones humanas eſſe non minore reuerentia ſuſcipiendas, quàm quæ per Spiritum S. in ſcripturis ſunt tradita.*

6 *Apud Catholicos honorari Sanctos diuinis honoribus, & coli vt Deos.* Antith. 1.

7 *Venerandas Imagines à Catholicis pro Idolis coli.* Antith. 2.

8 *Hominem ſolis Liberi arbitrij viribus poſſe legem implere.* Antith. 7.

9 *Catholicos docere ſemper dubitandum eſſe an Deus nos inuocantes exaudire velit.* Antith. 9.

10 *Quòd doctrinam Legis & Euangelij confundamus, & ex Chriſto Moſen faciamus, & ex Moſe Chriſtum.* Antith. 10.

11 *Catholicos, Turcas, Iudæos idem ac reipſa dicere: videlicet hominẽ mereri vitam æternam externa honeſtate, virtute ac vitæ innocentia, & per hanc externam & ciuilem Iuſtitiam homines Deo placere, quorum mores ſunt honeſti, & vita integra.* Antith. 14.

Antith. 15. 12 *Diuum Auguſtinum tantùm duo docere Sacramenta : quibus Catholici alia v. addiderint.*

13 *D. Ambroſ. libris de Sacram. tantùm duo tradere Sacramenta.*

Antith. 17. 14 *Quòd Baptiſmo præferamus Confirmationem.*

Antith. 18. 15 *Patres negare Confeſſionem peccatorum eſſe neceſſariam Pœnitentibus aut Lapſis.*

16 *Catholicos docere Contritionem mereri remiſſionem peccatorum.*

Antith. 19. 17 *Remitti culpam criminum noſtris ieiuniis, peregrinationibus, & ſimilibus operibus.*

Antith. 20. 18 *Fuiſſe in Concilio Conſtantien. prohibitam vtriuſque ſpeciei communionem laicis dandam.*

19 *Catholicos docendi Euangelij, Sacramentaque adminiſtrandi miniſterium contemnere.*

Antith. 21. 20 *Sacerdotes non ad docendum, ſed ad Miſſas celebrandas præfici.*

21 *Catholicos ſanctiſſimum vitæ genus Coniugium impijs legibus ſurſum deorſum iactaſſe:*

Antith. 22. 22 *Illudque vt impurum eſſe à nobis traductum, & Chriſtianæ pietati inimicum.*

23 *Quòd ſanctum Coniugium doceamus abiurandum.*

24 *Catholicos docere Matrimonium eſſe rem prorſus carnalem, prophanam, ac Deo minimum placentem.*

25 *In locum Matrimonij Catholicos ſubſtituiſſe impios Monachorum & monialium ordines, Mœchos & concubinarios. &c.*

26 *Cautum eſſe Cano. Concilij v 1. generalis ne foueretur Cælibatus.*

27 *Quòd doceamus Coniugatos eſſe in carne, ſiue carnaliter viuere, qui Deo placere non poſſunt.*

Antith. 24. 28. 29. 30. *Dies feſtos, & eos infinitos, eſſe à Catholicis ſub pœna excommunicationis mandatos, apud quos Magicæ olei, aquæ, ſalis, &c. vigent incantationes.*

Hæc & iſtiuſmodi alia tam ſunt piis auribus apud Catholicos abominanda, vt ex Acheruſia palude fœdiores, neque tetriores exhalent vapores; nec Anagyris commota ita eſſe poſſet moleſta ſano capiti.

Execrandis enim hiſce aut dogmatibus, aut criminibus, anathema dicit Catholica Dei Eccleſia.

Iſtiuſmodi artibus prorſus improbis, illiberalibus, planéque vaniſſimis

vaniſſimis mendaciis, frigidiſſimisque calumniis viri Principes Illuſtriſſimi & DD. Clementiſſimi vobis per iſtos nouos nouæ, imò putrida ex hæreſiarcharum ſentina renouatæ impietatis magiſtros illuſit hactenus Sathanas; qui ipſos ſuis laqueis, vti D. Paulus ait, aſtrictos, atque ob vitiorum, quibus fuêre dediti compedibus captiuos in omnem protraxit impietatis tam nouæ quàm vetuſtæ abominationem. Suo enim ſuperbiæ ſpiritu afflatos, ita ſpiritu illo vertiginis, de quo eſt apud Eſaiam, imbuit; adeoq. repleuit, vt nihil penſi habuiſſe omnibus verè piis videantur quid ſentirent, quid docerent, quid tenerent, licet ſibimetipſis, ſuisq. manipularibus diſſonans ac pugnâs, modò Catholicis viris germanis Apoſtolicæ ac Euangelicæ doctrinę filiis ſentirent aduerſaria, dicerēt pugnantia, docerent contraria.

Quis enim (vt exempli cauſa paucos commemorem) ſatis obſtupeat tantam in Luthero huius paricidalis ſchiſmatis chorago doctrinæ inconſtantiam? quàm qui plenius de Indulgentiis, de operibus bonis, de Purgatorio, de Euchariſtia cognoſcere deſiderat, Dialogos noſtros Dubitantij nomine editos conſulat.

Lutheri inconſtantia in doctrina Euāgelij ſui noui.

Quid nunc Philipp. Melanchthonem referam, qui nouo iſtius noui Euangelij dogmate captus, eiusque pedica exitialiter ſtrictus ita vertiginoſo notabatur ſpiritu, vt & ſcholas damnare, deſerere, claudere; opificiū manuale diſcere, adeoque Piſtoriam facere non dubitarit; quò bonas artes omnes, ingenuasque ſemel diſciplinas magno Sathanæ gaudeo perderet, euerteret, aboleret.

Philip. Melāchthonis ſpiritus vertiginoſus. Vide Ioachimū Camerarium in eius vita.

Sed hæc delirum magis arguant, quàm impium. Verùm cuiúſnam religioſæ mentis cenſendum, quòd ſuos locos cōmunes vbi tam fœda toties conſpurcaſſet doctrinæ ſuæ pugnantia, illud de S. Euchariſtiæ doctrinæ caput tam variè corruperit, vt Caluiniſtæ nihil dubitent vel editis in publicū libris ſcribere, ipſa ad ſua tandē defeciſſe, adeoq. Lutherum quoq. ipſum in eadem perduxiſſe caſtra? An igitur rectè Melanchthon vulgo dicatur Cothurnus Germanicus, viderint eius diſcipuli.

Vide Colloquiū Molbrunneń.

Ita Heidelberg. Theologi cōtra Tubingeń.

Melanchthon Cothurnus Germanicus.

Sed ne longiores, quàm par ſit, hac in re omnibus notiſſima

Bucerus alter Vertumnus.

Bucerus abiecto Cucullo fit Lutheranus. Deinde Suinglianus. Iterum Lutheranus. poſtea Caluiniſta: poſtremò, ſemiIudæus vel apoſtata.

ſimus, quidnam monſtroſius Buceri inconſtantia, qui à vero digreſſus inſignem iſtius vertiginoſi ſpiritus ludum, bellúq. ſpectaculum orbi exhibuit. Initio enim cuulla poſt abiectâ Euágelicę ſuæ militiæ teſſerá Chriſtianæ doctrinæ pietate, ad Franciſcum Siccingén. Imperij hoſtem vbi defeciſſet Lutheranus, poſteà Zuinglianus, deinde iterum Lutheranus, mox Caluinianus, poſtremò ſemiIudæus, vel vt alij, apoſtata; tam varium ſeſe præbuit vt Chamæleontis potius, quàm hominis ſpeciem referre, pijs doctiſq. ſit viſus.

Academiæ Lutheranæ Lutherum & Brentiũ damnant, & ad Caluini caſtra deficiũt Heidelbergeñ. Marpurgeñ. Vide Petrũ Dathenũ cõtra Francfordieñ. Caluiniſtæ victoriam canunt de Luthero victo.

Huius generis Protheos quid fuerit opus accenſuiſſe plures, qui abnegato Luthero & Brentio, quorum in primis Euangelicorum Catechiſmos & libros, vti teſtis eſt edictum Heidelbergeñ. Academiæ ſcholis templiſque, ceu impios, Euangelióque veſtro contrarios exploſêre, ad hoſtes Sacramentarios transfugêre, ad quos nõ modò tota Heidelberg. ſchola: ſed & Marpurgeñ. & Tubingeñ. & aliæ inclinare, fugamque adornare ſperãtur. adeò vt iam non pudeat Suinglianos veritatis ſuæ Caluiniſticæ iactare de Papa Saxonico Luthero, eiuſque ruina victorias? ſed quid iſtos, inquam, fuerit opus plures accenſuiſſe, cùm iſti ipſi præclari veſtræ Confeſſionis Auguſtanę ex profeſſo, vti verbis quidem aiunt, Propugnatores atque delecti defenſores tam illuſtria vertiginoſi huius ſpiritus hoc vno in ſcripto ediderint ſpecimina, vt nemo ſapientum illuſtriora deſideret.

Qua verò id fecerint ſui Euágelij noui tum nota, tum iniuria, nihil in præſentiarum dicere attinet fuſius. Illud inſtituto huic oportunum, ideóque nobis perſequendum copioſius, quod ſtrenui iſti veſtri defenſores, vti ſeſe appellant, Theologi, & Cõſiliarij politici à Confeſſionis Auguſtanæ ordinibus delecti dubium eſt an ſeipſi fœdiore contumelia, an vos grauiore affecerint, edito hoc ſcripto, iniuria.

CAP. VI. Tranſitio ad demonſtrandam iſtorum nouorum Confeſſionis Auguſtanæ patronorũ pugnam cum vera Confeſſione Auguſtana.

CVM enim vbique præ ſe ferant ſeſe partes DD. ſuorũ Principum & Imperij ordinum agere, qui oblatam Auguſtę, inquiunt, Confeſſionem fidei amplectuntur, quàm ſuo pugnantia faciãt inſtituto, æquis vos per Chriſtũ obſecro, veſtrãque ſalutem æternam obteſtor, animis accipite, omnibuſque animi neruis intentis prudenter animaduertite.

Quòd

Quòd ſi iſtos igitur nouos Confeſſionis Auguſtanæ defenſores ex Diametro illi primæ ac veræ defendere pugnantia, aut contraria monſtrauerimus, an non procul dubio ſe ipſos iugulaſſe fuerint conuicti? Sed veſtra magis ſalus æterna Illuſtriſſ. principes, & DD. clementiſſ. veſtra, inquam, ſalus æterna nobis magis cordi eſt atque curæ, quàm illorum temeritate, imò dolo malo in præceps diſcrimen adductam dolemus atque deploramus. Profeſſi eſtis oblata illa Carolo V. A. Confeſſione Auguſtana vos verum Dei verbum tenere atque confiteri.

Si Confeſſio Auguſtana fuit Dei verbũ, vti habet Proteſtantium præfatio ad Carolũ V. A. tam Proteſtantes nõ habent Dei, ſed diaboli verbũ, quia illi primæ ideoq. veræ Cõfeſſioni Auguſtanæ docent ac defendunt contraria.

Iam verbum Dei, ſiue fides Dei, vti & Deus vnus, niſi vna eſſe poteſt. Quòd ſi tunc verbũ Dei eſtis profeſſi, certè nunc nefaria iſtorum fraude decepti, doloq. malo ludificati, cùm illi contraria & ex diametro pugnantia profiteamini, adeóq. pro Dei verbo propugnare adnitamini, non Dei verbũ, quod ſui ſemper ſimile, idemq. eſt, ſed antichriſti, imò (liceat quæſo verum dicere) diaboli verbum profitemini.

Quò igitur execrabiles iſtorum nouorũ Auguſtanæ Confeſſionis defenſorum fraudes, & ſcelerati, pernicioſi, vereque exitiales doli mali vobis detegantur planius, ipſi vos veſtram per ſalutem obſecro atque obteſtor, conferre ne grauemini hoc veſtrum ſcriptum Francfordiæ Ferdinando A. anno *62.* exhibitum illa cum Auguſtæ anno 30. oblata Carolo V. A. veſtra Confeſſione.

Non hîc leuiculas aliquot ſententiarum logomachias, quas non paucas licebit attento lectori perſpicere, perſequẽdas nobis duximus; tametſi fœditate non caret deteſtabili in fidei doctrina tam eſſe varium, dubium, atque inconſtantẽ: neque noua ipſorum tractabimus dogmata Confeſſioni Auguſtanæ ignota, aut aliena; qualia ſunt de vbiquitate, de omnipræſentia, de perſonali duarum naturarum vnione, & ſimilibus Paradoxis, de corporis Chriſti in Spiritum, imò in Deum mutatione: Sed primaria aliquot Euangelicæ doctrinæ perſtringemus capita, vnde noſtra procul dubio pendet ſalus æterna.

Vide Bezam. fol. 401.

Sacroſancta Chriſti Domini Sacramẽta quibus Deus opt. 1
religioſos ſuæ fidei cultores & peccatis expiare, & animi lan-

Pugna nouorũ Cõfeſſioniſtarũ

contra Confeſſ. vetè Auguſtanâ de numero Sacramentorum.

guores, morboſq. ſanare, nos deniq. totos iuxta vocis etymon ſanctificare dignatur, ad præcipua Religionis Chriſtianæ capita pertinere quis tam fuerit oblitus nominis Chriſtiani, qui audeat inficiari? Hæc verò tria eſſe diſertis admodũ verbis, quia olim fuiſtis profeſſi, tanquã verbũ Dei; quemadmodum Tom. 2. cap. 32. eſt demonſtratum, atq. clariſſimis non ſolùm Lutheri, Melãchthonis, Brentij, aliorumq. veterum Confeſſioniſtarum teſtimonijs: ſed aperta etiam Cõfeſſionis Auguſtæ Carolo V. oblatæ, atq. Apologiæ eodẽ anno 30. impreſſæ oratione illic à nobis ita eſt luculenter confirmatum, vt vel cæco, quod dici ſolet, fiat perſpicuum.

Atqui nunc hoc veſtro ſcripto Ferdinando Cæſari oblato non tam veſtri obliti, quàm iſtorum impoſtorum fraude ludificati; imò pſeudoprophetarum, ſiue vti Paulus appellat γοητῶν præſtigiatorum faſcino excæcati duo tantum profitemini, pluribusq. vet. Orthodoxorum PP. teſtimoniis, ſed illorum perfidia deprauatis, aut dolo malo detortis, demõſtrare annitimini.

2 Pugna de S. Euchariſtiæ doctrina cõtra veram Auguſtanã Cõfeſſionem.

Porrò in Sanctiſſimæ Euchariſtiæ myſterio contaminãdo, imò prophanando, aliiſque fidei dogmatibus deprauandis quãnam iſti veſtri defenſores verſipelles ſint vſi calliditate, verſutaque aſtutia & fraude prorſus Sathanica, paucis quæſo „ benigni accipite. Præclara illa veſtra Confeſſionis Augu„ ſtanæ Apologia anno 30. in lucem edita perſpicuè ex vete„ rum PP. teſtimoniis docet piè ac rectè S. Euchariſtiã offerri „ in gratiarum actionem.

Sic quidem tunc illi genuini germanę Confeſſionis Auguſtanæ propugnatores veſtram explicarunt & propugnarunt fidem de S. Euchariſtia. At nunc iſti noui eiuſdem Confeſſionis Auguſtanæ veſtri defenſores pro Idolo, vti in ſuo futili illo ridiculo, imò blaſphemo appellant Catalogo. Hunc Dei cultũ habẽt, adeóq. damnant atq. anathemate iugulãt. Simi-

3 Pugna de oratione pro mortuis.

liter orationes pro mortuis Vetus illa Confeſſ. Auguſtanæ Apologia nõ damnat. At iſti noui veſtrę Auguſtanæ Confeſſ. Apologetici illas inter ſuperſtitioſas, & Idola referunt papiſtica. Ita Purgatorium iſti figmẽtum volunt eſſe papiſticũ: cùm ipſorum

ipſorum pater Lutherus in finē vſq. vitæ pro mortuis orandum docuerit, vt ipſorum miſereatur Deus: Cui & Confeſſionis Apologia anno 31. edita ſuffragatur. Sed ne quid amplius dubitare poſſitis Illuſtriſſ. Principes & DD. Clementiſſ. vos veſtræ Confeſſioni verè Auguſtanæ, ipſiusque Apologiæ hoc in ſcripto tenere pugnantia, profiteri adeóq. tueri ex diametro contraria locus vnus perſpicuè doceat & euincat, qui eſt de diuina myſtici panis tranſſubſtantiatione. 4

> 4 Pugna de Purgatorio, quod Lutherus ſemper docuit, adeoq́ue defendit, ac pro fidei articulo in ſua Confeſſione vltima edidit: cui & Apolog. a ſuffragatur. Vide P. Dathenū contra Francford.

Vos iam pridem anno 30. tanquam purum Dei verbum profeſſi eſtis (ſic enim habet veſtra Confeſſio Carolo V. anno 30. exhibita) vos credere in Euchariſtia eſſe ſub ſpeciebus panis & vini verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti. quemadmodum præter oculatos teſtes nobis ſuffragatur Illuſtriſſ. D. Antonius de Iſenberch Comes Budingeñ. veſterq́. Heshuſius, Valentinus Erythræus, Caſpar Swenckfeldius, aliiq́. non obſcuri apud vos nominis. Quinetiam ipſamet Confeſſionis Apologia eodem anno in lucem data illuſtria veterum Orthodoxorum PP. allegauit teſtimonia, quæ & Heshuſius deplorat poſterioribus editionibus in fauorem Sacramentariorum ſublata. ſicuti & mutatam quiritatur Confeſſionem Auguſtanam. quibus doctrina illa verè Euangelica perpetuo Patrum Orthodoxorum conſenſu (vti videre eſt Tomo ſecundo cap. decimotertio) confirmata de panis in corpus Domini tranſmutatione ſolidè ſtatuebatur verè Confeſſioni veſtræ Auguſtanæ conformiter atque conſentaneè. quod & Lutherus ipſe libro de Miſſa Angulari diſertè docet. Hanc de cæleſti panis myſtici tranſſubſtantiatione doctrinam verè Euangelicam, vbi Sathan vni, aut alteri Confeſſionis Auguſtanæ propugnatori extorſiſſet, non contentus viam ſibi ad Antichriſtianam Sacramentariorum doctrinam muniiſſe, ad atrociora pergebat vulnera glorioſæ veſtræ Confeſſioni Auguſtanæ infligenda: quibus ita eam deprauauit, aliaque planè in faciem paulatim immutando deformauit, vt nunc tam Sacramentariis, quàm Confeſſionis Auguſtanæ profeſſoribus, quod ad verba attinet, ſit communis. quemadmodum Colloquio Wor-

> 5 Pugna de panis S. Euchariſtiæ in S. Do. corpus tranſſubſtantiatione.

> DD. Heshuſius lamentabiliter deplorat ſuæ Amaſiæ Cōfeſſ. Auguſtanæ deprauationem & Apologię mutilationem: quæ facta ſint in gratiam Sacramentariorum. Vide Confeſſ. eius de Cœna.

> Confeſſ. Auguſtana cū tēpore mutata & deprauata nunc aptiſſimus eſt Cothurnus, quo & Proteſtātes Lutherani & Sacramentarij vtuntur, eiusq́. verbis hi illos oppugnare audent.

VVormatieñ. anno 57. non modò res comprobauit: ſed Caluiniſtæ in dies magis, ac magis impudenter iactant, illa pro ſe contra Lutheranos facere illius verba allegantes, eisque illos oppugnantes. vti Iohan. à Laſco, Petrus Dathenus, Hieronymus Zanchus, et ſi qui alij.

Iohan. à Laſco Petrus Dathen. Hieron. Zāchus.

Verùm his adeò fœdis, adeò ſacrilegis, adeò impiis deprauationibus non contenti veſtri iſti noui Confeſſionis Auguſtanæ defenſores apertiorem ad impias Caluini blaſphemias viam aperiunt, quibus vt magis ſimulata quadam verborum concordia congruere ſeſe orbi demonſtrent, ſimili planè vtūtur qua illi loquendi formula, vti dudum Tomo 2. cap. fuit oſtenſum.

Confeſſioniſtas ſiue Lutheranos in dies ad Sacramentarios deficere, atq. paulatim Eccleſias Proteſtantium Caluinizare. Vide Confeſſ. Mansfeldeñ.

Iſtum igitur in modum tam præclarum fidei Chriſtianæ dogma, quod olim vos Illuſtriſſ. Principes & DD. Clementiſſimi tanquam certiſſimum Dei verbum eſtis publicè corā Imperatore Carolo V. profeſſi: cuius doctrinæ cauſa & Svingliani anno 30. veſtræ Cōfeſſioni Auguſtanæ ſubſcribere recuſarunt, & Lutherus Svinglium in Colloquio Marpurgeñ. pro fratre agnoſcere noluit; ſed excōmunicatum adeò pronunciauit, nunc iſtorum præſtigiis miſerè faſcinati, tanquam Idolum reijcere, atque à Luthero Saxoniæ veſtræ Euangeliſta, tertioque Helia ad Gallici ſiue Picardici, Caluini Caſtra turpiſſimè cum Electore Palatino, aliiſque transfugium videmini propalam meditari. Qua igitur iſti noui Confeſſionis Auguſtanæ defenſores ab Imperij Ordinibus delecti ducantur pietate, aut agantur Religione, facilè omnibus eſt perſpicere, qui conſiderant attentius, quàm illiberalibus, homineque Germano planè indignis ad iſta Religionis diſſidia, eheu omnibus exitialia! fouenda & propagāda, imó augenda vtātur artibus. Vt enim nugatorum ardelionum, aut rabularum nomen non euitarint: ita & mendacis elogium, Calumniatorum culpam & falſariorum nomen, ſi res æquo candidorum iudicum dirimatur arbitrio, non effugiant; qui tam apertis in mendaciis, tam frigidis cauillationibus, nobilibuſque calumniis, tam luculentis denique Vet. PP. adulteriis ac deprauationibus manifeſtò teneantur conuicti.

Quónam elogio digni ſint Anonymi iſti Confeſſ. Auguſtanæ Apologetici & delecti defenſores.

Iam

Iam an præuaricationis conuincátur rei, ipſi viderint, qui ſocios ſuos eodem, quo nos Catholicos totius orbis Chriſtianos Idololatriæ crimine notare non dubitarunt: vt quòd S. Cruce frontem, corpuſque ſignamus; quòd baptizandos verbis, ac Dominicę Crucis ſignaculo exorcizamus; quòd nobiſcum communiter obtinent Lunenburgeñ. Braunſwyceñ. & Eccleſiæ pleræque Saxonicæ.

An præuaricationis, an periurij, an alterius capitalis flagitij rei conuincantur, viderit Syndicus VVittenbergeñ.

Similiter manifeſtis in calumniis, adeóque verborum in Patrum ſentētiis recitandis deprauatione deprehenſi toties, ecquid promereantur, nos Dei iudicio permittimus; ſicuti & quod more ſanguiſugarum ex ſeneſcentis Ro. Eccleſiæ moribus peſſimum exugunt ſanguinem. at puriorem, vnde ipſis vita reſtituatur cæci linquūt: imò ſceleratiſſimo alios fallēdi ſtudio prætermittunt. Rurſus ſi quid exulceratū, aut incommodius alicubi dictum, verbis exaggerant tragicis; vt in ipſos verè quadret, quod ſeruulus ille Comicus cōqueritur, Si quid ineſt mali, excerpunt: ſi quid ineſt boni, tacent.

Porrò quod ad periurium attinet, nihil noſtra refert. Ipſi viderint quid Academiæ VVittenbergeñ. profeſſoribus, atq. rectoribus reſpondeant, apud quos in verba Confeſſionis Auguſtanæ anno 30. oblatæ & apologiæ mox conſequutæ plerique iurauerunt. Hanc quia tam magnis capitibus mutilant, adeóq. doctrina ex diametro contraria funditus euertunt, videant quid ſuis Symmiſtis idoneæ reddant ſatisfactionis.

Verùm iſtis ſuæ ipſorúmet conſcientiæ tam flagitioſæ, tam ſacrilegę, tam impuratæ, ac verè prophanatæ, ne dicā impiatę relictis, nos ad III. huius Tomi tractatum de ſolida Eccleſiarum omnibus piis optatiſſ. pace, atq. æterna Germaniæ noſtrę in Chriſti Euangelio concordia tranſeamus.

CAP. VII. De indubia diſſidiorū in dogmatibus conciliandorum ratione & certiſſima Eccleſiarum Germaniæ cum Catholicis concordia.

OMNE quod de doctrinæ Euangelicæ veritate inter nos diſſidium aut eſt, aut eſſe videtur, veſtri delecti Confeſſionis Auguſtanæ patroni, Illuſtriſſ. Principes & DD. Clementiſſ. 24. capitibus comprehenſum totidē explicarunt Antitheſibus. quas ſi æquo nunc repetere vobis libet iudicio, videbitis ipſi perſpicuè pleraſque non ipſa re, ſed mera logomachia, & inani, vereque Sophiſtica verborum contentione, illiberalique vanitate nixas non eſſe re vera controuerſas: ſed nobis

Dogmatum per nouos Confeſſionis Auguſtanæ patronos ſuas per Antitheſes explicatorum tres ſunt claſſes.

Prima claſſis habet dogmata Catholicis per calumniam, vel Sophiſticam affictã.
II. habet dogmata partim cõciliata partim controuerſa.
III. habet dogmata ex Diametro cõtrouerſa, admodum paucula 6. aut 8.

per calumniam, vel abominandam potius malitiam affictas: cũ nos haud minus, quàm illi, eaſdẽ dãnemus, abominemur, execremur. In quibus autem verè diſſenſio videtur, eas ipſas nunc eſſe aut partim cõciliatas, aut totas ex diametro pugnãtes; ſed quæ nullo cõciliari queát negotio: pręſertim ſi verbis veſtris hoc ipſo libro Frãcfordiæ Ferdinãdo A. & Maximiliano pridẽ oblato fol. 400. expreſſis ſtare nõ recuſabitis. Quod ſi facitis, vti equidẽ perſuaſiſſimũ habeo, (neq. aliud Germanica fides, ingenuitas, conſtantia, pietas vel ſuſpicari cuiquam probo ſinit) nõ deerit, Chriſto propitio & aſpirante, ſolida ratio ad certã Eccleſiarũ de pauculis fidei dogmatibus VI. aut VIII. diſſidentiũ pacẽ conciliandã, æternáq. in vero Chriſti Ieſu Euãgelio concordiã ſarciendã atq. inſtaurandam. quod Deus opt. max. nobis largiatur tandẽ propitius atq. benignus.

Quænam dogmata ad primã ſint releganda claſſem.

Quod ergo ad Antitheſes primi generis attinet, in quibus ſola eſt, vti diximus, logomachia, aut vanitas ſophiſtica, inaniſq. verborum rixa, nihil in eis eſt iuſtæ cauſæ, cur eas Eccleſiarum pacẽ perturbare patiamini diutius. Hanc in claſſem

Antitheſis 22. fol. 170.

referendæ ſunt Antitheſes 22. de Cõiugio: quaſi doceamus eſſe prophanum, & impurum vitæ genus, quodq. Chriſtianæ pietati ſit inimicum, ideóq. doceamus abiurandum.

Antitheſis 18. folio 154.

Et 18. de Pœnitentia: quaſi doceamus Contritionẽ mereri remiſſionẽ culpæ. Rurſus, remitti culpã ieiunijs, & ſacrificio

Antitheſis 12. fol. 138.

Miſſę. Itẽ 12. nos ſatisfactioni Chriſti impiè detrahere docẽtes Chriſti paſſionẽ eſſe factã propter opera noſtra, vt hæc ab illa

Antitheſis 14. fol. 43.

virtutem ſatisfaciendi accipiant. Et 14. quòd doceamus hominem mereri vitam æternam externa honeſtate, virtute & vitæ innocentia: quemadmodum Turcæ, & Iudæi docent.

Antitheſis 10. fol. 134.
Antitheſis 23. fol. 172.
Antith. 4. folio 110.

Item 10. Quòd ex Chriſto Moyſen facimus, ſeu ex Euãgelio legẽ. Et 23. Quòd oleo magico & creaturæ tribuimus remiſſionem peccatorũ. Item 4. bona opera noſtra ſatisfacere pro peccatis noſtris, & eſſe meritum omnis gratiæ.

Antith. 7. fol. 129.

Similiter 7. quaſi doceamus hominẽ liberi arbitrij viribus poſſe cõuerti ad Deum, & promereri diuinam gratiam.

Antitheſis 8. fol. 127.

Talis eſt calumnia quòd Antitheſi 8. affirmant nos docere iuſtificationẽ impij (de qua agitur, ſcilicet primã) conſiſtere in bonis operibus: cùm gratis, id eſt, ſola Chriſti gratia nos

docea-

doceamus hominem iuſtificari,nullo humano prçcedéte aut etiam ſubſequente, ſed tantũ donato per Chriſtum merito.

Sic & 9.quaſi deleamus conſolationem,quæ eſt ex morte Domini noſtri Ieſu Chriſti,an Deus nos exaudire velit inuocantes propter Chriſtum. Antitheſis 9. folio 131.

Hæc enim omnia dogmata Catholicis improba ſanè calũnia,& cauillãdi arte planè ſophiſtica affiɛta vno verbo vt concidunt,quia inficiatione abolétur:ita nullam merentur inter Cõtrouerſias Eccleſiæ Dei perturbatrices,paciſq. remoras locum. Bellum enim iſtud verè Grammaticale, quod dicitur,à præclaris nouis iſtis Confeſſ. Patronis Catholicæ Dei Eccleſiæ denuò motum iam pridem, ſi tam benignè atq. candidè doɛtrinã Catholicorũ accipere, quã litigãdi materiã quærere ſtuduiſſent,fuiſſet ſopitũ. quia Andabatarũ more pugnát, & extra oleas,quod habet prouerbium, currunt. cùm nos dogmata illa nobis improbè obieɛta,& calúniosè affiɛta non minus execremur, imò anathemate damnemus,quàm vllus vſpiam Chriſtianæ aut Euangelicæ doɛtrinæ profeſſor.

Secunda Antitheſeon claſſis illa compleɛtitur doɛtrinæ capita, quæ partim ſunt reconciliata, partim controuerſa. Quò pertinet prima de Inuocatione, de qua & nos docemus Deum ſolum,& vnum inuocandum atque adorandum. Sanɛtos enim non eſſe diuino cultu honorandos,aut adorandos: ſed ad auxilium tamẽ vt pro nobis orent per Chriſtum, legitimè inuocari,ſiue aduocari maiorum noſtrorum ex Apoſtolorum vſque ſeculo veſtigia ſequuti cõſtanter profitemur. Idem & de 3. Quód mediator vnus & ſolus eſt apud Deum Ieſus Chriſtus. Reſpondemus, Sanɛtos tamen iuxta perpetuam Orthodoxorum PP. doɛtrina pro nobis apud Deum intercedere, Patronos agere, & orare per Chriſtum. quod & Apologia fatetur,licet inuocãdos neget. Sic & de 2. dicimus, Imagines non eſſe diuino cultu adorandas: ſed venerandas tamen, ac reuerenter habendas, quemadmodum & Lutherani pleriq. omnes habét. ſed de modo cultus,aut potius reuerentiæ,leuicula reſtat diſſentiuncula.. Huc referenda eſt magna illa controuerſiarum ferè omnium matrix & fons De Iuſtificatione, quam aiunt nos docere in bonis operibus con-

Quænam dogmata ad ſecundam Antitheſeon claſſem pertineant.

Antith. 1. fol. 96

Antitheſis 3. fol. 104.

Antitheſis 2. fol. 102.

Antitheſis 8. folio 127.

conſiſtere: quod negamus, ſi de impiorũ agatur iuſtificatione, quos nos gratis, ſola Chriſti gratia, ſine vllo operũ merito dicimus iuſtificari. de iuſtis verò, ſiue Chriſti ſpiritu iuſtificatis & ſanctificatis, quorum opera, vt Chriſti verbum habet, ſunt in Deo facta, docemus iuſtiores fieri, ideoq. de eis verũ eſt quod ait Ioannes, Qui iuſtitiam facit, iuſtus eſt. &, qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc.

Antitheſis 5. fol 111.

In primis verò huc pertinet cõtrouerſia de S. Euchariſtia, de qua inter nos de veritate corporis Domini verè ac ſubſtãtialiter præſentis cõuenit. vti & cum quibuſdam Confeſſioniſtis de non neceſſaria calicis cõmunione. Item de vera panis tranſſubſtantiatione conſenſio nobis eſt cum vera, atque germana Cõfeſſione Auguſtana, primùm Cæſari Carolo V. oblata; & cum ipſis adeò primariis illis Confeſſ. Auguſtanæ auctoribus & propugnatoribus. Huc etiã 7. eſt reducenda de libero arbitrio. De quo vt Confeſſioniſtarum magiſtri pleriq. ex poſteriori, atq. ideo prudentiori, Melanchthonis, Buceri, aliorumq. ſententia nunc ſentiunt, ſumma Conſenſio eſt ſecundum formulam Decreti Tridentini: quemadmodũ teſtimonio nobis fuerit Martinus Cemnitius in ſuo Rabbinico examine: ſicuti & iampridem de hac controuerſia in Colloquiis VVormatieñ. & Auguſta. aliiſq. indubia iacta ſunt optatæ piis omnibus concordiæ fundamenta.

Antitheſis 7. folio 115.

Antitheſis 8. fol. 132.

Eodem pertinet & controuerſia de pœnitentia, an ſit Sacramentum, vti nobis cum veteribus Cõfeſſioniſtis primam Auguſtanam Confeſſionẽ ſectantibus de voce conuenit.

Antitheſis 13. fol. 142.

Huc referenda eſt Antitheſis de Purgatorio, quia nobis cũ Luthero & apologia Confeſſ. Auguſtanæ antiqua conuenit, orandum eſſe pro mortuis, quia Lutherus licere dicit & ſine peccato nos orare pro defunctis in ſua Confeſſione. & apologia diſertè, Orationem pro mortuis, inquit, non prohibemus.

Conſenſio iam pridem inita ſuper pleriſq omnibus Cõfeſſionis Auguſtanæ articulis.

Sic in aliis doctrinæ capitibus Confeſſione Auguſtana expreſſis pridem fuit anno 30. in illo Septenorũ Colloquio Auguſtæ habito inita concordia, de Articulis 1.3.4.5.6.& 7. Itẽ de aliis 8.& 9. atq. in primis de 22. vbi & diſertè ſua manu atteſtante confitebantur Melanchthõ cum ſuis collegis ſe nõ damnare alios, qui vna ſpecie vterentur, ac in ſpecie panis verum

verum corpus Chriſti contineri,& per concomitantiam ſanguinem,adeóq. integrum Chriſtum. Ita Philippus ſua manu ad Gard. Laurentium Campegium.

Poſſent & alia doctrinæ capita hìc cõmemorari,in quibus ſi Illyrico & VVygando, aliiſq. ſocialis belli commilitonibus Eccleſiaſticæ huius cõcordiæ hoſtibus acerrimis fides habẽda,Ceſſio facta eſt,vti de libero arbitrio,inquiũt,præfatione Centuriæ V. Rurſus Ceſſio facta eſt,quòd principaliter fide 1.
iuſtificemur, neque de voce, SOLA, pugnandum eſſe cum 2.
Catholicis,quando negant ſola fide iuſtificari hominẽ.quod & in Colloquio illo Auguſtano Septenorum fuit concordatum hanc vocem Solam, eſſe omittendam,quando de iuſtificatione loquimur.

Certa indubiæ concordiæ fundamenta Illyricus cum ſuis ringẽs agnoſcit præfatione V. Centuriæ.

In quibus fidei capitibus Lutherani ceſſionẽ fecerint, & purũ putum Lutheraniſmum mitigarint teſtibus Magdeburgeñ.

Itẽ Ceſſio facta eſt,inquiunt,Magdeburg.loco eodẽ bona 3.
opera eſſe ad ſalutẽ,ſiue iuſtitiã neceſſaria,& impoſſibile eſſe abſq. bonis operibus ſaluum ſeu iuſtum fieri.

Ceſſio deniq. aiũt,facta eſt,vt in ceremoniis antiquus Ec- 4.
cleſiæ Catholicæ ritus recipiatur. Quod ex Tomo 2. huius apologetici liquet planius,vbi ex doctrina Theologorũ VVitenbergeñ. & Lipſeñ. demonſtrauimus ferè omnia hac in parte fuiſſe conciliata,tempore libri Cæſarei,quem,Interim, vulgo appellant.

Vnde & illæ quorundã lachrymæ, quod Nicolaus Gallus 5.
teſtatur Cõfeſſione puræ doctrinæ,quoſdã Euangelicos ſalẽ & aquam conſecrare, inquiens fol. B. Dieque Dominica, & aliàs Templa circumire cum aqua, Vexillis,Crucibus, atque Cereis. Quæ ſi quis diligenter expendat,videbit & 24. Antitheſin maxima ex parte conciliatam: potiſſimum ſi cogitet Saxones, & Lunenburg. & Iul. Braunſwyc. ſeueriter præcipere, vt pueri ante baptiſmum exorcizentur cum crucibus fronti, & pectori impreſſis.

Sed quid mirum, cum ipſorum magiſter Lutherus Confeſſione ſuã poſtrema claris verbis doceat,libera eſſe, Imagines,inquit fol. G. 8. b. Cãpanas, miſſæ veſtes,templorũ orna- 6.
tum, altaris cereos,& ſimilia. Imò ipſi Saxoniæ Principes in viſitatione Saxonica de Chriſmate rixandum vetant fol. D. iij. re, inquiunt, libera. Item fol. G. iij. mandant mane &

 Veſpere

Veſpere tres Pſalmos Latinè non Germanicè cantandos.

Tertiā ad claſſē Antitheſeon quarū dogmata ablegandā.

Cæterùm quod ad tertiam claſſem attinet, quæ dogmata habet ex Diametro pugnantia, facilis erit conciliandi ratio, cùm numero ſint admodum pauca 6. aut 8. ſi à vobis, Illuſtriſſ. Principes ac DD. Clementiſſimi, vt veritas illa cæleſtis duas res impetret, cōceditis. quæ duæ res, &c, ſi nimium fuerit, ſaltē vna, tanto æquitatis fundamento nituntur, vt equidem nihil addubitem, quin perlibenter cōcordiæ ſarciendæ cauſa ſitis largituri.

Dogmata controuerſa quàm facili ratione cō cilientur: modò adſit candidum quærendæ veritatis ſtudium.

Prior eſt vt Confeſſionem Auguſtanam illam veram Carolo V. Auguſto anno 30. Auguſtæ oblatā, ſuaq. Apologia pro genuina & authentica agnoſcatis, recipiatis, obtineatis. quēadmodum aliàs ſæpe & potiſſ. in Colloquio Ratiſpon̄. anno 41. die 12. Iulij agnouiſtis vos non dubitare doctrinam illis ſcriptis comprehenſam verè eſſe cōſenſum Catholicæ Eccleſiæ Chriſti, qui traditus eſt in Propheticis & Apoſtolicis ſcriptis. Non iam eos vrgeo, qui Receſſum Auguſtanum ſuis ſigillis conſignarunt, vt rebus præſtent, quod verbis promiſerunt, ſigillis ſuis confirmarunt, & fide adeò publica roborarunt.

Altera eſt, vt verbis veſtris ſtare ne recuſetis, quæ hoc in ſcripto ipſi folio 400. pronunciatis: nimirum vt ex diuinis ſcripturis, perpetuoque PP. Orthodoxorū conſenſu dogmatum diſſidia componi, & perturbatam Eccleſiarū pacem reconciliari patiamini.

Quæ res duæ (aut ſi nimium videbitur, ſaltem poſterior) cùm ſint æquiſſimo fundamento nixæ, futurum ſperamus vt nulla difficultate, aut moroſitate liceat ęas à veſtris Celſit. & Grat. incunctanter impetrare.

Si Cōfeſſioniſtę verbis ſuæ Confeſſionis ipſa te Auguſtanæ ſtare velint, noſtra eſt victoria.

Proinde ſi veræ, germanæque Confeſſioni Auguſtanæ, id eſt, illi primæ Carolo V. oblatæ (Vnde & nomen ducitis, & ſingulariter gloriamini) ſuum tribuitis locum atque ſuum iuſtæ auctoritatis genuinæ pondus redditis, de Antitheſ. 5. 13. & 18. exilis ſupererit concordiæ remora. Nam ſi verbis illius germanæ ac veræ Cōfeſſionis Auguſtanæ, quia primæ, res decidenda venit, de panis, inquam, Tranſſubſtātiatione, de piis pro animarum auxilio precibus, de Pœnitentia & ab-

ſolutione

ſolutione an ſint Sacramentum, noſtra eſt victoria. Imò veſtra, quia diſſidium à Confeſſionis Auguſtanæ deprauatoribus & corruptoribus veſtra cum iniuria, Reipubl. damno, Ro. Imperij exitio, Eccleſiarumq́. pernicie ortum ipſi ſopietis, & concordiam reſarcietis.

Sic & de Confeſſione peccatorum à vobis per Saxoniam & Lunenburgeñ. ducatum, & alibi obtenta facilis ineatur concordia, ſi verba Lutheri, imò veſtra ipſorum bona fide ſuſcipitis. Is enim libro ſuo de capitibus doctrinæ diſertè docet ad ſuſcipiendam abſolutionem ſufficere, ſi quis profiteatur & indicet quicquid eo tempore Cõſcientiam, ait, grauat, aut habet ſolicitam. *Was ſein ghewiſſen* (inquit fol. G.7.b.) *zur ſelbighen Zeidt druckt, oder bekummert.*

De Confeſſione peccatorum cõſenſio faciliſſima.

Ex Lutheri doctrina.

Sic in Viſitatione vos ipſi traditis admonendos homines, propter multas cauſas, ad Confeſſionem (inquitis fol. E. iiij.) maximè caſuum, propter quos indigent conſilio, & peccatorum, quæ præ cæteris ipſos grauant. Quid enim Catholici aliud exigimus, quàm vt peccator confiteatur, quod cor angit, aut de peccati culpa ambiguum ſolicitumque tenet, diligenti ac ſeria mentis diſcuſſione præuia? Hanc enim vos excluſam non vultis, qui & caſus vultis confitendos, ob quos indigent, inquitis, Conſilio. Quanta autem ſeueritate Confeſſionem exigatis, verba veſtra mox ſubtexta pronunciant. Nullus præterea admittatur ad Sacramentum, inquitis, niſi antè à ſuo Paſtore examinatus, vt ſciat num ſit talis, qui accedere ad Sacram cœnam poſſit. 1. Corinth. 11. Qui indignè, &c.

Ex Viſitatione Saxonica.

Confitendũ Paſtorib. in Saxonia propter dubios Conſcientiæ caſus.

Quæ peccata confitenda per Saxoniam.

Deinde: Qui ignorat Sacramenti vſum, non admittatur ad vſum Sacraméti. In tali examinatione admoneantur etiã homines vt confiteantur, vt rectè inſtituantur, ſi habét quoſdam dubios Conſcientiæ caſus, vt accipiant conſolationem, audientes verba abſolutionis ex Chriſti Euangelio, ſi verè eos pœnitet delictorum.

Hanc ergo concordiæ inter Eccleſias conciliandæ legem ſanè multò æquiſſimam ſi impetrare à præfractis ac peruicacibus aliquot Confeſſionis Auguſtanæ defenſoribus, imò deprauatoribus nõdum licet, nam de C. V. Clementiis nullum ambi-

ambigendi locum facit reliquum ingenuus erga Euangelij veritatem candor ſtudiumq. verè laudatiſſimum, agedū,ad reliquas pertinere putetur controuerſias ſiue Antitheſes,vbi ex diametro Eccleſiarum diſſidet doctrina. Nam eodē ſanabuntur collyrio, puta quod à vobis eſt concordiæ cauſa præſcriptum, perpetuò, inquā, illo PP. Orthodoxorum cōſenſu: quod multò ſaluberrimum diſcordiæ omnis ſopiendæ remedium diuinis ſcripturis adiunctū à vobis eſt huius libri Cęſari Ferdinando oblati hiſce verbis expoſitum.

Alterà & ea indubitatiſſima ſarciēdæ diſcordiæ ratio ex pacto à Cōfeſſioniſtis ipſis præſcripto.

» Idq. inter cætera cautū meminimus ab vniuerſo Imperij » ſenatu,inquitis fol.400. Decretis Auguſtanorum Comitiorū » publicis, quibus placuit vt tota tractatio horum negotiorum » & concluſio Concilij fieret, depoſitis præiudiciis,& affectib. » priuatis omnibus,piè ac ritè ſecundū Scripturas ſanctas Pro» phetarum atque Apoſtolorum,& perpetuū conſenſum San» ctorum in Eccleſia Patrum.

Sic vos illic ex Comitiorum Auguſtanorum decretis.

Quæ igitur ſuperſunt controuerſa ex diametro doctrinæ capita, numero paucula nimirum 6. aut 8. ſi ad hanc concordiæ legem à vobis præſcriptām cādidè,beneuolè iuxtà ac benignè expendantur,nullo inter Eccleſias negotio coëat concordia piis omnibus optatiſſ.ſimul & deſideratiſſima. 1. Videlicet de Sanctorū aduocatione pro nobis apud Deū, ſiue inuocatione ad auxilium. 2. De Chriſti in S.Euchariſtia verè præſentis adoratione, reſeruatione, circumgeſtatione, panis conuerſione in Chriſti corpus, eiusq; ſacrificio pro viuis ac vita functis. 3. De peccato originali, an ita per donatam baptiſmi gratiā tollatur, vt homo Deum ex toto corde amare, legemque implere queat? 4. An liberum arbitrium in actibus ſpiritualibus cooperetur, & an opera Iuſtificatorum ſint vitæ æternæ merita, & quæ iram Dei poſſint placare? 5. De Sacramentis Catholicæ Dei Eccleſiæ an ſint ſeptem? An Baptiſmo,aliiſq.ritus aquæ,ſalis,& olei conſecrati, aliiue ſint adhibendi? An aliæ ceremoniæ atq. traditiones Eccleſiaſticæ non ſcriptæ ſint ſeruandæ? vti Crucis conſignatio, exorciſmus puerorum, Panis, aquæ, Herbarum ſanctificatio per crucem. 6. An S. Euchariſtiæ ſpecies vtraq. omnibus, & Con-

Catalogus dogmatum controuerſorum inter Catholicos & Cōfeſſioniſtas.

& Confeſſio omnium delictorum quæ animo occurrunt, ſit 6
neceſſaria?

De Coniugio an ſacerdotibus, monachis, & monialibus 7
ſit legitimum, ideoque indulgendum à Romano pontifice: cuius primatus in controuerſia eſt poſitus; ſed qui extra Antitheſeon eſt numerũ: cùm de eo facilè ſit conuenire, ſi de doctrinæ puritate & legitimo ſacramentorum vſu fiat conſenſio. quemadmodum Theologi Wittenb. & Lypſeñ. in iudicio ſuo ſuper lib. Interim, declararunt.

De his ſeptem diſſidij inter Eccleſias Germaniæ noſtræ cum Catholico Dei populo excitati capitibus facilè conueniat, ſi iuxta legem veſtris in Comitijs Auguſtanis à vobis Illuſtriſſ. Principes & DD. Clementiſſ. præſcriptá diuinas conſulamus ſcripturas, perpetuumq́ue Orthodoxorum Patrum conſenſum ſuperius perſpicuè ſatis, opinor, nobis conſentaneum demonſtratum: Et ſi horum tractatio atque definitio iuxta eandé legem præſcripta & explicata vniuerſis per Germaniam incunctáter ſequenda conſtituatur: nihil enim Catholicos in illis omnibus controuerſiis nondum reconciliatis videbitis docere, aut profiteri peregrinũ, ſacrilegum, impiũ, Euangelióue diſſentaneum, nedum contrarium: ſed omnia eos iuxta Dei verbum, perpetuumq́ue Orthodoxorum Patrum conſenſum oſtendimus obtinere, credere, facere, atque in poſteros ſicuti ab Apoſtolorum vſque temporibus eſt perpetuis Eccleſiæ Chriſtianæ, eiuſdemq́ue Catholicæ moribus traditum propagare. Si quidem ſcripturis inſtituti, & Orthodoxorum PP. exemplis eruditi ſanctos in auxilium & apud Deum pro nobis ſupplicationem aduocamus nixi teſtimonijs Ambroſij. Auguſt. Hiero. Chryſoſt. Nectarij Effrem, Naziãz. Baſilij, Cypria. Origenis, aliorumq́. plurimorum concorditer nobis Catholicis ſic toto ſemper orbe obtinentibus conſentientium.

Qui tam perſpicuè pium hoc inuocationis ſanctorũ dogma ceu indubitatiſſimum Apoſtolicæ doctrinæ depoſitum ſuis in ſcriptis Chriſtianę poſteritati reliquerunt, vt vel Bucerus ipſe, veſtri noui Euangelij diſſipator non inglorius, nulliqúe

Vide Tom. 1. cap. 1.

Bucerus ad Epiſcopũ Abricẽ.

„ liq́ue ſecundus ingenuè agnoſcere fuerit coactus,ſe damnare „ non poſſe,qui nihil humanis tribuens meritis,ſed omnia mi- ſericordiæ Dei,Diuos vt pro ſe orent,ait, inuocant.quemad- modum & Oecolampadius,ſuprà etiā Antitheſi commemo- ratus,fatetur.Imò Lutherus ipſe negat ſuam mentē vnquam fuiſſe, vt iudicaret Sanctorum venerationem aut inuocatio- nem eſſe ſuperſtitioſam.

De ſanctorum inuocatione Catholicis conſentiunt Scripturis concorditer & Orthodoxis Patribus Bucerus, Oecolampadius,& ipſemet Lutherus.

Sicut igitur de hoc primario Antitheſeon omnium capite facilis ſit Eccleſiarum concordia,modò veritas pio quæratur ſtudio: ita & de reliquis controuerſis capitibus quinque aut ſex;modò verum, & eum Catholicum diuinarum ſcripturarum ſenſum , atque perpetuum Orthodoxorū Patrum conſenſum ſequi eſt animus. quemadmodum ex noſtris Epilogis Antitheſeon ſingularum ſuperius perſpicuum eſt videre pio Lectori ex animo magis Euangelicæ veritatis, quàm vanæ logomachias ſtudioſo.

Cap. 8. Exhortatio ad veram Eccleſiarum pacem, & ouilis Chriſti vnitatem apud Germanos inſtaurandam.

Proinde cùm perſpicuè ipſi videatis Illuſtriſſ.principes, & DD.Clementiſſimi in his paucis 6. aut ſummū 8. capitibus, de quibus ex Diametro veſtrę à Catholica,Eccleſię diſſident, non ſolùm perpetuum Orthodoxorum PP.conſenſum ; ſed etiam manifeſtum Dei Verbum pro conſtanti ac perpetuo Catholicorū ſenſu atq. doctrina toto orbe cōſentanea ſtare non poteſtis) ſi modò veſtris verbis,imò decretis,iiſq́. Ro.Imperij Comitialibus ſtandū ducitis (nō poteſtis, inquam, diutius Catholicā deſerere Eccleſiā, aut ab eius ouili,quod vnū & ſingulare Chriſtus ſuis voluit cùm obedire,tum ſubeſſe paſtoribus Vicariis , emanere; niſi certiſſimo cū æternæ ſalutis veſtrę periculo.Vt enim vnus Deus,vna Chriſti fides,vna Dei Eccleſia:ita & vnus paſtor, quē Chriſtus ſuo loco ſuis omnibus paſcendis pręfecit ouiculis. Quē agnoſcet,ſuſcipiet,ſuſpiciet atq.reuerebitur non inuitus, prout rei poſtulat dignitas, perſonarumq́. efflagitat decorū , quiſquis illā Spiritus ſancti vocem miti ac minimè cōtumaci aut peruicaci audit animo.

Eccleſ. 5.

Eſto manſuetis, inquit, ad audiendū verbum Dei . quod Dei Verbū cū nuſquā certò reperiatur,quàm in ipſius Eccleſia ab Apoſtolorū vſq. temporibus in has prouincias, & tēpora hæc extrema

extrema deriuatũ: nuſquã ſyncerũ,nuſquã erroris expers tradatur, nullo videre eſt negotio,quàm ſit vobis prorſus neceſſarium ad hanc redire Dei domũ, Chriſti familiã, Catholicã Dei Eccle. in qua etiánum, ſicuti ante orta veſtra de Religionis dogmatibus diſſidia, habitãt vnanimes, eãdẽ fidei verè Euangelicæ doctrinã ab initio,Apoſtolorũ opera toti orbi traditã obtinẽtes,quotquot nomẽ gerũt vere Chriſtianũ. A qua cùm iam ſit demonſtratum, vos meris hominũ aliquot malè fidei mendacijs,ſycophãtijs,verborũ deprauationibus,calumniis abductos,blandis adulationibus ludificatos,atq. verborũ prçſtigiis faſcinatos,videtis ipſi nõ habendã illis ipſis hominibus in rebus minoribus, id eſt, de Romanorum Pontificũ tyrannide, falſi crimine, in alios dominatu, aliisq́ Catholicorũ vitijs fidẽ ad ſtatuendas iſtas 24. ſacrilegi ſchiſmatis cauſas; aut ſchiſma iſtud pernicioſum diutius prorogandũ,qui à Catholica Chriſti Eccleſia, veritatis columna deficiẽtes in capitibus Fidei Chriſtianæ tam ſunt à veritate alieni iam dudum couicti, & à ſeipſis,teſte D.Paulo condemnati.

Abuſus quidẽ,& quæ cõtra Canones peccata ſunt,nõ inficiamur noſtra in Eccleſia reperiri, vbi & homines eſſe nõ negatis ipſi,quos iſta ceu corpus vmbra,ſectãtur vitia, lapſus & peccata quotidiana:quibus aut remediũ iam maiori ex parte adhibitũ eſt,aut tẽporum malitia,ſiue malũ potius ipſum inueteratũ,ac forte ſonticũ medicã nondum pati potuit manũ, quã Cõcil. Trident.aut iã attulit,aut adferet olim;vti de Chriſti Dei auxilio cõfiſi ſperamus optimè.Rectè Plato admonuit leges Reipu.etiã delirę,nõ eſſe temerè mutãdas, ſed ferẽdas.

Quibus malis aut ſanãdis,aut tollẽdis ſi minus,quã rei indignitas poſtulabat,fuit quondã aduigilatũ: non tamen iuſta idcirco eſſe queat ſeceſſionis ſacrilegę,aut paricidalis ſchiſmatis cauſa. An non & in aulis Imperatorũ, Regum & principũ, vitia regnãt Reipubl. inimica,ciuibus hoſtilia, & virtutibus exitialia? Quid nunc Euangelicorum vitam commemorem quos Lutherus ipſe teſtatur Sodoma & Gomorra peiores?

An non iſtud multò veriſſimum conuincat vel ſola nobilis illa Viſitatio Saxonica, vos mihi eſtis teſtes quorum

Quales harpias, Germanosque Verres habeant etiam Euangelicorum greges.

O vocem noui Euangelij Apoſtolo Pomerano digniſsimã!

vt pudori parcam, ſilentio ea præteribimus. Quòd ſi vlla vſquam Harpia vnquam vixit, ſi vllus vnquam extitit Verres, an cum illo præclaro Euangeliſta ſit comparandus, qui meſſem vbi ex Dania reportaret multò vberrimam, publica voce exclamare non eſt veritus, Vale Dania! Habeto Euangelium meum, ego habeo argentum tuum!

Sed quis tam ab omni humanitate ſit alienus, qui idcirco neget obediendum, ſiue debita præſtanda principibus obſequia, diuinitus ſubditis impoſita atque imperata? Idemqui non videt in Eccleſiæ Præpoſitis locum habere, cæcus eſt, contentioſus eſt, peruicax eſt, & rerum communium nimiũ imperitus. Notum eſt horribile illud Abyronis, & Dathani ſupplicium, quibus ob ſchiſmatis ſacrilegium, viuis terra dehiſcuit. Notum eſt Core, & Coritarum exẽplum, quos ob ſchiſmatis ſacrilegium viuos ignis cælitus immiſſus deuorauit. Sed quid mẽbra Chriſti ſancta, innoxiasq́. ouiculas im mundorum coruorum lædat rapacitas? Quid petulcorũ hircorum contaminet laſciuia? nihilo plus ſanè, quàm Iudæ Iſchariotis auri ſacra fames ſanctiſſimum Apoſtolorum collegium. de quibus veritas ait, vos mundi eſtis: ſed non omnes. Quid enim vnius Iudę improbitas Chriſto Domino obfuit? Quid Petro Ananiæ periurium? Quid Paulo Demæ, aut Nicolai, aliorumúe ſeculi delitiis deditorum ſcelera? Quid vobis Chriſtus fecit? quid Deus Opt. nocuit, ſi vos eius offendũt miniſtri auari aut improbi? cur Dei Eccleſias inuaditis, diripitis, ſpoliatis? Cur eaſdem in haras, ſtabulaque conuertitis, imò in proſtibula publicaque diuerſoria prophanatis? Cur Chriſti agros occupatis, arua tenetis, aras euertitis, templa & ſacra omnia inuolatis?

Vitia aliena pios non conſentiẽtes minimè cõtaminant. vnde nec iuſta ſunt Germanici ſchiſmatis cauſa, quod & Ro. Imperij Ordines profitentur.

Iam quæ ſacrilegos Baltazares, & Iulianos, qui per Germaniam non pauci florent, ſed inſtar fœni, inquam, florẽt, quod tectorum dicitur, vnde manipulos non colligunt, ſuas ſacris vaſis, patenulis, vrceolis, calicibus Dominici ſanguinis portitoribus prophanas mẽſas inſtruentes maneat pœna, nemini eſt obſcurum. cuius exemplum iam dudum Liuonia miſerrimè experta luget, noſq́. ſuis, eheu, nimium vicinis lachrymis

mis quid & nobis impendeat, ni reſipiſcamus, admonet.

Cæterùm ne vobis perſuaſum habeatis Illuſtriſſ. DD. Ro. Imperij Ordines veſtræ Germaniæ defectione Regnum Dei per Apoſtolos Petrum & Paulum Romæ annuntiatum, & iam pridem, teſte D. Irenęo fundatú, euerſum iri, aut poſſe labefactari, cogitate, obſecro, multò latius ex eo tempore, quo Germania impio ſeſe iſthoc ſchiſmate ſubduxit, illud eſſe aut propagatum, aut priſtinis poſſeſſoribus locupletatum. Plurimos per Germanias, & Gallias (eheu dolor!) videmus ſeſe huius ouilis paſtori Vicario Chriſti Domini ſubtrahere, non tam illius, quàm ſuo ipſorum malo præſentiſſimo, imò exitio indubitatiſſimo, eoq́. æterno: ſed qui nouam Chriſto Do. ſub illo ſuo Romanæ, eiuſdemq́. Catholicæ Eccleſiæ ſuæ paſtore natam per Indias citra & vltra Gangen, Perſidem, aliaſque Orientis prouincias numeroſiſſimam ſobolem cogitet, plures illic reperiet acceſſiſſe myriades, quàm hîc perierint cẽturiæ, aut fortaſſis decades. Sed quàm fruſtra, imò ſua culpa perierint infeliciſſimi, vos ſuperſtites animaduertite, obſecro, attenti & ſeduli. An quia vos verum germanumq́ue Chriſti Euangelium non recipitis, aut potius cum Genezarenis, & Saracenis alijſq́. hæreſiarcharũ diſcipulis reijcitis, ideo non eſt Euangeliũ? an infidelitas veſtra fidẽ Dei euacuauit?

Dum Germania ſeſe parricidali ſchiſmate dilanians à Ro. Pontifice ſeparat, Deus illi nouã obedientiam apud Indianos parat, quaſi illis ſit poſtliminio Dei regnum datũ.

Non, non inquam, non magis, quàm olim Iudæorum: de quibus vt Paulus iam pridem conqueritur, ita & nunc de vobis, quòd cæcitas ex parte contigit in Iſraël. Sed quemadmodum illorum cæcitatem ſanare potuit, ſi voluiſſent animum aduertere, ſi orbis ad Chriſti Euangelium iuxta prophetias conuerſi ſpectaſſent in vna Dei vnius fide concordia: Ita & vos, ſi veſtræ originis in Chriſtum memores cogitetis à totius orbis deſciuiſſe concordia, & vnam Chriſti fidem toto orbe hactenus conſtantem & conſentientem deſeruiſſe. An enim à vobis verbum Dei proceſſit? nónne à Ro. Eccleſię filijs Lucio, Materno, Clemẽte, Creſcente, imò ab ipſo D. Thoma Apoſtolo vobis annuntiatum? nónne à Ro. Eccleſiæ patribus Adriano., Stephano alijſque per DD. Willibrordum, & Bonifacium in fide confirmati, honoribus maximis ornati;

Imperij Rom. maieſtate decorati? An in vos denique ſolos peruenit Verbum Dei? an non & in Græcos, Gallos, Afros, Anglos, Hiſpanos? Nihil nunc de nupera Armenorum, aut Antiochenorum cum Rom. Eccleſia reconciliatione dicendum, cui ſuos per Patriarchas, deſtinatis Romam ſuis legatis, obedientiam priſtino ex more præſtiterunt, fidemq́. probarunt Catholicis conſentaneam, atque Concilio Tridentino ſtabiliendam.

Abillorũ exẽplo, qui olim à Ro. Eccleſia deſciuerãt, ſed nũc ſuæ temeritatis pœnitentes cũ eadẽ in cõcordiam redierũt. Recõciliati Ro. Pontifici nuper Armeni, & Antiocheni: quod & Rex Angliæ Henricus 8. tentauit teſte R. D. VVintoñ. Orat. ad S. Paulum Londini habita.

An non & Rex Angliæ Henricus 8. teſte R. D. Stephano Wintoñ. Epiſcopo reconciliationem cum Eccleſia Chriſti Catholica (cui Ro. Pontificem conſcientia mille teſtes, irrequieta ſuggerebat præſidere) tentare ſemel ac iterum minimè dubitauit?

Quæ obedientiæ atque reconciliationis cum Ro. Pontifice exempla vt vos Germanos omnium Chriſti Eccleſiæ filiorum poſtremos, natuq́ue minimos meritò ad reſipiſcentiam atque concordiam cum illa matrice omnium aliarum gentium Chriſto renatarum Eccleſia colendá reuocent; ita multò iuſtiori de cauſa terreant (ni ad conſenſum in dogmatibus fidei cum illa conſpirent) illa dominica comminatio ipſorum ceruicibus tantùm non incumbens.

Recuſatæ Ro. Pontifici obedientiæ pœna diuinitus inflicta Liuonijs.

Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius. quod vel iam nunc ex parte Hungaria, & Liuonia longè miſerrimis quidem lachrymis, ſed fruſtraneis deplorant. Cur enim Ioannes Baſilius Imperator Ruſſiæ, Dux Moſchouita Liuoniam oppreſſerit, ſuis ad Ferd. A. literis minimè omnium diſſimulauit. Inter alia enim, quæ politicam tangunt gubernationem, à Liuonis violatam diſertè & has commemorat. Quòd legem Dei ſunt tranſgreſſi, & Lutheranæ, (inquit, epiſtola an. 7060. die 24. Februar. data) doctrinæ facti ſectatores: Deinde quòd templa violarint, atq. prophanarint. Quòd imagines denique Chriſti D. Virginis Apoſtolorum &. SS. exuſſerint, atque in loca immunda abiecerint & cæt.

Moſchouita cur Liuoniã inualerit & diripuit an. 1558. Torpato Epiſcopali ſede vaſtato.

Quòd ſi Deus Opt. Liuoniam ob impiam auitæ Religionis Chriſtianæ deſertionem tam atroci plaga poſt dira peſtis,

famis

famis, bellorum inteſtinorum flagella à Moſcho puniendam voluit, ecquid nobis aliud polliceri poſſumus? cùm eadem & nos culpa reos iam pridem habeat. Nota eſt tam frequens Germaniæ vaſtitas, tam horribiles peſtes, dira ſæpius fames, frequentata vinearum, & agrorum calamitas. ſed dum his certiſſims iræ diuinæ internuntijs ad reſipiſcentiam non commouemur, periculum eſt ne excandeſcés eius furor iuſtiſſimus nos ſuo deſtitutos auxilio, hoſti Turcę noſtris ceruicibus iam dudum inhianti tandem tradat. quod omen Deus auertat propitius. Quod proculdubiò diuinam clementiam ſummo omniū gaudio facturam confidimus, ſi vna fide concordes vnum Deum verum, & quem nobis miſit Ieſum Chriſtum omnium ſaluatorem vno ore laudare, colere, atque celebrare vera & auita religioſorum maiorum pietate ſtudeamus.

Alioqui enim exemplum Græcorum, & Afrorum vobis magnorè metuendum: qui vbi a Ro. Eccleſiæ concordia, atq. paſtoris toti ouili Dominico Chriſti vice præpoſiti obediētia receſſiſſent, imò defeciſſent, nō defuit illa vltrix diuinæ offenſæ plaga. Africam enim annos plus minus 100. Donatiſtarum, Manichęorum, aliorumque factioſorum ſchiſmatibus contra Catholicos tumultuantem oppreſſerunt Wandali ſeruitute longè miſerrima. *Ab exēplo Græcorū, Africanorum & Hungarorum, à Ro. Eccleſia deficientium.* *An. 410.*

Græcos & Aſianos, totumq. orbem Neſtorianorū, Eutychianorū & Monothelicarū inſaniis per annos amplius 300. delirantes, atq. Chriſtū Do. horrendis blaſphemiis afficiētes, corpusq. eius, quod eſt Eccleſia, ſacrilego ſchiſmate conuellentes Deus Opt. immaniſſimo illo Sarracenorū diluuio, infinitisq. cladibus tandem eſt vltus. Sic olim in illo teterrimo Iudaici populi in deſerto tumultuātis, atq. cōtra Aaronē Sacerdotē Domini inſurgētis ſchiſmate exēplum nobis pingitur lōgè manifeſtiſſimū: quod Deus Opt. grauioribus ſupplicijs vltus eſt, quā Idololatriā, aut impiā codicis prophetici, hoc eſt, verbi Dei exuſtionē, aut aliud vllum crimen, quantumuis nefariū, aut ſceleratū. Neq. iniuria ſanè: Nullo enim ſcelere Deus clemētiſſ. ita offenditur, prouocatur ad irā, aut excādeſcit, *An. 440.* *Schiſmatis ſcelere nihil ſceleratius aut Deo exoſum magis: quod & omnium grauiſſimis vindicas ſupplicijs.*

ſcit,atq.ſacrilego ſuę Eccleſię ſchiſmate. Cùm enim ipſi nihil ſit corporis ſui cócordia gratius,nihil carius,nihil optatius,è có trario nihil accidat ipſi ingratius,nihil quòd diuiná eius benignitaté offendat atrocius,aut ad iram prouocet acrioré. Vnde D.Chryſoſt.rectè ait,non minus eſſe peccatú ſchiſma hæreſi,
„ ac ne martyrij quidem ſanguine deleri. Nihil enim ita Deú
„ offendit grauiter,ſicuti Eccleſiæ diuiſio. Siquidem Dei Spiri-
„ tus ore Salomonis teſtatú reliquit abominari atque deteſtari Deum,qui inter fratres ſeminat diſcordias: quæ in primis locum inter Chriſtianos fratres habere non deberent,quorú parentes ita per omnia D. Lucas teſtatur fuiſſe concordes, vt multitudinis credentiú fuerit cor vnum, & anima vna. hos ergo fratres qui inuida,imò internecina diuidit,diuellit, atq. in partes diſtrahit & diſcerpit diſcordia,ecquæná ei luenda in poſterum pœna? Satis vna illa vox loquitur, quid eú maneat ſuppliciorum,quòd Deo eſt abominabilis.Verum nec minor
» ęternorú tormentorú cruciatus illis eſt paratus,qui paricidali
» ſeſe contaminant iſthac diſcordiæ macula. An ſecú eſſe Chri
» ſtum,ait Cypria. de vnitat.Eccleſiæ,opinantur, qui extra Ec-
» cleſiam Chriſti colliguntur? Tales etiá ſi occiſi in confeſſ.no-
» minis Chriſti fuerint,macula illa nec ſanguine abluitur, inexpiabilis & grauis culpa diſcordiæ nec paſſione purgatur. Eſſe martyr non poteſt qui in Eccleſia non eſt: ad regnú peruenire nó poteſt,qui eá,quę regnatura eſt,derelinquit. Rurſus paulò pòſt: cum Deo manere nó poſſunt, qui eſſe in Eccleſia Dei vnanimes noluerút. Verè igitur D.Ambroſ. eòs Petri hæreditatem non habere,qui *Petri Sedem* (ita enim legendum vetuſtiſſimi teſtantur codices,nó Petri fidé,vt ſacrilegè dudú qui-
„ dam videntur deprauaſſe) qui *Sedem Petri* inquam,non ha-
„ bent,quam impia diuiſione diſcerpunt. Non enim aliunde
„ exiſtút ſchiſmata, quod veriſſimè iuxtà ac prudentiſſ. ab illo illuſtriſſimo Catholicę Dei Eccleſiæ columine D. Cypriano dictú eſt,quàm quòd vnus nó cogitatur vice Dei Epiſcopus.

Porrò qui hanc D.Petri Cathedrá deſerit,vt idem Cyprianus loquitur, ſiue qui hanc Petri ſedem non habet, vti ait, Ambroſ.neq. Eccleſiam Chriſti habet. Eccleſia enim, teſte Cypriano eſt grex Chriſti cum ſuo paſtore.

Vnde

Vnde idẽ Cyprianus eumq. imitatus D. Auguſt. merito aduerſus omnes ad vnum ſchiſmaticos exclamat: Non poteſt Deum habere patrem, qui Eccleſiã non habet matrem! Iam qui Eccleſiam Chriſti Catholicam non habet matrem, nec eius hæreditatem conſequi vnquam poterit. quia in ea non manet, quæ certò illam eſt conſequutura, quia eſt vna illa Dei ſponſa, vna Chriſti electa.

Quòd ſi hæc Catholica Chriſti Eccleſia vobiſcum poſſet loqui, ſcilicet hæc vobis diceret; Ego vos, ô Germaniæ proceres, filij chariſſimi, cùm inprimis ornatiſſimo genere, neque loco infelici vim & metalli omne genus fœcundiſſimo naſci voluiſſem; deinde ſummis dotibus & corporis athletici, & animi heroici exornaſſem, tum variis artibus inſtituendos, rebuſque variis inſtruendos putaui, quibus eſſet parata vobis facultas tum amplificandi Imperij mei Romani, tum defendendæ publicæ concordiæ. quid eam vim animorum, armorumque in viſcera noſtra veſtris diſſidiis diſſecta torquetis? aut quid conuertitis in exitium ciuium meorum inſtitutam diligentia mea, meiſque rationibus eruditam, viribus ſtabilitam, copiis inſtructam, Imperij Rom. honoribus ornatam dimicandi facultatem? Maiores contrà veſtri ſummis à me beneficiis atque honoribus aucti, pro magnitudine ſuſceptarum dignitatum pulcherrimas in Imperio leges, pro ſua in me pietate nobiliſſima piorum hominum collegia; marmorea, vereque ſuperba & auguſta templa pro præſtantia beneficiorum, clariſſimas ex Chriſtiani nominis hoſtibus victorias, pretioſo ſui cordis ſanguine purpureas referre conſueuerunt. Vos mihi luctus acerbiſſimos creatis, vt mihi propemodum de vobis conquerendum ſit, quod ſuis de perfidis ac refractarijs Iudæis olim in typo pius ille deflebat Eſaias, Audite cæli! audito terra! Filios enutriui & exaltaui, ipſi verò me ſpreuerunt atque deſeruerunt! Dereliquerunt Dominum, blaſphemauerunt Sanctum Iſrael! abalienati ſunt retrorſum!

Proſopopeia Catholicę Chriſti Eccleſiæ ad ſuos Germanos degeneres filios.

Tragicus threnus in ſacrilegũ Germanorum ſchiſma & parricidalẽ Eccleſiæ Catholicæ diuulſionem.

Siquidem pro ſumma copia beneficiorum meorum vos diſcordias ciuium, vos miniſtrorum Dei exilia, vos templo-

rum demolitiones, vos vexationes Chriſti virginum, vos vaſtitatem monaſteriorum, vos genus atrociſſimæ ſeruitutis à Turca certiſſimò impendentis. O crudeliſſimum hominum genus, & ab omnium propemodum humanitate derelictũ! ô cæcitatem ſingularem! Vos ſtudio flagratis eius Chriſtiani cœtus euertendi, quem nec hæreſiarcharum aſtutiſſimi doli, nec Imperatorum Chriſti hoſtium eximiæ vires, nec Philoſophorum erudita & præclara ingenia potuerunt labefactare, nedum abolere. Quòd ſi omnes iſti Capitales mei hoſtes excitentur rurſus diuinitus, atque iſtæ inferorũ portæ in ſtatum redeant vetuſtiſſimæ aut dignitatis, aut poteſtatis, certè nõ ipſo ſcelere veſtro, iſthoc Germaniarum ſchiſmate, hoc eſt, viſcerum meorum dilaniatione quicquã in me crudelius, nec quicquam magis extimeſcẽdum molituras fuiſſe prædicabunt. Quid enim præſentiorem corpori moliatur interitum, quàm artuum dilaceratio, euiſceratio, diſſipatio? Vos omnes ô filij cariſſ. cordiq. meo verè dilectiſſimi, cùm equidem ab ipſis meis incunabulis in vnum Chriſti Capitis noſtri corpus, Eccleſiam dico Catholicam, colligere, ſeduloq. congregare ſtuduerim, initio vobis D.Thomam [1] Apoſtolum ex Iudæa per Indos & Perſas in Germaniam vſq. deſtinaui, qui ſedentibus in vmbra mortis veri Dei, vitæque æternæ ignorantia excæcatis, verum cæleſtis doctrinæ lumen affunderet. Illi ſuccẽturiaturi acceſſere Apoſtolorum diſcipuli nõ obſcuri Creſcens [2] Moguntiæ, Maternus [3] Treueris cum Nathanaele; Argentorati Valerius, [4] Coloniæ & Tongris; Eucharius [5] Spiræ; D. Marcus Pauli [6] diſcipulus, per Auſtriam; & Auguſtæ Tiberinæ vulgo Regensburgh D. [7] Laurentius, & in Norico ad Amaſum, vbi iam Eus oppidulũ; Egiſtus [8] apud Lunenburgum, Marianus [9] in Baardtwijck, S. Beatus [10] in Heluetiis, Emericus [11] Curiæ, D. Lucius [12] mei Pauli Cognatus, Auguſtæ Dionyſius [13] Areopagita: quæ an ſit VVindelicorum, an Auſtraſiorum nihil hìc referat.

Hi primi prima, ô Proceres Germani, Chriſtianæ pridem Religionis apud vos fundamenta iecere; Hi primi Chriſtum veſtris maioribus annuntiauere; Hi primi verum Dei Euange-

ge-

Catalogus Apoſtolorũ & Chriſti diſcipulorũ, qui Germanis ante annos mille quingentos, verum Chriſti Euangeliũ nunciarunt.

1 D.Hiero. Catalogo, Sophronius ibidem. D. Dorotheus Synopſi.

2 Epiphanius de hæreſ. Victo. Strigelius in Euang. Annales Moguntini.

3 VVitichudis li. 2. Victorinus Strigelius. Beda in Martyrolog.

4 Chronicon Spirenſe.

5 Ibidẽ Chron. Colon. & Marianus Scotus.

6 Vict. Strigel. in Euang.

7 Gaſpar Bruſchius in Laureaco.

8 Centur. Magdeburgeñ. Henrici Erford. c. 5.

9 Ibidem.

10 Pantaleõ in ſua Proſopographia.

11 Ibidem.

12 Munſterus in Coſmog.

13 Vlpius à Matthæo Galeno in lucem emiſſus.

gelium veſtris prouinciis aſſignauêre, ſuoque plerique omnes ſanguine conſignauêre. Verùm ne quid cauſemini, fuiſſe lucem illam Euangelij poſterorum barbarie obfuſcatam, variarumq. gentium incurſionibus propemodum extinctam, agite ô filij Cariſſ. veſtram in Chriſto ſecundariá recogitate, quæſo vos, originem, qua Deus Opt. Max. vos ad Euangelicá Chriſti ſui agnitioné vocare tandé fuitdignatus! quam ſi attendere, atq. æquis animis perpendere non grauabimini, optima ſane me ſpes habet, vos ad petrá vnde exciſi eſtis, iuxta Prophetæ oraculum, haud ægre redituros.

Apoſtrophe ad Principes Germ. Francones & Heſſos.

Vos Illuſtriſſ. Principes Francones & Heſſi, qui Mænum atq. Nicrum colitis, veſtræ in Chriſto Ieſu, obſecro vos, originis memineritis, quam anno Do. circiter 400. à D. Albano Chriſti Martyre per annos plus minus mille ducétos religioſe iuxtà atque conſtanter excoluiſtis. Hanc religionem veſtri maiores à D. Chiliano, atque ſociis plenius eruditi, meoque corpori adunati tot egregiis Eccleſiarum ſuperbiſſimarú dotibus, monaſteriorum fundationibus, Collegiorum ſacrorú inſtitutis orbi toti ſunt conteſtati.

Ad Bauaros Duces.

Illuſtriſſimi Principes Bauari, veſtrum D. Rupertum in Chriſto parentem animo recolite, qui anno Domini 600. ad Chriſti fidem vos adduxit, meoque ſinu lectiſſimo Chriſti gregi aggregauit.

Ad Sueuos & Turingos.

Turingiæ ac Sweuiæ Principes Illuſtriſſ. D. Bonifacium Apoſtolum veſtrú vobis veſtra ex tranſmarina Saxonia, quæ nunc Anglia dicitur, diuinitus deſtinatum conſulite, quidná vobis ante annos plus minus nógentos pro germano Chriſti Euangelio vobis annunciarit.

Apoſtrophe ad Principes Germ. Saxones & VVeſtphalos.

Saxoniæ atq. VVeſtphaliæ reguli Illuſtriſſ. in menté vobis veniat, ecquid Carolus ille Magnus tot bellis per quam ſanguinolentis minimú XIIII. tandem ſub dulce Chriſti iugú veſtro ſanè bono ſubactos; meoque gregi copulatos per viros verè Apoſtolicos VVilebaldú Bremeñ. Hildegardú Linderú, & VVillebrordú ante annos circiter 800. de Chriſto, eiuſq. Euangelio tradiderit credendú, fideq. verè Chriſtiana obtinendum? de cuius dogmatibus ne vllo vnquá lapſu téporum

vobis iuſtum oriri poſſet dubium, Cathedras Epiſcopales magnificentiſſimè dotatas, optimiſque legibus, ſed impiè neglectis inſtitutas, conſtituit: quó fidem Chriſti ſemel ſuſceptam, nullæ vnquam inferorum portæ poſſent abolere.

Ad RegẽDaniæ. Tu Daniæ Rex Sereniſſ. tui Haraldi Danorum Regis fac memineris, qui meam fidem Euangelicam opera Ludouici pij eruditus anno 832. Moguntiæ nomen Chriſto vnà cum Danorum principibus dedit.

Ad VVandaliæ Principes. Vos VVandaliæ atq. Sclauoniæ Principes Illuſtriſſ. Brandenburgeñ. & Lunenburgeñ. in animum reuocate, quidnã Henricus Imperator ante annos 700. pro vero præſcripſit Chriſti Ieſu Euangelio?

Ad Pruſſiæ Dominos. Pruſſiæ Domini atque Prutheni, an non temerè reiicitis Euangelium, quod ante annos circiter 500. Sacroſancta Otthonis primi opera D. Adelbertus Prageñ. Epiſcopus prædicauit, & tandem Fredericus primus armis perſuaſit?

Apoſtrophe ad Cymbros & Pomeranos Duces. Illuſtriſſ. Pomerani Duces antiquiſſima Cymbrorum Tauro inſignium progenies, ecquid obliuioni traditis germanum Chriſti Euangelium, quod D. Ottho Banbergeñ. Epiſcopus vobis toti orbi concorditer annuntiauit ante annos plus minus 400?

Ad Liuonios. Neque vos Liuoniæ populi nobis eſtis ſilentio prætereundi, qui fidem Chriſti à D. Meiurado in Riga & Riualia ante annos ferè 300. Euangelizatum conſtanter obtinere dum noluiſtis, ſed in aliud conuertiſtis, præſentiſſimæ Moſchorum rapinæ expoſuiſtis.

Ad Lithouiæ regulos. Quid vobis tandem, ô Lithouiæ proceres, ſacram Chriſtianæ fidei originem in memoriam reuocem, qui omnium poſtremi ante annos circiter 200. ad verum Chriſti Euangelium conuerſi, niſi mutaſſetis, non omnium primi eius adulterati ac Lutherano fermento deprauati haſce ante quinquennium non luiſſetis pœnas ſanè acerbas, totoque lachrymarum fonte mihi lugendas atque deplorandas; neque veſtram in Chriſti felicitatẽ miſerabili iſthac Moſchouitarum ſeruitute commutatam nunc fruſtrà deploraretis.

Triſtiſſimæ autem huius Tragœdiæ non illis inſultandi, nedum

nedum exprobrandi cauſa meminimus,ſed præmonendi veſtri gratia, ô Germani Principes, quos ſimile, vereor, manet exitium ob ſimile à vero Chriſti Euangelio veſtris maioribus vere annuntiato, magnaque conſtantia conſeruato, Apoſtaſiæ ſacrilegium: niſi in tempore ad mentem reuerſi Catholico meo vos reconcilietis, iterumque coniungatis gregi. Videor enim alioqui mihi videre hoc præclarum Romani Imperij domicilium, lucem orbis terrarum decus atque arcem omnium gentium ſubitò, vno vereor, incendio concidere. Cerno animo ſepultam veſtram patriam, miſeros atque inſepultos ciuium aceruos; verſatur ante oculos aſpectus ſanguinarij Solimanni, & furor in veſtrorum liberorum cæde bacchantis. Cùm verò mihi præpoſui regnantem vobis Moſchum, aut Solimanni filium, tum lamentationē matrumfamilias, tum fugam puerorum, atque vexationem virginum perhorreſco. Verùm ne infauſta modò ominari videar, agite, rebus veſtris in tempore conſulite, pacis mutuæ leges diſpicite, pia concordiæ in Religione ſolidæ atque perpetuæ fœdera pangite. Tempus ſanè eſt, vt poſt longas adeò conſultationes, poſt pacis tractatus tam varios, poſt tot ac tantos Comitiorum Imperialium Receſſus, auguſtaliaque decreta tandem de veſtra quiſque ſalute aliquid definiatis, de Rom. Imperij ſtabilitate, de legum auitarum incolumitate, de pudicitia liberorum ac coniugum veſtrarum. Iſtius enim in Religione diſcordiæ peſtis non graſſatur per capita paucorum, ſed tanquam atrociſſima veneni vis per omne corpus Imperij Germanici dimanare non ceſſat. Quam peſtem ſi ſiſtendam, aut compeſcendam aliquando cenſebitis, quod reor, & Reſpub. deſiderat, & veſtra omnium ſalus expoſtulat, putate Deum Opt. Max. Huius Rom. Imperij ſempiternum cuſtodem atque vindicem pro vindicata ſui nominis à blaſphemis iniuria gratias ampliſſimas redditurum. putate matronas omnes ac liberos veſtros obſeruatam à Turcarum libidine pudicitiam, ſupplices ac gratulabundos ad genua veſtra obuerſaturos. Putate Virgines ob liberationem ab impudicorū ludibriis ſumma vobis lætitia

Hypotypoſis calamitatis Germaniæ à Turca vel Moſcho impendentis.

Comitia pariūt Comitia in Germania.

congratulaturas. Putate denique viuos omnes ob retentam dulciſſ. libertatem, atque ipſam adeò vitam (plurimis myriadibus hac Religionis diſcordia per Turcas, Moſchos, & ſeditioſos abſumptis) pro teterrimo genere vaſtitatis propulſato, prorſus incredibili gaudio exultaturos. Quod proculdubiò futurum exiſtimo ſi vindicandæ iſtius diſcordiæ ſcelus præſentem facultatem non neglexeritis. quam ſi æquo diutius differre pergitis, fruſtrà poſtea recuperandæ copiam quæretis, ingruentibus in dies nouis in vos diſſidiorum peſtibus. quòd licētiam facitis omnia omnibus impunè ſentire, ac pro Euāgelio imperitis obtrudere, quod libet: quæ vel ipſa omnis veræ pietatis fundamenta conuellere non verentur. Prima quaq. igitur occaſione propulſanda vobis eſt è viſcerib. Reipub. peſtifera vis calamitatis, quam Religionis diſcordia certò certius eſt paritura, aūt ipſi patriæ ſine dubio concidendū, vobiſque vnum omnibus vnàcum Germ. Imperio pereundum. Siquidem non poteſt non eſſe verum, diſcordia res magnæ dilabuntur, regna corruunt, Imperia concidunt. Sed vt in præſentia corporum interitum, aut rerum iſtarum aſpectabilium ruinam, oppidorum occaſum, domorū incendia, monaſteriorum demolitiones, templorum euerſiones, matronarum ſtupra, Virginum vexationes, adoleſcentulorum ludibria, ciuium vincula, captiuitates, cædes ſilentio obruamus, de veſtra æterna ſalute, ô filij cariſſ. magis laboro anxia, quæ nulli conſtare poteſt ſalua, niſi qui Chriſto credens me Catholicam eius Eccleſiam, vnicam eius ſponſam, dilectam eius vnicam habeat matrem, quò illi incorporatus Deum póſſit habere pātrem.

Cur Germanis ad originalē ſiue primitiuam ſuā Chriſti fidem neceſſariò redeundum.

Hæc ſi vobiſcum, vti diximus, Catholica Chriſti Eccleſia loquatur nōnne à vobis Illuſtriſſ. Germaniæ Principes DD. Clementiſſ. omneſq. Ro. Imperij Ordines impetrare debeat, vt diuinæ in Chriſto cùm originis, tum regenerationis accuratius memores ad vnū illud Chriſtiani gregis redeatis ouile; vnde vobis Deus Opt. ſuos deſtinare dignatus eſt Apoſtolos, fideiq. Euangelicæ magiſtros. quò corpori ſuo, quod Catholica & Apoſtolica eſt Chriſti Eccleſia adunaret, coagmentaret, incorpo-

incorporaret? Quod Chriſti corpus vt veſtra etiã Confeſſione non poteſt niſi eſſe vnum: ſicut niſi eius vnum eſt caput, ipſi iudicate an vos Chriſtum Eccleſię ſuæ caput reiicitis, qui eius corpus, à quo ſeparari, aut diuidi nequit Chriſtus, deſeritis, ſcinditis, dilaniatis: an nos Catholici, qui eiſdẽ olim fidei Chriſtianæ rudimentis erudití, eiſdẽ ſemper Scripturis edocti, eiſdem planè magiſtris inſtituti vnà cum ipſa obtinemus omnes concorditer pro vero Chriſti Euangelio, quod totus initio Chriſtiani orbis ſuſcepit; quod vos à cæca Idololatriæ caligine diuinitus poſt alias orbis nationes poſtremi, ac veluti ὀψιμαθεῖς vltimi Chriſtianorum didiciſtis? Quod ſi iniquũ fuerit de fontis origine extremos cõſulere riuulos, quàm fuerit abſurdum hanc de vero Chriſti Euangelio controuerſiam poſtremis eius diſcipulis credere?

Cuius, quæſo, ſi ſolidam quærimus diſſolutionẽ, prius ad Eccleſiæ Chriſtianæ gremium omnibus eſt recurrendum, vt eundem magiſtrum & hîc audiamus, cuius voci toto orbe ſonanti omnes initio credidimus Chriſtiani; quò pari obedientia & nunc eidem de aliquot fidei quæſtionibus habeamus fidẽ, qualem initio ſalutis cùm primum ad Chriſtũ Do. N. ſalutariter acceſſimus, ei habuimus, ipſa tota æternæ ſalutis noſtræ fundamẽta ab illa vna reuerenter ſuſcipientes. Quod ab omnibus ipſa cauſæ bonitas, opinor, facilè impetrabit; quotquot ex animo perſuaſum habent, vnum eſſe oportere Chriſti gregẽ: ſicuti vnum eſt eius ouile, vni paſtori Do. Chriſti vice omnibus præpoſito ſubditum: extra quod nulli vlla eſt ſalutis ſpes reliqua. Quapropter in tanto ſalutis æternæ periculo quum verſentur etiam illi, qui iuſta fortè ex cauſa, nullo erroris pernicioſi cõtaminati nęuulo, paricidales ſectari ſchiſma corporis Chriſti (quod Catholica eſt Chriſti Eccleſia) non dubitant, quænã vos manere ſupplicia, & ea æterna, exiſtimabitis Illuſtriſſ. & Clementiſſ. Do. omneſq. Ro. Imperij Ordines, qui nulla cauſa iuſta tam ſacrilego ſchiſmate totum conturbatis orbem? qui falſas, futiles, commentitias ob calumnias à nobis ſegregati ſacrilegum altare cõtra altare conſtituiſtis?

Abuſus

Nõ eſſe iuſtam Germanis longioris ſacrilegi ſchiſmatis cauſam.

Abuſus enim rerum ſacrarum, & impurioris vitæ vitia idoneam ipſi negatis veſtro illo ſcripto dudum Auguſto Ferd. oblato cauſam, ob quam ab Eccleſia ſit recedendum. Si quæ Tyrannidis accuſatis eiuſmodi euincantur, non deſunt remedia Canonibus; quibus & faſtus omnis, nedum Tyrannica ſpecies à legitimo omni Imperio execrabilis obtundatur, tollatur, aboleatur. Denique ob doctrinæ errores vos receſſiſſe diutius affirmare non poteſtis. quippe cùm ſit ſolis luce clarius demonſtratum nihil nouum, nihil ſuperſtitioſum, nihil Euangelio pugnans aut diſſentaneum eſſe à Rom. Pontifice, aut Epiſcopis aliis Catholicis in Eccleſiam inuectum, quod non ſit apertiſſimo Dei verbo traditum, perpetuo PP. Orthodoxorum conſenſu conſtabilitum, atque æterna Eccleſiæ Dei non ſolùm in Germania, ſed toto orbe plantatæ obſeruatione cuſtoditum concorditer, iuxtà ac religioſiſſimè conſeruatum. Quàm ergo temerè à Rom. Pontifice, hoc eſt, à Catholica, vera, Germana Chriſti Eccleſia, quæ illum ſemper Chriſti Domini ſui loco ſeruum Præpoſitum eſt venerata, vos ſeceſſeritis, ipſi nunc, ſpero, Chriſto aſpirante videtis. Si enim rectè ex D. Ambroſio allegatis folio 428. deſerendum Antiſtitẽ, qui fidem reſpuat; impiè, nedum temerè vos illum deſeritis, qui nondum eſt conuictus fidem deſeruiſſe.

Quantæ ſit temeritatis ſimul & leuitatis Ro. Põtifice ob cauſas ab Anonymis iſtis perſonatis Ordinum Ro. Imperij patronis confictas diſcedere, atque in iſto paricidali ſchiſmate permanere.

Quod enim vos hoc ſcripto dudum pro noua Confeſſionis Auguſtanæ Apologia C. Ferdinando exhibito reijcitis, reſpuitis, damnatis tanquam ſuperſtitioſum, ſacrilegum, impium, Idololatricum: alij Euangelici & ijdem Confeſſionis etiam Auguſtanæ non ignobiles, neque poſtremi Profeſſores eodem, quo vos ſeſe Euangelij præditos ſpiritu gloriantes, ceu pium, religioſum, verboque Dei conſentaneum nobiſcum cõcorditer obtinent. quemadmodum de puerorum exorciſmo, & S. Crucis cõſignatione dudum eſt demonſtratum Illuſtriſſ. Braunſwyceñ. & Lunenburgeñ. Duces, Item Henricum Saxoniæ Ducem Electoris Auguſti parẽtem ſuas per Eccleſias ex præſcripto Theologorum Wittenbergeñ. & Lipſeñ. cõſenſu ordinaſſe; imò Lutherum ipſum ſuo in Catechiſmo diſertis verbis docuiſſe.

Qui-

Quinimò quod nunc damnatis ceu impium, Idololatricum, verboque Dei contrarium, vos ipſi haud ita pridem tanquam purum putum Dei verbum veſtra Cōfeſſione Auguſtana illa vera, quia prima, eiuſque Apologia anno 31. edita eſtis diſertè profeſſi. nimirum tria eſſe Sacramēta, orationem pro mortuis vos non prohibere, diuinam etiam panis in S. Euchariſtia Tranſſubſtantiationem vos credere. Hæc dum modò tanquam impia, ſacrilega, Idololatrica, verboque Dei contraria reijcitis, atque impie proculcatis, non tam Catholicos, qui hæc conſtanter pro Dei verbo obtinemus, perpetuoque obtinebimus damnatis, quàm vos ipſos, quòd hæc, vti ait Confeſſionis Auguſtanæ præfatio, ex puro Dei verbo diſertis veſtræ Confeſſionis atque Apologiæ verbis eſtis dudum profeſſi. Quæ cùm nunc negatis, non exigua veſtri nominis cum iniuria, non medioeri leuitatis atque inconſtantiæ indicio, non leui auitæ grauitatis, nobilitatiſque Germanicæ cū ignominia ſunt coniuncta.

Quid enim grauitate veſtra Germanica indignius, quid indecorum magis, quid fœdius, quàm videri tam inconſtantem, & tam pueriliter, imò muliebriter mutabundum ad omnem nouellæ doctrinæ vnius, aut alterius Ardelionis, quaſi flabelli aut ventuli flatum? idque in Principibus fidei Euangelicæ capitibus? Verùm hęc non tam veſtra culpa eſt, quàm illorum ardelionum, imò præſtigiatorum, quos D. Paulus dicit, qui ſuis blandiloquentiis, ſeruilibus adulationibus, aſſentationibusque minimè liberalibus huc illuc, quò libet, impellant, quò ſuis tandem libidinibus vos habeant obnoxios.

An Germaniæ Principes facti ſint ſerui hominum: imò viliſſimorum mancipiorum ſerui.

Ecquid enim veſtra ingenita ingenuitate accidat indignius, quàm viliſſima aliquot gloriæ, ventriſq. mancipia, quibus Venter & Plutus fuit Deus, vos nunc in hanc, nunc in illam fidei quaſi Euangelicæ Confeſſionem priori toto Diametro contrariam protrahere, orbique Chriſtiano de inconſtantia, fideiq. varietate ridiculos exponere?

Si enim vna eſt fidei Chriſtianæ veritas, ſicuti vnus & Deus, vna & Eccleſia, vnde tam inconſtans fidei veſtræ Confeſſio? vnde tanta Confeſſionum Auguſtanarum, & Apolo-

giarum eiuſdē varietas? prioribus adeò manifeſtè ex Diametro pugnans, vt Ver. magiſtrorum veſtrorum diſcipuli haud obſcuri, neque indocti de iſthac fœditate certaq́. Lutherani Euangelij calamitate miſerandum in modum quiritentur.

Quòd ſi ad viuum libeat dogmata veſtris à Confeſſionis Auguſtanæ deprauatoribus, & inuerſoribus Euangelij titulo in orbem ſparſa reſecare, luce fiat clarius ipſos ſua pro libidine, quod dudum indicauimus, Vos facere nunc Manichæos, nunc Pelagianos, modò Aërianos, modò Iouinianos; quod tamen ipſum anno conſequenti pro manifeſto in ſe damnant furore. vti Philippus Melanchthon de lib. arbitrij doctrina ſtoica palinodiam canens.

Hoccine eſt Euangelium docere? hoccine verbum Dei ægris mortalibus annuntiare? hoccine oracula cæleſtia miſeris hominibus Euangelizare? An homines, eoſque viros principes, idq. in fœdiſſimo ſeruitutis genere ſibi ſeruos facere? At nolite fieri ſerui hominum. Sed quorum obſecro hominum? Certè, vti Paulus iſtorum auos depingens de iſtis prophetauit, mente & animo corruptorum: quod tam inſana arguit dogmatum inconſtantia atque varietas, quæ indubia eſt viri ficti, ſiue hypocritæ, & animo duplicis, teſte Dei Spiritu, nota.

1. Timoth. 6.

Iac. 1.

Verùm vtvt illi variant, vtvt ſibi ipſi pugnantia ſcribant, doceant, faciant, vna eſt Euágelij Chriſtiani veritas, vna eius vox, vna doctrinæ eius confeſſio: quæ ab Apoſtolis toto iam pridem orbe varias per Prouincias vna in Catholica Chriſti Eccleſia concorditer annuntiata totos annos 1566. vnū idéq. ſemper ſonat, & cōſtanter profitetur. Porrò hanc Euangelicę fidei vocem adeò non reſpuit Ro. Pontifex, vt ſi poſitis nonnihil animis hoſtilibus, partiumq́. ſtudiis moderatè atq. placidè res expendatur, candidéq. cenſeatur, facilè liqueat per eum non ſtare, quò minus optatiſſima omnibus coëat Eccleſiarum diriſſimo, planéq. internecino vulnere diuulſarū pax atq. concordia. Sanè ſi ea doceret, quæ veſtri Concionatores Apologetici, & iſti nouorum Confeſſioniſtarū delecti defenſores improbè ipſi affingunt, ſacrilegè mētiuntur, nefariè calum-

lumniantur, iuſta forte vobis eſſet ab eo diſſentiẽdi, ſed nondum diſſedẽdi cauſſa. Verùm & nunc accidit, quod olim, vt cùm Sathan Ro. Pontificem (quem ſingulari ſemper, vti & Petrum, præ alijs expetiuit cribrare, odio perſequitur) neque Tyrannorum gladijs, neque hoſtium incurſibus, neque cornutis Sophiſtarum ſyllogiſmis poteſt ſuperare, prodigioſis ſemel adobruere ſatagat mendacijs, dirisq́. calumnijs: quibus & vos ab eius auellat, diſtineatque concordia (quem omnis tamen ſemper Catholica Chriſti Eccleſia verum Chriſti agnouit, & venerata eſt Vicarium) quaſi Euangelium Dei corrumpat, doctrinam prophetarum & Apoſtolorum adulteret, fidem Chriſti reſpuat. cùm liquidò ſit ſuperius demõſtratum ipſum nihil pro fidei doctrina ſuſcipere, tenere, aut prædicare, quod expreſſo Dei verbo, & perpetuo PP. Orthodoxorũ conſenſui non ſit conſentaneum.

Cur in Ro. Pontificem Sathan nũc inſurgat ſolito acrius.

Quod ſi minus perſpicuum alicui videbitur hoc Apologetico demonſtratum, boni conſulat, obſecro, hanc vnius hominis operam: quæ quod pro ætatis atque temporis modulo & exilij loco licuit, ſua pro virili piè conferre ſtuduit, paratiſſima dum Spiritus hos reget artus, omnes ſubire labores, omnem nauare operam, omnia denique conferre ſtudia etiam præſentiſſimis periculis coniuncta, quæ ad optatiſſimam concordiam Germaniæ patriæ noſtræ ſuauiſſimæ inſtaurandam videbuntur conductura, aut aliqua ratione profutura.

Hoc vnum enim conciliandæ aliquando Eccleſiarum paci ſupereſſe videtur (quia vtrinq. verbum Dei pro nobis ſtare, vtrinque perpetuum PP. Orthodoxorum conſenſum noſtræ doctrinę auctorẽ eſſe vtraq. pars affirmamus) vt in publico Imperij cõuentu res viuis rationibus decidatur, atq. apertis veſtro in cõſpectu vet. illorũ Patrum libris ipſi videatis, quàm improba & Sophiſtica fraude, imò dolo malo ac nefario vobis illuſerunt iſti in primis delecti Confeſſ. Auguſtanę defenſores Theologi & Conſiliarij politici. Siquidem loca aliquot aſperiora, & quaſi exulceratiora corradunt, & contra ſuorum auctorum mentem, diſertamq́. ſententiam violenter

Vna res conciliandæ ſolidæ Eccleſiarum paci neceſſaria nimirũ vt in Conuetu aliquo Imperiali Principibus ad oculum demõſtretur ſeſe fraude, dolo-que malo ſuorum Cõcionatorum verè illuſos atque faſcinatos.

non minus, quàm ſacrilegè detorquent; imò liquidò adulterant & deprauant, diſſimulatis improbè ſtudio & data opera, manifeſtioribus teſtimoniis ad Eccleſiarum pacem ſingulariter faciétibus, ad obſcurandam quidem cæleſtem Dei veritatem Chriſti ore, Spiritus ſancti oraculis, Apoſtolorum ſermone nobis atque maioribus veſtris pridem traditam. ſed eam iſti homines aduerſus Dominum & Chriſtum eius coniurati ſuis neq. mendaciis obfuſcare, neque calumniis opprimere, neq. doctrina hominum, imò dæmoniorum extinguere vnquam valebunt.

Clariſſimè namque cùm toto orbe illa effulgeat, luculenterque in omnium Orthodoxorum PP. ſcriptis etiámnum reſplendeat, nihil iſtorum tenebrionum exhorreſcit, aut nebulas, aut tenebras: quas pluſquàm verè Cymmerias pro luce illa Chriſti toti iam pridem orbi coruſcante ſub palliato Euangelij prætextu inuehere non ſunt veriti. Sed Chriſto gratia immortalis, ea fuit iſtius Cacodæmonis harum Tragœdiarum contra Dei Eccleſiam motarum choragi ruſticitas, craſſum, bardum, ſtupidum, vereque brutum ingenium vt ſuos diſcipulos, ingenioſos quidem illos, variiſque artibus & linguis inſtructos inter ſe facere concordes non potuerit. Quæ larua ſi perſonatis iſtis Euangelicis Dei Opt. permiſſu ad raram facundiam, miram dicendi probabilitatem, iuſtamque abuſuum reprehenſionem acceſſiſſet, longè maiorem omnis generis hominum turbam (quanquam & nunc, prò dolor, ſit pluſquàm infinita) ad ſe pellexiſſent. Verùm electis ſuis ſignum dare, quod ait Propheta, non omiſit, vt fugiant à facie arcus.

Concordiæ laruam Deus perſonatis iſtis Euangelicis prouidenter detraxit, eis ſpiritũ diſcordiæ immittens, hoc modò ſuis electis ſilus dans ſignũ vt fugiant à facie arcus.

Vbi enim zelus ſiue æmulatio, contentio eſt, & doctrinæ diſſenſio, ibi & inconſtantia eſt, ait Spiritus ſanctus, ac omne opus prauum.

Queádmodũ enim cæleſtis illa ſapiẽtia pudica eſt, & pacifica: ita iſta terrena, animalis, & diabolica tumultuatur, odioſè rixatur, adeoq́. belligeratur. Nam ſicuti illa eſt à Deo, qui pacis eſt auctor: ita hæc à diabolo, qui eſt diſſenſionis, perturbationis

Iacobi 3.

bationis, atque omnis intemperiæ cauſæ. Porrò iſtum diſſenſionis ſpiritum nouos omnes poſſidere Concionatores Euangelicos plus ſatis vel vnum hoc implacabile conuincit bellum iam olim excitatum, tot iam olympiades inter Lutheranos & Zuinglianos ardentiſſ. flagrans, tot etiam σοφοῖς, vt ille ait, λόγοις, callidisq́. conſiliis medicatum: ſed conciliari neſcium. vt non dicam anno illo 1566. qui meritò paſſim piis Goëſſeorum appellatur, quoſdam Amſterdami pacem inter ipſos, promiſſa ingenti Coronatorũ vi redimere voluiſſe, vt Caluiniſtæ per Hollandiam Confeſſionis Auguſtanæ profiterentur doctrinam. Verùm de his diſſidijs ſtabiliendo veſtri Lutheri Euangelio mirificè infeſtis nihil in præſentiarum dicendum amplius: de domeſtico; noſtræque Germaniæ inteſtino omnibus piis meditandum potius; quod inter præclaros Confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores indubium ominatur, imò iam nunc operatur nouo Lutheri Euangelio exitium, certumq́ue interitum: Quod vt omnibus perſpicuum ſit magis, non iam proteſtantium, ſiue Confeſſioniſtarum ſectas enumerabimus, quas alibi ad 12. receſuimus. ſed obiter manifeſtas de Verbo Dei inter ſe pugnas indicabimus, quæ certò piis omnibus, quibus ſua ſalus æterna cordi eſt, demonſtret non poſſe iſtos Confeſſionis Auguſtanæ doctores Dei ſpiritu videri actos: ſed Sathanico diſſenſionis œſtro diuinitus eſſe percitos. Vt iam Lutheri inconſtantiam diſſimulemus, quam alibi allatis clariſſimis exẽplis orbi oſtendimus, qui de S. Euchariſtia, de SS. cultu, de Sacramentorũ numero, aliisq́; aliter atque aliter docuit, in præſens fœdã Cõfeſſioniſtarum, ſiue diſcipulorum eius perſtringenda venit inter ipſos pugna, tumultuatio, & liquida velut Cadmeorum fratrum mutua trucidatio; aut potius viperarum atq. locuſtarum venenatiſſimarũ, de quibus eſt in Apocalypſi cap. 9. inter ſe colliſio, mutuaq. enecatio

Promiſſis aliquot Coronatorum millibus Confeſſioniſtæ Caluiniſtas an. 66. tentarunt perirahere, vt Confeſſionem Auguſtanã apud Hollãdos cõcorditer docerent.

Nouũ Lutheri Euangeliũ inteſtino ſuorũ diſcipulorũ diſſidio ad interitũ properat, teſtibus ipſis Confeſſioniſtarum cõcionatoribus nõ poſtremis.

Locuſtæ Apocalypticæ typus ſunt tumultuantium inter ſe Confeſſioniſtarum. Apoca. 9.

Hoc in bello ciuili, ac ideo internecino primas facilè habent, qui Lutheri doctrinã profeſſi damnatũ ab eo Sacramentariorum dogma nolunt damnare, clanculario fauore contrarium ſuo Euangelio fouentes, inter quos Nicolaus Amſ-

Quantum ſæuiant domeſtica Confeſſioniſtarum inter ſe diſſidia.

dorſius Confeſſ. ſuæ fidei fol. a. 3. Brentium & Iacobũ Andream tanquam Lutheri atq. Zvinglij conciliatores, ideoq. Confeſſ. Auguſtanæ Apoſtatas accenſere nihil dubitat, vnà cum aliis Wormatieñ. Colloquij colloquutoribus, ſiue potius, vti ait, perturbatoribus Vbi cũ Meláchthone nec Oſiandrianos, nec Zvinglianos damnari ſuſtinebant. Idem alias plurimas Confeſſioniſtarum enumerat factiones, quæ Euangelio Chriſti, inquit Confeſſ. puræ ſuæ fidei fol. B. 1. ſunt contrariæ; quales ſunt Oſiandriani, Adiaphoriſtæ tribus ſectis diuiſi, Interimiſtæ, Lypſenſes, Maioriſtę, & Menijſtæ, Pfeffingeri, quos impij accuſat Pelagianiſmi.

Colloquium VVormatieñ.

Confeſsioniſtarum factiones variæ.

Adiaphoriſtæ in tres ſectas diſſipati Maioriſtæ, Menijſtæ, Pfeffingeri.

Ad eundem modum dira ſunt certamina inter Ihenéſes, Illyricum & Muſcum contra Victorinum, quæ ipſos in varias diſputationes protraxerũt, vti Gothæ, Leuchtẽburgi & VVimariæ, quæ an. 60. publice eſt habita. Vbi non modò hunc de Pelagianiſmo, ſed etiam Phanatico Sacramẽtariorum errore accuſare non dubitarunt.

Ihenenſium in Turingia inter ſe diſsidia & publ. diſputationes Gothæ, Leuchtẽburgi, VVimariæ.

Huc facit & Exulum Turingicorum Reſponſio, quam an. 66. Paſtores triginta contra Ioannem Stoſſelium lachrymabiliter ediderũt, qui Victorini è carcere Gothano liberati declarationibus reclamarunt.

Huc facit ſingulariter, & nobile illud Colloquium hoc an. 69. Aldeburgi in Miſuia inter Lutheri diſcipulos Miſuenſes, & Turingicos impenſis xx. millium aureorũ habitum. Vbi quanta ſit implacabilis inter Saxones diſcordiæ aperta feneſtra, ipſi Confeſſioniſtarum Principes non ſunt ignari. dum enim Colloquutores quidam Confeſſionem Auguſtaná appellant litis materiam, & Corpus doctrinæ à Philippo editũ reijciũt, nulla fuit de feliciori Cataſtrophe iſtius fabulæ ſpes: cùm tam ridicula fuerit Epitaſis Theologis Miſuenſibus, ſeſe clanculum 9. Martij domum ſubducentibus.

Colloquiũ Aldenburgeñ. in Miſuia an. 69. Lutheranorũ inter ſe implacabilia demonſtrat certamina

Miſuenſes ſeſe turpiter Colloquio ſubducũt.

Quòd ſi porrò cuipiá vllus ſuper eſt de hac irreconciliabili Lutheranorũ inter ſe diſcordia in primarijs adeò Chriſtianæ fidei capitibus ſcrupulus, age, Confeſſ. Manſvelden. hac de re cõſulamus, Ea perſpicuis verbis varias Confeſſioniſtarũ condemnat ſectas, inter quas annumerat Melãchthonicos, Oſiandria

Martiniſtarum ſectæ variæ à ſe mutuo hæreſeos damnatæ. Vide Confeſſ. Mãſvelden.

driano, Maioriſtas, Antinomos, Stancarianos, Adiaphoriſtas & liberi arb. defenſores.

Porrò etſi tot hæreticorum, vt quidem ſui appellant Syneuangelici atque ipſimet proteſtantes Lutheri diſcipuli, ſectę inter præclaros iſtos Confeſſionis Auguſtanæ profeſſores ſint exortæ, ac graſſentur diriter: nihilominus ſuum quiſque dogma candido Euangelij pallio, ceu operculo, &, vt D. Petrus de pſeudoapoſtolis ait, ſuæ nequitiæ velamine operiunt, quò imperitis, ſuæque ſalutis æternæ incautioribus fucū faciant.

Puriores Lutheraniſmi profeſſores quàm inter ſe laborent, ſeſeq. mutuò conficiant diſsidio.

Ad hæc qui conſtantiores videri volunt Auguſtanæ Confeſſionis Profeſſores non paucis claudicant partibus. In plurimis enim fidei capitibus Illyricus & VVigandus ſuo cum manipulo clamitant à verbo Dei ceſſionem factam de lib: arbitrio; De Iuſtificatione, quòd non ſola fide fiat; de bonis operibus ad ſalutem ſine iuſtitiam neceſſariis; de piis ceremoniis antiquæ Eccleſiæ ſine ſcripto recipiendis; de Rom: Eccleſ: Epiſcopo, quòd ſit Oecumenicus, eique iuriſdictioné Eccleſiæ reformatæ reſtituendam eſſe.

Hos generoſos Confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores inter ſe implacabiliter belligerātes qui æquis oculis intueatur, eorumque bellum inteſtinum prudenter contēpletur, an aliud diuinet futurum, quàm quod ipſi Euāgelicīſti Illyricus & Sarterius ſuis cum cohortibus perdolenter quidem illi, ſed nimis verè ominantur Lutheri Euangelio, id eſt, certum; indubitatum, ineuitabile à ſuiſmet diſcipulis exitium?

Iſtud quotidiana probat Lutheranorum ad inſana & prophana Svinglianorum caſtra defectio; quam non modò docti plerique, ſed ipſæ veſtræ dudum Academiæ Marpurgeñ. & Heidelbergeñ. & Tubingenſis non obſcurè profitentur. Vnde ſui Euangelij victoriam Caluiniſtę iactare, ac Iô triumphe, iam dudum audent cantillare, Saxoniciquc papatus ruinam ore prophano ſubſannare. Vtut iſtud ſe habeat, hoc ſanè eſt longè veriſſimum, omnibusque phanatico iſto errore nondum captis perſpicuū, hos Confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores more locuſtarum illarum in Apocalypſi tumultuantes tanto inter ſe opinionum diſſidio conflictari, vt conciliari nequeant, tanto rapi cęcorum errorum œſtro, vt de ipſis locū

Corruere noui Lutheri Euangeliū apud Germanos demōſtrant oppida tota, Prouincię, Doctores Academiæ Germanicæ ad Caluiniſtas deficientes.

 habeat,

Quam pœna maneat omnes Confeſſionis Auguſtanæ Profeſſores atque diſcipulos, niſi in tẽpore reſipiſcãt, & ad Catholicã Chriſti Eccleſiã ſuã pridem matrẽ ſeduli redeant.

habeat, quod Spiritus ſanctus de pſeudoapoſtolis prædixit, quòd ſectas perditionis, id eſt, priſcorum hæreſiarcharum peſtes, non metuunt introducere, quibus idcirco reſeruata eſt illa tenebrarum infernalis abyſſi caligo, iuſtaque merces, quã Propheta Dei voce priſcis pſeudoprophetis iſtorum auus eſt iam pridem comminatus. Væ qui ponitis tenebras lucem, & lucem tenebras. Væ qui dicitis bonũ malum, & malum bonum. Iuſtam enim pœnam veſtros noui Euangelij miniſtros non poſſe effugere illud liquidò demonſtrat, quod Euangelij titulo pro obſcurata Dei doctrina Catholicę Chriſti Eccleſię, quæ columna eſt, & firmamẽtum veritatis æternæ, iam olim tradita, & Apoſtolorum ſtudio atque ſermone aſſignata inſanas illas, vereque delicas priſcorum hæreſiarcharum Antichriſti præambulorum renouant abominationes, atque relecta pia auorum veſtrorum Orthodoxa doctrina ab Apoſtolis ipſorumque diſcipulis per Germaniam pridem plantata impuras animorũ peſtes, exitialiaque illius apocalyptici Draconis venena de puteo abyſſi hauſta ſuis mendaciis atq. calumniis virulentiſſimis fucata orbi propinant abſorbenda.

Diabolum ſui noui Euangelij Magiſtrum & Lutherus & Zvinglius non obſcurè ipſi profitentur. Vide Dubitantij Dialogos & Rucvvardũ de animi tranquillitate.

Quod cùm Lutherus, vti & Svinglius, diabolum ſuorum nouatorum dogmatum magiſtrum haud obſcurè profeſſus, vnà cum ſuis Confeſſioniſtis in Arrij, Neſtorij, Aërij, Manichæi, Pelagij, Iouiniani, aliorumq. hæreſiarcharum dogmatibus, atque aliis animorum peſtibus feciſſe ſint iam dudum conuicti, cuique, obſecro, ipſos alia merces manere exiſtimandum, quàm quæ ab angelo eſt Iohanni Apoſtolo eadẽ in Apocalypſi demonſtrata? vt vnà cum illo dracone locuſtarum rege, Angelo abyſſi, ſuo mendaciorum patre, calumniarumque auctore, in puteum abyſſi ſulphure & igne flagrantẽ proijciantur, æterno ſupplicio puniendi: quod paratum eſt omnibus incredulis, mẽdacibus, periuris, apoſtatis monachis, adulteris & verbi Dei deprauatoribus. Sed vos felices ô Illuſtriſſ. D.D. Electores, omneſq. ad vnum Rõ. Imperij ordines Confeſſionis Auguſtanę Profeſſores, ſi tempeſtiuè, dum hora eſt reſipiſcere, iſtas animorum peſtes tam varias, tam abominabiles, tam pugnãtes execrati, illi vero Dei cœtui vos denuò

aggre-

aggregetis: de quo dictum eſt, Beatus vir, qui nō abiit in conſilio impiorum, qui Deum blaſphemant cum Arrio, Aërio, Manichæo; & in via peccatorum cum Libertinis & Lucianicis Deum citra pœnitentiam ac reſipiſcentiam offendētium non ſtetit; nec in cathedra peſtilentiæ, id eſt, malè ſanę ac venenatæ doctrinæ cum Luthero, Oſiandro, Svinglio, Caluino, Swencfeldio, aliiſque omnibus ſub prætextu Euangelij impias hæreſiarcharum peſtes liquidò renouantibus non ſedit: ſed in lege Domini ab Apoſtolis prædicata volūtas eius, quam die, noctuque vt opere compleat pro virili ſua meditatur. Qui enim illorum impiorū cœtum, Eccleſiamq. malignantium Deo Opt. Max. re vera propter ſacrilegas ſuas inter ſe diſſenſiones, atq. impias doctrinæ ex hæreſeon ſentina renouatæ abominationes iā oderit, ac deſeruerit, vni illi ouili Dominico fide Catholica, veraq. Euangelica & vita Chriſtiana inſertus, comminata illa dudum impiis Dei oraculo æterna proculdubiò euadet ſupplicia. Hæc porrò ſempiterna, horribiliſſima, intolerabiliſſima ſempiternorum ignium tormenta effugere ſuperſtites omnes poſſumus, ſi fide verè Euangelica concordes in vna Dei domo (quæ ſeruū Chriſti ouibus eius omnibus Præpoſitū Pium V. debita veneratur, obedit, colit reuerentia) habitantes vnanimes bonis operibus cæleſtem illā noſtræ vocationis ſpem certam faciamus: vt cùm Chriſtus Dominus omnibus Iudex, cuique prout geſſerit in corpore ſiue bonum, ſiue malum redditurus redierit, nō pro reatu puniat, ſed piùs nos protegat, noſtriq. miſertus nō æſtimator meriti, ſed ueniæ largitor in ſanctorū ſuorum nos conſortium benignus admittat. Quod vt illorum meritis ac precibus nobis omnibus, quotquot in Chriſto renati, & ad æternum illud cæleſte regnum per vnam Chriſti fidem in vna Eccleſia vocati vno Chriſtianorum cēſemur nomine, largiatur Deus propitius nos die, noctuq. indefeſſis precibus ſuppliciter vnà cum tota Chriſti Eccleſia Catholica pro vobis efflagitare non deſinemus per Chriſtum Dominum noſtrum.

A M E N.

Beatus vir quiſnā hoc omniū infeliciſſimo noſtro ſeculo verè dicatur.

Certa & indubitata ad cęlum via quæ.

Fidei verè Catholicæ atque Apoſtolicæ vita iūgenda Euāgelica in Catholica Chriſti Eccleſia.

RVremundæ anno 69. die S. Thomæ Germaniarum Apoſtolo ſacra: cuius pijs precibus exoratus Chriſtus Do. nobis Germanis omnibus & fidei Chriſtianæ illius opera plantatæ reddat concordiam; & piam foueat in Euangelio verè Chriſtiano vitam.

Illuſtriſ. VV. Celſ. & Cle. DD. ad omnia in Chriſti IESV *obſequia ſemper deditiſ. atq. peculiariter deuotiſſ.*

Will. el. Damaſi Lindanus
Dordracenus.

Nihil in hoc tertio Tomo Apologetici Reuerẽdiſſ. VVilhelmi Damaſi Lindani primi Epiſcopi Ruremundenſis, quod non ſit magnopere probandum, cùm omnia faciant ad pietatem, & Catholicæ fidei dogmata tum aſtruenda, tum defendenda, quemadmodum & duo Tomi priores.

F. Petrus Bacherius S. Theologiæ Profeſſor, apud fratres prædicatores Louanij Prior.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIAE *Maieſtatis priuilegio cautumeſt, ne quis citra Chriſtophori Plantini Typographi iurati Antuerpienſis voluntatem, hunc librum, cui titulus eſt,* Apologeticum ad Germanos, pro Religionis Catholicæ pace, &c. Auctore Reuerendiſſ. VVilhel. Damaſi Lindano Dordraceno, Epiſcopo Ruremun. *ante ſexenniũ imprimat, aut alibi impreſſum importet venalemúe habeat, intra omnes eius ditionis fines. Qui ſecùs faxit, confiſcationis librorum, & pœna fiſco Regio exſoluenda mulctabitur, vt latiùs patet in ipſo diplomate dato Bruxellæ, Anno Domini* M. D. LXVIII. XXI. *Auguſti.*

Signat.

I. de VVitte.